

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2016

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426, 2429, 2460 og 2540

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5613, 5625, 5629 og 5656

Innhold

Del I	Innledende del	7	Kap. 3904 Brønnøysundregistrene	86
1	Konkurranseskraft og verdiskaping	9	Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse	87
1.1	Oppgaver og mål	9	Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse	89
1.2	Utviklingen i norsk økonomi	11	Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard ...	89
1.3	Regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting	12	Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard ...	92
1.4	Prioriteringer på næringsministerens område	13	Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk ..	93
1.5	Prioriteringer på fiskeriministerens område	20	Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet	94
2	Hovedtrekkene i budsjettforslaget	25	Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet	98
2.1	Hovedtrekk	25	Kap. 911 Konkurransetilsynet	99
2.2	Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger	27	Kap. 3911 Konkurransetilsynet	102
2.3	Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger	29	Kap. 915 Regelrådet	103
2.4	Fordeling av ministrenes konstitusjonelle ansvar	30	Kap. 917 Fiskeridirektoratet	104
2.5	Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter	32	Kap. 3917 Fiskeridirektoratet	108
2.6	Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger	33	Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	109
2.7	Bruk av stikkordet «kan overføres»	35	Kap. 919 Diverse fiskeriformål	110
3	Anmodningsvedtak	37	<i>Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon</i>	113
Del II	Budsjettforslag	39	Kap. 920 Norges forskningsråd	124
4	Nærmere omtale av bevilgningsforslagene	41	Kap. 922 Romvirksomhet	138
Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål	41	Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	146	
<i>Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser</i>	41	Kap. 925 Havforskningsinstituttet	148	
Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet	63	Kap. 3925 Havforskningsinstituttet	154	
Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet	74	Kap. 926 Forskningsfartøy	154	
Kap. 902 Justervesenet	75	Kap. 3926 Forskningsfartøy	156	
Kap. 3902 Justervesenet	77	Kap. 927 NIFES	157	
Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	78	Kap. 3927 NIFES	160	
Kap. 903 Norsk akkreditering	78	Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling	161	
Kap. 3903 Norsk akkreditering	79	Kap. 3928 Annen marin forskning og utvikling	166	
Kap. 904 Brønnøysundregistrene	80	Kap. 930 Norsk design- og arkitektursenter	167	
		Kap. 935 Patentstyret	169	
		Kap. 3935 Patentstyret	171	
		Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	171	
		Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter	172	
		Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter	172	
		Kap. 2421 Innovasjon Norge	173	
		Kap. 5325 Innovasjon Norge	189	
		Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	190	
		Kap. 2426 Siva SF	191	

Kap. 5326 Siva SF	196	Del III Andre saker	233
Kap. 5613 Renter fra Siva SF	196		
<i>Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport</i>	<i>197</i>	5 Samfunnssikkerhet og beredskap	235
Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak	207	6 Sektorovergripende klima- og miljøpolitikk	236
Kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS	209	7 Likestilling	247
Kap. 5329 Eksportkreditt Norge AS	212	8 Oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget	253
Kap. 5629 Renter fra eksportkreditt-ordningen	213	9 Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og fiskeri-departementet	259
Kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK)	213	10 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter	262
Kap. 5460 Garantiinstituttet for eksportkreditt	220	Forslag	267
<i>Programkategori 17.40 Statlig eierskap</i>	<i>221</i>	Vedlegg 1	
Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap	225	Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner, jf. kap. 900, post 70.....	279
Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap	225	Vedlegg 2	
Kap. 953 Kings Bay AS	226	Innovasjon Norge – rapportering på ordninger uten årlige bevilgninger	281
Kap. 3961 Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	227		
Kap. 5650 Renter på lån fra Nærings- og fiskeridepartementet	227		
Kap. 5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	228		
Programområde 33	230		
<i>Programkategori 33.40 Arbeidsliv</i>	<i>230</i>		
Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	231		

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2015–2016)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2016

Utgiftskapitler: 900–953, 2421, 2426, 2429, 2460 og 2540

Inntektskapitler: 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5613, 5625, 5629 og 5656

*Tilråding fra Nærings- og fiskeridepartementet 18. september 2015,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

Del I
Innledning del

1 Konkurranseskraft og verdiskaping

Næringslivet skaper verdier som ligger til grunn for vår felles velferd. Skal vi ruste Norge for framtiden, må vi legge til rette for at bedrifter kan lykkes. Bare slik kan vi trygge arbeidsplasser og finansiere velferdsordningene framover. Å styrke landets konkurranseskraft er derfor et av regjeringens åtte satsingsområder.

Norge er et land med store muligheter. Vi har en åpen økonomi, en høyt utdannet befolkning og store naturressurser. Norsk næringsliv har gjennom mange år vist seg omstillingsdyktig og har greid å gjennomføre framtidsrettede og lønnsomme omstillinger.

Nå står norsk økonomi overfor betydelige utfordringer. Aktiviteten i petroleumsnæringen har i flere år trukket opp aktiviteten i Fastlands-Norge. Lavere etterspørselen fra norsk sokkel demper nå den økonomiske veksten. Nedgangen har blitt forsterket av det kraftige fallet i oljeprisen. De siste månedene har arbeidsledigheten i Norge økt, særlig i fylker med tilknytning til oljesektoren. Nedgang i petroleumsaktiviteten har også følger for andre næringer. Bl.a. har norske verft opplevd en betydelig reduksjon i ordreserven, grunnet nedgang i ordreinngangen på offshoreskip.

Lavere produktivetsvekst og en aldrende befolkning vil også kunne dempe den økonomiske veksten framover. Uro i internasjonale finansmarkeder og strukturelle utfordringer i flere europeiske land viser at det fremdeles er knyttet usikkerhet til den økonomiske utviklingen internasjonalt. Som et lite land med åpen økonomi påvirkes vi av disse forholdene.

Arbeidsledigheten i Norge er fremdeles relativt lav i internasjonal sammenheng, men det er en utfordring at mange nå mister jobben i de næringer og fylker som berøres sterkest av den lave oljeprisen. Arbeidsledighet medfører kostnader både for den enkelte og for samfunnet, og det er viktig å unngå vesentlig høyere arbeidsledighet. De som mister jobben bør komme raskt ut i arbeid igjen.

Regjeringen legger derfor fram et budsjett for arbeid, aktivitet og omstilling. Regjeringen vil styrke næringslivets konkurranseskraft og bidra til

økt sysselsetting, slik at den nødvendige omstillingen skjer så smidig som mulig. Regjeringen lanserer derfor en særskilt, ettårig *tiltaksplan for økt sysselsetting* i 2016. På Nærings- og fiskeridepartementets område styrker pakken ulike ordninger og tiltak under Innovasjon Norge, Norges forskningsråd og Havforskningsinstituttet.

Regjeringen fortsetter samtidig den langsiktige innsatsen for å støtte opp under omstillings- evnen og styrke den norske konkurranseskraften. Regjeringen ønsker å legge til rette for økt verdiskaping og høyere produktivitet, og fortsetter arbeidet for gode rammebetingelser for næringslivet. Det innebærer bl.a. et forutsigbart skattesystem, god infrastruktur, en kompetent arbeidsstyrke og tilgang på nødvendig kapital.

Budsjettforslaget for 2016 bidrar til den langsiktige omstillingen ved en kraftig styrking av næringsrettet forskning, vekstfremmende skattelettelser og en stor satsing på utbygging og vedlikehold av vei og kollektivtrafikk. Sammen med relativt lav arbeidsledighet, høy sysselsetting og en kompetent arbeidsstyrke, gir dette Norge et godt utgangspunkt for å møte de omstillingene vi står overfor.

1.1 Oppgaver og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige, generelle rammebetingelser for næringslivet. Dette gjelder regelverk for etablering og drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransopolitikken, handelspolitikken, eierskapspolitikken og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Videre har departementet et særlig ansvar for reguleringen av maritim næring, mineralnæringen, fiskerinæringen og havbruksnæringen. Rammebetingelsene for norsk næringsliv bestemmes i stadig større grad av internasjonale reguleringer og avtaler. Departementet legger derfor stor vekt på det internasjonale arbeidet.

Departementet har også en viktig oppgave i å bidra til at næringspolitiske hensyn blir ivaretatt på andre politikkområder, som finansmarkedet,

Boks 1.1 Satsingsområdet «Konkurranseskraft for norske arbeidsplasser»

Regjeringen har delt arbeidet med en ny politisk kurs inn i åtte satsingsområder, der hvert satsingsområde har ett koordinerende departement. Et av satsingsområdene er «Konkurranseskraft for norske arbeidsplasser». Satsingsområdet er en samling av tiltak som skal bidra til økt verdiskaping i næringslivet. Nærings- og fiskeridepartementet koordinerer arbeidet.

Konkurranseskraft handler om hvor godt vi bruker ressursene våre, hvor tilpasningsdyktige og nyskapende vi er, og hva økonomien tåler av endringer over tid. Dette setter rammer for framtidig verdiskaping. Et lands konkurranseskraft henger nært sammen med enkelt nærings og enkeltbedrifters konkurransesposisjon og lønnsomhet, og deres evne til å tilpasse seg en verden i stadig endring. Konkurranseskraft er dermed et uttrykk for hvor omstillingsdyktig og innovativ økonomien er.

Næringspolitikken favner bredt, og organisering av tiltak i satsingsområdet skal sikre at flere departementer og politikkområder også innrettes for å fremme verdiskaping og konkurranseskraft. I satsingsområdet «Konkurranseskraft for norske arbeidsplasser» inngår tiltak fra generell næringspolitikk, innovasjon, skatt, forenkling, arbeidsmarked, energi og enkelt næringer som maritim næring, landbruk, skog, sjømat, mineralnæringen og reiseliv. Infrastrukturtiltak er også viktig for konkurranseskraften, og dette temaet inngår i satsingsområdet «Regjeringen vil bygge landet». Også kunnskap og kompetanse er viktig for næringslivet. Disse temaene inngår i satsingsområdet «Kunnskap gir muligheter for alle».

For å bedre norsk konkurranseskraft, prioriterer regjeringen næringsrettet forskning,

vekstfremmende skatte- og avgiftslettelse for norske bedrifter og vanlige arbeidstakere, og raskere bygging av vei og bane.

Regjeringen har allerede gjennomført en rekke endringer som skal bidra til å styrke konkurranseskraften og omstillingsevnen. Arbeidsmiljøloven og permitteringsregelverket har blitt myket opp. Antallet tiltaksplasser for arbeidsledige er økt. Det gjennomføres en skattereform hvor selskapsskattesatsen senkes, og det foreslås lettelse i formuesskatten. Arveavgiften er også fjernet. Videre har regjeringen styrket virkemidlene for forskning og innovasjon, bl.a. gjennom å styrke Skattefunnordningen, etablert tilskuddsordningen og Forskningsrådets næringsrettede program Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA). Rammene for Forskningsrådets program Forny 2020 er også økt, og det er bevilget midler til to nye landsdekkende såkornfond og til pre-såkornfond.

Det er også gjennomført en rekke forenklingstiltak som bidrar til at næringslivet kan bruke mindre ressurser på å oppfylle rapporteringskrav. Dette bidrar også til å styrke konkurranseskraften. Rapportering av lønns- og ansettelsesforhold til offentlige etater er samlet i én melding. Kravet om originalbilag til reiseregninger er opphevet, og det er innført forenklinger i regelverket for offentlige anskaffelser.

Det ble våren 2015 arrangert fire innspillmøter om konkurranseskraft og omstilling. Møtene ga informasjon om tilstanden i norsk økonomi og nyttige innspill til hva regjeringen bør prioritere av tiltak for å lette omstillingen i næringslivet. Lokale og regionale representanter fra bedrifter og næringsliv, organisasjoner og virkemiddelapparatet deltok i møtene.

skatt og avgift, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturelt tiltak.

Departementets hovedmål er «størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, innenfor bærekraftige rammer». Delmålene «effektiv bruk av samfunnets ressurser», «økt innovasjon og omstillingsevne» og «bedrifter som lykkes i internasjonale markeder» vil hver for seg og sammen bidra til styrket konkurranseskraft og økt samlet verdiskaping.

Arbeidet med å sikre en bærekraftig utvikling er forankret i FN, som har vedtatt nye bærekraftsmål fra 2016. Innenfor næringsministerens ansvarsområde står bærekraftig industri- og teknologiutvikling sentralt, sammen med tilrettelegging for innovasjon, nye småbedrifter og bærekraftig turisme. Innenfor fiskeriministerens område er målene om bærekraftig forvaltning av hav og marine ressurser særlig viktige, sammen med arbeidet for matsikkerhet og ernæring.

Figur 1.1 Nærings- og fiskeridepartementets målstruktur

Figur 1.1 oppsummerer Nærings- og fiskeridepartementets mål og de viktigste virkemidlene, slik disse er gruppert i programkategorier i budsjettet:

- Programkategori 17.10 *Forvaltning og rammebetingelser* omfatter bevilgninger til drift av departementet og hovedtyngden av de underliggende forvaltningsorganer, tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk, internasjonale kontingenter og enkelte tilskudd.
- Programkategori 17.20 *Forskning og innovasjon* omfatter bevilgninger til offentlige virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet, til nukleær virksomhet, romvirksomhet og til forvaltningsrettet marin forskning.
- Programkategori 17.30 *Markedsadgang og eksport* omfatter bevilgninger til internasjonaliseringstiltak og eksportfinansiering og omtaler i tillegg departementets arbeid med handelsavtaler, bilaterale forhandlinger og fremme av norsk næringsliv i utlandet.
- Programkategori 17.40 *Statlig eierskap* omfatter bevilgninger til forvaltning av statlig eierskap og utbyttet fra aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning.

1.2 Utviklingen i norsk økonomi

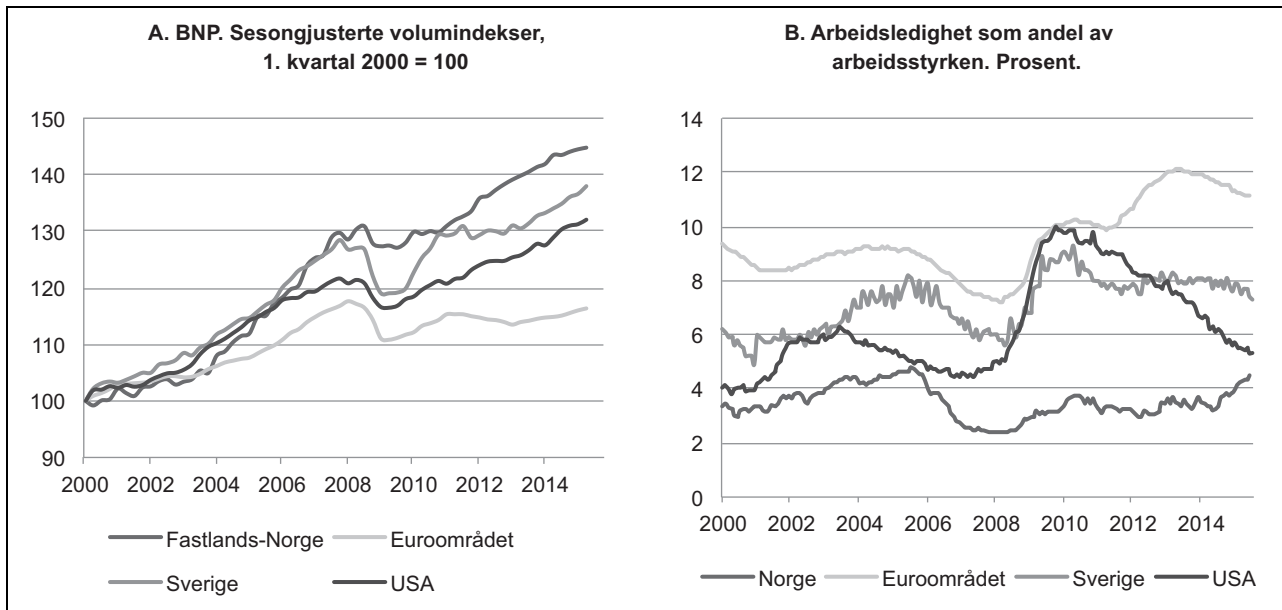
I mange år løftet store inntekter fra olje- og gassvirksomheten etterspørselen etter varer og tjenester i norsk økonomi, jf. figur 1.2A. Lave renter og periodevis høy vekst hos Norges viktigste handelspartnere trakk i samme retning. Høye priser på olje og gass, samt lave priser på varer Norge

importerer, bedret vårt bytteforhold overfor utlandet. Det var god lønnsomhet i norsk næringsliv og sterk vekst i reallønningene. Tilstrømmingen av arbeidskraft fra andre land var stor.

Det har lenge vært ventet at den fastlandsrettede etterspørselen fra petroleumssektoren ville gå ned. Det har vært produksjon på norsk sokkel i flere tiår, og produksjonen av olje og gass har trolig passert toppen. Samtidig har kostnadsveksten i sektoren vært høy. Nedgangen i petroleumsinvesteringene startet i 2013, og da oljeprisen falt kraftig i fjor høst, ble nedgangen forsterket. Selskaperenes behov for å redusere sine kostnader økte, og etterspørselen fra norsk sokkel har falt mer enn tidligere ventet. Dette krever nye omstillinger, særlig i næringer som leverer varer og tjenester til norsk sokkel.

I takt med fallende oljepris og lavere norske renter har kronen svekket seg kraftig. Den norske kronen er nå om lag 20 pst. svakere enn gjennomsnittet for de siste fem årene. Det er en klar fordel for eksportbedrifter, leverandører til oljevirksomhet og for andre bedrifter som møter konkurranse fra utlandet på hjemmemarkedet. En svakere krone kompenserer delvis for vårt høye kostnadsnivå. Eksporten fra fastlandsøkonomien har økt i inneværende år.

Redusert aktivitet i oljebransjen har økt arbeidsledigheten i fylker hvor oljebransjen sysselsetter mange, særlig blant yrkesgrupper som ingeniører og industriarbeidere. I andre fylker har arbeidsledigheten falt. Mange av dem som har mistet jobben i oljenæringen, har høy og etterspurt kompetanse, og flere har fått arbeid i andre bransjer. Selv om ledigheten har steget den siste tiden, jf. figur 1.2B, er ledigheten i Norge

Figur 1.2 Viktige økonomiske utviklingstrekk

Kilder: SSB og OECD.

fremdeles lav i internasjonal sammenheng og sysselsettingen fortsetter å øke.

Det er flere forhold som forventes å dempe den økonomiske veksten i Fastlands-Norge framover. Selv om utvinning av olje og gass fortsatt vil gi store inntekter for Norge i mange år, vil næringsens bidrag til veksten i resten av økonomien trolig avta. Samtidig har veksten i produktivitet i Norge gått ned. Aldringen av befolkningen vil trekke veksten i arbeidsstyrken ned fremover, og det er stor usikkerhet knyttet til om arbeidsinnvandringen holder seg høy.

Veksten i fastlands-BNP anslås å ta seg opp framover, jf. omtale i Nasjonalbudsjettet 2016. Det må ses i sammenheng med at den økonomiske politikken virker. Dessuten ventes fallet i etterspørselen etter varer og tjenester fra petroleumsnæringen å bli mindre enn i inneværende år.

Det er likevel knyttet usikkerhet til det videre forløpet for norsk økonomi. Det har vært store bevegelser på kinesiske børser de siste månedene, og den kinesiske valutaen har svekket seg markert. En markert nedgang i Kina eller andre store fremvoksende økonomier vil kunne få store konsekvenser for global og norsk økonomi. Her hjemme er det usikkert om arbeidsledigheten vil fortsette å stige, og hvor sterkt det vil påvirke husholdningenes etterspørsel etter varer og tjenester. Det vil bl.a. avhenge av husholdningenes finansielle stilling og utviklingen i boligprisene. På den annen side kan veksten i norsk økonomi bli sterkere enn lagt til grunn, særlig hvis oljeprisen

skulle ta seg mer eller raskere opp enn ventet. I euroområdet er den økonomiske veksten i ferd med å ta seg opp, og ledigheten går ned. Euroområdet er Norges største handelspartner, og en robust økonomisk utvikling i disse landene er viktig for den videre utviklingen i norsk økonomi.

Det må skje nødvendige omstillinger i næringslivet fremover. Mange som nå mister jobben må sysselsettes i andre sektorer. Jo mer mobil arbeidsstyrken er, jo enklere vil denne overgangen bli. Et fleksibelt arbeidsmarked vil kunne føre arbeidskraften dit hvor den er etterspurt.

1.3 Regjeringens tiltakspakke for økt sysselsetting

I statsbudsjettet for 2016 vil regjeringen prioritere tiltak som fremmer arbeid, aktivitet og omstilling. Det er en særlig utfordring at mange nå mister jobben i de næringer og fylker som berøres sterkest av den lave oljeprisen. For å lette omstillingen og bidra til at folk kommer raskere tilbake i arbeid, legger regjeringen fram en særskilt *tiltaks-pakke for økt sysselsetting* på i alt 4 mrd. kroner. Tiltakene i pakken vil være midlertidige og er innrettet slik at de lett skal kunne reverseres. Tiltakene skal fremme økt sysselsetting og omstilling på kort sikt, samtidig som de legger til rette for en langsiktig omstilling av norsk økonomi. For Nærings- og fiskeridepartementet omfatter den ettårige tiltakspakken følgende tiltak:

- 100 mill. kroner til vedlikehold og oppgradering av forskningsfartøy ved Havforskningsinstituttet
- 100 mill. kroner til etablerertilskudd, Innovasjon Norge
- 100 mill. kroner til miljøteknologi, Innovasjon Norge
- 50 mill. kroner til pre-så Kornfond, Innovasjon Norge
- 50 mill. kroner til bedriftsrettet forskning, programmet Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) i Norges forskningsråd
- 50 mill. kroner til forskningsbasert kommersialisering, programmet Forny 2020 i Norges forskningsråd.

Også ut over den særskilte pakken fremmer budsjettet for 2016 aktivitet og omstilling. Under følger en helhetlig omtale av de viktigste prioriteringene i budsjettforslaget under Nærings- og fiskeridepartementet.

1.4 Prioriteringer på næringsministerens område

Budsjettforslaget for 2016 på næringsministerens område viderefører og forsterker innsatsen for å fremme norsk konkurransekraft. Under regjeringen Solberg er tiltakene for økt innovasjon og omstilling betydelig styrket. I budsjettforslaget for 2016 legges det opp til en ytterligere økning. I tillegg til de ettårige tilskuddene i tiltakspakken for økt sysselsetting som er nevnt over, foreslår regjeringen ytterligere tiltak som skal bidra til flere gode gründere og vekstkraftige bedrifter. Gründertilskuddene inkluderer bl.a. økte midler til etablerertilskudd, pre-så Kornfond og kommersialisering. Samtidig foreslås en ytterligere bedring av rammebetingelsene for bedriftenes forskning, gjennom forbedringer i Skattefunnordningen og styrking av næringsrettede forskningsprogrammer gjennom Norges forskningsråd. Videre følger regjeringen opp sin maritime strategi, bl.a. gjennom forslag om endringer i tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk og økte midler til grønn skipsfart.

Regjeringen prioriterer videre å fornye IKT-systemene til Brønnøysundregistrene. Samtidig reduseres næringslivets gebyrer til Brønnøysundregistrene, som ledd i en generell gjennomgang av gebyr- og avgiftssatser.

Nærings- og fiskeridepartementet vil i 2016 fortsette arbeidet for å fremme norsk konkurransekraft gjennom forenklingsarbeid, konkurranse-

politikk og arbeidet for økt markedsadgang og eksport. Boks 1.2 gir en oppsummering av de høyest prioriterte tiltakene i 2016 på næringsministerens område.

Økt innovasjon og omstillingsevne

Forskning og innovasjon

Norges velstand er basert på effektiv utnyttelse av naturressurser, kapital og arbeidskraft. Høy produktivitsvekst har, sammen med utviklingen av petroleumssektoren, vært avgjørende for dagens levestandard i Norge og vil fortsatt være avgjørende for velstandsutviklingen i tiårene framover.¹

Teknologiske framskritt i vid forstand er den viktigste drivkraften bak produktivitsveksten. Økt produktivitet krever fornyelse og forbedring ved at virksomheter og entreprenører tar i bruk ny kunnskap, bruker eksisterende kunnskap på nye måter, utvikler nye produkter og løsninger og finner nye bruksområder. Innovasjon er en samlebetegnelse for vellykket fornyelse. Mens arbeidskraft og realkapital er begrensede innsatsfaktorer, er det knapt noen grense for hvor mye innovasjon kan bidra til produktivitsvekst.

Uten innovasjon vil den økonomiske aktiviteten begrense seg til kjente metoder og produkter. I situasjoner der økonomien endrer seg raskt, er innovasjon nødvendig for å opprettholde og utvikle vår konkurransevne og velstand. Innovasjon er derfor høyt prioritert av regjeringen. Regjeringens ambisjon er at Norge på lengre sikt skal bli ett av de mest innovative landene i Europa.

Regjeringen har allerede satt i verk en rekke tiltak for å legge til rette for innovasjon og omstilling i næringslivet. Under regjeringen Solberg har bevilgningene til næringsrettet forskning og innovasjon og støtte gjennom Skattefunnordningen økt med 1,5 mrd. kroner fra 2013 til 2015. Dette gir grunnlag for nye produkter og tjenester, som gir ny verdiskaping og vekst. Regjeringen har også foreslått å øke bevilgningene til Innovasjon Norge med ytterligere 100 mill. kroner i 2015, jf. Prop. 151 S (2014–2015). Midlene skal finansiere prosjekter på Sør- og Vestlandet, som er særlig sårbare for endringer i olje- og gassmarkedene. Bevilgningene er foreslått benyttet til kortsiktige gründer- og omstillingstiltak som skal fremme omstilling, flere gode gründere og lønnsomme nye virksomheter.

I budsjettet for 2016 legger regjeringen fram en ettårig tiltakspakke for økt sysselsetting på i alt

¹ NOU 2015: 1: Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd.

Boks 1.2 Prioriteringer på næringsministerens område i 2016

Størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, innenfor bærekraftige rammer

Økt innovasjon og omstillingsevne	Effektiv bruk av samfunnets ressurser	Bedrifter som lykkes i internasjonale markeder
<ul style="list-style-type: none"> – Fremme sysselsetting og omstilling på kort og lang sikt, bl.a. gjennom den ettårige tiltakspakken. – Fremme flere gode gründere og vekstkraftige bedrifter, gjennom å følge opp regjeringens gründerplan. – Fremme et «grønt skifte» i norsk næringsliv, bl.a. gjennom økte midler til miljøteknologi. – Fremme et mer kunnskapsintensivt næringsliv, bl.a. gjennom økte midler til næringsrettet forskning og arbeid med en bioøkonomi-strategi. – Fremme verdiskaping og grønn omstilling i maritim sektor, ved å følge opp regjeringens maritime strategi. – Gjennomgå effekten av utvalgte bedriftsrettede virkemidler og følge opp gjennomgangen. – Fremme en framtidrettet reiselivspolitik, bl.a. ved å legge fram en stortingsmelding om reiseliv. – Fremme aktivitet og omstilling på Svalbard. 	<ul style="list-style-type: none"> – Forenkle regelverk og redusere administrative kostnader for næringslivet, bl.a. gjennom å forbedre Altinn ytterligere og ferdigstille et forenklet regelverk om offentlige anskaffelser. – Utvikle og forenkle selskaps- og registerlovgivningen. – Forbedre og forenkle tjenestene og finansieringen til Brønnøysundregistrene og Justervesenet. – Etablere nasjonalt register for offentlig støtte og følge opp EUs modernisering av støtteregelverket. – Håndheve konkurranse-loven effektivt og etablere uavhengig klagenemnd for konkurransesaker. – Følge opp Meld. St. 27 <i>Et mangfoldig og verdiskapende eierskap</i>. 	<ul style="list-style-type: none"> – Arbeide for nye frihandelsavtaler gjennom EFTA. Ferdigstille forhandlinger med Malaysia, Vietnam, Filippinene og Georgia. – Arbeide for avtaler om fremme og beskyttelse av investeringer i utlandet (BITS). – Bidra til en flerstatlig avtale om tjenester (TISA). – Sikre at GIEKs rammer er tilpasset eksportørens behov. – Ivareta norske næringslivsinteresser i forbindelse med forhandlingene om et transatlantisk handels- og investeringspartnerskap mellom EU og USA (TTIP).

4 mrd. kroner, jf. omtale under kap. 1.3 og programkategori 17.20. Også ut over denne særskilte pakken, foreslår regjeringen tiltak og bevilgninger for å fremme økt aktivitet og omstilling. Tiltakene skal bidra til økt sysselsetting og omstilling på kort sikt, samtidig som de legger til rette for en langsiktig omstilling av norsk økonomi.

Regjeringen ønsker flere gode gründere og vekstkraftige bedrifter i norsk næringsliv og legger nå fram en gründerplan. I forbindelse med planen foreslår regjeringen å øke budsjettet med 400 mill. kroner til ulike gründeriltak, hvorav 200 mill. kroner inngår i den ettårige tiltakspakken. Tiltakene skal fremme entreprenørskap, innovasjon, omstilling og økt sysselsetting. Viktige ele-

Tabell 1.1 Tiltak for omstilling, sysselsetting og gründerskap

Gründertiltak	(i mill. kroner)	
	Total satsing	Herav ettårig tiltakspakke i 2016
Etablerertilskuddsordning	150	100
Pre-såkornordning	100	50
Forny 2020	75	50
Øvrige tiltak	75	0
Sum	400	200

menter i planen er å styrke den landsdekkende etablerertilskuddsordningen og bedre tilgangen på kapital i tidlig fase ved å øke rammen til den nye ordningen for pre-såkornfond. Et annet element er å øke støtten til forskningsbasert kommersialisering gjennom programmet Forny 2020 i Norges forskningsråd. Satsingen skal bidra til at mer forskningsbasert kunnskap og teknologi når ut til markedet. Det foreslås videre å sette av 75 mill. kroner til andre gründertiltak. Disse er nærmere omtalt under programkategori 17.20.

De globale klima- og miljøutfordringene krever et grønt skifte, og omlegging til mer bærekraftig produksjon i næringslivet. Regjeringen foreslår å øke miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge med til sammen 134,5 mill. kroner, hvorav 100 mill. kroner inngår i den ettårige tiltakspakken. Ordningen gir investeringstilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter, og skal over tid både fremme norsk industris konkurransevne og bidra til å realisere regjeringens miljømål.

Regjeringen vil videre styrke de bedriftsrettede ordningene i Norges forskningsråd som bidrar til omstilling og økt verdiskaping. Programmet Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) i Norges forskningsråd kan vise til meget gode resultater og ble styrket med 70 mill. kroner i 2015. Regjeringen foreslår å øke rammene for BIA med ytterligere 100 mill. kroner i 2016, hvorav 50 mill. kroner foreslås innenfor den ettårige tiltakspakken. Samtidig forbedres rammebetingelsene for bedriftenes forskning gjennom endringer i Skattefunnordningen.

Regjeringen vil følge opp arbeidet med å legge til rette for økt verdiskaping basert på mer effektiv produksjon og utnyttelse av bioressurser gjennom en nasjonal strategi for bioøkonomi.

Regjeringen videreutvikler virkemiddelapparatet for innovasjon. Målet er en bedre ressursbruk samlet sett og bedre effekt av de næringsrettede

virkemidlene. Regjeringen har økt rammene til brede landsdekkende ordninger. Dette bidrar til at de beste prosjektene får støtte, uavhengig av geografisk tilhørighet og bransjetilknytning. Regjeringen la frem en proposisjon om endringer i lov om Innovasjon Norge 10. april. Endringene skal gi bedre rammer for forvaltningen av selskapet. Det blir gjennomført vurderinger av grenseflatene mellom Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd. Videre skal gjennomgangen også se hen til hvordan man kan sikre en best mulig måloppnåelse overfor norsk næringsliv i utlandet. Damvad har kartlagt de innovasjonspolitiske virkemidlene i Norge og sett på samspillet mellom ulike virkemiddelaktører. Statistisk sentralbyrå analyserer innovasjonseffekten av utvalgte innovasjonspolitiske virkemidler. Analysen skal være ferdig til 1. januar 2016 og vil gi et bedre beslutningsgrunnlag for å videreutvikle virkemidlene.

Maritim næring

Den maritime næringen er i dag blant Norges mest globale, innovative og framtidsrettede næringer. Dens sysselsetting, verdiskaping og ringvirkninger for andre næringer gjør næringen til en viktig drivkraft i norsk næringsliv. Samtidig ser vi at antall skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS) har falt betydelig, og at en stadig mindre del av godstransporten langs kysten skjer med norskregistrerte skip. Offshoreflåten møter nå også utfordringer på grunn av fallet i oljeprisen. Videre har vi fortsatt et uutnyttet potensial i å gjøre skipsfarten grønnere og å stimulere til økt samhandling mellom de havbaserte næringene, maritim næring, sjømatnæringen og olje- og gassnæringen.

Regjeringen presenterte 29. mai en offensiv strategi for den maritime næringen, «*Maritime muligheter – blå vekst for grønn fremtid*». Regjerin-

gens hovedmål for den maritime næringen er bærekraftig vekst og verdiskaping. Den maritime strategien presenterer regjeringens politikk for å realisere det maritime potensialet i de havbaserte næringene, og inneholder viktige grep for å styrke det norske flagget og konkurransekraften til både norske sjøfolk og maritime bedrifter. Strategien ble godt mottatt av den maritime næringen, som opererer i en tøff internasjonal konkurranse, og flere norske rederier har varslet at de vil flagge hjem skip. Det vil være positivt for norske arbeidsplasser og vil styrke Norge som skipsfartsnasjon.

Regjeringen vil legge til rette for at vi også i framtiden er en ledende sjøfartsnasjon med en stor norsk flåte. For å opprettholde og videreutvikle maritim næring er det viktig å sikre en betydelig og konkurransedyktig flåte og kompetanse under norsk flagg. Regjeringen vil videreføre rederiskatteordningen. For å bidra til flere norskregistrerte skip og samtidig sikre tilstrekkelig tilgang på norsk operativ maritim kompetanse vil regjeringen foreslå å styrke og lovfeste tilskuddordningen for sysselsetting av sjøfolk og å myke opp fartsområdebegrensningene for skip i Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS). Samlet forslag til bevilgning til tilskuddsordningen er 1 962 mill. kroner i 2016.

Miljøvennlig skipsfart er et prioritert innsatsområde i regjeringens klimapolitikk og et grønt skifte i den maritime næringen er viktig. Bruk av mer miljøvennlig drivstoff, ny teknologi og nye løsninger for operasjon av skip vil bidra til å redusere klima- og miljøutslipp. Et grønt skifte vil også styrke verdiskapingen og gi maritim næring et konkurransefortrinn. Regjeringen foreslår å styrke innovasjonslånene i Innovasjon Norge med 28 mill. kroner, slik at det kan tas høyere risiko i prosjekt knyttet til miljøvennlige nybygg i nærskipsfarten. Det foreslås videre å sette av 12 mill. kroner til tilskudd til kondemnering av gamle skip.

Regjeringen vil sikre en effektiv og kundeorientert sjøfartsadministrasjon og konkurransedyktige skipsregistre. For at rederiene skal velge norsk flagg er det viktig at vi har en moderne sjøfartsadministrasjon som tilbyr gode løsninger, tilgjengelighet og service for den maritime næringen. Regjeringen vil også fortsette utviklingen av enkel elektronisk informasjonstilgang og elektroniske portalsider i Sjøfartsdirektoratet.

Regjeringen vil styrke tilgangen på godt kvalifisert personell til norsk maritim næring. Norge er et høykostland, men vi er konkurransedyktige innen kunnskapsbaserte produkter. Tilgangen på

kompetanse er derfor avgjørende for å opprettholde og utvikle konkurranse- og verdiskapingsnivåen i maritim næring. Regjeringen viderefører Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Over Kunnskapsdepartementets budsjett foreslås en økning på 20 mill. kroner til kvalitets- og kompetanseheving i maritim utdanning gjennom samarbeidsprosjektet Markom2020 og ytterligere 15 mill. kroner til utstyr i maritim utdanning.

Regjeringen vil stimulere til økt forskning, utvikling og innovasjon for å styrke verdiskapingen og konkurransevnen i maritim næring. Forskning, utvikling og innovasjon er nødvendig for å utvikle den maritime næringens konkurransekraft og evne til omstilling. Regjeringen vil videreføre satsingen på maritim forskning og innovasjon i næringslivet gjennom de offentlige virkemidlene til Innovasjon Norge og Norges forskningsråd, og støtte arbeidet med en ny forsknings- og innovasjonsstrategi for maritim sektor (Maritim21).

Den maritime næringen er avhengig av internasjonale markeder og likeverdige rammebetingelser. Regjeringen vil arbeide for enhetlige globale rammebetingelser for næringen, åpne markeder, høye krav til sjøsikkerhet, miljø og sosiale standarder i internasjonale fora.

Regjeringen vil bidra til å utvikle en sterk norsk havklynge, gjennom å stimulere til økt samhandling mellom de havbaserte næringene. Norge har høy kompetanse og sterke fagmiljøer innenfor de havbaserte næringene. Imidlertid kan maritim næring, sjømatnæringen og olje- og gassnæringen vokse mer ved å lære av hverandre. Regjeringen vil i 2016 gjennomføre felles utlysninger for forskningsprogrammene Maroff, Petromaks og Havbruk i Norges forskningsråd, og arbeide videre med prosjektet Ocean Space Centre som kunnskapsnav for norsk havrelatert teknologi. Innovasjon Norge vil også gjennom sine virkemidler bidra til mer tverrsektorielt samarbeid mellom havnæringene.

Regjeringens nordområdesatsing skal legge til rette for maritim næringsvirksomhet og sikker sjøtransport. Regjeringen vil sikre en bærekraftig maritim verdiskaping i nordområdene hvor hensyn til økt aktivitet, sikkerhet og miljø ivaretas. Det pågår et omfattende arbeid i FNs sjøfartsorganisasjon IMO og regionalt i Arktisk Råd. Polarkoden, som er globale bindende regler for skip som opererer i polare farvann, vil tre i kraft 1. januar 2017. Regjeringen vil arbeide nasjonalt og internasjonalt for å sikre en effektiv implementering av regelverket.

Reiselivsnæringen

Reiselivsnæringen gir mange arbeidsplasser og bidrar til lokal utvikling både i byene og distriktene. Globalt er reiselivsnæringen en av de næringene som vokser raskest. Dette gir også vekstmuligheter for den norske reiselivsnæringen. Norges største konkurransefortrinn internasjonalt er fremdeles naturen og fjordene, men norske byer opplever en økende etterspørsel fra turister. Turistene vil også ta del i opplevelser og aktiviteter, og høre de gode historiene. De vil spise lokal mat og de vil oppleve den norske kulturen. Norge kan tilby flere unike natur- og kulturopplevelser, også i og i nærheten av byene. Her har vi gode konkurransefortrinn, men det krever at vi har en aktiv reiselivspolitik i årene som kommer slik at vi kan ta del i den internasjonale veksten.

Regjeringen vil i 2016 legge fram en stortingsmelding om reiseliv. Forrige stortingsmelding om reiseliv ble lagt fram i 1999, og det er nå på tide med en grundig gjennomgang av reiselivspolitikken. I denne forbindelse er det nødvendig å vurdere grunnleggende problemstillinger knyttet til forvaltningen av viktige innsatsfaktorer for reiselivsnæringens virksomhet, framtidig utvikling av reiselivsnæringen og arbeids- og ansvarsdeling mellom offentlig og privat sektor på dette området. Stortingsmeldingen vil drøfte reiselivsnæringens rammebetingelser, samt utfordringer og muligheter.

Mineralnæringen

Mineralressurser er nødvendige for bygg, veier og infrastruktur og gir grunnlag for verdiskaping gjennom utvinning. Norge har betydelige mineralressurser, og i mange deler av Norge kan mineralnæringen føre til økt aktivitet og sysselsetting. Regjeringen vil legge til rette for vekst i mineralnæringen. Satsing på kartlegging av mineraler, en effektiv og god mineralforvaltning og mer effektive planprosesser er sentrale tiltak.

Gode geologiske oversiktsdata er en forutsetning for å kunne påvise utvinnbare mineralressurser. Slike data har også en rekke andre bruksområder og samles inn av Norges geologiske undersøkelse (NGU). I 2011 startet en geofysisk kartlegging av mineralressursene i Nord-Norge, opprinnelig planlagt som et fireårig program. Regjeringen foreslår å fortsette den geofysiske kartleggingen, men også å utvikle bedre kunnskap om dyp geologi og om hvilke mineralressurser som finnes lenger ned i fjellet. Satsingen vil legge til rette for økt leteaktivitet fra bedrifter og

kan på lengre sikt gi økt verdiskaping og nye arbeidsplasser basert på mineralutvinning. Regjeringen foreslår å sette av 25 mill. kroner til videreføring av mineralkartleggingen i Sør- og Nord-Norge.

Regjeringen vil arbeide for en bedre, raskere og enklere behandling av plansaker. Statlige myndigheters adgang til å fremme innsigelser som virker hemmende på lokal handlefrihet skal begrenses og innsigelsene samordnes bedre i alle fylker.

Arbeidet med å utvikle en effektiv og god mineralforvaltning fortsetter i 2016, bl.a. gjennom IKT-tiltak og tiltak for å tilføre økt kompetanse og ressurser i Direktoratet for mineralforvaltning (DMF).

Aktivitet og omstilling på Svalbard

Ett av hovedmålene i svalbardpolitikken er å opprettholde norske samfunn på øygruppen. Selv om kulldriften har vært kjerneaktivitet og drivkraft i den lokale økonomien, har Longyearbyen fått et vesentlig mer variert næringsliv de siste 20 årene. Den største aktiviteten på Svalbard i dag er knyttet til bergverksvirksomhet, forskning, undervisning, romrelatert virksomhet, reiseliv og offentlig virksomhet. For å støtte opp om den videre utviklingen av Longyearbysamfunnet vil regjeringen legge til rette for aktivitet og omstilling innen eksisterende og nye næringer. Regjeringen har besluttet å lage en stortingsmelding om Svalbard.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) driver kullgruvevirksomhet gjennom det heleide datterselskapet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS (SNSG). Som følge av bl.a. markedsforhold, kom SNSG i en krevende økonomisk situasjon hvor videre drift ikke var mulig uten tilførsel av likviditet. Regjeringen foreslo med bakgrunn i dette våren 2015 å styrke likviditeten i SNSG med 500 mill. kroner gjennom lån og kjøp av eiendom fra SNSK-konsernet. Samtidig foreslo regjeringen å innløse minoritetsaksjonærene i SNSK for å øke statens fleksibilitet i den videre håndteringen av eierskapet i SNSK. Stortinget sluttet seg til regjeringens forslag i juni 2015. Det ble lagt til grunn at løsningen ville gjøre det mulig med minimumsdrift mot utgangen av 2016, men med betydelig risiko for at kapitalen går tapt i denne perioden. Markedsforholdene har de påfølgende månedene ytterligere forverret seg for SNSG, og prisforventningene for kull er nedjustert. Regjeringen vil følge situasjonen i SNSK tett framover, og vil sørge for å holde Stortinget orientert på en hensiktsmessig måte.

Kings Bay AS har ansvar for drift og utvikling av infrastrukturen i Ny-Ålesund. Statens mål med eierskapet i Kings Bay AS er å sørge for at Ny-Ålesund kan videreutvikles som et norsk senter for internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskning på Svalbard.

Svalbard har også en sentral rolle innen norsk romvirksomhet. Svalbards geografiske plassering er ideell både for utforskning av atmosfæren og nedlesning av satellittdata. Dette er også årsaken til at EU har valgt å plassere sentral bakkeinfrastruktur for satellittnavigasjonsprogrammet Galileo og jordobservasjonsprogrammet Copernicus ved Svalbard Satellittstasjon (SvalSat). Norge deltar i begge de store romprogrammene i EU. Det bidrar til å sikre gode navigasjonstjenester i nordområdene og gir viktige data som støtter opp under arbeidet med bærekraftig ressursforvaltning, sikkerhet og beredskap og klima og miljø. Regjeringen foreslår å bevilge 271,3 mill. kroner til norsk deltakelse i EUs romprogrammer i 2016.

Regjeringen foreslår også å bevilge 15 mill. kroner til planlegging av ny havneinfrastruktur i Longyearbyen over Samferdselsdepartementets budsjett.

Effektiv bruk av samfunnets ressurser

Forenkle regelverk og redusere administrative kostnader for næringslivet

Regjeringen bygger sin politikk på målet om en mest mulig effektiv bruk av fellesskapets ressurser. Gründere, bedriftseiere og ansatte skal kunne bruke mer tid på verdiskaping og mindre tid på å fylle ut skjemaer. Denne regjeringen har et ambisiøst mål for forenklingsarbeidet: Næringslivets årlige administrative kostnader med å oppfylle lover og regler skal reduseres med 15 mrd. kroner innen utløpet av 2017 sett i forhold til kostnadsnivået i 2011.

Altinn har vært en viktig investering for forenklingsarbeidet, og har bidratt til at Norge ligger langt framme internasjonalt når det gjelder elektronisk rapportering. Næringslivet bruker i økende grad Altinn til innrapportering til det offentlige, og antall brukere som mener at Altinn er enkel og trygg å bruke øker. Bedriftene opplyser om at de årlig sparer tid som i sum tilsvarer mer enn én milliard kroner.

Regjeringen vil fortsette å forbedre Altinn. I 2016 tar regjeringen sikte på å tilby flere digitale tjenester via Altinn og gjøre disse tilgjengelige på ulike digitale plattformer, som nettbrett og smarttelefon og gjennom direkte integrasjon med næringslivets egne IKT-systemer. Med tjenesten

elektronisk stiftelse av foretak vil Norge bli den første nasjonen som tilbyr digitale tjenester fra et foretaks etablering til eventuelle avvikling.

Nærings- og fiskeridepartementet har organisert et forenklingsprosjekt som samarbeider med hele forvaltningen for å identifisere tiltak og sikre at tempoet i arbeidet holdes oppe. Regjeringen har siden den tiltrådte gjennomført 36 forenklingstiltak. Blant disse er:

- Innføring av «A-ordningen» som forenkler arbeidsgivers rapportering til det offentlige. Med A-ordningen er rapportering av lønns- og ansettelsesforhold til offentlige etater samlet i én melding. Besparelsene er estimert til om lag 560 mill. kroner årlig.
- Forenklinger i regelverket for offentlige anskaffelser.
- Opprydding i diettsatsene for innenlandske reiser.
- Forenklinger i plandelen i plan- og bygningsloven
- Flere digitaliserte statlige skjema
- Elektronisk faktura i kommunene er innført
- Kravet om originalbilag til reiseregninger og utleggsoppstillinger er opphevet
- Enklere regler for oppmelding av sykmeldte
- Forenkling av reglene om registrering av sameiere i tingsrettslige sameier i Enhetsregisteret

Regjeringen etablerer høsten 2015 et uavhengig regelråd, som skal vurdere nye forslag til regelverk. Regelrådet skal vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig kartlagt, og om reglene er utformet slik at de når sitt mål til en relativt lav administrativ kostnad for næringslivet. Regelrådet er nærmere omtalt under kap. 915.

Utvikle selskaps- og registerlovgivningen

Selskapslovgivningen har stor betydning for etablering og drift av næringsvirksomhet. Regjeringen har som mål i arbeidet med selskapslovgivningen å opprettholde og utvikle et enkelt, forutsigbart og klart juridisk rammeverk, som fremmer verdiskaping i norske bedrifter. Regjeringen ønsker i arbeidet å prioritere behovene til de minste bedriftene. I denne forbindelse skal bl.a. deler av aksjeloven gjennomgås og rammevilkårene for enkeltpersonforetak vurderes. Det er viktig at selskapslovgivningen tilpasses til den teknologiske utviklingen og at det sikres en god sammenheng og konsistens mellom selskapslovgivningen og annet regelverk.

Forbedre og forenkle tjenestene og finansieringen til Justervesenet og Brønnøysundregistrene

Brønnøysundregistrene og Justervesenet har sentrale oppgaver med å gi norske bedrifter gode rammevilkår for å drive sin virksomhet. Etatene må kontinuerlig forbedres og utvikles for å kunne tilby tjenester med høy kvalitet. Registrene som forvaltes av Brønnøysundregistrene sikrer rettsvern, sikkerhet og tilgjengelighet av oppdaterte opplysninger om bedriftene som forbrukere og næringsliv handler med.

Brønnøysundregistrenes saksbehandlingssystemer er basert på en plattform som er over 20 år gammel. De gamle systemene er uhensiktsmessige og det er en økende fare for driftsstans. Regjeringen mener arbeidet med å utvikle et nytt saksbehandlingssystem nå må komme i gang. Et nytt saksbehandlingssystem er prosjektert og kvalitetssikret i henhold til Finansdepartementets kvalitetssikringsregime. Prosjektet har en godkjent kostnadsramme på 1 181 mill. kroner, og en styringsramme på 1 044 mill. kroner. Regjeringen foreslår å bevilge 205 mill. kroner til prosjektet i 2016.

De fleste aktivitetene i Brønnøysundregistrene finansieres gjennom gebyrer fra brukerne som mottar tjenestene. En gjennomgang av gebyrene viser at de i dag finansierer mer enn de anslåtte kostnadene for å tilby tjenestene. Regjeringen foreslår derfor å redusere gebyrene til Brønnøysundregistrene i 2016. Det foreslås også å gi kostnadsfri avgivelse av informasjon på nett, øke tilgangen til åpne data i maskinlesbare formater og redusere satsene for gebyrer for elektroniske registreringer i Foretaks- og Løsøreregistret.

Næringslivet er den største brukergruppen av registertjenestene, og reduksjon av satsene innebærer en betydelig kostnadsbesparelse for mange bedrifter. For 2016 anslås reduksjonen i gebyrsatsene å redusere kostnadene for næringslivet med 78 mill. kroner.

Pålitelige målinger har stor betydning for å sikre like konkurransevilkår i markedet. Finansieringen av Justervesenet må sikre at de kan drive effektivt og treffsikkert tilsyn. For noen områder har risikobasert tilsyn, stikkprøver og informasjonskampanjer betydelig bedre effekt enn dagens tilsyn med periodiske kontroller. Den nåværende gebyrstrukturen gjør en omlegging av tilsynsvirksomheten vanskelig. Regjeringen foreslår derfor at flere av tilsynsområdene i 2016 går

fra å være gebyrfinansiert til å bli finansiert gjennom sektoravgifter, og at de samlede brukerfinanserte inntektene økes med om lag 14,5 mill. kroner. Samtidig foreslås det å innføre et oppfølgingsgebyr som skal gi incentiver til å følge regelverket. Omlegging til sektoravgift fører til at brukere som innretter virksomheten etter regelverket, vil kunne få reduserte tilsynsutgifter.

Konkurransopolitikk

Konkurransopolitikken er et sentralt virkemiddel for å fremme effektiv ressursbruk. Konkurransen fremmer innovasjon og vekst, bidrar til å gi kundene et bedre tilbud av varer og tjenester med bedre kvalitet og lavere priser og gjør at norske bedrifter blir mer konkurransedyktige i internasjonale markeder. Velfungerende markeder blir best sikret gjennom en streng konkurranselov og et effektivt tilsyn fra konkurransemyndighetene.

Nærings- og fiskeridepartementet har det samlede ansvaret for de sektorovergripende virkemidlene i konkurransepolitikken gitt ved konkurranseregelverket, regelverk om offentlige anskaffelser og regelverk om offentlig støtte. Å forebygge og avdekke konkurransekriminalitet, som ulovlig prissamarbeid, anbudssamarbeid og markedsdeling, vil være en høyt prioritert oppgave for Konkurransetilsynet i 2016.

Regjeringen vil styrke Konkurransetilsynet som selvstendig myndighetsorgan gjennom å etablere en uavhengig klagenemnd for konkurransesaker i andre halvdel av 2016.

En viktig prioritering for departementets arbeid med konkurransepolitikken i 2016 er å få gjennomført et nytt og enklere regelverk om offentlige anskaffelser. Forslagene i NOU 2014: 4 *Enklere regler – bedre anskaffelser* danner grunnlaget for et enklere nasjonalt anskaffelsesregelverk.

Det er viktig med en effektiv håndhevelse av anskaffelsesregelverket. Etter at Klagenemnda for offentlige anskaffelser i 2012 mistet myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkte anskaffelser, er håndhevelsen av slike brudd svekket. Departementet har hatt på høring forslag til hvordan håndhevelsen kan styrkes og vil følge opp dette gjennom en lovproposisjon til Stortinget.

Regjeringen vil etablere et nasjonalt register for offentlig støtte som skal følge opp EUs modernisering av støtteregelet innen 1. juli 2016. Etableringen vil bli nærmere omtalt i revidert nasjonalbudsjett for 2016.

Statlig eierskap

Konkurranseskraft og verdiskaping avhenger av at det etableres, videreutvikles og drives lønnsomme virksomheter, og at ulønnsomme omstilles eller avvikles. Velutviklede og kompetente Eiermiljøer er et viktig bidrag til dette. Små og store investorer får gjennom sitt eierskap ta direkte del i den verdiskapingen som finner sted i Norge. Regjeringen vil bidra til å styrke det private eierskapet i norske bedrifter og foreslår at gjeldende fullmakter til å kunne redusere statens eierskap i selskaper videreføres i 2016. Norge vil uansett i overskuelig framtid ha et betydelig statlig eierskap. Det er derfor avgjørende at den statlige eierskapsutøvelsen videreutvikles og ytterligere profesjonaliseres, for at fellesskapets verdier til enhver tid forvaltes på best mulig måte. Regjeringen skal føre en ansvarlig statlig eierskapspolitikk som gir rom for både Eiermangfold og verdiskaping. Regjeringen er åpen for strategiske initiativer og transaksjoner som kan bidra til verdiutvikling i selskaper med statlig Eierandel. Forutsetningen er at tiltakene kan gjennomføres innenfor en ramme som ivaretar statens mål med eierskapet. Det skal også være attraktivt for utenlandske investorer å investere i Norge.

Bedrifter som lykkes i internasjonale markeder

Norge er en liten og åpen økonomi som har store gevinster av handel med utlandet. Norsk næringsliv omfatter et høyt antall eksportrettede bedrifter som skaper store verdier. Internasjonal handel gir mulighet for spesialisering og utnyttelse av komparative fortrinn. I tillegg bidrar handel med andre land til press på konkurransen innenlands og dermed til innovasjoner og bedre utnyttelse av ressursene. Regjeringen arbeider for en friere handel som legger til rette for at norske bedrifter skal lykkes i internasjonale markeder.

Regjeringen legger vekt på at Norge skal ha konkurransedyktige finansieringsordninger for norsk eksport. GIEKs garantirammer videreføres for å bidra til forutsigbar finansiering for norsk eksportrettet næringsliv og for å fremme verdiskaping og sysselsetting i Norge. For å sikre at GIEKs rammer er tilpasset eksportørens behov, følges utviklingen i rammeutnyttelsen.

Regjeringen har besluttet at Norge skal delta i forhandlingene om en ny internasjonal avtale om offentlig eksportfinansiering som også inkluderer ikke-OECD-land som Kina og Brasil. Departementet vil fortsette arbeidet på dette feltet. Arbeidet er viktig for Norge og norsk næringsliv, da det

har direkte innvirkning på betingelsene for offentlige eksportkreditter, både fra Norge og fra våre viktigste konkurrentland.

Departementet vil arbeide for at Norge gjennom EFTA inngår nye frihandelsavtaler. Frihandelsavtaler med India og Malaysia vil være av særlig stor betydning for Norge, og disse forhandlingsprosessene har derfor høy prioritet. Forhandlinger med Filippinene, Vietnam og Georgia har kommet langt, mens påbegynte forhandlinger med Indonesia er i stillstand etter det siste parlamentsvalget. EFTA arbeider for reforhandling av avtalene med Chile, Canada, Mexico og Tyrkia. Videre arbeides det med å legge til rette for fremtidige forhandlinger med viktige partnere som Mercosur (bestående av Argentina, Brasil, Paraguay, Uruguay og Venezuela) og ASEAN (bestående av Brunei, Filippinene, Indonesia, Kambodsja, Laos, Malaysia, Myanmar, Singapore, Thailand og Vietnam). Det er også ønske fra EFTA om å styrke handelsforbindelsene med Australia og land i Afrika. Departementet vil prioritere å følge opp arbeidet med en flerstatlig tjenesteavtale (TISA) og videreføre arbeidet med å ivareta norske næringslivsinteresser i forbindelse med forhandlingene mellom EU og USA om et transatlantisk handels- og investeringspartnerskap (TTIP). Dersom det blir reelle forhandlinger i WTO om kjernesporsmål som toll på industrivarer, landbruk og tjenester, vil det være en prioritert oppgave for Nærings- og fiskeridepartementet å delta i disse for å ivareta interessene til norsk næringsliv.

Regjeringen vil øke bruken av bilaterale investeringsavtaler der dette er hensiktsmessig. En ny norsk modellavtale for investeringsavtaler har nylig vært på alminnelig høring, og departementet vil gjennomgå høringssvarene før en ev. ny modellavtale foreslås.

1.5 Prioriteringer på fiskeriministerens område

Norge er en havnasjon. Havområdene våre er om lag sju ganger større enn fastlandet og kystlinjen med viker og fjorder er lengre enn jordens omkrets rundt ekvator. Regjeringen vil bidra til at også framtidige generasjoner kan leve av å høste av de betydelige sjømatressursene vi har langs kysten vår. Nærings- og fiskeridepartementet legger stor vekt på internasjonalt samarbeid og avtaler for å fremme en bærekraftig beskatning av ressursene i havet.

Boks 1.3 Prioriteringer på fiskeriministerens område i 2016

Størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, innenfor bærekraftige rammer

Økt innovasjon og omstillingsevne	Effektiv bruk av samfunnets ressurser	Bedrifter som lykkes i internasjonale markeder
<ul style="list-style-type: none"> – Implementere tiltakene som foreslås i havbruksmeldingen. – Styrke næringsrettet marin forskning. – Følge opp masterplanen for marin forskning. – Følge opp sjømatindustriutvalgets rapport med vekt på forenkling, effektivisering og økt verdiskaping. 	<ul style="list-style-type: none"> – Utvikle kvotesystemet og de årlige fiskerireguleringene. – Styrke forvaltningsrettet marin forskning. – Mer effektiv førstehåndsomsetning av villfisk. – Tiltak for forbedret produktkvalitet i hvitfisksektoren. – Legge til rette for mer effektive og brukervennlige tjenester i Fiskeridirektoratet. – Styrke Norges rolle som pådriver og normsetter i internasjonale fora for global matforsyning og fiskeri- og havbrukspolitikk. – Bekjempe ulovlig, urapportert og uregulert (UUU) fiske og fiskerikriminalitet. 	<ul style="list-style-type: none"> – Forbedre adgangen til viktige markeder for norske sjømatprodukter, med særlig vekt på EU-markedet og Sørøst-Asia. – Håndtere og forebygge veterinære handelshindre. – Bidra til utviklingen av globalt fangstsertifikat innenfor rammen av FNs matvareorganisasjon.

Sjømatnæringen bidrar med mat til en voksende verdensbefolkning. Det er et stort potensial for å øke dette bidraget gjennom videre vekst i havbruksnæringen. Regjeringen vil legge til rette for forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst. En vekst som tar hensyn til miljøutfordringene i havbruksnæringen, vil styrke norsk konkurransekraft over tid og skape trygge arbeidsplasser langs hele kysten.

Deler av sjømatindustrien har hatt svak lønnsomhet i flere tiår. Det er derfor behov for omstilling og gjennomgang av rammevilkårene for næringen. Nærheten til markedet for fersk sjømat og kunnskap fra landbasert foredling av fisk er fortrinn som gjør at det er betydelige muligheter for økt konkurransekraft og verdiskaping i næringen.

Fiskeriministeren prioriterer tiltak som fremmer konkurransekraft og bærekraft i norsk sjømatnæring. Budsjettforslaget for 2016 bygger videre på den marine forskningssatsingen under regjeringen Solberg og innebærer forslag om økte

bevilgninger til marin forskning og overvåking. Satsingen følger opp marin masterplan for forskning som ble lagt fram 1. september 2015.

Havbruk

Havbruksnæringen har hatt stor vekst de siste tiårene, og er en av våre viktigste kystnæringer. Den norske havbruksnæringen skal beholde sin stilling som internasjonalt ledende produsent og eksportør av oppdrettslaks, samtidig som hensynet til miljø og fiskehelse blir ivaretatt.

Stortinget har gitt sin tilslutning til hovedtrekkene i regjeringens politikk for en forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett, jf. Innst. 361 S (2014–2015) og Meld. St. 16 (2014–2015). Regjeringen vil på denne bakgrunn innføre en handlingsregel for kapasitetsjustering i norsk lakse- og ørretoppdrett basert på produksjonsområder og miljøindikatorer. Systemet gir næringen forutsigbarhet ved at den vet hvilke kriterier som må være oppfylt for å

kunne få vokse. Næringen vet også hvor ofte vekst skal vurderes og hva som skjer når miljøeffekten er akseptabel, moderat eller uakseptabel. Dette gir havbruksnæringen incentiver til å holde sitt miljømessige fotavtrykk innenfor akseptable rammer. Ordningen vil gi næringen stor innflytelse på hvordan den skal utvikle seg.

Regjeringen tar sikte på at første kapasitetsjustering etter det nye systemet skal skje sent i 2016 eller tidlig i 2017. Fram mot dette må kysten deles inn i produksjonsområder, og det må foretas en vurdering av lakselussituasjonen i de enkelte produksjonsområdene. Samtidig må regelverket tilpasses det nye systemet. Regjeringen vil involvere lokale og regionale myndigheter og andre relevante interesser i dette arbeidet. Det er etterlyst større åpenhet om hvordan modellen for å vurdere lakselusas virkninger på villfisk skal utformes. Nærings- og fiskeridepartementet har derfor bedt Mattilsynet opprette et dialogforum der interesserte parter inviteres til å delta.

En viktig faktor for langsiktig utvikling i havbruksnæringen er tilgang på egnet areal til sjømatproduksjon, og videre at arealet som avsettes til dette formålet utnyttes på en best mulig måte. Å utvikle arealstrukturen i havbruksnæringen er et langsiktig arbeid, som krever både ny kunnskap og samordning med kommunal og regional arealplanlegging. Ambisjonen er å ha en havbruksnæring med en effektiv og robust arealstruktur som best mulig balanserer hensynet til produksjonsvolum, miljø og sykdom. Arbeidet må sees i sammenheng med etableringen av produksjonsområder.

Det skal lønne seg for kommunene å legge til rette for havbruk. Regjeringen vil derfor la store deler av vederlaget for tildeling av nye tillatelser tilfalle berørte kommuner. Stortinget har i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett* bedt regjeringen om å opprette et havbruksfond der 80 pst. av vederlaget for nye laksekonsesjoner og økt kapasitet på eksisterende laksekonsesjoner skal innbetales og komme kommunene til gode. Regjeringen legger til grunn at nye prinsipper og fond skal gjelde for alle nye utlysninger av vekst etter 1. januar 2016 i tråd med Stortingets forutsetninger, jf. omtale i kap. 8 Oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget.

Regjeringen vil legge til rette for innovasjon og at nye teknologiske løsninger tas i bruk, for å unytte potensialet for økt produksjon i havbruksnæringen. Teknologit utvikling kan både bidra til økt økonomisk lønnsomhet og til å løse

miljøutfordringer. Nærings- og fiskeridepartementet har hatt på høring forslag til et nytt regelverk som skal fremme utvikling av ny teknologi innenfor lakse- og ørretoppdrett. Forslaget går ut på å innføre egne utviklingstillatelser som tildeles løpende og med en varighet på inntil 15 år. Det blir gitt mulighet for å konvertere tillatelsen til en vanlig kommersiell tillatelse etter en viss tid, men da mot et vederlag. Departementet vil vurdere innspillene som er kommet i høringsrunden og på bakgrunn av disse gjennomføre nødvendige endringer i regelverket i løpet av høsten. Det legges videre opp til at søknader kan behandles av Fiskeridirektoratet så snart regelverket er på plass.

Fiskeri

Havets ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Vitenskapelige råd og gode forvaltningsprinsipper er grunnlaget for at vi skal kunne realisere et høyt langtidsutbytte av bestandene i havet. Det må også holdes god kontroll med høstingen av bestandene.

Gjennom internasjonalt samarbeid, både globalt, regionalt og bilateralt, arbeider Norge for at forvaltningen av marine ressurser skal skje i tråd med anerkjente prinsipper, som bl.a. bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning.

Regjeringen arbeider kontinuerlig med å forenkle regelverket i fiskerinæringen, og 1. juli 2015 trådte endringer i deltakerloven i kraft, noe som innebærer at søknadsprosesser for fisketillatelser er blitt betydelig enklere og mindre ressurskrevende, både for næring og forvaltning.

Nærings- og fiskeridepartementet vil fortsette arbeidet med å utvikle et mer fleksibelt kvote- og tillatelsessystem tilpasset næringens behov. Fiskekvoter svinger med de biologiske rammene, og regjeringen søker stabilitet i ressursfordelingen innenfor de biologiske rammene, for å gi mest mulig forutsigbarhet for næringsaktørene. Regjeringen har oppnevnt et utvalg som skal komme med forslag til hvordan kvotesystemet for fiskeflåten bør være i framtiden. Det skal også vurdere spørsmålet om ressursrente. Utvalget skal levere sin innstilling i form av en NOU høsten 2016.

Nærings- og fiskeridepartementet skal arbeide for at norske posisjoner knyttet til marin ressurs- og miljøforvaltning får gjennomslag. Departementet vil arbeide for avtaler om felles forvaltning av fiskebestander som sikrer bærekraftig høsting og forvaltning av fiskeriene.

Bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og fiskerikriminalitet er en hovedprioritet for Nærings- og fiskeridepartementet. Det er fastsatt en ny landings- og sluttseddel-forskrift, hvor det er lagt spesielt vekt på å styrke to områder som er vesentlige for å sikre en korrekt oversikt over ressursuttaket; vekter/veiling og utvidet journalføringsplikt. I tillegg er det bestemt å innføre forhåndsmelding ved landing av fisk for fartøy under 15 meter. Denne forhåndsmeldingen blir utført ved bruk av en smarttelefon og en applikasjonsløsning som Fiskeridirektoratet har utarbeidet spesielt til dette formålet.

Sjømatindustri

Norsk sjømatindustri har et svært godt utgangspunkt med tilgang på ferskt råstoff og et stort marked, bl.a. i Europa. Helseeffekten av å spise sjømat dokumenteres stadig bedre og den globale etterspørselen etter sjømat er økende.

Sjømatindustrien konkurrerer imidlertid i krevende globale markeder. Lav lønnsomhet over tid har svekket konkurransevnen og gjort det vanskelig for industrien å investere i FoU, teknologi og produktutvikling. Dette gjør industrien sårbar for markedsendringer og det er et stort behov for omstilling. Sjømatindustriutvalget leverte sin rapport 16. desember 2014. NOU 2014: 16 Sjømatindustrien ble sendt på offentlig høring og det kom inn 77 høringssvar.

Regjeringen vil forbedre næringens rammevilkår, og vil høsten 2015 legge fram en stortingsmelding som følger opp Sjømatindustriutvalgets rapport. I den forbindelse vil tiltak som fører til forenkling, effektivisering og økt verdiskaping av villfisk være sentralt.

Regjeringen vil prioritere tiltak som øker kvaliteten og tilgangen på ferskt råstoff gjennom hele året. Bl.a. vil regjeringen følge opp strategien for levendelagring av fisk, som ble lansert i juni 2014. Levendelagring innebærer at fisk fangstes skånsomt og lagres levende i et merdanlegg inntil den slaktes og selges. Strategien har som mål å bidra til høyere priser og økt verdiskaping i torskesektoren. Det skal skje ved å jevne ut tilbudet av fersk torsk, ved at kvaliteten på råstoffet bedres og ved å utvikle teknologi og kunnskap. Regjeringen har forenklet regelverket for aktører som driver med levendelagring og videreført kvotebonusen.

Videre krever økt verdiskaping kontinuerlig innovasjon og koordinering gjennom hele verdikjeden, fra fisker og oppdretter og helt fram til forbruker. Det må bl.a. arbeides med å utvikle nye

produkter og teknologi, samt flere nye markeder som er mer betalingsdyktige.

Regjeringen har iverksatt en ordning med kvalitetstilsyn i regi av fiskesalgslagene fra 1. januar 2015. I første omgang er dette en prøveordning for hvitfisksektoren i Nordland, Troms og Finnmark, som er Norges Råfisklag sitt distrikt. Proveordningen vil videreføres i 2016.

Fiskeri- og havbruksforvaltning

Regjeringen legger vekt på at næringslivets dialog med forvaltningen gjøres så enkel som mulig. Fiskeridirektoratet gjennomfører i 2015 og 2016 en omfattende oppgradering av sine IKT-løsninger, og arbeider mot en heldigital forvaltning og for å gjøre direktoratets data bedre tilgjengelig for eksterne brukere. Oppgraderingen vil gi en enklere og mer brukervennlig dialog mellom Fiskeridirektoratet og næringsaktørene.

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) gjennomførte høsten 2014 en evaluering av Fiskeridirektoratet. Evalueringen konkluderte med at Fiskeridirektoratet i all hovedsak leverer gode resultater, men at det burde gjøres noen organisatoriske grep for å etablere større og mer slagkraftige enheter og frigjøre mer ressurser til tilsyn og forvaltning.

Departementet har med basis i rapporten fra Difi og et forslag fra fiskeridirektøren besluttet å endre organiseringen i direktoratets regionkontorer. I sine vurderinger har departementet lagt vekt på å sikre gode fagmiljøer, samtidig som det har vært viktig å ivareta distriktpolitiske hensyn. Det er videre lagt vekt på å fremme en rasjonell og fleksibel bruk av direktoratets ressurser, for å kunne styrke havbruksforvaltningen uten at det går på bekostning av fiskeriforvaltningen.

Den nye organiseringen av Fiskeridirektoratet innebærer at antall regioner reduseres fra sju til fem. Det vises til nærmere omtale under kap. 917. Omorganiseringen vil legge til rette for økt spesialisering. Det vil bidra til bedre kvalitet i saksbehandlingen og større grad av likebehandling, som vil styrke rettssikkerheten for den enkelte næringsaktør. Endringene møter særlig behovet i tilsyns- og kontrollarbeidet, som utvikles i en slik retning at det er behov for stadig mer spesialisert kompetanse.

Forskning og innovasjon

For Norge som sjømatnasjon er det viktig å være kunnskapsledende på områder som har strategisk betydning for videre utvikling og vekst i norsk sjø-

matnæring. Nærings- og fiskeridepartementet legger vekt på at utforming av politikk og forvaltning skjer på et forskningsbasert grunnlag.

Forvaltningsrettet marin forskning skal bidra til at utviklingen av de marine næringene skjer på en bærekraftig måte og at vi har god kunnskap om norsk sjømat. Den marine forvaltningsrettede forskningen omfatter bl.a. forskning som grunnlag for bærekraftig ressursforvaltning, bærekraftig havbruk, trygg og sunn sjømat og klima og miljø.

Næringsrettet marin forskning skal fremme framtidig næringsaktivitet og verdiskaping gjennom å utvikle kunnskapsgrunnlag som styrker lønnsomheten og konkurranseevnen. Næringsrettet marin forskning omfatter bl.a. teknologiforskning og næringsrettet havbruks- og sjømatforskning.

Den marine forskningen ble styrket med 55 mill. kroner i 2015. Budsjettforslaget for 2016 innebærer at de samlede bevilgningene til marin forskning og forskningsinfrastruktur over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett øker med ytterligere 169,5 mill. kroner. Satsingen følger opp marin masterplan for forskning som ble lagt fram 1. september 2015, og skal gi mer kunnskap som grunnlag for bærekraftig vekst i sjømatnæringen. Prioriterte områder er ressursforskning og vedlikehold og oppgradering av de marine forskningsfartøylene. Havbruksforskningen styrkes for å bedre kunnskapsgrunnlaget for oppfølging av stortingsmeldingen om forutsigbar bærekraftig vekst i norsk laks- og ørretoppdrett. Andre prioriterte områder er forskning rettet mot sjømatindustri og teknologi og forskning rettet mot utvikling av nye marine næringer.

Av budsjettøkningen er 100 mill. kroner en del av regjeringens ettårige tiltakspakke for økt sysselsetting. Midlene skal gå til vedlikehold og oppgradering av de marine forskningsfartøylene. 47,5 mill. kroner av økningen er en følge av økt sats og provenyøkning fra fiskeriforskningsavgiften, og skal benyttes til å styrke kunnskapsgrunnlaget for fiskeriforvaltningen.

Markedsadgang og eksport

Norge eksporterer om lag 95 pst. av all fisken som tas opp av havet. Godt over halvparten av sjømaten går til EU. Nærings- og fiskeridepartementet legger derfor stor vekt på arbeidet for å forbedre markedsadgangen til EU for norske sjømatprodukter. Arbeidet med frihandelsavtaler er også svært viktig. Departementet legger særlig vekt på arbeidet rettet mot nye markeder med vekstpotensial, som i Sørøst-Asia.

Norsk sjømat skal være trygg og av god kvalitet slik at den blir foretrukket i det globale markedet. De siste årene har det blitt økte krav til dokumentasjon på at produktene som eksporteres er trygge. For Norge som stor eksportør av sjømat er det avgjørende å kunne dokumentere krav til fiskehelse, mattrygghet og kvalitet gjennom hele produksjonskjeden. Mattilsynet har en viktig rolle i arbeidet med å legge til rette for markedstilgang for norsk sjømat og ha kontakt med aktuelle styresmakter i andre land for å skape gjensidig kunnskap og tillit med matforvaltningen i disse landene.

Regjeringen arbeider for å forbedre internasjonal markedsadgang for norske sjømatprodukter og for å redusere handelshindre for sjømat som ikke er legitime ut fra WTO-avtalene.

EU innførte i 2010 krav til fangstsertifikater for importert villfanget fisk. I kjølvannet av dette vurderer også andre viktige importland å stille liknende krav. For å unngå framvekst av ulike fangstsertifikatregimer, har Norge arbeidet for å få etablert en felles, global standard for fangstsertifikater gjennom Verdens matvareorganisasjon (FAO). En slik standard vil gi markedet trygghet for at sjømaten er bærekraftig forvaltet og samtidig gi eksportørene et forutsigbart og enhetlig regime. Norge vil fortsatt bidra til utviklingen av et globalt fangstsertifikat innenfor rammen av FAO.

2 Hovedtrekkene i budsjettforslaget

2.1 Hovedtrekk

Departementets utgifter fordelt på programkategorier og lånetransaksjoner

Betegnelse	mill. kr		
	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
<i>Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål</i>			
17.10 Forvaltning og rammebetingelser	4 677,7	4 924,4	5,3
17.20 Forskning og innovasjon	6 905,1	7 389,9	7,0
17.30 Markedsadgang og eksport	120,4	113,2	-6,0
17.40 Statlig eierskap	42,8	44,3	3,6
33.40 Arbeidsliv	90,0	85,0	-5,6
Lånetransaksjoner	61 520,0	57 950,0	-5,8
Sum nærings- og fiskeriformål	73 355,9	70 506,7	-3,9
Sum før lånetransaksjoner	11 835,9	12 556,7	6,1

En betydelig del av utgiftsbevilgningene på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett omfatter lån til Innovasjon Norge og Siva SF og lån som forvaltes av Eksportkreditt Norge AS på vegne av staten. I noen tilfeller gis det også bevilgninger til andre former for formuesplasseringer som aksje- og egenkapitalinnskudd på departementets budsjett. Slike bevilgninger gis på poster i postgruppe 90–99, se tabell fordelt på postgrupper nedenfor. Disse 90-postene er til dels av teknisk karakter, og de kan ikke benyttes til andre formål.

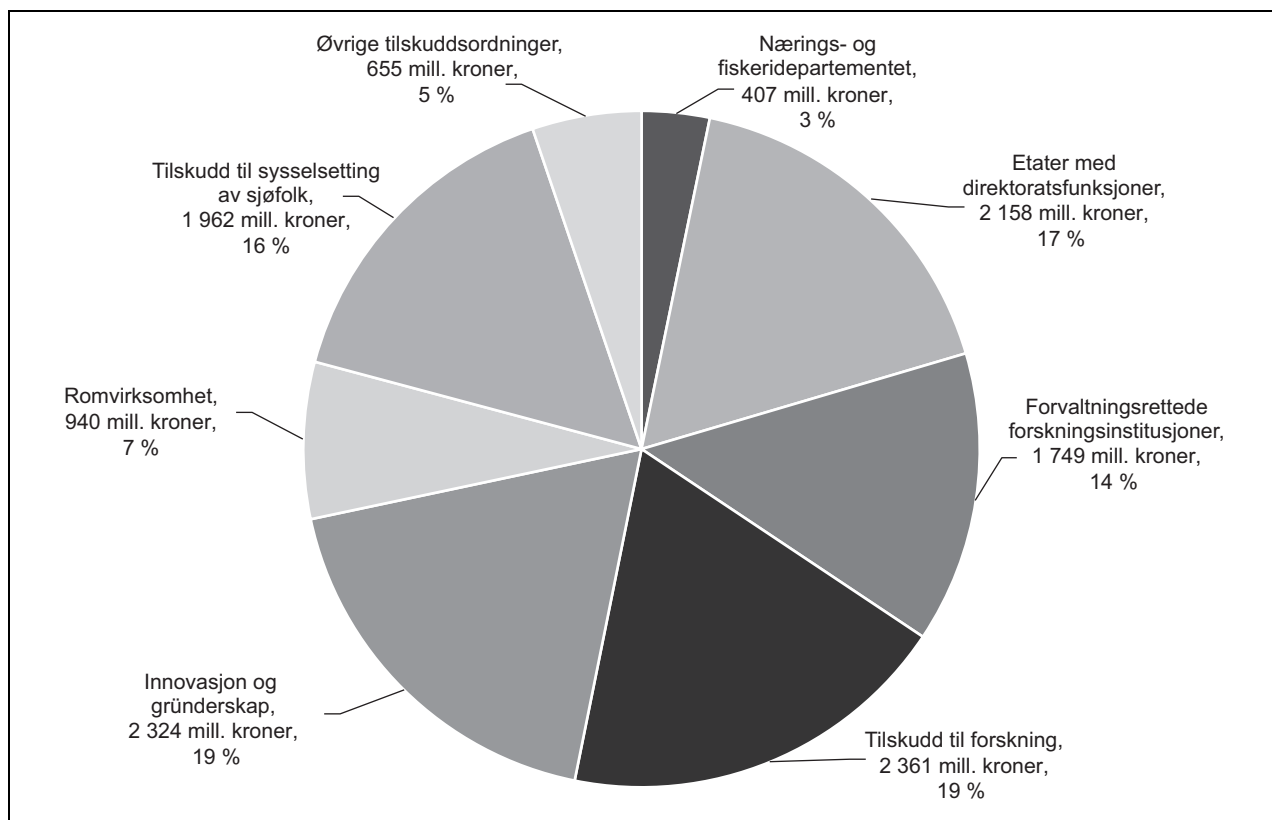
Ordinære utgiftsbevilgninger dekker drift av statlige virksomheter, tilskuddsordninger og lignende og budsjetteres i postgruppene 01–89. Det er disse bevilgningene som utgjør den «reelle» utgiftsrammen for departementet. De siste årene har summen av de ordinære utgiftene, dvs. sum

før lånetransaksjoner, jf. tabellen over, utgjort om lag 16 pst. av departementets totale utgiftsramme.

Budsjettframlegget for 2016 innebærer forslag om 70 506,7 mill. kroner til nærings- og fiskeriformål. Det er en nedgang på 3,9 pst. sammenlignet med saldert budsjett 2015. Nedgangen skyldes en reduksjon i forslaget til lånetransaksjoner på 5,8 pst.

Forslaget til ordinære utgiftsbevilgninger på Nærings- og fiskeridepartementets budsjett utgjør 12 556,7 mill. kroner, som er 17,8 pst. av det totale utgiftsbudsjettet. Budsjettframlegget for 2016 innebærer en økning i disse bevilgningene på ca. 720 mill. kroner (6,1 pst.) i forhold til saldert budsjett 2015. Av dette utgjør midler fra regjeringens særskilte tiltakspakke for økt sysselsetting 450 mill. kroner, jf. omtalen i kap. 1.3.

Nedenfor følger oversikt over den ordinære utgiftsrammen fordelt på hovedområder.

Figur 2.1 Fordeling av Nærings- og fiskeridepartementets ordinære foreslåtte utgiftsramme i 2016

Figur 2.1 viser budsjettforslagets fordeling av det ordinære utgiftsbudsjettet til Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 på noen hovedområder. Driften av departementet og de underliggende etatene med direktoratsfunksjoner utgjør til sammen 20 pst. av budsjettet og omfatter utgifter til Justervesenet, Norsk akkreditering, Brønnøysundregistrene, Direktoratet for mineralforvaltning, Sjøfartsdirektoratet, Konkurransetilsynet, Regelrådet, Fiskeridirektoratet, Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettigheter.

Kategorien forvaltningsrettede forskningsinstitusjoner omfatter de underliggende etatene Norges geologiske undersøkelse, Havforskningsinstituttet (inkludert forskningsfartøy) og NIFES. I tillegg er tilskudd til Veterinærinstituttet, som formelt er underlagt Landbruks- og matdepartementet, inkludert her.

Tilskudd til forskning og innovasjon utgjør til sammen 38 pst. av utgiftsrammen. Forskningskategorien inkluderer departementets tildeling til Norges forskningsråd og tilskuddet til forskningsinstituttet Nofima AS. Kategorien Innovasjon og gründerskap inneholder tilskudd til Innovasjon Norge, Siva SF, Norsk design- og arkitektursenter og Ungt Entreprenørskap.

Romvirksomhet har også en sterk forsknings- og innovasjonskomponent og inkluderer utgifter til norsk deltakelse i internasjonalt romsamarbeid og driften av Norsk Romsenter.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk utgjør 16 pst. av budsjettforslaget, mens øvrige tilskuddsordninger utgjør 5 pst. De største utgiftene i den siste gruppen gjelder tilskudd til fiskeriformål, internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer, Kings Bay AS og Eksportkreditt Norge AS.

2.2 Oversikt over forslag til utgiftsbevilgninger

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
Forvaltning og rammebetingelser					
900	Nærings- og fiskeridepartementet	471 910	525 207	566 637	7,9
902	Justervesenet	123 738	120 078	124 700	3,8
903	Norsk akkreditering	44 282	38 260	41 150	7,6
904	Brønnøysundregistrene	647 292	490 261	738 200	50,6
905	Norges geologiske undersøkelse	271 474	247 740	245 400	-0,9
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	44 226	49 872	92 550	85,6
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 696 507	1 802 000	1 962 000	8,9
910	Sjøfartsdirektoratet	393 785	351 927	378 700	7,6
911	Konkurransetilsynet	104 378	101 603	104 770	3,1
915	Regelrådet		7 000	10 200	45,7
917	Fiskeridirektoratet	392 253	365 111	427 250	17,0
919	Diverse fiskeriformål	202 005	578 600	232 800	-59,8
<i>Sum kategori 17.10</i>		<i>4 391 850</i>	<i>4 677 659</i>	<i>4 924 357</i>	<i>5,3</i>
Forskning og innovasjon					
920	Norges forskningsråd	1 889 642	2 055 913	2 261 750	10,0
922	Romvirksomhet	1 054 461	857 142	939 600	9,6
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	49 865	47 450	48 800	2,8
925	Havforskningsinstituttet	758 527	712 940	826 600	15,9
926	Forskningsfartøy	255 446	563 591	463 800	-17,7
927	NIFES	143 963	165 435	156 900	-5,2
928	Annen marin forskning og utvikling	289 495	301 768	156 300	-48,2
930	Norsk design- og arkitektursenter	75 200	73 900	71 700	-3,0
935	Patentstyret		233 157	233 600	0,2
936	Klagenemnda for industrielle rettig- heter		5 894	7 110	20,6
2421	Innovasjon Norge	46 992 913	43 188 998	45 073 600	4,4
2426	Siva SF	124 800	218 945	100 100	-54,3
<i>Sum kategori 17.20</i>		<i>51 634 312</i>	<i>48 425 133</i>	<i>50 339 860</i>	<i>4,0</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
Markedsadgang og eksport					
940	Internasjonaliseringstiltak		13 287	5 000	-62,4
2429	Eksporkreditt Norge AS	25 234 859	20 107 095	15 108 200	-24,9
	<i>Sum kategori 17.30</i>	<i>25 234 859</i>	<i>20 120 382</i>	<i>15 113 200</i>	<i>-24,9</i>
Statlig eierskap					
950	Forvaltning av statlig eierskap	5 095 979	23 774	23 600	-0,7
953	Kings Bay AS	19 000	19 000	20 700	8,9
	<i>Sum kategori 17.40</i>	<i>5 114 979</i>	<i>42 774</i>	<i>44 300</i>	<i>3,6</i>
	<i>Sum programområde 17</i>	<i>86 376 000</i>	<i>73 265 948</i>	<i>70 421 717</i>	<i>-3,9</i>
Arbeidsliv					
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	90 000	90 000	85 000	-5,6
	<i>Sum kategori 33.40</i>	<i>90 000</i>	<i>90 000</i>	<i>85 000</i>	<i>-5,6</i>
	<i>Sum programområde 33</i>	<i>90 000</i>	<i>90 000</i>	<i>85 000</i>	<i>-5,6</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>86 466 000</i>	<i>73 355 948</i>	<i>70 506 717</i>	<i>-3,9</i>

Utgifter fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
01–29	Driftsutgifter	3 723 926	3 648 637	3 796 260	4,0
30–49	Investeringer	50 329	391 100	495 250	26,6
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	2 626 390	2 648 458	2 908 250	9,8
60–69	Overføringer til kommuneforvaltningen	149 842	540 000	180 000	-66,7
70–89	Overføringer til andre	4 608 355	4 607 753	5 176 957	12,4
90–99	Lånetransaksjoner	75 307 158	61 520 000	57 950 000	-5,8
	Sum under departementet	86 466 000	73 355 948	70 506 717	-3,9

Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform

Som i næringslivet vil det også i offentlig forvaltning være et potensial for å bli mer effektiv. Regjeringen har derfor innført en avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform og forutsetter at alle statlige virksomheter gjennomfører tiltak for å bli mer effektive. Reformen gir insentiver til mer

effektiv statlig drift og skaper handlingsrom for prioriteringer i statsbudsjettet. Deler av gevinsten fra mindre byråkrati og mer effektiv bruk av pengene overføres til fellesskapet i de årlige budsjettene. Den årlige overføringen settes til 0,5 pst. av alle driftsutgifter som bevilges over statsbudsjettet. For 2016 utgjør det om lag 31,2 mill. kroner over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

2.3 Oversikt over forslag til inntektsbevilgninger

Inntekter fordelt på kapitler

					(i 1 000 kr)
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
Ordinære inntekter					
3900	Nærings- og fiskeridepartementet	11 420	330	267	-19,1
3901	Patentstyret	78 176			
3902	Justervesenet	82 681	86 666	53 920	-37,8
3903	Norsk akkreditering	39 034	33 867	35 500	4,8
3904	Brønnøysundregistrene	712 051	642 162	566 050	-11,9
3905	Norges geologiske undersøkelse	80 195	74 926	76 714	2,4
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	5 331	799	821	2,8
3910	Sjøfartsdirektoratet	226 287	218 595	249 550	14,2
3911	Konkurransetilsynet	30 953	2 098	1 500	-28,5
3914	Klagenemnda for industrielle rettigheter	945			
3917	Fiskeridirektoratet	942 293	1 102 975	383 505	-65,2
3925	Havforskningsinstituttet	421 325	335 403	325 500	-3,0
3926	Forskningsfartøy	76 576	78 823	80 700	2,4
3927	NIFES	61 572	83 913	68 914	-17,9
3928	Annen marin forskning og utvikling	4 284	4 300		-100,0
3935	Patentstyret		54 947	74 800	36,1
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter		499	700	40,3
3950	Forvaltning av statlig eierskap	11 722 037	25 000	25 000	0,0
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	11 112	11 100	11 100	0,0
5325	Innovasjon Norge	45 180 543	41 050 000	42 577 000	3,7
5326	Siva SF	76 846	172 000	57 000	-66,9
5329	Eksportkreditt Norge AS	15 374 503	11 960 000	10 230 000	-14,5
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt	13 300	9 500	15 600	64,2
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet	317 353	341 205	436 305	27,9
<i>Sum ordinære inntekter</i>		<i>75 468 817</i>	<i>56 289 108</i>	<i>55 270 446</i>	<i>-1,8</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
Renter og utbytte m.v.					
5613	Renter fra Siva SF	23 066	27 500	17 900	-34,9
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	483 029	305 500	206 500	-32,4
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 158 541	1 640 000	1 600 000	-2,4
5650	Renter på lån fra Nærings- og fiskeridepartementet	5 861	800		-100,0
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	12 245 357	15 120 200	11 519 400	-23,8
<i>Sum renter og utbytte m.v.</i>		<i>13 915 854</i>	<i>17 094 000</i>	<i>13 343 800</i>	<i>-21,9</i>
<i>Sum inntekter</i>		<i>89 384 671</i>	<i>73 383 108</i>	<i>68 614 246</i>	<i>-6,5</i>

2.4 Fordeling av ministrenes konstitusjonelle ansvar

Næringsministerens ansvar

Tabell 2.1 Budsjettkapitler og -poster næringsministeren er ansvarlig for

Kap. 900/3900	Nærings- og fiskeridepartementet, postene 01, 30, 71, 72, 73, 74, 80 og 81
Kap. 902/3902	Justervesenet
Kap. 903/3903	Norsk akkreditering
Kap. 904/3904	Brønnøysundregistrene
Kap. 905/3905	Norges geologiske undersøkelse
Kap. 906/3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
Kap. 909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk
Kap. 910/3910	Sjøfartsdirektoratet
Kap. 911/3911	Konkurransetilsynet
Kap. 915	Regelrådet
Kap. 922	Romvirksomhet
Kap. 924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer
Kap. 930	Norsk design- og arkitektursenter
Kap. 935 og 3935	Patentstyret
Kap. 936 og 3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter
Kap. 940	Internasjonaliseringstiltak
Kap. 950 og 3950	Forvaltning av statlig eierskap
Kap. 953	Kings Bay AS
Kap. 3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

Tabell 2.1 Budsjettkapitler og -poster næringsministeren er ansvarlig for

Kap. 5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning
Kap. 2421	Innovasjon Norge, postene 70, 71, 72, 74, 76, 77, 78 og 90
Kap. 5325	Innovasjon Norge, postene 50, 70, 90 og 91
Kap. 5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge
Kap. 2426 /5326	Siva SF
Kap. 5613	Renter fra Siva SF
Kap. 2429/5329	Eksportkreditt Norge AS
Kap. 5629	Renter fra eksportkredittordningen
Kap. 2460/5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 (Avgifter immaterielle rettigheter) og post 75 (Tilsynsavgift Justervesenet)

Fiskeriministerens ansvar

Tabell 2.2 Budsjettkapitler og -poster fiskeriministeren er ansvarlig for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, postene 77 og 78
Kap. 917/3917	Fiskeridirektoratet
Kap. 919	Diverse fiskeriformål
Kap. 925/3925	Havforskningsinstituttet
Kap. 926/3926	Forskningsfartøy
Kap. 927/3927	NIFES
Kap. 928	Annen marin forskning og utvikling
Kap. 2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn
Kap. 5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, postene 72–74

Delt ansvar

Tabell 2.3 Budsjettposter statsrådene deler ansvaret for

Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter
Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner
Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter
Kap. 900	Nærings- og fiskeridepartementet, post 76 Tilskudd til Standard Norge
Kap. 920	Norges forskningsråd, post 50 Tilskudd
Kap. 2421	Innovasjon Norge, post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Fordelingen av bevilgningene mellom statsrådene tilsvarer fordelingen på statsrådenes ansvarsområder for prosjekter og programmer som finansieres av bevilgningene.

2.5 Oversikt over tilsagns- og bestillingsfullmakter

(i 1 000 kr)

Kap./post	Betegnelse	Fullmakt 2015	Forslag til bestillings- fullmakt 2016	Forslag til tilsagns- fullmakt 2016	Anslått termin for utbetaling/ dekning
900/21	Nærings- og fiskeridepartementet, spesielle driftsutgifter	7 500	7 500		2017
904/22	Brønnøysundregistrene, forvaltning av Altinn-løsningen	50 000	50 000		2017
920	Norges forskningsråd, tilskudd til forskning	100 000		50 000	2017
2421/72	Innovasjon Norge, forsknings- og utviklingskontrakter	100 000		100 000	2017–18

Det har gjennom flere år vært gitt en fullmakt under kap. 900 Nærings- og handels-/fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter, til å foreta bestillinger eller inngå forpliktelser til særskilte utredninger o.l. for inntil 7,5 mill. kroner ut over gitt bevilgning. Det foreslås å videreføre ordningen for 2016, jf. forslag til vedtak VII, 1.

Altinn-løsningen som forvaltes av Brønnøysundregistrene, vedlikeholdes og videreutvikles gjennom tre årlige oppdateringer. Det meste av innholdet i en ny Altinn-versjon bestilles ni måneder i forkant av produksjonssetting. Det betyr at bestillinger som foretas etter utløpet av første kvartal i et år, vil binde opp budsjettmidler for etterfølgende år. Det foreslås derfor en bestillingsfullmakt på inntil 50 mill. kroner ut over gitt bevilgning, jf. forslag til vedtak VII, 2.

Tilsagnsfullmakten knyttet til Norges forskningsråd gjelder Halden-prosjektet for 2017 og foreslås satt til 50 mill. kroner for 2016, jf. omtale under kap. 920 og forslag til vedtak VI, 1.

Tilsagnsfullmakten knyttet til Forsknings- og utviklingskontrakter i regi av Innovasjon Norge foreslås videreført med samme beløp som for 2015, jf. omtale under kap. 2421, post 72 og forslag til vedtak VI, 1.

I tillegg foreslås fullmakten knyttet til norsk deltakelse i frivillige programmer i Den europeiske romorganisasjonen ESA videreført. Den innebærer at departementet gis fullmakt til å gi tilsagn om tilskudd på inntil 72,64 mill. euro utover gitt bevilgning til frivillige ESA-programmer, men slik at samlet ramme for gamle og nye tilsagn ikke overstiger 107,87 mill. euro, jf. nærmere omtale under kap. 922, post 71 og forslag til vedtak VI, 2.

2.6 Oversikt over garanti- og garantilignende ordninger

Garantiordninger

(i 1 000 kr/1 000 euro)					
Betegnelse	Utbetalt (tap) i 2014	Samlet garantiansvar per 31.12.2014	Fullmakt for nye garanti- tilsagn for 2015	Forslag til nye garanti- tilsagn for 2016	Totalramme for nytt og gam- melt garanti- ansvar i 2016
<i>Innovasjon Norge:</i>					
Realinvesteringer og driftskreditt	2 977	25 132	40 000	40 000	105 000
Garantiordning for førstehånds- omsetning av fisk	0	225 000			0
<i>Garanti-instituttet for eksportkreditt (GIEK):</i>					
Den alminnelige ordning inkl. Gammel alminnelig ordning	61 715	126 693 105	1	1	145 000 000 ¹
Garantier ved eksport til og investe- ringer i utviklingsland	427	422 886	2	2	3 150 000 ²
SUS/Baltikum-ordningen	0	829	0	0	829
Byggelånsgarantier til skips- byggingsindustrien	0	2 014 337	3	3	5 000 000 ³
Garantiordning for langsiktige kraftavtaler til kraftintensiv industri	0	–	4	4	20 000 000 ⁴
<i>Øvrige garantier:</i>					
Den europeiske bank for gjenopp- bygging og utvikling (EBRD), garantikapital	0	Euro 296 920	0	0	Euro 296 920

¹ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 145 mrd. kroner.

² Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 3,15 mrd. kroner, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid inntående beløp på ordningens grunnfond.

³ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 5 mrd. kroner.

⁴ Samlet ramme for nye og gamle garantier og tilsagn på inntil 20 mrd. kroner.

Nærmere om de enkelte garantiene

Innovasjon Norge

Landsdekkende garantiordning for realinvesteringer og driftskreditt

Det foreslås en ramme for nye garantier til realinvesteringer og driftskapital på 40 mill. kroner for 2016. En totalramme på 105 mill. kroner vil være tilstrekkelig til å dekke gammelt ansvar fra tidligere år og nye tilsagn for 2016, jf. nærmere omtale av ordningen under kap. 2421, post 50 og forslag til vedtak VIII, 1.

Garantiordning for førstehåndsomsetning av fisk

Garantiavtalen mellom Innovasjon Norge og Norges Råfisklag ble avvirket i 2015. Tapsfondet knyttet til ordningen blir tilbakeført til statskassen.

Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK)

GIEK har fire hovedordninger: Alminnelig garantiordning, U-landsordningen, Byggelånsgarantiordningen og Kraftgarantiordningen. Hver ordning har et klart definert formål med egne kriterier og en øvre ramme for totalbeløp av alle

utstedte garantier og tilsagn om nye garantier under ordningen.

Det vises til nærmere omtale av GIEKs garantiordninger og forslag til rammer under kap. 2460 og forslag til vedtak VIII, 2, 3, 4 og 5.

Andre garantier

Garanti til Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD)

Avtalen om å opprette Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) ble undertegnet 29. mai 1990. Banken eies av 64 land og to institusjoner, Den europeiske investeringsbanken og EU-kommisjonen. Bankens hovedkontor ligger i London, men EBRD har også regionkontorer i samtlige av landene banken opererer i. EBRD har et permanent styre i London med 23 styremedlemmer fra medlemslandene. Norge, Finland og Latvia deler en styreplass.

EBRDs hovedformål er å fremskynde overgangen til åpne markedsorienterte økonomier og fremme utviklingen av en konkurransedyktig privat sektor i de sentral- og østeuropeiske landene, de tidligere sovjetrepublikkene, Mongolia, Tyrkia,

Marokko, Tunis og Jordan. Det anvendes midler fra et spesialfond til prosjekter i Egypt med sikte på at landet skal bli et operasjonsland. I operasjonslandene blir prosjekter finansiert med EBRDs ordinære midler. EBRD kan gi lån, foreta egenkapitalinvesteringer, gjennomføre samfinansiering med andre finansinstitusjoner eller gi garantier til prosjekter/bedrifter i land som har forpliktet seg til og anvender prinsippene om flertidemokrati, pluralisme og markedsøkonomi. Banken er mest engasjert i landene som er kommet kortest i endringsprosessen, og særlig i små- og mellomstore bedrifter, oppbygging av lokale finansinstitusjoner og egenkapitalinnskudd i bedrifter og institusjoner. Miljøsidene av prosjektene og energieffektivitet og -trygghet har sterk fokus.

Norges andel av EBRDs grunnkapital på 30 mrd. euro utgjør 1,26 pst., dvs. 378 mill. euro. Av beløpet er 81,08 mill. euro innbetalt, mens resterende 296,92 mill. euro er garantikapital. Det foretas ikke tapsavsetninger i tilknytning til garantikapital i multilaterale finansinstitusjoner ut over innbetalt kapital.

Andre garantilignende ordninger

(i 1 000 kr/1 000 euro)

Betegnelse	Utbetalt i 2014	Samlet ansvar per 31.12.2014	Forslag til ramme for 2016	Totalramme i 2016
Institutt for energiteknikk og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell	0	0	euro 80 000	euro 80 000
Beredskapsordning for varekrigsforsikring	0	0	2 000 000	2 000 000
Statlig miljøansvar på Raufoss	5 998	18 711	–	124 000
Eksporfinans ASA, porteføljegaranti		750 000	–	750 000

Institutt for energiteknikk (IFE) og Statsbygg, fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende garanti er ved kongelig resolusjon fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen av 12. februar 2004 til Pariskonvensjonen trer i kraft for Norge. Dette vil skje når protokollen er ratifisert av Norge og et tilstrekkelig antall av de andre kontraherende statene. Så langt er det fortsatt bare to land som har

ratifisert protokollen. Ansvarer omfatter IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden, Statsbyggs anlegg KLDRA Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg. Ansvarer foreslås satt til 80 mill. euro. Inntil endringene trer i kraft for Norge, vil det nåværende ansvarsbeløpet på 60 mill. spesielle trekkrettigheter (ut fra dagens valutakurser ca. 75 mill. euro) gjelde. Det vises til omtale under kap. 920 og forslag til vedtak IX, 1.

Beredskapsordning for varekrigsforsikring

Lov om statlig varekrigsforsikring som en beredskapsordning trådte i kraft 1. januar 2004. Ordningen er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 72 Tilskudd til beredskapsordninger. Iverksettelse av ordningen med hjemmel i loven medfører risiko for at staten kan pådra seg erstatningsutbetalinger ut over det som blir dekket gjennom premieinnbetalinger. Ordningen med at Stortinget gir samtykke til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nytt og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner foreslås videreført i 2016, jf. forslag til vedtak IX, 2.

Statlig miljøansvar på Raufoss

Det er gitt en garanti på inntil 124 mill. kroner for miljø- og forurensningsansvar i Mjøsa og på Raufoss-området som følge av virksomheten til tidligere A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker, senere Raufoss ASA. Bakgrunn for og omtale av aktivitet knyttet til ansvaret er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss. For 2015 er det gitt en særskilt bevilgning på 1,2 mill. kroner til å dekke pålegg fra Miljødirektoratet. Det foreslås en ny bevilgning på 1,2 mill. kroner for 2016. Utbetalingene i de enkelte år føres som innfrielse av refusjonsansvar og reduserer samtidig resterende fullmaktsramme for ordningen. Per 1. september 2015 var det utbetalt til sammen ca. 111 mill. kroner siden ordningen ble operativ. Det foreslås å videreføre fullmakten til å overskride bevilgningen innenfor gitt garantiramme på 124 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1.

Eksporthfinans ASA, porteføljegaranti

På bakgrunn av uro i de internasjonale kapitalmarkedene inngikk Eksporthfinans ASA i 2008 en avtale med selskapets største private aksjonærer (DnB NOR Bank ASA, Nordea Bank AB og Danske Bank A/S) som innebar at selskapet på nærmere angitte vilkår sikres mot verdifall i en definert portefølje av verdipapirer etter 29. februar 2008 innenfor en totalramme på 5 mrd. kroner. De

øvrige aksjonærene ble i etterkant invitert til å delta i avtalen på proratarisk basis.

Avtalen skjermer selskapets resultater mot ytterligere regnskapsmessige tap knyttet til verdifall i verdipapirporteføljen og bidrar dermed til å beskytte egenkapitalen i selskapet. Gjennom behandlingen av St.prp. nr. 62 og Innst. S. nr. 308 (2007–2008) Eierskapsaker vedrørende Eksporthfinans ASA m.v., ga Stortinget daværende Nærings- og handelsdepartementet fullmakt til å tiltre porteføljegarantiavtalen, og statens andel av garantirammen ble begrenset til 750 mill. kroner, tilsvarende statens eierandel på 15 pst. i selskapet.

Ifølge garantiavtalen er den enkelte garantist forpliktet til hvert år fra og med 2011 å foreta utbetaling til Eksporthfinans ASA av et beløp som tilsvarende garantistens andel av eventuelt verdifall på likviditetsporteføljen per utgangen av februar. På den annen side skal Eksporthfinans ASA foreta utbetaling til garantistene dersom det inntreffer verdistigning på porteføljen. Eksporthfinans innbetalte 35,2 mill. til departementet i mars 2015. I statsbudsjettet for 2016 foreslås det at departementets fullmakt videreføres innenfor gitt garantiramme på 750 mill. kroner. Det vises også til omtale i programkategori 17.40 Statlig eierskap, og forslag til vedtak V, 1.

2.7 **Bruk av stikkordet «kan overføres»**

På grunnlag av forslag i Gul bok for 1995 sluttet Stortinget seg til en endring av bevilgningsreglementet slik at stikkordet «kan overføres» i visse tilfeller også kan knyttes til andre poster enn bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger når dette anses påkrevd for å oppnå best mulig resultat av vedkommende bevilgning.

Under Nærings- og fiskeridepartementet foreslås stikkordet knyttet til enkelte poster utenom postgruppen 30–49. Disse er oppført i tabellen nedenfor. Bruk av stikkordet begrunnes ut fra følgende to forhold:

- Bevilgningen gjelder bygg- og anleggs- og materiellbevilgninger.
- Utbetaling av tilsagn om tilskudd gitt i 2016 må helt eller delvis kunne foretas i 2017 eller senere budsjetterminer for å sikre at alle vilkår i tilsagnene er oppfylt før midlene utbetales.

Under Nærings- og fiskeridepartementet blir stikkordet foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

			(i 1 000 kr)	
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2015	Forslag 2016
900	21	Spesielle driftsutgifter	68 508	56 550
900	75	Tilskudd til særskilte prosjekter	31 891	15 000
900	77	Tilskudd til sjømatiltak	20 350	6 000
904	21	Spesielle driftsutgifter		20 000
904	22	Forvaltning av Altinn-løsningen	37 880	235 700
917	22	Fiskeriforskning og -overvåking		57 000
919	71	Tilskudd til velferdsstasjoner		2 100
919	74	Erstatninger	75	2 100
919	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	26 540	26 200
919	76	Tilskudd til fiskeriforskning		18 600
919	79	Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning	1 304	800
922	72	Nasjonale følgemidler		24 900
922	74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter		39 200
925	21	Spesielle driftsutgifter		316 800
925	22	Fiskeriforskning og -overvåking		117 100
926	21	Spesielle driftsutgifter		80 600
927	21	Spesielle driftsutgifter	7 317	65 000
927	22	Fiskeriforskning og -overvåking		5 800
928	21	Spesielle driftsutgifter	22 680	
940	21	Spesielle driftsutgifter	11 480	5 000
2421	71	Innovative næringsmiljøer	102 963	96 500
2421	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	423 864	296 100
2421	74	Reiseliv, profilering og kompetanse		517 900
2421	76	Miljøteknologi	433 700	464 500

3 Anmodningsvedtak

Under listes anmodningsvedtak Stortinget har fattet på Nærings- og fiskeridepartementet område. Der ikke annet er angitt, blir departementets oppfølging av saken omtalt i proposisjonens del III, kapittel 8.

Vedtak nr. 496 (2013–2014), 16. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen etablere en offentlig løsning med informasjon om eiere av aksjeselskaper som sikrer større åpenhet, med etablering i løpet av 2015.»

Vedtak nr. 551 (2013–2014), 19. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen om å foreta en gjennomgang av enkeltpersonforetaks rammevilkår som skattemessige betingelser, sosiale rettigheter, forenklingstiltak, tilgang på kapital og det offentlige virkemiddelapparatets innretning og innsats, med sikte på å senere fremme konkrete forslag til forbedringer.»

Vedtak nr. 552 (2013–2014), 19. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det bør utvikles et regelverk som etablerer småbedriften som egen juridisk enhet, og i tilfelle hvordan det kan gjøres. I tillegg bes det om at rammebetingelser som er spesielt tilpasset små bedrifter, defineres. Stortinget ber om at det i vurderingen særlig tas hensyn til de små bedriftenes behov for enkle regler som ikke medfører unødvendige administrative byrder, og til likebehandling når det gjelder sosiale rettigheter, skatter og avgifter.»

Vedtak nr. 35 (2014–2015), 25. november 2014

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvilke forutsetninger som må være til stede for at forskningsfartøyene i arktiske farvann i fremtiden samsvarer med de uttalte målsettingene

for norsk havforskning, fiskeriforvaltning, klimaovervåking og arktisk forskning.»

Vedtak nr. 52/246 (2014–2015), 1. desember/
11. desember 2014

«Stortinget ber regjeringen utforme tiltak som kan bedre de ideelle tjenesteleverandørenes rammebetingelser i anbudskonkurranser.»

Vedtak nr. 61 (2014–2015), 1. desember 2014

«Stortinget ber regjeringen å utrede om GIEK og Eksportkreditt Norges mandater kan utvikles for å fremme økte investeringer i fornybar energi, innenfor virksomhetens formål. Utredningen bør blant annet se på hvordan selskapene også kan dekke kommersiell risiko knyttet til investeringer i fornybar energi, i tillegg til andre risikoavlastende og investeringsfremmende tiltak.»

Prop. 119 S (2014–2015) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2015* gir en redegjørelse for hvordan anmodningsvedtaket blir fulgt opp.

Vedtak nr. 407 (2014–2015), 5. februar 2015

«Stortinget ber om at regjeringen, dersom staten som eier skulle forelegges og delta i en beslutning om en endring i Kongsberg Gruppen ASAs struktur (salg av deler av selskapet eller lignende), tar med i sine vurderinger hensynet til å ivareta forsvarsmessig kompetanse og virksomhet med tanke på nasjonal sikkerhet.»

Vedtak nr. 471 (2014–2015), 24. mars 2015

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak for å sikre strengere regulering av import av produkter fra hai

for å stanse import av ulovlige haiprodukter til Norge.»

Vedtak nr. 489 (2014–2015), 7. april 2015

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvordan stimulere til økt bruk av lavutslipps-teknologi i nærskipfartsflåten.»

Vedtak nr. 490 (2014–2015), 7. april 2015

«Stortinget ber regjeringen vurdere innføring av en midlertidig vrakpantordning for skip i forbindelse med statsbudsjettet for 2016.»

Vedtak nr. 491 (2014–2015), 7. april 2015

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for å bringe nærskipfartens rammebetingelser til europeisk nivå, herunder spørsmålet om avskrivningssatser for skip, og komme tilbake til Stortinget med dette på egnet måte.»

Vedtak nr. 586 (2014–2015), 4. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om industriens rammevilkår.»

Vedtak nr. 678 (2014–2015), 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte legge fram for Stortinget det endelige forslaget til produksjonsområder.»

Vedtak nr. 679 (2014–2015), 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen utrede en utslippsmodell der hver enkelt aktørs tillatte miljøbelastning er definert.»

Vedtak nr. 680 (2014–2015), 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan mot resistens.»

Vedtak nr. 681 (2014–2015), 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi mot rømming som tar utgangspunkt i en nullvisjon.»

Vedtak nr. 682 (2014–2015), 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med statsbudsjettet for 2016, legge frem forslag om et havbruksfond som skal fordele kommunenes og fylkeskommunenes inntekter fra vederlagene fra nye konsesjoner og vekst på eksisterende, samt legge frem en vurdering av de mest tjenlige fordelingsnøkklene for å sikre en rimelig fordeling av inntektene til alle kommuner og fylkeskommuner med oppdrettsvirksomhet.»

Vedtak nr. 791 (2014–2015), 19. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen utrede behovet for, og eventuelt hvordan, det offentlige kan stimulere til etablering og videreutvikling av næringsnære sentre/anlegg for testing, simulering og visualisering.»

Del II
Budsjettforslag

4 Nærmere omtale av bevilgningsforslagene

Programområde 17 Nærings- og fiskeriformål Programkategori 17.10 Forvaltning og rammebetingelser

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
900	Nærings- og fiskeridepartementet	471 910	525 207	566 637	7,9
902	Justervesenet	123 738	120 078	124 700	3,8
903	Norsk akkreditering	44 282	38 260	41 150	7,6
904	Brønnøysundregistrene	647 292	490 261	738 200	50,6
905	Norges geologiske undersøkelse	271 474	247 740	245 400	-0,9
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard	44 226	49 872	92 550	85,6
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk	1 696 507	1 802 000	1 962 000	8,9
910	Sjøfartsdirektoratet	393 785	351 927	378 700	7,6
911	Konkurransetilsynet	104 378	101 603	104 770	3,1
915	Regelrådet		7 000	10 200	45,7
917	Fiskeridirektoratet	392 253	365 111	427 250	17,0
919	Diverse fiskeriformål	202 005	578 600	232 800	-59,8
	Sum kategori 17.10	4 391 850	4 677 659	4 924 357	5,3

Utgifter under programkategori 17.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
01–29	Driftsutgifter	2 415 627	2 130 859	2 288 650	7,4
30–49	Investeringer	14 178	39 800	286 250	619,2
60–69	Overføringer til kommuneforvaltningen	149 842	540 000	180 000	-66,7
70–89	Overføringer til andre	1 812 203	1 967 000	2 169 457	10,3
	Sum kategori 17.10	4 391 850	4 677 659	4 924 357	5,3

Kategorien omfatter bevilgninger til drift av Nærings- og fiskeridepartementet og en rekke tilknyttede virksomheter, jf. den første tabellen over. Den omfatter også nettolønnsordningen for syssetting av sjøfolk, medlemskontingenter i internasjonale organisasjoner, beredskapsarbeid og enkelte tilskudd til miljøtiltak og næringsutvikling.

Nedenfor følger nærmere omtale av departementets arbeid med næringslovgivning, forenkling og konkurransepolitikk. Deretter følger en omtale av enkelt næringer i departementets portefølje: maritim næring, mineralnæringen, reiseliv, fiskeri, havbruk og sjømatindustrien.

Næringslovgivning og forenkling

Oppgaver og mål

Regjeringen er opptatt av at offentlige reguleringer skal gi norske bedrifter et konkurransefortrinn. Velfungerende markeder forutsetter at det finnes orden og oversikt over økonomiske ansvarsforhold. Lover og regler og utveksling av informasjon mellom næringslivet og offentlig sektor er viktige rammevilkår for næringslivet. Verdiskapingen blir størst dersom samfunnets behov ivaretas samtidig som bedriftene påføres færrest mulige belastninger.

Regjeringen har tillit til at bedrifter flest følger gjeldende lover. Mye av regelverket har bestemmelser om dokumentasjon som følges opp av kontrollvirksomhet. Regjeringen vil at denne kontrollvirksomheten i enda større grad skal målrettes etter en vurdering av risikoen for overtredelser.

Føring av næringsregistre er avgjørende for oppdatert og korrekt informasjon om enheter som driver virksomhet i Norge. Tilgjengelig, pålitelig informasjon om bedrifter er av stor betydning for alle som handler med næringslivet. I Norge er *Brønnøysundregistrene* den største registerføringen. Brønnøysundregistrene har også utviklings- og forvaltningsoppgaver på tvers av offentlig forvaltning og overfor andre viktige målgrupper gjennom forvaltningen av Altinn.

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for flere lover som har stor betydning for etablering og drift av næringsvirksomhet. Selskapslovgivningen regulerer rettigheter, plikter, ansvar og risiko for ulike organisasjonsformer og omfatter lover som aksjeloven, allmennaksjeloven, selskapsloven, samvirkeloven og stiftelsesloven.

Forenkling

Regjeringens forenklingsarbeid for næringslivet tar utgangspunkt i målet om å regulere på en samfunnsøkonomisk effektiv måte. Forenklingstiltakene skal ikke bare redusere næringslivets byrder; de skal også bidra til en effektiv bruk av våre samlede ressurser. Regelverket skal oppnå gitte mål til en lavest mulig administrativ kostnad for næringslivet. På den måten unngår vi at ressurser trekkes vekk fra bedriftenes kjerneaktiviteter. Administrative kostnader og unødvendig byråkrati tapper næringslivet for konkurransekraft.

Samfunnet trenger omfattende reguleringer. Forenklingsarbeidet har ikke et ensidig mål om å fjerne flest mulig regler. Arbeidet dreier seg dels om å fjerne, redusere eller forbedre regelverk, og dels om å gjøre prosedyrene for å oppfylle regelverket mindre byrdefulle.

Direkte endringer i regelverket dreier seg bl.a. om å fjerne unødvendige informasjonskrav og å frita enkelte grupper eller sektorer fra krav, f.eks. små virksomheter. Uklare regler fører til økte kostnader for bedriftene fordi de må bruke mye ressurser på å sette seg inn i reglene. Dessuten kan konsekvensene bli store for bedrifter som gjør uaktsomme feil ved tolking av regelverket. Klare regler, med lett tilgjengelige veiledere, er derfor et mål for både reviderte og nye regelverk.

Mindre byrdefulle prosedyrer dreier seg bl.a. om å fjerne unødvendige skjemaer, tilsyn eller informasjonsforespørsler. Ulike offentlige etater spør etter og lagrer mye informasjon fra bedriftene, til dels den samme informasjonen. Det er et mål at informasjon som det offentlige spør om, bare skal rapporteres én gang. Videre er det viktig å utnytte digitale løsninger som åpner for forhåndsutfylling av skjemaer og direkte uthenting av informasjon fra bedriftenes IKT-systemer. Slike løsninger fører til at rapporteringen langt på vei kan automatiseres, og at den kan skje raskt og kostnadseffektivt. De siste 15 årene er antall årsverk som benyttes til næringslivets oppgaveplikter redusert med ca. 40 pst. som følge av samordnings- og forenklingstiltak i offentlig sektor. Altinn er en motor i myndighetenes forenklingsarbeid for næringslivet, og tjenestene i Altinn har en svært høy bruksgrad. Overgangen til digitale tjenester er det viktigste bidraget til forenkling og redusert tidsbruk for næringslivet.

Forenklinger for næringslivet må balanseres mot behovet for kontroll. Etter en slik avveining må forenklingshensyn av og til vike for tungtveiende hensyn til kontroll. Men det er ikke nødvendigvis alltid en motsetning. Forenklingstiltak kan

også bidra til bedre kontroll. Spesielt vil digitalisering av pålagt rapportering kunne gi bedre datakvalitet, mer tilgjengelig og lettere sammenlignbar informasjon, som styrker kontrollmulighetene.

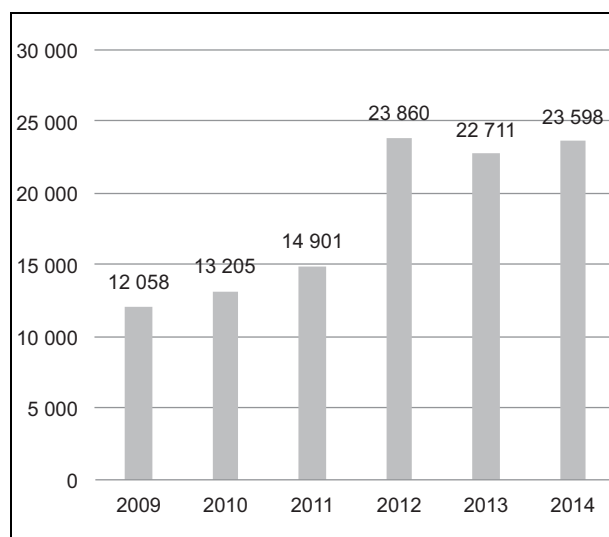
Forenklingsarbeidet berører alle departementer. Nærings- og fiskeridepartementet har et koordinerende ansvar for at forenklinger for næringslivet gjennomføres i tråd med regjeringens politikk. Departementet har organisert et forenklingprosjekt som samarbeider med hele forvaltningen for å identifisere tiltak. Prosjektet skal bidra til at tempoet i arbeidet holdes oppe. Som et ledd i arbeidet med å hindre at nytt unødvendig belastende regelverk pålegges næringslivet, etablerte regjeringen høsten 2015 Regelrådet. Det vises til egen omtale av dette under kap. 915.

Status og resultater

Næringsstruktur

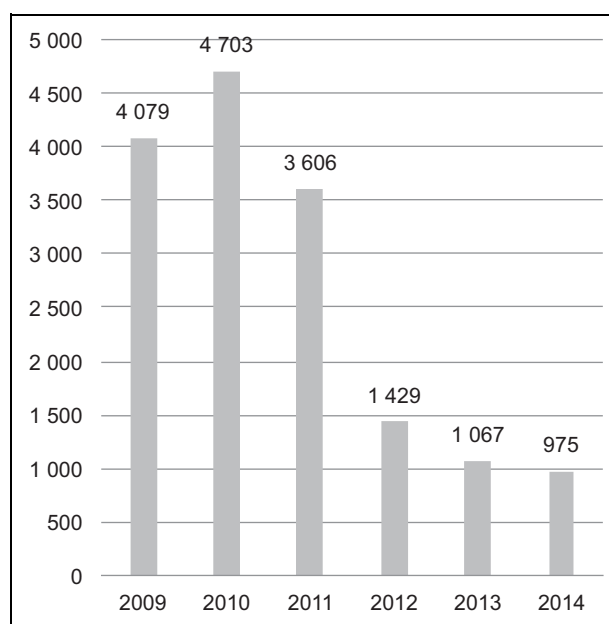
Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med flere tiltak på selskaps- og sammenslutningsrettens område. Bl.a. følger departementet opp flere anmodningsvedtak fra Stortinget som er nærmere omtalt i del III. I løpet av 2016 skal Nærings- og fiskeridepartementet foreta en evaluering av forenklingene i aksjelovgivning som trådte i kraft 1. juli 2013. Også forslag til andre endringer i aksjelovgivning vil bli vurdert i forbindelse med en slik evaluering. I denne sammenheng ser også Norge til parallelle arbeider som pågår i øvrige europeiske land.

En av forutsetningene for vekst i næringslivet er at det etableres nye foretak. Ved inngangen til 2014 var det registrert 401 694 foretak i Norge. Fra samme periode i 2013 har antallet foretak økt med 3 pst. De mest vanlige organisasjonsformene er enkeltpersonforetak og aksjeselskap. Disse utgjør i overkant av 90 pst. av alle norske foretak. I 2011, 2012 og 2013 har det blitt gjort flere lovendringer for å forenkle for næringslivet. Bl.a. har muligheten for fravalg av revisor, redusert krav til aksjekapital og forenklinger i aksjeloven medført at flere velger å etablere aksjeselskaper og færre velger å etablere NUF (norsk avdeling av utenlandsk foretak), jf. fig. 4.1 og 4.2. Det ble registrert om lag 9 pst. færre nye NUF i 2014 enn i 2013. Dette kan indikere at regelverksforenklingene som har blitt gjort i denne perioden, har hatt innvirkning på valg av organisasjonsform og endring av norsk næringsstruktur.

Figur 4.1 Antall nye aksjeselskaper fra 2009–2014

Kilde: SSB

Figur 4.2 Antall nye norske filialer av utenlandske foretak (NUF) fra 2009–2014

Kilde: SSB

De små og mellomstore foretakene utgjør nesten alle foretak i Norge og står for mer enn halvparten av sysselsettingen i privat sektor. Om lag 99,5 pst. av Norges virksomheter² har færre enn 100 sysselsatte.

² Et foretak er en juridisk enhet med formål å drive næringsvirksomhet. Et foretak kan ha én eller flere underenheter som utfører aktivitet. Disse enhetene omtales som virksomheter.

Forenkling

Digitale løsninger for rapportering og informasjonsformidling er sentralt i forenklingsarbeidet. Innføringen av EUs konsoliderte regnskapsdirektiv og enkelte endringer i bokføringsloven kan gjøre det mye enklere for næringslivet, men siden det dreier seg om omfattende reformer, vil vurderingene på disse områdene måtte ta noe tid.

Regjeringen har siden den tiltrådte gjennomført 36 forenklingstiltak. Blant disse er:

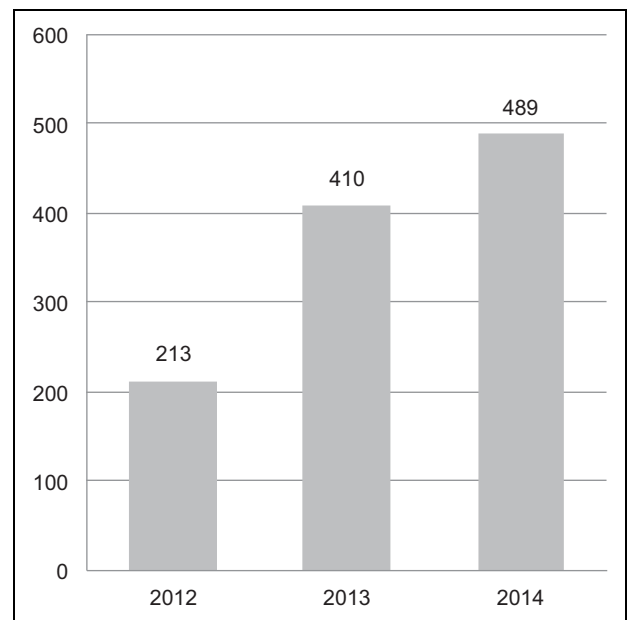
- Innføring av A-ordningen som forenkler arbeidsgivers rapportering til det offentlige
- Enkelte forenklinger knyttet til regelverket for offentlige anskaffelser, anskaffelser under 100 000 kroner er unntatt fra regelverket for offentlige anskaffelser, grensen for å kreve skatteattest er økt fra 100 000 kroner til 500 000 kroner, plikt til å kreve HMS-erklæring er opphevet og reglene for merking og lukking av tilbud, registrering av innkomne tilbud og tilbudsåpning er opphevet.
- Opprydding i diettsatsene for innenlandske reiser
- Forenklinger i plandelen i plan- og bygningsloven
- Digitalisering av statlige skjema; kun noen få av de rundt 800 mest brukte skjemaene for næringslivet gjenstår å digitalisere
- Elektronisk faktura i kommunene er innført
- Kravet om originalbilag til reiseregninger og utleggsoppstillinger er opphevet
- Enklere regler for oppmelding av sykmeldte
- Enklere regler for registrering av tingsrettslige sameier i Enhetsregisteret

Viktige forenklingstiltak som det arbeides med eller som er under vurdering, er:

- Enklere og mer fleksibelt regelverk om offentlige anskaffelser vil bli ferdigstilt i 2016 (Nærings- og fiskeridepartementet)
- Gjennomføring av EUs konsoliderte regnskapsdirektiv (Finansdepartementet)
- Forenklinger i bokføringsregelverket (Finansdepartementet)
- Opprydding i lover og forskrifter med sikte på å avskaffe utdaterte lover, og modernisere annet regelverk.
- Forenklinger i kvotetildelingssystemet i fiskeriene.

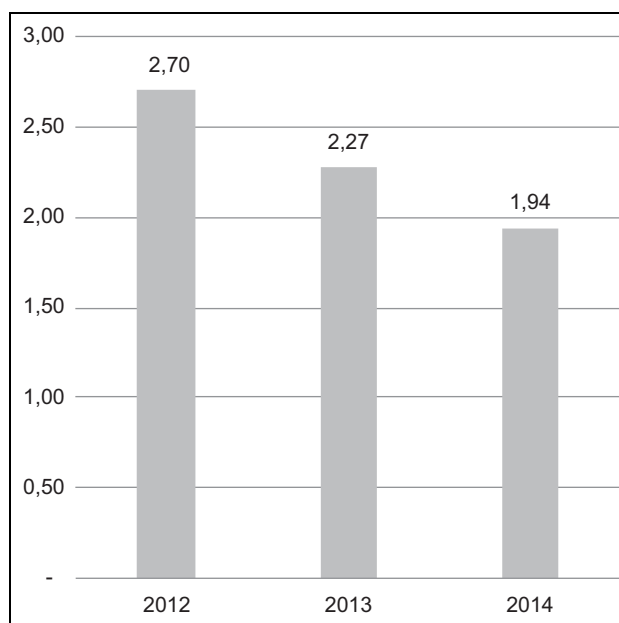
Altinn

Det er en betydelig økning i antallet digitale offentlige tjenester som tilbys næringsdrivende og privatpersoner gjennom Altinn. I løpet av 2014 var det en økning på 79 elektroniske tjenester, og per januar 2015 er 489 tjenester tilgjengelig i Altinn, jf. fig. 4.3. Blant tjenestene som er lansert i Altinn det siste året er rapportering av lønns- og ansettelsesforhold til Skatteetaten, NAV og Statistisk sentralbyrå (A-meldingen). Om lag 200 000 oppgavepliktige skal levere a-meldingen hver måned. Gjennom integrasjon med bedriftens egne IKT-systemer og Altinn kan rapporteringen leveres samtidig med bedriftens egne lønnsberegninger. Årlige innsparinger fra tjenesten er anslått til om lag 323 mill. kroner for private arbeidsgivere og 237 mill. kroner for offentlige arbeidsgivere.

Figur 4.3 Antall digitale tjenester som tilbys i Altinn 2012–2014

Siden Altinn ble innført i 2003, har antallet innleverte elektroniske skjemaer stadig økt. I 2014 ble om lag 36,1 mill. transaksjoner sendt via Altinn. Her ligger vi langt foran de fleste andre land. Nær 100 pst. av selskaper og næringsdrivende benytter i dag Altinn til offentlig rapportering. Næringslivet har rapportert årlige kostnadsbesparelser på mer enn 1 milliard kroner som følge av digitaliseringen av tjenester. Med økning i transaksjonsvolumer har også kostnaden per transaksjon for forvaltningsorganene med tjenester i Altinn blitt redusert, jf. fig. 4.4.

Figur 4.4 Kostnad per transaksjon i Altinn 2012–2014 (kroner)

Altinn er integrert med nærmere 80 ulike systemer for direkte overføring av data fra brukernes egne IT-systemer. I 2013 og 2014 ble det utviklet et tilbud i Altinn som gjør det mulig for private IKT-leverandører å lage applikasjoner og webløsninger som benytter Altinn sin infrastruktur. Dette er løsninger som kan bidra til ytterligere vekst og bruk av digitale tjenester, og som bidrar til verdiskaping i private virksomheter.

Prioriteringer 2016

Forenkling

Altinn er et sentralt virkemiddel i regjeringens forenklingarbeid. Regjeringen vil derfor arbeide videre med å utvikle Altinns rolle og funksjon, og forbedre Altinn for å tilby flere brukervennlige, digitale tjenester til næringsliv og innbyggere. For at løsningen skal fortsette å være robust og åpne opp for at ytterligere næringsaktører skal kunne videreutvikle Altinn, skal arbeidet med nye leverandørkontrakter prioriteres høyt.

Regjeringen vil videreføre forenklingprosjektet med sikte på å forenkle eksisterende regelverk for næringslivet. Det vil arbeides med forenklinger i regnskapslovgivningen basert på forslagene fra Regnskapslovutvalget som ga sin innstilling i juni 2015. Forenklinger i bokføringsreglene er under vurdering, dette arbeidet prioriteres høyt. Nærings- og fiskeridepartementet foretar en gjennomgang av alle lover og forskrifter som departementet har ansvar for, med sikte på å avskaffe

utdatert regelverk og modernisere annet regelverk. Et enklere og mer fleksibelt regelverk om offentlige anskaffelser vil bli ferdigstilt i 2016.

Regjeringen etablerte Regelrådet høsten 2015. Rådet skal vurdere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig kartlagt og om reglene er utformet slik at de oppnår sitt mål til en relativt sett lav administrativ kostnad for næringslivet. Rådet vil være i full drift i 2016.

Videreutvikle Justervesenet og Brønnøysundregistrene til å gi næringslivet mer effektive tjenester

Justervesenet og Brønnøysundregistrene forvalter oppgaver som har stor betydning for å sikre like konkurransevilkår i næringslivet og tillit hos brukerne av etatenes tjenester

I 2016 skal Justervesenet evalueres for å gi ny kunnskap om kvaliteten på, og resultatene av, etatens aktiviteter. Formålet med evalueringen er mer effektive tjenester for brukerne og mer effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Brønnøysundregistrene har i dag 14 saksbehandlingssystemer som betjener 16 registre basert på over 20 år gammel teknologi. Systemet er komplisert, uoversiktlig og bærer preg av nødløsninger. Det er en økende fare for at all videreutvikling av systemene, og til slutt også driften vil stoppe opp. Et nytt saksbehandlingssystem er derfor en forutsetning for at Brønnøysundregistrene skal kunne opprettholde og videreutvikle effektive elektroniske tjenester for næringslivet, innbyggerne og myndigheter. Et nytt saksbehandlingssystem er prosjektert og kvalitetssikret i henhold til Finansdepartementets kvalitetssikringsregime. Prosjektet har en godkjent kostnadsramme på 1 181 mill. kroner, og en styringsramme på 1 044 mill. kroner. Regjeringen foreslår å bevilge 205 mill. kroner til prosjektet i 2016.

Utvikle selskapslovgivningen

Regjeringen har som mål at selskapslovgivningen skal gi et forutsigbart og klart juridisk rammeverk for norske bedrifter, som fremmer økt verdiskaping. Det legges vekt på at selskapslovgivningen tilpasses til den teknologiske utviklingen og at det er god sammenheng og konsistens mellom selskapslovgivningen og annet regelverk. Regjeringen ønsker i arbeidet å prioritere behovene til de minste bedriftene. I denne forbindelse skal bl.a. deler av aksjeloven gjennomgås og rammevilkårene for enkeltpersonforetak vurderes. Det er viktig at det sikres en god sammenheng og konsis-

tens mellom selskapslovgivningen og annet regelverk.

Stortinget vedtok 3. juni 2013 en rekke forenklinger i aksjeloven og allmennaksjeloven som trådte i kraft 1. juli 2013. I Innst. 347 L (2012–2013) ber justiskomiteen regjeringen foreta en evaluering av forenklingene senest etter regnskapsåret 2015. Nærings- og fiskeridepartementet har etter 1. juli 2013 mottatt innspill fra næringslivet og andre om ytterligere behov for endringer i aksjelovgivningen. Innspillene kan tilsi at det er et potensiale for flere forenklinger i aksjelovgivningen som kan lette de økonomiske og administrative byrdene for næringslivet. En gjennomgang av aksjelovens bestemmelser om adgangen til selskapsfinansierte aksjeerverv er allerede påbegynt.

Den gjeldende stiftelsesloven trådte i kraft i 2001. De siste årene har vi fått flere store og færre små stiftelser, og antall stiftelser med egenkapital på over 1 mrd. kroner har økt. Det er også blitt flere næringsdrivende stiftelser. Spennet mellom de største og de minste stiftelsene er stort, og dagens lovutforming passer ikke nødvendigvis for alle stiftelser. Nærings- og fiskeridepartementet vil i samarbeid med Kulturdepartementet vurdere om det bør foretas en revisjon av stiftelseslovgivningen.

Konkurransopolitikk

Oppgaver og mål

Konkurransen fremmer effektiv ressursbruk, bidrar til å gi kundene et bedre tilbud av varer og tjenester med bedre kvalitet og lavere priser og gjør at norske bedrifter blir mer konkurransedyktige i internasjonale markeder. Regjeringen vil legge til rette for et fritt og uavhengig næringsliv uten særbehandling eller konkurransehindrende avtaler, fri flyt av varer og tjenester og fri tilgang til markedene. Velfungerende markeder blir best sikret gjennom en streng konkurranselov som håndheves effektivt av konkurransemyndighetene.

Nærings- og fiskeridepartementet har det samlede ansvaret for konkurranseregelverket, regelverk om offentlige anskaffelser og regelverk om offentlig støtte.

Konkurranseloven forbyr konkurransebegrensende samarbeid og misbruk av dominerende stilling. Etter loven er det en plikt å gripe inn mot konkurransebegrensende fusjoner og oppkjøp. Konkurransetilsynet håndhever konkurranseloven, mens departementet er klageinstans. Loven bygger på *EØS-avtalens konkurranseregler*.

EØS-konkurransereglene gjelder parallelt med den norske konkurranseloven, men den norske loven må vike i de tilfeller der den gir løsninger som strider mot EØS-reglene. EØS-avtalens konkurranseregler håndheves i Norge av Konkurransetilsynet, EFTAs overvåkingsorgan (ESA) og EU-kommisjonen. Departementet er ansvarlig for å sikre at nye konkurranseregler i EU blir innlemmet i EØS-avtalen og gjennomføres i norsk rett. Departementet utformer norske posisjoner både ved håndheving av regelverket i enkeltsaker og når nytt regelverk utvikles. Konkurransemyndighetene deltar i den forbindelse både i EØS- og EFTA-fora.

Reglene om offentlige anskaffelser skal fremme effektiv ressursbruk og gi allmennheten tillit til offentlig anskaffelsesvirksomhet. Dette krever effektive markeder og en god vurdering av og kjennskap til formålene med de ulike anskaffelsene. Reglene om offentlige anskaffelser må være i samsvar med Norges internasjonale forpliktelser. Samtidig er det muligheter for tilpasninger i den konkrete utformingen av de norske reglene. Myndighetene skal sørge for riktig og hensiktsmessig utforming og tolkning av regelverket, og følge opp det internasjonale samarbeidet om offentlige anskaffelser i EØS og WTO. Det er også en viktig oppgave for departementet å sikre norske interesser i klagesaker om offentlige anskaffelser som behandles i ESA.

Mulige brudd på lov om offentlige anskaffelser med tilhørende forskrifter kan klages inn for Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA), som er et uavhengig og rådgivende organ.

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) har en viktig rolle i arbeidet med å heve kompetansen på anskaffelsesområdet, se nærmere omtale under kap. 540 i Prop. 1 S (2015–2016) Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

EØS-avtalens regler om offentlig støtte innebærer at det er et harmonisert rammeverk for tildeling av offentlig støtte innenfor hele EØS for å unngå konkurransevridning. Større støttetildelinger må som hovedregel godkjennes av EFTAs overvåkingsorgan (ESA) før støtten kan iverksettes. For mindre støttetildelinger gjelder enklere meldingsordninger.

Det er støttegiver (departement, fylkeskommune eller kommune) som har ansvar for at støtten er gitt i samsvar med regelverket, og for å melde støtten til ESA i etterkant når det er påkrevd. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for å koordinere informasjon om ny støtte til ESA og kan gi råd og veiledning om regelverket og om hvordan melding om bruk av

gruppeunntak bør utformes. Departementet har også en viktig oppgave med å sikre norske interesser i notifikasjons- og klagesaker om offentlig støtte som behandles i ESA.

Status og resultater

Konkurranselovgivningen

1. januar 2014 trådte en rekke endringer i konkurranseloven i kraft. De siste årene har Konkurransetilsynet håndtert flere store, komplekse og krevende saker. For å utnytte tilsynets ressurser på en best mulig måte har Konkurransetilsynet i økende grad tatt i bruk myke håndhevingsmidler for å få avsluttet mulig konkurranseskadelig adferd uten at vedtak fattes. Lovendringene har gitt flere verktøy for å avslutte saker om mulige lovbrudd og konkurranseskadelige foretakssammenslutninger ved at partene i saken foreslår tiltak som avhjelper tilsynets bekymringer. Dette gjør at saksbehandlingstiden blir kortere, og det frigjør ressurser hos Konkurransetilsynet som kan benyttes til å vurdere flere saker.

Tersklene for når en fusjon er meldepliktig økte 1. januar 2014. Konkurransetilsynet kan nå heller benytte ressursene sine på mer dialog og effektiv saksbehandling i krevende saker enn å behandle meldinger om foretakssammenslutninger. Det er viktig for tilliten til klagesaksbehandlingen at den ikke er politisk styrt. Behandlingen foregår i dag i departementet. Regjeringen vil styrke Konkurransetilsynet som selvstendig myndighetsorgan gjennom å etablere en uavhengig klagenemnd for konkurransesaker i andre halvdel av 2016.

Offentlige anskaffelser

Offentlige anskaffelser spiller en stor rolle for ressursbruken i offentlig sektor og er et viktig marked for næringslivet. I 2013 utgjorde samlet innkjøp av varer og tjenester i offentlig sektor om lag 361 mrd. kroner (eksklusiv oljesektoren), en økning på 31 mrd. kroner (9,4 pst.) fra 2012.

Regelverket om offentlige anskaffelser er kritisert for å være for komplisert. Et offentlig utvalg har i NOU 2014: 4 *Enklere regler – bedre anskaffelser* foreslått et regelverk som er enklere og mer fleksibelt, både for oppdragsgiverne og leverandørene. Noen viktige forenklinger ble vedtatt sommeren 2015. Alle anskaffelser under 100 000 kroner ble unntatt fra regelverket, kravet om lukking og merking av tilbud og kravet til HMS-egen-

erklæring ble opphevet, samt at grensen for når oppdragsgiver må kreve skatteattest ble hevet fra 100 000 kroner til 500 000 kroner. I tillegg har regjeringen besluttet å fjerne forhandlingsforbudet i offentlige anskaffelser og dette vil tre i kraft, sammen med nytt nasjonalt anskaffelsesregelverk, våren 2016. Resten av utvalgets forslag vil vurderes fram mot 2016.

I tillegg vedtok EU nye anskaffelsesdirektiver i 2014. Formålet er å gjøre reglene mer fleksible, redusere rettslige uklarheter, redusere administrative byrder og lette tilgangen til offentlige kontrakter for små og mellomstore bedrifter. Det nye regelverket inkluderer også konsesjonskontrakter. Slike kontrakter er i dag i all hovedsak unntatt fra anskaffelsesregelverket. Gjennomføringsfristen i EU er i april 2016. Forslag til gjennomføring har vært på høring, og endelige bestemmelser vil bli vedtatt i 2016.

Det er viktig å håndheve anskaffelsesregelverket effektivt. Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) kommer med rådgivende uttalelser i tvister om mulige brudd på regelverket. I tillegg håndheves anskaffelsesregelverket gjennom det ordinære domstolsapparatet. Som følge av endringer i et EU-direktiv om håndhevelse av offentlige anskaffelser, mistet KOFA i 2012 myndigheten til å ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkte anskaffelser, dvs. anskaffelser som ikke er kunngjort i henhold til regelverket. Dette har ført til dårligere håndheving av slike brudd. For å rette opp dette har departementet foreslått at KOFA igjen kan ilegge overtredelsesgebyr for ulovlige direkte anskaffelser, eller bringe saken inn for domstolene ved søksmål for å få kontrakten kjent uten virkning. Nye håndhevelsesregler vil bli vedtatt i 2016.

Samlet vil disse regelendringene føre til et helt nytt regelverk om offentlige anskaffelser. Departementet vil utarbeide ny veiledning til regelverket.

Mange av de ideelle tjenesteleverandørene innenfor helse- og sosialsektoren har høy kompetanse, gode fagmiljøer og andre positive særtrekk som gjør dem til viktige samarbeidspartnere for det offentlige. Regjeringen er opptatt av å videreutvikle og styrke samhandlingen med ideell sektor om leveranser av helse- og sosialtjenester. Kommunene er også en viktig samarbeidspartner for de ideelle aktørene, og regjeringen har derfor sammen med KS inngått en ny og styrket samarbeidsavtale med Hovedorganisasjonen Virke, Frivillighet Norge, Ideelt nettverk og KS Bedrift.

Offentlig støtte

EØS-avtalens bestemmelser om offentlig støtte setter rammer for hvilke muligheter norske myndigheter har til å gi støtte til næringsvirksomhet. Offentlig støtte som truer med å vri konkurransen og påvirker samhandelen i EØS-området, er i utgangspunktet forbudt. I visse tilfeller kan offentlig støtte likevel gis for å fremme viktige samfunnshensyn. Hovedregelen er at all offentlig støtte må notifiseres til og godkjennes av EFTAs overvåkingsorgan (ESA) før støtten kan gis. Støtte til fiskeri- og landbrukssektoren omfattes ikke av regelverket for offentlig støtte. I 2014 ble det i Norge totalt tildelt om lag 24,2 mrd. kroner i statsstøtte innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Hovedformålet med støtten i Norge de siste årene har vært å fremme miljø- og energisparende tiltak, regional utvikling og forskning, utvikling og innovasjon.

EU-kommisjonen har de siste to årene revidert regelverket for offentlig støtte. Gjennom EØS-avtalen gjelder endringene også for Norge. På den ene siden gir endringene et større handlingsrom for norske myndigheter til å gi støtte uten at tiltaket må notifiseres til og godkjennes av ESA. På den annen side blir det stilt strengere krav til norske myndigheter. Det er krav om å kontrollere at støtten som gis er lovlig og om å dokumentere hvilke virkninger tiltaket har. Det stilles også krav om at større støtteordninger evalueres av norske myndigheter.

Det er opprettet et nettverk av nasjonale myndigheter i EU som drøfter tiltak for å sikre en effektiv gjennomføring av reformen, der norske myndigheter deltar. Arbeidsgruppen vurderer hvilke tiltak som er nødvendige for å sikre en god gjennomføring av moderniseringsreformen på nasjonalt nivå.

Ett av tiltakene regjeringen allerede har besluttet, er å styrke kvalitetssikringen av såkalt gruppeunntatt støtte. Gruppeunntaket er en praktisk viktig unntaksregel for å kunne gi støtte lovlig, uten at støtten må notifiseres til ESA. Det er tilstrekkelig at støttegiver sender en melding til ESA innen 20 dager etter at støtten ble tildelt. Ved revisjonen ble gruppeunntaket utvidet. Dersom gruppeunntaket benyttes, er det støttegivers ansvar å sikre at alle vilkårene for å benytte gruppeunntaket er oppfylt. ESA kontrollerer ikke at støttegiver har foretatt en korrekt vurdering. Dersom ESA velger å undersøke saken nærmere, f.eks. etter å ha mottatt en klage, er det risiko for at ESA vil kreve ulovlig offentlig støtte tilbakeført. For å styrke kontrollen med at støtten gis i sam-

svar med regelverket, vil Nærings- og fiskeridepartementet kreve at støttegiver kan dokumentere at man har foretatt en vurdering av om regelverket er oppfylt. Basert på denne dokumentasjonen vil departementet foreta en kvalitetssikring av støttegivers vurdering.

For bedre å nå ut til kommuner og fylkeskommuner vil Nærings- og fiskeridepartementet, i samarbeid med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, benytte etablerte nettverk rettet mot kommunesektoren. Det arbeides med informasjon rettet mot lokale myndigheter i form av kurs- og veiledningsmaterieell. I samarbeid med ESA arrangerte departementet kurs i det nye regelverket både for sentrale og lokale myndigheter.

En annen konsekvens av reformen, er at Norge er forpliktet til å innføre et nasjonalt register for offentlig støtte innen 1. juli 2016. Regjeringen har besluttet at Nærings- og fiskeridepartementet skal forberede tiltak for å sikre at et register opprettes i tråd med de kravene som følger av EØS-avtalen. Det legges vekt på å finne en brukervennlig løsning som innebærer minst mulig administrativ byrde for støttegiver. Formålet med registeret er å oppnå større åpenhet om offentlig støtte. Det er støttegiver (staten, kommuner m.v.) som plikter å fylle inn informasjon i registeret. Registreringsplikten gjelder der støttebeløpet til et foretak overstiger 500 000 euro, og er et vilkår for at støtten skal være lovlig. Informasjonen som skal registreres, er bl.a. hvem som er støttemottaker, støttebeløp og rettslig grunnlag for støtten. Departementet vil sende et lovforslag som innfører registreringsplikten på høring i 2015. Videre vil departementet legge fram forslag til endringer i lov om offentlig støtte.

Kommisjonen har også revidert den såkalte prosedyreforordningen for offentlig støtte, som fastsetter Kommisjonens prosessuelle kompetanse i håndhevingen av statsstøttereglene. Den endrede forordningen gir bl.a. Kommisjonen kompetanse til å kreve opplysninger direkte fra foretak i saker om offentlig støtte, og til å håndheve slike krav med bøter og tvangsmulkt. Prosedyreforordningen vurderes som EØS-relevant og forutsettes dermed innlemmet i EØS-avtalen. Etter avtalen skal ESA ha tilsvarende funksjon og kompetanse overfor EFTA-landene som Kommisjonen har overfor EU-landene. Norske myndigheter har foreslått en EØS-tilpasning når det gjelder kompetanse til å bøtelegge. Islandske myndigheter stiller seg bak forslaget som en EFTA-posisjon. Saken vil bli forelagt Stortinget.

Prioriteringer 2016

Effektiv håndheving av konkurranseloven

Å forebygge og avdekke konkurransekriminalitet, som ulovlig prissamarbeid, anbudssamarbeid og markedsdeling, vil fortsatt være en høyt prioritert oppgave for Konkurransetilsynet i 2016.

Etablere uavhengig klagenemnd for konkurransesaker

Regjeringen vil styrke Konkurransetilsynet som selvstendig myndighetsorgan gjennom å etablere en uavhengig klagenemnd for konkurransesaker i andre halvdel av 2016.

Oppheving av medieeierskapsloven

Kulturdepartementet har foreslått å oppheve medieeierskapsloven, som har regler om kontroll med fusjoner og oppkjøp i mediebransjen. Forslaget har vært på høring i 2015. Forslaget henger sammen med Nærings- og fiskeridepartementets forslag, som også har vært på høring i 2015, om å endre inngrepvilkårene i konkurranselovens fusjonskontrollbestemmelse. Dette sikrer forenkling ved at fusjoner og oppkjøp i denne sektoren bare behandles av ett statlig organ og etter en lov, og det sikrer at hensyn til mediemangfold blir tatt hensyn til av Konkurransetilsynet. Lovforslagene er planlagt fremmet for Stortinget i høstsesjonen 2015.

Oppfølging av EU-direktivet om privat håndheving av konkurransereglene

Direktivet om erstatningsansvar ved brudd på konkurransereglene ble vedtatt høsten 2014 og skal gjennomføres både i EØS og i nasjonal rett. Dette vil kreve lovendringer. Departementet arbeider med gjennomføring av direktivet.

Ferdigstille nytt regelverk om offentlige anskaffelser

Et helt nytt regelverk om offentlige anskaffelser vil bli ferdigstilt i 2016. Det vil bestå av et nytt og enklere nasjonalt regelverk, gjennomføring av tre nye EU-direktiver og mer effektiv håndhevelse. Departementet vil i forbindelse med dette utarbeide ny veiledning til det reviderte anskaffelsesregelverket.

Oppfølging av EU-kommisjonens modernisering av regelverk om offentlig støtte

Departementet vil gjennomføre de tiltak som er nødvendige for å sikre en effektiv gjennomføring av Kommisjonens reform av reglene om offentlig støtte. Departementet skal bl.a. styrke kvalitets-sikringen av gruppeunntatt støtte.

Departementet vil innføre et register for offentlig støtte innen 1. juli 2016, i tråd med de kravene EØS-avtalen stiller. Ved valg av løsning vil departementet legge vekt på brukervennlighet for støttegiverne.

Departementet vil også legge fram forslag til endringer i lov om offentlig støtte og utarbeide en veileder om de nye reglene om offentlig støtte.

Maritim næring

Oppgaver og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for helheten i den maritime politikken. Regjeringens hovedmål for den maritime næringen er bærekraftig vekst og verdiskaping. Regjeringens maritime strategi *Maritime muligheter – blå vekst for grønn fremtid*, presenterer regjeringens politikk for å realisere det maritime potensialet i de havbaserte næringene.

For å nå hovedmålet vil regjeringen:

- legge til rette for at Norge også i framtiden er en ledende sjøfartsnasjon med en stor norsk flåte
- stimulere til grønn vekst for norsk maritim næring og økt bruk av miljøteknologiske løsninger og mer miljøvennlig drivstoff for skip
- sikre en effektiv og kundeorientert sjøfartsadministrasjon og konkurransedyktige skipsregistre
- styrke tilgangen på godt kvalifisert personell til norsk maritim næring
- stimulere til økt forskning, utvikling og innovasjon for å styrke verdiskapingen og konkurranseevnen i maritim næring
- arbeide for enhetlige globale rammebetingelser for næringen, åpne markeder, høye krav til sjøsikkerhet, miljø og sosiale standarder
- utvikle en sterk norsk havklynge, gjennom å stimulere til økt samhandling mellom de havbaserte næringene
- sikre en bærekraftig maritim verdiskaping i nordområdene hvor hensyn til økt aktivitet, sikkerhet og miljø ivaretas

Regelverk for sikkerhet og miljø: Departementet har ansvar for regelverk for sjøsikkerhet, arbeidsmiljø og security. Fortolkning og forvaltning av skipssikkerhetsloven og skipsarbeidsloven med tilhørende forskrifter står sentralt. Departementet har også ansvar for regelverk for fritidsfartøy.

Regelverksutviklingen på skipsfartsområdet skjer i stor grad gjennom internasjonalt samarbeid. Departementet og Sjøfartsdirektoratet har ansvaret for arbeidet i internasjonale organer som FNs sjøfartsorganisasjon (IMO), EU og i kontrollsamarbeidet gjennom Paris MoU (Memorandum of Understanding). Departementet og Sjøfartsdirektoratet deltar også i arbeidet i FNs arbeidsorganisasjon (ILO). Sjøfartsdirektoratet forvalter de maritime regelverkene, bl.a. gjennom tilsyn og utstedelse av sertifikater, jf. omtale under kap. 910.

Skipsregistre: Departementet har ansvar for loven om Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS), og tilhørende forskrifter og sjølovens regler om registrering av skip og søknader om dispensasjon fra nasjonalitetsvilkårene for registrering av skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR). Sjøfartsdirektoratet har ansvar for registrering av skip og rettigheter i skip i NIS og NOR og markedsføring av registrene.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk: Ordningen skal sikre norsk maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk, og dessuten rammevilkår som er konkurransedyktige sammenlignet med vilkårene i andre land. Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av forskrift fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Beredskap: Regelverk og prosedyrer i tilknytning til kriser, beredskap, terror og piratvirksomhet er en viktig oppgave. Departementet leder Sikkerhetsutvalget for internasjonal skipsfart og arbeider aktivt sammen med Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Sjøfartsdirektoratet og andre aktører både nasjonalt og internasjonalt i disse sakene. Departementet har inngått en avtale med Norges Rederiforbund om beredskap innen skipsfart, jf. omtale under kap. 900, post 72.

Undersøkelse av sjøulykker: Departementet har ansvaret for sjølovens regler om undersøkelse av sjøulykker og samarbeider med Statens havarikommisjon om dette. Sjøfartsdirektoratet har ansvar for registrering og oppfølging av ulykker.

Markedsadgang og eksport: Maritim næring er en globalisert næring, og rammene fastsettes i stor grad internasjonalt. For å sikre mest mulig

enhetlige globale krav til næringen, åpne markeder, frihandel og strenge krav til sjøsikkerhet, miljø og sosiale standarder arbeider både departementet og Sjøfartsdirektoratet aktivt i internasjonale fora som FNs internasjonale sjøfartsorganisasjon IMO, FNs arbeidsorganisasjon ILO, OECD og WTO. Norske myndigheter samarbeider med næringen om dette. I tillegg er EU en viktig premissleverandør for den norske maritime næringen.

Forskning, utvikling og innovasjon: Det offentlige virkemiddelapparatet skal bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for maritim utvikling og innovasjon. Innovasjon Norge og Norges forskningsråd har en rekke generelle landsdekkende tjenester og aktiviteter som bidrar til innovasjon og verdiskaping i den maritime næringen. Maroffprogrammet i regi av Norges forskningsråd er et viktig virkemiddel som skal stimulere til maritim forskning.

Status og resultater

Verdiskaping

Maritim næring (rederier, verft og maritime utstyrs- og tjenesteleverandører) gir i dag arbeid til over 110 000 personer i Norge og skaper verdier for til sammen 175 mrd. kroner.³ Fra 2004 til 2013 økte antall sysselsatte i maritim næring i Norge med over 30 000 personer, og den samlede verdiskapingen ble mer enn doblet. Rederivirksomheten står for over halvparten av verdiskapingen i den maritime klyngen.

Tabell 4.1 Verdiskaping og sysselsetting maritim næring 2004–2013

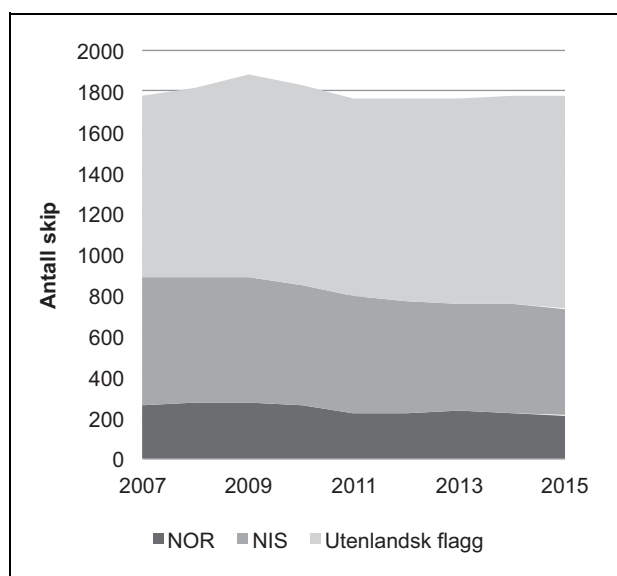
	Verdiskaping (mrd. kroner)		Sysselsetting	
	2004	2013	2004	2013
Rederi	43,5	102,0	37 956	48 022
Tjenester	14,9	35,2	20 712	28 393
Utstyr	9,5	28,5	14 013	24 714
Verft	3,3	8,7	8 077	11 098
Totalt	71,2	174,4	80 757	112 227

Kilde: Maritim verdiskapingshåndbok 2015, Menon Business Economics.

³ Maritim verdiskapingshåndbok 2014, Menon Business Economics.

Skipsregistre

Norge er en betydelig skipsfartsnasjon med vel 1 800 handelsskip under norsk eierskap/kontroll. Norge kontrollerer 2,85 pst. av verdens handelsflåte og er verdens niende største skipsfartsnasjon målt i dødvekttonn⁴. Om lag to tredjedeler av den norske flåten er engasjert i transport av varer. Maritime transporttjenester tilknyttet utvinning av olje og gass har en økende andel over hele verden. Den norske flåten av offshorefartøy er verdens nest største etter den amerikanske og opererer i alle verdensdeler.

Figur 4.5 Utvikling i antall skip i norskkontrollert flåte fra 2007 til 2014

Siden 2004 er det blitt registrert betydelig flere norskkontrollerte skip i utenlandske registre (økning på 42 pst.), mens flåten i Norsk Internasjonal Skipsregister (NIS) er redusert med 34 pst. Antall skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) ligger på samme nivå som for ti år siden. Det er om lag 63 500 sjøfolk om bord på skip kontrollert av norske eiere. Av disse er om lag 43 500 utlendinger og 20 000 nordmenn. Norske sjøfolk i arbeid på NOR- og NIS-registrerte skip økte fra ca. 16 000 i 2004 til om lag 18 300 i 2014.

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk

I 2014 var om lag 12 000 sjøfolk omfattet av tilskuddsordningen. 11 400 var under nettolønnsordningen og 600 under refusjonsordningen. Offshoresegmentet sysselsetter om lag 7 000 av disse

og rederier i petroleumsvirksomhet mottar også størstedelen av utbetalingene. Tallet på skip i ordningen har siden 2012 vært stabilt i overkant av 400.

Sjøfartsadministrasjonen

Sjøfartsdirektoratet arbeider for å sikre en effektiv og kundeorientert sjøfartsadministrasjon og konkurransedyktige skipsregistre. Direktoratet har de siste årene utviklet, modernisert og fornyet de fleste fagsystemene og oppgradert driftsløsningene. Det foreligger i dag digitale løsninger for dokumenter for skipsregistrering, søknader om fartøyssertifikater, personellsertifikater, refusjon i henhold til nettolønnsordningen og rapportering av ulykker. I forbindelse med nybygg kan rederier og verft få tilgang til egne prosjekter gjennom Sjøfartsdirektoratets elektroniske Næringsportal. Det vil i de neste årene være behov for kontinuerlig forbedring og utvikling for at systemene skal fungere optimalt.

Et klart og brukervennlig regelverk bidrar til å nå målet om å være en effektiv og kundeorientert administrasjon. Sjøfartsdirektoratets regelverksarbeid omfatter alt fra internasjonal regelverksutvikling, gjennomføring i norsk rett, egen initiert regelverksutvikling og håndheving av regelverket. Regelverksutviklingen skjer i hovedsak gjennom internasjonale konvensjoner.

Den maritime næringen er internasjonal og opererer ofte i andre tidssoner. I statsbudsjettet for 2015 ble det avsatt 5 mill. kroner for å etablere en 24-timers service for betjening av henvendelser knyttet til norskregistrerte skip, og ordningen er nå etablert. En utvidelse av vaktordningen er også begrunnet i ønske om å bedre service og økt tilgjengelighet. I tillegg er hyppige kontaktmøter mellom Sjøfartsdirektoratet og næringen en sentral del av direktoratets arbeid med kundeoppmerksomhet og service.

Regelverk for sikkerhet og miljø

Norge har gjennom de siste årene bl.a. arbeidet aktivt i FNs sjøsikkerhetsorganisasjon IMO for å få på plass bindende internasjonale regler for skip som opererer i polare farvann. I 2015 ble Polar-koden vedtatt i IMO. Koden vil stille særskilte krav til skip som opererer i polare farvann, slik som bl.a. konstruksjonskrav, utstyr, operasjon, beskyttelse av miljøet og begrenning av skader. Polarkoden kommer i tillegg til det regelverket som allerede finnes i gjeldende konvensjoner og

⁴ UNCTAD Review of maritime transport 2013.

koder (SOLAS, MARPOL, STCW-konvensjonen etc.). Polarkoden vil tre i kraft 1. januar 2017.

Beredskap

Departementet har deltatt i nasjonale og internasjonale fora for å bidra til fortsatt nedgang i piratvirksomheten i Adenbukta, Det indiske hav, Guinea-bukten og området rundt Malakkastredet. Regjeringen har med Justis- og beredskapsdepartementet som ansvarlig departement styrket Norges innsats i og rundt Middelhavet og deltar bl.a. med to sivile skip. Supply-skipet Siem Pilot deltar i EUs operasjon Triton og redningsskøyta Peter Henry von Koss i operasjon Poseidon utenfor Hellas. Formålet med bidragene er å redde liv på havet og å ivareta sikkerheten i Europa.

Markedsadgang og eksport

Departementet har bilaterale maritime samarbeidsavtaler med India, Japan, Russland og Sør-Korea. I juli signerte Norge og Algerie en bilateral skipsfartsavtale. Samarbeid om industri- og teknologiutvikling, miljøvennlig skipsfart, bruk av naturgass (LNG), skipsfart i Arktis og skipsbygging er noen av temaene som ble prioritert i 2015. Nærings- og fiskeridepartementet hadde i tillegg et særlig fokus på USA, Kina og Brasil. Det ble også lagt vekt på å oppnå gode forpliktelser på det maritime området i forbindelse med EFTA-forhandlinger med Indonesia, Vietnam, Malaysia og Guatemala. I mars 2013 startet et 50-talls WTO-land flernasjonale forhandlinger om en internasjonal tjenesteavtale, «Trade in Services Agreement» – TISA. Norge fører an i forhandlingene på det maritime området.

Forskning, utvikling og innovasjon

Norges forskningsråd tildelte i 2014 totalt 480 mill. kroner til den maritime næringen innenfor ulike ordninger. MAROFF-programmet og Skattefunnordningen står for mesteparten av bevilgningene. Videre tildelte Innovasjon Norge 490 mill. kroner totalt til den maritime næringen. Dette tilsvarer en økning på ca. 80 mill. kroner fra 2013.

Prioriteringer 2016

Gjennom regjeringens maritime strategi *Maritime muligheter – blå vekst for grønn fremtid* ønsker regjeringen å etablere stabile og framtidsrettede rammebetingelser som grunnlag for framtidig

vekst og verdiskaping for den maritime næringen i Norge. I 2016 vil hovedprioriteringen være oppfølging av tiltakene i den maritime strategien.

Fartsområde og tilskuddsordningen for sjøfolk

Regjeringen foreslår å myke opp fartsområdebegrensningene for NIS-skip og styrke tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk. Dette vil bidra til flere norskregistrerte skip og samtidig sikre tilstrekkelig tilgang på norsk operativ maritim kompetanse. Samlet forslag til bevilgning til tilskuddsordningen er 1 962 mill. kroner i 2016.

Før ordningen kan tre i kraft, må den notifiseres og godkjennes av European Surveillance Authority (ESA). Det er et mål at et nytt regelverk skal tre i kraft så snart som mulig i 2016.

Grønn skipsfart

Regjeringen foreslår å styrke Innovasjon Norges innovasjonslansordning for fornyelse av nærskipsfartsflåten med 28 mill. kroner. Videre foreslår regjeringen å gi tilskudd til kondemnering av gamle skip med om lag 12 mill. kroner gjennom Innovasjon Norge. Før kondemneringsordningen kan tre i kraft må den notifiseres og godkjennes av European Surveillance Authority (ESA). Regjeringen vil arbeide for at Enova utvikler kostnads-effektive virkemidler som understøtter investeringer i miljø- og klimatiltak i transportsektoren, inkludert i maritim sektor.

Sikre at Sjøfartsdirektoratet skal være en effektiv og kundeorientert administrasjon

Framveksten av internasjonale kommersielle skipsregistre i de senere år har medført at redier defineres som kunder som registrene konkurrerer om. Dette gjør at Sjøfartsdirektoratets service, tilgjengelighet og kompetanse hele tiden blir målt mot kvaliteten på tjenestene i andre lands sjøfartsadministrasjoner. Norsk sjøfartsadministrasjon skal være kundeorientert og effektiv med høy grad av kompetanse. Arbeidet med forenkling gjennom digitalisering skal derfor videreføres. Regjeringen foreslår å fortsette arbeidet med markedsføring av NIS som konkurransedyktig register.

Kompetanse og utdanning

Regjeringen foreslår i 2016 å videreføre Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Over Kunnskapsdepartementets budsjett foreslås en styrking på

20 mill. kroner til kvalitets- og kompetanseheving i maritim utdanning gjennom samarbeidsprosjektet Markom2020. Videre vil regjeringen bidra til en modernisering av utstyr og læremidler i maritim utdanning gjennom en engangsbevilgning på 15 mill. kroner i 2016 over Kunnskapsdepartementets budsjett.

Forskning, utvikling og innovasjon

Regjeringen foreslår å videreføre satsingen på maritim forskning og innovasjon i næringslivet, gjennom Maroff-programmet i Norges forskningsråd og vil støtte arbeidet med en ny Maritim21-strategi, gjennom en øremerking i bevilgningen til Maroff-programmet. Det legges samtidig til rette for at maritim næring kan benytte de generelle virkemidlene gjennom Norges forskningsråd og Innovasjon Norge.

Internasjonale rammebetingelser

Regjeringen vil arbeide for enhetlige globale rammebetingelser for næringen, åpne markeder, høye krav til sjøsikkerhet, miljø og sosiale standarder i internasjonale fora.

Blå vekst

Regjeringen foreslår i 2016 bl.a. å gjennomføre felles utlysninger for forskningsprogrammene Maroff, Petromaks og Havbruk i Norges forskningsråd, og arbeide videre med prosjektet Ocean Space Centre som kunnskapsnavn for norsk havrelatert teknologi. Innovasjon Norge vil gjennom sine virkemidler bidra til mer tverrsektorielt samarbeid mellom havnæringene

Nordområdene

Regjeringen vil bygge videre på den unike kompetansen den maritime klyngen har opparbeidet på krevende operasjoner i nord som grunnlag for videre verdiskaping og bærekraftig utvikling. Det vil arbeides videre med å sikre en bærekraftig utvikling og forhindre ulykker og skadelige utslipp gjennom høye sikkerhets- og miljøstandarder for skipsfarten. Regjeringen vil fortsette sin aktive påvirkning i det internasjonale samarbeidet innen arktisk maritim politikk, særskilt gjennom Arktisk Råd og IMO.

Mineralnæringen

Oppgaver og mål

Norge har betydelige mineralressurser som gjennom utvinning gir grunnlag for verdiskaping. Mineralressursene er nødvendige for bygg, veier og infrastruktur. Departementet har ansvar for virkemidler som har stor betydning for at disse ressursene forvaltes på en bærekraftig måte. Regjeringen vil legge til rette for økt verdiskaping i næringen.

Lov om erverv og utvinning av mineralressurser (mineralloven) regulerer mineralvirksomhet. Med hjemmel i denne loven gir Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) lete-, utvinnings- og driftstillatelser til mineralselskaper. Loven regulerer også selskapenes plikter ved start, drift, opphør og opprydding. De kommunale arealprosessene og lokale prioriteringer av arealbruk er også av stor betydning for næringen.

Gode geologiske oversiktsdata er en forutsetning for å kunne påvise utvinnbare mineralressurser. Slike data er et kollektivt gode med en rekke bruksområder, og finansieres derfor av staten og samles inn av Norges geologiske undersøkelse (NGU).

Status og resultater

Mineralnæringen omfatter virksomheter som tar ut og bearbeider mineraler og bergarter fra fast fjell eller løsmasser. Mineralnæringen omsatte i 2014 for om lag 13 mrd. kroner og sysselsatte 5 950 årsverk.

Omsetningen svinger noe fra år til annet, når prisene på produktene endrer seg. Samlet eksportandel var 54 pst. i 2014. Næringen har for de fleste produkter en høy eksportandel. Eksportandelen er vesentlig lavere enn gjennomsnittet for næringen for pukk, grus og sand (22 pst.), og høyere for kull (89 pst.), industrimineraler (ca. 74 pst.), metaller (85 pst.) og naturstein (57 pst.).

Det har vært en nedgang i sysselsettingen fra 2013 til 2014, mens omsetningen har holdt seg konstant. Det har vært en betydelig nedgang i omsetningen av kull, en moderat nedgang i omsetningen av naturstein, og en økning i omsetningen av pukk/grus/sand, industrimineraler og metaller. Krevende markeder og lavere priser for flere råvarer, bl.a. for kull og jern, gjør at det er usikre utsikter til vekst i mineralnæringen i 2015.

Sentrale innsatsområder for departementets arbeid med mineralnæringen er å kartlegge mineraler, styrke mineralforvaltningen og legge til rette for mer effektive planprosesser.

Nordic Minings planer om utvinning av rutil fra Engebøfjellet i Naustdal kommune i Sogn og Fjordane er det største mineralprosjektet i Norge under planlegging. Det kan gi 170 nye arbeidsplasser lokalt og 500 arbeidsplasser på nasjonalt nivå. Kommunal- og moderniseringsdepartementet stadfestet 17. april 2015 reguleringsplan for Engebøfjellet og Klima- og miljødepartementet ga utslippstillatelse til Nordic Mining for bl.a. sjødeponi i Førdefjorden. Det er stilt strenge krav i utslippstillatelsen for å ivareta hensyn til miljø og sjømattrygghet.

Prioriteringer 2016

Kartlegging av mineralressurser

I 2011 startet en geofysisk kartlegging av mineralressursene i Nord-Norge, opprinnelig planlagt som et fireårig program. Regjeringen foreslår å fortsette denne kartleggingen, og å utvikle kunnskap om dyp geologi og om hvilke mineralressurser som finnes lenger ned i fjellet. Satsingen vil legge til rette for økt leteaktivitet fra bedrifter og kan på lengre sikt gi økt verdiskaping og nye arbeidsplasser. Regjeringen foreslår å sette av 25 mill. kroner til å videreføre kartleggingen av mineralressurser i Nord-Norge og Sør-Norge i 2016.

Forenkling av plansaksbehandling

Regjeringen vil arbeide for en bedre, raskere og enklere plansaksbehandling. Dette medfører mindre kostnader for næringslivet og at prosjekter kan realiseres raskere. Kommunal- og moderniseringsdepartementet har sendt på høring forslag til forenklinger i plan- og bygningsloven. Forslaget legger opp til en mer formalisert oppstartfase av planprosessen, som skal gi tydeligere rammer for det videre planarbeidet. Siktemålet er å hindre overraskelser, omkamper og forsinkelser senere i prosessen.

Mineralforvaltning

Arbeidet med å styrke DMF for mer effektiv utføring av etatens forvaltningsoppgaver og oppfølging av mineralnæringen videreføres i 2016. Bevilgningen til DMF ble i RNB 2015 økt med 5 mill. kroner for å styrke etatens arbeid med oppfølging av og behandling av konsesjonssøknader etter overgangsordningen for mineralloven. Regjeringen foreslår å videreføre økningen i driftsbevilgningen fra RNB i 2016.

Reiseliv

Oppgaver og mål

Norge har betydelig aktivitet knyttet til reiseliv, en næring som gir arbeidsplasser og lokal utvikling over hele landet. Norges største konkurransefortrinn internasjonalt er fremdeles naturen og fjordene, men norske byer opplever en økende etterspørsel fra turister. Turistene vil også ta del i opplevelser og aktiviteter, og høre de gode historiene. De vil spise lokal mat og de vil oppleve den norske kulturen. Norge kan tilby flere unike natur- og kulturopplevelser, også i og i nærheten av byene. Her har vi gode konkurransefortrinn, men det krever at vi har en aktiv reiselivspolitik i årene som kommer slik at vi kan ta del i den internasjonale veksten.

Reiselivspolitikken skal bidra til å utvikle en mer konkurransekraftig reiselivsnæring. Det skal gi økt verdiskaping i og rundt reiselivsnæringen og økt lønnsomhet for reiselivsnæringens aktører. Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om reiseliv i 2016. Reiselivsmeldingen vil drøfte reiselivsnæringens rammebetingelser, og dessuten utfordringer og muligheter for næringen. Nærings- og fiskeridepartementet vil samtidig styrke samspillet mellom ulike sektormyndigheter og andre deler av virkemiddelapparatet.

De viktigste virkemidlene innenfor Nærings- og fiskeridepartementets område er Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Innovasjon Norge er den sentrale virkemiddelaktøren for å markedstilpasse det offentlige bidrag knyttet til profilering av Norge som reisemål o.a., jf. nærmere omtale under programkategori 17.20. Nærings- og fiskeridepartementet finansierer via Norges forskningsråd reiselivsforskning som kan dekke reiselivsnæringens behov for kompetanse og forskningsmessig kunnskap, jf. nærmere omtale under programkategori 17.20. I tillegg gir departementet tilskudd til Visit Svalbard AS, jf. kap. 900, post 74.

Regjeringen ønsker å samle ressursene i større reisemålsselskaper. Det er næringen selv som har ansvaret for å drive prosessen med å etablere en ny struktur for reisemålsselskapene, mens departementet har en rolle med å legge til rette for at ny struktur kommer på plass. Det er nedsatt et nasjonalt strukturutvalg som referanse- og koordineringsgruppe for arbeidet og flere regionale prosjektgrupper som arbeider med å etablere den nye strukturen i ulike områder av landet. Prosessen er tenkt å være ferdig i løpet av 2016. Dette er nærmere omtalt under kap. 900.

Status og resultater

Norges posisjon i det internasjonalt konkurranseutsatte reiselivsmarkedet er samlet sett stabil, men med enkelte årlige variasjoner i ulike markeder og segmenter.

Menon Business Economics har i samarbeid med Høgskolen i Buskerud og Vestfold utarbeidet en verdiskapingsanalyse av reiselivsnæringen. Rapporten beskriver utviklingen av verdiskapingen til den norske reiselivsnæringen totalt og utviklingen under enkeltbransjer i reiselivet. Transport- og serveringsbransjen genererer størst verdiskaping og sysselsetting i næringen, men opplevelser (sommer- og vinteraktiviteter og kulturopplevelser) har høyest vekst, hvor verdiskapingen blant opplevelsesbedriftene er tredoblet siden 2001. Verdiskapingsanalysen er med på å danne grunnlag for den kommende stortingsmeldingen om reiseliv.

Tabellen under viser hvordan verdiskaping og sysselsetting i reiselivsnæringen fordeler seg mellom ulike enkeltbransjer.

Tabell 4.2 Verdiskaping og sysselsetting for enkeltbransjer innenfor reiselivsnæringen og totalt i 2013

Bransje	Verdiskaping (mrd. kroner)	Sysselsetting
Transport	32 ¹	42 000 ¹
Servering	15	49 400
Overnatting	10,5	26 700
Opplevelser	8	14 600
Formidling	3,5	4 700
Hele reiselivsnæringen	69	137 400

¹ Tallene for 2013 inkluderer transport i byer og er derfor ikke sammenlignbare med tall fra tidligere år.

Kilde: Verdiskapingsanalyse av reiselivsnæringen i Norge – Menon Business Economics (2014).

Arbeidet med å utvikle forretningsplaner for en ny organiseringsstruktur for Nord-Norge, Midt-Norge, Fjord-Norge, Øst-Norge, Fjell-Norge, Agder og Telemark har pågått siden februar 2014 da rammene for prosessen ble justert. Reiselivsnæringen fikk ved denne justeringen selv ansvaret for å drive prosessen med å etablere en ny struktur for reisemålselskapene. Reiselivsnæringen har tatt ansvar og utarbeider nå forretningsplaner for en mer konsentrert struktur av reisemålselskaper for hele landet, med siktemål

om å få mye av den nye strukturen på plass i løpet av 2015/2016. Det vises også til omtale under kap. 900, post 75.

Prioriteringer 2016

Nærings- og fiskeridepartementet utarbeider en stortingsmelding om reiseliv som legges fram våren 2016. Departementet viderefører den nære dialogen med sentrale aktører rundt om i landet for å legge til rette for restrukturering av reisemålselskapene. Departementet opprettholder også insentivordningen for å stimulere til at endringer som næringen ønsker, blir gjennomført. Departementets involvering i strukturprosessen avsluttes i 2016.

Fiskeri

Oppgaver og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for regjeringens politikk på fiskeriområdet. Dette omfatter bl.a. næringspolitikken, forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, reguleringen av og adgangen til å drive fiske og fangst, kvoteforhandlinger, internasjonale fiskeriavtaler og miljømessig bærekraftig utvikling.

Fiskeridirektoratet er rådgivende og utøvende organ for Nærings- og fiskeridepartementet innen fiskeriforvaltning. Hovedoppgavene til direktoratet er knyttet til fiskerireguleringer og ressurskontroll. Fiskeridirektoratet samarbeider nært med Havforskningsinstituttet, andre etater og organisasjoner nasjonalt og internasjonalt for å gi Nærings- og fiskeridepartementet best mulige kunnskapsbaserte råd.

Nærings og fiskeridepartementet har ansvar for forhold knyttet til sjømatkvalitet. Departementet har også ansvar for mattrygghet knyttet til primærproduksjon av sjømat. Mattilsynet fører tilsyn på området.

Havets og kystens ressurser og miljø er fundamentet for marin verdiskaping. Vitenskapelige råd, gode forvaltningsprinsipper og god kontroll med høstingen av ressursene er grunnlaget for at vi skal kunne realisere et høyt langtidsutbytte av bestandene. Kvotene svinger med de biologiske rammene. Innenfor de biologiske rammene søkes det stabilitet i ressursfordelingen, for å sikre mest mulig forutsigbarhet for næringsaktørene.

De sentrale lovene for kvotereguleringer og adgang til å delta i fisket er lov om forvaltning av villlevande marine ressurser (havressurslova) og lov om rett til å delta i fiske og fangst (deltakerloven).

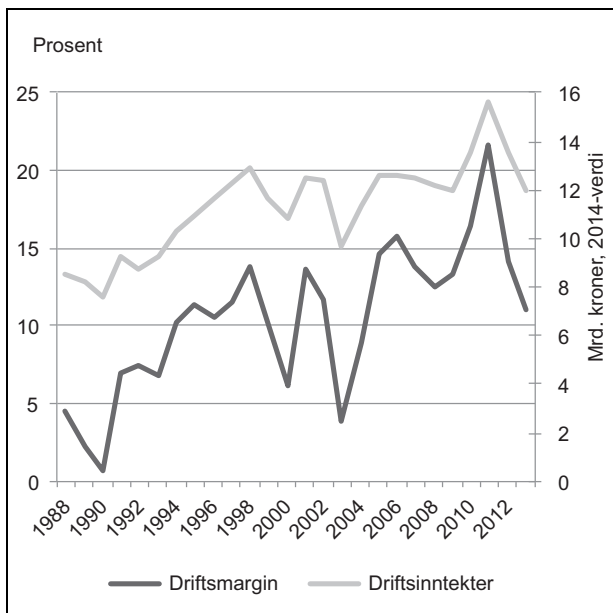
Norge deltar i en rekke internasjonale fora der forvaltning av levende marine ressurser er tema. Gjennom internasjonalt samarbeid både globalt, regionalt og bilateralt arbeider Norge for at forvaltningen av marine ressurser skal skje i tråd med anerkjente prinsipper som bl.a. bærekraftig bruk, føre-var-prinsippet og økosystembasert forvaltning. Det inngås avtaler om felles forvaltning av delte fiskebestander for å sikre bærekraftig høsting og forvaltning av fiskeriene.

Status og resultater

Lønnsomhet

For fiskeflåten har utviklingen i lønnsomhet de siste 25 årene, målt ved driftsmarginen, vært positiv sett under ett, selv om lønnsomheten har variert mye, jf. figur 4.6. Etter et historisk høyt nivå i 2011 har fiskeflåten hatt to år med reduksjon i driftsinntektene og driftsmarginen. Totale driftsinntekter for fiskeflåten (som inngår i lønnsomhetsundersøkelsen) var i 2013 i underkant av 12 mrd. kroner, som var en nedgang på om lag 1 mrd. kroner fra 2012. Driftsmarginen var i 2013 på 11 pst., en nedgang fra 14,2 pst. i 2012.

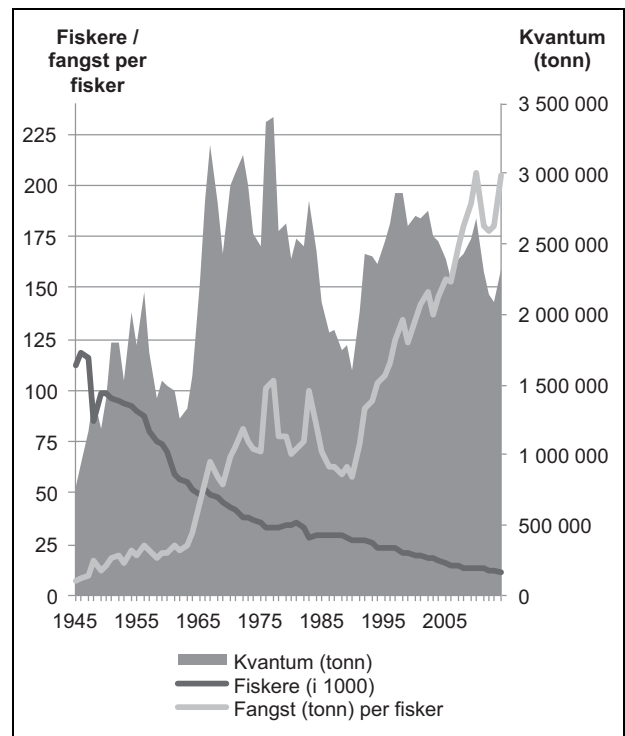
De underliggende årsaker til den positive utviklingen i lønnsomhet i perioden er flere. Flere av våre viktigste fiskebestander er i langt bedre forfatning nå enn i 1990. Dessuten har tallet på

Figur 4.6 Gjennomsnittlig driftsmargin og totale driftsinntekter for fiskeflåten, 1988–2013

Definisjon: Driftsmargin = (driftsresultat/driftsinntekter) * 100.

Kilde: Fiskeridirektoratet.

Figur 4.7 Utvikling i fangst, antall fiskere og fangst per fisker, 1945–2014

Kilde: Fiskeridirektoratet

fiskefartøy blitt redusert, noe som har bidratt til lavere kostnader og høyere produktivitet.

Mens 20 475 personer hadde fiske som hovednæring i 1990, var det 14 264 i 2000 og 10 325 i 2010. Foreløpige tall viser at det for 2014 var 9 398 personer som var registrert med fiske som hovednæring.

I figur 4.7 sammenstilles opplysninger om utvikling i kvantum med utvikling i antall fiskere og fangst per fisker. Variasjoner i ressurstilgang vil påvirke fangst per fisker, men figuren sier likevel mye om effektivitetsutviklingen i norsk fiskeri-næring.

I 1990 var gjennomsnittlig fangst per fisker 58 tonn. Tilsvarende for 2014 er 204 tonn fangst per fisker.

Fiskeriforvaltning

Ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) er en stor trussel mot de marine ressursene og er en betydelig utfordring for forvaltningen både nasjonalt og globalt. Begrepet fiskerikriminalitet omfatter kriminalisert UUU-fiske og annen økonomisk kriminalitet i hele fiskerinæringens verdikjede.

Bekjempelse av fiskerikriminalitet og ulovlig, urapportert og uregulert fiske er en hovedprioritet for Nærings- og fiskeridepartementet. En rekke tiltak har blitt gjennomført nasjonalt, regionalt og globalt. Kontrollinnsatsen er økt, og det er gjort endringer i regelverket. Fiskeriforvaltningen har videre prioritert internasjonalt samarbeid om ressurskontroll. Fiskeriforvaltningens analysenettverk er et tverrfaglig samarbeid mellom ulike kontrolltater. Sekretariatet for nettverket ligger i Nærings- og fiskeridepartementet.

Refordelingen av kvoter er delegert til Fiskeridirektoratet for å forenkle saksbehandlingen. For samme formål er flere fiskerireguleringer delegert til Fiskeridirektoratet. Det er gjennomført en prøveordning med kvotebytte i lodde- og kolmulefisket i 2015. Kvoteøkningene i fartøygruppene torskestrål og ringnot er økt. Dette er tiltak som vil kunne bidra til en lønnsom helårig drift for fiskeflåten. Struktureringsprosessen i havfiskeflåten er forenklet og avbyråkratisert.

Norge har i dag et kvotesystem som er stabilt og forutsigbart, men som gir lite fleksibilitet til aktørene. Regjeringen har satt ned et offentlig utvalg som skal foreta en gjennomgang av det norske kvotesystemet og vurdere hvordan ressursrenten fra fiskeriene skal behandles i framtiden. Utvalget skal levere sin innstilling i form av en NOU innen utgangen av september 2016.

Norge har inngått bilaterale avtaler om fiskerisamarbeid med Russland, EU, Grønland og Færøyene for 2015. Trepartsavtalen mellom Island, Grønland og Norge om lodde og avtalen mellom Island, Russland og Norge om fisket i det internasjonale farvannet kalt Smutthullet, er videreført.

Det er ført forhandlinger om forvaltningen av makrell mellom Norge, EU, Færøyene og Island, men det har ikke blitt enighet om en firepartsavtale. I mars 2014 ble imidlertid Norge, EU og Færøyene enige om en femårig trepartsavtale om forvaltning og fordeling av makrell. Videre forhandlinger for også å få Island og Grønland inn i forvaltningssamarbeidet vil fortsette. Det er ført forhandlinger om norsk vårgytende sild mellom Norge, Russland, Island, EU og Færøyene. Partene har ikke klart å bli enige om en ny fempartsavtale, men det foreligger en felles forståelse om totalkvoten. Norge, EU, Færøyene og Island har også forhandlet om en avtale om forvaltning av kolmule for 2015. Det er ikke enighet om en ny avtale, men det eksisterer en felles forståelse av totalkvoten.

Norge legger stor vekt på å utvikle normativ hav- og fiskeriforvaltning gjennom FNs havretts- og fiskeriresolusjoner. På norsk initiativ har FNs

generalforsamling vedtatt å be FNs matvareorganisasjon (FAO) om å utarbeide retningslinjer for enhetlig global fangstdokumentasjon. Norge gir økonomiske bidrag til dette arbeidet. Norge bidrar til å sette havets betydning for global matsikkerhet og ernæring høyere på dagsorden internasjonalt, bl.a. ved å foreslå nye globale mål for fiskeri og havbruk under FNs prosess for nye utviklingsmål. Norge har deltatt i FAOs arbeid med retningslinjer for flaggstatsansvar og retningslinjer for bunnfiske og fiske nær sårbare bunnhabitater. Norge deltar også i den årlige oppfølgingen av relevante retningslinjer i de ulike fiskeriforvaltningsorganisasjonene.

Norge har videre deltatt i avklaringer i FN om behovet for ny avtale om implementering under havrettskonvensjonen. Norge deltar i dette bl.a. for å ivareta eksisterende avtaler som regulerer fiskeriforvaltning.

Tilsyn med fiskefartøy, hovedsakelig i Nordland, Troms og Finnmark, har fokusert på hygieniske forhold ved førstehåndsbehandling av fisk. Mattilsynet har konkludert at det er et behov for økt tilsyn med slike fartøy. Nærings- og fiskeridepartementet fastsatte fra årsskiftet 2014/2015 en endring av fiskekvalitetsforskriften slik at fiske-salgslagene får en rolle i å kontrollere at næringen selv tar ansvar for å fremme kvaliteten på råstoff som landes. Mattilsynet vil kunne bruke resultatene fra fiske-salgslagene i sin tilsynsaktivitet mot aktuelle fartøy, landinger og fiskemottak.

Prioriteringer 2016

Utvikle kvotesystemet

Nærings- og fiskeridepartementet vil fortsette arbeidet med å utvikle kvote- og tillatelsessystemet for å gjøre det mer fleksibelt og tilpasset næringens behov. Det skal vurderes virkemidler for å få et mer jevnt fiske gjennom året.

Bidra til bærekraftig ressursutnyttelse internasjonalt

Regjeringen vil være en pådriver i internasjonale forhandlinger for å oppnå bærekraftige avtaler som ivaretar norske interesser. Norge skal også være en premissleverandør og bidragsyter til den internasjonale fiskeri- og havdebatten og legge særlig vekt på at bærekraftig ressursutnyttelse er et viktig bidrag til global matsikkerhet og ernæring. Det arbeides også for at globale konvensjoner og retningslinjer så langt som mulig ligger tett opp til norske interesser.

Bekjempe ulovlig, uregulert og uregistrert fiske og fiskerikriminalitet

I kampen mot UUU-fiske og fiskerikriminalitet prioriteres målrettet kontroll og samarbeid på tvers av faglige myndigheter både nasjonalt og internasjonalt.

Havbruk

Oppgaver og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for regjeringens politikk på havbruksområdet. Dette omfatter bl.a. ansvar for næringspolitikken, forvaltning og regelverk, inkludert næringsstruktur, tildeling av konsesjoner, produksjonsbegrensninger, arealbruk, eierskap og miljømessig bærekraftig utvikling. De sentrale lovene er akvakulturloven og matloven.

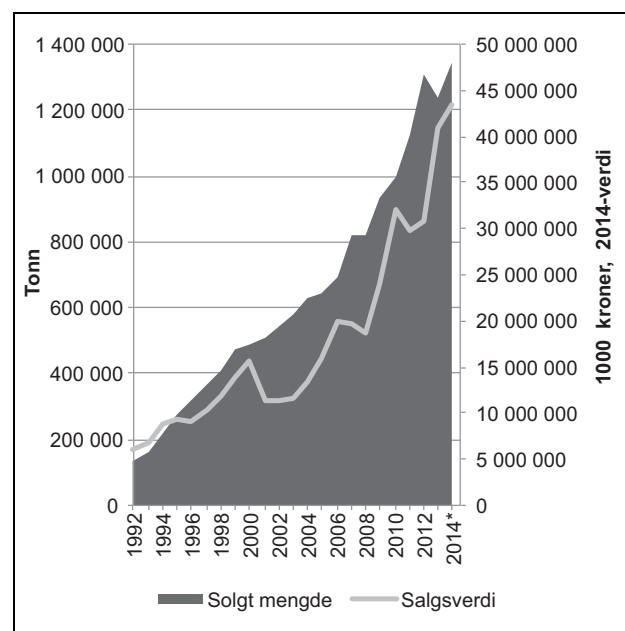
Fiskeridirektoratet og Mattilsynet er rådgivende og utøvende organer for Nærings- og fiskeridepartementet innen forvaltning av havbruksnæringen. Hovedoppgavene til Fiskeridirektoratet er knyttet til produksjonsreguleringer og miljøhensyn, mens hovedoppgavene til Mattilsynet er knyttet til mattrygghet og fiskehelse. Direktoratene samarbeider nært med kunnskapsinstitusjonene Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet og Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) og andre etater og miljøer nasjonalt og internasjonalt, for å gi Nærings- og fiskeridepartementet best mulige råd.

Status og resultater

En forutsigbar og forsvarlig økning i sjømatproduksjonen, som også tar hensyn til miljøutfordringene, vil styrke norsk konkurransekraft og skape trygge arbeidsplasser langs kysten. For å kunne utnytte potensialet som Norge har for økt havbruksproduksjon, vil regjeringen legge til rette for en forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i havbruksnæringen som ligger fast over tid. Regjeringen fremmet derfor en stortingsmelding om vekst i lakse- og ørretoppdrettsnæringen våren 2015. Meldingen foreslår en handlingsregel for kapasitetsjustering i norsk lakse- og ørretoppdrett basert på produksjonsområder og miljøindikatorer. En forutsetning for vekst er at næringen drives innenfor miljømessig akseptable rammer. Stortinget har gjennom behandlingen av meldingen sluttet seg til hovedprinsippene i meldingen, og regjeringen har nå startet arbeidet med implementering.

Produksjon og lønnsomhet

I 2014 var produksjonen av laks 1 272 000 tonn, en økning på 9 pst. fra 2013, jf. figur 4.8. I tillegg produserte den norske havbruksnæringen om lag 69 000 tonn regnbueørret, 1 386 tonn torsk, 2 016 tonn skjell og skalldyr og mindre kvanta av andre arter. Førstehåndsverdien av produksjonen i 2014 var på over 43,6 mrd. kroner, en økning på 7,7 pst. sammenlignet med 2013. Verdiøkningen skyldes hovedsakelig økt produsert volum av laks, samtidig med at gjennomsnittlig laksepris for året var den høyeste som er registrert siden 1988.

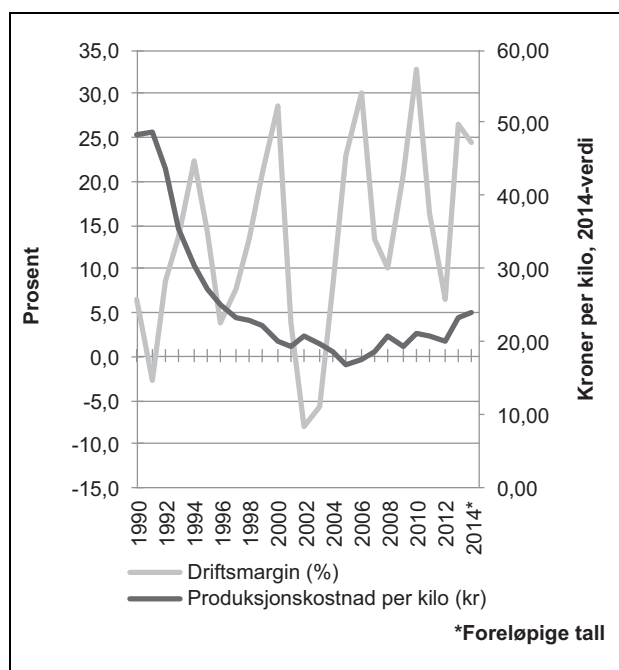

Figur 4.8 Totalt solgt mengde og førstehåndsverdi av fisk i havbruksnæringen 1992–2014

Kilde: Fiskeridirektoratet (tallene for 2014 er per juni 2015)

De siste årene har antall sysselsatte innen havbruksnæringen vært stigende. I tillegg til direkte arbeidsplasser skaper næringen ringvirkninger i annet næringsliv, bl.a. innen utvikling og produksjon av fôr og utstyr, videreforedling, transport og salg. Sintef Fiskeri og havbruk har beregnet at havbruksnæringen skapte i overkant av 23 600 årsverk i 2012, om lag 14 300 av disse var ringvirkninger i annet næringsliv.

Det drives oppdrett i omkring 160 kommuner, fra Lillesand i sør til Sør-Varanger i nord. Hovedtyngden av oppdrettsaktiviteten er på Vestlandet, i Trøndelag og i Nordland.

Figur 4.9 Gjenomsnittlig driftsmargin og gjennomsnittlig produksjonskostnad per kilo laks og regnbueørret i perioden 1990–2014

Definisjon: Driftsmargin = (driftsresultat/driftsinntekter) * 100.

Kilde: Fiskeridirektoratet.

Utviklingen i gjennomsnittlig driftsmargin er svært markedsavhengig og viser store variasjoner fra år til år, jf. figur 4.9. I 2013 var lakseprisen høy, og gjennomsnittlig driftsmargin var 26,4 pst. Foreløpige tall for 2014 viser en liten nedgang, til 24,4 pst.

Gjennomsnittlig produksjonskostnad per kg har gått kraftig ned siden 1986. Siden 2000 har det imidlertid vært en utflating, men med en økning fra 2012 til 2013. Gjennomsnittlig produksjonskostnad i nominell verdi økte fra kr 19,31 i 2012 til kr 22,69 per kg i 2013. Fôrkostnader utgjør mer enn halvparten av produksjonskostnadene per kilo produsert fisk. Endringer i denne kostnads-posten har derfor stor betydning for de totale produksjonskostnadene per kg.

Lakseprisen fortsatte å være høy i 2014, men litt lavere enn i 2013. Foreløpige tall viser derfor en rimelig god driftsmargin også i 2014.

Tildeling av nye tillatelser til oppdrett og kapasitetsvekst

Det ble 1. juli 2013 utlyst en ny tildelingsrunde med tillatelser til oppdrett med laks, ørret og regnbueørret. Formålet med tildelingsrunden var å stimulere til utvikling av nye teknologiske eller driftsmessige løsninger som legger til rette for å

redusere miljøutfordringene i havbruksnæringen. Det kom inn 255 søknader til de 45 tillatelsene, og samtlige tillatelser er tildelt. Det totale vederlaget er på ca. 1,2 mrd. kroner. Kommunene der tillatelsene er lokalisert, skal ha 40 pst. av vederlaget. Runden er nå avsluttet ved at klagebehandlingen ble ferdigstilt høsten 2015.

Sommeren 2015 fikk etablerte oppdrettere tilbud om 5 pst. økt kapasitet på eksisterende tillatelser, mot vesentlig strengere miljøkrav når det gjelder lakselus. Kravet innebærer at det ikke skal være mer enn 0,2 voksne hunnlus per oppdrettsfisk i snitt på lokaliteter der konsesjoner med utvidet kapasitet benyttes. Grensen på 0,2 skal holdes ved bruk av maksimalt to medikamentelle behandlinger per produksjonssyklus. Dette vil bidra til å begrense resistensutviklingen mot de lusemidlene som benyttes i dag. Miljøvilkårene gjelder for hele konsesjonen som har fått økning. Kravet er vesentlig strengere enn dagens grense på 0,5 lus.

Vederlaget for kapasitetsøkningen er satt til 1 mill. kroner per tillatelse. Halvparten av vederlaget tilfaller de kommunene der tillatelsene som får økt kapasitet, er lokalisert. Ved søknadsfristens utløp 1. september var det innkommet 851 søknader, tilsvarende om lag 88 pst. av konsesjonsbiomassen. Oppdretterne skal innen 1. desember 2016 bestemme om de velger å realisere muligheten for kapasitetsøkning og betale vederlaget. Først da vil det være endelig avklart hvor stort de samlede inntektene fra denne kapasitetsøkningen blir.

Arealstruktur

En avgjørende faktor for å kunne utnytte havbruksnæringens produksjonspotensial er tilgang på egnet areal til sjømatproduksjon og at det arealet som avsettes til dette formålet, utnyttes på en best mulig måte.

Utviklingen har i store trekk gått fra en forvaltning som tok utgangspunkt i det enkelte oppdrettsanleggets påvirkning, til i stadig større grad å vektlegge samlet effekt fra flere anlegg i et større område. Dette gradvise skiftet har vært nødvendig for å håndtere næringens sykdoms- og miljøutfordringer på en god måte.

Havforskningsinstituttet jobber med å utvikle og etablere en nasjonal strømatalog. Bedre kunnskap om strømbildet langs kysten vil være et grunnleggende verktøy for å kunne etablere en mer optimal arealstruktur som ramme for videre bærekraftig vekst i havbruksnæringen.

Utvikling av ny teknologi

Gode oppdrettslokaliteter er i ferd med å bli et knapphetsgode. Ny teknologi kan utvide dagens oppdrettsvirksomhet til produksjon lengre ut til havs, lengre inn i fjordene og på land. Utvikling av teknologi kan bidra til å realisere nye driftsopplegg innen landbasert oppdrett, semi-lukkede anlegg, anlegg til havs og videreutvikling av dagens teknologi. Dette kan gjøre det mulig med oppdrettsvirksomhet på tidligere uegnede områder. Regelverket bør være så teknologinøytralt som mulig. Det betyr at det bør stilles funksjonskrav framfor krav om at det skal brukes én spesifikk teknologi. Et teknologinøytralt regelverk kan gi grobunn for nye og innovative løsninger.

Det har vært en økende interesse for nye driftsopplegg innen oppdrett. Myndighetene har bidratt til denne utviklingen med både forskningsmidler og mer direkte tiltak, som tildeling av FoU-konsesjoner og tildelingen av grønne konsesjoner.

Nærings- og fiskeridepartementet har hatt på høring forslag til et nytt regelverk som skal fremme utvikling av ny teknologi innenfor lakse- og ørretoppdrett. Forslaget går ut på å innføre egne utviklingstillatelser som tildeles løpende og med en varighet på inntil 15 år. Det blir gitt mulighet for å konvertere tillatelsen til en vanlig kommersiell tillatelse etter en viss tid, men da mot et vederlag. Vederlaget vil bli fastsatt med utgangspunkt i markedsprisen på tildelingstidspunktet (fastpris) eller til markedspris på konverteringstidspunktet. Det vil kunne bli gitt fradrag for risiko og investeringskostnader.

Departementet vil vurdere innspillene som er kommet i høringsrunden og på bakgrunn av disse gjennomføre nødvendige endringer i regelverket i løpet av høsten. Det legges videre opp til at søknader kan behandles av Fiskeridirektoratet så snart regelverket er på plass.

Bærekraftig havbruk

Som all annen matproduksjon vil lakseoppdrett sette sitt avtrykk og påvirke miljøet rundt seg. Det er bred politisk enighet om at et visst miljøavtrykk må aksepteres, men at produksjonen skal foregå innenfor bærekraftige rammer. I sin behandling av Meld. St. 16 (2014–2015), har Stortinget gjort klart hvilket miljøavtrykk som er akseptabelt når det gjelder lakselus.

Smittepress fra lakselus og genetisk påvirkning fra rømt oppdrettslaks er de to viktigste mil-

jøutfordringene i norsk havbruksvirksomhet på kort sikt. Andre viktige miljøutfordringer er utslipp av næringssalter og organisk materiale og tilgang på fôrressurser.

Lakselus finnes naturlig i alle havområder på den nordlige halvkule og er avhengig av laksefisk for å fullføre sin livssyklus. Nivåene av lakselus per fisk i lakse- og ørretoppdrett holdes lave i tråd med gjeldende regelverk. Lakselus regnes derfor hovedsakelig som et problem for overlevelsesevnen til vill laksefisk. Alle oppdrettsanlegg overvåker lakselussituasjonen kontinuerlig, men det foreligger ikke detaljert kunnskap om hvilken betydning lakselusforekomsten i enkeltanlegg har for villfisken i området rundt. Det er imidlertid enighet om at lakselusforekomsten i merdene bidrar til økt smittepress på utvandrende lakse-smolt og sjøørret. Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett* foreslår en indikator for lakseluspåvirkning av villfisk basert på en modell som benytter innrapporterte lakselustall og biomasse fra oppdrett, temperatur og salinitet til å beregne denne påvirkningen innenfor spesifikke produksjonsområder.

Tiltak mot rømming har vært prioritert både av myndighetene og næringen i de siste årene og vil fortsatt bli prioritert. Det har ført til at både antall rømmingsepisoder og mengde rømt fisk er redusert. Nivået er nå slik at enkelthendelser har stor betydning for de samlede rømmingstallene. Tidligere var hovedårsakene til rømminger dårlig teknisk standard på oppdrettsanleggene og påkjørsler. Myndighetene har de siste årene fastsatt strengere krav til teknisk utforming av anleggene og styrket tilsynet med at reglene overholdes. Det er satt i gang arbeid for å stille tilsvarende konstruksjonskrav til landbaserte oppdrettsanlegg, inkludert settefiskanlegg. De fleste uhell skyldes nå menneskelig svikt og rutinesvikt.

Miljøutfordringene knyttet til havbruk er nærmere omtalt i kap. 6 Sektorovergripende klima- og miljøpolitikk.

Regjeringen har fastsatt en forskrift om fellesansvar for utfisking av rømt oppdrettsfisk. Forskriften innebærer at den ansvarlige oppdretter skal betale for utfisking når en slik kan identifiseres, og at en sammenslutning av oppdrettere skal betale når en ansvarlig ikke kan identifiseres. I tillegg skal den som innretter seg slik at vedkommendes fisk kan identifiseres, skal slippe å bidra i den kollektive ordningen og dermed slippe å betale for dem som ikke innretter seg slik.

Tap og sykdom

Tap i fiskeoppdrett er en indikator for fiskevelferd, og et indirekte mål for fiskehelse. Tapet i matfiskproduksjonen er fortsatt høyt, med et årlig tap på om lag 13–14 pst. for laks, målt i forhold til antall fisk satt ut samme år. I 2014 var tapsprosenten også for regnbueørret 14. De to viktigste tapsårsakene er infeksjoner og forhold knyttet til settefiskanlegg.

Virussykdommen Pankreassykdom (PD) er fortsatt den mest tapsbringende sykdommen i den norske havbruksnæringen. Antallet påvisninger økte fra 99 i 2013 og til 142 i 2014. Situasjonen i Midt-Norge har holdt seg stabil, mens økningen har skjedd i Rogaland og Hordaland. De siste par årene har det vært rundt ti tilfeller av infeksøs lakseanemi (ILA). Denne trenden ser ut til å fortsette i 2015. De fleste tilfellene har vært i Nordland. Gjellesykdom er en økende årsak til tap i lakseoppdrett. Amøbegjellesykdom (AGD) kom i 2014 tidligere i sesongen, rammet flere lokaliteter og forekom i et større geografisk område enn i 2013. Kardiomyopatisyndrom (CMS), populært kalt hjertesprekk, rammer stor fisk. CMS har vist en økende tendens de siste fire årene.

Tilsyn med havbruksnæringen

Regjeringen har satt i gang et arbeid for å sikre bedre samordning av tilsynet som i dag utføres overfor havbruksnæringen av Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Miljødirektoratet/fylkesmannsetatene. Tilsynsinstansene har hatt ulike tilnærminger til hvordan tilsynsobjekter velges ut, antall tilsyn som gjennomføres og reaksjonsbruken. Målet med gjennomgangen er en bedre samlet ressursutnyttelse og effektivisering av planlegging og gjennomføring av tilsyn og kontroller. Det legges ikke opp til endringer i det etablerte sektoransvaret. Rapport fra en arbeidsgruppe med Fiskeridirektoratet, Mattilsynet og Miljødirektoratet om samordning av tilsyn overfor havbruksnæringen forelå våren 2015. Regjeringen følger nå opp rapporten.

Prioriteringer 2016

Forutsigbar og forsvarlig vekst

I tråd med Stortingets behandling av Meld. St. 16 (2014–2015) skal framtidig vekst i lakse- og ørretoppdrettsnæringa styres gjennom en handlingsregel basert på produksjonsområder og miljøindikatorer. Regjeringen vil arbeide med sikte på at

kapasitetsjustering innenfor nytt system første gang skal kunne skje i slutten av 2016 eller tidlig i 2017.

Regjeringen vil legge bedre til rette for landbasert oppdrett. Oppdrett på privat grunn på land vil kunne tildeles løpende og uten at det tas vederlag for tillatelsene. Regjeringen tar sikte på at de nødvendige endringene i regelverket for å implementere ordningen skal være gjennomført i løpet av 2015, og at det skal være mulig å søke om vederlagsfrie tillatelser til landbasert oppdrett fra 2016.

Regjeringen vil også legge til rette for innovasjon og at nye teknologiske løsninger kan tas i bruk. Det tas sikte på at nytt regelverk for tildeling av utviklingstillatelser blir fastsatt høsten 2015 og at det deretter blir mulig å søke om tildeling av slike tillatelser.

Miljøutfordringer i havbruk

Implementeringen av miljøindikatoren for lakselus slik den er beskrevet i stortingsmeldingen for vekst i lakse- og ørretnæringen vil være viktig i 2016. Det samme vil implementeringen av forskriften for pålagt utfisking av rømt oppdrettsfisk ut fra prinsippet om at forurenser betaler.

Sjømatindustri

Mål og oppgaver

Sjømatindustrien bidrar med viktige arbeidsplasser og verdiskaping i mange kystsamfunn. Regjeringen arbeider for å styrke sjømatnæringens konkurransekraft og vil legge fram en melding til Stortinget om sjømatindustrien høsten 2015.

Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet skal sikre mattrygghet og matkvalitet i hele matkjeden i samsvar med ansvarsfordelingen etter matloven. Et høyt beskyttelsesnivå for norsk mat, inklusiv norsk sjømat, er sikret gjennom EØS-avtalen. I matforvaltningen veies ulike interesser mot hverandre slik at det i tillegg til forbrukerhensyn også vurderes næringsmessige konsekvenser for aktørene.

Fiskeri- og havbruksforvaltningen er viktig for å sikre sjømatindustrien jevn tilgang på råstoff. Nærings- og forskningspolitikken skal bidra til bl.a. innovasjon og konkurransekraft, og handelspolitikken er avgjørende for å sikre god markedstilgang.

Hvitfiskindustrien har utfordringer knyttet til at hovedvekten av råstoffet landes i noen korte, hektiske vintermånedene. Selv om mye skyldes fis-

kens eget vandringsmønster, er det et mål å jevne ut svingningene og sikre industrien mer stabil råstofftilgang.

Status og resultater

Sjømatindustrien omfatter virksomhetene som tar hånd om fisken etter at den er fisket eller oppdrettet, foretar eventuell bearbeiding og omsetter fisken nasjonalt eller internasjonalt. Utnyttelse og videre bearbeiding av restråstoff er også en viktig del av denne industrien.

Den norske sjømatindustrien har et godt utgangspunkt med nærhet til store fiskeressurser fra fiskeri og havbruk, kombinert med kort vei til godt betalende markeder. Samtidig opererer sjømatindustrien i et globalt marked med sterk konkurranse. Lønnsomheten i sjømatindustrien, særlig hvitfiskindustrien, har imidlertid vært svak i mange år. Dette gjør industrien sårbar for markedsendringer. Lav soliditet påvirker tilgangen på arbeidskraft og kapital og svekker næringens innovasjonsevne.

Sjømatindustrien i Norge besto i 2013 av om lag 440 bedrifter, som til sammen skapte om lag 9 700 årsverk⁵ (slakting, mottak, foredling). De tre største sektorene er laksefisk, hvitfisk og pelagisk fisk. Felles for alle sektorer i sjømatindustrien, og særlig innenfor lakseindustrien og pelagisk industri, er at antall bedrifter er redusert over tid, og at utviklingen går mot større og færre enheter i alle ledd. Sjømatnæringen hadde et samlet bidrag til BNP på 61 mrd. kroner i 2013. Sjømatindustrien bidro med om lag 8,8 mrd. kroner av dette. Lønnsomheten i deler av sjømatindustrien har vært lav lenge, selv om det er variasjoner mellom bransjer og på bedriftsnivå. Driftsresultatet for sjømatindustrien som helhet har både i 2012 og 2013 ligget i underkant av 1 pst., mens foreløpige tall for 2014 viser et driftsresultat for konsumentindustrien som helhet på 4,4 pst., noe som er det beste siden midten av 90-tallet. Innen hvitfiskindustrien skyldes forbedringen bl.a. økte priser i markedet, samt valutaeffekt.

I juni 2014 lanserte fiskeriministeren regjeringsstrategi for levendelagring av fisk. Levendelagring innebærer at fisk fangstes skånsomt og lagres levende i et merdanlegg inntil den slaktes og selges. Strategien har som mål å bidra til høyere priser og økt verdiskaping i torskesektoren

ved å jevne ut tilbudet av fersk torsk, øke kvaliteten på råstoffet, og utvikle teknologi og kunnskap på området. Regelverket for levendelagring er forenklet. Endringene trådte i kraft i januar 2015.

Ferskfiskordningen og levendelagring av villfanget fisk er begge tiltak med formål å bidra til jevnere leveranse av villfanget råstoff til fiskeindustrien. Kvotebonus for levendefangst er satt til 4 000 tonn i 2015. I 2014 ble det levert om lag 4 200 tonn torsk til levendelagring. Per mai 2015 er det levert 5 600 tonn torsk til levendelagring.

All omsetning av råfisk på førstehånd i Norge går gjennom fiskesalgslagene. Omsetningen og salgslagenes rolle reguleres i lov om førstehandsomsetning av viltlevande marine ressursar (fiskesalagslova). Nærings- og fiskeridepartementet har hjemmel til å pålegge fiskesalgslagene å gjennomføre tilsyn med råstoffkvalitet. Dette kommer i tillegg til Mattilsynet som skal ivareta mattrygghet og øvrige hensyn etter matloven. Fra 1. januar 2015 er ordningen under utprøving i de tre nordligste fylkene.

Mattilsynet sitt tilsyn var 2014 i hovedsak rettet mot å følge opp hvitfisknæringen på områdene hygiene, orden og vedlikehold. Aktører som ikke driver seriøst, skader næringens omdømme og ødelegger for alle virksomhetene som faktisk følger matregelverket.

Sjømatnæringen har klaget flere prinsipp saker inn for ESA (EFTA Surveillance Authority) med påstand om at Mattilsynet håndhever reglene for sjømattrygghet strengere i Norge enn det som gjelder i EU-landene. Ingen av disse sakene er foreløpig avklarte.

Hygieneregelverket i EØS-avtalen er mer fleksibelt enn tidligere hygienebestemmelser. F.eks. er reglene for den tradisjonelle norske tørrfiskproduksjonen utendørs nå formalisert gjennom muligheten for fleksibilitet som finnes i EØS-regelverket.

Det blir hvert år analysert et stort antall prøver av norsk sjømat for innhold av fremmedstoffer. Eksempelvis ble det i 2014 tatt ut over 13 000 prøver fra norsk oppdrettsfisk. Det ble ikke funnet stoffer som er ulovlige å bruke eller uønskede stoff over grenseverdiene.

Norges sjømatråd har utviklet en frivillig kvalitetsmerkeordning for norske sjømatprodukter. Formålet er å bidra til at sjømatnæringen får et konkurransefortrinn i markedene ved å differensiere produktene og fremme kvalitetsaspektet ved norsk sjømat. Et resultat av dette arbeidet er kvalitetsmerkingen «Skrei», som holder en svært høy kvalitetsstandard og dermed oppnår en bedre pris i markedet. I vintersesongen 2014 var salget av

⁵ Sintef-rapport 2015: Nasjonal betydning av sjømatnæringen. Anslaget er usikkert da det ikke omfatter innleid arbeidskraft fra utlandet. I tillegg er det store sesongsvingninger i industrien. Antall arbeidsplasser er derfor vesentlig høyere enn antall årsverk indikerer.

Skrei på om lag 11 500 tonn, mens det i vinterseongen for 2015 var redusert til i underkant av 10 200 tonn. Reduksjon i volumet skyldes trolig en treg sesong grunnet dårlig vær og redusert kvote sammenlignet med foregående år. I vintersesongen 2015 var prisene for Skrei-merket fersk hel torsk i snitt 5,5 kr/kg høyere sammenlignet med ferske hel torsk som ikke var merket. Merutgiften til denne merkeordningen er opp mot 2 kr/kg. I løpet av vinterseongen i 2015 var 13 pst. av all hel fersk torsk eksport merket med Skrei.

Sjømatindustriutvalget leverte sin rapport 16. desember 2014. NOU 2014: 16 *Sjømatindustrien* har vært på offentlig høring.

Prioriteringer 2016

Følge opp tiltak i stortingsmelding om sjømatindustri

Det er behov for tiltak som bidrar til å øke sjømatindustriens konkurransekraft, og regjeringen legger høsten 2015 fram en stortingsmelding om sjømatindustrien. Tiltakene vil følges opp i 2016. For

å legge grunnlaget for videre vekst og nyskaping i havbaserte næringer foreslår regjeringen å styrke den marine forskningen gjennom Forskningsrådet i 2016. Dette skal bl.a. bidra til å øke kunnskapsgrunnlaget for å videreutvikle en bærekraftig sjømatindustri.

Jevnere landingsmønster og økt kvalitet i hvitfisksektoren

Nærings- og fiskeridepartementet vil i 2016 prioritere arbeidet med å jevne ut sesongsvingningene i landingsmønsteret og øke kvaliteten i hvitfisksektoren. Dette omfatter også arbeidet med å fremme levendelagring av torsk.

EØS-regler for sjømat

Det skal arbeides for at mattrygghets- og kvalitetsreglene for sjømat i EØS-avtalen også tar høyde for produksjonsforholdene i Norge.

Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	341 345	335 586	335 730
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	67 032	44 021	56 550
30	Miljøtiltak Søve, <i>kan overføres</i>		19 200	19 700
70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	33 699	33 800	37 857
71	Miljøtiltak Raufoss		1 200	1 200
72	Tilskudd til beredskapsordninger	3 600	3 700	3 500
73	Tilskudd til Ungt Entreprenørskap	12 600	25 600	28 300
74	Tilskudd til Visit Svalbard AS		2 100	2 200
75	Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	13 634	14 600	15 000
76	Tilskudd til Standard Norge		30 700	31 500
77	Tilskudd til sjømattiltak, <i>kan overføres</i>		10 700	6 000
78	Tilskudd til Akvariet i Bergen		4 000	4 100
80	Tilskudd til Arctic Race of Norway			15 000
81	Tilskudd til nasjonalt program for leverandørutvikling			10 000
	Sum kap. 0900	471 910	525 207	566 637

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015):

- post 01 ble redusert med 1,022 mill. kroner
- post 21 ble økt med 6 mill. kroner
- post 70 ble økt med 5,6 mill. kroner
- ny post 79 Tilskudd til Mechatronics Innovation Lab, ble bevilget 20 mill. kroner

Oppgaver og mål

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for viktige generelle rammebetingelser for næringslivet, som deler av regelverket for etablering og drift av næringsvirksomhet, næringsregistre, konkurransepolitikk, handelspolitikk, eierskapspolitikk og virkemidler for næringsrettet forskning og innovasjon. Videre har departementet et særlig ansvar for enkeltnæringer som mineralnæringen, fiskerinæringen, havbruksnæringen og den maritime næringen.

Viktige oppgaver er nasjonalt regelverksarbeid, styring av underliggende virksomheter og selskaper, internasjonalt arbeid og forvaltning av tilskudds-, låne- og garantiordninger. Det er i tillegg en viktig oppgave for departementet å sikre at næringspolitiske hensyn blir ivarettatt på alle nasjonale politikkområder som har betydning for verdiskaping, dvs. innen områder som finans, skatt og avgift, utdanning og forskning, energi og miljø, samferdsel og andre infrastrukturtiltak. Departementet leder regjeringens arbeid for å styrke konkurransekraften.

Departementets hovedmål er *størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, innenfor bærekraftige rammer*. Departementet arbeider mot følgende delmål, som hver for seg og sammen vil bidra til hovedmålet:

- effektiv bruk av samfunnets ressurser
- økt innovasjon og omstillingsevne
- bedrifter som lykkes i internasjonale markeder

Departementet disponerte 350,5 årsverk per 1. mars 2015. I tillegg har departementet fire nærings- og fiskeriråder ved EU-delegasjonen i Brussel, to råder ved ambassaden i Washington DC og en råd ved ambassaden i Moskva.

Under følger en oversikt over stortingsmeldingene og proposisjonene Nærings- og fiskeridepartementet fremmet for Stortinget i 2014 og så langt i 2015:

- Prop. 34 S (2013–2014) *SAS AB – innhenting av hybridkapital*

- Prop. 79 L (2013–2014) *Endringer i EØS-høringsloven (europaisk standardisering)*
- Meld. St. 26 (2013–2014) *Fiskeriavtalene Noreg har inngått med andre land for 2014 og fisket etter avtalene i 2012 og 2013*
- Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*
- Prop. 130 L (2013–2014) *Endringer i foretaksregisterloven (gjennomføring av direktiv 2012/17/EU om sammenkopling av sentrale registre, handelsregistre og foretaksregistre)*
- Prop. 1 S (2014–2015) *For budsjettåret 2015*
- Meld. St. 5 (2014–2015) *Nordisk samarbeid*
- Prop. 12 L (2014–2015) *Endringer i stiftelsesloven (stiftelsesklagenemnd)*
- Prop. 29 S (2014–2015) *Endringer i statsbudsjettet 2014 under Nærings- og fiskeridepartementet*
- Prop. 40 S (2014–2015) *Endringer i statsbudsjettet 2014 under Nærings- og fiskeridepartementet (Statkraft SF – finansielle rammer)*
- Prop. 51 L (2014–2015) *Endringer i småbåtloven (påbud om bruk av flyteutstyr i fritidsbåter)*
- Meld. St. 15 (2014–2015) *Noregs fiskeriavtalar for 2015 og fisket etter avtalene i 2013 og 2014*
- Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lake- og ørrettoppdrett*
- Meld. St. 17 (2014–2015) *Evalueringsrapport om forvaltningen av kongekrabbe*
- Prop. 87 L (2014–2015) *Endringer i lov om Enhetsregisteret m.m. (registrering av sameigarar m.m.)*
- Prop. 88 L (2014–2015) *Endringer i deltakerloven (tildeling av spesiell tillatelse og adgang til å delta i fiske)*
- Prop. 89 L (2014–2015) *Endringer i lov om Innovasjon Norge (eierforhold og forvaltning av selskapet)*
- Prop. 118 S (2014–2015) *Endringer i statsbudsjettet 2015 under Nærings- og fiskeridepartementet (Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS – eiendommer og gruvedrift)*
- Prop. 150 L (2014–2015) *Endringer i EØS-høringsloven (elektronisk administrativt samarbeid)*
- Prop. 151 S (2014–2015) *Endringer i statsbudsjettet 2015 under Nærings- og fiskeridepartementet (Tilleggsbevilgninger til Innovasjon Norge)*

For nærmere omtale av departementenes resultater i 2014 og status for forvaltningen av de ulike fagområdene, se kategoriomtalen til 17.10 Forvaltning og rammebetingelser, 17.20 Forskning og

innovasjon, 17.30 Markedsadgang og eksport og 17.40 Statlig eierskap. I tillegg er departementets arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap, klima og miljø og likestilling omtalt i proposisjonsens del III.

Prioriteringer 2016

Prioriteringene for 2016 er beskrevet i hovedinnledningen i del I av proposisjonen og i de innledende omtalene under hver programkategori.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter inklusiv arbeidsgiveravgift, husleie, reiseutgifter, administrative fellesutgifter og mindre investeringer. Av bevilgningen dekkes også nødvendige utgifter knyttet til forsyningsberedskap.

Det foreslås en bevilgning på 335,73 mill. kroner på posten.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Denne posten skal dekke utgifter knyttet til tjenester, oppdrag og prosjekter som er vesentlige i Nærings- og fiskeridepartementets arbeid, men som departementet ikke har kapasitet eller kompetanse til å utføre selv. Dette omfatter bl.a. større utredningsutvalg, evalueringer og prosjekter initiert av departementet.

I 2014 ble det bl.a. arbeidet med to nukleære konseptvalgsutredninger, en NOU om sjømatindustriens rammevilkår, restrukturering av reiselivsbransjen, utredning om serveringsbransjen og evaluering av Innovasjon Norges låneordninger og Sivas eiendomsvirksomhet.

I juni 2015 ble det inngått en leie- og forvaltningsavtale med Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) som innebærer at alle eiendommene som staten har kjøpt av SNSK på Svalbard skal leies tilbake til eller forvaltes av SNSK. Avtalen innebærer at staten f.o.m. 2017 får en årlig nettoinntekt på 0,3 mill. kroner. SNSK er gitt en 2-årig betalingsutsettelse på leien selskapet skal betale til staten, mens forvaltningshonoraret fra staten løper fra avtaleinngåelse. Avtalen medfører derfor et utlegg for staten de to første årene, 850 000 kroner i 2015 og 1,7 mill. kroner i 2016.

Av den foreslåtte bevilgningen under posten skal bl.a. følgende prioriteres i 2016:

- Kartlegging av innovasjonseffekten av bedriftsrettede virkemidler, jf. omtale under programkategori 17.20 Forskning og innovasjon.
- I regjeringens gründerplan *Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser* varsler regjeringen at den vil sette av 10 mill. kroner for å styrke kunnskapsgrunnlaget om tiltak som kan mobilisere flere til å bli gründere i Norge og skape en sterkere kultur for gründerkap. Dette vil bl.a. inkludere forhold som berører vekstgründere, forretningsengler, tilgang til nettverk og kompetanse, utdanningssystemets rolle, bruk av design og håndtering av immaterielle verdier. Innholdet i planen er nærmere omtalt under programkategori 17.20 Forskning og innovasjon.
- I gründerplanen varsler regjeringen også at det skal gjennomføres et attraktivitetsprosjekt for å gjøre Norge til et mer attraktivt gründerland. Dette prosjektet inkluderer bl.a. 10 mill. kroner som skal finansiere en utredning om en fasttrack-ordning for lovende utenlandske gründere og til å forenkle kontakten mellom det offentlige og gründerne. Gjennom bl.a. Altinn skal all registrering være enkel, intuitiv og brukervennlig. Designere og gründere skal sammen finne fram til gode løsninger, herunder vurdere om komplekse skjemaer kan erstattes av enklere spørsmål og applikasjoner.
- Restrukturering av reiselivsbransjen, jf. omtale under kap. 900, post 75.
- Konseptvalgsutredning om lokalisering av marine forskningsmiljøer i Bergen.
- Forvaltningshonorar til SNSK for eiendommene staten har kjøpt på Svalbard.
- Etablering av ny konkurranseklagenemnd, jf. omtale i innledningen og under programkategori 17.10 Konkurransopolitikk.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås en bevilgning på 56,55 mill. kroner på posten. Dette er en økning på 12,6 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2015. Innenfor bevilgningen foreslås det avsatt 20 mill. kroner til ulike tiltak i regjeringens gründerplan.

Det foreslås en fullmakt til å inngå forpliktelser ut over gitt bevilgning under posten på 7,5 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 1. Videre foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3900, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 30 Miljøtiltak Søve, kan overføres

Staten har påtatt seg å finansiere og gjennomføre opprydding etter virksomheten til statsaksjeselskapet AS Norsk Bergverk ved Søve i Telemark i perioden 1953–1965. Selskapet drev utvinning av metallene niob og tantal. Virksomheten medførte forurensning av jord på stedet og en konsentrering av naturlig forekommende radioaktive stoffer i form av slagglumper. Staten påtok seg høsten 2010 å gjennomføre og finansiere oppryddingen, og startet deretter forberedelser for gjennomføring av nødvendige miljøtiltak.

Statens strålevern sendte departementets forslag til tiltaksplan for oppryddingen på høring sommeren 2013 og ga i mars 2014 Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om opprydding basert på tiltaksplanen. Tiltakene som beskrives i planen er oppgraving av forurensede masser, bortkjøring, deponering i godkjent deponi og et etterfølgende program for måling av radioaktivitet for å sikre at målene med oppryddingen er nådd. Etter dette skal området tilbakeføres.

Et viktig grunnlagsdokument for tiltaksplanen var en rapport fra Institutt for energiteknikk (IFE) fra 2012 der ulike deponeringsalternativer ble vurdert, og der det ble beregnet hvilke kostnader oppryddingen ville medføre. Det ble på statsbudsjettet for 2014 bevilget 20,5 mill. kroner til oppryddingen. 19,2 mill. kroner av dette beløpet ble overført til 2015.

Nærings- og fiskeridepartementet kunngjorde i april 2014 et oppdrag for opprydding med utgangspunkt i tiltaksplanen. Det kom kun inn ett tilbud, og dette forutsatte deponering i selskapet NOAH AS sitt deponi på Langøya utenfor Holmestrand. NOAH meddelte imidlertid kort før tilbudsfristen at selskapet ikke ville inngi tilbud på mottak av massene. NFD avlyste senere oppdraget, da det eneste innkomne tilbudet ikke hadde på plass en deponiløsning.

NOAHs begrunnelse for å ikke ta imot masser fra Søve var bekymring for utlekking av radioaktivitet fra deponiet. NFD gikk i dialog med NOAH om kunnskapsgrunnlaget for å vurdere potensialet for utlekking. I januar 2015 kontaktet NFD tre konsulenter for å be om tilbud om gjennomføring av utlekkingstester for avfallet fra Søve. Slike tester ble vurdert å kunne gi bedre kunnskapsgrunnlag for å vurdere potensialet for utlekking, og vurderes å være av betydning uansett valg av deponiløsning. Oppdrag ble tildelt i juni 2015. NOAH har siden fastholdt sin beslutning. NFD arbeider derfor videre med andre mulige deponiløsninger.

Nærings- og fiskeridepartementet har igangsatt ytterligere forberedelser med sikte på å avklare aktuelle deponier for massene. Oppryddingen må utsettes fram til deponi er avklart. Departementet tar sikte på at nødvendig kunnskapsgrunnlag skal være på plass så snart som mulig. Dette vil gi grunnlag for avklaringer knyttet til valget av deponi. Som følge av utsettelsen, vil departementet fremme forslag om å nedjustere hele bevilgningen for 2015 i høstens endringsproposisjon.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås en bevilgning på 19,7 mill. kroner til miljøtiltak ved Søve for 2016. Bevilgningen skal benyttes til de tiltak som er beskrevet i tiltaksplanen og til en deponiavgift. Det er, som nevnt over, ikke avklart deponi for massene, og det er derfor knyttet usikkerhet til bevilgningsbehovet for 2016. Det foreslås å videreføre bevilgningen på samme nivå i 2016 inntil nye kostnadsanslag for oppryddingen foreligger.

Post 70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Norge er medlem av en rekke internasjonale organisasjoner og kommisjoner som er viktige premissleverandører for utformingen av norsk nærings- og fiskeripolitikk. Formålet med det statlige tilskuddet til internasjonale organisasjoner er å:

- Bidra til at berørte næringer, bedrifter og organisasjoner i Norge får opplysninger om og kan dra nytte av gjeldende internasjonale ramme- og konkurransevilkår på de respektive områdene.
- Sikre at norske interesser blir ivaretatt på de aktuelle områdene.
- Medvirke til at norske myndigheter, organisasjoner og næringer/virksomheter får anledning til å påvirke utformingen av internasjonale lover og regelverk, konvensjoner og retningslinjer for virksomheter på deres områder.

Hoveddelen av bevilgningen er prioritert til organisasjonene i tabellen under, først og fremst til kontingenter. Mer informasjon om hver organisasjon finnes i vedlegg 1. Kriterier for måloppnåelse og tildelingskriteriene/beregningsregler er knyttet til de enkelte medlemsbidragene. Størrelsen på Norges kontingent utgjør som hovedregel en andel av organisasjonenes vedtatte driftsbudsjett basert på fastsatte fordelingsnøkler.

I tillegg til kontingenter dekkes bl.a. også utgifter ved deltakelse i komiteer og arbeidsgrupper under OECD og bistandsmidler til den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO).

Norge sluttet seg i 1956 til et samarbeid om en nordatlantiske ispatruljetjeneste (NAIP). NAIP har som formål å overvåke og rapportere om isforhold i det nordlige Atlanterhavet og utføres av US Coast Guard i samarbeid med den kanadiske istjenesten. Tjenesten er viktig for sikkerheten til skip som seiler i det aktuelle området. Departementet mottok ikke refusjonskrav fra US State Departement mellom 2003 og 2014 som

følge av omprioriteringer av ressurser etter terrorangrepet 11. september 2001, og det har ikke blitt budsjettert med utgifter til tjenesten siden 2009. USA har nå gjenopptatt utsendelsen av refusjonskrav.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås en bevilgning på 37,9 mill. kroner for 2016, inklusiv refusjon til NAIP. Størrelsen på flere av bidragene vil avhenge av kursutviklingen for de aktuelle betalingsvalutaene og endringer i medlemskontingentene.

Tabell 4.3 Kontingenter til internasjonale organisasjoner

Organisasjon	(i 1 000 kroner)	
	Budsjett 2015	Forslag 2016
Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO)	4 600	4 900
Det europeiske maritime sikkerhetsbyrå (EMSA)	11 550	13 650
EQUASIS (internettportal for sikkerhetsrelatert informasjon om skip i handelsvirksomhet)	425	450
Paris Memorandum of Understanding on Port State Control (Paris MoU)	383	410
FNs turistorganisasjon (UNWTO) ¹	1 000	0
Det internasjonale handelskammer (knyttet til frihandel)	130	130
Det internasjonale utstillingsbyrå (knyttet til verdensutstillinger)	130	150
Det norske handelskammerforbund	60	60
Studiegruppen for bly og sink	75	81
Studiegruppen for nikkel	180	190
Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia (ReCaap)	600	800
Norsk senter for nærskipfart (SPC Norway)	450	450
Det internasjonale råd for havforskning (ICES)	2 150	2 050
Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC)	4 100	4 640
Den nordvestatlantiske fiskerikommisjon (NAFO)	270	290
Den internasjonale hvalfangstkommisjon (IWC)	600	653
Den nordvestatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO)	2 110	2 400
Den internasjonale kommisjonen for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT)	814	743
Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO)	480	518
EUROFISH (gir bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land)	520	534

Tabell 4.3 Kontingenter til internasjonale organisasjoner

Organisasjon	(i 1 000 kroner)	
	Budsjett 2015	Forslag 2016
International Institute of Fisheries Economics and Trade (IIFET)		40
Ishavspatroljetjenesten (NAIP)		1 800
Deltakelse i bl.a. komiteer og arbeidsgrupper under OECD og FAO og delfinansiering av latvisk rådgiver ved EBRD	2 173	1 918
Bistandsmidler til Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO)	1 000	1 000
Sum	33 800	37 857

¹ Norge meldte seg ut av FNs turistorganisasjon (UNWTO) i 2015.

Post 71 Miljøtiltak Raufoss

Formålet med tilskuddet er å rydde opp etter tidligere industrivirksomhet ved Raufoss Industripark. Miljøtiltakene som er gjennomført siden 2004 har gitt en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken, bl.a. ved at mer enn 500 tonn tungmetaller og over 100 000 liter olje nå er fjernet fra jordsmonn og grunnvann og fraktet til forsvarlig sluttdeponering i godkjente deponi.

Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene, og at miljøpåvirkningen fra industriparken er betydelig redusert.

Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere gitte pålegg og miljømål fra Miljødirektoratet. Fortsatt vil det være behov for overvåking av Hunnselva og det nedlagte slamdeponiet, samt oppfølging og videre drift av enkelte tiltak i industriparken der det pumpes opp og renses forurenset vann. Det kan også komme ytterligere miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning dersom det avdekkes i forbindelse med gravearbeider for bygg eller annen infrastruktur. Per 1. september 2015 var det utbetalt til sammen om lag 111 mill. kroner siden ordningen ble operativ.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås å bevilge 1,2 mill. kroner til dekning av pålegg fra Miljødirektoratet. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen innenfor tidligere gitt garantiramme på 124 mill. kroner, jf. forslag til vedtak IV, 1. Dersom fullmakten benyttes, vil forslag til endret bevilgning bli fremmet i endringsproposisjon i vår- eller høstsesjonen.

Post 72 Tilskudd til beredskapsordninger

Tilskuddet er todelt og omfatter det arbeidet Norges Rederiforbund utfører innen skipsfartsberedskap etter avtale med departementet og det arbeidet Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) utfører som sekretariat for lovbestemt ordning for varekrigsforsikring.

Skipsfartsberedskap

Beredskapsarbeidet på skipsfartsområdet bygger i stor grad på samarbeid mellom myndighetene og skipsfartsnæringen. Departementet har etablert NORTRASHIP-ledelsen, som ivaretar kontakten med rederinæringen og andre viktige aktører. I tillegg er det etablert et samarbeid hjemlet i avtale om at Norges Rederiforbund planlegger og gjennomfører tiltak innen skipsfartsberedskap innenfor rammen av tilskuddet. Dette omfatter bl.a. å skaffe til veie relevant skipskapasitet ved behov og tiltak mot piratvirksomhet og andre trusler mot skipsfarten. Arbeidet utføres på oppdrag fra eller i samarbeid med departementet.

Formål med ordningen er å sikre:

- drift, videreutvikling og øving av beredskaps-systemer for skipsfarten
- mest mulig trygg skipstransport
- kontakt, samarbeid og god informasjonsutveksling mellom myndighetene og rederinæringen
- at kompetanse og kapasitet hos næringen er tilgjengelig for myndighetene i en krisesituasjon

Varekrigsforsikring

Det betyr mye for samfunnet at forsyning og transport av viktige varer opprettholdes i en krisesituasjon. I de tilfeller hvor forsyningssikkerheten trues av at det private markedet for transportfor-

sikring ikke vil være tilstrekkelig eller faller helt bort, har staten gjennom lov etablert varekrigsforsikring som et beredskapssystem. Dette forvaltes av GIEK etter fastsatte retningslinjer.

Formål med ordningen er å sikre:

- at myndighetene har et sekretariat for å vedlikeholde og eventuelt aktivisere beredskapsordningen for statlig forsikring av varer under transport i en krise eller krigssituasjon
- at departementet kan få bistand med faglige utredninger, råd og utførende arbeid knyttet til varekrigsforsikring

Resultater 2014

Innenfor skipsfartsberedskap har arbeidet mot piratvirksomhet, informasjons- og sikkerhetstiltak for skipsfarten nasjonalt og internasjonalt, fortsatt stått sentralt. Det har også vært arbeidet med norsk bistand til transportoperasjon med skip. Det er etablert et nytt og hensiktsmessig verktøy for oversikt over aktuelle skip, for bruk i det daglige beredskapsarbeidet og i krisesituasjoner.

Innenfor varekrigsforsikring er det arbeidet med vedlikehold av ordningen, inkludert bruk av IT-basert støttesystem, og kontakt mot forsikringsbransjen. I tillegg har en arbeidsgruppe, med basis i et etablert forsikringsforum og med GIEK som sekretariat, arbeidet med forslag til revisjon av lov om statlig varekrigsforsikring.

Prioriteringer 2016

Innenfor skipsfartsberedskap prioriteres arbeidet med aktiv informasjon til rederier om spørsmål av betydning for risiko og sikkerhet, behandling av sikkerhetsspørsmål nasjonalt og internasjonalt, vedlikehold og videreutvikling av systemer og verktøy og å skaffe til veie transportkapasitet ved behov.

Innenfor arbeidet med varekrigsforsikring prioriteres vedlikehold av forsikringssystemer mv. og kontakt med forsikringsbransjen. Arbeidet med revisjon av lov om statlig varekrigsforsikring slutføres i 2016.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås en samlet bevilgning på 3,5 mill. kroner. Midlene foreslås fordelt med inntil 3,1 mill. kroner til Norges Rederiforbund for arbeid med skipsfartsberedskap og inntil 400 000 kroner til GIEK for arbeid med varekrigsforsikring.

For øvrig foreslås fullmakten til å inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordnin-

gen for varekrigsforsikring videreført med en ramme på 2 mrd. kroner, jf. redegjørelse i kap. 2.6 Oversikt over garanti- og garantiliknende ordninger, og forslag til vedtak IX, 2.

Post 73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap

Ungt Entreprenørskap er en organisasjon som arbeider med skoler og utdanningsinstitusjoner for å bidra til at elever og studenter får et tilbud om entreprenørskapsutdanning.

Resultater 2014

Ungt Entreprenørskap Norge hadde i 2014 driftsinntekter på i overkant av 45 mill. kroner finansiert med både offentlige og private midler. Departementenes andel var til sammen 26,6 mill. kroner fordelt med 12,6 mill. kroner over Nærings- og fiskeridepartementets og 14 mill. kroner over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett. Fra budsjettåret 2015 gis det samlede tilskuddet fra staten over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Andre finansieringskilder er fylkeskommuner, kommuner og private aktører (bl.a. investeringsselskapet Ferd, Nordea, Norgesgruppen og Manpower). Departementets mål er minimum 40 pst. privat finansiering. I 2014 var andelen privat finansiering på 27 pst. (landsgjennomsnittet), mot 29 pst. i 2013.

Nærings- og fiskeridepartementet har som mål at midlene skal nå flest mulig elever under utdanning. Antall programmer økte i 2014 fra 20 til 22. Rapportering viser deltakelse på flere aktiviteter enn året før, men det er uklart om økningen skyldes flere elever eller flere aktiviteter per elev. Departementet har bedt om tall som viser elevdeltakelsen for 2015. Det er nødvendig for å vurdere om målene er nådd.

Det er et mål for Nærings- og fiskeridepartementet at flere jenter deltar på programmene. Gjennom program som *Jenter og ledelse* og *KAN* arbeider Ungt Entreprenørskap bevisst for å inkludere jenter i sine aktiviteter. I 2014 var andelen jenter i ledelse og styrer i ungdomsbedriftene omtrent 50 pst., tilsvarende som året før.

Prioriteringer 2016

- øke antall elever som deltar på et entreprenørskapsprogram
- økt antall ungdomsbedrifter (bedriftsprogram rettet mot videregående opplæring)
- arbeide for å øke andelen privat finansiering til 40 pst.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås en bevilgning på 28,3 mill. kroner. Beløpet inkluderer 2 mill. kroner som overført fra kap. 900, post 77 og gis som tilskudd til marine ungdomsbedrifter som er et bedriftsprogram i den videregående skolen.

Post 74 Tilskudd til Visit Svalbard AS

Nærings- og fiskeridepartementet gir tilskudd til Visit Svalbard AS, tidligere Svalbard Reiseliv AS. Det skal bidra til økt verdiskaping og bedre lønnsomhet for et miljøtilpasset reiseliv ved å informere om og markedsføre Svalbard som reisemål. St.meld. nr. 22 (2008–2009) *Om Svalbard* slår fast at reiselivsnæringen er en av grunnpilarene for videre samfunnsutvikling på Svalbard.

Visit Svalbard AS koordinerer reiselivsnæringen på Svalbard. Selskapet er eid av Svalbard Reiselivsråd, som består av 62 bedrifter innenfor reiselivs- og reiselivsrelaterte næringer. Virksomheten til selskapet er finansiert gjennom medlemsavgifter, salg av tjenester til Svalbard Reiselivsråd, deltakelse i prosjekter og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Tilskuddet bidrar bl.a. til å ivareta fellesoppgaver som drift av helårig turistinformasjon, kompetansebygging blant aktørene og opplæring av guider og turledere.

Resultatrapport 2014

2014 ble et godt år for reiselivsnæringen på Svalbard, med en vekst på 11 pst. i kommersielle overnattinger (antall gjestedøgn). Veksten fordeler seg over hele året, også i den tradisjonelle lavsesongen fra oktober til februar. En økning i antall direkte flyvninger fra Oslo hver uke fra mars i 2013 bidro til en betydelig vekst samme året. 2014 viser ytterligere vekst, der bedriftene greide å ta ut økt tilstrømming i økt verdiskaping og lønnsomhet. Den reiselivsrelaterte omsetningen i Longyearbyen var på 302 mill. kroner i 2012. Visit Svalbard hadde i 2014 inntekter på 6,6 mill. kroner. Av dette utgjorde det statlige tilskuddet 2,1 mill. kroner. Øvrige inntekter besto av medlemskontingenter, næringsinntekter knyttet til markeds kampanjer, salg av tjenester, brukerfinansiering og provisjoner. I 2014 ble det arrangert to kurs knyttet til Svalbardguideopplæringen.

Miljøarbeid står sentralt i arbeidet innen reiselivsnæringen på Svalbard. Det ble i 2013 bestemt å

gjennomføre nødvendige prosesser slik at Svalbard som helhetlig destinasjon blir merket som «Bærekraftig reisemål» i Innovasjon Norges merkeordning. Dette er ventet ferdig i løpet av 2015–2016. Arbeidet er en integrert del av et større destinasjonsutviklingsprogram, masterplanen for «Destinasjon Svalbard 2025», som er ferdigstilt og vedtatt av Longyearbyen lokalstyre.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås en bevilgning på 2,2 mill. kroner til Visit Svalbard AS.

Post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter, kan overføres

Formålet med ordningen er å kunne gi tilskudd til tiltak som er vesentlige i departementets arbeid med nærings- og fiskeripolitikken. Målgruppen er organisasjoner, virksomheter og forskningsmiljøer som gjennomfører tiltak som er relevante for formålet med tilskuddsbevilgningen. Områder der det kan være aktuelt å gi støtte, er bl.a.:

- samarbeidsarenaer mellom viktige aktører i næringslivet
- samfinansiering av utredninger som skal bidra til bedre kunnskapsgrunnlag for nærings- og fiskeripolitikken
- informasjonstiltak
- internasjonale organisasjoner som ikke er omfattet av de øvrige tilskuddsbevilgningene på departementets område
- utprøving av tiltak
- andre prosjekter

Tiltakene vurderes ut fra hvor relevante de er for å gjennomføre regjeringens nærings- og fiskeripolitikk. Det legges vekt på tiltak som har forankring i politiske dokumenter, som bl.a. Sundvolden-erklæringen, stortingsproposisjoner og -meldinger, handlingsplaner og strategier på Nærings- og fiskeridepartementets område.

Departementet behandler mottatte søknader fortløpende. Nærings- og fiskeridepartementet vurderer det slik at aktuelle mottakere er få, og at disse må forutsettes å være kjent med departementets virksomhet innenfor de aktuelle politikkområdene. Departementet legger derfor for grunn at kunngjøring av mulighet for å søke om tilskudd er tilstrekkelig ivaretatt gjennom Prop. 1 S og informasjon om ordningen på departementets nettsider.

Resultater 2014

Tabell 4.4 Prosjekter og mottakere som fikk støtte i 2014

Mottaker/prosjekter	(i 1 000 kr)
NTNU – professorat for bærekraftig transport i nordområdene	750
NTNU – professorat i mineralteknikk	250
Forsvarets forskningsinstitutt – deltakelse i BAS 7	200
Nasjonalt senter for komposittkompetanse	2 000
NTNU – etablering av utdanningstilbud for immaterielle rettigheter	700
NHO – Nasjonalt program for leverandørutvikling	750
Innovasjon Norge – konsept for Norgesprofilering på maritime messer	100
Samfunns- og næringslivsforskning AS – prosjektet «Krise, omstilling og vekst»	1 000
FAO – støtte til User rights-konferanse	300
FAO – teknisk konsultasjon small scale fisheries	250
Regelhjelp.no – serveringsloven	25
Noregs fiskarlag – tilskudd til samarbeidstiltak med Russland	700
Norsk industri – tilskudd til MARUTs aktivitetsrapport 2013	600
Stiftelsen AksjeNorge	90
Barentssekretariatet – Barents urfolkongress og konferanse	50
Fylkesmannen i Troms – Grunnlovsseilasen 2014	200
Riksantikvaren – Nasjonalt pilegrimssenter	2 000
Insentivmidler til restrukturering av reisemålsselskap	2 424
Longyearbyen lokalstyre – strategisk næringsplan for Svalbard	100
Næringsrepresentasjon IWC-møte	45
Pescadoulus – internasjonale ekspertmøter fiskerikriminalitet	1 100
Sum	13 634

Prioriteringer 2016

Arbeidet med å restrukturere reisemålsselskapene i Norge fortsetter med reiselivsnæringen som eier og driver av prosessen. Nærings- og fiskeridepartementet viderefører den nære dialogen med sentrale aktører rundt om i landet og opprettholder insentivordningen for fortsatt å stimulere til at endringer som næringen ønsker, skal skje. Prosessen avsluttes i løpet av 2016.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås en bevilgning på 15 mill. kroner for 2016. I tillegg til arbeidet med å restrukturere reisemålsselskapene foreslås det bl.a. å støtte Nasjonalt pilegrimssenter med 2 mill. kroner, professorat i mineralteknikk ved NTNU med 1,5 mill. kroner og Norges Fiskarlags Russlandsprosjekt med 700 000 kroner.

Post 76 Tilskudd til Standard Norge

Standardisering innebærer utarbeiding av krav og spesifikasjoner for varer, tjenester og prosesser.

Bruk av standarder bidrar til mer effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser. Standarder reduserer handelshindringer, bidrar til innovasjon og sikrer at produkter og tjenester har tilsiktet kvalitet og egenskaper i samsvar med krav fra marked og myndigheter. Standarder er et kollektivt gode som mange aktører har nytte av. Markedet vil ikke nødvendigvis selv frambringe de standardene som er ønskelig for samfunnet som helhet. Myndighetene ønsker derfor å bidra til å fremme standardiseringsarbeidet for å legge til rette for økt verdiskaping gjennom tilskudd til Standard Norge. Standardisering er en viktig del av departementets forenklingsarbeid.

Det generelle tilskuddet til Standard Norge, innenfor næringsministerens ansvarsområde, bidrar til å opprettholde en nasjonal infrastruktur for standardiseringsarbeid i Norge. Hovedformålet med tilskuddet er å ivareta norske næringslivsinteresser i nasjonalt og internasjonalt standardiseringsarbeid. En mindre del av bevilgningen foreslås øremerket til standardisering på fiskeri- og havbruksområdet innenfor fiskeriministerens ansvarsområde.

Standard Norge er en nøytral og uavhengig privat organisasjon rettet mot næringsliv, forvaltning, arbeidsliv og forbrukere. Standard Norge fastsetter norske og internasjonale standarder som Norsk Standard og er medlem av den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO og den europeiske standardiseringsorganisasjonen CEN. Standard Norge har 68 ansatte og holder til i Oslo.

Standard Norges arbeid blir hovedsakelig finansiert ved bidrag fra offentlige og private interessenter, royalties fra salg av standarder, medlemsavgifter og tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Departementets styring og forvaltning av tilskuddet er bare knyttet til departementets formål med tilskuddet. Mens det generelle tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet hovedsakelig skal gå til drift og utvikling av en infrastruktur for standardiseringsarbeid, har de andre fagdepartementene ansvar for standardisering på sine fagområder.

Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1025/2012 om europeisk standardisering ble

implementert i norsk rett i 2014. Forordningen regulerer samarbeidet mellom de europeiske standardiseringsorganisasjonene, nasjonale standardiseringsorganisasjoner, EØS-statene og Europakommisjonen. Departementet legger til grunn at Standard Norge følger opp de oppgavene som følger av forordningen.

Resultater 2014

Det ble fastsatt 902 nye standarder i 2014. 137 av dem var harmoniserte standarder, dvs. standarder som er utarbeidet for å dokumentere at varer og tjenester samsvarer med krav i EU-direktiver. 27 nasjonale forslag til standarder ble notifisert til EU gjennom CEN. Disse standardene dekker spesifikke nasjonale behov som ikke omfattes av europeiske eller internasjonale standarder. Ved utgangen av 2014 var det 186 nasjonale standardiseringskomiteer med til sammen 2 023 deltakere.

Samlet sett mener departementet at Standard Norge nådde sine mål for det statlige tilskuddet i 2014.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås bevilget 31,5 mill. kroner til standardiseringsarbeidet i 2016. Av disse er 700 000 kroner øremerket til standardisering på fiskeri- og havbruksområdet.

Post 77 Tilskudd til sjømattiltak, kan overføres

Tilskuddsordningen har som hovedmål å bidra til å øke sjømatkonsumet og profilere norsk sjømat på hjemmemarkedet. Målgruppen for tilskuddsordningen er institusjoner, organisasjoner, bedrifter og privatpersoner i Norge. Tiltak må komme fellesskapet til gode og ha et regionalt eller nasjonalt nedslagsfelt.

I 2015 omfattet posten også tilskudd til rekrutteringstiltak. Det foreslås at departementets midler til rekrutteringstiltak rettet mot marin sektor fra 2016 overføres kap. 900, post 73 Tilskudd til Ungt entreprenørskap.

Resultater 2014

Tabell 4.5 Oversikt over hovedområdene dekket av tilskuddet i 2014

		(i 1 000 kroner)
Område	Sentrale tilskuddsmottakere	
Fiskesprell	Norges sjømatråd	4 000
Sett Sjøbein	Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond	3 000
Sjømattiltak rettet mot barn og unge	Geitmyra matkultursenter for barn Hildring AS: Young Wood Skalldyrfestivalen i Mandal: Barnas kokkeskoler Skagerak sjømat- og fiskerisenter Vesterålen Matfestival: Barnas laksefestival	1 020
Sjømatprofilering	Ipax Mat AS: Det Norske Måltid Gladmat AS: Blåe fristelser Oi! Trøndersk mat og drikke AS: Trøndersk matfestival WACS Kystreise.no: Mat fra nordisk hav NSL: NM i sjømat Spindelfisk: Modna torsk Format: Matsvinn	1 360
Rekruttering og kompetanse	Kunnskapssenteret i Gildeskål Sør Trøndelag fylkeskommune v/Frøya vgs SALT Lofoten AS Lenvik kommune: Utvikle fem marine Newtonmoduler	1 036
Sum		10 416 ¹

¹ Som følge av overførte midler fra tidligere år var disponibelt beløp på posten 27,67 mill. kroner i 2014.

Kostholdsprogrammet Fiskesprell er et samarbeid mellom Nærings- og fiskeridepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Norges sjømatråd. Målet med Fiskesprell er å øke konsumet av sjømat blant barn og unge. Prosjektet er innrettet mot barnehager, barneskoler og ungdomsskoler. Sjømatrådet mottok til sammen 4 mill. kroner til videreføring av programmet 2014. Midlene er i hovedsak benyttet til kursvirksomhet.

Rekrutterings- og kompetanseprosjektet Sett Sjøbein delfinansieres av Nærings- og fiskeridepartementet, og oppgaven er å bistå næringen med informasjon om arbeidsmetoder og prosjekter som kan brukes i arbeidet med rekruttering. Formidling av reklamemateriell, deltakelse på utdanningsmesser og andre møter, samt arrangement av rekrutteringskonferanse i Bodø dominerte sekretariatets arbeidsoppgaver i 2014. Nærings- og fiskeridepartementet ga et tilskudd på 3 mill. kroner til prosjektet i 2014.

Prioriteringer 2016

Departementet ønsker å bidra til å øke sjømatkonsumet på hjemmemarkedet. Barn og unge spiser generelt mindre sjømat enn anbefalt av helsemyndighetene. Tiltak som bidrar til å øke sjømatkonsumet hos barn og unge, er derfor høyt prioritert.

Budsjettforslag 2016

Det fremmes forslag om å bevilge 6 mill. kroner på posten i 2016. Dette er en reduksjon på 4,7 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2015. 2 mill. kroner er foreslått flyttet til post 73 Ungt Entreprenørskap, jf. omtale under kap. 900, post 73.

Det foreslås å sette av 4 mill. kroner til kostholdsprosjektet Fiskesprell og 2 mill. kroner til profilering og sjømattiltak rettet mot barn og unge.

Post 78 Tilskudd til Akvariet i Bergen

Bevilgningen skal dekke utgiftene til husleie for bygg som Stiftelsen Akvariet i Bergen disponerer, og som staten tidligere har fått som gave. Bygningen forvaltes av Statsbygg og husleieberegnes, og tilskuddet tilsvarer husleien som betales til Statsbygg. Akvariet dekker selv de brukeravhengige kostnadene. Det foreslås å bevilge 4,1 mill. kroner i 2016.

Post 80 Tilskudd til Arctic Race of Norway

Sykkelrittet Arctic Race of Norway er et årlig internasjonalt etapperitt over fire dager/etapper på landeveissykkel i Nord-Norge. Rittet ble i 2015 arrangert for tredje gang. Etappene endres hvert år, og alle regioner i Nord-Norge skal i løpet av de kommende årene være vertskap for rittet. Det norske selskapet Arctic Race of Norway AS samarbeider med det franske selskapet Amaury Sport Organisation (ASO) om arrangementet. ASO er også arrangør av Tour de France og en rekke andre store idrettsarrangementer.

Arctic Race of Norway har fått stor oppmerksomhet internasjonalt og skaper positiv aktivitet i

Nord-Norge. Med forbehold om at den økonomiske støtten kan tildeles i tråd med regelverket i EØS-avtalen, foreslås det en bevilgning på 15 mill. kroner til idrettsarrangementet. Saken er til vurdering hos ESA.

Post 81 Tilskudd til Nasjonalt program for leverandørutvikling

I regjeringens gründerplan *Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser* varsler regjeringen at den vil styrke Nasjonalt program for leverandørutvikling med 10 mill. kroner. Programmet bistår med praktisk gjennomføring av markedsdialog og gjør dermed at flere leverandører deltar i konkurransene, og at offentlig sektor etterspør bedre løsninger enn den ellers ville gjort. Ved å øke bruken av markedsdialog i forbindelse med offentlige anskaffelser, kan det offentlige utviklingsbehov i større grad gjøres til en drivkraft for innovasjon og gründerkap. Programmet har hovedsekretariat i NHO, drives i samarbeid med KS og Difi og har vært gjennom en flerårig vellykket testperiode.

Det foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner til å styrke programmet i 2016.

Kap. 3900 Nærings- og fiskeridepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter		230	167
02	Ymse inntekter og refusjoner knyttet til spesielle driftsutgifter	2 106	100	100
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	9		
16	Refusjon av foreldrepenger	5 395		
17	Refusjon lærlinger	70		
18	Refusjon av sykepenger	3 840		
	Sum kap. 3900	11 420	330	267

Post 01 og 02 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære og spesielle driftsutgifter

Det budsjetteres med 267 000 kroner i inntekter fra eksterne refusjoner og prosjektbidrag for

2016. Videre foreslås det merinntektsfullmakter knyttet til postene, jf. omtale under kap. 900, post 01 og post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 902 Justervesenet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	121 455	117 680	120 850
21	Spesielle driftsutgifter	2 283	2 398	350
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			3 500
	Sum kap. 0902	123 738	120 078	124 700

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble bevilgningen på post 01 redusert med 4 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Oppgaver og mål

Justervesenet er et direktorat for måleteknikk og skal sikre tillit til norske målinger og måleresultater. Pålitelige og sporbare målinger knyttet til kjøp og salg har stor betydning for å sikre like konkurransevilkår i næringslivet og forbrukernes rettigheter. Pålitelige måleresultater har også stor betydning på områder som ressursforvaltning, rettsikkerhet og helse, miljø og sikkerhet. Internasjonal tillit er særlig viktig for eksportindustrien.

Justervesenet forvalter og utvikler regelverk innenfor måleteknikk, som bl.a. lov om målenheter, måling og normaltid og Edelmetalloven. Det internasjonale samarbeidet på området er viktig, og Justervesenet deltar både i det europeiske samarbeidet innenfor lovregulert måling *European Cooperation in Legal Metrology* og i det globale samarbeidet i *International Organization of Legal Metrology*.

Andre hovedoppgaver er å føre tilsyn med målinger, levere måletekniske tjenester og gi råd og yte bistand innen måleteknikk og kvalitetssikring av målinger til næringslivet og statlige og kommunale myndigheter.

Justervesenet disponerte 94,3 årsverk per 1. mars 2015. Etaten har hovedkontor på Kjeller i Akershus og har fem distriktskontorer, i Tromsø, Trondheim, Bergen, Stavanger og på Kjeller.

Det er fastsatt følgende mål for Justervesenet:

- sørge for forsvarlig forvaltning og målrettet utvikling av regelverk på måleteknikkområdet

- sikre trygghet for at måleresultater som brukes i økonomiske oppgjør, er tilstrekkelig nøyaktige
- bidra til at målinger som utføres i næringslivet, forskningsinstitusjonene og forvaltningen, er sporbare og tilstrekkelig nøyaktige

Resultater 2014

Regelverksutvikling

For å sikre at regelverket er i tråd med lov om målenheter, måling og normaltid sitt formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser, har Justervesenet i 2014 fulgt opp flere utredninger.

Forskrift om krav til elektrisitetsmålere ble endret 1. januar 2015. Endringene innebærer at fristen for å gjennomføre nye kontroller av elektrisitetsmålere og fristen for å bytte ut allerede kontrollerte og ikke godkjente målere ble utsatt til 1. januar 2019. Forslag om å endre forskrift om krav til e-merking av ferdigpakninger ble sendt på høring i Norge høsten 2014 og på EØS-høring våren 2015. Dersom det ikke kommer innvendinger i EØS-høringen, legges det opp til å gjennomføre endringene i løpet av 2015.

I 2014 ble reviderte versjoner av direktivene Measuring Instruments Directive og Directive on Non-Automatic Weighing Instruments vedtatt for EØS-området. Justervesenet har startet et arbeid med å tilpasse norsk regelverk til de reviderte direktivene.

Tilsyn

Justervesenets tilsyn i 2014 er for en stor del gjennomført som periodiske kontroller. Etaten har utført tilsyn med måleredskaper som benyttes til økonomiske oppgjør, både til forbrukere og mellom profesjonelle aktører.

Det ble gjennomført 28 500 lovregulerte kontroller og 4 510 oppfølgingskontroller etter repara-

sjoner i 2014. Antallet kontroller er noe mindre enn for 2013. Det skyldes bl.a. at Justervesenet har utført risiko- og aksjonsbaserte kontroller som er ressurskrevende, men som gir stor effekt.

Justervesenets hovedutfordring i 2014 har vært å gjennomføre det nødvendige antallet periodiske kontroller samtidig som tilsynet utvikles faglig. Siden tilsyn med krav til taksametre i drosjer startet for fullt i 2011/2012, har dette vært den mest ressurskrevende tilsynsvirksomheten. Det har i 2014 vært en merkbar nedgang i antall feil som er oppdaget. Feilsituasjonen har også gått ned når det gjelder butikkvekter, men feilprosenten er fremdeles høy. En stor del av målefeilene som er avdekket, går i favør av forbrukeren. For bensinpumper er feilsituasjonen tilfredsstillende. Det er den også når det gjelder gull og edelt metall.

Justervesenet har i 2014 økt aktiviteten med uvarslede kontroller ved bl.a. fiskemottak, basert på risikovurderinger. Det ble under tilsynene avdekket feil ved veiing med betydelige konsekvenser for det økonomiske oppgjøret. Erfaringen til Justervesenet er at dette er en tilsynsform som gir gode resultater og som bør prioriteres i årene framover. Periodiske tilsyn i fiskeindustrien har også hatt høy prioritet i 2014. Ved ikke varslede kontroller samarbeider Justervesenet ofte med andre tilsynsmyndigheter, bl.a. ved kontroller av taksametre i drosjer.

Fra 2014 fikk Justervesenet hjemmel til å fatte vedtak om krav til internkontroll der det ligger til rette for det.

Laboratorievirksomhet

Det økonomiske omfanget av kalibreringstjenestene var i 2014 på ca. 5,6 mill. kroner. Dette er en nedgang på rundt 8 pst. sammenliknet med 2013. Dette har sin årsak i at Justervesenet har sluttet å prioritere kalibreringstjenesten for vekter i felt. Videre ble det gjennomført en rekke oppdrag i kraft av å være teknisk kontrollorgan for måleinstrumentdirektivet og direktivet om ikke-automatiske vekter.

Laboratoriet deltar i en rekke sammenlikningsmålinger for å verifisere Justervesenets måleevne og sikre tillit i Meterkonvensjonens MRA-avtale. Laboratoriet har fremdeles et stigende engasjement i forskningsprosjekter og rådgivningsoppdrag.

Justervesenet har i 2014 deltatt aktivt i internasjonalt arbeid på måleteknikkområdet, bl.a. i Meterkonvensjonen og Euramet. Staten deltar også i det europeiske forskningsprogrammet

European Metrology Programme for Innovation and Research (EMPIR). Justervesenet arbeider for å trekke norske forskningsmiljøer og næringslivet med i programmet. Regjeringen vil på hensiktsmessig måte informere Stortinget om resultatene av Justervesenets deltakelse i programmet.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Justervesenet nådde sine mål i 2014. Staten har hatt utfordringer når det gjelder gjennomføring av risiko- og aksjonsbaserte kontroller. Dette skyldes dagens finansieringsform. Med regjeringens forslag om ny finansieringsform fra 2016 vil etaten kunne gjennomføre kontroller som er i samsvar med målelovens krav om effektiv bruk av samfunnets ressurser.

Prioriteringer 2016

En prioritert oppgave for Justervesenet på regelverksområdet er å sørge for at norsk regelverksutvikling legger til rette for tilstrekkelig nøyaktige målinger og er harmonisert med den internasjonale utviklingen med utgangspunkt i målelovens og edelmetallovens formål.

På tilsynsområdet skal Justervesenet prioritere å videreutvikle tilsynsmetoder og drive informasjonsvirksomhet som kan bidra til å bedre feilsituasjonen. Justervesenet skal i 2016 lage en prioritert plan for nødvendig utskifting og oppgradering av instrumenter og utstyr ved laboratoriet og til tilsynsvirksomheten.

Justervesenet deltar i EU-programmet EMPIR fra 2014 til 2020. En prioritert oppgave er å sørge for at næringslivet og norske forskningsmiljøer får størst mulig nytte av norsk deltakelse i programmet. Justervesenet skal i denne sammenheng aktivt informere om hvilke muligheter for deltakelse for næringslivet som finnes i programmet.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter og andre løpende driftsutgifter. Utgifter til lovpålagt tilsynsvirksomhet og laboratorievirksomhet belastes kundene gjennom gebyrer og avgifter. Det foreslås en bevilgning på 120,85 mill. kroner på posten. Økningen fra saldert 2015 skal bl.a. dekke lisenskostnader for nytt IKT-system, jf. omtale under post 45 nedenfor.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902,

postene 01 og 03 og under kap. 5574, post 75, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 350 000 kroner på posten. Tilsvarende beløp er ført til inntekt under kap. 3902, post 04. Reduksjonen på om lag 2 mill. kroner skyldes at Norsk akkreditering, som tidligere har leid kontorlokaler av Justervesenet, i 2015 flyttet til nye lokaler. Resterende bevilgning er knyttet til fortsatt salg av noen administrative fellestjenester til Norsk akkreditering.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3902, post 04, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 3,5 mill. kroner som en følge av behov for større investeringer i bl.a. nye IKT-systemer. Dagens systemer utgjør en vesentlig risiko for etaten, med stor sårbarhet knyttet til personavhengighet og manglende støtte fra leverandører fordi systemene er gamle. Nå legger IKT-systemene store begrensninger på muligheten til å utvikle etaten, og kan ikke tilpasses kravene til digital kommunikasjon med brukerne i *Regjeringens digitaliseringsprogram*.

Behovet for nye IKT-systemer har vært gjeldende over en lengre tid, men dagens finansieringsform har begrenset slike investeringer, jf. omtale under kap. 5574.

Kap. 3902 Justervesenet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Gebyrinntekter	64 434	69 679	37 540
03	Inntekter fra salg av tjenester	14 428	14 489	16 030
04	Oppdragsinntekter	2 359	2 498	350
16	Refusjon av foreldrepenger	592		
18	Refusjon av sykepenger	868		
	Sum kap. 3902	82 681	86 666	53 920

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble bevilgningen på post 01 redusert med 4 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Post 01 Gebyrinntekter

Det foreslås en bevilgning på 37,54 mill. kroner på posten. Gebyrinntektene foreslås redusert med 32,1 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2015 fordi det legges opp til at flere bransjer går over til årsavgift i ny finansieringsmodell. Årsavgiften foreslås og er omtalt under kap. 5574, post 75 nedenfor. Etter omlegging til ny finansieringsform vil 55 pst. av de totale inntektene fra tilsyn dekkes av årsavgift, resterende av gebyrer. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Inntekter fra salg av tjenester

Posten er knyttet til laboratorievirksomheten, inntekter for oppgaver som teknisk kontrollorgan og andre oppdrag. Det foreslås en bevilgning på 16,03 mill. kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 04 Oppdragsinntekter

Det foreslås en bevilgning på 350 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Inntektene er knyttet til salg av administrative fellestjenester til Norsk akkreditering, jf. omtale under kap. 902, post 21.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
75	Tilsynsavgift Justervesenet			46 600
	Sum			46 600

Post 75 Tilsynsavgift Justervesenet

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Justervesenets tilsynsvirksomhet etter omlegging til ny finansieringsform i 2016, jf. omtale nedenfor. Dette omfatter tilsyn med taksameter, måling ved salg av drivstoff fra bensinstasjon, LPG (propan av naturgass), veiing i dagligvarebutikker, veiing ved fiskemottak og elektriske målere.

Det foreslås bevilget 46,6 mill. kroner på posten i 2016. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 902, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Ny finansieringsform for Justervesenet

Dagens gebyrfinansierte tilsyn baserer seg på periodiske kontroller. I flere bransjer er det mer effektivt med andre typer tilsynsaktivitet, som bl.a. risiko- og aksjonsbasert tilsyn. Dagens gebyrsystem gir ikke finansiell dekning for tilsynsformer som er mer effektive. Med målelovens krav til effektivitet har Justervesenet likevel sett seg nødt til å utføre, og dermed finansiere, noe av det mer effektive tilsynet, selv om det i dag ikke kan brukerfinansieres. Dette har medført at Justervesenet har hatt problemer med å nå det inntektsmålet som Stortinget har satt for tilsynsvirksomheten. For å dekke utgiftene for disse tilsynsformene, har Justervesenet brukt midler som skulle ha gått til investeringer og oppgraderinger som er nødvendige for å holde kvaliteten oppe på målein-

strumenter, normaler og øvrig utstyr som trengs både for laboratorievirksomheten, IKT-løsninger og i tilsynsvirksomheten. Det har derfor oppstått et vesentlig etterslep av viktige og avgjørende investeringer, der bl.a. IKT-system utgjør en betydelig andel.

En omlegging fra dagens gebyrbaserte tilsyn til avgiftsbasert tilsyn vil åpne for at Justervesenet kan gjennomføre de mest effektive typer tilsyn til enhver tid. Derfor foreslås det å innføre årsavgift på tilsynsområder der dette er hensiktsmessig. Sammen med å innføre oppfølgingsgebyr, vil dette gi en struktur som skal skape insentiver til å etterleve regelverket.

Denne omleggingen er helt avgjørende for at Justervesenet skal kunne arbeide med de prioriteringene for 2016 som er nevnt over.

Totalt øker inntektene fra brukerfinansiering (kap. 3902, post 01 og kap. 5574, post 75) med om lag 14,5 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2015. Økningen tilsvarende underdekningen av tilsynsvirksomheten som har pågått over noen år, i tillegg til behovet for investeringer for å holde et tilfredsstillende nivå på tilsynsaktiviteten. Brukerne vil på lengre sikt oppleve et mer effektivt tilsyn fra Justervesenet. For de enkelte tilsynsområdene vil utgiftene til Justervesenets tilsyn enten øke eller reduseres avhengig av i hvilken grad tilsynsområdet har vært over- eller underfinansiert de seneste årene. Tilsyn ved fiskemottak har f.eks. vært sterkt underfinansiert, mens tilsyn av drosjenæringen vil få reduserte utgifter.

Kap. 903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	44 282	38 260	41 150
	Sum kap. 0903	44 282	38 260	41 150

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble bevilgningen økt med 3,7 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Oppgaver og mål

Norsk akkreditering er nasjonalt akkrediteringsorgan i Norge. Akkreditering er en formell anerkjennelse av at en virksomhets kvalitetssystemer og kompetanse er i samsvar med nasjonale og/eller internasjonale krav. Det er viktig for næringslivets konkurranseevne at norske varer og tjenester har tillit både nasjonalt og internasjonalt. Akkreditering i henhold til internasjonale standarder skaper tillit til rapporter og testresultater fra akkrediterte virksomheter. Akkrediterte virksomheter er som regel laboratorier, inspeksjons- eller sertifiseringsorganer.

Norsk akkrediterings mål er å sikre at norske varer og tjenester oppfyller strenge krav til kvalitet, helse, miljø og sikkerhet. Norsk akkrediterings oppgaver er å behandle søknader om akkreditering fra private og offentlige virksomheter, fremme bruk av akkreditering på nye områder og bidra til at norske interesser ivaretas ved å videreutvikle akkrediteringsordningene på europeisk og internasjonalt nivå. Norsk akkreditering benytter også innleid ekspertise ved behandling av søknader om akkreditering. Norsk akkreditering har myndighet til å utføre inspeksjoner i samsvar med OECDs prinsipper for god laboratoriepraksis. Etaten har også ansvar for akkreditering av miljørevisorer i Norge som et ledd i EUs ordning for miljøstyring og miljørevisjon.

Norsk akkreditering er et statlig forvaltningsorgan. Virksomheten disponerte 27 årsverk per 1. mars 2015. Norsk akkreditering flyttet i 2015 til nye kontorlokaler i Lillestrøm.

Resultater 2014

Norsk akkreditering innvilget ni søknader om akkreditering i 2014. Det totale antallet akkrediteringer er redusert fra 245 til 232 i løpet av 2014. Dette skyldes både sammenslåing av akkrediteringer innen medisinske laboratorier og at flere søknader ikke var ferdigbehandlet ved utgangen av året. Etaten mottok sju søknader om akkreditering for nye krav i forskrift om periodisk kontroll av kjøretøy.

Norsk akkreditering igangsatte tiltak for å effektivisere saksbehandlingen og begrense antall skjemaer for akkrediterte virksomheter og nye søkere. Etaten har bidratt til å skape økt forståelse for nytten av akkreditering gjennom kurs, seminarer og kontaktmøter med en rekke offentlige og private virksomheter. Departementet vurderer måloppnåelsen til Norsk akkreditering for 2014 som tilfredsstillende.

Prioriteringer 2016

Norsk akkreditering skal prioritere behandling av søknader om akkreditering innen gjeldende frister og delta i arbeidet med å videreutvikle den europeiske akkrediteringsordningen.

Budsjettforslag 2016**Post 01 Driftsutgifter**

Det foreslås en bevilgning på 41,15 mill. kroner på posten. Bevilgningen skal dekke utgifter til lønn, løpende drift og kjøp av tjenester. I tillegg skal bevilgningen dekke informasjons- og utviklingsarbeid og internasjonale forpliktelser. Akkrediteringsoppdrag finansieres av Norsk akkrediterings kunder. Som følge av usikkerhet om omfanget av denne aktiviteten foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3903, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3903 Norsk akkreditering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Gebyrinntekter og andre inntekter	38 387	33 867	35 500
16	Refusjon av foreldrepenger	126		
18	Refusjon av sykepenger	521		
	Sum kap. 3903	39 034	33 867	35 500

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble post 01 redusert med 200 000 kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Post 01 Gebyrinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 35,5 mill. kroner på posten. Virksomhet knyttet til utføring av akkrediteringer, andre godkjenningsordninger og relaterte aktiviteter dekkes gjennom gebyrer. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 903, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 904 Brønnøysundregistrene

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	345 200	292 991	277 500
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>			20 000
22	Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	302 092	197 270	235 700
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>			205 000
	Sum kap. 0904	647 292	490 261	738 200

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble post 22 økt med 8 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Oppgaver og mål

Brønnøysundregistrene skal sørge for pålitelige opplysninger om norsk næringsvirksomhet og har en viktig rolle i å skape en så enkel hverdag som mulig for norsk næringsliv. Etaten bidrar gjennom sikker og effektiv drift, riktige registeropplysninger og brukervennlige og tilgjengelige registerløsninger til trygghet, orden og oversikt for frivillig sektor, offentlig sektor og den enkelte innbygger.

Brønnøysundregistrene består av 17 forskjellige statlige elektroniske registre og er tillagt nasjonale forvaltningsoppgaver i forbindelse med etableringskontroll, registrering og vedlikehold av data om bl.a. foretak og juridiske enheter. Registerne yter service overfor næringslivet, privatpersoner og en rekke offentlige myndigheter, og utfører registertjenester for åtte departementer. Etaten forvalter også Altinn som er et offentlig samarbeid for å digitalisere og forenkle næringslivets og innbyggernes kommunikasjon med offentlig forvaltning.

Altinn-samarbeidet består i dag av 41 ulike forvaltningsorganer. Løsningen består av infrastruktur for utvikling og drift av sikre og brukervennlige digitale tjenester med tilknytning til de nasjonale felleskomponentene ID-porten, Folkeregistret og Enhetsregisteret. Altinns teknologiske infrastruktur er tilgjengelig for alle offentlige forvaltningsorganer, og Altinn har en sentral rolle i koordineringen av nye digitale offentlige tjenester på tvers av sektorer. Den enkelte etat er selv ansvarlig for sine tjenester i Altinn, og for å realisere gevinster ved bruk av tjenestene.

Brønnøysundregistrene er et forvaltningsorgan og disponerte 542 årsverk per 1. mars 2015, hvorav Altinn og SERES utgjorde 76 årsverk. Etaten ligger i Brønnøysund, men har også to mindre kontorer i Oslo og Narvik.

Det er definert fire hovedmål for Brønnøysundregistrene:

- tillitsskapende myndighetsutøver og datakilde
- bidra til å gjøre næringslivets samhandling med norsk forvaltning enklere
- bidra til å gjøre norsk forvaltning enklere
- utvikle og forvalte Altinn for norsk næringsliv, innbyggere og offentlig forvaltning

Det siste målet er nytt fra 2015. Resultatrapporteringen om Altinn for 2014 er omtalt under det nye hovedmålet om Altinn.

Resultater 2014

Tillitsskapende myndighetsutøver og datakilde

Årets brukerundersøkelse viser at Brønnøysundregistrene har et godt omdømme. Over 90 pst. av brukerne mener at Brønnøysundregistrene er en tillitsskapende myndighetsutøver og datakilde og at opplysningene som sendes til registrene blir behandlet på en sikker måte. Det samme gjelder kvaliteten på tjenestene. Brukerundersøkelsen viser at brukerne i enda større grad enn før ønsker å være selvhjulpne på nettet; finne opplysninger, levere skjema, kjøpe produkter og sende meldinger digitalt.

I 2014 var tilgjengeligheten til registrene stabil. På årsbasis var tilgjengeligheten på nesten 100 pst. og det var ikke noen alvorlige sikkerhetshendelser i registersystemet. Brønnøysundregistrene har arbeidet systematisk med kvalitetssikring for å ivareta krav til informasjonskvalitet og integritet i registrene.

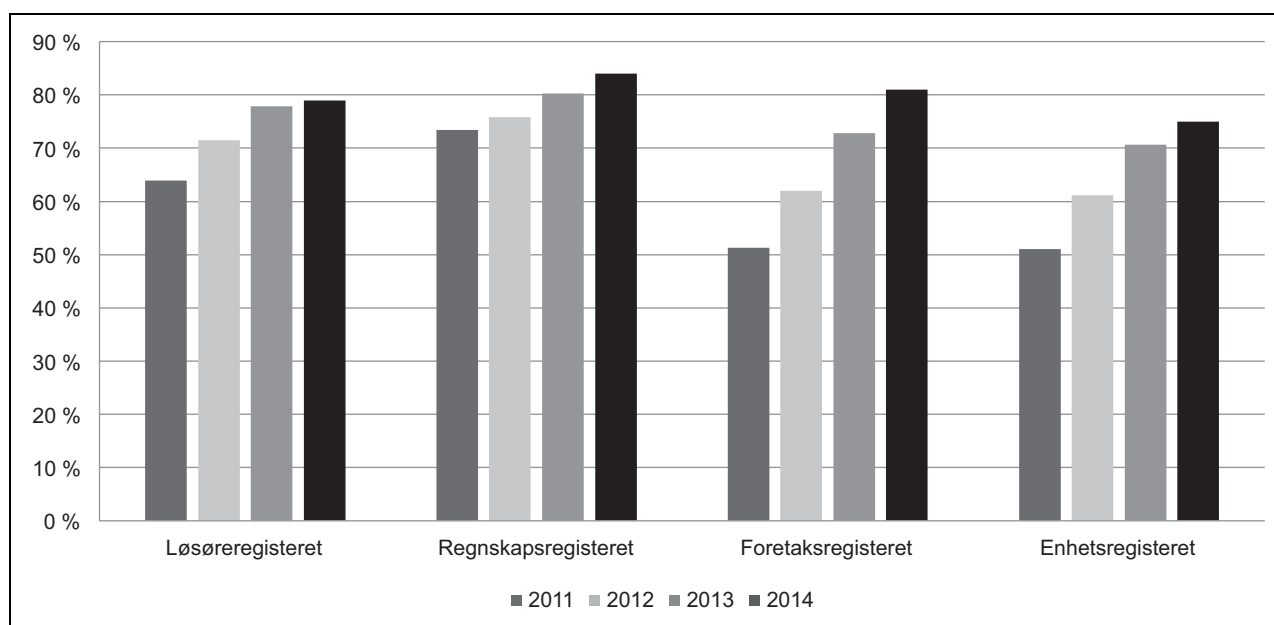
Saksbehandlingstiden for registerproduksjon og avgivelse var tilfredsstillende. Antallet manuelle henvendelser per telefon er redusert. Det skyldes at Brønnøysundregistrene over tid har arbeidet målrettet med å forbedre nettsidene og satt i gang tiltak for å få flere selvhjulpne brukere.

Produksjonen har vært jevnt økende siden 2010, og det var i 2014 om lag 3,1 mill. registreringer. Dette er en økning på 20 pst. sammenlignet med 2010. Produksjonen i 2014 var på om lag samme nivå som i 2013.

Gjøre næringslivets samhandling med norsk forvaltning enklere

Brønnøysundregistrene skal sørge for at næringslivet har tilgang til nødvendig informasjon for å drive sin virksomhet, og at nødvendige oppgaveplikter kan utføres enklest mulig. Oppslag som gjelder tilgjengelige nøkkelopplysninger og opplysninger i informasjonsportalen «Starte og drive bedrift» har vært økende. I 2014 har også brukerne fått utvidet mulighet til å bestille dokumenter ved selvbetjente nettløsninger.

Det er en klar tendens til at manuelle tjenester går ned, mens automatiske tjenester øker. Dette gir raskere, riktigere og enklere behandling og mulighet til elektronisk dialog med næringslivet. Andelen elektroniske innsendinger har vært økende over mange år og er samlet på ca. 80 pst. i 2014. Fra og med 2015 skal all innsending av årsoppgjør til Regnskapsregisteret skje elektronisk. Dette er i samsvar med Brønnøysundregistrenes tilrettelegging av selvbetjente tjenester.

Figur 4.10 Andel elektroniske registreringer ved Brønnøysundregistrene 2011 – 2014

Brønnøysundregistrene har i 2014 og 2015 arbeidet målrettet med å utvikle kompetansen på forenklingområdet. Brønnøysundregistrene har vært på ti etatsbesøk og avdekket flere nye forenklingstiltak. Bl.a. har etaten avdekket mulige

forenklinger i særattestasjonslovgivningen, som kan innebære en reduksjon av krav til særattestasjon fra revisor der nytten ikke svarer til kostnaden, og for å samle rapportering av regnskapsinformasjon i én enkelt tjeneste. Brønnøysund-

registrene vil fortsette oppfølgingen av disse mulige forenklingstiltakene i 2016. Løsøreregistret har etablert en løsning for elektronisk tinglysing av utleggspant, salgspant og sletting av enkelte pantehaftelser. Enhetsregisteret, Frivillighetsregisteret og Foretaksregisteret har i 2014 satt i drift en løsning som medfører at alle enheter som sender inn elektroniske meldinger også mottar elektronisk tilbakemelding gjennom Altinn.

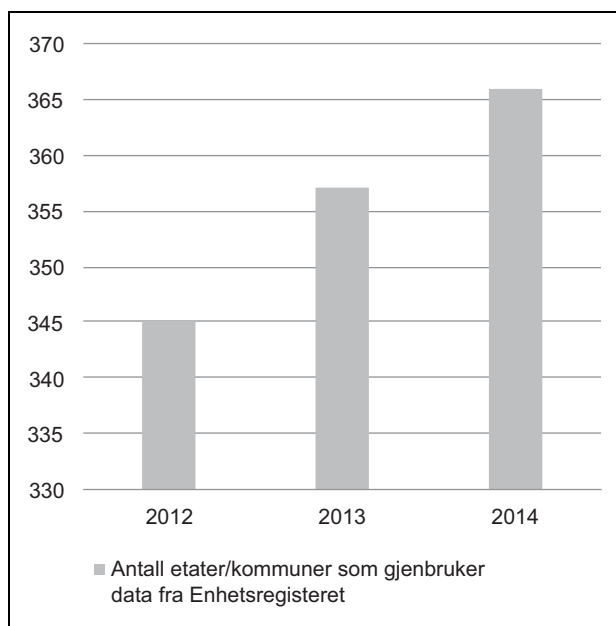
Gjøre norsk forvaltning enklere

Brønnøysundregistrene forvalter de nasjonale felleskomponentene Enhetsregisteret og Altinn. Disse er sentrale komponenter for at forvaltningen skal kunne gjenbruke data som allerede er innhentet. Åpne registerdata har en høy samfunnsnytte og har medført betydelige besparelser for brukere av data fra Enhetsregisteret. Ved utgangen av 2014 gjenbrukte 366 av 565 offentlige etater og kommuner data fra Enhetsregisteret. Selv om det er høy gjenbruksgrad av data, er det et betydelig uutnyttet potensial.

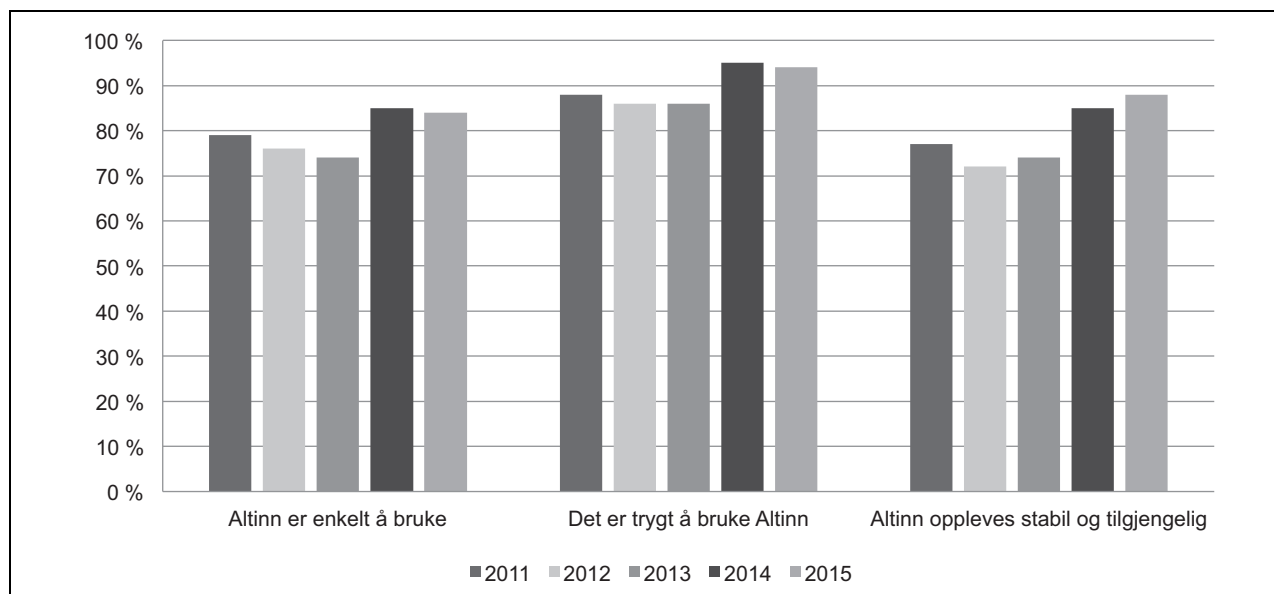
I 2014 lanserte Brønnøysundregistrene en pilotløsning på sine nettsider som tilbyr søk av data og nedlastning av komplette datasett. Med økt tilgjengeliggjøring av åpne data fra registrene skal Brønnøysundregistrene tilby data av høy kvalitet og oppdateringsfrekvens.

Brønnøysundregistrene skal utvikle og forvalte Altinn for norsk næringsliv, innbyggere og offentlig forvaltning

Arbeidet med et test- og kvalitetssenter ble ferdigstilt i 2014 og kompetansen og kapasiteten i Altinn har blitt styrket. Satsingen på høy kvalitet, testing og stabil drift av Altinn har vært vellykket, og brukerne har høy tillit til løsningen. 94 pst. av bedriftene i Altinns brukerundersøkelse sommeren 2015 mente at løsningen er trygg å bruke og 88 pst. av bedriftene mente at løsningen har hatt stabil drift. I brukerundersøkelsen oppgir også næringslivet at de sparer betydelig tid og kostnader til posthåndtering gjennom elektronisk rapportering i Altinn.

Figur 4.11 Antall etater/kommuner som gjenbruker data fra Enhetsregisteret 2012–2014

Figur 4.12 Altinn brukerundersøkelse 2011–2015

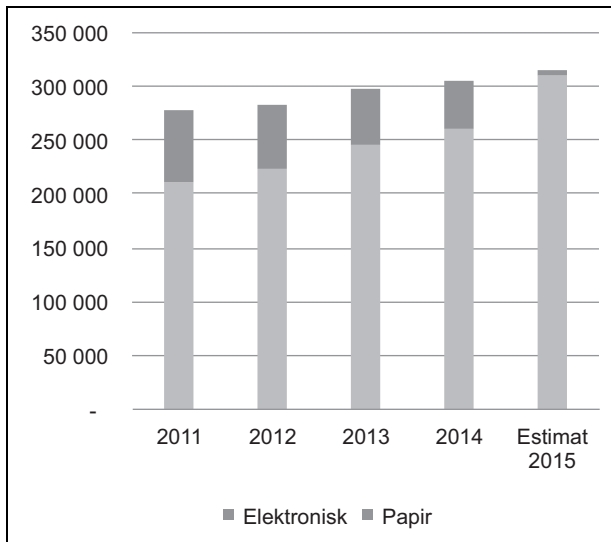
Brønnøysundregistrene har arbeidet med å heve brukskvaliteten og brukervennligheten i portalen og tjenestene. Rammeavtaler for konsulentbistand for å utvikle tjenester i Altinn har bidratt til styrket ressurstilgang og kapasitet ved utvikling av nye tjenester for tjenesteeierne. I 2014 ble muligheten til å gjøre Altinn-tjenester tilgjengelige på nettsider og på mobile plattformer utvidet. Flere tjenesteeiere har tatt i bruk den nye plattformen og tilbyr Altinn-tjenester via sine egne nettsider.

Totalt 489 digitale tjenester er tilgjengelige i Altinn per januar 2015. Av dette ble om lag 79 satt i produksjon i 2014. Bl.a. ble prøvedriften av a-meldingen vellykket gjennomført slik at tjenesten kunne realiseres fra 1. januar 2015. Rapportering av lønns- og ansettelsesforhold til Skatteetaten, NAV og Statistisk sentralbyrå er nå samlet i én melding i Altinn. Om lag 200 000 oppgavepliktige skal levere a-meldingen hver måned. Gjennom integrasjon av fagsystemer med Altinn kan rapporteringen leveres samtidig med lønnskjøringen. Årlige innsparinger fra tjenesten er anslått til om lag 323 mill. kroner for private arbeidsgivere og 237 mill. kroner for offentlige arbeidsgivere.

Altinn er også portalen der offentlig sektor har samlet informasjonstjenestene til næringslivet på ett nettsted. Som det nasjonale kontaktpunktet er også informasjon etter føringer i tjenstedirektivet på plass.

Innsparingene for det offentlige som resultat av bruk av Altinn har vært betydelige. Det er de offentlige forvaltningsorganene som har tjenester i Altinn som er ansvarlig for beregning og realisering av gevinster ved bruk av Altinn. Antall brukere som har benyttet Altinn har økt med 20,9 pst. fra 2,3 mill. brukere i 2013 til 2,8 mill. brukere i 2014, og antall transaksjoner i Altinn har økt med 23 pst. fra 29 mill. transaksjoner i 2013 til mer enn 36 mill. transaksjoner i 2014. Samtidig har transaksjonskostnadene i Altinn blitt redusert med 15 pst. fra 2,27 kroner per transaksjon i 2013 til 1,94 kroner i 2014. Dette utgjør betydelige besparelser for etatene i Altinn-samarbeidet.

Brønnøysundregistrene er selv en stor tjenesteeier i Altinn med et stort transaksjonsvolum for næringsrettede digitale tjenester. Siden lanseringen av Altinn i 2003 har bl.a. andelen elektroniske innsendinger i Regnskapsregisteret gradvis økt. Etter loven skal alle årsregnskap for 2014 sendes elektronisk. Ved overgangen til elektronisk mottak av årsregnskap har saksbehandlingstiden blitt redusert ved at flere oppgaver, som posthåndtering, manuell registrering av regnskapstall i database og arkivering av årsregnskapene, har falt bort. Siden 2004 har antall innsendte årsregnskap blitt nær fordoblet, uten en tilsvarende økning i ressursbruk i Brønnøysundregistrene.

Figur 4.13 Antall innsendinger og elektronisk andel, Regnskapsregisteret 2011–2015

I tillegg til kostnadsbesparelser ved saksbehandling og posthåndtering rapporterer tjenesteeierne at digital, automatisk overføring har ført til bedre datakvalitet og færre returerte skjemaer på grunn av mangelfull utfylling.

I 2014 har Brønnøysundregistrene også forbedret SERES som løsning for å forvalte datadefinisjoner (metadata) til bruk i tjenesteproduksjonen i Altinn. I samråd med Skatteetaten, Difi og andre relevante offentlige virksomheter skal Brønnøysundregistrene fortsette arbeidet med å sikre at behovet for informasjonsforvaltning blir dekket for eksisterende og nye tjenester i Altinn.

Andre oppgaver

Dagens saksbehandlingssystem i Brønnøysundregistrene nærmer seg slutten av sin levetid og systemet legger store begrensninger på muligheten for videreutvikling. Gjennom 2014 og 2015 har Brønnøysundregistrene gjort et betydelig arbeid med å forberede et investeringsprosjekt. Ekstern kvalitetssikring (KS2) ble levert i april 2015. Kvalitetssikrer uttaler at prosjektkonseptet er veldefinert og tilfredsstillende, og at sentralt styringsdokument framstår som grundig og gjennomarbeidet. Prosjektet planlegges å gjennomføres i perioden 2016–2021.

Brønnøysundregistrene har en samfunnskritisk funksjon og skjermingsverdige objekter⁶ som setter nye og høye krav til sikkerhet. Derfor er det

⁶ Eiendom som må beskyttes mot sikkerhetstruende virksomhet av hensyn til rikets eller alliertes sikkerhet eller andre vitale nasjonale sikkerhetsinteresser.

viktig med relevante tiltak for å sikre driften av registrene og Altinn slik at tjenestene har høy tilgjengelighet og behandlingen av informasjonen er sikker. I 2014 gjennomførte Brønnøysundregistrene en verdi- og sårbarhetsvurdering og en risikoanalyse i forbindelse med at etaten har skjermingsverdige objekter. Det ble identifisert flere sikringstiltak og gjennomføring av de mest kritiske sikringstiltakene ble startet. Brønnøysundregistrene samarbeider med Nasjonal sikkerhetsmyndighet om sikring av de skjermingsverdige objektene.

Leiekontrakten for Brønnøysundregistrenes lokaler utløper ved utgangen av 2020. Det er satt i gang et arbeid hvor Statsbygg prosjekterer nytt bygg for etaten. Som bruker av bygget har Brønnøysundregistrene en viktig rolle i prosjekteringen.

Vurdering av måloppnåelse

Brønnøysundregistrene har hatt stabil drift og gjennomført mange aktiviteter for å forenkle for næringsliv, innbyggere og offentlig forvaltning. Enkelte aktiviteter har blitt forsinket og blir videreført i 2015. Samlet sett mener departementet at Brønnøysundregistrenes måloppnåelse i 2014 var akseptabel.

Prioriteringer 2016

Fortsette å utvikle Altinn

Altinn skal tilby offentlig sektor en sikker og brukervennlig digital infrastruktur for å utvikle digitale tjenester som gjør næringslivets og innbyggers kommunikasjon med forvaltningen enklere. I 2016 skal nye tjenester i Altinn lanseres på en rask og effektiv måte, og Altinn skal videreutvikles og forvaltes for fortsatt å være en moderne løsning som har høy tilfredshet og tillit hos brukerne. Kapasitet og kompetanse på flere spesifikke fagområder og administrativt skal styrkes ytterligere for å sikre god drift og forvaltning av Altinn. For å sikre en robust og stabil løsning skal arbeidet med å inngå nye avtaler med leverandører for utvikling, drift og forvaltning av Altinn prioriteres høyt.

Forbedre tjenestene fra Brønnøysundregistrene

Elektroniske fellesløsninger som forvaltes av Brønnøysundregistrene, skal være så gode og brukervennlige som mulig og ha et høyt sikkerhetsnivå. Utvikling av brukervennlige løsninger med høyt sikkerhetsnivå, inklusiv tilrettelegging

for digitale løsninger, er en prioritert oppgave i 2016. Det skal fortsatt arbeides for å øke andelen elektroniske inntekster. For å sikre at Brønnøysundregistrene kan fortsette å levere stabile og gode registertjenester som er tilpasset nye krav og forventninger knyttet til digitalisering, må dagens systemløsninger erstattes. I 2016 skal Brønnøysundregistrene sette i gang et prosjekt for å etablere et nytt saksbehandlingssystem.

Identifisere og gjennomføre forenklingstiltak

Brønnøysundregistrene skal i 2016 videreføre igangsatte forenklingsprosjekter og identifisere nye forenklingstiltak. Arbeidet skal koordineres med regjeringens forenklingsarbeid for næringsliv og innbyggere.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter, investeringer og utgifter forbundet med oppdrag.

Det foreslås en bevilgning på 277,5 mill. kroner. Dette er en reduksjon på 15,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2015. Det foreslås at det overføres 20 mill. kroner fra post 01 til post 21 Spesielle driftsutgifter.

Videre foreslås det at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 02, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Det foreslås at det opprettes en egen post for utviklingsprosjekter, med en bevilgning på 20 mill. kroner.

Post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 235,7 mill. kroner. Brønnøysundregistrene forvalter Altinn på vegne av de deltakende etatene. Altinn driftes og utvikles gjennom kontrakter med eksterne leverandører. 36,1 mill. kroner skal dekke utgifter i forbindelse med inngåelser av nye kontrakter om drift og videreutvikling av Altinn.

Av bevilgningsforslaget er 82,5 mill. kroner knyttet til utgifter som skal finansieres av tjenesteeierne i forbindelse med drift og driftsrelatert applikasjonsforvaltning. Brønnøysundregistrene viderefakturerer tjenesteeierne i samsvar med gjeldende fordelingsnøkkel i samarbeidsavtalen mellom de berørte etatene, jf. tilsvarende bevilgningsforslag under kap. 3904, post 03.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3904, post 03, jf. nærmere omtale under denne inntektsposten og forslag til vedtak II, 1.

Det foreslås en bestillingsfullmakt ut over gitt bevilgning på inntil 50 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VII, 2.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 205 mill. kroner til nytt saksbehandlingssystem for Brønnøysundregistrene. Samlet kostnadsramme er 1 181 mill. 2016-kroner. Brønnøysundregistrenes egne personalkostnader knyttet til prosjektet er beregnet til 77 mill. kroner for hele prosjektperioden, og budsjetteres under kap. 904, post 01. Etter planen vil systemet bli ferdigstilt i 2021.

Andre poster

Utgifter til kunngjøringer belastes Justis- og beredskapsdepartementets budsjett kap. 410, post 23 og kap. 440, post 21.

Kap. 3904 Brønnøysundregistrene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Gebyrinntekter	565 454	524 500	453 600
02	Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	30 401	29 319	30 000
03	Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	104 997	88 343	82 450
16	Refusjon av foreldrepenger	2 788		
17	Refusjon lærlinger	66		
18	Refusjon av sykepenger	8 345		
	Sum kap. 3904	712 051	642 162	566 050

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble post 01 økt med 15,5 mill. kroner og post 03 med 8 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Post 01 Gebyrinntekter

Gebyrinntektene kommer fra flere registertjenester og informasjonsavgivelse, hjemlet i ulike lover og forskrifter, jf. omtale i Ot.prp. nr. 61 (2002–2003) og Ot.prp. nr. 55 (2006–2007). Hoveddelen av tjenestene fra Brønnøysundregistrene er brukerfinansiert med gebyrer. Ut fra dagens gebyrsatser, moderate volumprognoser og en forutsetning om økning i elektroniske innsendinger, anslås gebyrinntektene å overstige kostnadene for den gebyrfinansierte virksomheten med om lag 200 mill. kroner i 2016. For å redusere overprisingen foreslås det å redusere bevilgningen på posten med 78 mill. kroner i 2016.

Det foreslås å fjerne årsavgiften i Frivillighetsregisteret fra 1. januar 2016. Dette innebærer at bevilgningen på posten reduseres med 5,4 mill. kroner, mot tilsvarende reduksjon i bevilgningen på kap. 315, post 21, jf. omtale i Prop. 1 S (2015–2016) for Kulturdepartementet.

Det foreslås en bevilgning på posten på 453,6 mill. kroner i 2016.

Post 02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter

Det foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner. Bevilgningen benyttes til inntektsføring av refunderte midler hvor Brønnøysundregistrene påtar seg oppdrag for andre. Inntekter fra bl.a. Reservasjonsregisteret, Jegerregisteret og Lotteriregisteret og salg av kurs- og konsulenttjenester blir ført under posten.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen

Det foreslås en bevilgning på 82,45 mill. kroner for refusjoner i forbindelse med samarbeidsprosjekter eller spesielle oppdrag i tilknytning til forvaltning av Altinn-løsningen. Brønnøysundregistrene blir fakturert for alle utgifter til drift og driftsrelatert applikasjonsforvaltning. Utgiftene viderefaktureres til tjenesteeierne etter gjeldende fordelingsnøkkel basert på samarbeidsavtale mellom de berørte etatene. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten mot økte utgifter under kap. 904, post 22, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	194 850	178 314	174 300
21	Spesielle driftsutgifter	76 624	69 426	71 100
	Sum kap. 0905	271 474	247 740	245 400

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble post 01 redusert med 5 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Oppgaver og mål

Norges geologiske undersøkelse (NGU) er et forvaltningsorgan som skal framskaffe og formidle kunnskap om Norges berggrunn, løsmasser, grunnvann og mineralressurser. NGU skal bidra til å dekke samfunnets behov for geologisk basis-kunnskap gjennom å etablere og drive nasjonale databaser som gir informasjon om Norges geologi og geologiske ressurser.

NGU har hovedsete i Trondheim og et borekjerne- og prøvesenter på Løkken i Meldal kommune. Etaten disponerte 222,6 årsverk per 1. mars 2015. NGU har et internasjonalt fagmiljø med medarbeidere fra 27 nasjoner. Om lag 70 pst. av virksomheten finansieres med bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Resten finansieres med inntekter fra samfinansieringsprosjekter og oppdrag.

NGUs virksomhetsidé er sammenfattet i begrepet «Geologi for samfunnet», og NGU har følgende operative målsettinger for sin virksomhet:

- øke kartleggingen av geologiske ressurser
- øke omfanget av tilgjengelig geologisk kunnskap til bruk i arealplanlegging og utbygging
- styrke kunnskapen om landets oppbygging og geologiske prosesser
- sørge for god forvaltning og brukertilpasning av geologisk kunnskap
- styrke kommunikasjon og formidling av geologisk kunnskap

Kjernevirksomheten til NGU kan deles inn i datainnsamling, bearbeiding, lagring i nasjonale databaser og formidling av geologiske data fra fastlandet, grunnfjellet og de øverste lag på konti-

nentalsokkelen. For kontinentalsokkelen er det en avklart arbeidsdeling med Oljedirektoratet. Innsamling av data skjer både ved egen kartlegging, ved kartlegging samfinansiert med andre offentlige etater, kommuner og bedrifter, og ved at data blir overført til NGU fra universiteter og konsulentfirmaer.

Resultater 2014

NGU har i 2014 økt innsatsen innenfor geologisk oversiktskartlegging og videreutvikling og drift av de nasjonale databasene for berggrunn, løsmasser, mineralressurser, grunnvann, maringeologi og geofysikk.

Kartlegging

En satsing på innsamling av geofysiske og geologiske grunnlagsdata i Nord- og Sør-Norge ble igangsatt i henholdsvis 2011 og 2013. Målet er å øke tilgangen på grunnlagsdata og skape økt interesse for prospektering blant nasjonale og internasjonale selskaper. Gjennom arbeidet med kartleggingen er det påvist forekomster som kan gi grunnlag for flere nye prosjekter av potensiell økonomisk verdi. Ved utgangen av 2014 var ca. 75 pst. av landarealet i Nord-Norge og ca. 32 pst. av landarealet i Sør-Norge kartlagt. Totalt er 47 pst. landarealet i Norge kartlagt.

Geologisk kunnskap til bruk i arealplanlegging og utbygging

Kartleggingsprogrammet Mareano (marin areal-database), med Havforskningsinstituttet, Kartverket og NGU som utførende deltakere, er videreført. Gjennom programmet ble det gjennomført innsamling av bio-geokjemi-data fra et areal på 21 305 km² i Norskehavet og Barentshavet i 2014. Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) er nasjonal skredetat, og NGUs kartleggings- og databasearbeid på skredområdet utføres som et

statsoppdrag fra NVE/Olje- og energidepartementet.

Geologisk kunnskap om landets oppbygging og geologiske prosesser

Produksjonsmålet for berggrunnskart i målestokk 1:50 000 ble nådd med fire trykte kart i 2014. I tillegg ble det utgitt seks løsmassekart. Ny berggrunnskartlegging har blitt prioritert i områder i Nord-Norge, mens løsmassekartleggingen prioriteres ut fra nasjonal plan for skredfarekartlegging. Det ble registrert 6 300 nye grunnvannsbrønner i Brønndatabasen.

Forvaltning, brukertilpasning og kommunikasjon

NGU har arbeidet kontinuerlig med å effektivisere produksjonen fra feltarbeid til ferdige databaser, kart og innsynsløsninger på nett. I arbeidet med NGUs nye nettside er det lagt betydelig vekt på relevant kartinnsyn og enkel tilgang til kartdata. Arbeidet med de nye databasene, «Geologisk mangfold», «Circum-Arctic Mineral Resources» og «Nasjonal database for grunnundersøkelser» som startet i 2013 fortsatte i 2014. I tillegg er arbeidet med å planlegge formidling av data i 3D godt i gang.

Nettstedet www.ngu.no har i 2014 hatt 452 187 besøk, og fra karttjenesten er det lastet ned 3 363 datasett. Nettstedet www.grunnvann.no har i 2014 hatt 34 811 besøk. I løpet av de siste fem år har det vært en betydelig økning i antall besøk og nedlastninger. Tilsvarende tall for 2009 var henholdsvis 287 500 besøk og 675 nedlastninger på nettstedet www.ngu.no, og 20 300 besøk på nettstedet www.grunnvann.no.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at NGU nådde sine mål i 2014 uten nevneverdige avvik.

Prioriteringer 2016

NGU vil prioritere geologisk kartlegging og anvendt/tverrfaglig forskning (i norske land- og havområder), utvikling og vedlikehold av nasjonale databaser og effektiv formidling gjennom kart- og webtjenester som en integrert del av Norge Digitalt og INSPIRE-direktivet.

NGU skal videreføre kartleggingen knyttet til mineralressurser i Sør- og Nord-Norge og videreføre skredfarekartleggingen som et oppdrag fra NVE.

NGU skal videreføre Mareano-programmet i tråd med regjeringens prioriteringer og i samarbeid med Havforskningsinstituttet og Kartverket, samt utvikle marine grunnkart for kystsonen i samarbeid med aktuelle næringer og forvaltnings- og forskningsinstitusjoner.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 174,3 mill. kroner på posten. Av bevilgningen er 25 mill. kroner avsatt til geofysiske målinger fra fly og helikopter i Sør- og Nord-Norge. Mareano-programmet foreslås videreført på samme nivå som i 2015. Bevilgningen skal videre dekke lønnsutgifter, husleier, reiseutgifter, administrative fellesutgifter, investeringer og utgifter knyttet til tjenesteavtalen mellom Direktoratet for mineralforvaltning og NGU.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 71,1 mill. kroner på posten. Under denne posten føres utgifter til eksterntfinansierte prosjekter. Det skilles mellom oppdrag og samfinansieringsprosjekter.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3905, postene 01 og 02, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV. 4.

Kap. 3905 Norges geologiske undersøkelse

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Oppdragsinntekter	24 847	27 773	28 436
02	Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	52 145	47 153	48 278
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	9		
16	Refusjon av foreldrepenger	826		
18	Refusjon av sykepenger	2 368		
	Sum kap. 3905	80 195	74 926	76 714

Post 01 Oppdragsinntekter

Det foreslås en bevilgning på 28,436 mill. kroner for 2016. Her føres eksterne inntekter fra oppdrag. Oppdraget fra NVE knyttet til kartlegging av skredfare utgjør det største enkeltprosjektet. De øvrige oppdragsinntektene ventes i hovedsak å komme fra oljeselskapene.

Post 02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter

Det foreslås en bevilgning på 48,278 mill. kroner for 2016. Her føres bidrag fra eksterne deltakere

til finansiering av samfinansieringsprosjekter. De viktigste finansieringskildene er Norges forskningsråd, oljeselskapene, mineralindustrien, kommuner, fylkeskommuner, andre departementer og statsetater.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til postene 01 og 02, jf. omtale under kap. 905, post 21 og forslag til vedtak II, 1 og en overskridelsesfullmakt knyttet til de samme kapitler og poster, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Kap. 906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	30 048	29 272	34 500
30	Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	9 215	6 500	6 700
31	Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	4 963	14 100	51 350
	Sum kap. 0906	44 226	49 872	92 550

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble post 01 økt med 5 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Oppgaver og mål

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er statens fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressursene i Norge og på Svalbard. Etaten disponerte 32,2 årsverk per 1. mars 2015 og er samlokalisert med Norges geologiske undersøkelse (NGU) i Trondheim. Etaten har også kontor på Svalbard.

DMF tildeler undersøkelsesrett og utvinningsrett til mineralske ressurser som staten eier, og gir driftskonsesjon for mineralvirksomhet på alle typer mineraler. DMF er fast høringsinstans i saker om mineralske ressurser etter plan- og bygningsloven og har innsigelseskompetanse i plansaker som angår mineralske ressurser. Fra 1. januar 2015 er fylkeskommuner gitt anledning til å forespørre om DMF kan være ansvarlig myndighet for konsekvensvurderinger etter plan- og bygningsloven for større uttak av mineralressurser. DMF administrerer og følger også opp en rekke miljøtiltak og sikringsarbeider ved gamle gruver der staten har et ansvar.

På Svalbard er grunnlaget for DMFs virksomhet Bergverksordningen for Svalbard med utfyllende regler for petroleumsvirksomhet. DMF utsteder mineraltillatelser og utgir oversikter over geologiske funn på Svalbard. Etter forskrift til lov om miljøvern på Svalbard skal planprogrammet i konsekvensutredninger som gjelder uttak og undersøkelser av mineralske ressurser, forelges DMF før endelig vedtak.

Bevilgning til virksomheten på Svalbard gis over eget budsjettkapittel i Svalbardbudsjettet, jf. omtale under Svalbardbudsjettets kap. 11 Bergmesteren.

DMF skal arbeide for at Norges mineralressurser forvaltes og utnyttes til beste for samfunnet og legge grunnlag for økt verdiskaping basert på en forsvarlig og bærekraftig utvinning og bearbeiding av mineraler. DMF skal legge til rette for vekst i mineralnæringen gjennom god og effektiv saksbehandling og bidra til at mineralvirksomhet skjer ut fra en avveining av flere ulike samfunns hensyn, inklusiv annen næringsvirksomhet, miljø og kulturminneverdier.

Det er fastsatt følgende hovedmål for etatens virksomhet:

- sørge for forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser
- redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak
- sørge for forsvarlige sikringstiltak
- styrke kommunikasjon, kompetansebygging og brukerorientering
- sørge for forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser på Svalbard

Resultater 2014

Forvaltning

Mineralloven har medført et økt antall konsesjonssøknader, særlig som følge av at overgangsordningen løp ut 1. januar 2015. DMF har i 2014

og i 2015 mottatt et betydelige antall konsesjonssøknader etter overgangsordningen. Ved utgangen av 2014 hadde DMF mottatt 410 søknader om driftskonsesjon, og flesteparten av disse kom inn i løpet av årets fire siste måneder. Til sammenligning var antall søknader i 2012 og 2013 henholdsvis 44 og 55. Antall ferdigbehandlede søknader i 2014 var 34, mot 27 og 28 i 2012 og 2013. I løpet av høsten 2014 ble alt tilgjengelig personell omdisponert internt for behandling av konsesjonssøknader. Kapasiteten ble også økt ved innleide ressurser. Antall saker i DMF øker fortsatt. DMF arbeider med å effektivisere og forenkle arbeidsoppgaver og å tilpasse organisasjonen best mulig til de nye pålagte oppgavene etter mineralloven. I 2014 er det ansatt fem nye medarbeidere, det er etablert nye saksbehandlingsrutiner for konsesjonsbehandling og planbehandling, ny organisasjonsstruktur samt plan for ny databasestruktur med god GIS-funksjonalitet (GIS = geografiske informasjonssystemer), samt ny programvare som kan lese kartdata fra mange forskjellige kilder er implementert.

Som følge av mineralloven har også antall objekter som etaten skal holde tilsyn med, økt betraktelig fra noen hundre til flere tusen objekter. Dette skyldes bl.a. at etaten har fått det formelle ansvaret for uttak av puk og grus. DMFs tilsynsvirksomhet i 2014 er sterkt redusert som følge av manglende kapasitet. Arbeid knyttet til rapportering og oppfølging av avvik som er identifisert ved tidligere års tilsynsvirksomhet, samt behandling av søknader om driftskonsesjon, er prioritert framfor nye, fysiske tilsyn. Fysiske tilsyn er prioritert ved mistanke om fare for liv og helse.

Miljøtiltak

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. DMF har gjennomført tiltak i disse områdene, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er blitt vesentlig redusert i perioden. DMF vurderer i samarbeid med Miljødirektoratet ytterligere tiltak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken: Miljødirektoratet har gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken Gruver. Miljødirektoratet ga i mai 2014 tilslutning til tiltaksplan for Løkken. DMF har ansvar for gjennomføring av tiltaksplanen. DMF har i 2014 drevet ekstra kartlegging for å øke kunnskapen om

de ulike delområdene før tiltakene detaljprosjekteres.

Folldal: Klima- og miljødepartementet har pålagt Nærings- og fiskeridepartementet å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal. Målingene viser at metallavrenningen fortsatt ligger over kravet fra forurensningsmyndighetene. I 2014 har DMF arbeidet med en helhetlig tiltaksplan for Folldal. Arbeidet har bestått av flere parallelle delprosjekter. DMF vil oversende forslag til tiltaksplan for Folldal til Nærings- og fiskeridepartementet i desember 2015.

Sulitjelma: I Sulitjelma er utslippene av kobber til innsjøen Langvatnet fortsatt høyere enn kravene fra Miljødirektoratet. I tråd med pålegg fra Miljødirektoratet har DMF i 2014 fortsatt arbeidet med å overvåke vannkvaliteten som også inkluderte biologiske undersøkelser. Hovedprioritet for arbeidet har vært å kartlegge kilder og disse kildenes betydning for metalltransporten ut i Langvatnet. I tillegg er også kontrollmålingsprogrammet for Sulitjelma revidert. Resultatene fra dette arbeidet legges til grunn i det videre tiltaksplanarbeidet. DMF skal etter planen oversende forslag til tiltaksplan i Sulitjelma til Nærings- og fiskeridepartementet i desember 2015.

Sikring

DMF påser at undersøkelsesarbeider og uttak av mineralske ressurser gjennomføres i samsvar med minerallovens krav og godkjente driftsplaner. DMF har utarbeidet en prioritert liste over områder hvor det er vurdert å være et sikringsbehov. Arbeider med rehabilitering/nyetablering av gjerder etc. var prioritert i 2014. Fem prosjekter ble ferdigstilt og det ble satt i gang tre prosjekter som forventes ferdigstilt i 2015. På grunnlag av innmeldte sikringsbehov er det utredet og vurdert tiltak i ni områder med gruver/mineraluttak. I tillegg ga departementet i 2014 DMF i oppdrag om å gjennomføre tiltak for sikring av eierløse bygninger på statens grunn på Løkken.

Kommunikasjon og brukerorientering

DMF har arbeidet med å forbedre og utvikle en mer brukervennlig hjemmeside, som ble lansert i juni 2015. DMF har i samarbeid med Norsk Bergindustri gjennomført kurs om minerallovens krav til driftsplaner og driftskonsesjon. Informasjon om at overgangsordningen etter mineralloven løp ut ved årsskiftet ble sendt til aktuelle bedrifter og alle kommuner og fylkesmenn.

DMF arbeider med å effektivisere innsamlingen av data som grunnlag for mineralstatistikken. I 2013 ble det lagt til rette for elektronisk innsending av driftsrapporter, og i 2014 rapporterte 90 pst. av virksomhetene digitalt.

Når det gjelder etatens virksomhet på Svalbard, vises det til omtale i Svalbardbudsjettet.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at DMF i all hovedsak nådde sine fastsatte mål i 2014. Det er fortsatt store utfordringer knyttet til kapasitet og behov for ytterligere kompetanse i etaten før DMF er i stand til å håndtere arbeids- og ansvarsområder på en fullt ut effektiv måte.

Da mineralloven trådte i kraft 1. januar 2010 ble DMF pålagt flere oppgaver og mer ansvar enn tidligere. Bemanningen og kompetansen i DMF var ikke tilpasset oppgaver og ansvar etter mineralloven. Bl.a. ble flere virksomheter underlagt konsesjonsplikt. Igangværende virksomheter som tidligere ikke trengte konsesjon, måtte innen 31. desember 2014 oppfylle vilkårene for driftskonsesjon etter mineralloven. I ettertid har det vist seg at antallet virksomheter som driver konsesjonspliktig virksomhet, og som var omfattet av overgangsordningen, er betydelig høyere enn hva som var antatt da mineralloven ble vedtatt.

Ressurssituasjonen hindrer DMFs mulighet til å følge opp og ivareta oppgaver og ansvar på en tilfredsstillende måte. I forarbeidene til mineralloven ble det påpekt at det kunne bli behov for økt bemanning. I Ot.prp. nr. 43 (2008–2009) om mineralloven står det at det kan bli behov for økt bemanning i DMF *«hvis det viser seg at etaten ikke kan løse arbeidsoppgavene ved omprioriteringer av egne ressurser eller dersom etaten på annen måte trenger å styrke sin kompetanse»*.

Nærings- og fiskeridepartementet har arbeidet og arbeider for å øke driftsbevilgningen til DMF, samtidig som arbeid med effektivisering og modernisering av DMF pågår. I budsjettet for 2015 ble det bevilget nær 29,3 mill. kroner til drift i DMF. I RNB 2015 ble ytterligere 5 mill. kroner bevilget til DMF ved omprioritering fra NGU til DMF. Økningen på 5 mill. kroner i RNB 2015 videreføres i 2016. Dette gir rom for å øke bemanningen i DMF ytterligere.

Prioriteringer 2016

DMF skal behandle alle innkomne søknader så raskt det lar seg gjøre og følge opp med sanksjoner overfor de som ikke har søkt om konsesjon,

samt følge opp med stedlig tilsyn for prioriterte uttak.

DMF skal utvikle «Min side» for virksomheter som omfattes av mineralloven, og etablere moderne IKT-systemer med god kartapplikasjon (GIS – geologisk informasjonssystem) for effektivt saksbehandling.

DMF skal gi gode faglige høringsinnspill til kommuneplaner og reguleringsplaner som berører mineralske ressurser, samt på forespørsel fra kommuner være ansvarlig myndighet for konsekvensvurderinger for større uttak av mineralressurser.

DMF skal gjennomføre og følge opp tiltak i samsvar med helhetlig tiltaksplan for Løkken, samt utarbeide aktsomhetskart for områder med farlige gruveåpninger. Forslag til tiltaksplan for forurensningssituasjonen i Folldal og Sulitjelma skal etter planen oversendes departementet i desember 2015.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 34,5 mill. kroner på posten. Det gir DMF rom for å øke bemanningen for å håndtere økt saksmengde som følge av ikrafttreddelsen av mineralloven. På Svalbardbudsjettet for 2016 foreslås det i tillegg bevilget 1,645 mill. kroner under kap. 11 Bergmesteren, til drift av virksomheten på Svalbard.

Staten eier et område på Raudsand i Nesset kommune i Møre og Romsdal etter hjemfall av tidligere gruveaktivitet. Området er i dag leid ut og leietaker ønsker å kjøpe eiendommen. Ved

behandlingen av Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2015 ga Stortinget sitt samtykke til at Nærings- og fiskeridepartementet kan avhende eiendommen, og at utgifter knyttet til salget trekkes fra salgsinntektene før disse inntektsføres. DMF skal forestå en ev. gjennomføring av salget. Gjennomføring av salgsprossen og ev. salg vil trolig ikke kunne ferdigstilles i 2015. Det foreslås derfor at fullmakten videreføres i 2016, jf. forslag til vedtak XV.

Post 30 Sikrings- og miljøtiltak, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 6,7 mill. kroner på posten. Midlene vil bli brukt til sikring av farlige gruveåpninger, til tiltak for å redusere forurensningen fra gamle gruveområder og til vedlikehold og kontroll med tidligere gjennomførte forurensningstiltak. I tillegg vil deler av bevilgningen bli benyttet til arbeidet med nødvendige vedlikeholds- og sikringstiltak på gamle gruvebygninger som eies av Nærings- og fiskeridepartementet.

Post 31 Miljøtiltak Løkken, kan overføres

Det foreslås en bevilgning på 51,35 mill. kroner. Bevilgningen skal dekke kostnader knyttet til gjennomføring av tiltak i samsvar med tiltaksplan for Løkken gruver. Det foreslås å videreføre øvre ramme på 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken, jf. forslag til vedtak XI.

Kap. 3906 Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2014	budsjett 2015	2016
01	Leie av bergrettigheter og eiendommer	210	100	105
02	Behandlingsgebyrer	4 592	699	716
16	Refusjon av foreldrepenger	332		
18	Refusjon av sykepenger	197		
	Sum kap. 3906	5 331	799	821

Post 01 Leie av bergrettigheter og eiendommer

Inntektene kommer fra leie av bergrettigheter og utleie av gruveeiendommer. Det foreslås en bevilgning på 105 000 kroner. Det foreslås også at bortfeste av gruver til museale formål kan skje vederlagsfritt, jf. forslag til vedtak XII.

Post 02 Behandlingsgebyrer

Inntektene kommer fra behandlingsgebyr for undersøkelses- og utvinningssøknader. Det foreslås en bevilgning på 716 000 kroner.

Kap. 909 Tiltak for sysselsetting av sjøfolk

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 696 507	1 802 000	1 962 000
	Sum kap. 0909	1 696 507	1 802 000	1 962 000

Post 73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, overslagsbevilgning

Tilskuddsordningen for tiltak for sysselsetting av sjøfolk skal sikre norsk maritim kompetanse og rekruttering av norske sjøfolk og sikre rederiene konkurransedyktige rammevilkår. Tilskuddsordningen kompenserer delvis for kostnadsulempen ved å sysselsette norske/EØS sjøfolk. Ordningen innebærer at rederiene mottar refusjon tilsvarende summen av innbetalt inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for mannskap innenfor ordningen.

Sjøfartsdirektoratet forvalter ordningen på grunnlag av forskrift om forvaltning av tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, oppdragsbrev og veiledninger fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

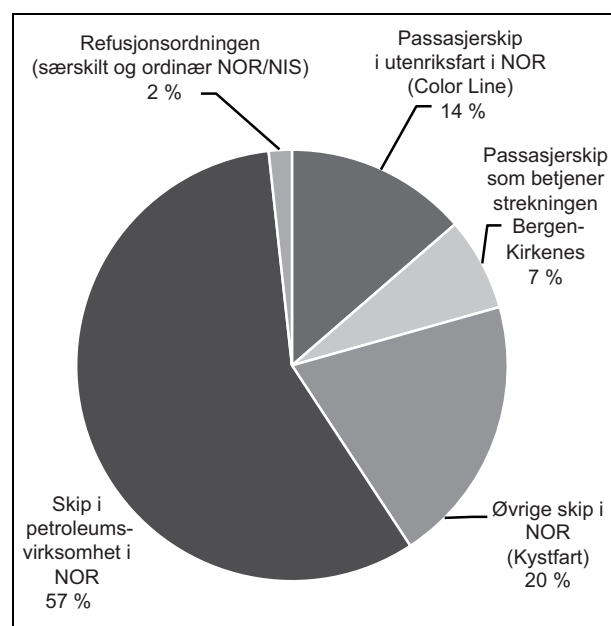
Tilskuddsordningen omfatter i dag:

- nettolønnsordning for bemanningen som omfattes av skipenes alarminstruks på passasjerskip i utenriksfart i NOR
- nettolønnsordning for sikkerhetsbemanning på skip i petroleumsvirksomhet i NOR
- nettolønnsordning for sikkerhetsbemanning på øvrige fartøyer i NOR (lasteskip, brønnbåter, passasjerskip og slepebåter)
- nettolønnsordning for sikkerhetsbemanningen på skip som betjener strekningen Bergen–Kirkenes
- prosentvis tilskudd (9,3 eller 12 pst.) til skip i Norsk Ordinært Skipsregister (NOR) og Norsk Internasjonalt Skipsregister (NIS)

Som en del av oppfølgingen av regjeringens maritime strategi legges det i 2016 opp til en styrking og forenkling av tilskuddsordningen.

Resultater 2014

Antall sjøfolk i ordningen har vært relativt stabil. Det gjennomsnittlige antallet tilskuddsberettigede sjøfolk i 2014 var om lag 11 950. Offshore-segmentet sysselsetter klart flest sjøfolk og står også for størstedelen av utbetalingene i ordningen.

Figur 4.14 Utbetaling av tilskudd til sysselsetting av sjøfolk per segment

Rederier som omfattes av nettolønnsordningen bidrar til tiltak for opplæring av sjøfolk og må for hvert skip i gjennomsnitt ha tilknyttet minst to personer under opplæring gjennom året. Rederiene innbetaler 500 kroner per refusjonsmottaker per måned til kompetansefondet under Stiftelsen Norsk Maritim Kompetanse. Fondets utbetalinger har bidratt til en positiv utvikling i antall opplæringsstillinger, med økning fra om lag 1 000 opplæringsplasser i 2004 til nær 3 100 ved utgangen av 2014. Regjeringen vil videreføre Kompetansefondet og invitere stiftelsens styre til drøfting av videre nivå, innretning og prioritering av midlene for å styrke maritim rekruttering.

Prioriteringer 2016

Oppfølgingen av fartsområdeutvalgets forslag er en sentral del i regjeringens maritime strategi og vil medføre vesentlige endringer i ordningen. Følgende endringer foreslås:

- grensen for maksimal utbetaling oppheves for skip i kystfart i NOR, passasjerskip i utenriksfart NOR og for skip i NOR som betjener strekningen Bergen–Kirkenes
- seilskip over 498 bruttotonn innlemmes i en tilskuddsordning tilsvarende som for skip i NOR som betjener strekningen Bergen–Kirkenes
- kravet til å stå på alarminstruksen oppheves for passasjerskip i utenriksfart NOR
- en ny tilskuddsordning tilpasset skip i NIS opprettes, samtidig som dagens særskilt- og ordinær refusjonsordning for skip i NIS avvikles
- en særskilt tilskuddsordning for utenriksferger i NIS opprettes
- en særskilt tilskuddsordning for konstruksjonsskip i NIS opprettes

Før endringene kan tre i kraft må endringen i tilskuddsordningen notifiseres og godkjennes av European Surveillance Authority (ESA). Det er et mål at nytt regelverk skal tre i kraft så snart som

mulig i 2016. Samtidig vil en ny og forenklet forskrift utarbeides.

Nærings- og fiskeridepartementet vil arbeide videre med å lovfeste tilskuddsordningen. Det tas sikte på å legge fram et lovforslag i løpet av 2016.

Budsjettforslag 2016

Tilskuddsordningen for sysselsetting av sjøfolk er en regelstyrt ordning der rederiene har rett på og mottar refusjon av innbetalt inntektsskatt, trygdeavgift og arbeidsgiveravgift for tilskuddsberettigede sjøfolk på skip i NOR/NIS som omfattes av ordningen.

Regjeringen foreslår å justere grensen for maksimal utbetaling i tråd med forventet prisvekst i 2016. Dette innebærer at grensen for maksimal utbetaling til skip i petroleumsvirksomhet i NOR, utenriksferger i NOR og konstruksjonsskip i NIS økes fra 202 000 kroner til 208 000 kroner per tilskuddsmottaker per år.

Antallet refusjonsberettigede sjøfolk synes å gå noe ned i 2016 sammenlignet med 2015, og det legges til grunn at om lag 11 800 sjøfolk vil omfattes av tilskuddsordningen i 2016. Likevel foreslås bevilgningen økt. Økningen skyldes at lønnsnivå forventes økt og at makstaket for utbetaling per sysselsatt er hevet. Disse to effektene er til sammen sterkere enn effekten av reduksjonen i antall sjøfolk.

Budsjettvirkningen for 2016 vil i stor grad påvirkes av når endringene i tilskuddsordningen trer i kraft, utviklingen i antall tilskuddsberettigede sjøfolk og lønnsnivået til disse. Det foreslåtte bevilgningsbeløpet skal dekke utbetalinger av tilskudd for 6. termin i 2015 (november–desember) og for 1. til 5. termin i 2016 (januar–oktober).

På denne bakgrunn foreslås bevilget 1 962 mill. kroner for 2016.

Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet våren eller høsten 2016.

Kap. 910 Sjøfartsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2014	budsjett 2015	2016
01	Driftsutgifter	393 785	351 927	378 700
	Sum kap. 0910	393 785	351 927	378 700

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble bevilgningen økt med 5,4 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Oppgaver og mål

Norsk sjøfartsadministrasjon ivaretas gjennom Sjøfartsdirektoratet. Direktoratet er forvaltnings- og tilsynsmyndighet for arbeidet med sikkerhet for liv, helse, miljø og materielle verdier på fartøy med norsk flagg og utenlandske fartøy i norske farvann. Sjøfartsdirektoratet er også en viktig og sentral aktør for utviklingen av maritim virksomhet i Norge og en pådriver i det internasjonale regelverksarbeidet. I tillegg har direktoratet ansvaret for å sikre rettsvern for norskregistrerte skip. Sjøfartsdirektoratets hovedoppgaver er:

- forvalte og utvikle norsk og internasjonalt regelverk på skipsfartsområdet
- registrere fartøy og rettigheter i fartøy og markedsføre Norge som flaggstat
- føre tilsyn med bygging og drift av norskregistrerte fartøy og deres rederier og utstede sertifikater til fartøy
- føre tilsyn med arbeids- og levevilkår på fartøy, utstede sertifikater for sjøfolk og føre tilsyn med norske maritime utdanningsinstitusjoner
- føre tilsyn med utenlandske fartøy i norske havner
- forvalte tilskuddsordninger på skipsfartsområdet
- overvåke risikobildet og registrere og følge opp ulykker til sjøs
- holdningsskapende og forebyggende arbeid innen sjøsikkerhet

Sjøfartsdirektoratet har hovedkontor i Haugesund og sju regioner med tilsynskontorer langs kysten. Direktoratet disponerte til sammen 327 årsverk per 1. mars 2015.

Hoveddelen av direktoratets virksomhet er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. I saker som gjelder forurensning fra skip og vern av det marine miljøet, er direktoratet underlagt Klima- og miljødepartementet. Direktoratet bistår Kystverket bl.a. med skipsteknisk kompetanse under oljevernaksjoner, Petroleumstilsynet med å håndheve petroleumsloven på norsk sokkel, og Statens havarikommisjon for transport i forbindelse med skipsulykker.

Sjøfartsdirektoratets hovedmål er å være den foretrukne maritime administrasjon med høy sikkerhet for liv, helse, miljø og materielle verdier.

Dette betyr at direktoratet skal tilby konkurranse-dyktige tjenester slik at næringen velger norsk flagg. Direktoratet skal ha et godt samarbeid med både forsknings- og utdanningsinstitusjoner, verft, utstudsprodusenter og designere. Videre skal direktoratet legge til rette for et godt trepartssamarbeid med rederiorganisasjonene og arbeidstakerorganisasjonene.

Sjøfartsdirektoratets delmål er:

- sikre og miljøvennlige fartøy
- godt kvalifiserte sjøfolk som har gode arbeids- og levevilkår
- NIS og NOR skal være attraktive kvalitetsregistre.

Resultater 2014**Sikre og miljøvennlige fartøy**

Sjøfartsdirektoratets arbeider for sikre og miljøvennlige fartøy og å redusere fartøysulykker gjennom internasjonalt regelverksarbeid, dokumentkontroll, revisjoner og tilsyn av norske og utenlandske skip og annet forebyggende arbeid.

Ulykestallene for 2014 viser en moderat nedgang i antallet registrerte ulykker i Sjøfartsdirektoratets ulykkesdatabase. I perioden 2009 til 2013 registrerte direktoratet i gjennomsnitt 510 ulykker med næringsfartøy per år (omfatter både ulykkestypene skipsulykker og arbeidsulykke/personulykke). I 2014 har dette tallet falt til 471 ulykker, dvs. en nedgang på om lag 6 pst. Reduksjonen sammenfaller med en liten økning i størrelsen på den norske flåten av næringsfartøy, fra om lag 11 350 skip ved utgangen av 2013, til om lag 11 500 skip ved utgangen av 2014.

Det ble registrert åtte omkomne i totalt åtte ulykker på norskregistrerte næringsfartøy i 2014. Dette er samme antall som for 2013 og lavere enn gjennomsnittet for perioden 2003–2012 som var 14 omkomne per år.

Det ble i 2014 registrert 28 dødsfall knyttet til bruk av fritidsbåt i totalt 28 ulykker. Gjennomsnittet for perioden 2003–2013 var 34,5 omkomne per år. Direktoratet har i 2014 også gjennomført tiltaksplan for å redusere ulykker med fritidsbåter. Bl.a. er holdningsskapende arbeidet økt og innholdet i båtførerprøven er oppdatert.

Sjøfartsdirektoratets inspeksjons- og revisjonsvirksomhet er et sentralt virkemiddel for å opprettholde en høy sikkerhetsstandard på norske skip. Det har i 2014 vært høy tilsynsaktivitet, og samtlige sertifikatinspeksjoner og revisjoner ble gjennomført innen avtalt tid. Bl.a. er det gjennomført 2 113 obligatoriske sertifikatinspeksjoner og 1 099 andre inspeksjoner. Som følge av risikokart-

legginger har brann og brannforebyggende tiltak vært et prioritert område i 2014, mens direktoratet i 2015 prioriterer arbeidsulykker og arbeidsforhold om bord. Det ble i 2014 gjennomført i overkant av 500 uanmeldte tilsyn, og hovedvekten har også her vært på brannforebyggende tiltak. De uanmeldte tilsynene ble fordelt på de ulike fartøystypene, og det ble gjennomført to kampanjer med slike tilsyn i utlandet. Videre ble det i 2014 gjennomført 58 analyser av svovelinholdet i bunkers.

Sjøfartsdirektoratet legger stor vekt på sikringsarbeidet (security) for norsk skipsfart. Bl.a. gjennomfører direktoratet kontinuerlige vurderinger av trusselbildet for norsk skipsfart i samarbeid med Politiets sikkerhetstjeneste. Direktoratet deltar med representanter i nasjonale og internasjonale fora, og er hovedansvarlig for å følge opp alt EU-relatert maritimt sikringsarbeid. Nasjonale systemer og regelverk innen sikringsarbeid har i 2014 blitt gjennomgått og oppdatert.

Den høye aktiviteten i skipsbyggingsnæringen, med nybygg og ombygging av fartøy i Norge og utlandet, fortsatte i 2014. Sjøfartsdirektoratet har fått gode tilbakemeldinger fra næringen på omleggingen til elektroniske tjenester og prosjektstyring av nybygg.

Sjøfartsdirektoratet har hjemmel til å utstede overtredelsesgebyr og gjøre vedtak om tvangsmulkt ved brudd på bestemmelser i skipssikkerhetsloven. Det ble i 2014 gjort vedtak om å utstede overtredelsesgebyr i 65 av totalt 82 varslede saker og gjort 35 vedtak om tvangsmulkt.

Sjøfartsdirektoratet har deltatt aktivt i det internasjonale arbeidet i FNs sjøfartsorganisasjon IMO med å utvikle regelverk for å redusere forurensende utslipp fra skip til luft og vann, medregnet klimautslipp. Dette er et langsiktig arbeid som vil fortsette over flere år. Sjøfartsdirektoratet har videre hatt en ledende rolle i arbeidet i IMO med utvikling av Polarkoden (internasjonalt regelverk for skipsfart i polare områder) som trer i kraft fra 1. januar 2017.

Sjøfolks kompetanse og velferd

Sjøfartsdirektoratet har stor pågang av søknader om utstedelse, fornying og påtegning av personlige sertifikater, jf. tabell 4.6. Direktoratet har i 2014 lagt om produksjonen av sertifikater til mer elektroniske løsninger og har i flere faser hatt store utfordringer med dette. Videre har direktoratet i 2014 utviklet og satt i test elektronisk saksbehandling for påtegninger av utenlandske sertifikater. Omleggingen innebærer en betydelig forenkling for direktoratets kunder.

Direktoratet har gjennom revisjoner og annen oppfølging ført kontroll med at skoler og kursenter som inngår i den maritime utdanningen, oppfyller internasjonale minimumskrav og relevant EU-regelverk.

Skipsarbeidsloven trådte i kraft 20. august 2013, samme dag som ikrafttredelsen av ILOs konvensjon om sjøfolks arbeids og levevilkår (Maritime Labour Convention – MLC 2006). Sjøfartsdirektoratet har gjennomført nødvendige forskriftsendringer som følge av den nye loven. Videre har direktoratet gjennomført MLC-sertifiseringer og inspeksjoner på aktuelle fartøy. Sjøfartsdirektoratet har i 2014 også arbeidet med å videreutvikle dagens velferdstjeneste til en moderne tjeneste med vekt på elektroniske løsninger og helse og trivsel for sjøfolk.

Sjøfartsdirektoratet forvalter nettolønnsordningen for sjøfolk. Det vises til omtalen under kap. 909.

NIS og NOR skal være attraktive kvalitetsregistre

NIS og NOR er realregistre hvor samfunnsoppdraget er å sikre rettsvern og realkreditt. En betydelig flåte under norsk flagg og en kompetent sjøfartsadministrasjon, er viktig for norsk verdiskaping og for å sikre innflytelse i internasjonale myndighetsfora. Gjennom en betydelig flåte kan Norge også bidra til raskere ikrafttredelse av nye internasjonale konvensjoner.

Tabell 4.6 Sertifikater og båtførerbevis

Beskrivelse	2012	2013	2014
Personellsertifikater, antall utstedte	14 305	25 150	19 540
– herav påtegninger	ikke tilgj.	5 898	6 167
Båtførerbevis, antall utstedte	13 311	14 253	17 794

Direktoratets saksbehandling av saker vedr. skipsregistrering har i 2014 vært innenfor måltallet og kvaliteten på registrene er gode. Nedgangen i NIS-flaten fortsatte i 2014, mens NOR har hatt en økning. For nærmere beskrivelse av utviklingen vises det til figur 4.5 over utvikling i antall skip i norskkontrollert flåte fra 2007 til 2014 i kategoriomtalen for 17.10.

Rederiene kan fritt velge hvilke land de ønsker å registrere sine fartøy i. Valg av skipsregister/flagg dreier seg i hovedsak om faktorer som kvalitet og service i sjøfartsadministrasjonen, kostnadsnivå for mannskap og at øvrig rammebetingelser i registeret er stabile og konkurransedyktige. Framveksten av internasjonale kommersielle skipsregistre i de senere år har medført at rederier defineres som kunder som registrene konkurrerer om. Dette gjør at Sjøfartsdirektoratet er konkurransutsatt, og at service, brukervennlighet og kompetanse hele tiden blir målt mot kvaliteten på tjenestene i andre lands sjøfartsadministrasjoner. Direktoratet har derfor arbeidet målrettet for å bedre sine tjenester slik at Norge fortsatt skal ha en attraktiv sjøfartsadministrasjon og for å markedsføre NIS nasjonalt og internasjonalt. Bl.a. har Sjøfartsdirektoratet de siste årene prioritert forenkling, brukervennlighet og service overfor sine kunder og brukere. Det har ført til kortere saksbehandlingstid, bedre digitale tjenester og tettere dialog med rederier, sjøfolk og andre. Som en del av satsingen er det gjennomført omfattende utviklingstiltak for å modernisere IT-tjenestene. Allerede er bl.a. følgende tjenester lagt til rette for digitalisering/elektronisk innrapportering: Søknad om fartøyssertifikater og inspeksjoner (antatt 4 000 transaksjoner årlig), søknad om personellsertifikater (antatt 33 000 transaksjoner årlig), søknad om refusjon i henhold til nettolønnsordningen (antatt 2 500 transaksjoner årlig), innrapportering av helse/udyktighetserklæringer (antatt 30 000 transaksjoner årlig) og rapportering av ulykker (antatt 500 transaksjoner årlig).

Sjøfartsdirektoratet arbeider også, i dialog med næringen med å forenkle det maritime regelverket. Målet er å få et mer brukervennlig og lettere tilgjengelig regelverk og redusere antall forskrifter. Det er i 2014 foretatt en total gjennomgang og omlegging av den delen av regelverket som er basert på internasjonale konvensjoner. Totalt sett er antall forskrifter innenfor dette området redusert fra 24 til 10 og antall paragrafer redusert med en tredjedel.

Sjøfartsdirektoratets kvalitetssystem er godt implementert og tilfredsstillende ISO 9001. Første oppfølgingsrevisjon ble gjennomført i mai 2013,

og konklusjonen fra denne er at Sjøfartsdirektoratet har et godt innarbeidet kvalitetsstyringsssystem.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Sjøfartsdirektoratet i all hovedsak nådde sine mål i 2014.

Prioriteringer 2016

I arbeidet for å være den foretrukne maritime administrasjon skal Sjøfartsdirektoratet legge vekt på å være en kundeorientert og effektiv administrasjon med høy kompetanse og synlighet. I dette arbeidet skal det legges vekt på rask respons og gode løsninger, digitale tjenester, tilgjengelighet og service til den maritime næringen, og et tilstrekkelig klart og brukervennlig regelverk. Sjøfartsdirektoratet skal også arbeide for å snu den negative utviklingen i NIS hvor det har vært en nedgang i tallet på registrerte skip.

I arbeidet for sikre og miljøvennlige fartøy skal Sjøfartsdirektoratet legge stor vekt på aktiv forebygging av ulykker. Risikobasert prioritering av oppgaver skal fortsatt være førende for dette arbeidet slik at innsatsen rettes mot de områder som gir størst sikkerhets- og miljømessig gevinst. Direktoratet skal også arbeide videre med å utvikle risikobasert tilsyn.

Direktoratet vil prioritere lovpålagte oppgaver innen kontroll av skip og sertifikatutstedelser for fartøy og personell foran andre ikke-lovpålagte oppgaver.

Sjøfartsdirektoratet skal være en synlig og tydelig pådriver i det internasjonale regelverksarbeidet for sikkerhet og miljø gjennom å delta i organisasjoner som IMO, ILO, Paris MoU og EU. Direktoratet skal møte behovet for omstilling til grønt skifte og nye innovative løsninger i skipsfartsnæringen med å videreutvikle den tekniske maritime kunnskapen og sikre at direktoratet har tilstrekkelig personell med slik kompetanse.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås bevilget 378,7 mill. kroner for 2016. Bevilgningen skal dekke lønns- og pensjonsutgifter og andre ordinære driftsutgifter i Sjøfartdirektoratet. Dette er en økning på 26,7 mill. kroner som i all hovedsak er knyttet til økte inntekter, jf. omtale nedenfor.

Det foreslås en økt bevilgning på brutto 8,95 mill. kroner mot tilsvarende økte gebyrinn-

tekter under kap. 3910, post 01. Økningen skal dekke kostnader på om lag 5,5 mill. kroner som følge av nye krav til ISM-revisjoner på fiske- og fangstfartøy over 500 bruttotonn, jf. revidert budsjett 2015, 2,2 mill. kroner som følge av nye krav gjennom Maritime Labour Convention (MLC) om at en del fartøy skal ha tilsyn til tross for at de er under 500 bruttotonn, totalt 600 fartøy som skal inspiseres over en periode på to år. Videre er en økning på 1,25 mill. kroner på grunn av nye krav om svoveltesting og økte reisekostnader grunnet høy nybyggingsaktivitet i utlandet.

Videre foreslås parallell justering av utgifts- og inntektssiden kap. 3910, post 02 på 10 mill. kroner. Dette fordi siste revisjon av Den internasjonale konvensjon om normer for opplæring, sertifikater og vakthold for sjøfolk (STCW-konvensjonen) har medført en del endringer i regimet for personlige sertifikater. Endringene innebærer både innføring av nye sertifikater og endrede krav til kompetanse for eksisterende sertifikater. Tilsvarende endringer gjennomføres i andre flaggstater. Dette får også konsekvenser for påtegninger utstedt av Norge og medfører behov for betydelig økt kapasitet i forhold til dagens situasjon. For å kunne møte denne utfordringen må bemanningen økes i perioden 2016 og 2017.

Sjøfartsdirektoratet arbeidsgiverandel for 2016 til Statens Pensjonskasse forventes å bli 17,85 pst.

I forhold til en «normal» pensjonssats på 11 pst. er merutgiften for 2016 på 15,2 mill. kroner. Nærings- og fiskeridepartementet foreslår at to tredjedeler av merkostnadene, tilsvarende 10 mill. kroner dekkes inn ved økte gebyrinntekter. Økningen tas ved en mindre oppjustering av direktoratets gebyr, økte inntekter grunnet forventet innflagging og regelverksendring for førstegangsgebyr for uklassede skip, jf. regjeringens maritime strategi.

På grunn av omlegging av velferdstjenestene vil filmtjenesten nå ikke lenger gå via direktoratet. Inntekten og utgiftene for denne tjenesten vil dermed utgå fra og med 2016, og kap. 3910, post 03 foreslås redusert med 3,3 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 910, post 01.

Det foreslås en fullmakt til å overskride bevilgningen mot tilsvarende merinntekter under kap. 3910, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1.

Andre utgifter

Sjøfartsdirektoratets utgifter knyttet til arbeid med deler av regelverket på miljøområdet, utarbeidelse og oppfølging av forvaltningsplaner m.v., belastes under Klima- og miljødepartementets kap. 1422, post 21.

Kap. 3910 Sjøfartsdirektoratet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	152 863	157 147	177 404
02	Maritime personellsertifikater	11 300	12 688	23 390
03	Diverse inntekter	12 224	3 600	400
04	Gebyrer for skip i NIS	41 653	40 460	43 556
05	Overtredelsesgebyrer og tvangsmulkt	5 272	4 700	
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	110		
16	Refusjon av foreldrepenger	2 807		
17	Refusjon lærlinger	58		
86	Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt			4 800
	Sum kap. 3910	226 287	218 595	249 550

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19.juni 2015 ble bevilgningen på post 01 økt med 5,4 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Vedrørende 2016:

Bevilgningen under post 05 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt, er flyttet til ny post 86 slik at gebyrene kan føres i riktig kontoklasse i standard kontoplan for statlige virksomheter.

Post 01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR, og post 04 Gebyrer for skip i NIS

Skip i NOR (Norsk Ordinært Skipsregister) er i hovedsak underlagt kontroll av Sjøfartsdirektoratet. Gebyrene gir ikke full dekning for kontrollutgiftene. Gebyrene for skip i NIS (Norsk Internasjonalt Skipsregister) skal minst dekke virksomhetens kontrollutgifter og i tillegg norsk bidrag til IMO og andre utgifter knyttet til IMO-arbeidet. Gebyrene skal også dekke registrering av skip i NIS, NOR og Skipsbyggingsregisteret.

Det vises til omtale under kap. 910, post 01.

Det foreslås en bevilgning på 177,404 mill. kroner under post 01 og 43,556 mill. kroner under post 04.

Post 02 Maritime personellsertifikater

Det vises til omtale under kap. 910, post 01.

Kap. 911 Konkurransetilsynet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	93 053	91 613	95 350
23	Klagenemnda for offentlige anskaffelser	11 325	9 990	9 420
	Sum kap. 0911	104 378	101 603	104 770

Oppgaver og mål

Konkurransetilsynet skal bidra til effektiv bruk av samfunnets ressurser ved å fremme konkurranse i næringslivet. Konkurransetilsynet fører tilsyn med konkurranseforholdene og håndhever konkurranseloven og EØS-konkurranseloven. Ved overtredelse av lovens forbudsbestemmelser kan

Det foreslås en bevilgning på 23,39 mill. kroner under posten.

Post 03 Diverse inntekter

Posten omfatter refusjoner for oppdrag fra Petroleumstilsynet og Kystverket. Den foreslåtte bevilgningsreduksjon fra 2015 skyldes at Sjøfartsdirektoratet over flere år har tilbudt en velferdstjeneste bestående av bl.a. en brukerbetalt filmtjeneste. På grunn av omlegging av velferdstjenestene vil filmtjenesten nå ikke lenger gå via direktoratet. Inntekten og utgiftene for denne tjenesten utgår fra 2016, og kap. 3910, post 03 foreslås redusert med 3,3 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 910, post 01.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 400 000 kroner. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 910, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt

På bakgrunn av bestemmelse i skipssikkerhetsloven har Sjøfartsdirektoratet hjemmel til å ilegge overtredelsesgebyr ved brudd på loven. Sjøfartsdirektoratet har hjemmel i skipssikkerhetsloven § 50 til å ilegge tvangsmulkt. Tvangsmulkt kan ilegges dersom pålegg ikke er innfridd innen den pålagte fristen som er gitt i vedtaket. Det foreslås en bevilgning på 4,8 mill. kroner. Det understrekes at anslaget er usikkert.

Konkurransetilsynet ilegge overtredelsesgebyr. Konkurranseloven forbyr samarbeid som begrenser konkurransen og misbruk av dominerende stilling. Bedrifter har plikt til å melde fusjoner og oppkjøp til Konkurransetilsynet, og tilsynet kan gripe inn mot konkurranseskadelige oppkjøp og fusjoner. Tilsynet kan påpeke konkurransebegrensende virkninger av offentlige ordninger

og reguleringer og fremme forslag med sikte på å styrke konkurransen.

Konkurransetilsynet er et statlig forvaltningsorgan, men er sikret uavhengighet ved håndhevingen av konkurranseloven gjennom lovbestemte begrensninger i departementets instruksjonsrett. Konkurransetilsynet har det administrative ansvaret for virksomheten til Klagenemnda for offentlige anskaffelser (KOFA) som behandler klager på offentlige innkjøp. Organet består av en nemnd på ti regjeringsoppnevnte jurister og et sekretariat.

Konkurransetilsynet og KOFA har kontorer i Bergen og disponerte samlet 111 årsverk per 1. mars 2015. Det er satt følgende mål for Konkurransetilsynets virksomhet:

- effektiv håndheving av konkurranseloven med tilhørende forskrifter og EØS-konkurranseloven
- effektiv saksbehandling i sekretariatet til Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Resultater 2014

Håndheving av konkurranseloven

Konkurranseskriminalitet

Det har vært gjennomført seks bevissikringer og tilsynet har behandlet ti etterforsknings saker i tillegg til to saker om ulovlig samarbeid i rettsapparatet. Enkelte av sakene som er under etterforskning, kan bli løst gjennom den nye ordningen om bindende tilsagn. Den innebærer at saker om ulovlig samarbeid eller misbruk av dominerende stilling, kan avsluttes ved at et avhjelpende tiltak foreslått av partene blir gjort bindende for dem. Videre har Konkurransetilsynet bistått EFTAs overvåkingsorgan (ESA) i bevissikring. Aktiviteten er samlet sett høyere enn i foregående år.

Konkurransetilsynet har de siste årene prioritert å avdekke mulige brudd på forbudet mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling, og flere saker er under etterforskning.

Nye verktøy for prosjektstyring og datahåndtering er tatt i bruk i 2014. Gjennom intern opplæring er etterforskningsfaget styrket for å sikre den brede og grundige etterforskningen som konkurransesaker krever. Resultatet av satsingen er at Konkurransetilsynet har kunnet håndtere en betydelig økning i sakstilfanget, samtidig som kravet til et høyt faglig nivå er opprettholdt.

Konkurransetilsynet har i 2014 hatt til høring et utkast til en veileder om anmeldelse av enkeltpersoner ved alvorlige brudd på konkurranseloven.

Den reviderte konkurranseloven pålegger ikke lenger Konkurransetilsynet å avslutte innkommende klager på mulige brudd på §§10/11⁷ med begrunnede avgjørelser. Dette har frigjort ressurser til etterforsknings sakene.

Foretakssammenslutninger

Konkurransetilsynet har de siste tre årene grepet inn i 10 fusjoner. Seks fusjoner har blitt godkjent på vilkår, mens fire fusjoner har blitt forbudt. Hovedbildet er likevel at de aller fleste fusjoner, anslagsvis 400 årlig, skjer uten Konkurransetilsynets inngripen.

Konkurransetilsynet skal gripe inn mot foretakssammenslutninger som vil føre til eller forsterke en vesentlig begrensning av konkurransen i strid med lovens formål om effektiv bruk av samfunnets ressurser. I 2014 mottok og vurderte Konkurransetilsynet 89 alminnelige meldinger, mot 391 i 2013. Reduksjonen skyldes den betydelige hevingen av meldepliktstersklene som ble vedtatt i 2013 og trådte i kraft fra 2014. Tidligere var foretakssammenslutninger meldepliktig når minst to av partene hadde en omsetning over 20 mill. kroner og partene til sammen hadde en omsetning på minst 50 mill. kroner. Nå er denne terskelen hevet til henholdsvis 100 mill. kroner og 1 mrd. kroner.

Konkurransbegrensende virkninger av offentlige tiltak

I 2014 avga Konkurransetilsynet 13 høringsuttalelser der det ble pekt på konkurransbegrensende virkninger av foreslåtte offentlige tiltak. Det er en høyere aktivitet enn i de siste årene.

Særskilte markeder

Konkurransetilsynet har i 2014 ferdigstilt analyser og undersøkelser i en rekke enkeltmarkeder. Dette gjelder bl.a. konkurransen i drivstoffmarkedet, markedet for boligutvikling og markedet for boliglån.

Utredningen om drivstoffmarkedet viser at det har vært en betydelig økning i bruttomarginen, og at marginen er klart høyere enn i Sverige. Tilsynet ser på hvordan det kan bli lettere å etablere seg for nye aktører. Tilsynet gjennomfører også en streng strukturkontroll og har bl.a. pålagt selskapene utvidet opplysningsplikt for oppkjøp.

⁷ § 10 omhandler Konkurransbegrensende avtaler mellom foretak mens §11 tar for seg utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling.

Undersøkelsen av konkurransen i markedet for boligutvikling (bygging av nye boliger) viser at det vil være positivt for konkurransen å legge til rette for små og mellomstore aktører i boligutviklermarkedet. Ett av tiltakene kan være at kommunene regulerer flere tomter til boligformål. Tilsynet har også foreslått tiltak for å effektivisere reguleringsprosessen.

Konkurransetilsynet har undersøkt konkurransen i markedet for boliglån i perioden 2007 til første kvartal 2014. Tilsynet mener at signalisering av framtidig rentenivå fra bankenes side kan virke svært uheldig på konkurransen og under visse forutsetninger innebære et brudd på konkurranseloven. Tilsynet mener også at innføring av skjerpede kapitalkrav til bankene over en relativt kort periode kan ha virket konkurransehemmende. Det kan også ha gitt utenlandske filialer en konkurransefordel.

Konkurransetilsynet mener at drosjenæringen er overregulert, og at næringen bør gis rammer som bidrar til et kundetilpasset, fleksibelt og moderne drosjetilbud. Konkurransetilsynet foreslår at kravene til drosjeløyver tilpasses behovet for å skape konkurranse. En framtidsrettet regulering bør legge hovedvekten på krav som retter seg mot kvalitet og sikkerhet. Disse kravene må håndheves strengt.

Konkurransetilsynet har i flere år overvåket bruttomarginene i meierisektoren. Tilsynet følger også særlig med på visse typer erverv av eierandeler i kraftsektoren i tillegg til å overvåke engrosmarkedet for kraft i samarbeid med Norges vassdrags- og energidirektorat. Videre har Konkurransetilsynet i flere år hatt stor oppmerksomhet rettet mot konkurranseforholdene i dagligvaremarkedet.

Forsterkning av konkurransepolitikken kunnskapsgrunnlag gjennom forskning og utvikling

Fra og med 2014 forvalter Konkurransetilsynet det alminnelige prisreguleringsfondet. Høsten 2014 ble det lyst ut forskningsmidler på inntil 6 mill. kroner årlig til prosjekter og utredninger innenfor konkurransefagfeltet. Konkurransenvirkninger av webportaler, hvordan offentlig signalisering av pris kan hemme konkurransen og hvordan konkurransen kan fremmes innenfor spesialisthelsetjenesten er enkelte av områdene som er valgt ut for de nærmeste årene. I tillegg har Konkurransetilsynet selv invitert forskere til å komme med prosjektideer på ulike områder.

Fondet vil bidra til å styrke den konkurransepolitiske forskningen og legge til rette for kunn-

skapsdeling mellom Konkurransetilsynet og akademia. Målet er å få fram gode forslag som kan fremme konkurransen til beste for forbrukere og næringsliv.

Effektiv saksbehandling i sekretariatet til KOFA

Siden høsten 2013 har KOFA arbeidet for å få saksbehandlingstiden ned på et ønsket nivå, tre måneder i alle saker. Målet ble oppnådd i april 2015. Den lange saksbehandlingstiden, på opptil over to år i enkeltsaker, har vært svært negativ for de som har hatt saker til behandling i organet.

I 2014 avgjorde KOFA totalt 276 saker. Det er det høyeste noensinne. Av disse sakene var 34 prioriterte rådgivende saker (der oppdragsgiver avventer kontraktsinngåelse), 202 var vanlige rådgivende saker og 40 var gebyrsaker. 75 saker ble avvist av sekretariatet, i hovedsak fordi klagen klart ikke kunne føre fram. Det ble totalt ilagt 15 overtredelsesgebyr for ulovlige direkte anskaffelser.

KOFAs brukerundersøkelse for 2014 viser at brukerne stort sett er godt fornøyd med kvaliteten på nemndas avgjørelser, men at den tidligere lange saksbehandlingstiden har blitt ansett å true KOFAs legitimitet.

Antall innkomne saker til KOFA sank mye etter 1. juli 2012 da klagegebyrene ble hevet og adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr for nye ulovlige direkte anskaffelser ble overført til domstolene. Det er naturlig å anta at nedgangen også må ses i sammenheng med lang saksbehandlingstid. Nå som saksbehandlingstiden er redusert til tre måneder, er det sannsynlig at antall innkomne saker vil stige. Departementet har foreslått å tilbakeføre gebyrmyndigheten til KOFA. Dersom dette vedtas, vil det sannsynligvis føre til en økning i antall saker.

Vurdering av måloppnåelse

Konkurransetilsynet har fattet vedtak om inngrep i flere foretakssammenslutninger og samtidig klart å satse på etterforskningssaker i 2014. Tilsynet har videre gjennomført markedsundersøkelser ut fra den betydning de utvalgte markedene og deres konkurranseproblemer har for samfunnet og forbrukere. Rapportene får mye oppmerksomhet og har vist seg å ha konkurransefremmende effekt.

Tilsynet har effektivisert saksbehandlingsprosesser for å kunne utnytte de tilgjengelige ressursene. Den reviderte konkurranseloven gir mulighet til å avslutte saker raskere, men likevel med

den samme positive effekten for konkurransen. Tilsynet har blitt mer synlig, og dette har en preventiv virkning, men fører også til flere saker.

Samlet sett mener departementet at Konkurransetilsynet og KOFA har nådd sine mål i 2014.

Prioriteringer 2016

Konkurransetilsynet skal også i 2016 ha som hovedprioritet å håndheve konkurranselovens forbuds- og inngrepsbestemmelser på en slik måte at lovbrudd sanksjoneres raskt og effektivt. Videre skal Konkurransetilsynet være synlige på en måte som bidrar til å fremme konkurranse og forhindre konkurranseskadelig atferd.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 95,35 mill. kroner for 2016. Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter. Konkurransetilsynets nåværende lokaler

gir utfordringer på grunn av størrelse og at tilsynet og KOFA er delt på ulike bygg. Tilsynet og KOFA flytter derfor inn i nye lokaler i Bergen sommeren 2016. Flytting til nytt bygg vil gi høyere husleiekostnader, bl.a. på grunn av større lokaler og økte sikkerhetstiltak. Bevilgningen foreslås derfor økt med 3,7 mill. kroner fra 2015. Øvrige kostnader knyttet til flyttingen dekkes innenfor gjeldende bevilgning på posten.

Post 23 Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter for drift av sekretariatet for Klagenemnda (KOFA). Videre skal bevilgningen dekke honorar og andre utgifter for medlemmene av nemda. Det foreslås en bevilgning på 9,42 mill. kroner for 2016. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3911, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Kap. 3911 Konkurransetilsynet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Klagegebyr	999	1 998	1 000
02	Lovbruddsgebyr	26 400	100	
03	Refusjoner og andre inntekter, Konkurransetilsynet			200
04	Refusjoner og andre inntekter, Klagenemnda for offentlige anskaffelser			200
16	Refusjon av foreldrepenger	2 713		
17	Refusjon lærlinger	100		
18	Refusjon av sykepenger	741		
86	Lovbruddsgebyr			100
	Sum kap. 3911	30 953	2 098	1 500

Vedrørende 2016:

Bevilgningen under post 02 Lovbruddsgebyr, foreslås flyttet til post 86 slik at gebyrene kan føres i riktig kontoklasse i standard kontoplan for statlige virksomheter.

Post 01 Klagegebyr

Det foreslås at inntektsbevilgningen som følge av klagegebyr i Klagenemnda for offentlige anskaffelser, medregnet gebyr den klagende part må betale for å få behandlet saken i nemnda, settes til 1 mill. kroner i 2016. Dette er en klar reduksjon sammenlignet med fjoråret da det har vært en betydelig reduksjon i antall klagesaker. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten,

jf. omtale under kap. 911, post 23 og forslag til vedtak II, 1.

Post 03 Refusjoner og andre inntekter, Konkurransetilsynet

Det budsjetteres med 200 000 kroner i inntekter til Konkurransetilsynet fra bl.a. eksterne refusjoner for kurs og konferanser i 2016

Post 04 Refusjoner og andre inntekter, Klagenemnda for offentlige anskaffelser

Det budsjetteres med 200 000 kroner i inntekter til Klagenemnda for offentlige anskaffelser fra bl.a. eksterne refusjoner for kurs og konferanser i 2016.

Post 86 Lovbruddsgebyr

Gebyr kan bl.a. ilegges ved brudd på konkurranse-lovens forbud mot konkurransebegrensende

samarbeid, forbud mot utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling og påbudet om alminnelig melding av foretakssammenslutninger. Etter at EØS-konkurranseloven og konkurranse-loven av 2004 ble vedtatt, kan Konkurransetilsynet også ilegge gebyr ved brudd på de tilsvarende bestem-melsene i EØS-avtalens artikkel 53 og 54. Ved de mest alvorlige bruddene kan det ilegges gebyr på inntil 10 pst. av den årlige omsetningen til et fore-tak.

For å tvinge fram etterlevelse av et enkeltved-tak etter konkurranse-loven, kan Konkurransetil-synet gi tvangsmulkt som løper inntil forholdet er rettet opp. Det samme gjelder for å sikre at pålegg om å gi opplysninger etter kravene i loven blir oppfylt.

Det er knyttet stor usikkert til den samlede summen for gebyr og tvangsmulkt. Det foreslås en bevilgning på 100 000 kroner på denne posten i 2016.

Kap. 915 Regelrådet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter		7 000	10 200
	Sum kap. 0915		7 000	10 200

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi), Riks-revisjonen og OECD har kritisert kvaliteten på konsekvensvurderingene, bl.a. for næringslivet, når nytt regelverk fremmes. På denne bakgrunn etablerer regjeringen Regelrådet som et uavhengig forvaltningsorgan i 2015. Regelrådet skal vur-dere om konsekvensene for næringslivet av nye regler er tilstrekkelig kartlagt, og om reglene er utformet slik at de oppnår målene til en relativt sett lav kostnad for næringslivet. Ut fra et vidt syn på reguleringsarbeidet skal rådet bidra til at næringslivet ikke påføres unødvendige belastninger. Det er de minste bedriftene som relativt sett bruker mest ressurser på oppfølging av kravene som næringsreguleringen stiller, og det er derfor disse som vil ha størst nytte av at forenklingssper-

spektivet ivaretas når nye lover og forskrifter fremmes. Regelrådet skal videre gi generell vei-ledning til forvaltningen om utarbeidelse av kon-sekvensvurderinger, og rådet kan bistå ansvarlig departement i arbeidet med å vurdere konsekven-ser av EØS-relevant regelverk. Rådet er admini-strativt underlagt Nærings- og fiskeridepartemen-tet, men er faglig uavhengig i sine rådgivende uttalelser.

Regelrådet lokaliseres til Hønefoss. Rådet har fire medlemmer, og et fast sekretariat med åtte stillingshjemler. Arbeidet med å besette stillin-gene startet i september. Det foreslås bevilget 10,2 mill. kroner til drift av Regelrådet i dets første fulle driftsår.

Kap. 917 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	381 424	358 119	360 000
21	Spesielle driftsutgifter	10 829	6 992	10 250
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>			57 000
	Sum kap. 0917	392 253	365 111	427 250

Vedrørende 2014 og 2015:

Midlene som er foreslått på post 22 for 2016, ble bevilget over kap. 928, post 21 i 2014 og 2015.

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble post 01 økt med 1,4 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Oppgaver og mål

Fiskeridirektoratet er det sentrale rådgivende og utøvende forvaltningsorganet for fiskeri- og havbruksnæringen. Fiskeridirektoratets hovedmål er å fremme lønnsom og verdiskapende næringsaktivitet gjennom bærekraftig og brukerrettet forvaltning av marine ressurser og marint miljø. De faglige oppgavene i Fiskeridirektoratet er delt i tre virksomhetsområder: havressursforvaltning, havbruksforvaltning og marin arealforvaltning. Fiskeridirektoratet er også leverandør av norsk offisiell statistikk knyttet til fiskeri og havbruk.

Direktoratet har per i dag hovedkontor i Bergen og regionkontorer i Vadsø, Tromsø, Bodø, Trondheim, Ålesund, Måløy og Egersund. Fiskeridirektoratet disponerte 442,9 årsverk per 1. mars 2015.

Direktoratet har følgende delmål:

Fiskeriforvaltning

- Regelverk og reguleringsmodeller som sikrer en bærekraftig forvaltning og lønnsomhet i fiskeriene.
- Høsting i overensstemmelse med fastsatte nasjonale og internasjonale reguleringsbestemmelser.

Havbruksforvaltning

- Kunnskapsbasert regelverk som er forutberegnelig og enhetlig for næringsutøverne.
- Risikobasert tilsyn som fremmer en lønnsom og bærekraftig havbruksnæring.

Marin arealforvaltning

- En balansert og bærekraftig utnyttelse av kystsonen, med utviklingsmuligheter for marine næringer.

Fiskeridirektoratet skal regulere og kontrollere fiske og fangst på en måte som balanserer høsting og beskyttelse av ressursene på en langsiktig, god og bærekraftig måte.

Fiskeridirektoratet skal bidra til at havbruksnæringen kan utnytte kystens produksjonspotensial på en langsiktig, god og bærekraftig måte, og at konflikter med annen viktig utnyttelse av kystområder blir minst mulig.

Fiskeridirektoratet skal innhente de nødvendige råd og kunnskapsstøtte for å sikre et godt faglig fundament for sin forvaltning fra Havforskningsinstituttet, NIFES, Nofima og Veterinærinstituttet innenfor bevilgningene disse mottar fra Nærings- og fiskeridepartementet.

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) gjennomførte høsten 2014 en evaluering av Fiskeridirektoratet.

Evalueringen konkluderte med at Fiskeridirektoratet er en faglig solid virksomhet som i all hovedsak leverer gode resultater, men at direktoratets kapasitet på havbruksområdet ikke oppleves som tilstrekkelig. Difi anbefalte at direktoratets tilsynsrolle burde tydeliggjøres og profesjonaliseres og understreket betydningen av en overordnet IKT-strategi og behovet for å etablere større og mer slagkraftige enheter i direktoratets ytre apparat.

Departementet har med basis i rapporten fra Difi og et forslag fra fiskeridirektøren besluttet å endre organiseringen i direktoratets regionkontorer. Fiskeridirektøren vil videre gjennomgå og beslutte den videre organiseringen på hovedkontoret. Plasseringen av kontorsteder er også gjennomgått og justert.

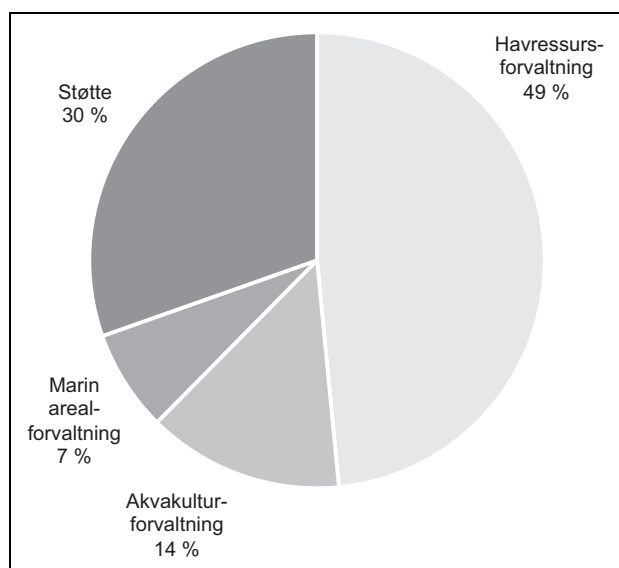
Departementet har i sine vurderinger lagt vekt på å få en organisering som sikrer kompetansen og gode fagmiljøer i Fiskeridirektoratet. I sine vurderinger har departementet lagt vekt på å sikre gode fagmiljøer, samtidig som det har vært viktig å ivareta distriktspolitiske hensyn. Videre er det lagt vekt på å sikre en rasjonell og fleksibel bruk av direktoratets ressurser, slik at direktoratet kan styrke havbruksforvaltningen uten å svekke fiskeriforvaltningen.

Den nye organiseringen av Fiskeridirektoratet innebærer at antall regioner reduseres fra sju til fem. Region Nord vil bestå av tidligere regioner Finnmark og Troms med regionkontor i Tromsø. Region Nordland beholdes uendret med Bodø som regionkontor. Region Midt vil bestå av tidligere regioner Trøndelag og Møre og Romsdal med regionkontor i Ålesund. Region Vest beholdes uendret med regionkontor i Måløy, og region Sør beholdes uendret med regionkontor i Egersund.

De tidligere regionkontorene i Vadsø og Trondheim videreføres som kontorsteder. Den nye organiseringen vil ikke medføre færre regionalt ansatte, men noen vil få endrede oppgaver og/eller arbeidsted.

Resultater 2014

Ressursbruk – samlet tidsbruk per virksomhetsområde

Figur 4.15 Prosentvis fordeling av samlet tidsbruk per virksomhetsområde

En sammenligning av tidsbruken per virksomhetsområde for 2010 og fram til 2014 viser nedgang i årsverk brukt på havressursforvaltning og støtte (med unntak av IKT), en økning i årsverk på akvakulturforvaltning og IKT og om lag uendret årsverk brukt på marin arealforvaltning. Dette er også i tråd de prioriteringer som er gjort.

Havressursforvaltning

Direktoratet har de siste årene lagt mer vekt på risikobasert kontroll av fiskeriene. Sammen med Kystvakten og salgslagene er det utarbeidet og vedtatt en nasjonal strategisk risikovurdering som grunnlag for utøvelsen av kontroll i 2014. Med bakgrunn i denne fokuserte direktoratet i første halvår særlig på å kontrollere fisket etter torsk nord for 62° N. I tett dialog med næringen ble tilstedeværelsen på kaikanten økt betydelig og et høyt antall kontroller gjennomført. Videre samarbeider Fiskeriforvaltningen med tolletaten og skatteetaten om å bekjempe fiskerikriminalitet gjennom kartlegging og analyse av næringsaktører i hele verdikjeden.

Bestandstabellen og fiskeritabellen er to verktøy som er sentrale for den marine ressursforvaltningen. Bestandstabellen gir en indikatorbasert beskrivelse av bl.a. tilstand og økologisk og økonomisk betydning av bestandene i norske farvann, mens fiskeritabellen gir oversikt over de ulike fiskeriene og en vurdering av nødvendige tiltak overfor det enkelte fiskeri.

Fiskeridirektoratet samarbeider med Havforskningsinstituttet for å vurdere rødåtas økologiske betydning. Det tas sikte på å ha ferdigstilt et forslag til forvaltningsplan innen utgangen av 2015. Hittil har det bare foregått et begrenset forsøksfiske etter rødåte.

Fiskeridirektoratet følger de ulike fiskeriene tett gjennom året og justerer kvoter og andre reguleringslementer i dialog med næringen og andre involverte. Det er utstrakt kontakt og samarbeid med kontrollmyndighetene i andre land for å følge opp etablerte fiskerireguleringer og bekjempe ulovlig fiske. Dette gjelder særlig land i EU og Russland. Kontrollsamarbeidet med EU skjer gjennom arbeidsgruppe for kontroll av pelagiske fiskerier som er gitt mandat gjennom fiske-riavtalen mellom Norge og EU, kontrollsamarbeidsgruppe om fiskeriene i Skagerrak og bilaterale kontrollavtaler med en rekke av landene i EU. Arbeidet i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner og andre internasjonale fora om kontrollspørsmål er også svært viktig. Samarbeidet med Russland foregår gjennom oppdrag gitt av den

blandete norsk-russiske fiskerikommisjon, med observatørbesøk og analyse av det årlige uttaket av torsk og hyse.

Nederland er fortsatt den viktigste samarbeidspartneren i EU når det gjelder kontroll med landinger av fangster fra Barentshavet. Overvåking og kontroll av fartøy som fisker i Barentshavet er fortsatt avhengig av at landingsinformasjon tilflyter Norge.

Havbruksforvaltning

Fiskeridirektoratet har gjennom eget arbeid som tildelingsmyndighet for tillatelser til akvakulturvirkosomhet og oppfølging av fylkeskommunenes arbeid med tildelings- og lokalitetsklareringer, samt tilsynsmyndighet etter akvakulturloven, en sentral rolle i gjennomføring av regjeringens politikk knyttet til forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i havbruksnæringen.

Elektroniske søknadsskjema for akvakultur er nylig utviklet. Dette vil føre til effektivisering og avbyråkratisering i Fiskeridirektoratet, fylkeskommunene og øvrige sektormyndigheter. Gjennbruk av opplysninger fra virksomhetene og forvaltningen er sentralt i denne sammenhengen. Ressurser som Fiskeridirektoratet får frigjort her, vil bli brukt til økt tilsynsinnsats, i tråd med anbefalingene fra Difi sin evaluering.

Fiskeridirektoratet har fortsatt arbeidet med å styrke sitt risikobaserte tilsyn med havbruksnæringen, medregnet å utvikle et forbedret saksbehandlingssystem. Utvelging av områder og tilsynsobjekter blir gjort av Fiskeridirektoratets regionkontorer basert på en systematisk tilnærming som er felles for alle regionkontorene og Havforskningsinstituttets risikovurdering når det gjelder miljøvirkningene av havbruk. I 2014 var prioriteringene rømmingsforebyggende tiltak og etterlevelse av biomasseregelverket. Fiskeridirektoratet gjennomførte i 2014 i alt 152 revisjoner og 179 inspeksjoner, mot 57 revisjoner og 106 inspeksjoner i 2013.

I 2014 fikk Fiskeridirektoratet 99 meldinger om rømming eller mistanke om rømming fra oppdrettere. 44 av disse var faktiske rømminger. Av disse er 20 hendelser med under 100 rømte fisk, 10 med 100–1 000 fisk og 14 med mer enn 1 000 rømte fisk. De innrapporterte rømmingstallene for laks, regnbueørret og torsk er noe høyere i 2014 enn i 2013. Rømmingshendelser som har strukturelle årsaker (tekniske feil, brudd på komponenter, feil på produkt), gir mest rømt fisk. Operasjonelle årsaker (håndtering, menneskelig akti-

vitet og avlusing) er imidlertid den hyppigste innmeldte rømmingsårsaken.

Direktoratet har sammen med Havforskningsinstituttet styrket overvåkingen av rømt oppdrettsfisk. Om lag 140 vassdrag er nå inkludert i det nasjonale overvåkingsprogrammet. Dette er en vesentlig økning sammenliknet med tidligere år. Til sammen 85 elver ble vurdert til å ha lavt til moderat innslag av rømt oppdrettslaks, (<10 pst.), 30 ble vurdert til å ha høyt innslag (>10 pst.), mens i de resterende 25 var det ikke mulig å fastslå om innslaget lå over eller under 10 pst. Det er en del geografisk variasjon i innslaget. Fiskeridirektoratet har et tett samarbeid med politi, påtalemyndigheter og andre tilsynsmyndigheter om rømmingssaker. Direktoratet har styrket samarbeidet med fylkesmennene for å få en så effektiv gjenfangst som mulig.

Marin arealforvaltning

Kartverktøy og kartfestede data er viktig for Fiskeridirektoratets mulighet for effektiv forvaltning. Alle godkjente havbrukslokaliteter i sjø er nå koordinatfestet i akvakulturregisteret. Dette gir også økt trygghet for ferdsel og båttrafikk. Det arbeides med å videreutvikle systemer for å sikre en bedre registrering og kartfesting av fiskerireguleringene.

Direktoratet har startet et arbeid for å standardisere geodata i samsvar med geodataforskriften. Det vil gi kommuner, etater og andre brukere enklere tilgang til Fiskeridirektoratets geodata i ulike kartformat.

Dataene fra prosjektet «Kartlegging av biologisk mangfold – kyst» blir løpende publisert i Miljødirektoratets naturdatabase og i Fiskeridirektoratets kartløsning. Disse dataene brukes av ulike etater og kommunene i deres forvaltningen av kystområdene.

En viktig del av arbeidet med marin arealforvaltning er å ivareta fiskeri- og havbruksnæringens interesser i planprosesser i kystsonen og i arbeidet med forvaltningsplaner for havområdene. Direktoratet har dessuten rollen som sektormyndighet i arbeidet med å følge opp vannforskriften.

Fornyning og brukerretting

Fiskeridirektoratet har gjennomført en rekke tiltak som legger til rette for rasjonell IKT-anvendelse. Det er bl.a. gjennomført oppgradering av IKT-infrastruktur, inklusiv sentral databaseløsning. De mest brukte skjemaene foreligger nå i

elektronisk form, og skjema for eksterne brukere vil gradvis bli tilgjengelige gjennom Altinn-portalen. Det er fortsatt en del igjen før alle skjema er digitalisert. Direktoratet har videre utviklet en kystfiskeapplikasjon. Med denne kan kystfiskerne melde inn fangst direkte, noe som forenkler innmeldingen, gir bedre registrering av fangster og bidrar til å forebygge lovbrudd.

Det har i 2014 pågått arbeid med nytt kvoteavregningssystem for å øke datakvaliteten knyttet til fartøy-, fangst- og restkvoter.

Vurdering av samlet måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Fiskeridirektoratet hadde god måloppnåelse i 2014 uten vesentlige avvik. Departementet er spesielt tilfreds med direktoratets arbeid med forbedringene i IKT-løsningene de siste årene. Det er imidlertid fortsatt behov for videreutvikling på dette området.

Prioriteringer 2016

Havbruksnæringen utvikler seg raskt både når det gjelder omfang, teknologi og driftsmessige forhold. Det krever at direktoratet må være i stand til å følge denne utviklingen i sitt tilsynsarbeid og forvaltning.

Fiskeridirektoratet skal prioritere tiltak for en enklere og mer effektiv dialog med næringsaktørene.

I 2015 er det avklart endringer av Fiskeridirektoratets organisering, med sikte på å etablere større og mer slagkraftige enheter og frigjøre ressurser til tilsyn og forvaltning. I 2016 er det viktig at disse endringene innarbeides i tråd med formålet.

Risikobasert havbrukstilsyn og ressurskontroll forutsetter gode analyser, og Fiskeridirektoratet skal videreutvikle analysearbeidet og bruken av elektroniske systemer for datainnsamling og risikovurdering. Dette skal også bidra til at næringens rapporteringspålegg forenkles. Fiskeridirektoratet skal styrke arbeidet med å gjøre direktoratets data bedre tilgjengelig internt i fiskeriforvaltningen og for eksterne brukere.

Tilsynsarbeidet skal prioriteres ytterligere i 2016, og det skal ferdigstilles et nytt og forbedret heldekkende saksbehandlingssystem for akvakulturtilsyn og ressurskontroll. Systemet skal gi en

mer effektiv og samordnet kontroll- og tilsynsvirksomhet.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Det foreslås en bevilgning på 360 mill. kroner på posten. Bevilgningen skal dekke lønns- og andre driftsutgifter.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1. Dette gjelder refusjoner fra andre statsetater knyttet til salg av registre m.m.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke utgifter til ordningen for fiskeforsøk og utvikling og den marine delen av Program for kartlegging av biologisk mangfold.

Det foreslås en bevilgning på 10,25 mill. kroner på posten. Dette er en økning på 3,3 mill. kroner sammenlignet med Saldert budsjett 2015 og skyldes at 3,1 mill. kroner knyttet til Program for kartlegging av biologisk mangfold fra kap. 900, post 21 er foreslått overført til denne posten.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3917, post 22, jf. forslag til vedtak II, 1.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74 Fiskeriforskningsavgift. Avgiften er hjemlet i havressurslovens § 55 og skal ifølge forskrift dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Det foreslås en bevilgning på 57 mill. kroner på posten. Det vil være usikkerhet knyttet til endelig forbruk for det enkelte år. Det er samtidig usikkerhet knyttet til de endelige inntektene fra fiskeriforskningsavgiften. For å kunne håndtere svingninger i forbruk og inntekter er det foreslått å tilføye stikkordet «kan overføres» til posten. Det foreslås samtidig at de fire bevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 3.

Kap. 3917 Fiskeridirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Refusjoner og diverse inntekter	1 517	100	105
05	Saksbehandlingsgebyr	13 433	17 683	18 100
06	Forvaltningssanksjoner	1 977	1 000	
13	Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner	904 155	1 080 000	360 000
15	Refusjonarbeidsmarkedstiltak	205		
16	Refusjon av foreldrepenger	3 362		
17	Refusjon lærlinger	170		
18	Refusjon av sykepenger	6 644		
22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning	10 830	4 192	4 300
86	Forvaltningssanksjoner			1 000
	Sum kap. 3917	942 293	1 102 975	383 505

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble post 13 redusert med 420 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Vedrørende 2016:

Bevilgningen på post 06 er foreslått flyttet til ny post 86 slik at inntektene kan føres i riktig konto-klasse i standard kontoplan for statlige virksomheter.

Post 01 Refusjoner og diverse inntekter

Inntektene på denne posten er refusjoner fra andre statsetater og inntekter knyttet til salg av registre m.m. Det fremmes forslag om å bevilge 105 000 kroner på posten i 2016. Det foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 917, post 01 og forslag til vedtak II, 1.

Post 05 Saksbehandlingsgebyr

Inntektene på posten omfatter saksbehandlingsgebyr knyttet til saksbehandling innenfor hele direktoratets ansvarsfelt. I tillegg føres gebyr for kjøperregistrering og innmeldingsgebyr i Merke-registeret på denne posten. Det fremmes forslag

om å bevilge 18,1 mill. kroner på denne posten i 2016.

Post 13 Inntekter vederlag oppdrettskonsesjoner

I juni 2015 ble alle innehavere av tillatelse til lakse- og ørretoppdrett gitt tilbud om kapasitetsøkning i lakse- og ørretoppdrett med 5 pst., med strenge krav når det gjelder lakselus. Vederlaget for kapasitetsøkningen er satt til 1 mill. kroner per tillatelse. Da søknadsfristen gikk ut 1. september 2015 var det kommet 851 søknader, tilsvarende om lag 88 pst. av konsesjonsbiomassen. Endelig frist for å ta i bruk kapasitetsutvidelsen og betale vederlag er satt til 1. desember 2016.

Det fremmes forslag om å bevilge 360 mill. kroner på posten i 2016. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 919, post 60 og forslag til vedtak II, 2.

Post 22 Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning

Posten gjelder fangstinntekter og andre inntekter knyttet til ordningen for fiskeforsøk og utvikling. Det fremmes forslag om å bevilge 4,3 mill. kroner på posten i 2016. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 917, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Post 86 Forvaltningssanksjoner

Som nevnt over er bevilgningen flyttet fra post 06 til 86. Inntektene vil kunne variere fra år til år

avhengig av bl.a. bevegelse i saksmassen, klagebehandling og rettsoppgjør. Det fremmes forslag om å bevilge 1 mill. kroner på posten i 2016.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
72	Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	26 742	30 655	30 655
73	Årsavgift Merkeregisteret	8 125	9 550	9 550
74	Fiskeriforskningsavgift	139 216	151 000	198 500
	Sum	317 353	341 205	238 705

Post 72 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur

Det foreslås en bevilgning på 30,655 mill. kroner på posten. Inntektene fra sektoravgiften dekker en del av statens kostnader knyttet til kontroll og tilsyn med havbruk.

omleggingen av ordningen med kvoter til forskningsformål. Det foreslås en bevilgning på 198,5 mill. kroner på posten. Det er en økning på 47,5 mill. kroner i forhold til 2015. 22,1 mill. kroner av økningen skyldes at avgiftssatsen foreslås oppjustert med 0,15 prosentpoeng i forhold til 2014 og 2015, dvs. til 1,35 pst. Øvrig økning skyldes økt anslag for førstehåndsomsetningen i 2016. Avgiften kreves inn av fiskesalgslagene i forbindelse med avregning til fisker av oppgjør for levering.

Post 73 Årsavgift Merkeregisteret

Det foreslås en bevilgning på 9,55 mill. kroner på posten. Inntektene fra sektoravgiften dekker en del av statens kostnader knyttet til drift og vedlikehold av merkeregisteret og bruk av registeret til statistikk- og forvaltningsformål.

Inntekten fra avgiften ble i 2014 og 2015 motsvart av en utgiftsbevilgning på kap. 928, post 21. Se nærmere omtale under dette kapitlet for rapport for 2014. Fra 2016 det at inntektsposten motsvares av utgifter på følgende nye budsjettposter:

Post 74 Fiskeriforskningsavgift

Posten omfatter inntekter fra fiskeriforskningsavgiften som ble innført i 2014 som følge av

(i 1 000 kr)

Kap./post	Betegnelse	Forslag 2016
917/22	Fiskeridirektoratet, Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres	57 000
919/76	Diverse fiskeriformål, Tilskudd til fiskeriforskning, kan overføres	18 600
925/22	Havforskningsinstituttet, Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres	117 100
927/22	NIFES, Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres	5 800
	Sum	198 500

Videre foreslås det en merinntektsfullmakt knyttet til posten slik at ev. merutgifter kan motsvares

av tilsvarende økte utgifter under de fire nevnte utgiftspostene, jf. forslag til vedtak II, 3.

Kap. 919 Diverse fiskeriformål

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
60	Tilskudd til kommuner	149 842	540 000	180 000
71	Tilskudd til velferdsstasjoner, <i>kan overføres</i>	2 070	2 100	2 100
72	Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	2 246	7 200	3 000
74	Erstatninger, <i>kan overføres</i>	2 065	2 100	2 100
75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	44 944	26 200	26 200
76	Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>			18 600
79	Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	838	1 000	800
	Sum kap. 0919	202 005	578 600	232 800

Vedrørende 2014 og 2015:

Midlene som er foreslått på post 76 for 2016, ble bevilget over kap. 928, post 21 i 2014 og 2015.

Post 60 Tilskudd til kommuner

Posten gjelder kommunenes andel av vederlag for tildelte oppdrettstillatelser. Formålet med tilskuddet er at kommuner som stiller arealer til disposisjon for havbruksnæringen skal oppleve positive ringvirkninger fra aktiviteten.

Det ble i 2013 lyst ut 45 nye grønne oppdrettstillatelser. De samlede inntektene fra tildeling av disse tillatelsene blir på totalt om lag 1 204,2 mill. kroner. Vertskommunene vil motta 40 pst. av inntektene, til sammen 481,6 mill. kroner. Vederlaget innbetales i 2014 og 2015 og skal tildeles de kommunene der tillatelsene lokaliseres. Dersom en tillatelse knyttes til lokaliteter i mer enn en kommune fordeles beløpet likt mellom kommunene. I 2014 ble det innbetalt vederlag for ni tillatelser, de resterende 36 tillatelsene innbetales i 2015.

Før sommeren 2015 ble alle innehavere av tillatelse til lakse- og ørretoppdrett gitt tilbud om kapasitetsøkning i lakse- og ørretoppdrett med 5 pst., med strenge krav når det gjelder lakselus. Vederlaget for kapasitetsøkningen er satt til 1 mill. kroner per tillatelse. Kommunens andel av vederlaget for kapasitetsøkningen i 2015 er 50 pst. Da søknadsfristen gikk ut 1. september 2015 var det kommet 851 søknader, tilsvarende om lag 88 pst. av konsesjonsbiomassen. Endelig frist for å ta i

bruk kapasitetsutvidelsen og betale vederlag settes til 1. desember 2016.

Ved Stortingets behandling av Meld. St. 16 (2014–2015) ble regjeringen bedt om, i forbindelse med statsbudsjettet 2016, å legge fram forslag om et havbruksfond som skal fordele kommunenes og fylkeskommunenes inntekter fra vederlagene fra nye konsesjoner og vekst på eksisterende, og legge fram en vurdering av de mest tjenlige fordelingsnøkklene for å sikre en rimelig fordeling av inntektene til alle kommuner og fylkeskommuner med oppdrettsevne. Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak, og legger til grunn at nye prinsipper og fond skal gjelde for alle nye utlysninger etter 1. januar 2016 i tråd med Stortingets forutsetninger. En ryddig og god utredning og forankring av denne saken krever imidlertid mer tid enn fram til budsjettet for 2016 legges fram. Det skal utarbeides fordelingsnøkler for fordeling av midler mellom kommuner og mellom kommuner og fylkeskommuner, det skal foreslås modell for frekvens og størrelse på utbetalingene og det skal vurderes hvordan fondet skal administreres. Regjeringen vil derfor komme tilbake med et konkret forslag til oppfølging av anmodningsvedtaket på egnet måte, senest i forbindelse med revidert budsjett 2016.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås å bevilge 180 mill. kroner på posten i 2016. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. forslag til vedtak II, 2.

Post 71 Tilskudd til velferdsstasjoner, kan overføres

Midlene på posten brukes til å delfinansiere velferdsstasjoner for fiskere drevet av Norges Fiskarlag og Den Indre Sjømannsmisjon. Det foreslås å bevilge 2,1 mill. kroner på posten i 2016, fordelt med 1 150 000 kroner til Norges fiskarlag og 950 000 kroner til Den Indre Sjømannsmisjon. Tilskuddet forvaltes av Fiskeridirektoratet.

Post 72 Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere

Sikkerhetsopplæring for fiskere er regulert av en egen forskrift med hjemmel i lov om sertifikatpliktige stillinger på norske skip, borefartøy og andre flyttbare innretninger på sjøen. Konvensjonen STCW-F som er vedtatt i FNs sjøfartsorganisasjon (IMO) trådte i kraft i 2012. Som følge av denne konvensjonen har Sjøfartsdirektoratet fått ansvaret for fagplan og faglig kontroll med sikkerhetsopplæringen for fiskere.

Grunnleggende sikkerhetskurs for fiskere gjennomføres ved sikkerhetssentre. Det stilles som krav for å motta tilskudd at senteret har godkjenning av Sjøfartsdirektoratet for å gi grunnleggende sikkerhetskurs for fiskere. Tilskuddet fordeles som refusjon til sentrene ut fra hvor mange som gjennomfører og består kurs på det enkelte sikkerhetssenteret, slik at det sikres lave egenandeler for fiskere som gjennomfører sikkerhetskurs. Fiskere som er 22 år eller yngre får et større tilskudd slik at egenandelen blir lavere eller eventuelt faller helt bort. Fiskere som ikke står i Fiskermanntallet må dokumentere at de enten har fått jobb eller søker aktivt om å få jobb på et fiskefartøy. Tilskuddet forvaltes av Fiskeridirektoratet.

Resultater 2014

I 2014 var det til sammen 197 kursdeltagere som mottok tilskudd til grunnleggende sikkerhetskurs for fiskere. Det ble ikke gitt tilskudd til repetisjonskurs. Utbetalt tilskudd var 2,25 mill. kroner, 4,75 mill. kroner lavere enn budsjett. Dette har sammenheng med omlegging av sikkerhetsopplæringen til å bli gjennomført ved sikkerhetssentre langs kysten.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås å bevilge 3 mill. kroner på posten i 2016. Dette er en reduksjon på 4,2 mill. kroner i forhold til saldert budsjett 2015.

Post 74 Erstatninger, kan overføres

Midlene på posten skal dekke forskudd på erstatninger ved skade på fiskeredskaper, erstatninger med hjemmel i petroleumsloven kap. VIII, kompensasjon også ved ilandføring av skrot som ikke kommer fra oljeindustri og tap av fiskefelt. Ordningen omfatter erstatninger for direkte tap grunnet seismisk datainnsamling. Det ble i 2014 utbetalt erstatninger for tap av fangsttid og fiskefelt med 2,065 mill. kroner.

Budsjettforslag

Det foreslås å bevilge 2,1 mill. kroner på posten.

Post 75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, kan overføres

Formålet med posten er å bidra til utvikling og økt lønnsomhet for fiskeri- og fangstnæringen. Tilskuddet skal også legge til rette for en variert flåte og desentralisert mottaksstruktur langs kysten og bidra til en helhetlig forvaltning av de marine ressursene.

Føringstilskudd

Føring er frakting av fisk fra ett område til et annet. Fiskesalgslagene har ulike føringsordninger og departementet gir gjennom føringstilskuddet bidrag til disse. Føringstilskuddet skal hjelpe til å opprettholde lokale fiskerimiljøer og en variert flåtestruktur, bidra til at ressursene utnyttes også i områder hvor det ikke er mottak i umiddelbar nærhet, samt bidra til en effektiv gjennomføring av fisket ved å føre fisk ut av overskuddsområder.

Nærings- og fiskeridepartementet fastsetter fordeling av tilskuddet på salgslag og ordninger etter forslag fra Fiskesalgslagenes Samarbeidsråd. Tilskuddet administreres av fiskesalgslagene. Inkludert midler som ble overført fra 2013 var totalrammen for tilskuddet på ca. 29,6 mill. kroner i 2014. I 2015 ble det gitt 26 mill. kroner i tilskudd til frakt av fisk og skalldyr.

Garantilott

Formålet med ordningen er å sikre fiskere en viss minsteinntekt i de ulike fiskeriene, dersom fisket av ulike årsaker skulle slå feil. Ordningen er hjemlet i forskrift om garantiordningen, og administreres av Garantikassen for fiskere.

Nivået på utbetalingene til garantilott har holdt seg stabilt de siste årene. I 2013 og 2014 ble det avsatt henholdsvis 2,5 og 3,2 mill. kroner til ordningen.

Nærings- og fiskeridepartementet vil i dialog med næringen vurdere framtiden til ordningen med garantilott.

Selfangst

Formålet med tilskuddet til selfangst har vært å bidra til at de fastsatte kvotene på grønlandssel blir tatt, og å legge til rette for en mer lønnsom selfangstnæring. I 2014 ble det gitt tilskudd på 8 mill. kroner til fartøyleddet, 1,5 mill. kroner til mottaksleddet, samt 2,5 mill. kroner til enkeltprosjekter for å øke lønnsomheten i næringen. Det var i 2014 tre båter som deltok i selfangsten, med samlet fangst av 11 980 sel.

Det har blitt gitt tilskudd til norsk selfangst i flere tiår. Støtten har gått til drift av mottak, fartøystøtte, produkt- og markedsutvikling. Til tross for økte tilskudd til næringen, har ikke lønnsomheten blitt bedre. Tilskuddet til selfangst i Vestisen ble ikke videreført i 2015. Det har likevel gått ett fartøy på fangst i Vestisen i 2015.

I 2014 og i 2015 har det vært avsatt 500 000 kroner i tilskudd til fangst av kystsel.

Prioriteringer 2016

Tilskudd til føring av fisk vil bli prioritert.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås å bevilge 26,2 mill. kroner på posten i 2016.

Post 76 Tilskudd til fiskeriforskning, kan overføres

Midlene på posten går til en tilskuddsordning for å finansiere kostnader til bruk av fartøy og andre ekstrakostnader ved toktbasert fiskeriforskning. Ordningen ble opprettet for å erstatte bortfall av inntekter som følge av omleggingen av forsk-

ningsfangstsystemet. Målgruppen for ordningen er norske forskningsinstitusjoner utenom fiskeriforvaltningen og norskregistrerte private aktører som kan bidra med å innhente kunnskapsgrunnlag for en bærekraftig høsting av de villlevende marine ressursene. Fiskeridirektoratet forvalter ordningen etter et regelverk som er fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Budsjettforslag

Det foreslås å bevilge 18,6 mill. kroner på posten i 2016. Det vil være usikkerhet knyttet til endelig forbruk på posten for det enkelte år. Det er samtidig usikkerhet knyttet til de endelige inntektene fra fiskeriforskningsavgiften. For å kunne håndtere svingninger i forbruk og inntekter er det foreslått å tilføye stikkordet «kan overføres» til posten. Det foreslås samtidig at de fire bevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 3.

Post 79 Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning, kan overføres

Midlene på posten benyttes til å fremme økt kunnskap, forståelse og aksept for bærekraftig forvaltning av levende marine ressurser, medregnet sjøpattedyr. Balansert og oppdatert kunnskap blir viktigere, fordi stadig flere prosesser i ulike internasjonale fora får økt påvirkning på fiskerisektoren. Arbeidet for å skape forståelse for en rasjonell utnyttelse av marine ressurser vil bli videreført. Det er fremdeles et problem at ulike arter, særlig sjøpattedyr, på ikke-vitenskapelig grunnlag utpekes som truede. Arbeidet med å gjøre vitenskapelige data og kunnskap om norsk ressursforvaltning tilgjengelig for beslutningstakere og publikum videreføres. Samarbeidet med organisasjoner som arbeider for en bærekraftig utnyttelse av naturens ressurser vil stå sentralt i dette arbeidet.

I 2014 ble det gitt 668 000 kroner i tilskudd til European Bureau of Conservation and Development. Det ble også gitt 130 000 kroner i tilskudd til Troika Seafood for en konferanse om kongekrabbe i Kirkenes.

Budsjettforslag

Det foreslås å bevilge 0,8 mill. kroner på posten i 2016.

Programkategori 17.20 Forskning og innovasjon

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
920	Norges forskningsråd	1 889 642	2 055 913	2 261 750	10,0
922	Romvirksomhet	1 054 461	857 142	939 600	9,6
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer	49 865	47 450	48 800	2,8
925	Havforskningsinstituttet	758 527	712 940	826 600	15,9
926	Forskningsfartøy	255 446	563 591	463 800	-17,7
927	NIFES	143 963	165 435	156 900	-5,2
928	Annen marin forskning og utvikling	289 495	301 768	156 300	-48,2
930	Norsk design- og arkitektursenter	75 200	73 900	71 700	-3,0
935	Patentstyret		233 157	233 600	0,2
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter		5 894	7 110	20,6
2421	Innovasjon Norge	46 992 913	43 188 998	45 073 600	4,4
2426	Siva SF	124 800	218 945	100 100	-54,3
	Sum kategori 17.20	51 634 312	48 425 133	50 339 860	4,0

Utgifter under programkategori 17.20 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
01–29	Driftsutgifter	1 232 320	1 480 717	1 479 010	-0,1
30–49	Investeringer	36 151	351 300	209 000	-40,5
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	2 626 390	2 648 458	2 908 250	9,8
70–89	Overføringer til andre	2 549 451	2 424 658	2 793 600	15,2
90–99	Låntransaksjoner	45 190 000	41 520 000	42 950 000	3,4
	Sum kategori 17.20	51 634 312	48 425 133	50 339 860	4,0

Programkategori 17.20 omfatter bevilgninger til offentlige virkemidler for forskning og innovasjon i næringslivet, til nukleær virksomhet, romvirksomhet og til marin forskning.

Næringsrelevant forskning og innovasjon

Oppgaver og mål

Hovedformålet med de næringsrelevante virkemidlene for forskning og innovasjon er å styrke konkurransekraften gjennom å fremme økt innovasjons- og omstillingsevne i næringslivet. Regjeringen vil legge til rette for omstilling mot et mer innovativt, kunnskapsintensivt og mangfoldig næringsliv som gir norsk økonomi flere ben å stå på.

Norges velstand er basert på effektiv utnyttelse av naturressurser, kapital og arbeidskraft. Høy produktivitetsvekst har, sammen med utviklingen av petroleumssektoren, vært avgjørende for dagens levestandard i Norge, og vil fortsatt være avgjørende for velstandsutviklingen i tiårene framover⁸.

Teknologiske framskritt i vid forstand er den viktigste drivkraften bak produktivitetsveksten. Økt produktivitet krever fornyelse og forbedring ved at virksomheter og entreprenører tar i bruk ny kunnskap, bruker eksisterende kunnskap på nye måter, utvikler nye produkter og løsninger og finner nye bruksområder. Innovasjon er en samlebetegnelse for vellykket fornyelse. Mens arbeidskraft og realkapital er begrensede innsatsfaktorer, er det knapt noen grense for hvor mye innovasjon kan bidra til produktivitetsvekst. Uten innovasjon vil den økonomiske aktiviteten begrense seg til kjente metoder og produkter. I situasjoner der økonomien endrer seg raskt, er innovasjon nødvendig for å opprettholde og utvikle vår konkurransevne og velstand. Innovasjon er derfor høyt prioritert av regjeringen. Regjeringens ambisjon er at Norge på lengre sikt skal bli ett av de mest innovative landene i Europa.

Verdensøkonomien endrer seg, og den globale utviklingen påvirker norsk næringsliv og norsk økonomi. Store hendelser i verdensøkonomien, som finanskrisen i 2008, fallet i IKT-sektoren i 2000 og oljekrisen på 1970-tallet har det til felles at få hadde forutsett utviklingen, og enda færre forutså ringvirkningene for økonomien og samfunnet. Like vanskelig kan det være å forutse framveksten av nye teknologier og forretningsmodeller. Viktigere enn å forsøke å forutsi en bestemt

utvikling, er det derfor at nærings- og innovasjonspolitikken forbereder norsk økonomi på framtidige endringer.

Norsk økonomi står overfor krevende omstillinger de neste tiårene. De globale klima- og miljøutfordringene krever et grønt skifte, og omlegging til mer bærekraftig produksjon i næringslivet. Andelen eldre av befolkningen vokser, og andelen yrkesaktive minker. Økonomien vår trenger flere ben å stå på. Petroleumsvirksomheten vil fortsatt være viktig for Norge i mange år, men den vil ikke være den vekstmotoren i norsk økonomi som den har vært de siste 40 årene. Lavere etterspørsel fra petroleumsnæringen vil kreve omstillinger også for det øvrige næringslivet i Norge. Disse omstillingsutfordringene krever fornyelse og innovasjon.

Fornyelse og innovasjon er krevende. Etablering av ny virksomhet henger ofte sammen med store investeringer med høy risiko, ofte i konkurranse med etablerte aktører. Også for etablerte bedrifter er utvikling av nye innovasjoner og ny kunnskap ressurs- og kapitalkrevende, og innsatsen har usikre gevinster. Bak en ny teknologi eller et produkt kan det ligge år med forskning, tunge investeringer og usikkerhet. Det kan være krevende for innovatører å sikre seg avkastningen av investeringen når de utvikler en ny innovasjon eller ny kunnskap. Dette kan føre til et lavere nivå på næringslivets investeringer i innovasjon og FoU enn det som samlet sett lønner seg for samfunnet. Derfor bruker myndighetene ulike virkemidler for å styrke innovasjonsevnen og kompetansen i næringslivet.

Kunnskap og en rekke andre faktorer har betydning for innovasjon i virksomhetene. Krav og behov hos kunder, kompetanse og initiativ blant medarbeiderne, erfaringer fra andre næringer og internasjonalt samarbeid, infrastruktur, institusjoner, regelverk og økonomiske rammebetingelser i samfunnet kan alle stimulere til og presse fram nye løsninger. En rekke politikkområder har dermed betydning for innovasjonsevnen. Det omfatter bl.a. utdannings- og forskningspolitikken, konkurransepolitikken, skattepolitikken, infrastrukturpolitikken, arbeidsmarkedspolitikken og den offentlige innkjøpspolitikken. Innovasjon krever et godt samspill mellom ulike kunnskapskilder, aktører og strukturer, og en helhetlig innovasjonspolitikk avhenger av samarbeid på tvers av mange departementer og politikkområder. Nærings- og fiskeridepartementet koordinerer regjeringens politikk for å legge til rette for innovasjon i norsk økonomi.

⁸ NOU 2015: 1: Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd.

Aktører og virkemidler

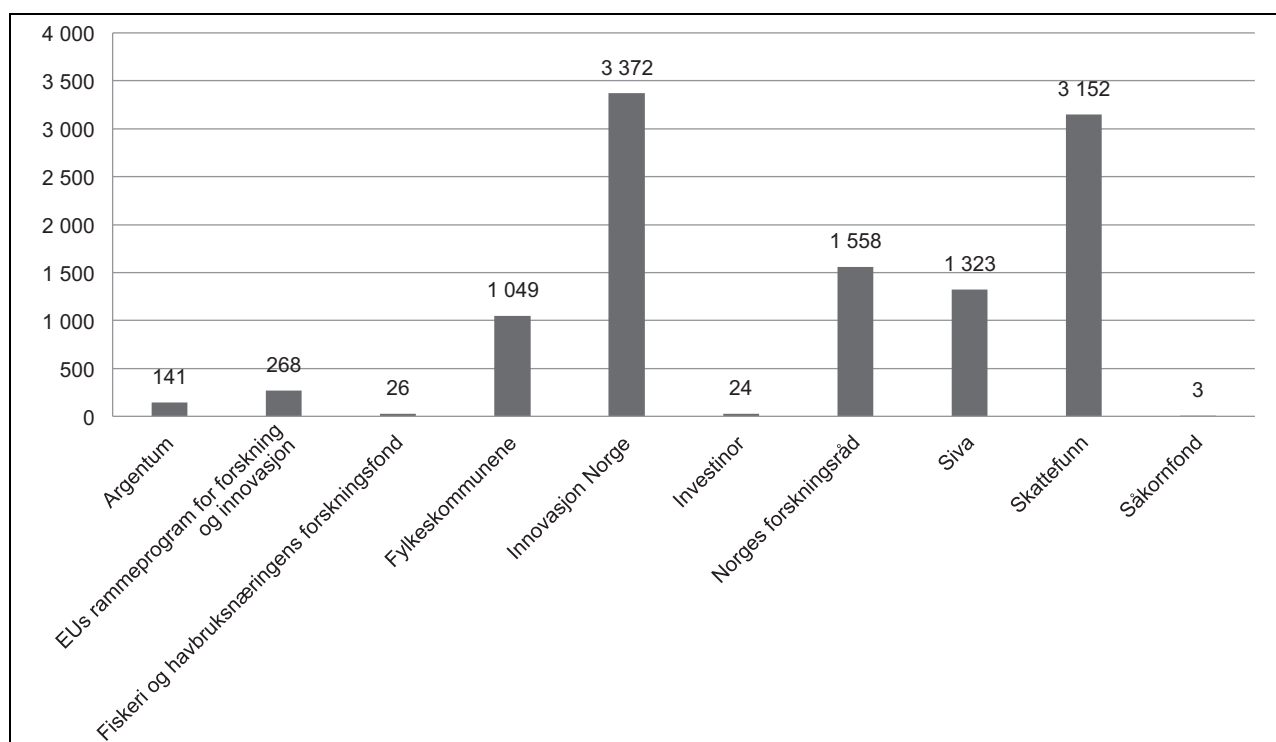
Ansvar for innovasjon ligger hos virksomhetene selv. Myndighetene bidrar i noen tilfeller med midler til profilering, rådgivning, tilskudd, egenkapitalinvesteringer, lån og garantier. Bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til innovasjon, entreprenørskap, næringsutvikling og design skal fremme og utløse innovasjon i norsk næringsliv. Bevilgningene kanaliseres gjennom programmer og ordninger i regi av Innovasjon Norge, Siva SF, Patentstyret, Ungt Entreprenørskap og Norsk design- og arkitektursenter.

Bevilgningene til næringsrelevant forskning skal fremme økt konkurransekraft gjennom å styrke innovasjons- og omstillingsevnen i næringslivet og bidra til økt bruk av nasjonal og internasjonal kunnskap. Bevilgninger til dette formålet over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett kanaliseres gjennom programmer og ordninger i Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Norsk Romsenter.

Norge deltar dessuten i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020, som utfyller den nasjonale virkemiddelporteføljen. Norge deltar også i internasjonalt samarbeid om forskning og utvikling relatert til romvirksomhet i den europeiske romorganisasjonen ESA og EUs romprogrammer.

I tillegg er det flere andre aktører og virkemidler som bidrar til forskning og innovasjon. Til sammen utgjør disse aktørene et helhetlig virkemiddelapparat for innovasjon og næringsrelevant forskning, som gir tilbud til hele bredden av norsk næringsliv.

På oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet har Damvad kartlagt mottakerne av støtte fra virkemidler som skal stimulere til forskning og innovasjon. I 2013 var det 3 372 foretak som mottok en eller annen form for bistand fra Innovasjon Norge. 3 152 foretak benyttet seg av Skattefunn, mens 1 558 foretak mottok bistand fra Norges forskningsråd. Figur 4.16 viser antall mottakere fordelt på noen sentrale virkemiddelaktører for forskning og innovasjon.

Figur 4.16 Antall mottakere (aksjeselskap og personlige selskap) av tilskudd, rådgivning, egenkapital, lån og garantier fordelt på virkemiddelaktører i 2013

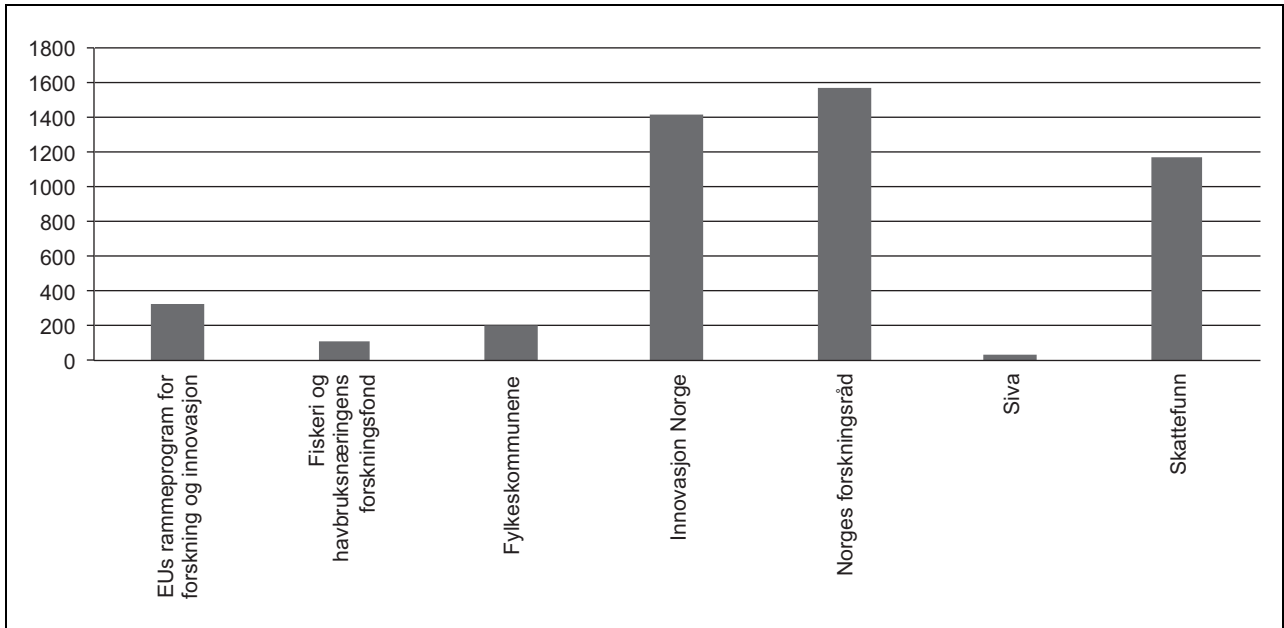
Tilskudd og skattefradrag er den vanligste bistandstypen. Norges forskningsråd og fylkeskommunene gir noe rådgivning, men størsteparten av bistanden er i form av tilskudd. Andelen av mottakere som får rådgivning, lån og garantier er noe større hos Innovasjon Norge, men også her

får 57 pst. av virksomhetene tilskudd, noen ganger i kombinasjon med andre former for bistand. Siva gir også tilskudd, i tillegg til rådgivning og i noen tilfeller egenkapitalinvesteringer.

Argentum Fondsinvesteringer AS, Investinor AS og såkornfondene bidrar med egenkapitalin-

vesteringer, og pre-så Kornfondsordningen vil bidra fra 2016. Egenkapitalvirkemidlene er selektive virkemidler rettet mot noen få foretak med stort potensial for vekst. Selv om det er få virk-

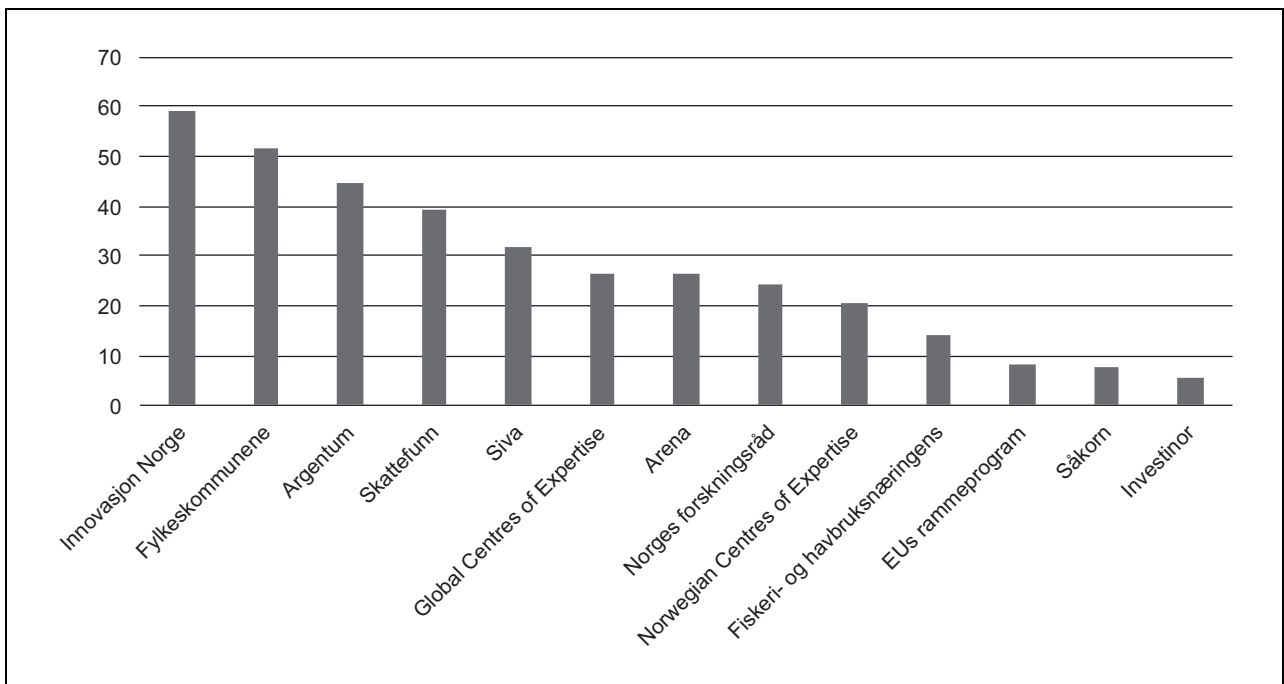
somheter som kan få egenkapitalinvesteringer, kan de ha stor betydning for virksomheter i en tidlig vekstfase.

Figur 4.17 Tilskudd til aksjeselskaper og personlige foretak i 2013 fordelt på virkemiddelaktører (mill. kroner)

Målt i størrelsen på beløp er det Norges forskningsråd, Innovasjon Norge og Skattefunn som

gir mest i samlet tilskudd, enten direkte eller i form av skattefradrag.

Figur 4.18 Andel av AS og personlige foretak som ikke har brukt andre virkemidler i tillegg. Alle mottakere 2000–2014

Noen virksomheter er i kontakt med én virkemiddelaktør én gang. Andre virksomheter benytter seg av tilbudet til flere forskjellige aktører gjentatte ganger. Hvis vi sammenligner aksjeselskap og personlige foretak som har hatt kontakt med ulike deler av virkemiddelapparatet, er det Innovasjon Norge som har den høyeste andelen med 59 pst. som ikke har benyttet seg av andre deler av virkemiddelapparatet i perioden 2000 til 2014. Til sammenligning er det kun fem pst. av virksomhetene som har fått finansiering av Investinor som ikke har vært i kontakt med andre deler av virkemiddelapparatet.

Ikke overraskende er det de virkemiddelaktørene som når ut til mange som Innovasjon Norge, Skattefunn og Norges forskningsråd som i størst grad brukes i kombinasjon med andre. Unntaket er virksomheter som mottar støtte fra fylkeskommunen, der det er vanligere at man også har benyttet seg av tjenester fra Siva enn av Skattefunn.

Romvirksomhet

Regjeringen satser på romvirksomhet ved å delta i internasjonalt samarbeid og gjennom supplerende nasjonale satsinger. Satsingen er nytteorientert og skal bidra til å løse konkrete samfunnsutfordringer knyttet til bl.a. nordområdepolitikk, klima- og miljøpolitikk, samfunnssikkerhet, transportpolitikk og forskning. Norge deltar i det europeiske romfartssamarbeidet gjennom European Space Agency (ESA) og EUs romprogrammer. I tillegg gjennomføres supplerende nasjonale satsinger på infrastruktur, teknologi- og tjenesteutvikling.

Nukleær virksomhet

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvar for statens tilskudd til Institutt for energiteknikk (IFE) for drift av Haldenprosjektet (The OECD Halden Reactor Project) og for drift av det kombinerte lager og deponi for lav- og mellomaktivt avfall i Himdalen i Aurskog-Høland (KLDRA Himdalen). Videre omfatter tilskuddet støtte til norsk deltakelse i Euratoms strålevernprogram. Midlene kanaliseres gjennom Norges forskningsråd og er nærmere omtalt under kap. 920 Norges forskningsråd.

Status og resultater

Norsk økonomi har samlet sett høy produktivitet og verdiskaping, men produktivitet utviklingen har avtatt noe de siste årene. I perioden siden

2006 har produktivitetsveksten falt i de fleste fastlandsnæringene. Regjeringen oppnevnte i februar 2014 en produktivitetskommissjon som bl.a. fikk i oppdrag å vurdere produktivitet utviklingen i Norge. Produktivitetskommissjonen viser til at makroutfordringer knyttet til oljevirkens betydning, globalisering, tilgang på arbeidskraft, en aldrende befolkning, teknologisk utvikling internasjonalt og den økonomiske utviklingen hos våre viktigste handelspartnere kan gjøre det vanskeligere å holde produktivitetsveksten oppe, samtidig som de samme faktorene gjør at vi fortsatt er avhengige av en god produktivitet vekst.

På lengre sikt vil Norges produktivitet vekst avhenge av vår evne til å utvikle ny teknologi, nye produkter og nye løsninger. Minst like avgjørende er evnen til å ta disse i bruk, og til å ta i bruk teknologi og løsninger utviklet av andre. I tillegg påvirkes den av vår evne til flytte produksjon fra lavproduktive til høyproduktive virksomheter og områder. Norsk næringsliv plasserer seg gjennomgående nær eller under gjennomsnittet i internasjonal sammenheng når det gjelder innovasjon og FoU-aktivitet. Lav FoU-innsats i Norge skyldes bl.a. at vi har relativt færre store foretak, som ofte har høyere FoU-aktivitet, enn mange andre land⁹.

50 pst. av foretakene som var omfattet av den norske innovasjonsundersøkelsen, introduserte én eller flere former for innovasjon i løpet av treårsperioden 2012–2014. Dette er en nedgang på 3 prosentpoeng fra perioden 2011–2013. Sammenlignet med perioden 2011–2013 er det ingen endringer i andelen produktinnovatører, mens andelen foretak som rapporterer at de har hatt prosessinnovasjon har gått opp med 2 prosentpoeng. Både andelen foretak med organisasjonsinnovasjon og andelen foretak med markedsinnovasjon har blitt noe redusert. Mest markant er nedgangen for organisasjonsinnovasjon med 5 prosentpoeng.

Blant foretak med produkt og/eller prosessinnovasjonsaktivitet er det til sammen 32 pst. som har mottatt offentlig finansiell støtte til innovasjonsutviklingen. Vanligst er støtte fra nasjonale myndigheter eller sentrale offentlige institusjoner. 27 pst. svarer at de har mottatt slik støtte, mens 13 pst. har mottatt støtte fra lokale eller regionale myndigheter eller institusjoner. EU-støtte, inkludert EUs 7. rammeprogram for forskning og utvikling og EUs program Horisont 2020 for forskning og innovasjon, er forholdsvis sjelden. Bare

⁹ NOU 2015:1 Produktivitet – grunnlag for vekst og velferd

Boks 4.1 Statistisk sentralbyrås innovasjonsundersøkelser

Statistisk sentralbyrås innovasjonsundersøkelser kartlegger innovasjonsaktiviteten og omfanget av innovasjoner i norsk næringsliv. I den kombinerte FoU- og innovasjonsundersøkelsen for perioden 2010–2012 rapporterte 21 pst. av alle foretak at de introduserte produkt- eller prosessinnovasjoner i markedet i løpet av perioden. Dette var en nedgang i forhold til den forrige innovasjonsundersøkelsen. Ifølge undersøkelsen falt også foretakenes andel av samlet omsetning som kom fra nye eller vesentlig forbedrede produkter sammenlignet med forrige undersøkelse. Samtidig viste undersøkelsen en realøkning i foretakenes totale innovasjonsinvesteringer.

Statistisk sentralbyrå gjennomførte en separat spesialundersøkelse om innovasjon for perioden 2011–2013. I denne undersøkelsen rapporterer en betydelig større andel av norsk næringsliv om innovasjonsaktivitet i løpet av perioden enn i tidligere undersøkelser. For visse typer av innovasjon er andelen innovatører mer

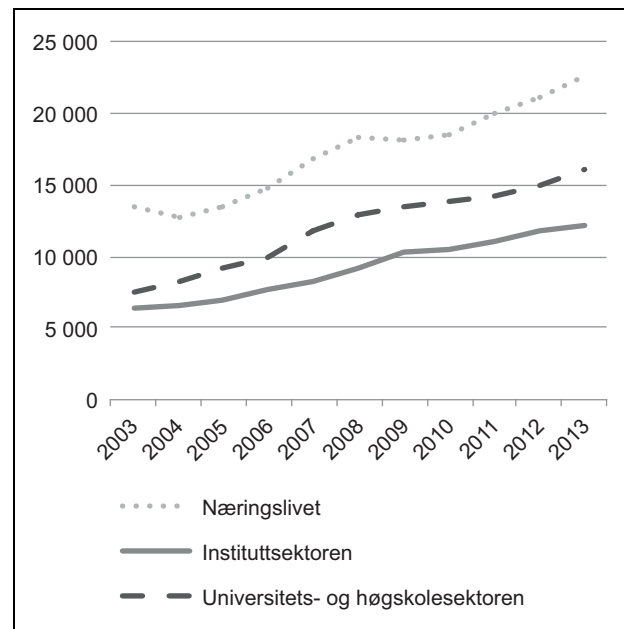
enn fordoblet. Økningen i andelen norske foretak som rapporterte om vellykket produkt- og/eller prosessinnovasjon betyr en andel på om lag samme nivå som Sverige og Finland. Samtidig viste spesialundersøkelsen en reduksjon i andelen egenutført og innkjøpt FoU, som i tidligere undersøkelser har utgjort om lag 80 pst. av de samlede investeringene i innovasjon, til om lag halvparten av de samlede innovasjonsinvesteringene. Dette tyder på at mange former for innovasjon har betydning i norsk næringsliv.

Veksten i andelen med innovasjonsaktivitet skyldes ikke nødvendigvis en reell økning i denne aktiviteten. Endringene er trolig et utslag av at innovasjonsundersøkelsen for første gang ble gjennomført separat fra FoU-undersøkelsen, slik praksis er i de fleste andre europeiske land. Dermed er tallene trolig mer sammenlignbare med andre land, men gjør det samtidig mer krevende å følge utviklingen bakover i tid gjennom sammenligning med tidligere undersøkelser.

2 pst. av foretakene rapporterer å ha mottatt slike midler.

Blant foretakene som leverte varer eller tjenester til det offentlige, var det 10 pst. som svarte at kontrakten krevde noen form for innovasjon i foretaket. 12 pst. oppga at gjennomføringen av kontrakten hadde avstedkommet innovasjon på annen måte. Sett under ett har 6 pst. av norske foretak hatt innovasjoner som en direkte følge av leveranser til offentlig sektor, enten fordi kontrakten krevde det eller som en følge av leveransen for øvrig.

45 pst. av forsknings- og utviklingsarbeidet i Norge ble utført av næringslivet i 2013¹⁰. Det tilsvarte forskning og utvikling for 22,6 mrd. kroner¹¹ og var en vekst i løpende priser på 6,8 pst. sammenliknet med 2012.¹² Målt i løpende priser har næringslivets utgifter til FoU økt med om lag 4 mrd. kroner fra 2010 til 2013. I tillegg til egenutført forskning og utvikling kjøpte næringslivet FoU-tjenester for ca. 6 mrd. kroner. Dette var 3 pst. høyere enn 2012. Det meste ble kjøpt i Norge, mens 44 pst. var leveranser fra utlandet.

Figur 4.19 FoU-utgifter etter sektor for utførelse 2003–2013 (i løpende mill. kroner)

Kilde: NIFU og SSB.

Av næringslivets egenutførte FoU-aktiviteter i 2013 sto industrien for 37 pst., mens tjenesteytende næringer sto for 51 pst. I tillegg bidro andre næringer, inkludert olje og gass, med

¹⁰ NIFU og SSB.

¹¹ Dette tallet gjelder foretak med minst fem sysselsatte.

¹² SSB FoU-statistikken.

12 pst. av kostnadene. Foretak med minst 500 sysselsatte sto for 44 pst. av egenutførte FoU-kostnader i 2013. Til sammenligning bidro foretak med mellom 10 og 19 sysselsatte kun med 11 pst.

Hver tredje FoU-bedrift samarbeider med andre foretak eller institusjoner. Universiteter og høyskoler og/eller forskningsinstitutter oppgis som de mest brukte samarbeidspartnerne av i underkant av halvparten av foretakene. Næringslivet finansierer kostnader til egenutført FoU stort sett med egne midler. Dette utgjorde 75 pst. av totalfinansieringen. I tillegg kommer midler fra andre foretak innenfor eget konsern. Foretakene rapporterer at offentlige midler utgjorde 4 pst. av den total finansieringen i 2013¹³.

Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning (NIFU) gjorde på vegne av Norsk Industri i 2014 en analyse av utviklingen i offentlige bevilgninger som er rettet mot næringslivets behov for forskning og utvikling. Analysen anslår at en femdel av de offentlige FoU-bevilgningene går til næringsrettet FoU. Utviklingen viser at bevilgningene til næringsrettet forskning har økt i Norge, men at den har hatt en lavere vekst enn øvrige offentlige FoU-bevilgninger den siste tiårsperioden, selv når vi inkluderer innføringen av Skattefunnordningen.

Forskningsrådets samlede innsats knyttet til næringsrelevant forskning var i 2014 på ca. 3,5 mrd. kroner. Skattefunn kommer i tillegg. Det ble levert 2 928 nye skattefunnsøknader i 2014. Dette er en økning på 16 pst. fra 2013 til 2014. Samlet budsjett for nye godkjente prosjekter i Skattefunn var på til sammen 7,6 mrd. kroner, og budsjettert skattefradrag var på 1,3 mrd. kroner. De sektorene med flest skattefunnprosjekter var IKT, olje og gass og marin/sjømat.

Møreforskning gjennomgår resultatene av Forskningsrådets innovasjonsprosjekter i næringslivet. Resultatene tyder på at foretakene totalt sett forventer positiv privatøkonomisk avkastning. I tillegg utvikler mange prosjekter kompetanse og bidrar til at kunnskap blir overført til andre bedrifter. Den samfunnsøkonomiske lønnsomheten i porteføljen av innovasjonsprosjekter i næringslivet synes samlet å være god i forhold til forskningsinnsatsen. Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) er blant programmene som skårer høyest av alle programmene i Norges forskningsråd når det gjelder bedriftenes forventninger til økonomisk avkastning, både ved starten og etter fullført prosjekt.

Utviklingen i det europeiske forsknings- og innovasjonssamarbeidet skjer raskt, og norske forskningsmiljøer og bedrifter deltar aktivt i samarbeidet. Myndighetene bidrar bl.a. gjennom å betale for at norske aktører skal kunne delta i Horisont 2020, som nå er verdens største forsknings- og innovasjonsprogram.

Norske deltakere har så langt i Horisont 2020 mottatt 1,87 pst. av de konkurranseutsatte midlene i programmet. De norske deltakerne er tildelt 114 mill. euro. Det er en større returandel enn i EUs 7. rammeprogram, men lavere enn regjeringens ambisjon om 2 pst. returandel. Horisont 2020 omfatter tre hoveddeler: store samfunnsutfordringer, fremragende forskning og industrielt lederskap. Den norske returandelen er størst fra forskningsprogrammene om de store samfunnsutfordringene. Fra disse programmene får Norge 2,6 pst. av EU-støtten. Innen områdene fremragende forskning og industrielt lederskap er Norge returandel henholdsvis 1,1 og 1,7 pst. Næringslivet mottar en tredjedel av de norske midlene i delen for industrielt lederskap og en fjerdedel i delen for samfunnsutfordringer, og da særlig fra transport- og energiprogrammene.

Ifølge Innovasjon Norges årsrapport for 2014 hadde bedriftene og gründerne som selskapet støttet, om lag 10 prosentpoeng mer i omsetningsvekst enn sammenlignbare bedrifter som ikke mottok støtte fra Innovasjon Norge. De hadde også 3 prosentpoeng mer vekst i produktivitet og 0,5 prosentpoeng mer vekst i lønnsomhet. Dette tyder på at innsatsen utløser og fremmer økt verdiskaping i næringslivet.

Det foregår et omfattende arbeid i Nærings- og fiskeridepartementet for å forenkle, effektivisere og utvikle virkemidlene for innovasjon. Det er de siste årene utviklet nye systemer for mål- og resultatstyring (MRS) i Innovasjon Norge, Siva og Patentstyret. Tidligere Norsk Designråd og Norsk Form er slått sammen til én organisasjon, Norsk design- og arkitektursenter. Departementet har også foreslått å gjøre enkelte endringer i lov om Innovasjon Norge. Formålet er å gi bedre rammer for eierstyringen, forvaltningen av selskapet og for utviklingen av Innovasjon Norge som organisasjon. Nærings- og fiskeridepartementet mener det er behov for å forenkle selskapets struktur, og at selskapet bør få større handlingsrom til interne beslutninger til det beste for kundene og måloppnåelse.

Regjeringen ønsker å bedre kunnskapen om de næringsrettede virkemidlene og effekten av dem. Det er derfor startet en gjennomgang med tanke på å videreutvikle virkemidlene med høyest

¹³ SSB FoU-statistikken.

innovasjonseffekt. Arbeidet skal kartlegge innovasjonseffekten av ulike virkemidler og gi mulighet til å sammenligne effekten av ulike virkemidler. Denne kunnskapen skal gjøre innovasjonsvirkemidlene bedre, mer treffsikre og relevante, slik at næringslivet kan bidra med mer innovasjon og verdiskaping.

Prioriteringer 2016

Regjeringens forslag til bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett for 2016 skal styrke konkurransekraften gjennom å fremme økt innovasjons- og omstillingsevne i næringslivet.

Fremme innovasjon og omstilling

Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett for 2016 foreslår regjeringen å bevilge totalt 7,4 mrd. kroner som bidrar til næringsrettet forskning, innovasjon og omstilling. Norsk økonomi står overfor store omstillinger i tiårene som kommer. Gjennom bevilgningene til næringsrettede virkemidler over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett ønsker regjeringen å legge til rette for omstilling mot et mer innovativt, kunnskapsintensivt og mangfoldig næringsliv som gir norsk økonomi flere ben å stå på i møtet med

omstillingsutfordringene. I 2016 foreslår regjeringen en ettårig tiltakspakke for økt sysselsetting på i alt 4 mrd. kroner. Av dette utgjør 450 mill. kroner tiltak over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Fremme flere gode gründere og vekstkraftige bedrifter

Norge trenger flere gode gründere som starter nye og lønnsomme bedrifter. Regjeringen legger derfor nå fram en gründerplan: *Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser*. I planen presenterer regjeringen tre satsingsområder i gründerpolitikken som skal styrke gründerkulturen i Norge. Regjeringen vil legge til rette for:

- bedre tilgang på kapital i tidlig fase
- økt tilgang på kompetanse
- et mer attraktivt gründerland

Gründerplanen inneholder nye tiltak på til sammen 400 mill. kroner i budsjettforslaget for 2016, hvorav 200 mill. kroner er en del av den ettårige tiltakspakken. Tiltakene er oppsummert i tabell 4.7.

Forslagene er nærmere omtalt under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, kap. 920 Norges forskningsråd, og kap. 2421 Innovasjon Norge.

Tabell 4.7 Tiltak for å styrke gründerkap

Tiltak	(i mill. kroner)	
	Total satsing	Herav fra særskilt tiltakspakke for 2016
Etablerertilskuddsordning	150	100
Pre-så Kornfond	100	50
Møteplasser for vekst	30	0
Forny 2020	75	50
Nasjonalt program for leverandørutvikling	10	0
Attraktivitetsprosjektet	15	0
IdéLab	10	0
Andre gründerfremmende tiltak	10	0
Sum	400	200

Fremme et «grønt skifte» i norsk næringsliv

Regjeringen vil styrke miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge og løfte eksisterende ordninger som bidrar til grønn omstilling og innovasjon. Regjeringen foreslår også å fremme fornyelse av nærskipfartsflåten gjennom innovasjonslån og tilskudd til kondemnering av gamle skip i regi av Innovasjon Norge. Videre vil regjeringen styrke hensynet til klima og miljø innenfor øvrige ordninger i virkemiddelapparatet. Regjeringen vil følge opp arbeidet med å legge til rette for økt verdiskaping basert på mer effektiv produksjon og utnyttelse av bioressurser gjennom en nasjonal strategi for bioøkonomi.

Fremme et mer kunnskapsintensivt næringsliv

Regjeringen prioriterer forskning og innovasjon som stimulerer til omstilling i nye næringer og i nye og etablerte virksomheter. Regjeringen har allerede satt i verk en rekke tiltak for å legge til rette for forskning i næringslivet. Fradragssrammene for Skattefunn ble styrket både i 2014 og 2015. Det foreslås en ytterligere styrking av Skattefunnordningen i 2016 for å stimulere til økt forskning og innovasjon i foretakene. Regjeringen foreslår videre å styrke programmet Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) med 100 mill. kroner, hvorav 50 mill. kroner fra den særskilte tiltakspakken. Regjeringen foreslår også å styrke Forny 2020-programmet med 75 mill. kroner, som en del gründerplanen. Dette bidrar til at ny kunnskap fra forskningsinstitusjonene kommersialiseres. I tillegg foreslår regjeringen å styrke flere andre av Norges forskningsråds programmer.

Vurdere innretting av virkemiddelapparatet og videreutvikle virkemidlene med høyest effekt

Regjeringen videreutvikler virkemiddelapparatet for innovasjon. Målet er en bedre ressursbruk samlet sett og bedre effekt av de næringsrettede virkemidlene. Regjeringen la frem en proposisjon om endringer i lov om Innovasjon Norge våren 2015. Endringene skal gi bedre rammer for forvaltningen av selskapet. Det blir gjennomført vurderinger av grenseflatene mellom Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd. Statistisk sentralbyrå analyserer innovasjonseffekten av utvalgte innovasjonspolitiske virkemidler. Analysen skal være ferdig i begynnelsen av 2016 og vil gi et bedre kunnskapsgrunnlag for å videreutvikle virkemidlene.

Marin forskning**Oppgaver og mål**

Den marine forvaltningsrettede forskningen danner grunnlaget for vitenskapelig baserte råd til forvaltningen på områdene bærekraftig ressursforvaltning, bærekraftig havbruk, trygg og sunn sjømat og klima og miljø. Bevilgninger over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett finansierer forvaltningsrettet marin forskning gjennom Norges forskningsråd og i de forvaltningsrettede instituttene.

Det overordnede målet med bevilgningene er å sikre at utviklingen av de marine næringene skjer på en bærekraftig måte. Det krever et best mulig kunnskapsgrunnlag for forvaltningens beslutninger. Det legges derfor stor vekt på høy forskningsfaglig kvalitet og internasjonalt samarbeid.

Nærings- og fiskeridepartementet har forvaltningsansvaret for villlevende marine ressurser (dvs. fiskebestander, sjøpattedyr og andre marine arter) og havbruk. Havressursloven bygger på prinsippet om økosystembasert forvaltning. Det innebærer bl.a. jevnlike vurderinger av alle bestander det høstes av og hvilken virkning høstingen har på andre bestander og på det marine miljø. Det er et mål å fastslå tilstanden til de ulike bestandene med størst mulig sikkerhet, slik at nasjonal og internasjonal rådgivning om fiskebestandene blir best mulig.

Bærekraftig utvikling er et sentralt premiss i akvakulturloven. For å sikre videre utvikling av næringen la regjeringen våren 2015 fram en stortingsmelding om forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett¹⁴. Her foreslås det et helt nytt system for å regulere vekst i lakseoppdrettsnæringen, der miljøstatusen i et produksjonsområde avgjør om næringens produksjonskapasitet kan endres eller ikke. Forvaltningen av et nytt produksjonsregime vil kreve ny kunnskap.

For å sikre tilgang til trygg og sunn sjømat, legger departementet vekt på å bygge opp kunnskap om innholdet av næringsstoffer og uønskede stoffer i fisk og annen sjømat. Det arbeides systematisk gjennom forskning og overvåking for å dokumentere at norsk sjømat er sunn og trygg. Dette er viktig for å sikre en god forvaltning, gi innspill til nasjonale og internasjonale regelverk, gi gode råd til forbrukerne og ivareta omdømmet til norsk sjømat.

¹⁴ Meld. St. 16 (2014–2015) Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett.

Havets rolle i klimasystemet er et annet viktig forskningsområde, som legger grunnlaget for bedre modellering av marine økosystemer. Det gir igjen forvaltningen og næringen et bedre grunnlag til å møte utfordringene klimaendringene vil føre med seg.

God generell kunnskap om økosystemenes virkemåte og hvordan ulike miljøfaktorer, bl.a. forurensing, påvirker de enkelte delene av økosystemene er grunnleggende viktig i mange beslutningsprosesser i fiskeri- og havbruksforvaltningen. Overvåking og forskning som kan dokumentere tilstanden og utviklingen i det marine miljøet, er en viktig oppgave innenfor den forvaltningsrettede marine forskningen.

Aktører og virkemidler

Forvaltningsrettet marin forskning utføres i hovedsak av Havforskningsinstituttet, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning (NIFES) og Veterinærinstituttet, som alle er tilknyttet Nærings- og fiskeridepartementet. Det internasjonale råd for havforskning (ICES), Det europeiske mattrygghetsbyrået (EFSA) og Norsk institutt for naturforskning (NINA) er andre viktige kilder for forskningsbaserte råd til fiskeri- og havbruksforvaltningen.

Forvaltningsrettet marin forskning gjennom programmer i Norges forskningsråd skal bl.a. skaffe ny kunnskap om klima og marine økosystemer, ressurs- og miljøforskning, utvikle kunnskapsgrunnlaget for en bærekraftig sjømatproduksjon og trygg og sunn sjømat.

Forvaltningen av fiskebestandene og andre levende marine ressurser forutsetter et tett internasjonalt samarbeid om forskning og overvåking av havområder. ICES er den viktigste plattformen for samarbeid om marin forskning i Nord-Atlanteren. EUs rammeprogrammer for forskning og det felleseuropeiske programsamarbeidet Healthy and Productive Seas and Oceans (JPI Oceans) er andre viktige arenaer for marint forskningssamarbeid. Gjennom Havforskningsinstituttet har Norge hatt et formalisert samarbeid med Russland innen forvaltningsrettet marin forskning i mer enn 50 år. Marin forskning er også en del av det nordiske samarbeidet. I tillegg er forskningssamarbeidet med Nord-Amerika og Asia viktig.

Status og resultater

Norske forskningsmiljøer er verdensledende innenfor flere områder knyttet til havbruk og havforvaltning. Norske aktører henter hjem en

betraktelig andel av midlene innenfor «Blue Growth» og den sjømatrelaterte delen av «Sustainable Food Security» i Horisont 2020s utlysninger i 2014. Returandelen til norske deltakere i de finansierte prosjektene er nesten 7 pst. av midlene tilgjengelig for «blå» prosjekter, og er dermed over regjeringens mål på 2 pst.

I perioden 2010–2014 har Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet et høyere nivå på vitenskapelig publisering (publikasjonspoeng per forskerårsverk) i 2014 enn i 2010, mens NIFES har et lavere nivå. Internasjonale inntekter har i varierende grad gått ned fra 2013–2014 for alle instituttene. Havforskningsinstituttet oppnådde likevel i 2014 en suksessrate på 55,5 pst. i EUs rammeprogram Horisont 2020, noe som er en indikator på gode søknader og et godt nivå på forskningen.

En generell temperaturøkning i våre havområder gjør at ismengden i Barentshavet minsker. Som en følge av dette har de åpne havområdene våre og utbredelsesområdet til fiskebestandene økt betydelig. Sammen med at flere viktige bestander nå er store, medfører dette at større områder må overvåkes for å gi grunnlag for forvaltningsråd om ressursutnyttelse. Tilstanden til de viktigste kommersielle bestandene er relativt god. Rømming av oppdrettslaks og lakselus er de største miljøproblemene havbruksnæringen står overfor i dag. Det mangler fortsatt en del kunnskap om genetisk interaksjon mellom oppdrettslaks og villaks. Forvaltningen trenger også mer kunnskap om spredning av lakselus og innvirkningen den har på villaks og sjørrret og om forebygging og behandling av lakselusinfeksjoner, inkludert resistensproblematikk. Det er også behov for mer kunnskap om hvordan havbruksnæringen påvirker økosystemet i fjordene og mulige virkninger på fiskebestander. Gjennom forskning, modellutvikling, overvåking og risikovurderinger forbedres forvaltningen av våre marine ressurser kontinuerlig.

Det er de siste årene bygd viktige kunnskapsplattformer innen havbruk. De er tverrfaglige og trekker inn ulike kunnskapsmiljøer for å innhente og utvikle den beste kunnskapen. Lakselusens arvemateriale er nå kartlagt, og kunnskapen tas i bruk. Laksens genom er kartlagt. Kunnskapen om laksens arvemateriale er nyttig for avlsarbeidet, i utviklingen av vaksiner og fôr og i arbeidet for å hindre rømming.

Tilgang til fôrråvarer kan på lengre sikt bli en begrensende faktor for videre økt produksjon av oppdrettsfisk innenfor bærekraftige rammer. Det er behov for mer kunnskap om fiskens grunnleg-

gende ernæringsbehov og toleranse for ulike stoffer. Videre er det behov for mer kunnskap om nye føringredienser basert på planteråstoff, encelleprotein, insekter og biprodukter, og hvilken betydning disse har for fiskens helse og velferd, miljøet, og helsen til mennesker. Slik kunnskap vil bidra til at regelverket for fôrråvarer og fiskefôr blir relevant og riktig for sjømatnæringen. Forskning på området har bidratt til å identifisere nye risikoer ved alternative fôrråvarer som biprodukter. Det forskes videre på i hvilken grad planteråvarer endrer fiskens ernæringsopptak og -behov. Forskning på plantervernmidler i fôr er i en oppbyggingsfase.

Sjømat er en god kilde til viktige næringsstoffer for mennesker. Både villfisk og oppdrettsfisk kan imidlertid inneholde små mengder uønskede stoffer som f.eks. organiske miljøgifter og tungmetaller. Derfor gjennomføres det systematisk overvåking av ville bestander, oppdrettsfisk og fiskefôr. I 2014 ble overvåkingen styrket slik at myndighetene nå har en mer helhetlig overvåking av de ville bestandene fra de ulike havområdene. Det er også viktig å tilrettelegge for kunnskapsutvikling og overvåking av mulige framtidige utfordringer knyttet til uønskede stoffer i sjømat. Dette kan f.eks. være uønskede stoffer fra nye fôrråvarer eller uønskede stoffer fra sjødeponi.

Et viktig område for hele sjømatnæringen er forskning rettet mot å kartlegge helseeffektene av å spise sjømat. Det er bygget opp kunnskap knyttet til enkeltkomponenter i sjømaten, som at marint omega-3 forebygger hjerte-kar-sykdom, men det er behov for mer kunnskap om sjømatens betydning i forhold til fedme, diabetes og mental helse, jf. økningen i ikke-smittsomme sykdommer som erfares nasjonalt og internasjonalt. Kunnskap på dette området benyttes bl.a. i arbeidet med nasjonale anbefalinger om kosthold.

Det vises til en mer detaljert gjennomgang av resultatene på områdene under omtalen av Forskningsrådet og de enkelte forskningsinstituttene.

Innovasjonsevne er avgjørende for sjømatnæringen konkurransedyktighet på lang sikt. Marin sektor har tilgang på alle ordninger i Innovasjon Norge. De ulike sektorenes bruk av selskaps midler viser at marin sektor som helhet ikke har problemer med å konkurrere om midlene. I 2014 mottok sektoren én fjerdedel av Innovasjon Norges tilsagn om lån og tilskudd, som er en stabil andel fra fjoråret. Marin sektor er den nest største mottakeren av Innovasjon Norges totale virkemidler, etter landbrukssektoren. Hoveddelen av midlene kommer fra Nærings- og fiskeridepartementets bevilgninger, som i hovedsak gjelder

landsdekkende ordninger som er åpne for alle sektorer.

Prioriteringer

I 2015 ble det bevilget 2,2 mrd. kroner til marin forskning over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Den marine forskningen ble styrket med 55 mill. kroner i 2015. For 2016 foreslår regjeringen å øke de samlede bevilgningene til marin forskning og forskningsinfrastruktur over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett med ytterligere 169,5 mill. kroner. Satsingen følger opp marin masterplan for forskning som ble lagt fram 1. september 2015 og skal gi mer kunnskap som grunnlag for bærekraftig vekst i sjømatnæringen. Prioriterte områder er ressursforskning og vedlikehold og oppgradering av de marine forskningsfartøyene. Havbruksforskningen styrkes for å bedre kunnskapsgrunnlaget for oppfølging av stortingsmeldingen om forutsigbar bærekraftig vekst i norsk laks- og ørretoppdrett. Andre prioriterte områder er forskning rettet mot sjømatindustri og teknologi og forskning rettet mot utvikling av nye marine næringer.

Av budsjettøkningen er 100 mill. kroner en del av regjeringens ettårige tiltakspakke for økt sysselsetting. Midlene skal gå til vedlikehold og oppgradering av de marine forskningsfartøyene ved Havforskningsinstituttet. 47,5 mill. kroner av økningen er en følge av økt sats og provenyøkning fra fiskeriforskningsavgiften, jf. omtale under kap. 5574, post 74. Den økte avgiftsinntekten skal benyttes til å styrke kunnskapsgrunnlaget for fiskeriforvaltningen.

Det vises til nærmere omtale av den foreslåtte styrkingen av marin forskning under kapitlene til Norges forskningsråd, Havforskningsinstituttet og Veterinærinstituttet.

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond

Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) finansierer forsknings- og utviklingsoppgaver som næringen ønsker å få løst. FHF ledes av et styre med representanter fra næringen og er underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. Inntektene kommer fra en FoU-avgift på 0,3 pst. av eksportverdien av fisk og fiskevarer. Næringsorganisasjonene, Norges forskningsråd og Innovasjon Norge er viktige samarbeidspartnere. FHF hadde en inntekt på 206 mill. kroner i 2014. Budsjettet for 2015 er på 233 mill. kroner. FHF finansierer fellessatsinger i hele sjømatnæringen (fiskeri, industri og havbruk). Satsingsområder er

bl.a. bærekraftig havbruk, fiskehelse, marine fettsyrer og kostnadseffektive førkilder, fiskeri- og fartøyteknologi, levendelagring, sjømatens innvirkning på human helse, totalutnyttelse av fiske-

råstoff, markedsadgang og teknologiutvikling. FHF finansierer også rekrutteringsprosjektet Sett Sjøbein sammen med Nærings- og fiskeridepartementet.

Kap. 920 Norges forskningsråd

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
50	Tilskudd til forskning	1 524 302	2 055 913	2 261 750
51	Tilskudd til marin forskning	238 450		
52	Basisbevilgning primærnæringsinstitutter	126 890		
	Sum kap. 0920	1 889 642	2 055 913	2 261 750

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 økte post 50 med 9 mill. kroner, jf. Innst. 360 S (2014–2015). Endringen består av en styrking med 25 mill. kroner til næringsrettet forskning Forny 2020, en omdisponering på 11 mill. kroner til KS1 på det nukleære området, og en reduksjon på 5 mill. kroner som følge av representantforslaget om økt innsats i forbindelse med den humanitære krisen i Syria og nærområdene, Dokument nr. 8: 135 S (2014–2015).

Oppgaver og mål

Norges forskningsråd er det sentrale organet for oppfølging av regjeringens forskningspolitiske prioriteringer. Forskningsrådet har ansvar for forskning på alle fagområder, med virkemidler som spenner fra grunnforskning til innovasjonsrettet forskning og kommersialisering av forskningsresultater. Forskningsrådets tre hovedoppgaver er å finansiere forskning, gi forskningspolitiske råd og skape møteplasser. Forskningsrådet er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter administrativt underlagt Kunnskapsdepartementet.

Det er fastsatt nye mål for Forskningsrådet som gjelder fra 2015. Målene er:

- økt vitenskapelig kvalitet
- økt verdiskaping i næringslivet
- møte store samfunnsutfordringer
- et velfungerende forskningssystem
- god rådgiving

Kunnskapsdepartementet fortsetter arbeidet med å utvikle styringssystemet for Forskningsrådet i samarbeid med de andre departementene og Forskningsrådet. Styringssystemet er nærmere omtalt i Kunnskapsdepartementets budsjettproposisjon for 2016.

Norges forskningsråd er regjeringens hovedorgan for støtte til næringsrelevant forskning, og Nærings- og fiskeridepartementet har den største direkte bevilgningen til Forskningsrådet. Tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet skal bidra til økt verdiskaping i næringslivet gjennom støtte til generelle og tematiske programmer, internasjonal forskningssamarbeid, institutter og annen forskningsinfrastruktur, kommersialisering- og nettverkstiltak, samt andre tiltak. Tilskuddet skal også bidra til å styrke kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av, og for økt verdiskaping i, marin sektor. Se boksene 4.2, 4.3, 4.4 og 4.5 for en nærmere beskrivelse av formålene med de ulike tiltakene og programmene.

Resultater 2014

Tildelingen til Norges forskningsråd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett økte med ca. 145 mill. kroner fra 2013 til 2014. I tillegg kommer økningen gjennom revidert budsjett 2014 på 15 mill. kroner.

Tildelingen over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett var i 2014 fordelt på følgende hovedområder:

Tiltak	Beløp (i 1 000 kr)
Forskningsprogrammer og internasjonalt forskningssamarbeid	1 196 350 ¹
Institutter og annen infrastruktur	530 740
Kommersialisering og nettverkstiltak	141 750
Andre tiltak	42 500
Sum	1 911 340

¹ Beløpene omfatter også tildelinger på kap. 928 post 74.

Hoveddelen av midlene ble fordelt gjennom forskningsprogrammer. Tildelingen til *forskningsprogrammer og internasjonalt forskningssamarbeid* skal utløse FoU-innsats i næringslivet, styrke forskningsinnsatsen i utvalgte næringer og kunnskapsgrunnlaget for forvaltning av marin sektor. De offentlige midlene skal bidra til å utvikle og gjennomføre forskningsprosjekter med høy samfunnsøkonomisk avkastning. Gjennom støtte til samarbeid med internasjonale FoU-miljøer utfordres norske virksomheter og forskningsmiljøer, samtidig som de får tilgang til kunnskap utviklet utenfor landets grenser.

Om lag 30 pst. av tildelingen skal bidra til å sikre *forskningsinfrastruktur*. Relevant forskningsinfrastruktur bidrar til å styrke kvalitet og relevans i forskning. Nærings- og fiskeridepartementets tildeling til *forskningsinstituttene* skal bidra til å dekke behovet for anvendbar kunnskap i både næringsliv og offentlig forvaltning.

Tilskudd til *kommersialisering og nettverkstiltak* skal legge til rette for at forskningsresultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner kommer til nytte og gir verdiskaping for samfunnet gjennom kommersialisering og økt kontakt og samspill mellom næringsliv, utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitusjoner.

Gjennom *andre tiltak* tildeles midler til utvikling av kunnskapsgrunnlaget for forsknings- og innovasjonspolitikken og administrative tiltak.

Tabellene 4.8, 4.10 og 4.12 gir en nærmere oversikt over hvordan tilskuddene til Norges forskningsråd fra Nærings- og fiskeridepartementet ble disponert i 2014 innenfor de ulike hovedområdene.

Forskningsprogrammer

Forskningsprogrammene deles i generelle og tematiske virkemidler. De generelle virkemidlene skal sikre støtte til de beste prosjektene uansett bransjetilhørighet, med unntak av de områdene som dekkes av tematisk rettede programmer. Over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett er Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) og Nærings-ph.d. slike virkemiddel. BIA er det største generelle virkemiddelet med en tildeling over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett på 464,6 mill. kroner i 2014.

De tematiske virkemidlene består av programmer rettet mot prioriterte tematiske og teknologiske områder. Prioriterte tematiske områder er områder av stor samfunnsmessig betydning som er i tråd med prioriterte områder i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og hvor det er

Tabell 4.8 Fordeling av tilskudd til forskningsprogrammer og internasjonalt forskningssamarbeid i 2012–2014¹

	(i 1 000 kr)					
	2012		2013		2014	
	Fiskeri- minister	Nærings- minister	Fiskeri- minister	Nærings- minister	Fiskeri- minister	Nærings- minister
Forskningsprogrammer, herav	221 070	730 950	223 700	787 700	254 750	850 350
<i>Generelle virkemidler</i>		389 200		424 600		489 600
<i>Tematiske virkemidler og teknologiprogrammer</i>	221 070 ²	341 750	223 700 ²	363 100	254 750	360 750
Internasjonalt forskningssamarbeid		79 970		79 900		91 250
Sum forskningsprogrammer og internasjonalt forskningssamarbeid	221 070	810 920	223 700	867 600	254 750	941 600

¹ Beløpene under fiskeriministeren omfatter også tildelinger på kap. 1023, post 74 (2012 og 2013) og kap. 928, post 74 (2014).

² Omfatter også midler til internasjonalt samarbeid innen marin forskning og øvrige tiltak.

vurdert som særlig hensiktsmessig å se støtte til grunnforskning og mer næringsrelevant forskning i sammenheng. Gjennom tematiske programmer støtter Nærings- og fiskeridepartementet miljø- og energiforskning, maritim og marin forskning.

En betydelig del av departementets tildeling til teknologi går til muliggjørende teknologier. Dette

er kunnskapsintensive teknologiområder med et bredt nedslagsfelt, som bygger opp under innovasjon og nyskaping på tvers av sektorer, bransjer og miljøer.

I boks 4.2 beskrives programmene som er sentrale for å gjennomføre Nærings- og fiskeridepartementets oppdrag.

Boks 4.2 Sentrale forskningsprogrammer i Norges forskningsråd

Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA)

BIA skal stimulere til ambisiøse FoU-satsinger i bredden av norsk næringsliv innenfor tema som ikke er dekket av de øvrige næringsrettede programmene i Forskningsrådet. Formålet med ordningen er økt forskningsinnsats og innovasjonsaktivitet i næringslivet. De offentlige midlene skal stimulere bedriftene til økt forskning innenfor egne prioriterte områder og temaer.

Nærings-ph.d.

Ordningen er et formalisert samarbeid mellom bedrifter og høyere utdanningsinstitusjoner om å utdanne doktorander. Ordningen er uten tematiske eller faglige avgrensninger.

Maritim og offshore (Maroff-programmet) (2010–2019)

Programmet skal bidra til at maritime bedrifter og forskningsmiljøer videreutvikler sine kunnskapsmessige fortrinn. Programmet støtter prosjekter innenfor miljø, miljøvennlig energiutnyttelse, krevende maritime operasjoner og avansert transport og logistikk. Forsknings- og innovasjonsstrategien Maritim21 finansieres via Maroff-programmet.

Økt verdiskaping i naturgass-kjeden, Gassmaks-programmet (2007–2016)

Programmet skal bidra til økt verdiskaping gjennom industriell foredling av naturgass. Dette oppnås ved å styrke kunnskapsutvikling, næringsutvikling og internasjonal konkurransekraft.

Bærekraftig verdiskaping i mat og biobaserte næringer (Bionær-programmet) (2012–2021)

Programmet skal utløse forskning som bidrar til økt lønnsomhet og bærekraftig produksjon innenfor de biobaserte næringene. Programmet omfatter forskning, innovasjon og forvaltning i verdikjedene knyttet til sjømat og marine ressurser, samt for jordbruk, skogbruk og andre naturbaserte næringer.

Verdikt (2005–2014)

Programmet bidrar til økt IKT-forskning og innovasjon, samarbeid og kompetanseutveksling i norsk nærings og samfunnsliv, på tvers av sektorer, bransjer og miljøer. Programmet ble avsluttet i 2014 og er etterfulgt IKTpluss fra 2015. IKTpluss viderefører forskningsområdene fra Verdikt. Programmet ivaretar både mer grunnleggende forskning og forskning for nærings- og samfunnsutvikling. IKTpluss løper fra 2015 til 2025.

Nano2021 (2012–2021)

Nano2021 er det målrettede nasjonale virkemiddelet som gjelder forskning og utvikling knyttet til nanoteknologi. Programmet skal bidra til kompetanseheving og nasjonalt samarbeid innenfor grunnleggende nanovitenskap og nanoteknologi, og legge til rette for at kunnskapsgrunnlaget bidrar til innovasjon, næringsutvikling og verdiskaping innenfor ansvarlige rammer.

Boks 4.2 forts.

EnergiX (2013–2022)

Programmet støtter forskning på fornybar energi, effektiv energibruk, energisystem og energipolitikk. Programmet skal bidra til å oppfylle energipolitiske mål.

Biotek2021 (2012–2021)

Programmet utvikler nyskapende bioteknologi og er rettet inn mot anvendelse av forskningsresultater for å fremme verdiskaping og næringsutvikling. Bedrifter deltar som partnere og prosjektene spenner over sektorene marin, helse, industri og landbruk.

Havbruk – en næring i vekst (2006–2015)

Programmet bidrar til å utvikle kunnskapsgrunnlaget for økt verdiskaping i alle ledd i havbruksnæringen og en bærekraftig sjømatproduksjon. Nytt program Havbruk starter i 2016.

Havet og kysten (2006–2015)

Programmet skal framskaffe ny kunnskap om marine økosystemer, inklusiv virkninger av CO₂, langtidsvirkninger av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomheten og konfliktløsning og forvaltning av marine ressurser. Programmet skal også bidra til å utvikle teknologi, metodikk

og modeller relatert til det marine miljøet. Nytt program Marinforsk starter i 2016.

Klimaforsk – Stort program for klima (2014–2023)

Klimautviklingen i framtiden, konsekvenser av klimaendringer for natur og samfunn og samfunnets omstilling er sentrale forskningsområder.

Andre programmer

- Programmet e-Vitenskap (Infrastruktur, Teori og Anvendelser (eVITA)) handler om utvikling av nye arbeidsformer og forskningsmetoder med basis i nødvendig elektronisk infrastruktur for å håndtere store mengder digitale data.
- Programmet ELSA (Etiske, rettslige og samfunnsmessige aspekter ved bio-, nano- og nevroteknologi, 2008–2014) legger vekt på tverrfaglig forskning knyttet til å utvikle nye teknologier i samspill med samfunnet.
- Programmet Transik. Forskning for risiko og sikkerhet i transportsektoren. Programmet avsluttes i 2015.
- Programmet Miljø 2015 (2007–2016) dekker bl.a. forskning på forurensningsproblematikk i grenseflaten mellom ferskvann og marint miljø.

I flere av disse programmene er Nærings- og fiskeridepartementets budsjett hovedfinansør, mens departementet i andre programmer er inne som delfinansør. Nærings- og fiskeridepartementets bidrag skal legges til rette for økt verdiskaping

i næringslivet. Marin forskningsprogrammer omfatter også forvaltningsrettet forskning. Tabellen nedenfor viser resultater for de mest sentrale programmene for innovasjon, publisering og internasjonalt samarbeid.

Tabell 4.9 Resultater for 2014 fra sentrale programmer

	NFDs tildeling (mill. kroner)	Totaltildeling til programmet (mill. kroner)	Innovasjon ¹	Publisering ²	Andel prosjekter med internasjo- nalt samarbeid
Brukerstyrt innovasjons-arena (BIA)	464,6	484,6	150	114	80
Nærings ph.d.	25	44	ikke tilgj.	ikke tilgj.	15
Nano2021	56,9	116,1	3	20	64
Biotek2021	73,3	151,2	7	49	63
Verdikt	64,8	151,9	13	95	61
Maroff	142,5	152,5	20	78	23
Havbruk	120,7	145,7	8	84	73
Havet og kysten	47,6	98,3	1	65	91
Bionær	48,5	246,9	18	163	50
EnergiX	21	373,9	48	201	63

¹ Ferdigstilte, forbedrede metoder, modeller og prototyper.

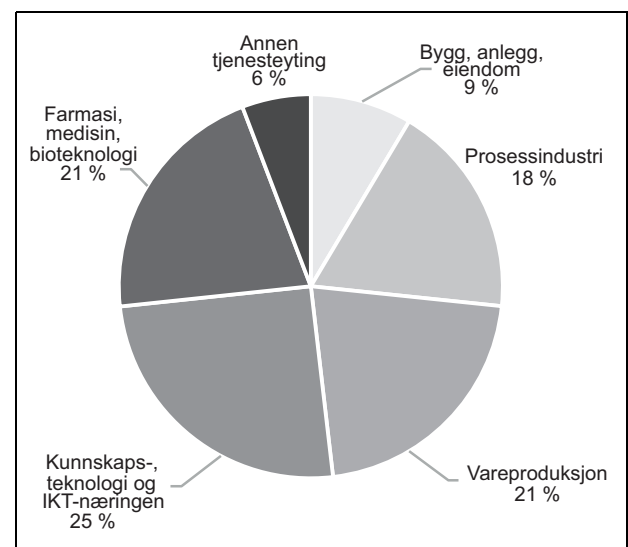
² Publiserte artikler i periodika og serier.

Store deler av Nærings- og fiskeridepartementets tildeling er innrettet mot innovasjonsprosjekter i næringslivet. Dette er prosjekter der bedriftene definerer prosjekter ut fra egne strategier og FoU-behov. BIA er det programmet som har størst andel innovasjonsprosjekter, men det tildeles også midler til innovasjonsprosjekter gjennom øvrige programmer i Forskningsrådet. Prosjektene i BIAs portefølje har høy innovasjonsgrad og stort potensial for verdiskaping, og mange består av brede konsortier med samarbeid langs verdikjeder eller på tvers av bransjer. Flere prosjekter gjennomføres også av nyetablerte bedrifter. Møre-forskning gjennomfører årlig en undersøkelse blant de bedriftene som mottar støtte fra Forskningsrådet. BIA skårer høyest av alle programmene når det gjelder bedriftenes forventninger til økonomisk avkastning ved starten av prosjektene, mens forventningene ved avslutning av prosjektene er på samme nivå som for prosjekter innenfor maritim sektor og olje- og gasssektoren.

Figur 4.20 viser hvordan BIAs finansiering av FoU-prosjekter fordeler seg på ulike næringssektorer. Varigheten av prosjektene varierer mellom de ulike sektorene i BIA, noe som gir utslag i porteføljeanalysen fra år til år. Sektorfordelingen i porteføljen i 2014 er relativt lik fordelingen i 2013. Den største endringen fra tidligere år er at kunnskaps-, teknologi og IKT-næringen har økt fra 21 til 25 pst. Dette har trolig sammenheng med at

Forskningsrådets store program innen IKT ble avsluttet i 2014 og BIA har tatt et bredere ansvar innenfor næringsrettet IKT.

Satsingen på marin forskning og utvikling har bidratt til å skaffe kunnskap som er viktig for å utløse potensialet for økt verdiskaping fra marine ressurser på en bærekraftig måte. Havbruksforskning, markeds- og teknologiforskning og kunn-

Figur 4.20 Oversikt over BIAs finansiering av FoU-prosjekter fordelt på næringssektor

Kilde: Årsrapport Norges forskningsråd 2014.

skap om nye anvendelser av marine ressurser ble styrket i 2014. Nye prosjekter vil bidra til utvikling av mer robuste nøter som skal tåle tøffe påkjenninger i eksponert havbruk, og til å utvikle ny teknologi for lukkede merder. Det er også satt i gang prosjekter som skal vurdere nye føringredienser til havbruksnæringen og bedre produktutvikling og produksjon i sjømatnæringen generelt. Det er lagt vekt på kunnskapsoverføring mellom sektorer gjennom bl.a. felles utlysninger for marin og maritim sektor på teknologiutvikling.

Marin forskningsaktivitet i 2014 omfattet forskning for bærekraftig utvikling av havbruksnæringen, trygg og sunn sjømat, økosystemforskning, marin bioteknologi, fiskeriteknologi og hvordan klimaendringer virker inn på sjømatnæringen og sjømaten. Hoveddelen av marine forskningsmidler fordeles gjennom programmene Havbruk, Havet og kysten og Bionær. I tillegg utlyses marine midler innenfor tematisk bredere programmer som Forny 2020, Maroff, EnergiX, Klimaforsk og teknologiprogrammene. Marine næringer mottar også støtte gjennom generelle ordninger i Forskningsrådet. Havbruksforskningen ble styrket med tre nye sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) som vil starte i løpet av 2015 og marine næringer er den tredje største sektoren i Skattefunnordningen etter IKT og olje- og gassnæringen.

Internasjonalt forskningssamarbeid

Norsk deltakelse i internasjonalt forskningssamarbeid finansieres i betydelig grad gjennom

Forskningsrådets nasjonale programmer. I tillegg er det etablert egne ordninger for å mobilisere norske forskere til å benytte de muligheter som internasjonalt forskningssamarbeid gir.

Alle støtteordninger i Forskningsrådet har konkrete mål og planer for internasjonalisering. På denne måten sikres sammenheng og koblinger mellom nasjonale og internasjonale forskningsområder og prioriteringer. Deltakelse i EUs rammeprogram Horisont 2020 er særlig prioritert. Ved utgangen av 2014 var det registrert en uttelling på ca. 1,8 pst. av samlede tildelinger. Det vises også til omtale av deltakelse i Horisont 2020 i kategoriomtalen.

Det foreslås trinnvis overgang til den franske finansieringsmodellen for Fransk-Norsk Stiftelse. På fransk side finansieres hovedtyngden av stiftelsens virksomhet gjennom ordinære programmer fremfor direkte fra stiftelsen slik det er på norsk side. Tilpasningen gjennomføres av stiftelsens styre. Eventuelle frigitte midler anbefales allokert til Forskningsrådets internasjonale samarbeid som fristilte midler. Det økende tilfanget av finansieringsmekanismer gjennom EU-systemet er blant grunnene for forslaget.

Boks 4.3 presenterer virkemidler for internasjonalt forskningssamarbeid med tildeling over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Det vises også til tabell 4.9 med oversikt over andel internasjonale prosjekter i de mest sentrale programmene og tabell 4.11 med oversikter over instituttens internasjonale inntekter.

Boks 4.3 Internasjonalt forskningssamarbeid

Europasamarbeidet

Europasamarbeidet gjennom EU er den viktigste arenaen for norsk FoU-samarbeid med utlandet. Det kreves et bredt og koordinert støtteapparat nasjonalt for at næringslivet og de andre FoU-miljøene skal lykkes i europeisk samarbeid, noe som bl.a. innebærer et nært samarbeid mellom Forskningsrådet og Innovasjon Norge. Det nye programmet for forskning og innovasjon, Horisont 2020, startet i januar 2014 og vil vare fram til 2020. Det overordnede målet med programmet er å bidra til mer og bedre forskning, økonomisk vekst og en mer hensiktsmessig

håndtering av store samfunnsutfordringer. Norsk deltakelse i programmet finansieres over Kunnskapsdepartementets budsjett. Europasamarbeidet omfatter også et voksende antall initiativer under betegnelsen EU-partnerskap. Finansiering av disse aktivitetene kommer dels fra Horisont 2020 og dels i form av nasjonal medfinansiering. Disse aktivitetene omfatter EUREKA/Eurostars, felles teknologiinitiativer m.m. Eventuell norsk deltakelse i disse internasjonale aktivitetene blir besluttet etter en vurdering av om slik deltakelse er i tråd med nasjonale prioriteringer.

Boks 4.3 forts.

Prosjektetablerings- og posisjoneringsstøtte (PES og POS)

PES er et økonomisk støttetiltak til utforming av søknader til Horisont 2020 og EU-partnerskap. Ordningen har vist seg å bidra til flere søknader fra bedrifter. Gjennom POS gis støtte til FoU-prosjekter som kan kvalifisere til videre støtte fra internasjonale finansieringsordninger. Støtten kan benyttes til å etablere konsortier og til å forberede en søknad. Nærings- og fiskeridepartementet bidro med 21,5 mill. kroner i 2014.

Enterprise Europe Network

I Enterprise Europe Network (EEN) samarbeider Norges forskningsråd med Innovasjon Norge om å mobilisere bedrifter til å delta i Horisont 2020. Dette nettverket arbeider med teknologioverføring, rådgiving om EU-regelverk og EU-programmer og søk etter samarbeidspartnere i Europa.

EUREKA

EUREKA er et europeisk nettverk for innovasjon som skal bidra til å stimulere markedsorientert FoU.

Eurostars er et felles program fra EUREKA og Europakommisjonen for å styrke forskningsintensive små- og mellomstore bedrifter. Den meddelte årlige rammen på opptil 10 mill. euro (ca. 84 mill. kroner) til medfinansiering av norske deltakelser i Eurostars-prosjekter ble i 2014 brukt i sin helhet.

ECSEL

ECSEL (Electronic Components and Systems for European Leadership) startet i 2015 og er resultatet av sammenslåingen av Artemis og Eniac, to samarbeidsprogrammer mellom næringsliv og offentlige myndigheter innenfor innebygd programvare og mikro- og nanoelektronikk. Den meddelte årlige rammen på opptil 2,5 mill. euro (ca. 20 mill. kroner) til medfinansiering av norske deltakelser i ECSEL-prosjekter ble i 2014 brukt i sin helhet.

Fransk-Norsk Stiftelse (FNS)

Fransk-Norsk stiftelse ble opprettet av den norske og franske stat i 1983 for å fremme økt fransk-norsk samarbeid innen teknologi, forskning og industriell utvikling. Dette gjøres primært gjennom økonomisk støtte til bilaterale FoU-prosjekter med næringslivsdeltakelse, men også gjennom finansiering av seminarer og korttidsopphold for forskere.

JPI Oceans

Norge deltar i fellesprogrammet Joint Programming Initiative on Healthy and Productive Seas and Oceans (JPI Oceans). JPI Oceans er et europeisk samarbeid om marin og maritim forskning. Forskningsrådet er ansvarlig for sekretariatet til JPI Oceans.

Samarbeidsavtale om maritim forskning og utvikling med Singapore

Forskningsrådet og Maritime Port Authority of Singapore (MPA) undertegnet i år 2000 en samarbeidsavtale om maritim forskning, utdanning og opplæring. Avtalen ble fornyet for 6. gang april 2015 og inkluderer organisering av fellesutlysninger mellom Forskningsrådet og Singapore Maritime Institute.

Bilateralt forskningssamarbeid (BILAT)

Bilateralt forskningssamarbeid har en betydelig effekt på kunnskapsutviklingen i norske forskningsmiljøer og næringsliv. Forskningsrådets ordning for støtte til bilateralt forskningssamarbeid (BILAT-ordningen) bidrar til delfinansiering og risikoavlastning i tidlige faser av samarbeid. Ordningen har hatt stor betydning for Forskningsrådets deltakelse i internasjonale utlysninger. De åtte prioriterte landene er Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika og USA. Forskningsrådet har laget veikart for samarbeidet med disse landene som grunnlag for å prioritere den videre innsatsen. Nærings- og fiskeridepartementets tildeling for 2014 var 6,4 mill. kroner.

Tilskudd til institutter og annen infrastruktur
Nærings- og fiskeridepartementet tildeling til
forskningsinstituttene skal bidra til å dekke beho-

vet for anvendbar kunnskap i både næringsliv og offentlig forvaltning.

Tabell 4.10 Fordeling av tilskuddet til Institutter og annen infrastruktur i 2012–2014

	(i 1 000 kr)					
	2012		2013		2014	
	Fiskeri- minister	Nærings- minister	Fiskeri- minister	Nærings- minister	Fiskeri- minister	Nærings- minister
Basisbevilgning til teknisk-industrielle institutter		259 700		259 700		276 300
Basisbevilgning til marine institutter	85 100		96 330		101 250	
Strategiske instituttbevilgninger til Havforskningsinstituttet og NIFES ¹	24 100		24 770		25 640	
Strategisk kompetansebygging og institusjonsstøtte	10 050	43 600	1 500	27 900		26 900
Nukleær virksomhet og andre infrastrukturtiltak		97 000		114 820	1 000	99 650
Sum institutter og annen infrastruktur	119 250	400 300	122 600	402 420	127 890	402 850

¹ Havforskningsinstituttet og NIFES inngår ikke i basisbevilgningsordningen.

Basisbevilgning og strategiske instituttbevilgninger

Nærings- og fiskeridepartementet tildeler basisbevilgninger til forskningsinstitutter gjennom Norges forskningsråd. Norges forskningsråd forvalter den resultatbaserte basisfinansieringsordningen for en rekke forskningsinstitutter. Bevilgningen fra Nærings- og fiskeridepartementet går til teknisk-industrielle institutter og primærnæringsinstitutter.

Formålet med basisfinansiering er å bidra til sterke institutter som kan tilby næringslivet og det offentlige god kompetanse og forskningstjenester av høy internasjonal kvalitet. Den statlige basisfinansieringen skal brukes til langsiktig kunnskaps- og kompetanseoppbygging og stimulere instituttene til kvalitet, internasjonalisering og samarbeid.

Nærings- og fiskeridepartementet tildeler også strategiske instituttbevilgninger til Havforskningsinstituttet og NIFES gjennom Norges forskningsråd. De strategiske instituttbevilgningene skal benyttes til kunnskaps- og kompetanseoppbygging på områder av strategisk betydning.

Primærnæringsinstitutter

Nærings- og fiskeridepartementet og Landbruks- og matdepartementet har ansvaret for basisfinansiering av primærnæringsinstituttene. For Nærings- og fiskeridepartementets del omfatter det basisfinansieringen til Nofima AS og Sintef Fiskeri og havbruk AS, i tillegg til at en andel av basisfinansieringen til Veterinærinstituttet finansieres over departementets budsjett. Grunnbevilgningen består av en fast del og en resultatbasert del. I 2014 ble 2,5 pst. av eksisterende grunnbevilgning omfordelt etter oppnådde resultat.

Teknisk-industrielle institutter

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for basisfinansiering av de teknisk-industrielle instituttene. Disse er Christian Michelsen Research, Institutt for energiteknikk (IFE), Norsk Marinteknisk Forskningsinstitutt (Marintek), Norges Geotekniske Institutt, The Norwegian Seismic Array (NORSAR), Northern Research Institute (NORUT), Norsk Regnesentral, International Research Institute of Stavanger (IRIS), Stiftelsen SINTEF, SINTEF Energi, SINTEF Petroleum, Uni Research (fra 2016) og Telemark teknisk-industrielle utviklingssenter (Tel-Tek).

Tabell 4.11 Basisbevilgning, økonomiske nøkkeltall og resultatindikatorer for 2014 for marine primærnæringsinstitutter og teknisk-industrielle institutter

	(i mill. kroner)	
	Marine primærnæringsinstitutter (3 stk.) ¹	Teknisk-industrielle institutter (12 stk.)
Basisbevilgninger	101,9	320
Oppdragsinntekter, av dette:	393	3 138
– internasjonale inntekter	60	940
– nasjonale oppdragsinntekter	333	2 198
Øvrige driftsinntekter	552,1	1 106
Samlede driftsinntekter	1 047	4 564
Driftsresultat	23	138
Publikasjonspoeng per forskerårsverk	0,451	0,47
Avlagte doktorgrader	9	166
<i>Innovasjonsresultater:</i>		
Patentsøknader	9	39
Lisensinntekter	0,7	11,2
Bedriftsetableringer	2	5

¹ Gjelder Nofima, Veterinærinstituttet og SINTEF Fiskeri og havbruk (for de to første inkluderer tallene også instituttene virksomhet innenfor landbruk).

Resultater – instituttbevilgninger

Totalt ble det tildelt 265 mill. kroner i samlet basisbevilgning til primærnæringsinstituttene i 2014. Av dette ble 101 mill. kroner gitt over budsjettet til Nærings- og fiskeridepartementet og 164 mill. kroner over budsjettet til Landbruks- og matdepartementet. For instituttene som mottok basisbevilgning over budsjettet til Nærings- og fiskeridepartementet var driftsresultatet for Nofima 35,5 mill. kroner, for Sintef Fiskeri og havbruk 5,7 mill. kroner og for Veterinærinstituttet -18,4 mill. kroner i 2014.

Basisbevilgningen over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til de teknisk-industrielle instituttene utgjorde 320 mill. kroner i 2014. Instituttene hadde et positivt driftsresultat på til sammen 138 mill. kroner i 2014.

Nukleær virksomhet og andre infrastrukturiltak

Nukleær virksomhet

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for statens tilskudd til Institutt for energiteknikk (IFE), for drift av Halden-prosjektet (The OECD

Halden Reactor Project) og for drift av det kombinerte lager og deponi for lav- og mellomaktivt avfall i Himdalen i Aurskog-Høland (KLDRA Himdalen). Midlene kanaliseres gjennom Norges forskningsråd. Videre omfatter tilskuddet støtte til norsk deltakelse i Euratoms strålevernprogram.

IFE fikk i 2014 konsesjon for seks år for videre drift av Haldenreaktoren med brenselslagere. Halden-prosjektet er det eldste internasjonale forskningsprosjektet i Norge, og er verdens største forskningsprosjekt på atomsikkerhet med 20 medlemsland i 2015. Målet for prosjektet er å gjøre produksjon av kjernekraft sikrere. Prosjektet går over treårsperioder og administreres av IFE. Regjeringen ga høsten 2014 sin tilslutning til at IFE kunne inngå en ny treårig avtale for perioden 2015–2017 om norsk deltakelse i prosjektet, med et samlet statlig tilskudd på 150 mill. kroner, jf. Prop. 1 S (2014–2015).

KLDRA Himdalen eies av Statsbygg og drives av IFE på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. Lageret inneholder avfall fra IFEs egen forskningsvirksomhet og avfall fra eksterne brukere som forsvar, industri og helsevesen. Departementet utreder nå om det skal opprettes et statlig driftsorgan som kan håndtere brukt reaktorbren-

sel og radioaktivt avfall fra norsk nukleær virksomhet, herunder også drift av KLDRA Himdalen.

Det er ennå ikke bestemt når noen av de nukleære anleggene skal avvikles. Departementet utreder for tiden, gjennom bl.a. flere eksterne oppdrag, hvordan avvikling skal gjennomføres når det er besluttet. Kostnadene ved dekommisjonering er betydelige. For at IFE skal kunne bidra i finansieringen av en framtidig dekommisjonering har instituttet opprettet en selvstendig stiftelse, hvor de innbetaler 3 mill. kroner årlig til dette formålet.

I tillegg ble det fordelt 1 mill. kroner til norsk deltakelse i Euratoms forskningsprogrammer. Utgiftene med å delta i Euratoms forskningsprogrammer har vært dekket med 1 mill. kroner per år fra flere departementer. Ordningen administreres av Norges forskningsråd.

Andre infrastrukturtiltak

Andre infrastrukturtiltak omfatter støtte til institusjoner som stimulerer til en bred teknologidebatt, fremmer kunnskap om teknologi og naturvitenskap og formidler forskningsresultater.

Blant virksomhetene som finansieres er Teknologirådet og Norges Tekniske Vitenskapsakademi. Teknologirådet er et uavhengig rådgivende organ som skal identifisere muligheter og konsekvenser ved ny teknologi og stimulere til offentlig debatt rundt dette. I 2014 ble det avsatt 8 mill. kroner til Teknologirådet, og 1 mill. kroner til Norges Tekniske Vitenskapsakademi.

Videre ble Simula Research Laboratory i 2014 tildelt 52 mill. kroner fra Norges forskningsråd, hvorav 11 mill. kroner fra Nærings- og fiskeridepartementets budsjett.

Ordningen med strategiske universitetsprogrammer (SUP) ble avviklet i 2014.

Tilskudd til kommersialisering og nettverkstiltak

Tilskudd til kommersialisering og nettverkstiltak skal legge til rette for at forskningsresultater fra offentlig finansierte forskningsinstitusjoner kommer til nytte og skaper verdier i samfunnet. Det kan skje gjennom kommersialisering og økt kontakt og samspill mellom næringsliv, utdanning og forskning.

Tabell 4.12 Fordeling av tilskuddet til kommersialisering og nettverkstiltak i 2012–2014

	(i 1 000 kr)					
	2012		2013		2014	
	Fiskeri- minister	Nærings- minister	Fiskeri- minister	Nærings- minister	Fiskeri- minister	Nærings- minister
Kommersialisering av forskningsresultater	4 000	100 750	4 000	100 750	4 000	121 750
Virkemidler for regional FoU og innovasjon		28 135		25 600		15 600
Sum kommersialisering og nettverkstiltak	4 000	128 885	4 000	126 350	4 000	137 350

Boks 4.4 Sentrale programmer i Norges forskningsråd for kommersialisering og nettverkstiltak

Forskningsbasert nyskaping (Forny 2020, 2011–2020)

Formålet med Forny 2020 er verdiskaping gjennom kommersiell utnyttelse av forskningsresultater utført ved universiteter, høyskoler, helseforetak og institutter. Forny 2020 virker gjennom å gi verifiseringsstøtte til utvalgte prosjekter samt tilskudd til lokale prosjektmidler. Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til Forny 2020 i 2014 var 125,8 mill. kroner, inklusiv 15 mill. kroner over revidert nasjonalbudsjett.

Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI, 2014–2017)

VRI-programmet er Forskningsrådets regionale hovedsatsing på forskning og innovasjon. Formålet med VRI er å stimulere til økt innovasjon ved at næringslivet deltar i forskningsbaserte næringsrettede utviklingsprosjekter i samarbeid med regionale FoU-institusjoner. VRI har tette koblinger til Arena- og Norwegian Centres of Expertise (NCE)-nettverkene. Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til VRI i 2014 var 9,2 mill. kroner.

Tabell 4.13 Vitenskapelige og industrielle resultater for 2014 fra programmer med finansiering fra Nærings- og fiskeridepartementet

	Sum 2013	Forny 2014	VRI 2014	Sum 2014
<i>Oppnådde resultater:</i>				
Ferdigstilte/forbedrede metoder, modeller, prototyper	31	–	30	30
Søkte patenter	65	68	1	69
Inngåtte lisenskontrakter	76	95	1	96
Antall ferdigstilte og/eller forbedrede:				
– produkter	35	–	27	27
– prosesser	14	–	26	26
– tjenester	17	–	21	21
<i>Ny virksomhet som følge av prosjektet:</i>				
Antall nyetablerte foretak	38	44	3	47
Nye forretningsområder i eksisterende bedrifter	4		5	5

Tabell 4.13 viser vitenskapelige og industrielle resultater som er rapportert fra Forny 2020 og VRI i 2013 og 2014. For VRI har det i perioden vært stor forbedring i resultatene av innovasjonstiltakene. Det skyldes stor økning i antall ferdigstilte/forbedrede produkter, prosesser eller tjenester.

For Forny 2020 er det en økning fra 2013 til 2014 både i antall lisensavtaler og antall nyetablerte foretak. Det ble inngått 70 lisensavtaler i 2013 og 95 i 2014. Tilsvarende for nyetableringer er en økning fra 34 i 2013 til 44 i 2014. Dette er resultatet av økt tilgang på forretningsidéer fra forskningsmiljøene, og målrettet virksomhet ved

universitetenes kommersialiseringsaktører (TTOer).

Tilskudd til andre tiltak

Tilskuddet gjelder støtte til ulike tiltak for kompetansebygging og administrativ støtte til ordninger av betydning for det norske forsknings- og innovasjonssystemet. Tilskuddene i 2014 omfattet bl.a. støtte til administrasjon av Skattefunnordningen og støtte til programmer som Mer entreprenørskap (MER), Kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken (Reisepol) og program for velferd, arbeid og migrasjon (VAM).

Tabell 4.14 Fordeling av tilskudd til andre tiltak 2012–2014 (beløp i 1000 kroner)

	(i 1 000kr)					
	2012		2013		2014	
	Fiskeri- minister	Nærings- minister	Fiskeri- minister	Nærings- minister	Fiskeri- minister	Nærings- minister
Kompetansebygging		9 500		9 500		9 500
Administrative støttetiltak		33 000		33 000		33 000
Sum andre tiltak		42 500		42 500		42 500

Boks 4.5 Andre sentrale tiltak*Kompetansebygging*

Mer entreprenørskap (MER, 2009–2014) skal øke kunnskapsnivået om entreprenørskap generelt og om kvinnelige entreprenører spesielt. Møteplassfunksjonen står sentralt i programmet. Et godt kunnskapsgrunnlag er nødvendig for å videreutvikle forsknings- og innovasjonspolitikken. Tildelingen over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til MER var i 2014 på 4 mill. kroner.

Forskningsrådet arbeider med en ny satsing på forskning om forsknings- og innovasjonspolitikken (FORINPOL) fra 2015.

Kunnskapsgrunnlaget for reiselivspolitikken (*Reisepol, 2012–2016*) er et brukerstyrt forskningsprogram for og med reiselivsnæringen. Hovedmålet er å styrke konkurransekräften til norsk reiselivsnæring ved å framskaffe ny forskningsbasert kunnskap som aktørene kan bruke til å styrke sin egen innovasjon, produktivitet, attraktivitet og konkurranseposisjon i internasjonale markeder. I 2014 ble det tildelt 4 mill. kroner over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til programmet.

Velferd, arbeidsliv og migrasjon (*VAM, 2013–2018*) er et samfunnsvitenskapelig forskningsprogram som skal gi kunnskap om velferdssamfunnets grunnlag, virkemåter og prosesser.

Problemstillinger knyttet til verdiskaping og arbeidsliv er gjennomgående i porteføljen. Det ble tildelt 1,5 mill. kroner over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett til programmet.

Administrative støttetiltak

Dette omfatter tilskudd til administrasjon av Skattefunnordningen og støtte til informasjonstiltak og forskningsdokumentasjon. Skattefunnordningen er en rettighetsbasert ordning som gir fradrag i skatt for en andel av godkjente FoU-kostnader. Både kostnader knyttet til egenutført FoU og kjøp av FoU-tjenester fra godkjente FoU-institusjoner er omfattet. Formålet med ordningen er å bidra til økte FoU-investeringer i næringslivet. Innovasjon Norge bistår foretakene i søknadsprosessen, Forskningsrådet har ansvar for å godkjenne prosjektsøknadene FoU-innhold, mens skattemyndighetene godkjenner endelige prosjektkostnader og beregner støttebeløpet ved skatteavregningen.

I 2014 ble det godkjent 2381 nye prosjekter, en oppgang på om lag 17 pst. fra året før. Utgiftene til drift og administrasjon av ordningen i Forskningsrådet var på totalt 17 mill. kroner i 2014. Forskningsrådet har gjennomført flere tiltak for å gjøre ordningen mer kjent og enklere å bruke for bedriftene. Det er laget et nytt søknadsskjema, og for å effektivisere søknadsbehandlingen er all søknadsbehandling fra 2015 samlet i Forskningsrådet. En undersøkelse blant Skattefunnbedriftene som ble gjennomført våren 2015, viser at bedriftene er fornøyde med Skattefunnordningen og 79 pst. opplyser at de synes at søknadsprosessen er enkel.

Samlet vurdering av Norges forskningsråds måloppnåelse

Departementet mener at Forskningsrådet har nådd målene som var satt for bevilgningene i 2014. Forskningsrådet bidrar til å styrke næringslivets framtidige konkurransevne gjennom direkte støtte til bedriftenes innovasjonsprosjekter og gjennom støtte til de forskningsmiljøene som samarbeider med næringslivet og forvaltningen. Evaluering av innovasjonsprosjektene viser at Forskningsrådets bidrag er klart utløsende for næringslivets egne midler. Prosjekter støttet av

Forskningsrådet fører til økt aktivitet og bidrar til å heve ambisjonsnivået, gjennomføringstid reduseres og det oppnås tilleggseffekter i form av sterkere nettverk og økt strategisk samarbeid. Forskningsrådets satsinger gjennom de tematiske virkemidlene bidrar til kunnskapsbygging og omstilling i strategiske viktige næringer for Norge. Samlet sett mener departementet at Forskningsrådets virksomhet bidrar til forskning, utvikling og forskningsbasert innovasjon som, på kortere eller lengre sikt, gir økt verdiskaping i norsk økonomi.

Både evalueringene av Forskningsrådet og Riksrevisjonen har pekt på utfordringer knyttet til

det eksisterende mål- og resultatstyringssystemet for Forskningsrådet. I tillegg til mange, omfattende og til dels overlappende mål, mener Nærings- og fiskeridepartementet det er en svakhet ved dagens rapportering at resultatene det rapporteres om i stor grad avhenger av nivået på tildelte midler for det enkelte år og hvilken fase programmet og prosjektet er i. Det arbeides nå med et nytt mål- og resultatstyringssystem for virksomheten, og rapporteringsregimet vil bli endret i tråd med dette.

Prioriteringer 2016

Regjeringen foreslår å styrke de næringsrettede virkemidlene i Norges forskningsråd i 2016. Formålet med styrkingen er å legge til rette for økt verdiskaping i næringslivet, omstilling i norsk økonomi og et mer diversifisert næringsliv. Deler av styrkingen inngår i regjeringens særskilte tiltakspakke for økt sysselsetting.

Regjeringen viderefører og styrker satsingen på virkemidler for å øke forskningsbasert omstilling og innovasjon i næringslivet og foreslår en ytterligere satsing på Brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) i Norges forskningsråd. Dette er et program rettet mot bredden av norsk næringsliv, og med betydelig konkurranse om midlene. BIA støtter de kvalitativt beste prosjektene, med størst verdiskapingspotensial og samfunnsøkonomisk virkning uavhengig av bransje og geografisk plassering. BIA har høy innovasjonseffekt, er godt etablert og kjent i både forskningsmiljøer og næringslivet. Det åpnes i 2016 opp for utprøving av et nytt fleksibelt stønadsformål under BIA, for støtte til områder innenfor BIA-porteføljen med særskilte behov for en koordinert kunnskapsoppbygging og forskningsinnsats.

Regjeringen foreslår videre å styrke programmer for teknologier som har en bred samfunnsmessig betydning (muliggjørende teknologier). Styrking av muliggjørende teknologier bidrar til å fremme omstilling og nyskaping i bredden av norsk næringsliv. Innenfor styrkingen av muliggjørende teknologier prioriteres en forsterket satsing på avanserte produksjonsprosesser. Avanserte produksjonsprosesser i form av digitalisering, robotering, 3D-printing etc., vurderes av OECD, EU og sentrale industrialiserte land som

avgjørende for at det også i fremtiden skal være mulig å ha konkurransedyktig industri i høykostland.

Norge har komparative fortrinn i form av naturressurser og kunnskap innenfor havbaserte næringer, og det er et potensial for videre vekst i disse næringene. Regjeringen har derfor nylig lagt fram en maritim strategi og en masterplan for marin forskning. For å legge grunnlaget for videre vekst og nyskaping i havbaserte næringer foreslår regjeringen å styrke den marine forskning gjennom Forskningsrådet i 2016. Dette skal bl.a. bidra til å øke kunnskapsgrunnlaget for å videreutvikle en bærekraftig sjømatindustri, teknologi og styrke kunnskapsgrunnlaget for utvikling av nye marine næringer, som f.eks. oppdrett av tang og tare og styrke kunnskapsgrunnlaget for utvikling av nye arter i oppdrett.

For å fremme enda flere gode gründere og nye suksessbedrifter foreslår regjeringen å styrke Forny 2020. Det skal utvikles en stipendordning innenfor Forny 2020-programmet for å fremme studententreprenørskap og motivere studenter og stipendiater til å bli gründere. Ordningen prøves som pilot fra 2016. Videre vil økningen kunne bidra til bedre lokal prosjektoppfølgning hos kommersialiseringsaktørene ved de offentlig finanserte forskningsinstitusjonene.

Det foreslås å videreutvikle konseptet IdéLab, et tiltak for å fremme innovasjon og gründerskap gjennom systematisk idegenerering og teknologi- og kompetanseoverføring mellom forskjellige sektorer.

En styrking av næringsrettet forskning, muliggjørende teknologier og havforskning er i tråd med regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning som ble lagt fram høsten 2014.

Budsjettforslag 2016

Post 50 Tilskudd

Det fremmes forslag om å bevilge 2 261,75 mill. kroner på posten i 2016. Når det tas hensyn til tekniske justeringer, innebærer dette en nominell økning på om lag 206 mill. kroner sammenlignet med 2015. Det konstitusjonelle ansvaret for tilskuddet er delt mellom fiskeriministeren og næringsministeren. Tilskuddet foreslås fordelt slik i 2016:

Tabell 4.15 Fordeling av tilskuddet per minister og hovedformål

Formål	(i 1000 kroner)		
	Nærings- ministeren	Fiskeri- ministeren	Totalt
Tilskudd til forskningsprogrammer og internasjonalt forskningssamarbeid	1 091 546,6	290 543,4	1 382 090
Tilskudd til institutter og annen infrastruktur	455 940	137 370	593 310
Tilskudd til kommersialisering og nettverkstiltak	240 050	4 000	244 050
Tilskudd til andre tiltak	42 300		42 300
Sum	1 829 836,6	431 913,4	2 261 750

Nærings- og fiskeridepartementet viser til at fordelingen er basert på departementets overordnede prioriteringer, men at endelig fordeling vil kunne avvike noe. Endelig fordeling framkommer i rapporteringen for det enkelte år.

Innenfor bevilgningen på posten vil brukerstyrt innovasjonsarena (BIA) bli økt med 100 mill. kroner, hvorav 50 mill. kroner inngår i den ettårige tiltakspakken for økt sysselsetting. 10 mill. kroner av økningen til BIA skal brukes til å videreutvikle og gjennomføre konseptet IdéLab.

Tilskuddet til muliggjørende teknologier økes med 10 mill. kroner, og det etableres en ny satsing på avanserte produksjonsprosesser. Fordi brukerstyrte teknologiprojekter i hovedsak vil støttes via BIA, vil budsjettforslaget i praksis innebære en styrking av satsingen på muliggjørende teknologier utover de øremerkete midlene.

Marin forskning styrkes med 15 mill. kroner.

Forslaget til basisbevilgning til teknisk-industrielle institutter innebærer at Uni Research tas opp i basisfinansieringsordningen fra 2016. Basisbevilgningen er økt med 4,3 mill. kroner som følge av dette.

Gjennom Stortingets behandling av Prop. 1 S (2014–2015) ble det avsatt 150 mill. kroner til Halden-prosjektet for perioden 2015–2017. I 2016 vil 50 mill. kroner bli tildelt Norges forskningsråd til videreføring av prosjektet. Det foreslås en tilsagnsfullmakt på 50 mill. kroner for 2017, jf. forslag til vedtak VI,1.

Tilskudd til kommersialisering foreslås økt med 75 mill. kroner gjennom programmet Forny 2020. Av dette er 50 mill. kroner en del av den ettårige tiltakspakken for økt sysselsetting.

Midler til øvrige programmer og tiltak foreslås videreført på om lag samme nivå som i 2015.

Fullmakt om dekning av forsikringsansvar ved atomuhell

Statens selvassurans, jf. St.prp. nr. 9 (1998–99), omfatter IFEs atomanlegg i Halden og på Kjeller, Statsbyggs anlegg KLDRA Himdalen, all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg og midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller, i påvente av overføring til Himdalen. Atomenergiloven begrenser innehaverens ansvar for skader som skyldes virksomhet ved atomanlegg.

Norge har undertegnet endringsprotokoller til Paris- og Brüsselkonvensjonene om erstatningsansvar på atomenergiens område. Endringsprotokollene hever ansvarsbeløpsgrensen oppad til 700 mill. euro. I henhold til atomenergiloven, jf. lov 15. juni 2007 nr. 37, og Paris-konvensjonen åpnes det for at beløpsgrensen for innehavers erstatningsansvar kan fravikes for lavrisikoanlegg, med en grense nedad på 80 mill. euro. De norske atomanleggene ble ved kongelig resolusjon av februar 2009 vurdert å falle innenfor definisjonen av lavrisikoanlegg, og IFEs erstatningsansvar for atomulykker og tilhørende statsgaranti ble fastsatt til 80 mill. euro, med praktisk virkning fra det tidspunkt endringsprotokollen 12. februar 2004 til Paris-konvensjonen trer i kraft for Norge. Inntil endringene trer i kraft, vil nåværende ansvarsbeløp være regulert i atomenergiloven.

Statsgarantien for ansvaret, som omfatter IFEs atomanlegg på Kjeller og i Halden, KLDRA Himdalen, midlertidig lagring av atomavfall på IFEs eiendom på Kjeller i påvente av overføring til Himdalen og all transport av radioaktivt materiale mellom IFEs og Statsbyggs atomanlegg, foreslås satt til 80 mill. euro, jf. forslag til vedtak IX, 1.

Kap. 922 Romvirksomhet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
50	Norsk Romsenter	58 300	59 842	66 400
70	Kontingent i European Space Agency (ESA)	160 300	186 000	198 700
71	Internasjonal romvirksomhet	341 500	349 600	339 100
72	Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	33 400	24 200	24 900
73	EUs romprogrammer	441 861	224 400	271 300
74	Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	19 100	13 100	39 200
Sum kap. 0922		1 054 461	857 142	939 600

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble post 50 økt med 5 mill. kroner, post 70 økt med 9,7 mill. kroner, post 71 økt med 20,2 mill. kroner og post 74 økt med 25 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Oppgaver og mål

Bevilgningen dekker statlige bidrag til norsk romvirksomhet og omfatter driften av Norsk Romsenter, deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet gjennom European Space Agency (ESA), EUs romprogrammer og bilaterale avtaler. I tillegg dekker den nasjonal satsing gjennom støtteordningen Nasjonale følgemidler og investeringer i nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter som er komplementær til den internasjonale satsingen.

Teknologi som gjør bruk av verdensrommet har avgjørende betydning innen et stadig økende antall samfunnsområder. Romvirksomhet er en tilrettelegger for verdiskaping, et verktøy for samfunnssikkerhet, suverenitetsutøvelse og forskning og et sentralt virkemiddel innen klima- og miljøpolitikken. Viktige norske næringer som offshorenæringen, fiskeriene og maritim næring er i dag avhengige av velfungerende satellittinfrastruktur. Norge har flere bedrifter som hevder seg godt internasjonalt innen enkelte nisjer av romrelatert teknologi.

Regjeringen satser på romvirksomhet gjennom deltakelse i internasjonalt samarbeid og gjennom supplerende nasjonale satsinger. Satsingen er nytteorientert og skal bidra til å løse konkrete

samfunnsutfordringer. Ressursene konsentreres om prioriterte områder som er sentrale for norske brukerinteresser og norske bedrifters kompetanse. Norsk romvirksomhet er et verktøy for å oppnå målsettinger innen andre politikkområder, slik som nordområdepolitikk, klima- og miljøpolitikk, samfunnssikkerhet, transportpolitikk og forskning. Målene for norsk romvirksomhet er fastsatt i Meld. St. 32 (2012–2013) *Mellom himmel og jord: Norsk romvirksomhet for næring og nytte*. Hovedmålet er at romvirksomhet skal være et verktøy for norske interesser. Det er satt fire delmål:

- Lønnsomme bedrifter, vekst og sysselsetting
- Dekning av viktige samfunns- og brukerbehov
- Bedre utnyttelse av internasjonalt samarbeid om romvirksomhet
- God nasjonal forvaltning av norsk romvirksomhet

Norge deltar i europeisk romsamarbeid gjennom European Space Agency (ESA), EUs jordobservasjonsprogram Copernicus og EUs satellittnavigasjonsprogrammer Galileo og EGNOS. Deltakelsen sikrer Norge markedsadgang, tilgang til teknologi og tidlig innsikt i rombaserte infrastruktur-systemer. Satsingen utløser en rekke kontrakter og oppdrag for norske høyt teknologiske bedrifter, både gjennom ESA-programmene, EUs programmer og det kommersielle markedet. Midlene gir samfunnsgevinster i form av arbeidsplasser, teknologiutvikling, forskning og utvikling av nasjonal evne til å ivareta strategisk viktige oppgaver som miljø- og suverenitetsovervåking, fiskeriforvaltning, værvarsling, redningstjeneste og sjøsikkerhet.

Norsk Romsenter er statens strategiske, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet. Etaten forvalter teknologiutviklingsordningen Nasjonale følgemidler og er rådgivende organ for norske myndigheter i spørsmål som angår romvirksomhet. Norsk Romsenter arbeider for å sikre norsk industri kontrakter i internasjonale programmer og for å legge til rette for bedre utnyttelse av rombaserte tjenester i norsk forvaltning, næringsliv og forskningsmiljøer.

De to statseide selskapene Andøya Space Center AS og Space Norway AS er sektorpolitiske verktøy som skal utvikle og drifte romrelatert infrastruktur som dekker norske brukerbehov. Andøya Space Center AS leverer tjenester til forskning og næringsliv, bl.a. i form av oppskyting av forskningsrakter, slipp av forskningsballonger og testing av missilteknologi. Space Norway AS drifter sjøfiberkabelen til Svalbard og eier 50 pst. av Kongsberg Satellite Services (KSAT) som drifter satellittbakkestasjoner på Svalbard, Jan Mayen og ved Trollstasjonen i Antarktis. Selskapet har et datterselskap, Statsat, som drifter romrelatert infrastruktur for norske forvaltningsetater, som f.eks. de norske AIS-satellittene.

Resultatrapportering for 2014 følger under den enkelte budsjettpost.

Prioriteringer 2016

Oppnåelse av målene for norsk romvirksomhet krever både effektiv utnyttelse av det internasjonale samarbeidet Norge deltar i, og nasjonal evne til å utvikle og gjennomføre infrastrukturløsninger som ikke kan skaffes gjennom internasjonalt samarbeid. Hovedprioriteringer for regjeringens satsing på romvirksomhet i 2016 er derfor å:

- Utnytte mulighetene Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet åpner for norsk næringsliv og norske brukergrupper

- Legge til rette for utvikling av nasjonal rominfrastruktur som supplement til Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid, der dette er nødvendig for å dekke særlige norske brukerbehov
- Legge til rette for at norsk satsing på romvirksomhet utløser verdiskaping i norsk næringsliv

Post 50 Norsk Romsenter

Norsk Romsenter (NRS) er statens strategiske, samordnende og utøvende organ for romvirksomhet og er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter. Virksomheten disponerte 36,5 årsverk per 1. mars 2015. Etaten ivaretar Norges interesser i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og driver rådgivning og utredning rettet mot norsk forvaltning og næringsliv. Norsk Romsenter forvalter utviklingsstøtteordningen Nasjonale følgemidler, jf. omtale under post 72.

Det er fastsatt følgende mål for Norsk Romsenter:

- Maksimal utnyttelse av Norges deltakelse i den europeiske romorganisasjonen ESAs programmer
- Maksimal nytte av Norges deltakelse i EUs romprogrammer
- Videreutvikling av nasjonal rominfrastruktur
- Effektiv offentlig forvaltning og verdiskaping også utenfor romsektoren
- Anerkjent rådgiver for norsk forvaltning og næringsliv

Resultater 2014

Nytte av ESAs programmer

Norge deltar i ESA for å utvikle norsk industri og ny teknologi som kan ivareta norske brukerbehov, og det er derfor et mål med best mulig deltakelse fra norsk industri.

Tabell 4.16 Maksimal utnyttelse av ESAs romprogrammer

	Mål 2014	Resultat 2014
Ringvirkningsfaktor for norske industriaktører	4,8	4,7
Returkoeffisient i ESAs obligatoriske programmer	0,90	0,72
Returkoeffisienten i ESAs frivillige programmer	0,98	1,07
ESA-generert salg	1 200 mill. kroner	993,4 mill. kroner

NFD utarbeidet nye styringsparametere for Norsk Romsenter i 2014.

Resultatene for 2014 viser at norsk deltakelse i ESAs programmer har stor betydning for norsk industri. Ringvirkningsfaktoren for norske industriaktører viser hvilken effekt de offentlige midlene til industriutvikling innen ESA har på utviklingen av norske virksomheter. Tabellen viser at ringvirkningene i 2014 var om lag som måltallet. Videre viser returkoeffisientene at norsk industri oppnår kontrakter med ESA for tilsvarende verdier som den norske kontingenten. Resultatene for returkoeffisienten i ESAs obligatoriske program lå i 2014 på 0,72. Dette er en økning fra året før, noe som skyldes innsats fra ESA for å sikre norske aktiviteter i programmene. Returkoeffisienten i ESAs frivillige programmer var om lag 10 pst. høyere enn måltallet. Den totale returkoeffisient i ESAs programmer for 2014 var på 0,99. Til sammenligning var den totale returkoeffisienten 0,94 i 2013. Når det gjelder norske bedrifters ESAs genererte salg, altså i hvilken grad ESA-deltakelsen utløser omsetning i norske bedrifter, er resultatet for 2014 ca. 17 pst. lavere enn måltallet. Dette kan delvis knyttes til en bedrift som er i ferd med å selge deler av virksomheten, slik at forventet omsetning dermed bortfaller.

Nytte av EUs romprogrammer

Norsk deltagelse i EUs romprogrammer skal sikre at Norge har påvirkningskraft over samfunns viktig infrastruktur. Videre skal det jobbes for at norske aktører får den innsikten som er nødvendig for best mulig utnyttelse av EUs satellittsystemer for norske brukere. I EUs satellittnavigasjonsprogrammer deltar Norge fullt, dog uten stemmerett, i de styrende og rådgivende organer. Etter inkluderingen av Galileo-forordningen i EØS-avtalen har norske aktører lik rett til å konkurrere om leveranser til programmet. Målsettingen om en ferdigstilt avtale om norsk deltakelse i Galileos navigasjonsløsning for offentlige brukere (PRS) har ikke vist seg mulig å nå, først og fremst på grunn av forsinkelser i EU. Det arbeides aktivt for å løse dette. Norsk Romsenter har utpekt en nasjonal ekspert fra NSM til Galileo-sikkerhetsenheten i Kommisjonen.

I EUs jordobservasjonsprogram Copernicus har Norge deltatt på midlertidig basis i de styrende og rådgivende organer i påvente av en beslutning om norsk deltakelse. Norsk Romsenter har hatt utstrakt dialog med Kommisjonen og den norske delegasjonen i Brussel vedrørende norske interesser i Copernicus, og særskilt norske aktørers anledning til å by på de første utlysningene i

programmet. Norsk Copernicus-deltakelse i perioden 2014–2020 ble vedtatt av Stortinget 12. mai 2015, og Copernicus-rettsakten innlemmet i EØS-avtalen på EØS-komiteet 11. juni (Prop 65 S (2014–2015)). Innlemmelsen betyr at Norge nå deltar fullt i de styrende og rådgivende organene i Copernicus, dog uten stemmerett.

Videreutvikling av nasjonal rominfrastruktur

AISSat-2 ble skutt opp fra Bajkonur i juli 2014, og satellitten leverer nå data til Kystverket. Utviklingen av NorSat-1 går etter planen, og satellitten skal skytes opp i 2016. AIS-mottakeren som skal følge med satellitten utvikles av Kongsberg Seatex. På grunn av rakettmotorhavariet på Andøya høsten 2013 har flere kampanjer på Andøya vært utsatt i 2014 og det har derfor ikke blitt skutt opp noen norske sonderetter. Oppskytingsaktiviteten er gjenopptatt i 2015.

Effektiv offentlig forvaltning og verdiskapning også utenfor romsektoren

Gjennom nasjonale følgemidler ble det i 2014 startet utvikling av en ny tjeneste for tidlig registrering av stormskader i skogen ved Institutt for skog og landskap. Nasjonale følgemidler er blitt tildelt prosjekter som ser på tjenesteutvikling innen sjøisvarsling, vindmåling, luftforurensning, samt teknisk uttesting av Sentinel-1.

Råd til norsk forvaltning og næringsliv

I 2014 har Norsk Romsenter vært i dialog med Innovasjon Norge og Norges forskningsråd om samarbeid om industri- og tjenesteutvikling som benytter satellittdata. Med Forskningsrådet er det enighet om at det skal utarbeides en ny omforent «Rom for forskning»-plan som skal strekke seg frem mot 2025. NRS har bistått Klima- og miljødepartementet i arbeidet med Global Forest Observation Initiative (GFOI) og til utvikling av bruk av satellittdata i tropiske skogland, særlig i dialog med FNs organisasjon for landbruk og mat (FAO). Norsk Romsenter har også bistått departementet med råd i EU- og ESA-relaterte saker, og bidratt til å kommunisere romvirksomhetens betydning overfor beslutningstakere og allmennheten.

Tabell med nøkkeltall for Norsk Romsenter er gjengitt i proposisjonens del III Andre saker, jf. standardrapportering for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter.

Vurdering av måloppnåelse

Norsk Romsenter har oppfylt de fleste av målene for 2014. Det er spesielt positivt å se at returkoeffisienten i ESAs obligatoriske programmer har økt. Den totale industrireturen lå ved utgangen av 2014 på 0,99, og var ved sammenligning 0,87 i 2009. Tiltakene som er iverksatt for å bedre industrireturen forklarer trolig deler av denne økningen. Det ESA-genererte salget lå godt under målet for 2014, og er en noe større nedgang enn det fjorårets prognose fra bedriftene viste. Bedriftene forventer ny vekst i 2015. Norsk Romsenter har i 2014 bidratt til å videreutvikle nasjonal rominfrastruktur, og vært en aktiv rådgiver for forvaltning og næringsliv. Innsatsen Norsk Romsenter har gjort for å sikre norsk deltakelse i EGNOS og Galileo på like vilkår som EUs medlemsland og ivareta Norges interesser i Copernicus vurderes også av departementet som betydelig.

Prioriteringer 2016

I 2016 skal Norsk Romsenter særlig prioritere følgende oppgaver:

- Styrking av Norges industriretur i den europeiske romorganisasjonen ESA
- Ivaretagelse av Norges interesser i EUs romprogrammer
- Tilrettelegging for at romvirksomhet skal kunne bidra til å løse nasjonale brukerbehov i nordområdene

Budsjettforslag 2016

Det foreslås bevilget 66,4 mill. kroner til dekning av administrasjonsutgifter for Norsk Romsenter. Bevilgningen inkluderer 3,2 mill. kroner til nasjonal administrativ oppfølging av Norges deltakelse i Galileo og EGNOS, og 5 mill. kroner til nasjonal administrativ oppfølging av Norges deltakelse i Copernicus.

Post 70 Kontingent i European Space Agency (ESA)

Medlemskapet i ESA er av stor betydning for norsk industri, brukerinteresser og forskning. Kontingenten i ESA er obligatorisk og dekker ESAs administrasjon og vitenskapsprogram. Vitenskapsprogrammet har som mål å bidra til å

utvide forståelsen av grunnleggende spørsmål som mulighetene for liv andre steder enn på jorden og de fundamentale kreftene i universet.

Nivået på ESAs budsjett bestemmes av ESAs ministerrådsmøter. Hvert land betaler en andel som er basert på størrelsen på nettonasjonalinntekten. Anslaget for den norske kontingenten for 2016 er satt til 2,83 pst. av ESAs budsjett.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås bevilget 198,7 mill. kroner til kontingent i ESA.

Post 71 Internasjonal romvirksomhet

Norges deltakelse i ESAs programmer og Norges øvrige internasjonale avtaler om romvirksomhet bidrar til teknologisk utvikling av industrien, til å ivareta norske brukerinteresser, til å bygge nasjonal kompetanse og til å etablere romrelatert infrastruktur. Bevilgningen på posten dekker også Radarsat-avtalen med Canada, EASP-avtalen med Tyskland, Frankrike, Sveits og Sverige og bidrag til utdanningskontoret ESERO ved Andøya Space Center AS.

Norges innbetalinger til ESAs frivillige programmer følger av flerårige forpliktelser Norge har inngått i forbindelse med ESAs ministerrådsmøter. På ministerrådsmøtet i 2012 inngikk Norge forpliktelser for totalt 144,42 mill. euro, jf. Prop. 74 S og Innst. 278 S (2012–2013). Størrelsen på Norges årlige innbetalinger følger framdriften i programmene.

Norges gjenstående forpliktelser i de frivillige programmene i ESA er ved utgangen av 2015 forventet å utgjøre 107,87 mill. euro. Det foreslås at Stortinget samtykker til at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan gi tilsagn om tilskudd på 72,64 mill. euro ut over gitt bevilgning for å delta i de frivillige programmene i ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 107,87 mill. euro, jf. forslag til vedtak VI, 2.

Det ventes ikke gjenstående forpliktelser gjennom EASP-avtalen for inneværende periode (2011–2015) ved utgangen av 2015. Ny avtaleperiode 2016–2020 for EASP-avtalen er inngått, noe som gir forpliktelser på om lag 20,2 mill. kroner (2,53 mill. euro årlig).

Tabell 4.17 Forventede gjenstående forpliktelse per 31. desember 2015

Betegnelse	Forpliktelse (i 1 000 kroner) ¹
<i>ESA programmer:</i>	
Jordobservasjon	403 372
Telekommunikasjon	305 685
Teknologi	180 050
Navigasjon	5 746
Romtransport	60 858
Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning	94 552
Romovervåking	13 930
ESA retroaktive justeringer ²	-124 851
<i>EASP-avtalen</i>	0 ³
Sum gjenstående forpliktelse	939 342

¹ Omregningskurs 8,7065 (valutakurs per 1. juni 2015).

² ESA retroaktive justeringer er korreksjoner for varierende innbetalingsprofil og overføring mellom programelementer grunnet omprioriteringer. ESA retroaktive justering er lagt til for å gi et tydeligere bilde av de faktiske gjenstående forpliktelsene.

³ Forventet forpliktelse for 2016–2020 vil være 2,53 mill. euro årlig.

ESAs programmer

ESAs programmer framgår av tabellen over. Ved utgangen av 2015 forventes det at Norges gjenstående forpliktelse vil utgjøre i underkant av 940 mill. kroner, tilsvarende ca. 108 mill. euro. Det neste ministerrådsmøtet i ESA skal etter planen gjennomføres i 2016.

Nærmere om ESA-programmene

Jordobservasjon

ESAs jordobservasjonsprogram utvikler satellitter for værvarsling, miljøovervåking og forskning. Jordobservasjonssatellitter har de senere årene fått stadig større betydning for en lang rekke viktige samfunnsoppgaver, slik som miljø- og klimaovervåking, ressursforvaltning, samfunnsikkerhet og katastrofehandtering. Norges store geografiske territorium og spredte bosetting gjør at vi har særlig stor nytte av satellittbasert overvåking. Teknologi utviklet gjennom ESA har hatt sentral betydning for utviklingen av norsk havovervåking. Grunnlaget for EUs jordobserva-

sjonsprogram Copernicus ble lagt gjennom utviklingsarbeid utført i ESAs jordobservasjonsprogram. Det vises for øvrig til omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Telekommunikasjon

ESAs telekommunikasjonsprogram ARTES (Advanced Research in Telecommunications Systems) skal styrke konkurranseevnen til medlemslandenes satellittkommunikasjonsindustri, gjennom prosjekter for utvikling av teknologi, utstyr og systemer. Selv om satellittkommunikasjonsindustrien de senere årene i stor grad har blitt markedsdrevet, spiller offentlige programmer fortsatt en sentral rolle for å utvikle, og ikke minst teste, nye teknologier. Årsaken til dette er den store risikoen som er knyttet til å ta i bruk ny teknologi som ikke tidligere har blitt testet i verdensrommet. Satellittkommunikasjon står for den største delen av omsetningen innen norsk romvirksomhet. Hoveddelen av omsetningen er eksportert.

Teknologi

General Support Technology Programme (GSTP) er det mest sentrale teknologiprogrammet i ESA. Norske bedrifter med spisskompetanse har synergieffekter med romvirksomhet, f.eks. innen offshoret teknologi, medisinsk teknologi og forsvarsteknologi. GSTP gir disse bedriftene mulighet til å kvalifisere teknologi for levering til ESAs programmer og det kommersielle markedet. PRODEX er et frivillig program ESA har opprettet for å utvikle og utnytte eksperimenter på satellitter. PRODEX er blitt tatt godt imot av norske FoU-miljøer og er hovedsakelig benyttet i forbindelse med validering av instrumentmålinger på nye jordobservasjonssatellitter.

Navigasjon

European GNSS Evolution Programme bidrar til å videreutvikle EUs satellittnavigasjonsprogrammer Galileo og EGNOS. Norge deltar i programmet for å styrke konkurransedyktigheten til norsk industri og for å legge til rette for utviklingen av teknologi som øker yteevnen til Galileo og EGNOS i nordområdene. Norge har både stor samfunnsnytte av satellittnavigasjon og store muligheter for industriell verdiskaping innen satellittnavigasjon. Det vises for øvrig til omtale under post 73 EUs romprogrammer.

Romtransport

ESAs romtransportprogram sikrer Europa uavhengig adgang til verdensrommet. For Norge er deltakelse i programmet også viktig for å kunne gi norsk næringsliv andeler i utvikling og produksjon av de europeiske bærerakettene (Ariane) og markedet for kommersielle oppskytinger. På ESAs ministerrådsmøte i desember 2014 ble det vedtatt å starte utviklingen av Ariane 6. Målet er at den nye rakettersjonen skal være rimeligere i produksjon og drift enn Ariane 5. I alt er det satt av fire mrd. euro til utvikling av Ariane 6 og videreutvikling av den mindre raketten Vega. Norge har gått inn i ESAs program for bæreraketter med et lavt beløp, ved å overføre midler fra andre av ESAs teknologiprogrammer, men har mulighet til å utvide deltakelsen ved neste ministerrådsmøte i 2016.

Romstasjon, mikrogravitasjon og utforskning

Norge deltar i ESAs programmer for den internasjonale romstasjonen (ISS), noe som sikrer norske forskere tilgang til eksperimentfasiliteter ved romstasjonen. Norge fokuserer på forskning innen biologiske prosesser og materialteknologi, områder som dekker norske behov bl.a. innen havbruk, planteforedling og materialutvikling. Videre har utprøving om bord på den internasjonale romstasjonen vært viktig for utviklingen av de norske AIS-satellittene.

Romovervåking

Norge deltar i ESAs romovervåkingsprogram. Målet er å utrede og legge til rette for europeisk egenevne innen sporing av satellitter og romsøppel, romværvarsling og overvåking og varsling av asteroider og kometer som passerer nær jorda. Norske fagmiljøer har særlig stor kompetanse innen romvær og baneberegning.

Esrangle Andøya Special Project (EASP)-avtalen

EASP-avtalen er et samarbeid mellom Tyskland, Frankrike, Sveits, Sverige og Norge om bruken av rakettskytefeltene i Kiruna og på Andøya. Avtalen bidrar med en betydelig del av inntektene til Andøya Space Center og finansierer norsk og internasjonal forskning som har betydning bl.a. for forståelsen av klimaendringer og for hvordan romvær påvirker satellittnavigasjonssystemer.

Avtalen fornyes automatisk for fem år av gangen. Inneværende periode avsluttes i 2015. I Prop. 119 S (2014–2015) fremmet regjeringen forslag om videreføring av deltakelsen i Esrange Andøya Special Project (EASP) for en ny femårsperiode fra 2016 til 2020. Stortinget samtykket til forslaget 19. juni 2015 ved behandlingen av Innst. 360 S (2014–2015). For 2016 er Norges forpliktelse anslått til 20,2 mill. kroner.

Radarsat

Norge har siden 1990-tallet hatt avtaler med Canada som sikrer tilgang til bilder fra det kanadiske radarsatellittprogrammet. Radarsatellitter kan observere bakken og havoverflaten selv i mørke, ved overskyet vær eller i tett tåke. Kombinasjonen av radarsatellitter og AIS-satellitter har vist seg som et særlig effektivt virkemiddel for havovervåking. Skip som vises av radarsatellitten, men ikke av AIS-satellitten, må antas enten å ha problemer, eller å ha skrudd av AIS-senderen for å bedrive ulovlige aktiviteter som oljeutslipp eller ulovlig omlasting. På denne måten kan myndighetene redusere bruken av kostbar overvåking ved hjelp av fly eller kystvaktskip og prioritere kontrollinnsatsen mot mistenkelige skip. Radarsatellitter brukes også i økende grad for skredovervåking.

Den nåværende Radarsat-avtalen sikrer Norge tilgang til data fra Radarsat-2 ut 2017, på bakgrunn av innbetaling gjort over statsbudsjettet 2015. Radarsat-2 har vist seg å ha lengre levetid enn forventet, samtidig som den planlagte oppfølgersatellitten har blitt utsatt og nå forventes å bli operativ først i 2019. For å sikre Norge fortsatt tilgang til radarsatellittdata, foreslås det å videreføre Norges innbetaling til Radarsat-2 i 2016. Dette medfører en kostnad på 1,5 mill. USD (ca. 11 mill. kroner) og vil sikre Norge datatilgang ut 2018. Etter 2018 vil Radarsat-2 antakelig være for gammel til å dekke norske databehov.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås en samlet bevilgning på 339,1 mill. kroner for forpliktelser til internasjonal romvirksomhet i 2016. Av dette er 306,73 mill. kroner forventede utbetalingskrav til ESAs frivillige programmer, 11,93 mill. kroner kostnader til forlenget av Radarsat-avtalen, 20,2 mill. kroner til EASP-avtalen og 0,25 mill. kroner til ESAs utdanningskontor ESERO.

Post 72 Nasjonale følgemidler, kan overføres

Nasjonale følgemidler er en søknadsbasert støtteordning for romrelatert teknologi- og tjenesteutvikling. Ordningen er ment å styrke konkurransevnen til norsk romrelatert næringsliv og bidra til utvikling av rombaserte varer og tjenester som kan dekke norske brukerbehov. Målgruppe for ordningen er norske bedrifter og forskningsmiljøer som har eller kan få leveranser til internasjonal romrelatert virksomhet eller til anvendelsesområder av stor betydning for Norge. Bevilgningen til Nasjonale følgemidler skal bidra til bedre utnyttelse av investeringen vår deltakelse i ESAs og EUs programmer representerer. Ordningen er et sentralt virkemiddel for å legge til rette for god industriretur i ESAs programmer. De fleste av ESAs medlemsland har etablert lignende ordninger.

Resultater 2014

Med ubrukte midler fra tidligere år ble det fordelt i alt 36 mill. kroner i nasjonale følgemidler. 31 ulike bedrifter og organisasjoner mottok støtte til i alt 39 forskjellige prosjekter. Prosjekter som kan bidra til å øke norsk industriretur i ESA har blitt særlig prioritert. Om lag 1,4 mill. kroner har blitt brukt til å videreutvikle norske AIS-satellitter og 0,5 mill. kroner til Galileo/EGNOS. 24,2 mill. kroner ble fordelt til vare- og tjenesteproduserende industri, og 9,9 mill. kroner gikk til utdannings- og instituttsektoren.

Prioriteringer 2016

Fordelingen av midler i 2016 skal innenfor regelverket fastsatt av Nærings- og fiskeridepartementet ta utgangspunkt i de overordnede prioriteringene for norsk romvirksomhet.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås bevilget 24,9 mill. kroner til nasjonale følgeprogrammer.

Post 73 EUs romprogrammer

Galileo og EGNOS

EUs satsing på satellittnavigasjon skjer gjennom programmene Galileo og EGNOS. EGNOS har vært i drift siden 2009 og verifiserer og korrigerer signaler fra det amerikanske GPS-systemet (og etter hvert også fra Galileo), slik at signalene blir mer pålitelige og presise. Galileo skal bli et selv-

stendig, globalt satellittnavigasjonssystem på lik linje med GPS. De åtte første satellittene i Galileo-systemet har allerede blitt skutt opp. Systemet vil bli fullt operativt i 2020 og fram til da er det planlagt skutt opp ytterligere 22 satellitter.

Norge har vært med på å utvikle teknologien og systemene bak Galileo og EGNOS siden dette arbeidet startet opp, først gjennom ESA og senere gjennom samarbeid med EU. I 2014 vedtok Stortinget å videreføre Norges deltakelse i programmene for perioden 2014–2020. Programmene er tatt inn i EØS-avtalen. Norges finansielle forpliktelse til programmene tilsvarer Norges BNP-andel av de totale programkostnadene for perioden 2014–2020, for tiden 2,92 pst. Norges gjenstående finansielle forpliktelser til Galileo og EGNOS er ved utgangen av 2015 forventet å utgjøre om lag 835 mill. kroner.

Geografi, topografi og nærings- og bosettingsstruktur gjør Norge til et av de landene som har størst utbytte av Galileo og EGNOS. Erfaringene fra Norges deltakelse har vært gode. Deltakelse i programmene styrende organer har gitt norske myndigheter mulighet til å påvirke programmene slik at de i størst mulig grad ivaretar norske interesser. Som følge av dette vil EGNOS og Galileo få langt bedre ytelse i nordområdene enn det som ellers ville ha vært tilfelle. Deltakelsen har også gitt norsk forvaltning og industri tidlig innsikt i programmene. Dette har bidratt til å posisjonere norsk industri i det voksende markedet for tjenester som nyttiggjør satellittnavigasjon og forberedt norsk forvaltning på raskest mulig å kunne ta i bruk nye, samfunnsnyttige satellittnavigasjonstjenester. Videre har Norges deltakelse ført med seg kontrakter til norsk industri for om lag 65 mill. euro. Bakkeinfrastruktur for Galileo og EGNOS har som følge av Norges deltakelse blitt lokalisert på Svalbard, Jan Mayen, i Trondheim, Tromsø, Kirkenes og på Trollstasjonen i Antarktis. Nest etter Frankrike er Norge det landet med flest utplasserte bakkestasjoner. Den norske bakkeinfrastrukturen sørger for bedre ytelser i områder som er viktige for Norge, norsk tilstedeværelse i områder av strategisk betydning og inntekter til norske operatører. Stasjonen på Svalbard er av særlig interesse med tanke på å sikre fullgod ytelse fra Galileo også i nordområdene.

Copernicus

Copernicus er EUs jordobservasjonsprogram som skal støtte opp under bærekraftig ressursforvaltning, sikkerhet og beredskap, klima og miljø. Programmet omfatter bygging og drift av satellit-

ter, sensorer og tilhørende tjenester og vil gi en stor økning i den globale kapasiteten for bl.a. havovervåking, overvåking av klimaendringer og miljøtrusler, katastrofehandtering og overvåking av rasfare. Norge har deltatt i utviklingen og utbyggingen av Copernicus siden programmet ble startet opp i 2000. Avtale om norsk deltakelse i programmets innledende driftsfase for perioden 2012–2013 ble vedtatt av Stortinget og innlemmet i EØS-avtalen i 2012. Norsk Copernicus-deltakelse i perioden 2014–2020 ble vedtatt av Stortinget 12. mai 2015, og Copernicus-rettsakten ble innlemmet i EØS-avtalen på EØS-komiteet 11. juni 2015.

Norsk deltakelse i Copernicus gir Norge mulighet til å delta i styrende og rådgivende organer for programmet, og i så måte bidra til at programmet får styrket dekning og ytelse over norske områder, i tillegg til å gi norsk forvaltning og næringsaktører de beste muligheter til å nyttiggjøre seg av data og tjenester fra programmet. Deltakelse er også en forutsetning for at norske næringsaktører får by på kontrakter som lyses ut under programmet. I forrige programperiode vant norske aktører kontrakter for rundt 56,6 mill. euro. For perioden 2014–2020 er det anslått at kontraktpotensialet for norske aktører i programperioden er på om lag 1 mrd. kroner, omtrent samme beløp som den norske programkontingenten.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås en bevilgning på 271,3 mill. kroner til EUs romprogrammer. Beløpet omfatter medlemskontingent til EUs romprogrammer Copernicus og Galileo og EGNOS.

Post 74 Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, kan overføres

Posten omfatter midler til infrastrukturutvikling og tekniske støtteaktiviteter som skal løse særlige norske brukerbehov. Midler bevilget over post 74 skal benyttes til utviklingsprosjekter i norske etater og institutter og til å anskaffe tjenester og infrastruktur. Formålet er å øke nytten av Norges deltakelse i internasjonalt samarbeid om romvirksomhet og skaffe til veie infrastruktur og tjenester som Norge har særlig behov for, men som det ikke er mulig eller hensiktsmessig å skaffe tilgang til gjennom internasjonalt samarbeid. Posten forvaltes av Norsk Romsenter.

Resultater i 2014

6 mill. kroner ble brukt til oppgradering av Andøya Space Center. 2014 var det siste året med øremerket bevilgning over posten til opprustning av infrastrukturen på Andøya, en opprustning som har bidratt til en revitalisering av rakettskytefeltet. Gjennom bevilgninger til Norsk Romsenter er det utviklet norske satellitter for mottak av AIS-signaler (Automatic Identification System) fra skip. Satellittene bidrar til helhetlig overvåkings- og varsling i norske havområder og gjør det mulig å holde løpende oversikt over skip som er utstyrt med AIS-sender. Den første satellitten, AISSat-1, ble skutt opp i 2010. 2,3 mill. kroner ble brukt til videreutvikling av AIS-satellittkonseptet i 2014. AISSat-2 ble vellykket skutt opp i juli 2014, og satellitten leverer nå data til Kystverket. For å utnytte jordobservasjonsdata Norge har tilgang til ble 3 mill. kroner brukt til prosessering av flerbruksdata. Bidraget over post 74 sikrer bilder til forskningsmiljøene og til mindre brukeretater. Dataprosessering for Radarsat er gjennomført, mens den nasjonale prosesseringskjeden for Sentinel-1 data er forsinket på grunn av sen levering av utstyr fra ESA. I tillegg ble 7,8 mill. kroner brukt til oppfølging av Galileo og EGNOS.

Prioriteringer i 2016

I 2016 foreslås det å videreføre arbeidet med utvikling av satellitter for skipsidentifikasjon (AIS), flerbruks dataprosessering og nasjonal oppfølging av Galileo og EGNOS, hvor det vil være behov for nasjonale tekniske oppfølgingsaktiviteter i 2016. I tillegg foreslås det midler til nasjonal oppfølging av Norges deltakelse i Copernicus. For å få best mulig nytte av Norges deltakelse i Copernicus er det nødvendig med midler som dekker nasjonale fellestjenester og som bidrar til teknisk utvikling og etablering av nye nasjonale tjenester.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås en bevilgning på 39,2 mill. kroner til nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter. Av bevilgningsbeløpet foreslås 25 mill. kroner avsatt til nasjonal oppfølging av Norges deltakelse i Copernicus, 8 mill. kroner til nasjonal oppfølging av Galileo og EGNOS, 3,1 mill. kroner til skipsidentifikasjon/videreutvikling av AIS-konseptet, og 3,1 mill. til flerbruks dataprosessering.

Kap. 924 Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
70	Tilskudd	49 865	47 450	48 800
	Sum kap. 0924	49 865	47 450	48 800

Post 70 Tilskudd

Regjeringen ønsker å videreutvikle et tett samarbeid mellom Norge og andre land i Europa. Denne målsettingen oppnås bl.a. gjennom EU-programmer som Norge kan delta i gjennom EØS-avtalen og bidrag til Europakommisjonens arbeid med det indre marked.

Årlig medlemskontingent for norsk deltakelse i EU-programmer fastsettes i euro av Europakom-

misjonen på grunnlag av ventet framdrift under det enkelte program. Kontingenter betales samlet av Utenriksdepartementet, mot senere refusjon fra de departementene som er ansvarlige for de enkelte programmene. Andre utgifter knyttet til deltakelse i programmene (lønn og øvrige utgifter til nasjonale eksperter ved Europakommisjonen, nasjonale sekretariater, utredninger, evalueringer m.m.) betales direkte av de programansvarlige departementene.

Tabell 4.18 Oversikt over utbetalinger i 2014, budsjett for 2015 og forslag 2016

Program	Regnskap 2014	Budsjett 2015	Forslag 2016
Gjennomføring og utvikling av det indre marked	6 227 000	5 000 000	4 400 000
Program for innovasjon og entreprenørskap (CIP, 2007–2013)	42 396 000	39 500 000	41 400 000
Marco Polo-programmet (2004–2013)	310 000	1 400 000	700 000
ISA-programmet	256 000	450 000	400 000
Trygder, pensjon, diverse	676 000	1 100 000	1 900 000
Sum	49 865 000	47 450 000	48 800 000

Nedenfor omtales følgende:

- Gjennomføring og utvikling av det indre marked
- EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon (CIP) – delprogram for Entreprenørskap og Innovasjon (EIP)
- Marco Polo-programmet

Gjennomføring og utvikling av det indre marked

EØS/EFTA-landene har siden 2004 bidratt med finansiering av Europakommisjonens aktiviteter knyttet til gjennomføring og utvikling av det indre marked. Slike tiltak er positive for verdiskapingen og bidrar til at norsk næringsliv får like gode vilkår som øvrig europeisk næringsliv. Norge deltar i og bidrar med midler til programmer og tiltak for et velfungerende indre marked. Midlene dekker en rekke tiltak for å gjennomgå og utvikle det

indre marked, både generelt og især for det frie varebytte. Informasjonstiltak rettet mot næringslivet og privatpersoner slik at de lettere kan ta del i de muligheter og rettigheter som finnes i det indre marked, er også en del av arbeidet.

Resultater 2014

De totale utgiftene for norsk deltakelse i det indre marked og bidrag til ulike programmer og tiltak som skal forbedre hvordan det indre marked fungerer, var i 2014 på om lag 6,2 mill. kroner. I 2014 var aktivitetene bl.a. knyttet til gjennomgang av regelverket for det indre marked med henblikk på mer effektiv forvaltning samt hvordan reguleringene påvirker næringslivet og økonomien. Europakommisjonen har arbeidet aktivt med gjennomføring av et flerårig program for markedsovervåking og forbedring av kommunikasjonssystem for

markedsobservasjon. Det ble foretatt gjennomgang av forvaltningen av fri bevegelse for utvalgte tjenestesektorer med forenkling og rett gjennomføring som hovedmål. Europakommisjonen fortsatte arbeidet med å styrke det administrative samarbeidet i EØS gjennom IMI, informasjonssystemet for det indre marked, samtidig med informasjonstiltak for bedrifter og borgere, eksempelvis gjennom den uformelle problemløsningsmekanismen SOLVIT.

Budsjettforslag 2016

Europakommisjonen forventer å videreføre aktivitetene i 2016 i tråd med dagens ordning. Midlene finansierer videreutviklingen av det indre markedet gjennom bedre og mer effektiv forvaltning. Eksempler på aktiviteter vil være evaluering av regelverk og implementering, utvikling av informasjons- og opplæringsmateriell, samt drift og videreutvikling av den uformelle tvisteløsningsmekanismen SOLVIT og informasjonssystemet for det indre marked, IMI. Tiltakene er rettet mot bedrifter og borgere, med mål om at de bedre kan utnytte mulighetene i det indre marked.

Budsjettforslaget for 2016 fremhever særlig arbeidet med gjensidig godkjenning, gjennomføring av regelverket for offentlige anskaffelser og videreutviklingen av markedet for tjenester.

På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det avsatt om lag 4,4 mill. kroner i 2016 til norsk deltakelse i det indre marked og bidrag til ulike programmer og tiltak som skal forbedre hvordan det indre marked fungerer.

EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon (CIP) – delprogram for Entreprenørskap og Innovasjon (EIP)

Norge deltok i EUs rammeprogram for konkurransevne og innovasjon (CIP) i perioden 2007–2013. Målet for programmet var å styrke innovasjon og konkurransekraft i europeisk næringsliv, skape et innovativt informasjonssamfunn og fremme effektiv energibruk og økt bruk av fornybar energi i Europa. CIP prioriterte små og mellomstore bedrifter, og ble delt inn i tre delprogrammer:

- Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet (EIP)
- IKT-programmet (ICT PCT)
- Energiprogrammet (IEE)

Nærings- og fiskeridepartementet har hatt koordineringsansvaret for CIP i Norge og fagansvaret for EIP. Innovasjon Norge har hatt rollen som nasjonalt kontaktpunkt for EIP.

Fra og med 2014 ble de innovasjonsrettede tiltakene i CIP flyttet over til EUs store forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020. Norsk deltakelse i Horisont 2020 koordineres av Kunnskapsdepartementet, men programmet har en sentral næringslivskomponent. De øvrige virkemidlene i CIP har blitt flyttet over i programmet for konkurransekraft og små og mellomstore bedrifter, COSME, der Norge ikke deltar.

Resultatrapport 2014

Utgiftene for allerede igangsatte prosjekter under EIP var i 2014 på om lag 42,4 mill. kroner. Ingen nye prosjekter ble lyst ut i 2014.

Innovasjon Norge hadde i programmets periode rollen som nasjonalt konsortium for Enterprise Europe Network (EEN), som lå inne i delprogrammet EIP gjennom sin EU-rådgivningstjeneste. Kontrakten om å være nasjonalt konsortium for EEN under EIP løp ut ved utgangen av 2014. Innovasjon Norges nye kontrakt om å være nasjonalt konsortium for EEN er ikke tilknyttet deltakelse i EUs programmer.

I 2014 nådde Innovasjon Norges EU-rådgivningstjeneste 3 348 bedrifter med tjenester som spenner fra informasjons- og kursaktivitet til rådgivning for den enkelte bedrifts internasjonale strategi. Rundt 15 pst. av bedriftene mottok slik rådgivning i 2014. De øvrige bedriftene fikk mer generell informasjon og veiledning via Enterprise Europe Networks svartjeneste og gjennom deltakelse på ulike kurs og informasjonsarrangementer.

EU-rådgivningen har i stor grad nådd sine mål for 2014 og har for deler av tjenesten overoppfylt måltallene i avtalen med Europakommisjonen.

Budsjettforslag 2016

Entreprenørskaps- og innovasjonsprogrammet er beregnet til å koste 50 mill. euro, dvs. om lag 380 mill. kroner, i samlet norsk kontingent. Det utgjør om lag 54 mill. kroner i gjennomsnitt per år i programperioden 2007–2013. For 2016 vil utgiftene for deltakelsen dekke utestående utbetalinger til prosjekter. Selv om størrelsen på disse utbetalingene ikke er endelig avklart av EU-kommisjonen ennå, er det estimert at netto utgifter for Norge vil ligge på om lag 41,4 mill. kroner.

Marco Polo-programmet

EU-programmet Marco Polo hadde som hensikt å bidra til at frakt av gods overføres fra vei til sjø og jernbane. Programmet Marco Polo II ble nedlagt 31. desember 2013. Enkelte prosjekter som ble startet opp før nedleggelsen av programmet løper fortsatt. Målet med programmet var å bidra til en mer miljøvennlig transport og avlastning av et sterkt trafikkert veinett. Norge har deltatt i programmet siden 2004 og Samferdselsdepartementet har hatt koordineringsansvaret.

Resultatrapport 2014

Den norske deltakelsen ble i 2014 finansiert to tredjedeler av Samferdselsdepartementet og en tredjedel av Nærings- og fiskeridepartementet. De totale utgiftene for norsk deltakelse i Marco Polo var i 2014 på 310 000 kroner. Flere norske prosjekter har blitt realisert med Marco Polo-støtte, noe som har bidratt til mer miljøvennlig godstransport i Norge og avlastning av norske veier.

Marco Polo-programmet ble avsluttet i 2013. En videreføring av Marco Polo-ordningen er lagt under EU-programmet for det trans-europeiske transportnettverket, TEN-T, og finansieringsordningen «Connecting Europe Facility». Norge vil ikke delta i det nye programmet.

Budsjettforslag 2016

På grunnlag av foreliggende budsjettanslag fra Europakommisjonen foreslås det avsatt 700 000 kroner til dekning av Nærings- og fiskeridepartementets utestående utgifter ved deltakelse i Marco Polo-programmet.

Oppsummering av budsjettforslag 2016

Det foreslås en bevilgning til internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer på 48,8 mill. kroner for 2016. Foruten programutgiftene det er redegjort for foran, foreslås det bl.a. avsatt 400 000 kroner til slutføring av ISA-programmet (Interoperability Solutions for EU Public Administrations, ferdig i 2015) og 1,2 mill. kroner til en norsk nasjonal ekspert i EU-kommisjonens generaldirektorat for konkurranse.

Budsjettforslaget er basert på foreløpige anslag fra Europakommisjonen, og det er knyttet stor usikkerhet til beløpene. De endelige kontingentkravene fra Europakommisjonen kan avvike fra den fordelingen som er angitt, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2016.

Kap. 925 Havforskningsinstituttet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	372 918	385 937	392 700
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	379 609	327 003	316 800
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>			117 100
70	Erstatningsutbetaling	6 000		
	Sum kap. 0925	758 527	712 940	826 600

Vedrørende 2014 og 2015:

Midlene som er foreslått på post 22 for 2016, ble bevilget på kap. 928, post 21 i 2014 og 2015.

Mål og oppgaver

Havforskningsinstituttet er et nasjonalt rådgivende forskningsinstitutt organisert som et ordinært forvaltningsorgan. Instituttet er rådgiver for

Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, andre myndigheter, fiskeri- og havbruksnæringen og annen næringsvirksomhet i spørsmål som angår forvaltning av havets og kystens biologiske ressurser og miljø. Instituttet har en fri og uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

Havforskningsinstituttet disponerte 719 årsverk per 1. mars 2015. Instituttet er lokalisert med hovedkontor i Bergen og avdelinger i Tromsø og Arendal. Instituttet forvalter en betydelig del av

norsk marin forskningsinfrastruktur i form av fartøy (jf. kap. 926) og forskningsstasjoner på Austevoll, Masfjorden (Matre) og Arendal (Flødevigen). Havforskningsinstituttet har mindre feltstasjoner i Rosendal i Hardanger, Holmfjord i Porsanger og Parisvatnet i Øygarden (besluttet nedlagt i 2014) og kontor i Longyearbyen og i Oslo. Fiskerifaglig senter for utviklingssamarbeid (CDCF) er organisert under Havforskningsinstituttet, men rapporterer til NORAD. Marbank, den nasjonale marine biobanken, ble en del av Havforskningsinstituttet i 2012 og er lokalisert ved instituttets avdeling i Tromsø.

Det er fastsatt følgende mål for Havforskningsinstituttet:

Hovedmål: Havforskningsinstituttet skal være en ledende leverandør av kunnskap og råd for bærekraftig forvaltning av ressursene og miljøet i de marine økosystemene.

Delmål:

- Samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data om marine økosystemer
- Levere internasjonalt ledende forskning
- Levere forskningsbaserte råd og tjenester

Instituttet skal disponere sine materielle og menneskelige ressurser på en slik måte at samfunnet får mest mulig igjen for ressursbruken.

Instituttet skal sørge for kostnadseffektiv og rasjonell drift og vedlikehold av funksjonelle forskningsfartøyer, stasjoner, laboratorier og annen infrastruktur.

Resultater 2014

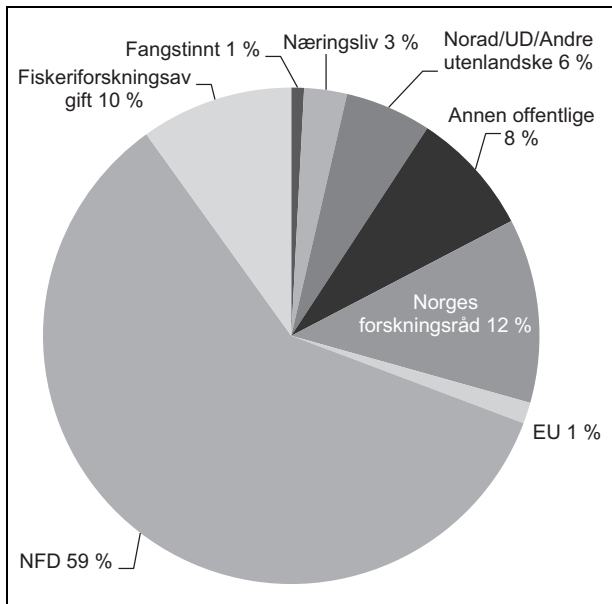
Av virksomhetsregnskapet på 897,4 mill. kroner (fratrasket bygging av nye fartøy) var om lag 59 pst. av instituttets ordinære aktivitet direkte finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, jf. figur 4.21. Instituttet benytter 50 pst. av sine ressurser på datainnhenting og formidling, 33 pst. på forskning og 18 pst. på rådgivning. Gode data og god forskning er en forutsetning for å kunne fylle rådgiverrollen på en god måte.

Resultatrapporteringen under er ikke uttømmende for Havforskningsinstituttets mål og aktiviteter. For en mer detaljert beskrivelse av tilstanden til hav og kystområder og instituttets aktiviteter henvises det til miljøomtalen i del III i denne proposisjonen, Meld. St. 15 (2014–2015) *Noregs fiskeriavtaler for 2015 og fisket etter avtalane i 2013 og 2014*, Havforskningsinstituttets rapport *Risikovurdering norsk fiskeoppdrett 2014* og Havforskningsinstituttets årlige publisering *Havforskningsrapporten 2015*.

Tabell 4.19 Ressursbruk, finansiering m.v., jf. også kap. 926

	(i 1 000 kr)			
Virksomhetsregnskap ¹	2011	2012	2013	2014
Akvakultur	146 565	152 074	170 965	156 400
Barentshavet og Polhavet	190 376	202 896	206 550	202 996
Fiskerifaglig senter for utviklingssamarbeid	82 318	87 560	104 369	95 677
Kystøkosystemer	79 687	78 155	79 519	89 580
Marine prosesser	95 963	115 495	141 096	142 241
Nasjonale og internasjonale aktiviteter	16 507	19 862	28 199	28 892
Nordsjøen	49 737	50 234	53 177	59 899
Norskehavet	113 214	108 209	135 389	121 797
Avsluttede programmer	38 536	12 003	5	
Totalt	812 903	826 488	919 269	897 483

¹ Virksomhetsregnskapet er basert på kalkulatoriske størrelser (time-, fartøy-, laboratorie- og karkostnader). Tallene i tabellen er i løpende priser og inkluderer relevante deler av bevilgningen over kap. 926. Samtlige programmer leverer data, forskning og rådgivning. Programmenes prosjektportefølje er over år dynamisk i forhold til prioriteringer og bestillinger gjennom statsbudsjettet og styringsdialogen, og i forhold til tilgangen på eksterne finansieringskilder.

Figur 4.21 Oversikt over Havforskningsinstituttets inntekter 2014

Samle, forvalte og tilgjengeliggjøre data om marine økosystemer

Instituttet har et hovedansvar for å samle, forvalte og gjøre tilgjengelig alle nasjonale marine data. Overvåkingen er i stor grad regulert gjennom internasjonale forpliktelser, lovverk for fiskeri- og havbruksforvaltning, forvaltningsplanarbeidet, vannforskriften m.m.

Ressurser

Ressursovervåkingen omfatter 60 ulike bestander. Instituttet legger vekt på planktonundersøkelser for å anslå fødegrunnet for de viktigste kommersielle bestandene som grunnlag for en helhetlig økosystembasert rådgivning. Bestanden av torsk, hyse, makrell og kolmule er i god forfatning, mens sildebestanden er i nedgang.

De lange tidsseriene av biologiske, kjemiske og fysisk marine data er et verdifullt grunnlag for forskning, rådgivning og vekst i marinrelaterte næringer. Norsk Marint Datasenter (NMD) leder det nasjonale infrastrukturprosjektet Norwegian Marine Data Centre (NMDC), der man i samarbeid med 16 partnere arbeider for å gi sømløs tilgang til norske marine data.

MAREANO har over en tiårsperiode undersøkt havbunnens fysiske, biologiske og kjemiske miljø, og har bl.a. registrert 2 200 ulike dyregrupper og arter. I 2014 samlet MAREANO data fra midtnorsk sokkel, utenfor Finnmarkskysten og Barentshavet sørøst. Resultatdata er levert til

nasjonal og internasjonal miljø- og ressursforvaltning og klargjort for internasjonale dataportaler. I 2014 har Marbank utvidet og vedlikeholdt samlingen av prøver, videreutviklet det nasjonale nettverket av marine biobanker og deltatt i forskningsprosjekter med sikte på å avdekke spesielle egenskaper i prøvematerialet.

Havbruk

Flere overvåkingsprogram er under utvikling for å skaffe data til den årlige risikovurderingen av havbruksnæringens miljøpåvirkning. Bruk av hydrodynamiske modeller, anleggsdata fra Mattilsynet, Fiskeridirektoratet og biologiske data bidrar til en ny overvåkingsmodell for lakselus.

Havforskningsinstituttet koordinerer overvåkingen av lakselus på vill laksefisk. Det er dokumentert en klar sammenheng mellom intensiv oppdrettsproduksjon og lakselusmitte på oppdrettet og vill laksefisk. Det er også dokumentert økt resistens hos lakselus mot flere av de vanlige avlusningsstoffene.

Havforskningsinstituttet har et koordinerende ansvar for det nystartede nasjonale overvåkingsprogrammet for rømt oppdrettslaks. I samarbeid med NINA, Rådgivende Biologer, UNI Miljø og Veterinærinstituttet er det samlet inn data fra 140 elver.

Overvåking av dyrevelferd og miljøfaktorer er utvidet til å omfatte mulige sammenhenger mellom sykdom hos vill og oppdrettet fisk, krepsdyr og skjell. Instituttet samarbeider nært med Veterinærinstituttet og Universitetet i Bergen og har undersøkt om det er faktorer som gjør laks, rensefisk og østers mer mottakelig for sykdom.

Levere internasjonalt ledende forskning

Havforskningsinstituttets forskning holder høy vitenskapelig kvalitet og er internasjonalt ledende innenfor instituttets kjerneområder. Havforskningsinstituttet bidro i 2014 til 271 publikasjoner i tidsskrift med referee-ordning, noe som er en økning på 5,5 pst. fra 2013. De fleste publikasjoner er gjort i samarbeid med nasjonale og internasjonale partnere. Instituttet er også internasjonalt ledende innen utvikling av akustisk metodikk for bestandsberegning og innenfor redskapsutvikling. Havforskningsinstituttet har opprettholdt sin gjennomslagskraft ved overgangen til EUs nye syvårige rammeprogram Horisont 2020 med suksessrate på 55,5 pst. av alle innsendte prosjekter.

Ressurser

Havforskningsinstituttet er vertskap for et Senter for forskningsdrevet innovasjon, CRISP. I 2014 gjorde senteret store framskritt i å utvikle teknikker for skånsom bunntåling, sonar for mer presis mengdeanslag av stimer, og teknologi for å identifisere art og størrelse på organismer som passerer gjennom en trål.

I 2014 ble Hjortsenteret for marin økosystemdynamikk etablert. Målet med sentret er langsiktig- og internasjonalt ledende forskning for å forstå dynamikken i havet, og hvordan økosystemene fungerer med utgangspunkt i klimapåvirkning og muligheter for økt matproduksjon.

Instituttet forsker kontinuerlig på klimændringer og hvordan disse kan endre marine økosystemer. Klimaforskningen skjer i et omfattende internasjonalt og nasjonalt samarbeid, bl.a. gjennom Bjerknessenteret for klimaforskning i Bergen (med fokus på modellering), i Framsenteret for klima- og miljøforskning i Tromsø, og deltakelse i internasjonale symposier og organisasjoner. Havforskningsinstituttet har fortsatt sine studier av havforsuring gjennom sin lederrolle i Framsenterets arbeid med havforsuring og ved forskningsstasjonene i Austevoll og Matre.

Instituttet har studert effekten av ulike forvaltningstiltak for bevaring av biologisk mangfold, bl.a. forvaltning av tobis og regulering av fisket på kysttorsk. Instituttet bidrar i arbeidet med å gjennomføre vannforskriften, både gjennom overvåking og utvikling av forvaltningsverktøy. Bevaringsområdene for hummer langs kysten av Skagerrak fungerer godt. Torskebestandene øker også i disse bevaringsområdene.

Havforskningsinstituttet satser på å utvikle nye og mer kostnadseffektive metoder for å overvåke selbestandene. Resultatene fra et større metodeprosjekt som har tatt i bruk droner (ubemannede fly) til overvåking er lovende.

Samarbeidet med det russiske havforskningsinstituttet PINRO i Murmansk er utviklet til å omfatte alle fagområder innen den marine forskningen i Barentshavet, inkludert akvakultur. Dette kan gi en lengre tidshorisont på prognoser for langsiktig utbytte av de biologiske ressursene i Barentshavet.

Havbruk

Utvikling av nye forvaltningssystemer for akvakultur krever kontinuerlig ny forskning. Metoden for første generasjons bærekraftindikatorer for norsk fiskeoppdrett, og et utvalg av de siste års resulta-

ter, ble i 2014 publisert i en internasjonal journal med fagfellebedømming.

Havforskningsinstituttet har prioritert forskning på effekter av lakselus på villfisk og på rømt fisk og genetisk påvirkning. Havforskningsinstituttet bruker hydrodynamiske modeller for å beregne regionalt smittepress fra lakselus på villfisk. Resultatene blir verifisert i større skala og sammenholdt med observasjoner. Modellen er unik i internasjonal målestokk og vil videreutvikles som verktøy for havbruksforvaltningen.

Instituttet er med i satsingen Sea Lice Research Centre (SFI) ledet av Universitet i Bergen. Sentret har hatt en betydelig økning av vitenskapelige artikler i 2014, og så langt er det registrert totalt fem patenter.

SWIM (Salmon Welfare Index Model) brukes til å vurdere hvordan ny teknologi påvirker fiskens velferd. Det er dokumentert at oppdrettslaks takler snorkelmerder godt, og reduserer lusepåslaget med 95–100 pst. Etter flere år med eksperimentelle forsøk, ble det i 2014 publisert en egen modell som oppsummerer hva oppdrettsfisken gjør når den rømmer og om den overlever. Genetiske undersøkelser viser at små bestander ser ut til å være mest sårbare for innblanding av rømt oppdrettslaks.

I 2014 har Havforskningsinstituttet forsket frem ny kunnskap om risikoområder og regional påvirkning. Avfall fra anlegg er undersøkt ved å spore fettsyrer, som bare finnes i fiskefôret, i bunnsedimentet. Gjennom å studere spredning av næringssalter og fine partikler fra anlegg, har instituttet startet arbeidet med å undersøke effekter av store anlegg i grunne og dynamiske kystmiljø. Påvirkning av organiske partikler fra oppdrett på sensitive organismer som svamp og koralter, er dokumentert.

Instituttet har skaffet ny kunnskap om effekter av lusemidler på andre arter i nærheten av oppdrettsanlegg. Det er vist at spesielt flubenzuroner, som hindrer skallskifte, kan ha effekt selv ved konsentrasjoner lavere enn det en finner i fôr.

Gjennom YFF (yngre fremragende forskere) prosjektet er det utviklet nye grunnleggende metoder for å studere immunsystemet i laks ved virale infeksjoner, til bruk i sykdomsforskning og vaksineutvikling.

Forskningsbaserte råd og tjenester

Havforskningsinstituttet skal levere råd til forvaltningen basert på den beste tilgjengelige vitenskapelige kunnskap.

Ressurser

Instituttet gir råd om nærmere 60 fiskebestander og sjøpattedyr. Forvaltningsrådene utvikles hovedsakelig gjennom samarbeid i internasjonale fora – særlig Det internasjonale råd for havforskning (ICES). I 2014 har Havforskningsinstituttet deltatt i vel 60 arbeids- og ekspertgrupper i ICES, og legger vekt på å effektivisere den internasjonale samhandlingen.

Havforskningsinstituttet har i 2014 bidratt betydelig til en forbedret makrellforvaltning gjennom metoderevisjon i ICES. Et av de viktigste elementene i bestandsestimeringen er nå det internasjonale makrell-økosystemtoktet i Norskehavet og tilstøtende havområder. Toktet bidro til at ICES etter revisjonstesting økte bestandsstørrelsen. I tillegg arbeides det med å få data fra merkeforsøk med i grunnlaget for bestandsestimering av makrell.

Kysttorsken kan deles opp i mange lokale bestander. Totalmengden nord for 62°N har vært på om lag samme lave nivå siden 2003. Det foreligger en gjenoppbyggingsplan for den nordlige kysttorsken. Også sør for 62°N er det lite kysttorsk, særlig i de østre deler av Skagerrak. Instituttet er i dialog med Fiskeridirektoratet om nye forvaltningstiltak for å styrke den sørlige kysttorsken.

Havforskningsinstituttet leverer årlig faglige råd til bilaterale kvoteforhandlinger med EU og Russland, til forhandlinger i regionale fiskeriforvaltningsorganisasjoner og til kyststatsforhandlinger om norsk vårgytende sild, makrell og kolmule. Departementet legger i all hovedsak instituttets råd til grunn for sine internasjonale forhandlinger. I tillegg følges instituttets råd i forvaltningen av rene norske arter.

Videre er det levert forvaltningsråd og utredninger til internasjonale organisasjoner som Konvensjonen om beskyttelse av det marine miljø i Det nordøstlige Atlanterhav, Arktisk råd, Konvensjonen om biologisk mangfold, Konvensjonen om handel med truede arter (CITES), FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) og til prosesser under FNs generalforsamling.

Ved Senter for fiskerifaglig utviklingssamarbeid (CDCF) arbeider Havforskningsinstituttet med å utvikle effektive, forskningsbaserte forvaltningssystemer i andre land, på oppdrag fra Utenriksdepartementet og Norad. CDCF-partnere er Norad, FAO, Fiskeridirektoratet, NIFES, Mattilsynet og Veterinærinstituttet. Hovedprosjektet er drift av forskningsfartøyet Dr. Fridtjof Nansen med tilhørende forskning, rådgivning og opplæ-

ring. I 2014 hadde senteret bilaterale samarbeidsprosjekter i 14 land i Afrika, Asia og Latin-Amerika, innen områdene fiskeri, akvakultur og marint miljø. Utvikling av en ny programfase i Nansen-programmet gjennomføres i samarbeid med FAO, og instituttet har bidratt til utviklingen av det nye programmet «Fisk for utvikling».

Havbruk

Den årlige risikovurderingen av norsk fiskeoppdrett sammenfatter kunnskapsstatus på en rekke områder knyttet til miljøvirkninger av havbruk, som risiko for smittespredning, aspekter knyttet til fiskevelferd i oppdrett og ulike risikofaktorer ved bruk av vill rensefisk mot lakselus i oppdrett. Rapporten «Risikovurdering norsk fiskeoppdrett 2014» kom ut i april 2015.

Havforskningsinstituttet har bidratt med faglige råd og svar på høringer hovedsakelig til Nærings- og fiskeridepartementet, Mattilsynet og Fiskeridirektoratet. I 2014 har arbeid med lakselus, bruk av legemidler til avlusning, og overvåking av rømt fisk vært prioritert. Mattilsynet har også etterspurt kunnskapsstatus knyttet til nye produksjonsmetoder som bruk av triploid (steril) fisk, bl.a. med tanke på fiskevelferd.

Faglige råd for miljøeffekter fra planlagte utslipp fra mineralnæringen har vært mye omtalt i 2014. Utviklingen av en strømkatalog har gitt muligheter for å modellere effekter av utslipp, og gi et faglig grunnlag for inndeling av produksjonsområder i havbruksnæringen.

Havforskningsinstituttets kystprogram behandler mange høringer og gir råd gjennom året, som høringer for regionale forvaltningsplaner for vannregioner, forslag til planprogram, verneplaner og konsekvensutredninger langs kysten. Oppfølging av tareskoghøsting har vært viktig i 2014.

Vurdering av måloppnåelse

Til tross for utfordringer knyttet til overvåking i alle norske havområder, spesielt i nord som følge av bestandenes økte geografisk utbredelse, har Havforskningsinstituttet sikret kartlegging og overvåking av alle de viktigste kommersielle fiskebestandene i tråd med nasjonale og internasjonale krav. Instituttets har økt sin kapasitet på arbeid med overvåkingssystemer og risikovurderinger knyttet til norsk akvakultur i 2014. Havforskningsinstituttet har levert faglige råd i henhold til oppdrag og tidsfrister fra departementet og andre oppdragsgivere.

Departementet mener instituttet i 2014 har en tilfredsstillende måloppnåelse for alle sine tre delmål.

I tillegg til de tre delmålene har instituttet også tverrgående mål om effektiv drift. I Prop. 1 S og tildelingsbrev for 2015 ble det gitt konkrete oppdrag til instituttet på dette feltet.

Instituttet har i 2014 intensivert arbeidet med å vurdere muligheter for kostnadseffektivisering i sin virksomhet. Områder som vurderes er bl.a.:

- *Kostnadseffektiv datainnhenting*, herunder optimal fartøyskapasitet.

En gjennomgang av behov for datainnhenningsinfrastruktur ble påbegynt i 2014 og avsluttet i september 2015. Oppfølging av denne planen blir viktig de nærmeste årene.

- *Effektiv drift av og struktur på forskningsstasjoner.*

I 2014 ble det tatt en beslutning om å legge ned Parisvannet forskningsstasjon, og denne er nå under avvikling. Utnyttelsesgraden for stasjoner ble redusert fra 74 pst. i 2013 til 61 pst. i 2014. Det er i 2014 også arbeidet med å utvikle systemer som kan bidra til mer effektiv utnyttelse av forskningsstasjonenes kapasitet på tvers av institusjoner.

- *Samarbeid med andre virksomheter om laboratorier, arkiv, IKT mv.*

I 2014 startet et arbeid med å se på spesifikke muligheter for å samarbeide med andre virksomheter i Bergen om enkelte funksjoner.

Departementet er tilfreds med de tiltak instituttet sammen med samarbeidspartnere nå vurderer, og vil komme tilbake med ytterligere rapportering på dette i budsjettproposisjonen for 2017.

Prioriteringer 2016

Som følge av stadig større isfrie områder og endringer i bestandsdynamikk og -utbredelse har kompleksiteten og arealet for ressurovervåking økt betydelig de siste årene. Samtidig har havbruk og andre næringer som berører miljøet ved kysten og i fjorder vokst kraftig. Denne utviklingen vil påvirke innretning og prioritering av instituttets aktiviteter. Som i 2015 blir det derfor viktig å prioritere kjerneoppgavene som ligger til grunn for rådgivningen både innenfor akvakultur og fiskerier.

For 2016 foreslår regjeringen å øke bevilgningene til Havforskningsinstituttet i forhold til 2015. Det gir rom for å styrke ressursforskningen og iverksette betydelig vedlikehold og oppgradering av de marine forskningsfartøyene, jf. kap. 926. Å følge

opp Meld. St. 16 (2014–2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett* vil bli en viktig oppgave for instituttet i 2016.

Regjeringen har besluttet å sette i gang en konsekvensutredning for å vurdere lokalisering av de marine forskningsmiljøene i Bergen. Det blir viktig for instituttet å følge dette langsiktige arbeidet. I tillegg må arbeidet med en kostnads-effektiv datainnhenting følges opp.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke Havforskningsinstituttets utgifter til lønn og kjøp av varer og tjenester. Det foreslås en bevilgning på 392,7 mill. kroner på posten. Mareano-programmet foreslås videreført på samme nivå som i 2015, og havbruksforskningen foreslås styrket med 5 mill. kroner for 2016.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten omfatter bruttoførte utgifter i tilknytning til instituttets eksterne oppdragsprosjekter, og motsvares av tilsvarende oppdragsinntekter under kap 3925, post 03. Det fremmes forslag om å bevilge 316,8 mill. kroner på posten i 2016. Posten er justert i tråd med prognoser for oppdragsinntekter i 2016 jf. kap. 3925, post 03. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3925, post 03, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre fremmes det forslag om fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra Fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74 Fiskeriforskningsavgift. Avgiften er hjemlet i havressurslovens § 55 og skal i henhold til forskrift dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Det foreslås en bevilgning på 117,1 mill. kroner på posten. Det er en økning på 36,1 mill. kroner sammenlignet med nivået for 2015. Av dette kommer 22,1 mill. kroner fra en økning i avgiftsatsen på 1,5 promille fra 1,2 til 1,35 pst. Den resterende økningen skyldes økte anslag for førstehåndsomsetningen sammenlignet med anslaget for 2015.

Det vil være usikkerhet knyttet til endelig forbruk på posten for det enkelte år. Det er samtidig usikkerhet knyttet til de endelige inntektene fra fiskeriforskningsavgiften. For å kunne håndtere svingninger i forbruk og inntekter er det foreslått

å tilføye stikkordet «kan overføres» til posten. Det foreslås samtidig at de fire bevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 3.

Kap. 3925 Havforskningsinstituttet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
03	Oppdragsinntekter	408 647	335 403	325 500
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	47		
16	Refusjon av foreldrepenger	5 381		
17	Refusjon lærlinger	130		
18	Refusjon av sykepenger	7 120		
	Sum kap. 3925	421 325	335 403	325 500

Post 03 Oppdragsinntekter

Posten omfatter oppdragsinntekter fra eksternt finansierte oppdrag. Posten motsvares av kap. 925, post 21. Basert på prognoser for oppdragsinntekter for 2016 er posten justert ned med

18 mill. kroner. Det fremmes forslag om å bevilge 325,5 mill. kroner på posten i 2016. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 925, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 926 Forskningsfartøy

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	139 969	133 568	174 200
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	79 326	78 723	80 600
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	36 151	351 300	209 000
	Sum kap. 0926	255 446	563 591	463 800

Oppgaver og mål

Kapitlet omfatter drift og bemanning av forskningsfartøyene G.O. Sars, Johan Hjort, Håkon Mosby, G.M. Dannevig, Hans Brattström og Dr. Fridtjof Nansen med tilhørende vitenskapelige instrumenter og utstyr. I tillegg omfatter kapitlet anskaffelse av nytt isgående forskningsfartøy og innleie av fartøyene Fangst, Helmer Hansen og Johan Ruud.

Forskningsfartøyene er viktige verktøy for forskning og overvåking av hav- og kystmiljøet, de biologiske ressursene i havet og sammenhengen mellom disse. Fartøyene nyttes også til undersøkelse av geologiske og biologiske forhold på havbunnen. Rederidriften er således en sentral del av grunnlaget for en langsiktig ressursforvaltning og en bærekraftig utvikling av fiskeri- og havbruksnæringen.

Det er satt følgende mål for driften av forskningsfartøy:

- Kapasiteten og utstyret på forskningsfartøyene skal utnyttes optimalt og driften skal være best mulig koordinert og kostnadseffektiv.
- Fartøyene og vitenskapelig instrumentering skal vedlikeholdes og oppgraderes om nødvendig for å tilfredsstille myndighetskrav til sikkerhet for personell og materiell, og beskyttelse av det ytre miljøet.

Bruken av de havgående forskningsfartøyene planlegges gjennom en nasjonal toktkomité, slik at toktene kan ses i sammenheng, og personell fra flere institusjoner kan delta på planlagte tokt. Det er også etablert et samarbeid om bruk av kapital-

krevende vitenskapelig utstyr om bord på fartøyene.

Havforskningsinstituttet har gjennom de siste ti årene bygd opp et betydelig internasjonalt nettverk innen prosjektering, bygging, drift og operasjon av forskningsfartøyer og vitenskapelig instrumentering.

Resultater 2014

Antall tokt døgn er på et tilfredsstillende nivå, men viser en nedadgående trend. På grunn av fartøyenes alder er det et økende behov for reparasjoner og vedlikehold for å holde forskningsflåten operativ. Dette utgjorde mer enn 300 fartøydøgn i 2014.

Fartøyutnyttelse

Tabell 4.20 Antall tokt døgn på forskningsfartøyene

	2010	2011	2012	2013	2014
Havforskningsinstituttets totale tokt døgn	1 086	1 068	1 057	991	975
Innleide fiskefartøy, korttidskontrakter, tokt døgn	356	560	618	542	527
Persontokt døgn, Havforskningsinstituttet og leide fartøy	9 381	9 475	9 725	9 904	8 853
Universitetet i Bergen, totale tokt døgn	268	248	307	247	253
Dr. Fritjof Nansen (tokt og transitt)	325	336	338	269	187

Fiskeflåten nyttes til å skaffe tilstrekkelig overvåkings- og datagrunnlag for en bærekraftig høsting og for å realisere havressurslovens formål. I 2014 var fiskeflåten innleid 527 døgn. Innleie av fiskefartøy ble i 2014 finansiert over kap. 928, post 21.

Samarbeidet i Nasjonal toktkomité og samarbeidsavtalen om bruk av utstyr ble videreført i perioden.

Det er inngått kontrakt om bygging av et nytt isgående forskningsfartøy. Fartøyet vil ha hjemmehavn i Tromsø, og vil være viktig for polar- og miljøforskningen og for ressurskartleggingen i nordområdene. Havforskningsinstituttet har ansvaret for å gjennomføre anskaffelsen, og det er inngått kontrakt med verftsgruppen Fincantieri for bygging av fartøyet. Etter inngåelse av kontrakten oppsto det uenighet mellom partene vedrørende forståelsen av kontrakten, bl.a. om ansvarsfordeling vedrørende utarbeidelsen av designet. I desember 2014 ble det undertegnet en tilleggsavtale til kontrakten. Tilleggsavtalen er

inngått innenfor rammen av vedtatt kostnadsramme for prosjektet. Avtalt leveringsdato er nå 30. juli 2017.

På oppdrag fra Utenriksdepartementet har Havforskningsinstituttet også ansvaret for anskaffelse av nytt fartøy til erstatning for Dr. Fridtjof Nansen. Kontrakt for bygging av fartøyet ble inngått i mars 2014. Prosjektet følger oppsatt tidsplan og levering er planlagt i august 2016.

Prioriteringer 2016

I tillegg til den faste virksomheten med planlegging og gjennomføring av tokt, vil arbeidet med å anskaffe, bygge og vedlikeholde forskningsfartøy være en viktig oppgave i 2016.

Den 9. september 2015 ble det lagt fram en vurdering framtidig behov for infrastruktur knyttet til innhenting av marine data. Arbeidet omfatter vurdering av ulike metoder, teknologi og fartøyskapasitet for å dekke framtidige behov. Opp-

følgning av dette arbeidet blir viktig i 2016 og de nærmeste årene framover.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønn og utgifter til ansatte på Havforskningsinstituttets rederiavdeling og annet skipspersonell, og utgifter til drift og vedlikehold av Havforskningsinstituttets fartøyer. Vedlikeholdet som dekkes er ordinært vedlikehold for å holde fartøyene i tilnærmet samme stand som tidligere. Som en del av regjeringens omstillingspakke for økt sysselsetting foreslås det å øke bevilgningen på posten med 40 mill. kroner til nødvendig vedlikehold av de marine forskningsfartøyene. Det fremmes forslag om å bevilge 174,2 mill. kroner på posten i 2016.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen gjelder bruttoføring av forskningsoppdrag, og blir motsvart av inntekter under kap. 3926, post 01 Oppdragsinntekter. Utgiftene omfatter lønn og drift av Dr. Fridtjof Nansen og Universitetet i Bergens andel av drift og lønn for G.O. Sars, Håkon Mosby, Hans Brattström og

annet utstyr som omfattes av samarbeidsavtalen mellom Havforskningsinstituttet og Universitetet i Bergen. Det fremmes forslag om å bevilge 80,6 mill. kroner på posten i 2016. Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap. 3926, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1.

Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Posten skal bl.a. dekke kostnader til anskaffelse av et nytt isgående forskningsfartøy. I tråd med oppdatert framdriftsplan er det budsjettert med 149 mill. kroner til bygging av nytt isgående forskningsfartøy i 2016.

I tillegg omfatter posten større vedlikehold av de marine forskningsfartøyene. Som en del av regjeringens omstillingspakke for økt sysselsetting foreslås det å øke bevilgningen på posten med 60 mill. kroner til nødvendig oppgradering av de marine forskningsfartøyene.

Det fremmes forslag om å bevilge 209 mill. kroner på posten i 2016.

Kap. 3926 Forskningsfartøy

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Oppdragsinntekter	70 568	78 823	80 700
16	Refusjon av foreldrepenger	508		
17	Refusjon lærlinger	212		
18	Refusjon av sykepenger	5 288		
	Sum kap. 3926	76 576	78 823	80 700

Post 01 Oppdragsinntekter

Posten motsvares av tilsvarende utgifter under kap. 926 post 21 Spesielle driftsutgifter. Det frem-

mes forslag om å bevilge 80,7 mill. kroner på posten i 2016. Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 926, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 927 NIFES

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	79 862	85 322	86 100
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	64 101	80 113	65 000
22	Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>			5 800
	Sum kap. 0927	143 963	165 435	156 900

Vedrørende 2014 og 2015:

Midlene som er foreslått på post 22 for 2016, ble bevilget over kap. 928, post 21 i 2014 og 2015.

Oppgaver og mål

NIFES (Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning) er myndighetenes forskningsinstitutt- og kunnskapsleverandør innenfor fiskeernæring og trygg og sunn sjømat. Instituttet har en uavhengig rolle i alle faglige spørsmål.

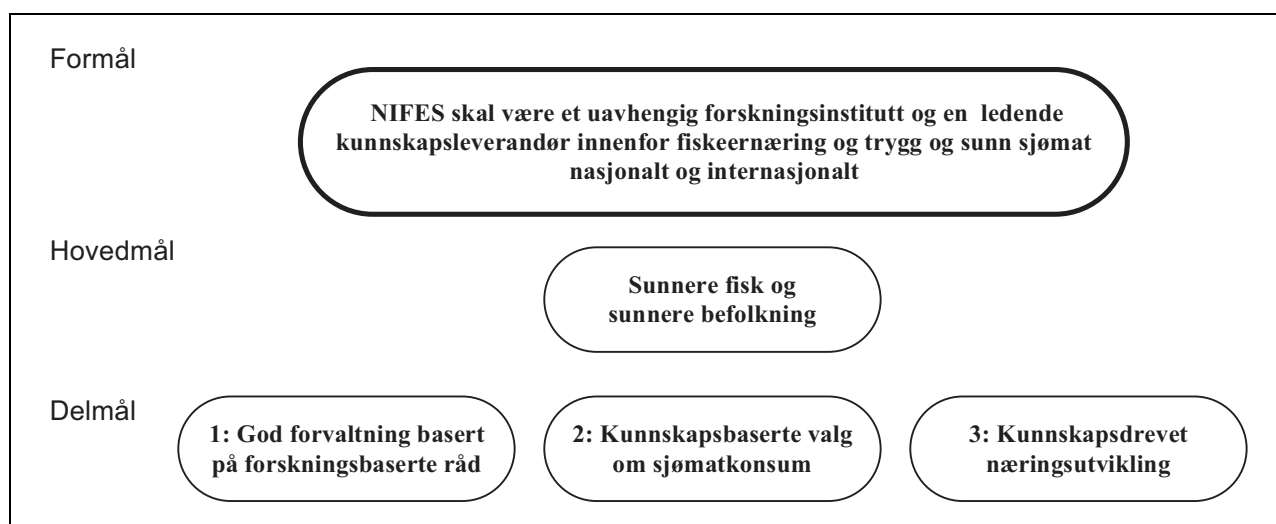
NIFES gir råd til forvaltningen, som grunnlag for risikovurderinger av fôr og sjømat, kostadvarsler og fastsetting av regelverk nasjonalt og internasjonalt. NIFES bidrar i arbeidet inn mot ekspertgrupper og fagforum som er sentrale premissleverandører for myndigheter på fôr- og mat-

området, inkludert mattrygghet, matsikkerhet og ernæring. Dette gjelder bl.a. den norske Vitenskapskomiteen for mattrygghet, FNs Codex Alimentarius, EUs vitenskapelige komité for mattrygghet (EFSA) og FNs matsikkerhetskomité.

Instituttets aktiviteter omfatter kunnskapsoppbygging innenfor matområdet, fôrings- og spiseforsøk, overvåking, analyser, beredskap og risikovurdering, og referansefunksjoner knyttet til analysemetoder.

NIFES er et forvaltningsorgan knyttet til Nærings- og fiskeridepartementet. Instituttet holder til i Bergen og disponerte 133 årsverk per 1. mars 2015.

Departementet har i samarbeid med NIFES utviklet nye mål for instituttet, som gjelder fra 2016. De nye målene er:

Figur 4.22 Målstruktur for NIFES

Formålet framhever NIFES som et forskningsinstitutt, og slår fast at forskningen er faglig uavhengig. Formålet tydeliggjør at NIFES driver ernæringsforskning på to områder: fôr til fisk, og fisk som mat.

Hovedmålet innebærer et helkjedeperspektiv på instituttets innsats som går fra fôr til fisk og fra fisk til forbrukere, og dermed befolkningen. Kunnskap om fiskeernæring skal gi en sunnere og mer robust fisk. Begrepet robust omfatter bedre fiskehelse, fiskevelferd og utvikling i alle livsfaser, ved ulike produksjonsbetingelser og miljøpåvirkninger. For at sjømatinntak skal gi en sunnere befolkning er det viktig med kunnskap om helseeffektene av å spise sjømat. Det er også en forutsetning at den skal være trygg.

Forvaltningen er en sentral brukergruppe for NIFES. Delmål 1 beskriver hva NIFES skal hjelpe forvaltningen å oppnå for at forvaltningen kan ta riktige beslutninger og iverksette riktige reguleringer basert på gode, forskningsbaserte og uavhengige råd. Forvaltningen omfatter flere myndighetsorganer på fôr, sjømat- og det øvrige matområdet, også internasjonalt.

Sjømat er viktig for ernæringen. Delmål 2 innebærer at NIFES skal gi forbrukere forskningsbasert kunnskap om næringsstoffer og uønskede stoffer i sjømat, samt helsevirkninger av sjømatkonsum. Dette skal sette forbrukerne i stand til selv å foreta kunnskapsbaserte valg om sjømatkonsum.

Akvakultur og sjømatproduksjon er i vekst. Delmål 3 vektlegger at NIFES skal gi forskningsbasert kunnskap på sitt kjerneområde som fremmer omstilling og næringsutvikling i et langsiktig, bærekraftig perspektiv. Målet omfatter kunnskap i hele næringskjeden, samt næringer utenfor den tradisjonelle fiskeri- og havbruksnæringen. Denne innsatsen er basert på at resultatene av forskningen til NIFES skal være åpen og tilgjengelig for alle, og ikke forbeholdt utvalgte aktører.

Departementet og NIFES vil i samarbeid utvikle styringsindikatorer for de nye målene.

Resultater 2014

NIFES hadde følgende mål i 2014:

Hovedmål: NIFES skal være en ledende kunnskapsleverandør innen fiskeernæring og trygg og sunn sjømat nasjonalt og internasjonalt.

Delmål:

- NIFES skal produsere internasjonalt ledende forskning.

- NIFES skal levere forskningsbaserte råd til rett tid og av rett kvalitet.
- NIFES skal gjennomføre risikobasert overvåking av sjømat på vegne av norske myndigheter.

Rapporteringen følger instituttets forskningsprogrammer trygg og sunn sjømat og fiskeernæring. Totalt benyttet NIFES 60 pst. av inntektene på program for trygg og sunn sjømat, og 40 pst. på fiskeernæring. Virksomhetsområde laboratorium støtter begge disse to programmene.

Trygg og sunn sjømat

For å dokumentere at sjømaten er trygg overvåkes innholdet av uønskede stoffer i oppdrettsfisk og i annen sjømat fra norske kyst- og havområder. En eventuell påvisning av uønskede stoffer over lovlig fastsatte grenseverdier danner grunnlag for vedtak om å stenge fiskefelt eller gi kostadvarsel innenfor bestemte områder til bestemte befolkningsgrupper. Overvåkingen ble styrket i 2014, og NIFES har bygget opp en helhetlig overvåking av fiskebestandene som gir en mer omfattende og helhetlig rapportering. Resultatene så langt viser at sjømattryggheten generelt er god, og at nivået av uønskede stoffer i all hovedsak er godt under grenseverdiene. Det ble ikke påvist uønskede fremmedstoffer over fastsatte grenseverdier i oppdrettsfisk i 2014.

NIFES dokumenterer og formidler helseeffekter av å spise sjømat eller ta kosttilskudd basert på næringsstoffer fra marine organismer. Selv om sjømat generelt er en god kilde til flere viktige næringsstoffer, som jod, vitamin-D og marint omega-3, er sjømat også en kilde for inntak av uønskede stoffer. NIFES bidrar til økt kunnskap om hvordan næringsstoffer og uønskede stoffer i sjømat påvirker konsumentenes helse i et helhetlig perspektiv. Kunnskapen om næringsstoffer og uønskede stoffer i sjømat benyttes bl.a. av Mattilsynet, Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM) og internasjonale nytte-risikovurderinger av sjømat.

VKM utga i 2014 rapporten *Helhetssyn på fisk*, der NIFES leverte en vesentlig del av tallmaterialet om næringsstoffer og uønskede stoffer i sjømat.

Kunnskap om helsevirkninger av sjømat er fremdeles i all hovedsak knyttet til enkeltkomponenter i sjømat og basert på modellstudier på dyr. NIFES deltar i og leder flere tverrfaglige prosjekter som ser på sammenhengen mellom sjømatinntak og helse. Undersøkelser indikerer at sjømat

kan forebygge utviklingen av flere ikke-smittsomme sykdommer (livsstilssykdommer) og bl.a. redusere fedmeutvikling. NIFES har de siste årene deltatt i flere studier med gravide og barn, ut fra at disse gruppene ofte har lave nivå av omega-3 fettsyrer, vitamin D og jod. Resultatene indikerer at en god omega-3 status kan være med å forebygge symptomer på fødselsdepresjon.

Fiskeernæring

NIFES sin forskning på fiskeernæring gir økt kunnskap om nye bærekraftige førkilder og hvordan førsammensetningen gir et trygt fôr som er sunt for fisken og sikrer trygg og sunn sjømat. Forskningsdata fra NIFES legger grunnlaget for at regelverket på fiskefôr og fôrråvarer skal være relevant og riktig for sjømatproduksjonen, slik at oppdrettsfiskens velferd, helse og utvikling i alle livsfaser ivaretas. Dette er et område hvor forskningsdata fra NIFES utgjør et vesentlig bidrag til den internasjonale kunnskapsfronten.

Instituttet gjennomfører overvåking av fiskefôr på oppdrag fra Mattilsynet. Det ble ikke påvist fremmedstoffer over fastsatte grenseverdier i fiskefôr i 2014.

Instituttets forskning har i 2014 gitt ny kunnskap om fiskens ernæringsbehov og øvre toleransegrenser for både mineraler og uønskede stoffer, og samspillseffekter av disse. Det er også undersøkt hvordan klimaendringer kan påvirke de ulike artenes ernæringsbehov. EU vurderer grenseverdiene for bl.a. selen i fôr. NIFES har bidratt til kunnskap om laksens øvre toleransegrense for selen, og også at selen er viktig for å reduserer fiskens opptak av og lagring av metylkvikksølv. NIFES forsker på i hvilken grad planteråvarer endrer fiskens opptak og behov for mineraler og mikronæringsstoffer. F.eks. har NIFES vist at laksens behov for B-vitaminer øker når laks gis plantebasert fôr. Forskningen har også bidratt til å identifisere nye risikoer ved alternative fôrråvarer som biprodukter fra landdyrproduksjon. NIFES har satt i gang arbeid med å kartlegge forekomst og effekter av plantevernmidler i fôr.

Laboratorier

Instituttet har i 2014 investert i fornying av og robotisering på laboratoriene, og dermed økt sin kapasitet. I tillegg er det i 2014 startet et arbeid med å se på spesifikke muligheter for å samarbeide med andre institusjoner i Bergen om enkelte funksjoner, bl.a. innenfor IKT.

Publisering og formidling

Instituttet har en god vitenskapelig produksjon, og publiserer i internasjonalt anerkjente vitenskapelige journaler. I 2014 oppnådde NIFES 37,1 publikasjonspoeng, tilsvarende 0,63 publikasjonspoeng per forskerårsverk. Dette er noe over gjennomsnittet for forskningsinstitutt i primærnæringssektoren. NIFES har i tillegg en betydelig formidling gjennom populærvitenskapelige foredrag, artikler, kronikker samt intervjuer i nasjonale og internasjonale media. Media stiller spesielt spørsmål om uønskede stoffer i oppdrettsfisk og fôr.

Vurdering av måloppnåelse

NIFES har i 2014 etablert en mer helhetlig overvåking, og levert faglige råd i henhold til oppdrag og frister fra departementet og andre oppdragsgivere. Til grunn for rådgivningen er nødvendig overvåking og forskning utført. Instituttet har i 2014 hatt godt tilslag av nye forskningsprosjekter innenfor fiskeernæring i Forskningsrådet og Fiskeri- og havbruksnæringsens forskningsfond (FHF). Departementet mener instituttet i 2014 har en tilfredsstillende måloppnåelse for alle sine tre delmål.

Prioriteringer 2016

Prioriterte forskningsområder for 2016 vil være å fortsette arbeidet med å kartlegge forekomst av plantevernmidler i fiskefôr, oppdrettsfisk og villfisk og overvåking av fremmedstoffer i sjømat.

Det vil også være en prioritert oppgave for instituttet kontinuerlig å vurdere organisering og samarbeid for å nå sine mål mer kostnadseffektivt.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønns- og driftsutgifter. Det foreslås en bevilgning på 86,1 mill. kroner på posten.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen skal dekke driftsutgifter tilknyttet oppdragsvirksomheten.

Denne posten motsvares av tilsvarende inntekter under kap. 3927, post 01 Oppdragsinntekter,

når det tas høyde for nettoføring av merverdiavgift.

Det foreslås en bevilgning på 65 mill. kroner på posten. Bevilgningen foreslås redusert med 17 mill. kroner for å få en mer realistisk budsjettering av oppdragsvirksomheten.

Det foreslås at bevilgningen kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 3927, post 01, jf. forslag til vedtak II, 1. Videre foreslås en fullmakt til å kunne overskride posten mot tilsvarende kontraktsfestede inntekter i etterfølgende år, jf. forslag til vedtak IV, 4.

Post 22 Fiskeriforskning og -overvåking, kan overføres

Bevilgningen motsvares av inntekter fra Fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74 Fiskeri-

forskningsavgift. Avgiften er hjemlet i havresurslovens § 55 og skal i henhold til forskrift dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Det foreslås en bevilgning på 5,8 mill. kroner på posten. Det vil være usikkerhet knyttet til endelig forbruk på posten for det enkelte år. Det er samtidig usikkerhet knyttet til de endelige inntektene fra fiskeriforskningsavgiften. For å kunne håndtere svingninger i forbruk og inntekter er det foreslått å tilføye stikkordet «kan overføres» til posten. Det foreslås samtidig at de fire bevilgningene som er knyttet til fiskeriforskningsavgiften, kan overskrides mot tilsvarende merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 3.

Kap. 3927 NIFES

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Oppdragsinntekter	59 009	83 913	68 914
15	Refusjon arbeidsmarkedstiltak	260		
16	Refusjon av foreldrepenger	924		
17	Refusjon av lærlinger	129		
18	Refusjon av sykepenger	1 250		
	Sum kap. 3927	61 572	83 913	68 914

Post 01 Oppdragsinntekter

Inntektene på posten gjelder oppdragsinntektene til NIFES. Det foreslås en bevilgning på 68,914 mill. kroner på posten. Bevilgningen fore-

slås redusert med 17 mill. kroner for å få en mer realistisk budsjettering av oppdragsvirksomheten.

Videre foreslås en merinntektsfullmakt knyttet til posten, jf. omtale under kap. 927, post 21 og forslag til vedtak II, 1.

Kap. 928 Annen marin forskning og utvikling

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	116 535	151 000	
50	Tilskudd til Veterinærinstituttet	47 130	53 353	56 600
70	Tilskudd til sjømat- og rekrutteringstiltak, <i>kan overføres</i>	5 569		
71	Tilskudd til utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	5 281		
72	Tilskudd til Nofima	85 590	97 415	99 700
74	Tilskudd marin bioteknologi mv., <i>kan overføres</i>	25 530		
75	Tilskudd Akvariet i Bergen	3 860		
	Sum kap. 0928	289 495	301 768	156 300

Vedrørende 2016:

Midlene som er bevilget på post 21 i 2014 og 2015 er foreslått på kap. 917, post 22, kap. 919, post 76, kap. 925, post 22 og kap. 927, post 22 i 2016.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Posten gjelder bevilgning til fiskeriforskning og -overvåking som tidligere var finansiert gjennom forskningskvoter. Bevilgningen på posten motsvares av inntekter fra Fiskeriforskningsavgiften, jf. kap. 5574, post 74 Fiskeriforskningsavgift. Avgiften er hjemlet i havressurslovens § 55 og skal i henhold til forskrift dekke deler av kostnadene ved å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for fiskeriforvaltningen.

Fiskeriforskningsavgiften finansierer i hovedsak fiskeriforskning og overvåking for Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet og Nasjonalt institutt for ernærings- og fiskeriforskning (NIFES). I tillegg kan øvrige norske forskningsaktører søke om støtte fra en tilskuddsordning, som forvaltes av Fiskeridirektoratet. Tabellen under viser fordeling av midler fordelt på institutter og tilskuddsordning i 2014.

Aktører	Tildelt beløp (mill. kroner)
Havforskningsinstituttet	81
Fiskeridirektoratet	49
NIFES	5
Tilskudd til fiskeriforskning	16
Sum	151

Mindreforbruket på posten i 2014 skyldes forsinket oppstart av tilskuddsordningen og lavere aktivitet i Fiskeridirektoratet en periode som følge av omleggingen. Det ble gitt tilsagn for 10 mill. kroner under tilskuddsordningen i 2014, men kun 0,5 mill. kroner var utbetalt ved årsskiftet. Dette er imidlertid prosjekter som går over flere år.

En gjennomgang av omleggingen så langt viser at den synes å ha fungert etter hensikten. Erfaringer fra oppstartsåret 2014 og hittil i 2015 viser at omleggingen gir institusjonene større forutsigbarhet og bedre mulighet for langsiktig planlegging og god prioritering. Dette forutsetter imidlertid stabile budsjetttrammer over tid. Fiskeridirektoratet melder om økt interesse ved sine anbudsutlysninger, noe som gjør at de kan få bedre dekning og resultater fra sin overvåkingsaktivitet. Havforskningsinstituttet og NIFES har erfart noe mindre interesse for sine tilbud enn tidligere, og antar dette skyldes at det ikke lenger tilbys forskningskvote, slik at oppdragene må gjennomføres med bruk av fiskernes egne kvoter.

Økonomisk-administrativt innebærer omleggingen forenkling og økt transparens. En ulempe ved budsjetteringsmodellen som ble valgt er imidlertid at løsningen med ett felles utgiftskapittel for fiskeriforskningsavgiften gjør at en betydelig statlig pengestrøm til tre etater ikke framkommer under etatenes kapitler i budsjettforslaget. Fiskeriforskningsavgiften dekker deler av de forsknings- og overvåkingsoppgaver som er nødvendig i fiskeriforvaltningen, og det er naturlig at utgiftene til disse oppgavene framkommer under etatenes respektive kapitler i budsjettforslaget.

Det foreslås derfor at midlene som tidligere er bevilget over kap. 928, post 21, fra og med 2016 splittes på de institusjonene som tidligere hadde belastningsfullmakt på posten, etter samme forde-

lingsnøkkel som tidligere. For å ivareta transparens og en tydelig kobling mellom avgiftens inntekts- og utgiftsside foreslås det at midlene bevilges på egne poster tilegnet formålet. Det foreslås på denne bakgrunn at det opprettes fire nye overførbare utgiftsposter, jf. tabellen under.

Det foreslås at bevilgningene på de fire budsjettpostene kan overskrides slik at summen av overskridelser tilsvarer merinntekter under kap. 5574, post 74, jf. forslag til vedtak II, 3.

Departementet vil hvert år orientere om hvordan inntektene fra avgiften er fordelt på utgiftsposter i omtalen av avgiften under kap. 5574, post 74 i Prop. 1 S for Nærings- og fiskeridepartementet.

Kap./post	Kapittelnavn	Postnavn
917/22	Fiskeridirektoratet	Fiskeriforskning og -overvåking
919/76	Diverse fiskeriformål	Tilskudd til fiskeriforskning
925/22	Havforskningsinstituttet	Fiskeriforskning og -overvåking
927/22	NIFES	Fiskeriforskning og -overvåking

Post 50 Tilskudd til Veterinærinstituttet

Veterinærinstituttet er et nasjonalt beredskaps- og forskningsinstitutt innen dyrehelse, fiskehelse, før- og mattrygghet.

Veterinærinstituttet gir forskningsbaserte råd til Mattilsynet og departementene om alvorlige smittsomme sykdommer hos fisk og landdyr, og infeksjonssykdommer som overføres fra dyr til mennesker (zoonoser). Veterinærinstituttet utfører egne risikovurderinger, og skal i tillegg tilrettelegge dokumentasjon for Vitenskapskomiteen for mattrygghet.

Instituttet er et forvaltningsorgan med særskilte fullmakter under Landbruks- og matdepartementet, jf. Prop. 1 S (2015–2016) Landbruks- og matdepartementet, kap. 1112, post 50. Bevilgningen over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett finansierer instituttets oppgaver innen fiskehelse og enkelte områder innen sjømattrygghet.

Innenfor Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområder skal Veterinærinstituttet gjennom forskning, diagnostikk, overvåking og rådgiving bidra til god beredskap, fiskehelse, mattrygghet og en bærekraftig forvaltning av oppdrettsnæring og villfiskbestander. Veterinærinstituttet skal, der det er naturlig, støtte opp under departementets og Mattilsynets internasjonale arbeid, inkludert bistandsarbeid.

Resultater 2014

Beredskap og diagnostikk

Veterinærinstituttet har levert diagnostiske tjenester for å støtte Mattilsynets arbeid med fiske sykdommer. Det ble i 2014 opprettet 8 pst. flere saker som angikk oppklaring av sykdommer hos oppdrettsfisk, sammenlignet med 2013. I 2014 har det diagnostiske arbeidet særlig vært knyttet til amøbegjellesykdom, lakselus, pankreassykdom (PD), infeksjøs lakseanemi (ILA) og krepsepest.

Overvåking

Veterinærinstituttet koordinerer overvåkingsprogrammer på oppdrag fra Mattilsynet for parasittsykdommer hos skjell, virussykdommer hos fisk og *Gyrodactylus salaris* som grunnlag for norsk fri-status eller tilleggsgarantier etter EØS-avtalen. Det ble i disse programmene påvist *Gyrodactylus salaris* i ett vassdrag og PD på laks på to lokaliteter. I tillegg koordinerer instituttet et nasjonalt program for overvåking av resistens mot legemidler hos lakselus. Resultater fra dette programmet har vist stor utbredelse av lus med nedsatt følsomhet overfor flere av de mest brukte midlene.

Rådgiving

Veterinærinstituttet har i 2014 særlig levert rådgiving innenfor beregning av forekomst og kontroll av lakselus i oppdrettsanlegg, og pankreassykdom (PD). De har også bistått Miljødirektoratet i forbindelse med prøvetaking og sanering av Rana-elva for *Gyrodactylus salaris*.

Referansefunksjoner og internasjonalt arbeid

Gjennom EØS-avtalen er Norge forpliktet til å ha nasjonale referanselaboratoriefunksjoner på en rekke veterinærområder. Som stor lakseprodusent har Norge et særlig ansvar for fiskesykdommer. Veterinærinstituttet har for tiden 29 nasjonale referansefunksjoner. Instituttet er nasjonalt referanselaboratorium for sykdommer hos fisk, skjell og skalldyr, og internasjonalt referanselaboratorium utpekt av Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE) for fiskesykdommene *Gyrodactylus salaris*, ILA og SAV (som forårsaker PD). Videre er Veterinærinstituttet OIEs samarbeidssenter for akvatisk epidemiologi og risikovurderinger. Instituttet deltar også med sin kompetanse på fiskehelse som en del av norsk fiskeri- og akvakulturbistand.

Forskning

Implementering av ny forskningsstrategi for Veterinærinstituttet for perioden 2014 – 2019 pågår med satsing på tre hovedområder; akvamedisin, «én helse» og dyrevelferd. Andelen søknader om finansiering av forskningsprosjekter som fikk gjennomslag var lavere i 2014 enn i 2013. Forskere ved instituttet var forfatter eller medforfatter i 126 publikasjoner i internasjonale tidsskrift med refereeordning. Fra 2010 har det vært en betydelig økning i andel nivå 2-publikasjoner, som er et mål på styrket kvalitet.

Vurdering av måloppnåelse

Veterinærinstituttets virksomhet innen beredskap, diagnostikk, overvåking, rådgiving, dyrevelferd, referansefunksjoner og internasjonalt arbeid bidrar til bedre kunnskap om helse hos fisk og mennesker. Overvåkingsprogrammene, og særlig nasjonalt program for overvåking av resistens mot legemidler hos lakselus, er etter departementets mening spesielt viktig for å gi en oversikt over helsetilstanden hos både villaks og oppdrettslaks.

Departementet er tilfreds med instituttets resultater i 2014.

Prioriteringer 2016

I 2016 skal instituttet særlig styrke arbeidet med biosikkerhet knyttet til introduksjon og spredning av sykdommer på oppdrettsfisk.

Instituttet skal utvikle sin kompetanse innen helseøkonomi for bedre å kunne dokumentere verdien av forebyggende tiltak opp mot konsekvenser av sykdomsutbrudd, og videreutvikle kunnskap om helsemessige risikoforhold rundt lokalisering, drift og legemiddelbruk i oppdrettsnæringen.

Budsjettforslag for 2016

Tilskuddet skal dekke oppgaver innen forvaltningsstøtte (forskning, beredskap, diagnostikk, rådgiving og kartlegging av risikofaktorer) vedrørende helse hos fisk og andre akvatiske dyr og enkelte områder innenfor sjømattrygghet.

Det foreslås bevilget 56,6 mill. kroner på posten i 2016. Bevilgningen foreslås økt med 2 mill. kroner for å styrke arbeidet med biosikkerhet knyttet til fiskehelse.

Post 71 Tilskudd til utviklingstiltak, kan overføres

Formålet med tilskuddet er å støtte utviklingstiltak som kommer sjømatnæringen eller fiskeri- og havbruksforvaltningen til gode. Tilskuddsordningen ble avvirket som egen ordning i 2015. Tilskuddet på 3 mill. kroner til Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur ble flyttet til kap. 928, post 72 Tilskudd til Nofima og tilskuddet på 700 000 kroner til standardisering på fiskeri- og havbruksområdet ble flyttet til kap. 900, post 76 Tilskudd til Standard Norge. Resterende bevilgning på posten ble flyttet til kap. 900, post 75 Tilskudd til særskilte prosjekter.

Rapport 2014

Samlet disponibelt beløp på posten var 16,02 mill. kroner. Saldert budsjett 2014 var 6,9 mill. kroner, men bevilgningen ble redusert til 4,9 mill. kroner ved Stortingets behandling av revidert budsjett 2014, jf. Innst 260 S (2013–2014) og Prop. 93 S (2013–2014) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2014*. I tillegg ble det overført udisponerte midler på 11,12 mill. kroner.

Tabell 4.21 Oversikt over tilskuddsmottakere i 2014 (tilsagn)

	(i 1 000 kr)
Nofima: Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur	3 000
Standard Norge: Internasjonalt standardiseringsarbeid	700
Høgskulen i Sogn og Fjordane: konferanse 2014	20
Prosjektet Norges fiskeri- og kysthistorie	1 000
Sintef Fiskeri og havbruk: FishTech 2014	50
SALT Lofoten AS: Kystens Energi 2014	100
Veterinærinstituttet: Klimakonferanse 2014	50
NINA: tiltak rettet mot overvåking av rømt oppdrettslaks 2014	300
Sum	5 220

Nasjonalt senter for fangstbasert akvakultur har levendelagring av torsk som sitt største arbeidsområde, i tillegg til ulike prosjekter innen fangst, transport og eksport av levende sjømat. I 2014 er det bl.a. utviklet økonomiske modeller for å studere lønnsomheten i fangstbasert akvakultur og øke kunnskap om økonomiske barrierer for levendelagring. Det er lagt store ressurser i å etablere et system for levering av kommersielle lagringstjenester for levende fisk, såkalte torskehotell. Gjennom sitt arbeid med levendelagring bidrar Nofima til å fremme økt verdiskaping i sjømatnæringen ved at en kan få til ordninger som bidrar til jevnere råstofftilførsel og økt kvalitet.

Den internasjonale standardiseringsorganisasjonen ISO har etablert en komité for fiskeri og havbruk. Norge har ledelse og sekretariat for denne komiteen. Nærings- og fiskeridepartementet ga et tilskudd på 700 000 kroner til dette arbeidet i 2014.

Bokverket *Norges fiskeri- og kysthistorie* ble lansert under fiskerimessen Nor-Fishing i 2014. Fiskeri- og kystdepartementet og Nærings- og fiskeridepartementet har gitt tilskudd på til sammen 7 mill. kroner til prosjektet.

Post 72 Tilskudd til Nofima

Nofima er Europas største næringsrettede forskningsinstitutt med forskningskompetanse for hele verdikjeden innenfor blå og grønn sektor. Nofimas samfunnsoppdrag er å levere forskning og løsninger som gir konkurransefortrinn i næringer som produserer mat. Kundene kommer fra havbruksnæringen, fiskerinæringen, land- og havbasert matindustri, fôr- og ingrediensindustrien, farmasøytisk industri og offentlig forvaltning.

Statlig eierandel gjennom Nærings- og fiskeridepartementet er 56,84 pst. Selskapet har 345 ansatte, fordelt på lokaliteter over hele landet. Hovedkontoret ligger i Tromsø.

Nofima blir finansiert ved tilskudd over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, basisbevilgninger fra Norges forskningsråd, strategiske instituttprogrammer over Landbruks- og matdepartementets budsjett og langsiktige forsknings- og utviklingsprogram tildelt fra Fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF). Nofima får også inntekter gjennom oppdrag fra norsk næringsmiddel- og sjømatnæring, farmasøytisk industri, forvaltningen, samt konkurranseutsatte prosjektbevilgninger fra bl.a. Norges forskningsråd og EU.

Hovedmål for tilskuddet

Nærings- og fiskeridepartementets tilskudd til Nofima skal fremme økt verdiskaping i sjømatnæringen gjennom markedsorientering, bedre utnyttelse av strategiske fortrinn og høyere grad av nyskaping.

Tilskuddet skal bl.a. benyttes til å dekke kostnadene ved driften av Nasjonalt avlsprogram for torsk. Torskeavlsprogrammet har som mål å avle fram en oppdrettstorsk som har bedre vekstegenskaper enn villtorsk, og som har bedre resistens mot viktige fiskesykdommer.

Tilskuddet skal videre benyttes til forskning som bidrar til å fremme sjømatnæringens konkurransevne og stimulere til økt bearbeiding, råvaredifferensiering, produktutvikling og verdiskaping. Det er et mål å få økt kunnskap om merkevarebygging og forbrukeratferd knyttet til sjømat og

optimal høsting og levendelagring av villfanget fisk med tanke på tilgjengelighet, kvalitet og markedsverdi. Nofima skal også drive forskning på metoder og tiltak for å sikre mattrygghet og kvalitet i alle ledd i verdikjeden. Nofima har et ansvar for å videreføre tilretteleggingen av fangststatistikk og tilhørende data fra Fiskeridirektoratet til forskning og utredning, og bidra til analysen av utviklingstrekk i norsk fiskeindustri gjennom driftsundersøkelsen.

Resultater 2014

Rapporteringen er begrenset til bruken av tilskuddet på posten. For rapportering om utviklingen i selskapet vises det til selskapets årsrapport.

Tabell 4.22 Oversikt over Nofimas bruk av tilskuddet fra Nærings- og fiskeridepartementet i 2014¹

	(i 1 000 kr)
Leiekostnader for Havbruksstasjonen	14 688
Husleiestøtte	13 120
Leie avlsstasjon og drift av avlsprogrammet	30 471
Infrastrukturstøtte Sunndalsøra	10 000
Forskning og nyskaping	15 311
Sekretariat for offentlig utvalg om rammevilkår i sjømatindustrien	2 000

¹ I tillegg er det gitt tilskutt på 3 mill. kroner til Senter for fangstbasert akvakultur over kap. 928, post 71 og tilskudd på 3,5 mill. kroner til Nasjonalt anlegg for marin bioprosesering over kap. 928, post 74 i 2014.

Nofima har i 2014 arbeidet med prosjekter som skal finne fram til og synliggjøre viktige markeder for hvitfisk. I 2014 ble innsatsen i prosjektet «nye markeder» konsentrert om fersk torsk i Spania, og selskapet viderefører dette arbeidet i andre nye markeder også for andre arter enn torsk. Dette bidrar til økte markedsmuligheter og verdiskaping i sjømatnæringen. Det er også arbeidet med markedet for klippfisk i Brasil.

Forskningsarbeid på god råstoffkvalitet gjennom hele verdikjeden har bl.a. ført til utvikling av et system for instrumentell automatisk vurdering av råstoffkvaliteten gjennom spektroskopi og hurtigmåling også hos kundene. Oppfatning av kvalitet og hvordan dette påvirker både markedsposisjon, omdømme og betalingsvillighet er viktig kunnskap for at næringsaktørene skal utnytte sine fortrinn og få økt verdiskaping.

Nofima gjennomfører årlig driftsundersøkelser i fiskeindustrien og har utarbeidet månedlige rapporter til Nærings- og fiskeridepartementet om status i torskefisket vinteren 2014.

Nofima AS har vært sekretariat for det offentlige utvalget som skal vurdere sjømatindustriens rammevilkår. Arbeidet ble avsluttet i desember 2014.

I 2014 ble de økonomiske rammene for torskeavlsprogrammet redusert med 5 mill. kroner. Programmet er videreført på et nivå som sikrer og utvikler det avlsmaterialet som er opparbeidet, men er samtidig tilpasset omfanget av kommersiell torskeoppdrett.

Nærings- og fiskeridepartementet er tilfreds med Nofimas måloppnåelse innenfor tilskuddet fra departementet.

Prioriteringer 2016

Selskapet skal arbeide videre med å utvikle en kostnadseffektiv drift av selskapets forskningsinfrastruktur, med særlig fokus på forskningsstasjonen på Sunndalsøra og avlsstasjonen for torsk.

Regjeringens strategi for levendelagring av fisk har som mål å bidra til høyere priser og økt verdiskaping i torskesektoren gjennom utjevning av tilbudet av fersk torsk, kvalitetsøkning på råstoffet, teknologiutvikling og kunnskapsbygging. Nofima skal innenfor tilskuddet prioritere FoU-innsats innen levendelagring av torsk for å nå målet om økt satsing og økte volumer av levendelagret fisk.

En videreføring av torskeavlsprogrammet er et prioritert område for Nofima også i 2016.

Nofima skal også videreutvikle kunnskap knyttet til lukkede oppdrettsanlegg basert på resirkulering av vann.

Budsjettforslag 2016

Tilskuddet skal dekke oppgavene som Nofima er gitt av Nærings- og fiskeridepartementet.

Det foreslås å bevilge 99,7 mill. kroner på posten i 2016, en økning på 2,3 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2015.

Post 74 Tilskudd til marin bioteknologi mv., kan overføres

Bevilgningen på posten har hatt til formål å bidra til utnyttelse av marine biologiske og genetiske ressurser ved bruk av bioteknologi.

Tilskuddsordningen er avvirket som egen ordning fra 2015.

Rapport 2014

Tabell 4.23 Oversikt over tilskuddsmottakere i 2014 (tilsagn)

	(i 1 000 kr)
Norges forskningsråd: Biotek 2021-programmet	15 300
Norges forskningsråd: MABIT-programmet	6 000
Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond	6 800
Nofima AS: Nasjonalt anlegg for marin bioprosessering	3 500
Sum	31 600

Det ble gitt et tilskudd på 15,3 mill. kroner til Norges forskningsråd til oppfølging av marin bioteknologi og bioprospektering gjennom programmet Biotek2021. Programmet har i 2014 vektlagt optimaliseringsprosjekter, som skal bidra til å utvikle tidligere bioteknologisk forskning fram mot kommersiell anvendelse. Forskningsrådet fikk i 2013 rollen som koordinator for et ERA-nett (European Research Area) innen marin bioteknologi, og har i 2014 deltatt på internasjonale fellesutlysninger i regi av ERA-nett. Dette ses som en viktig internasjonaliseringfaktor for å bygge kompetanse og øke utnyttelsen av marine biologiske ressurser.

Det ble gitt et tilskudd på 6 mill. kroner til MABIT-programmet (Marin bioteknologi i Tromsø), kanalisert gjennom Norges forskningsråd. MABIT hadde tre utlysninger i 2014 rettet mot satsingsområdene bioprospektering, produkter for akvakultur og fiskehelse og utnyttelse av marint restråstoff. MABIT oppnådde en brukerfinansiering på 42 pst. MABIT gjennomførte en brukerundersøkelse i 2014 som viste at 35 pst. av

prosjektene har bidratt til nye eller videreutvikling av produkter og tjenester i bedriftene. MABIT har bidratt til to bedriftsetableringer og 13 patenter/patentsøknader.

Det ble gitt tilskudd på til sammen 6,8 mill. kroner til Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) for lønnsom utnyttelse av restråstoff. FHF støttet prosjekter med mål om å øke utnyttelsen av restråstoff, øke andelen som kan benyttes til mer høyverdige produkter og øke lønnsomheten, gjennom teknologiutvikling, nye metoder for behandling og dokumentasjon.

Det ble gitt et tilskudd til Nofima AS på 3,5 mill. kroner til nasjonalt anlegg for marin bioprosessering i Kaldfjord i Troms. Nofima har i løpet av 2014 fått anlegget i full drift. Her tar selskapet imot høyteknologibedrifter som vil teste og optimalisere prosesser for å hente ut komponenter fra marint og vegetabilsk råstoff. Nofima hjelper dermed bedriftene med å overføre lovende forskningsresultater fra laboratoriet til større skala.

Kap. 3928 Annen marin forskning og utvikling

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
90	Tilbakebetaling lån fra Nofima	4 284	4 300	
	Sum kap. 3928	4 284	4 300	

Post 90 Tilbakebetaling av lån Nofima

Nofima fikk i 2007, som en del av etableringen av selskapet, et mellomfinansieringslån fra staten på 42,842 mill. kroner. Nofima innbetalte hele restlånet og påløpte renter per 30. april 2015.

Kap. 930 Norsk design- og arkitektursenter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
70	Tilskudd	75 200	73 900	71 700
	Sum kap. 0930	75 200	73 900	71 700

Oppgaver og mål

Stiftelsen Norsk design- og arkitektursenter (DOGA) har som formål å fremme forståelse, kunnskap og bruk av design og arkitektur fra et næringsmessig og samfunnsmessig perspektiv. Stiftelsen skal fremme kvalitet og nytenkning ved bruk av design og arkitektur i utviklingen av omgivelser, produkter og tjenester i næringslivet og samfunnet ellers. Stiftelsen skal stimulere til innovasjon, effektivisering og økt verdiskaping

ved bruk av design og arkitektur i norsk næringsliv og offentlig sektor.

Stiftelsen har 45 ansatte og er lokalisert i Oslo.

Fra 2016 får Norsk design- og arkitektursenter nye mål. Hovedmålet til stiftelsen er design- og arkitekturdrevet nyskaping for å øke samlet verdiskaping. Norsk design- og arkitektursenter skal gjøre dette gjennom delmålene fornye offentlig sektor, øke konkurransevnen i næringslivet og være en god design- og arkitekturpolitisk rådgiver for oppdragsgiverne.

Boks 4.6 Norsk design- og arkitektursenters mål

Norsk design- og arkitektursenter (DOGA) er en uavhengig stiftelse som forvalter regjeringens virkemiddel for bruk av design og arkitektur. DOGA skal bruke sin kompetanse innenfor design og arkitektur, og det er opp til senteret selv å prioritere hvordan de best kan oppnå målene som er satt. I dag arbeider DOGA både med rådgivning, tilskudd og formidling.

Hovedmål: Design- og arkitekturdrevet nyskaping i næringslivet og offentlig sektor

DOGA skal være et innovasjonsverktøy i næringslivet, offentlig sektor og for bærekraftig samfunnsutvikling. Senteret skal bidra til Nærings- og fiskeridepartementets overordnede mål om å øke samlet verdiskaping i Norge, innenfor bærekraftige rammer. DOGA skal øke kvaliteten og bruken av design og arkitektur i næringslivet og offentlig sektor. Som kompetansesenter for design og arkitektur skal DOGA arbeide langsiktig for økt kvalitet ved bruk av design og arkitektur i samfunnet og skal synliggjøre de to feltenes samfunnsverdi.

Øke konkurransevne i næringslivet

Med målet *øke konkurransevne i næringslivet* menes at DOGA gjennom sin virksomhet skal utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i Norge. DOGA skal bidra til økt

kunnskap og smartere bruk av design og arkitektur og med gode synergier mellom nærings- og byutvikling. Mer brukermedvirkning og bedre problemforståelse skal bidra til å skape attraktive og relevante tjenester, produkter og omgivelser.

Fornye offentlig sektor

Med målet *fornye offentlig sektor* menes at DOGA skal utløse bedre tjenester og prosesser i offentlig sektor som er mer brukerrettet og gir mer effektiv oppgaveløsning. DOGA skal arbeide for bedre problemforståelse og brukermedvirkning i relevante offentlige prosesser, f.eks. innenfor plan-, og utviklingsprosesser. Strategisk bruk av design og arkitektur skal gi økt tverrsektorielt samarbeid, brukerfokus og innbyggerinvolvering for å håndtere komplekse problemstillinger og kan skape attraktive og relevante tjenester, og omgivelser.

Gi gode design- og arkitekturpolitisk råd

Med målet *gode design- og arkitekturpolitiske råd* menes at DOGA skal være oppdragsgivernes rådgiver for utviklingen av god politikk og virkemiddelbruk innenfor stiftelsens fagområde. DOGA skal gjennom sitt arbeid opparbeide seg kunnskap og en helhetlig problemforståelse innenfor sine fagfelt og være et nasjonalt kompetansemiljø innenfor design og arkitektur.

Resultater 2014

Norsk design- og arkitektursenter ble etablert 2. mai 2014 og hadde driftsinntekter på 82,2 mill. kroner. Av dette var 75,2 mill. kroner bevilget over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Resten var tilskudd gjennom andre offentlige oppdrag og noe egeninntjening. Driftsresultatet var på 90 319 kroner.

Norsk design- og arkitektursenter er et resultat av sammenslåing av Norsk Designråd og Norsk Form, noe som medførte at disse stiftelsenes målsettinger ble videreført i 2014. Arbeidet med organisasjonsstruktur, strategi og arbeidet med utarbeidelse av mål- og resultatstyringssystem har vært prioritert i 2014. Norsk design- og arkitektursenter aktiviteter skulle i 2014 støtte opp om målene:

Formidle og eksponere verdien av design og arkitektur

I 2014 har Norsk design- og arkitektursenter prioritert å bruke ca. 36 pst. av den totale kostnadsrammen på målsettingen om å spre kjennskap om den sammenslåtte organisasjonen og verdien av design og arkitektur til ulike målgrupper. Ny nettside, strategi for sosial medier, samt nye utstillings- og debattkonsepter har bidratt til økt oppmerksomhet.

Spre anvendt kompetanse og drive rådgivning om design og arkitektur

I 2014 ble ca. 13 pst. av kostnadsrammen brukt til rådgivning. Gjennom rådgivning har Norsk design- og arkitektursenter i 2014 spredd kompetanse til norsk næringsliv og offentlig sektor om hvordan design og arkitektur kan benyttes i forretningsutvikling, innovasjon og by- og stedsutviklingsprosesser. Satsingsområdene har vært reiseliv, maritim- og marin sektor. Norsk design- og arkitektursenter har samarbeidet med Innovasjon Norge om et landsdekkende rådgivningstilbud. Arbeidet med å sette ny standard for bruken av design i gjennomførte prosjekter har bidratt til å skape resultater som kan brukes til å spre kompetanse, hovedsakelig til norsk næringsliv. Samarbeidet med Norsk forskningsråd gjennom programmet FORNY 2020 er evaluert og viser at designkompetanse styrker programmet ved å høyne kommersialisierungsgraden. Arkitekturrådgivningen har gjennom å utvikle og tilby medvirkningsverktøy, utfordre til tverrsektorielle planprosesser, motivere

lokalt arkitekturpolitisk arbeid og igangsette innovative byutviklingsprosjekter bidratt til målet om å stimulere til nyskaping og spre anvendt kompetanse. Videre har stiftelsens design- og arkitekturrådgivere bidratt på alle utdanningsnivåer fra grunnskole til universitet.

Være en drivkraft for FoU og innovasjon innenfor design og arkitektur

Designdrevet innovasjonsprogram (DIP-programmet) er den største aktiviteten innenfor Norsk design- og arkitektursenters satsing på FoU og omfatter finansierings-, rådgivings-, kompetanse- og nettverkstjenester. Rundt 20 pst. av kostnadsrammen ble brukt på DIP-programmet i 2014. Programmet fikk inn 116 søknader som materialiserte seg i 18 igangsatte prosjekter. Arbeidet med å spre kunnskap om programmet som et innovasjonsverktøy har bidratt til at flere av søknadene bygger på designdrevet innovasjonsmetodikk, noe som tyder på at man når ut til næringslivet og bidrar til atferdsendring i innovasjonsprosesser. Det har vært stor interesse for virkemidlet i offentlig sektor. Et eksempel på dette er tildelingen fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet på 2,4 mill. kroner for å igangsette DIP-prosjekter innenfor Tidstyv-prosjektet, der hensikten er å demonstrere overføringsverdien av designdrevet innovasjon til offentlig sektor.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Norsk design- og arkitektursenter nådde sine mål i 2014 uten nevneverdige avvik. Norsk design- og arkitektursenter har bidratt til å legge til rette for at norsk næringsliv og offentlig sektor utnytter potensialet for økt innovasjon, effektivisering og verdiskaping ved bruk av design og arkitektur.

Prioriteringer 2016

Departementet forventer at stiftelsens aktiviteter i 2016 best mulig skal støtte opp under målene som er fastsatt for organisasjonen gjennom implementeringen av nytt mål- og resultatstyringssystem. Departementet forventer at stiftelsen arbeider med å:

- øke næringslivets og offentlig sektors bestillerkompetanse på design, arkitektur og byutvikling
- sikre bedre samarbeid på tvers av sektorer, økt brukerforståelse og mer innbyggerinvolvering i plan-, innovasjons- og beslutningsprosesser

- videreutvikle senteret som et nasjonalt kompetansesenter for design- og arkitektur, med vekt på bærekraftig utvikling
- følge opp anbefalingene fra evalueringen av DIP-programmet

Budsjettforslag 2016

Det foreslås et tilskudd på 71,7 mill. kroner til Norsk design- og arkitektursenter i 2016. Forslaget er noe lavere sammenlignet med nominelt nivå for 2015. Dette vil medføre behov for noe effektivisering av organisasjonen for å sikre best mulig måloppnåelse.

Kap. 935 Patentstyret

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	259 617	233 157	233 600
	Sum kap. 0935	259 617	233 157	233 600

Vedrørende 2014:

Midlene ble bevilget på kap. 901 i 2014.

Oppgaver og mål

Patentstyret er nasjonal myndighet for behandling av søknader om patent, varemerke og design. Etaten er også nasjonalt kompetansesenter for immaterielle rettigheter.

Patentstyret bidrar til innovasjon og økt verdiskaping ved å legge til rette for at norske bedrifter kan sikres inntjening på egen nyskaping, strategisk markedsføring og design.

Patentstyrets virksomhet er regulert av lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettar (patentstyrelova) og forskriften til denne. Patentstyret mottar og behandler søknader om industrielle rettigheter som patent, varemerke og design. Å spre kunnskap om immaterielle rettigheter er en annen viktig oppgave for etaten. Patentstyret ivaretar også nasjonale og internasjonale forpliktelser som følge av norsk medlemskap i Det europeiske patentverket.

Patentstyret er et ordinært forvaltningsorgan lokalisert i Oslo og disponerte 257 årsverk per 1. mars 2015.

Patentstyrets nye hovedmål fra 2015 er:

- Større bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomhet fra immaterielle verdier.

De tilhørende delmålene er:

- Flere gode rettigheter
- Bedre bruk av immaterielle verdier

Denne målstrukturen skal legge til rette for å måle effektene av Patentstyrets virksomhet.

Resultater 2014

Rapporteringen er basert på de målsettinger som var satt for virksomheten i 2014. For 2014 var det fastsatt mål for etatens søknadsbehandling og for arbeidet med å spre kunnskap om industrielle rettigheter.

Om lag 85 pst. av Patentstyrets utgifter i 2014 er knyttet til myndighetsrollen, der håndtering av patent, varemerke og design utgjør hoveddelen, men hvor også administrativ overprøving av foretaksnavn for Brønnøysundregistrene og andre myndighetsoppgaver som regelverksarbeid, internasjonalt arbeid og bistand til departementer inngår. Om lag 8 pst. av utgiftene i 2014 ble brukt til å stimulere norsk næringsliv til økt beskyttelse og bedre bruk av immaterielle rettigheter.

Søknadsbehandling

Målsetting: Patentstyret skal behandle søknader om patent, varemerke og design med riktig kvalitet og behandlingstid.

Kvalitet

I 2014 viste den årlige kundeundersøkelsen at kundene var tilfredse med søknadsbehandlingen innenfor alle områder. Dette ble også bekreftet gjennom dialogen som Patentstyret hadde med sine viktigste kunder i løpet av året. Søknadsbehandlingen på områdene varemerke, design,

patent og forundersøkelser er ISO-sertifiserte. Dette skal bidra til å sikre rett kvalitet og likebehandling. Kvalitetskontroller som Patentstyret har gjennomført, viser at dette er oppnådd, herunder at saksbehandlingen på patentområdet er harmonisert med Det europeiske patentverket.

Behandlingstider

Patentstyrets søknadsbehandling i 2014 var i henhold til avtalt mål om behandlingstid. Behandlingstiden innen varemerke og designområdet er redusert i løpet av året, og det tilbys også forsert behandling av varemerkesøknader for dem som ønsker det. Det er igangsatt tiltak for å redusere behandlingstiden for enkelte deler av patentområdet. Det er et mål at søknadsbehandling og informasjonssystemer er harmonisert med andre europeiske land. Som et harmoniseringstiltak vedtok Stortinget i 2014 en lovendring som medførte at Norge sluttet seg til Londonoverenskomsten fra 1. januar 2015. Dette reduserer behovet for å oversette europeiske patenter til norsk.

I 2014 ble antall varemerkesøknader og designsøknader under behandling redusert med henholdsvis 12 og 14 pst. Det ble godkjent eller avslått omtrent samme antall patentsøknader som i 2013, mens antall henleggelse eller trekninger var færre. Dette resulterte dermed i at totalt antall avgjorte søknader var lavere enn i 2013.

Saksbehandlingstiden for enkelte kategorier av patentsøknader er fortsatt for lang. Ved utgangen av 2014 var det 14 217 patentsøknader under behandling, en nedgang på 12 pst. fra 2013. Antallet er likevel høyere enn forutsatt, og hovedårsaken er at færre søknader trekkes eller henlegges. Det er derfor satt i gang ekstra tiltak i 2014 som videreføres i 2015 i tråd med nedarbeidingsplanen som er avklart med departementet.

Saksbehandlingstiden for patentsøknader er vesentlig lengre enn for varemerke- og designsøknader. Dette skyldes dels tidkrevende undersøkelser av om oppfinnelsen oppfyller kravet om å være ny for verden, før undersøkelse av innfrielse av øvrige krav til patentbarhet. For å få en sak tilstrekkelig belyst, er det også ofte nødvendig for Patentstyret å innhente tilleggsopplysninger fra patentsøker. Det er derfor i praksis grenser for hvor kort en forsvarlig behandlingstid for patentsøknader kan være. Patentstyret prioriterer behandlingen av patentsøknader som ikke tidligere er innlevert i andre land (såkalte førstesøknader) av hensyn til mulig patentering utenlands. Hovedtyngden av søknader innlevert av norske søkere faller innenfor denne kategorien, og

Patentstyret har gjennom flere år hatt god måloppnåelse i denne kategorien.

For patentsøknader som bygger på søknader tidligere innlevert i andre land (øvrige søknader), er gjennomsnittlig behandlingstid, som i andre land, lengre enn for førstesøknader. Patentstyret utarbeidet i 2009 i samråd med daværende Nærings- og handelsdepartementet en plan for nedarbeiding av restansene for denne typen patentsøknader. I følge denne planen skal gjennomsnittlig saksbehandlingstid være om lag tre år i løpet av 2017. Nedarbeidingsplanen for patentsøknader tar også høyde for at Patentstyret utfører oppgaver for Nordisk Patentinstitutt (NPI), og at andelen NPI-opdrag som Patentstyret påtar seg, gradvis vil øke. Antall NPI-opdrag økte med ca. 10 pst. i 2014 i forhold til 2013. Samtidig har de administrative kostnadene til dette arbeidet blitt redusert.

Kunnskap om industrielle rettigheter

Målsetting: Patentstyret skal bidra til å øke kunnskapen om industrielle rettigheter i Norge.

Oppfølgingen av Meld. St. 28 (2012–2013) *Unike idear, store verdier – om immaterielle verdier og rettar* har vært sentral for Patentstyret i 2014. Et nettsted mot piratkopiering og varemerkeforfalskning ble lansert 1. kvartal 2015. Patentstyret har også etablert et myndighetsnettverk av sentrale offentlige aktører, og sammen med Innovasjon Norge utviklet en veiledningstjeneste for små og mellomstore bedrifter.

De viktigste faste aktivitetene knyttet til kunnskapsspredning er kurs, foredrag, forundersøkelser og veiledning. I 2014 var det 920 deltakere på kurs hos Patentstyret, en økning på 10 pst. fra året før. Antall forundersøkelser utført i 2014 var på nivå med 2013. Det var en økning innen varemerker og en nedgang på patentområdet. Undersøkelser viser at kundene er fornøyd med forundersøkelsene.

Patentstyrets hjemmesider er en viktig informasjonskanal, og i 2014 var det en økning på 11 pst. i antall eksterne besøk på nettsidene sammenlignet med 2013. Mange får også veiledning per telefon og ved besøk.

Patentstyret har i 2014 videreutviklet kunderttede elektroniske tjenester. Gjennom etatens søketjeneste gjøres data i patent, varemerke og designregistre tilgjengelig for publikum. Bruk av denne søketjenesten økte med 20 pst. i forhold til 2013. I 2014 er det tatt et første skritt mot en e-betalingsløsning for årsavgifter for patent og for fornyelser av varemerke og design.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett mener departementet at Patentstyret, gjennom forvaltning og spredning av kunnskap om industrielle rettigheter, nådde sine mål i 2014 uten nevneverdige avvik. Patentstyret har bidratt til å legge til rette for at norsk næringsliv og offentlige aktører skal bli bedre til å utnytte potensialet for verdiskaping som ligger i god håndtering av egne immaterielle verdier og rettigheter.

Prioriteringer 2016

- Forbedre søknadsprosesser, slik at de blir mer effektive og tilpasset kundenes behov.

- Implementere nye digitale løsninger for mer effektiv og kundevennlig kommunikasjon.
- Satse videre på tiltak for bedre bruk av immaterielle verdier i næringslivet.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønn, andre driftsutgifter og mindre investeringer. Det foreslås en bevilgning på 233,6 mill. kroner på posten.

Kap. 3935 Patentstyret

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Inntekter av informasjonstjenester	5 958	7 493	5 000
02	Inntekter knyttet til NPI	3 224	5 295	4 000
03	Gebyrer immaterielle rettigheter	62 906	42 159	65 800
	Sum kap. 3935	72 088	54 947	74 800

Vedrørende 2014:

I 2014 ble midlene bevilget på kap. 3901, postene 05, 07 og 08.

Patentstyret har både inntektsgivende og ikke inntektsgivende aktiviteter. De inntektsgivende aktivitetene blir finansiert gjennom gebyrer og avgifter og er i hovedsak knyttet til søknadsbehandlingen. De ikke inntektsgivende aktivitetene er knyttet til målet om å bidra til større kunnskap om industrielle rettigheter i Norge og ivareta andre lovpålagte myndighetsroller. Eksempler på ikke inntektsgivende aktiviteter kan være veiled-

ning av søkere, bistand til offentlige myndigheter og store deler av informasjonsformidlerrollen.

Samlede inntekter på kapittelet i 2016 er anslått til 74,8 mill. kroner. Dette er en økning på 19,9 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2015, som skyldes anslagsøkning i fornyelser av varemerker og meddelte patenter.

Tjenester som er avgiftsbelagt, føres under kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Avgifter immaterielle rettigheter. Patentstyrets samlede inntekter er i budsjettforslaget for 2016 anslått til 225,8 mill. kroner.

Kap. 5574 Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
71	Avgifter immaterielle rettigheter	143 270	150 000	151 000
	Sum	143 270	150 000	151 000

På posten føres inntekter fra avgifter knyttet til Patentstyrets søknadsbehandling. Dette omfatter bl.a. søknadsavgifter, årsavgifter og fornyelsesav-

gifter. Det foreslås bevilget 151 mill. kroner på posten i 2016.

Kap. 936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Driftsutgifter	5 537	5 894	7 110
	Sum kap. 0936	5 537	5 894	7 110

Vedrørende 2014:

Midlene ble bevilget på kap. 914 i 2014.

Oppgaver og mål

Klagenemnda for industrielle rettigheter er et uavhengig statlig klageorgan som behandler klager på vedtak fattet av Patentstyret. Virksomheten er regulert av lov om Patentstyret og Klagenemnda for industrielle rettigheter (patentstyrelova) og forskriften til denne.

Klagenemnda ble etablert 1. april 2013. Den er lokalisert i Oslo og sekretariatet utgjorde om lag fire årsverk per 1. mars 2015. De fleste klagesakene behandles av paneler på tre til fem eksperter som settes sammen av ledelsen i nemnda. Departementet utnevner panelenes medlemmer for tre år av gangen etter forslag fra nemnda.

Det overordnede formålet med Klagenemnda er å behandle klager på endelige vedtak fattet av Patentstyret etter patent-, varemerke- og designloven, og i tillegg etter lovene om planteforedlerrettigheter, foretaksnavn og edelmetaller. Nemndas klagebehandling skal bidra til økt rettssikkerhet ved uavhengig behandling av klager. Klagere skal oppleve behandlingen av klager som effektiv, pålitelig, brukervennlig og med høy juridisk standard. Nemnda skal også bidra til større klarhet

om rettstilstanden på området overfor brukere og andre interesserte.

Resultater 2014

Klagenemnda har på kort tid etter oppstart etablert en forsvarlig og effektiv virksomhet. Den avgjorde 22 patentsaker, 134 varemerkesaker og to foretaksnavnesaker i 2014. Nemnda nedarbeidet de fleste gjenværende restansene fra Patentstyrets tidligere klageavdeling og mottok 128 nye saker i 2014, det største antallet som denne funksjonen har mottatt i noe år. Av dette var 18 patentsaker, 104 saker innen varemerke, fire designsaker og to foretaksnavnesaker.

Samlet sett mener departementet at Klagenemnda for industrielle rettigheter nådde sine mål i 2014 uten nevneverdige avvik.

Budsjettforslag 2016

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal dekke lønnsutgifter, andre løpende driftsutgifter og investeringer i utstyr.

Det foreslås en bevilgning på om lag 7,1 mill. kroner i 2016, mot 5,9 mill. kroner i 2015. Økningen grunnes en sterkt økende saksmengde i 2015 som antas å vedvare i 2016.

Kap. 3936 Klagenemnda for industrielle rettigheter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
01	Gebyrer	595	499	700
	Sum kap. 3936	595	499	700

Vedrørende 2014:

Midlene ble bevilget på kap. 3914 i 2014.

Post 01 Gebyrer

Posten omfatter gebyrer fra bedrifter og personer som finner grunnlag for å klage på Patentstyrets avgjørelser ved behandling av søknader om patent, varemerke, design og etter edelmetallogen, samt klager på avgjørelser om planteforedler-

rettigheter og foretaksnavn fattet av henholdsvis Plantesortsnemnda og Foretaksregisteret. Det legges til grunn at klagegebyrer bare i begrenset grad vil kunne dekke nemndas utgifter. Dette er nødvendig for at kostnadene ved å klage ikke skal bli avskrekkende høye for nemndas brukere.

Det foreslås en inntektsbevilgning på 700 000 kroner for 2016, mot 500 000 kroner i 2015. Økningen grunnes en sterkt økende saksmengde i 2015 som antas å vedvare i 2016.

Kap. 2421 Innovasjon Norge

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
50	Innovasjon - prosjekter, fond	250 200	345 100	523 500
51	Tapsfond, såkornkapitalfond	381 118	89 250	
53	Risikoavlastning for nye såkornfond		45 000	
70	Basiskostnader	398 150	165 048	170 700
71	Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>	388 813	89 000	96 500
72	Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>	278 366	291 100	296 100
73	Tilskudd til innkjøpskonsortium for kjøp av kraft, <i>kan overføres</i>	4 942		
74	Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>		475 200	517 900
75	Marint verdiskapingsprogram, <i>kan overføres</i>	31 541		
76	Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>	135 583	330 000	464 500
77	Tilskudd til pre-såkornfrond			100 000
78	Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	4 200	4 300	4 400
90	Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	45 120 000	41 100 000	42 900 000
95	Egenkapital, såkornfond		255 000	
Sum kap. 2421		46 992 913	43 188 998	45 073 600

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015):

- post 74 ble økt med 5 mill. kroner
- post 76 ble økt med 20 mill. kroner
- ny post 77 Tilskudd til pre-såkornfond, ble bevilget med 40 mill. kroner

Gjennom Prop. 151 S (2014–2015) *Endringer i statsbudsjettet 2015 under Nærings- og fiskeridepartementet (Tilleggsbevilgninger til Innovasjon Norge)* har regjeringen foreslått følgende bevilgningsendringer:

- post 50 økes med 60 mill. kroner
- post 72 økes med 40 mill. kroner

Oppgaver og mål

Innovasjon Norge er statens og fylkeskommunenes viktigste verktøy for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet.

Innovasjon Norges hovedmål er å utløse bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling, og utløse regionenes næringsmessige muligheter. Av hovedmålet er det utledet tre delmål:

- Delmål 1: Flere gode gründere
- Delmål 2: Flere vekstkraftige bedrifter
- Delmål 3: Flere innovative næringsmiljøer

Innovasjon Norge er organisert som et særlovselskap. Selskapets styre har et selvstendig ansvar for selskapets virksomhet og resultatene som oppnås. Staten, ved Nærings- og fiskeridepartementet, eier 51 pst. av selskapet, mens fylkeskommunene til sammen, og likt fordelt, eier 49 pst. I tillegg til hovedkontoret i Oslo hadde Innovasjon Norge per 31. desember 2014 15 distriktskontorer og i tillegg seks lokalkontorer. Selskapet har også 34 utekontorer i 28 land. Ved utgangen av 2014 disponerte selskapet om lag 746 årsverk, fordelt med 317 ved distriktskontorene, 179 ved utekontorene og 250 ved hovedkontoret.

I Prop. 89 L (2014–2015) foreslår Nærings- og fiskeridepartementet å gjøre enkelte endringer i lov om Innovasjon Norge. Hensikten med endringene er å skape bedre rammer for eierstyringen, for forvaltningen av selskapet og for utviklingen av Innovasjon Norge som organisasjon. Endringene vil legge til rette for at Innovasjon Norge kan tilpasse kompetansen og innsatsen ved kontorene rundt om i Norge til ulike behov i regionene. Forslagene innebærer at hovedstyret i Innovasjon Norge får større handlingsrom til å utforme kundekontakt, saksbehandling og beslutningssystem til beste for gründere, bedrifter og innovasjons- og næringsmiljøer. Innovasjon Norges formål om å være statens og fylkeskommunenes virkemiddel for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet ligger fast. Det

samme gjelder kravene om at styret må påse at selskapet har en organisering som er tilpasset ulike behov i regionene og kravene om at selskapet skal delta i regionale prosesser og regionale partnerskap. Departementet foreslår at eierskapet, og dermed ansvaret for den jevnlige eieroppfølgingen, legges til staten alene. De overordnede føringene vil også framover settes gjennom lov, budsjettvedtak og i oppfølgingen av meldinger til Stortinget.

Departementet foreslår å oppheve lovbestemmelsen om at selskapet skal ha regionale styrer. Dette vil legge til rette for at selskapet kan finne den beslutningsstrukturen som best ivaretar kravene til god saksbehandling. Det vil også gi selskapet mulighet til å organisere kundekontakt og interne ressurser slik at de tilpasses ulike behov i regionene. Det foreslås at selskapet blir mer ansvarlig for egne forpliktelser i tråd med hovedregelen for sektorpolitiske selskaper. Departementet foreslår også enkelte andre endringer for å redusere ulikheter mellom lov om Innovasjon Norge og alminnelig selskapslovgivning. Særlovgivningen for Innovasjon Norge vil med endringene bli mer lik den alminnelige selskapslovgivningen og de alminnelige prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse. Selskapet vil i større grad kunne drives etter alminnelige selskapsrettslige prinsipper med klare ansvarslinjer mellom de ulike organene i selskapet.

Innovasjon Norge forvalter virkemidler innenfor finansiering, kompetanse, profilering, nettverk og rådgiving. Selskapet skal kombinere virkemidler ut fra den enkelte kundes behov og har frihet til å utforme og prioritere virkemidlene innenfor gitte budsjettrammer. I tillegg skal selskapet forvalte virkemidlene i overensstemmelse med EØS-regelverket og føringer som er lagt for selskapets virksomhet i Lov om Innovasjon Norge, gjennom Stortingets behandling av årlige budsjettproposisjoner og øvrige føringer fra oppdragsgiverne. Det vises til nærmere beskrivelse av selskapets virkemidler i boks 4.7.

Boks 4.7 Virkemidler i Innovasjon Norge over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett

Etablerertilskuddsordningen skal støtte gründere som har nye ideer med stort vekstpotensial. Tilskuddet kan brukes til å utvikle egen kompetanse, kjøpe kompetansetjenester av andre, tilpasse produktet eller tjenesten til markedet eller som sikkerhet for å innhente mer kapital.

Landsdekkende innovasjonstilskudd kan gis til prosjekter som bidrar til å fremme oppfinnelser, produktutvikling, nyetableringer, omstillinger eller kompetanseheving. Midlene skal tildeles slik at de realiserer måloppnåelsen best mulig. Midlene kan også brukes til mobiliseringsaktiviteter innenfor postens formål.

Forsknings- og utviklingskontrakter (FoU-kontrakter) er tilskudd til et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) eller mellom næringslivet og det offentlige (OFU). Målgruppen er normalt små og mellomstore leverandørbedrifter med kompetanse til å løse utviklingsbehov hos kunde-partnere.

Miljøteknologiordningen gir investerings-tilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Ordningen skal fremme norsk industris konkurransevne på lengre sikt og bidra til å realisere Norges miljømål.

Lavrisikolån gis i hovedsak til prosjekter sammen med lån fra private banker på markeds-messige vilkår. Lavrisikolån brukes til å del-finansiere investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøyer og til investeringer i landbruket og bidrar til å utløse annen finansiering.

Risikolån/innovasjonslån kan benyttes til del-finansiering av investeringsprosjekter som handler om nyetablering, nyskaping, omstilling, internasjonalisering og utvikling, hvor det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for gjennomføring i det private kredittmarkedet.

Landsdekkende garanti kan tilbys i forbindelse med driftskreditt eller investeringslån, primært til små og mellomstore bedrifter.

Såkkornfondsordninger skal bidra til å utløse privat kapital til investeringer i tidlig fase. Fondene skal tilby risikovillig kapital og relevant kompetanse. Fondene er privat drevet, og staten bidrar gjennom ansvarlige lån (fond opprettet i 2005 eller tidligere) eller egenkapital (fond opprettet i 2014 og senere) og risikoavlastning.

Pre-såkkornfond skal del-finansiere og utløse privat investeringskapital til innovative bedrifter yngre enn fem år. Hver bedrift kan motta mellom 1 og 3 mill. kroner i tilskudd gjennom fondet. Private investorer, primært forretningsengler, skal delta med minst 50 pst. av kapitalen som investeres i hver enkelt bedrift. Det innebærer at

bedriftene kan få tilført 2–6 mill. kroner. Ordningen er et supplement til Etablerertilskuddsordningen og såkkornfondsordningene.

Investeringsfond for Nordvest-Russland og *Investeringsfond for Øst-Europa* kan etter søknad benyttes til å del-finansiere investeringer som norske selskap gjør i Nordvest-Russland og Øst-Europa.

Tilskuddsfond for næringsssamarbeid med Nordvest-Russland bidrar til å tilrettelegge kommersielle prosjekter av stor betydning for næringsssamarbeidet med regionen.

Bedriftsnettverk er et tilbud til små og mellomstore bedrifter som ønsker å etablere forpliktende samarbeid. Etter et vellykket forprosjekt kan deltakerbedriftene i et bedriftsnettverk gå videre til andre tjenester som omfattes av Program for klyngeutvikling.

Program for klyngeutvikling skal bidra til å forsterke innovasjons- og fornyelsesevnen i regionale innovasjonsmiljøer gjennom økt samspill og samarbeid innenfor næringslivet, og mellom næringsliv, kunnskapsmiljøer og offentlige utviklingsaktører. Programmet har tre nivåer: *Arena* omfatter klynger med nyetablerte og/eller umodne samarbeidsinitiativ. *Norwegian Centres of Expertise (NCE)* omfatter klynger med en etablert organisasjon med velutviklede tjenester, partnere og oppnådde resultater fra samarbeidsprosjekter. *Global Centres of Expertise (GCE)* skal bidra til økt verdiskaping og gi virksomhetene en bedre posisjon og gjøre dem mer attraktive innenfor globale verdikjeder. Det kan skje gjennom strategiske samarbeidsprosjekter.

Kompetanse og rådgiving: Innovasjon Norge tilbyr ulike kompetansetiltak for etablerere, ansatte og ledere i bedrifter, styremedlemmer eller ulike aktører og interessenter i regionale næringsutviklingstiltak. Selskapet tilbyr også rådgiving til enkeltvirksomheter og grupper av bedrifter.

Profilering: Innovasjon Norge skal bidra til å markedsføre Norge som reisemål og stimulere til positiv utvikling av reiselivsnæringen. Selskapet skal også profilere norsk næringsliv og Norge som et attraktivt land å gjøre investeringer i.

Internasjonalisering: Innovasjon Norge tilbyr kursing rettet mot internasjonal forretningsutvikling for unge bedrifter. Arbeidet med internasjonalisering konsentrerer seg om å formidle informasjon og kunnskap om internasjonale markeds- og konkurranseforhold, utnytte internasjonale markedsmuligheter og utveksle teknologi og kunnskap.

Boks 4.8 Innovasjon Norges mål- og resultatstyringsystem

Et nytt helhetlig mål- og resultatstyringsystem for Innovasjon Norge ble innført i 2013. Mål- og resultatstyringsystemet setter overordnede mål og indikatorer for selskapets virksomhet, som sammen med støttende analyser og evalueringer gir en indikasjon på om selskapet bidrar til å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Styringen utvikles etter hvert som selskapet og oppdragsgiverne får mer erfaringer med systemet. Det kan også være et verktøy for å utvikle bedre og mer treffsikre virkemidler.

Metode

Mål- og resultatstyringsystemet konkretiserer selskapets delmål gjennom styringsindikatorer

på to ulike nivåer: resultater og effekter som skal gjøre det mulig å få en indikasjon på eller beskrive i hvilken grad målene nås. Resultatindikatorerne skal vise virkninger hos kundene som Innovasjon Norge ønsker å påvirke direkte, f.eks. om støtten fra selskapet har utløst prosjektet eller Innovasjon Norges bidrag til kompetanseøkning i prosjektet. Effektindikatorerne prøver å se om det finnes indikasjoner på at Innovasjon Norge har bidratt til virkninger på lengere sikt som ikke direkte kan knyttes til Innovasjon Norges bidrag. Eksempel på dette er endring i kundenes økonomiske resultat.

Tabell 4.24 Styringsindikatorer knyttet til delmålene

Delmål	1 Flere gode gründere	2 Flere vekstkraftige bedrifter	3 Flere innovative næringsmiljøer
Effekter	Overlevelsesrate Omsetningsvekst	Omsetningsvekst Produktivitetsvekst Vekst i lønnsomhet	Omsetningsvekst Vekst i lønnsomhet
Resultater	Utvikling i utløsningsgrad Utvikling i Innovasjon Norges bidrag til kompetanse Innovasjonshøyde i prosjektene Risikovurdering i prosjektene	Utvikling i utløsningsgrad Kundetilfredshet med kompetanse- og rådgivningstjenester Innovasjonshøyde i prosjektene Driftsrisiko i bedriftene	Samarbeid innad i næringsmiljøet og med eksterne kunnskapsmiljøer Mobiliserte deltakere i næringsmiljøer

Statistisk sentralbyrå (SSB) har satt sammen sammenligningsgrupper av likeartede foretak som skal matche Innovasjon Norges kunder når det gjelder faktorer som alder, størrelse og næring. SSB har så beregnet indikatorene for både Innovasjon Norges kunder og sammenligningsgruppene og estimert virkningen av bidraget fra Innovasjon Norge ved å se på forskjellen mellom de to likeartede gruppene.

Resultatindikatorerne i mål- og resultatstyringsystemet er utløsningsgrad, kompetanseheving, innovasjonshøyde og risikovurdering i prosjektene og bedriftene. De to første baserer seg på en ekstern analyse fra analysebyrået Oxford Research av måloppnåelse basert på kundeeffektundersøkelser. Utløsningsgrad viser i hvilken grad prosjektet eller aktiviteten ikke ville blitt gjennomført eller gjennomført på et senere tidspunkt, uten støtten fra Innovasjon Norge. Målingen gjøres ett år etter at støtten ble

gitt. Innovasjon Norges bidrag til kompetanseheving hos sine kunder måles fire år etter at støtten ble gitt. Vurderingen av risiko i prosjektene og driftsrisiko i bedriftene, samt innovasjonshøyde i prosjektene, gjøres av Innovasjon Norges saksbehandlere. Innovasjonshøyde måles ut i fra om prosjektet bidrar til innovasjon på bedriftsnivå, regionalt nivå, nasjonalt nivå eller internasjonalt nivå.

Rapporteringen for 2014 er den andre rapporteringen med det nye mål- og resultatstyringsystemet. Det er en viss usikkerhet knyttet til resultatene fra systemet. Det har imidlertid ført til en vesentlig bedring i kvaliteten på resultat- og effektmålingene av Innovasjon Norges innsats. Det kan være behov for endringer eller justeringer av ulik art etter en utprøving av systemet. Det legges opp til at rapporteringen suppleres med støttende analyser og jevnlig evalueringer.

Resultater 2014

Fordeling av midler

Tabell 4.25 viser fylkesvis fordeling av Innovasjon Norges tilsagn om tilskudd, lån og garantier over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett. Tabell 4.26 og 4.27 viser hvordan disse midlene fordeler seg på ulike sektorer. Prosenttallene viser andelen av totalbeløpet til det enkelte fylke eller den enkelte sektor for henholdsvis tilskudd og lån og garantier.

Innovasjon Norges ordninger som finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett, er i hovedsak uten føringer knyttet til geografi

eller sektor. Selskapet har frihet til å prioritere de beste prosjektene, uavhengig av geografi og bransje.

Låne- og garantiordningene er delt inn i tre hovedgrupper av virkemidler: landsdekkende lavrisikolån, innovasjonslån og garantier. Den landsdekkende lavrisikolåneordningen er åpen for alle næringer, men en stor andel går til investeringer i fiskefartøyer og i landbruket. Lavrisikolån gis i hovedsak sammen med lån fra private banker på markedsmessige vilkår. Møre og Romsdal er det fylket som mottar den største andelen lån fra Innovasjon Norge.

Tabell 4.25 Tilsagn over NFDs budsjett i 2014 fordelt på fylker og Svalbard

	(i 1 000 kr.)			
	Tilskudd ¹		Lån og garantier	
Østfold	19 383	2 pst.	56 360	2 pst.
Akershus	61 021	7 pst.	98 140	4 pst.
Oslo	100 662	11 pst.	31 125	1 pst.
Hedmark	12 654	1 pst.	153 799	6 pst.
Oppland	30 709	3 pst.	48 546	2 pst.
Buskerud	49 910	6 pst.	27 600	1 pst.
Vestfold	39 970	4 pst.	36 780	1 pst.
Telemark	64 996	7 pst.	33 645	1 pst.
Aust-Agder	29 058	3 pst.	17 163	1 pst.
Vest-Agder	74 924	8 pst.	60 400	2 pst.
Rogaland	120 004	13 pst.	136 730	5 pst.
Hordaland	89 770	10 pst.	220 030	8 pst.
Sogn og Fjordane	11 534	1 pst.	235 000	9 pst.
Møre og Romsdal	63 481	7 pst.	637 503	24 pst.
Sør-Trøndelag	86 559	10 pst.	105 413	4 pst.
Nord-Trøndelag	11 069	1 pst.	104 346	4 pst.
Nordland	10 249	1 pst.	226 892	9 pst.
Troms	14 810	2 pst.	206 835	8 pst.
Finnmark	5 663	1 pst.	223 556	8 pst.
Svalbard	600	0 pst.	2 400	0 pst.
Totalt	897 027		2 662 262	

¹ Tilskudd inkluderer ordinære tilskudd og støtteelementet i lån og garantier.

Tabell 4.26 Tilsagn om tilskudd i 2014 over NFDs budsjett fordelt på sektorer

(beløp i 1 000kr)		
Sektor	Tilskudd ¹	
Energi og miljø	191 969	19 pst.
Helse	99 558	10 pst.
Landbruk	13 340	1 pst.
Marin	112 898	11 pst.
Maritim	74 464	7 pst.
Olje og gass	170 957	17 pst.
Reiseliv	20 868	2 pst.
Andre sektorer	327 313	32 pst.
Totalt	1 011 367	

¹ Tilskudd inkluderer ordinære tilskudd og støtteelementet i lån og garantier.

Tabell 4.27 Tilsagn om lån og garantier i 2014 over NFDs budsjett fordelt på sektorer

(beløp i 1 000 kr)		
Sektor	Lån og garantier	
Energi og miljø	10 800	0 pst.
Helse	6 575	0 pst.
Landbruk	743 495	28 pst.
Marin	1 281 698	48 pst.
Maritim	313 416	12 pst.
Olje og gass	66 600	3 pst.
Reiseliv	22 780	1 pst.
Andre sektorer	216 898	8 pst.
Totalt	2 662 262	

Effekter for hele selskapet

Med utgangspunkt i oppdragene gitt fra Storting og fylkesting har Innovasjon Norge utviklet et bredt tjenestetilbud. Ved å arbeide på tvers av ulike næringer, regioner og klynger ivaretar Innovasjon Norge et helhetlig perspektiv på verdiskapende næringsutvikling hos et bredt spekter av norske bedrifter. I 2014 forvaltet Innovasjon Norge til sammen 2,8 mrd. kroner i tilskuddsmidler bevilget over budsjettene til flere departementer og fylkeskommunene. I tillegg disponerte sel-

skapet en ramme for nye utlån på 3 mrd. kroner, hvorav 2,5 mrd. kroner gikk til landsdekkende lavrisikolån og 500 mill. kroner til landsdekkende innovasjonslån. Selskapet ga også tilsagn om distriktsrettede risikolån på oppdrag fra fylkeskommunene. Den etterfølgende resultatrapporteringen er basert på mål- og resultatstyringssystemet for selskapet, jf. beskrivelse i boks 4.8.

Selv om det er usikkerhet knyttet til resultatene, vil analysen gi indikasjoner på effekten av Innovasjon Norges finansieringstjenester. De beregnede indikatorene for alle kunder som inngår i analysen, viser bedre resultater for bedrifter som har mottatt støtte fra Innovasjon Norge enn for sammenligningsgruppen av likeartede foretak som ikke har mottatt støtte:

- *Høyere omsetningsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt nær 10 prosentpoeng høyere vekst i omsetning per år i treårsperioden enn sammenligningsgruppen. Dette indikerer at bidrag fra Innovasjon Norge øker bedriftenes evne til å skape vekst.
- *Høyere produktivitsvekst:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt hatt over 2,5 prosentpoeng høyere vekst i produktivitet per år i treårsperioden enn sammenligningsgruppen. Dette tyder på at bidrag fra Innovasjon Norge styrker bedriftenes evne til å øke produktiviteten.
- *Marginalt høyere lønnsomhet:* Bedrifter som har fått støtte fra Innovasjon Norge, har i gjennomsnitt 0,3 prosentpoeng høyere vekst i lønnsomhet per år i treårsperioden enn sammenligningsgruppen.

Effekter og resultater for oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Rapporteringen nedenfor omfatter bevilgningene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett for 2014. Innovasjon Norge har i 2014 gitt lånetilsagn og påtatt seg garantiansvar for rundt 2,7 mrd. kroner og gitt tilsagn om tilskudd for 1,4 mrd. kroner. Tilskuddsbeløpet omfatter tilskudd, kompetanse- og rådgivingstjenester og profilering.

Det er verdt å merke seg at det er usikkerhet knyttet til målingene av effekter og resultater, og at resultatene kommer som følge av tiltak som ble gjennomført for en tid tilbake. På grunn av endringer i målemetodikken knyttet til sammenstilling av sammenligningsgruppen, er ikke beregningene for 2014, som vist i tabellen, sammenlignbar med beregningene gjort året før.

Tabell 4.28 Målte effekter fra 2014-rapportering for alle Innovasjon Norges kunder over NFDs budsjett

	(i prosentpoeng)		
Differanse ift. sammenlignbar gruppe bedrifter (2001–2013)	Omsetningsvekst	Lønnsomhetsvekst	Produktivitetsvekst
Tilskudd, innovasjonslån og garantier	12,4 ²	-1,4	2,2 ³
Lavrisikolån	9,3 ²	0,3	1,8
Alle kunder – alle virkemidler ¹	9,7 ²	0,3 ²	2,5 ²

¹ Virkemidler finansiert over Nærings- og fiskeridepartementets og Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjetter.

² Signifikant på 1 pst.-nivå.

³ Signifikant på 10 pst.-nivå.

Tall uten fotnote er ikke signifikante.

Tabell 4.28 viser prosentpoengs forskjell i vekst i ulike indikatorer for bedrifter støttet av Innovasjon Norge sammenlignet med likeartede foretak i samme periode som ikke mottok støtte. Tallene viser forskjellen i gjennomsnittlig årlig vekst over en treårsperioden, målt fra det tidspunktet den enkelte bedrift mottok støtte.

Resultatene indikerer at virkemidlene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett har bidratt til vekst i omsetning, og merveksten er høyere enn gjennomsnittet for alle kunder av Innovasjon Norge. Samtlige finansielle virkemidler, som inkluderer tilskudd, innovasjonslån og garantier, samt lavrisikolån, bidrar til vekst i omsetning, ifølge resultatene. Resultatene fra 2014-rapporteringen gir ikke grunnlag for å si at Innovasjon Norges finansielle virkemidler samlet sett har positiv effekt på lønnsomhet. Resultatene gir videre indikasjon på at Innovasjon Norges finansielle virkemidler bidrar noe til produktivitetsvekst. For lavrisikolån er det ikke signifikante resultater for denne indikatoren, som betyr at det ikke kan slås fast at det er forskjell i produktivitetsvekst mellom bedriftene som er støttet av Innovasjon Norge og sammenligningsgruppen.

Resultater på delmål nivå

Flere gode gründere

Innovasjon Norge skal stimulere gründere og oppstartsbedrifter til å utnytte sine muligheter for vekst. Målet er ikke å etablere flest mulig bedrifter, men at flest mulig lovende nyetableringer overlever og utnytter sitt vekstpotensial. Selskapet prioriterer tre innsatsområder:

- Flere globale gründere
- Flere levedyktige oppstartsbedrifter
- Mer attraktivt å være gründer

Tabell 4.29 Effektindikatorer for gründere¹ finansiert over NFDs budsjett

	(i prosentpoeng)
Differanse ift. sammenlignbar gruppe bedrifter (2001–2013)	Omsetningsvekst
Gründere som mottok tilskudd, innovasjonslån og garantier	22,9 ²
Gründere som mottok lavrisikolån	24,8 ²

¹ Med gründere menes her foretak yngre enn tre år.

² Signifikant på 1 pst.-nivå.

Tabellen viser at gründere som mottok tilskudd, innovasjonslån eller garantier fra Innovasjon Norge, hadde 22,9 prosentpoeng høyere omsetningsvekst enn sammenligningsgruppen. Gründere er dermed Innovasjon Norges kundegruppe som har størst mervekst i omsetning enn sammenlignbare bedrifter som ikke mottar støtte. Analysene indikerer at både de finansielle virkemidlene tilskudd, innovasjonslån, garantier og lavrisikolån bidrar positivt til omsetningsvekst. Resultatene viser små forskjeller i sannsynlighet for å overleve mellom gründere som mottar støtte fra Innovasjon Norge, og sammenligningsgruppen. Innovasjon Norge skal gå inn i prosjekter med stort potensial, men som ikke hadde blitt gjennomført uten offentlig støtte. Dette er ofte prosjekter som private aktører vurderer å ha for høy teknologisk og kommersiell risiko. Dette kan forklare hvorfor det ikke stor forskjell i overlevelsesrate.

Resultatindikatorerne viser at Innovasjon Norges bidrag til kompetanse hos bedriftene er stabilt høy. Videre viser analysene at 91 pst. av gründerprosjektene som har mottatt tilskudd, bidrar til

innovasjon på internasjonalt nivå. For gründerprosjektene som mottok innovasjonslån og/eller garantier, bidro 16 pst. av disse til innovasjon på internasjonalt nivå.

Innovasjon Norges støtte er utløsende dersom prosjektet eller aktiviteten ikke ville blitt gjennomført uten støtten. Støtten bidrar dermed til å korrigere for en markedssvikt. Utløsningsgraden blant gründerne har vært stabilt høy de siste årene og økte med ti prosentpoeng fra 2012 til 2013, ifølge kundeundersøkelsen. Det indikerer at Innovasjon Norge bidrar til å utløse prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert.

Prosjektrisiko skal normalt være høy, men vurdert risiko for prosjekter som er støttet med tilskudd, har i snitt gått noe ned i perioden 2012–2014. Hovedvekten av prosjektene har imidlertid høy eller normal risiko. Prosjektrisikoen for innovasjonslån og garantier er i 2014 på et stabilt høyt nivå, sammenlignet med 2013.

Innovasjon Norges innsats overfor bedrifter i tidlig fase er særlig styrket, gjennom en betydelig økning i rammene for den landsdekkende etablerertilskuddsordningen. Fra 2013 til 2014 har antall tilsagn til gründerne fra alle virkemidler økt med totalt 15 prosentpoeng.

På bakgrunn av nye innsikter i fagfeltet både nasjonalt og internasjonalt, har Innovasjon Norge over flere år gjort flere vesentlige endringer i arbeidet med entreprenørskap og gründerne. Det er særlig gjort et arbeid for å øke gründeres forretningskompetanse og markedsorientering. Selskapet prioriterer gründerne med betydelig potensial for internasjonal vekst.

For å bli mer tilgjengelige for gründerne som har behov for veiledning, opprettet Innovasjon Norge Gründertelefonen i 2014. Dette er en gratis

teneste der gründerne og potensielle gründerne kan diskutere sin idé og få veiledning og råd. I løpet av året fikk ca. 4 000 gründerne bistand fra Innovasjon Norges rådgivere gjennom tjenesten.

Etablerertilskudd

I 2014 tildelte Innovasjon Norge ca. 150 mill. kroner i landsdekkende etablerertilskudd, mot ca. 80 mill. kroner året før. I tillegg til økte rammer gjorde selskapet endringer i innretningen på ordningen for bedre å kunne møte gründeres behov i tidlig fase. Tilskuddet ble delt inn i to faser. Fase én omfatter tilskudd til markedsavklaring, mens fase to er tilskudd til kommersialisering. Strategien er at mindre beløp skal tildeles raskere og til flere bedrifter sammenlignet med tidligere praksis, slik at deres forretningsidé raskt kan testes mot markedet. I fase to kan bedrifter motta et større beløp til videreutvikling av forretningsmodellen og kommersialisering dersom utfallet av fase én var vellykket. I tillegg satte Innovasjon Norge i gang et prosjekt for å redusere saksbehandlingstiden for fase én. Den ble redusert i 2014, og selskapet arbeider videre med å redusere behandlingstiden ytterligere.

Flere vekstkraftige bedrifter

Innovasjon Norge skal bistå både de nyskapende bedriftene med internasjonale ambisjoner og bredden av norsk næringsliv som arbeider for å sikre sin konkurransekraft og lønnsomhet. Selskapet prioriterer tre områder:

- Flere internasjonale vekstbedrifter
- Flere nyskapende bedrifter
- Økt produktivitet og lønnsomhet i bedrifter

Tabell 4.30 Effektindikatorer for foretak eldre enn tre år finansiert over NFDs budsjett

	(i prosentpoeng)		
Differanse ift. sammenlignbar gruppe bedrifter (2001–2013)	Omsetningsvekst	Lønnsomhetsvekst	Produktivitetsvekst
Foretak eldre enn tre år som mottok tilskudd, innovasjonslån og garantier	11,8 ¹	2,3	2,3 ²
Foretak eldre enn tre år som mottok lavrisikolån	7,9 ¹	0,3	2,3

¹ Signifikant på 1 pst.-nivå.

² Signifikant på 10 pst.-nivå.

Tabell 4.30 viser at foretak eldre enn tre år som mottok tilskudd, innovasjonslån og garantier, har i snitt 11,8 prosentpoeng høyere omsetningsvekst per år i treårsperioden enn sammenligningsgrup-

pen av foretak. Foretakene som fikk lavrisikolån, hadde 7,9 prosentpoeng høyere omsetningsvekst enn foretakene i sammenligningsgruppen. For årlig vekst i lønnsomhet er det ikke signifikante

resultater for 2014, og man kan derfor ikke si at det er forskjell i denne indikatoren i treårsperioden mellom bedriftene som mottok støtte og sammenligningsgruppen. For produktivitetsvekst er det indikasjon på at foretakene som mottar tilskudd, innovasjonslån og garantier, har litt sterkere vekst enn sammenligningsgruppen.

Resultatindikatorerne for delmål 2 viser at Innovasjon Norges bidrag til kompetanse hos kundene samlet sett er noe lavere enn ved forrige måling¹⁵. For lavrisikolån og tiltaket for internasjonal rådgiving rapporterer kundene om lavere kompetanseøkning enn tidligere, mens brukerne av innovasjonsrettede virkemidler rapporterer om økt bidrag til kompetanse. I 2014 bisto selskapet 30 pst. flere kunder med rådgiving og kompetanseheving enn året før. Utløsningsgraden er høy for Innovasjon Norges støtte til prosjekter og aktiviteter, men noe lavere enn i forrige rapporteringsår. Innovasjonsnivået i prosjektene som har mottatt tilskudd, innovasjonslån og garantier, er i større grad på internasjonalt nivå enn rapportert i fjor. Driftsrisikoen hos bedrifter som mottok tilskudd, er på samme nivå som i 2013, mens det har vært en økning i bedrifter med høy driftsrisiko som mottok innovasjonslån og garantier.

For å oppnå størst mulig samfunnsøkonomisk uttelling, må ressursinnsatsen prioritere de bedriftene som både har stort vekstpotensial og der Innovasjon Norge kan utløse sterkere vekst. Innovasjon Norge har som mål å øke andelen kunder med høyt vekstpotensial. I 2014 endret selskapet rutine for å identifisere kundene med høyt vekstpotensial. For 2014 viste dataene at 14 pst. av kundene vurderes å ha høyt vekstpotensial, mens 56 pst. vurderes å ha moderat vekstpotensial. Tallene er imidlertid usikre ettersom det er første året dette registreres.

Låneordningene

Effektmålingene for delmål 2 Flere vekstkraftige bedrifter, indikerer at lavrisikolån er et effektivt virkemiddel. Ordningens økonomiske resultat i 2014 var på 196,5 mill. kroner.

Menon Business Economics evaluerte låneordningene Innovasjon Norge forvalter¹⁶ på vegne av Nærings- og fiskeridepartementet og fylkeskommunene (midler stilt til disposisjon over

Kommunal og moderniseringsdepartementets budsjett) i desember 2013. Evalueringen viste at lavrisikolåneordningen i all hovedsak fungerer godt, og at den distriktsrettede risikolåneordning er samfunnsøkonomisk lønnsom, mens den landsdekkende innovasjonslåneordningen skårer dårligere. Dette skyldes i stor grad at den landsdekkende ordningen er rettet mot unge bedrifter med høyere risiko og mindre gjeldsbetjeningsevne.

Innovasjon Norge og oppdragsgiverne startet i 2014 arbeidet med å følge opp evalueringen. Det er bl.a. gjort en innsats for å redusere forvaltningskostnadene, klargjøre skillelinjene mellom hva som er rådgiving knyttet til låneordningene og hva som er øvrig rådgiving og for å gjøre låneordningene mer relevante for kunder innen industri og tjenesteyting.

Internasjonalisering

Innovasjon Norge har tilstedeværelse ved 36 utekontorer i 28 land. Å stimulere norske bedrifter til økt internasjonalisering er gjennomgående i Innovasjon Norges virksomhet, og det legges vekt på bedrifters internasjonale potensial i forbindelse med de fleste tjenestene selskapet tilbyr, medregnet lån og tilskudd. Det var økt interesse for Innovasjon Norges internasjonale tjenester i 2014. Selskapet gjennomførte om lag 1 800 tyngre rådgivingsoppdrag og internasjonale bedriftsbesøk for sine kunder og besvarte om lag 1 850 mindre kundehenvendelser om eksport og internasjonalisering. Ved kontorene i utlandet økte antall prosjekter under internasjonal markedsrådgiving med 50 pst. fra 2013.

Innovasjon Norge ble i 2013 tildelt 8 mill. kroner for å styrke satsingen på internasjonalisering med vekt på å være til stede i vekstmarkeder. Denne satsingen ble videreført i 2014. Selskapet ble også bedt om å styrke egen kompetanse om internasjonale markedsmuligheter og samarbeidet med andre aktører, bl.a. utenriksstasjonene og Norges forskningsråd. Som en del av dette har selskapet initiert et prosjekt som skal lede til at utenriksstasjoner i markeder der Innovasjon Norge ikke har kontorer, skal kunne levere et utvalg tjenester til norske bedrifter. Formålet med initiativet er å utnytte utenriksstjenestens store internasjonale apparat til økt nytte for næringslivet. Pilotfasen i dette prosjektet er gjennomført ved utenriksstasjonene i Daar es Salaam, Santiago og Guangzhou, og Innovasjon Norge planlegger at alle utenriksstasjoner skal inngå i dette samarbeidet innen høsten 2015. Selskapet inngikk høsten 2013 en avtale med Norges forskningsråd

¹⁵ For 2014 rapporterer kundene om bidrag til kompetanse fra aktiviteter de mottok støtte til i 2010.

¹⁶ Menon-publikasjon nr. 42/2013, En statlig bro i kapitalmarkedet: Evaluering av Innovasjon Norges låne- og garantiordninger.

og Siva for perioden 2014–2018 hvor samordning av det internasjonale arbeidet er ett av fire samarbeidsområder.

Innovasjon Norge har også arbeidet med å bedre samspeilet mellom kontorer i Norge og kontorer i utlandet.

Reiseliv

Med bakgrunn i Innovasjon Norges kunnskap om reiselivsmarkedet, sentrale trender og tilpasning til prioriterte målgrupper ble det i 2014 gitt støtte til rådgiving om reisemålsutvikling, finansiering av bedriftsnettverk og en rekke kompetansehevende kurs til reiselivsnæringen i hele landet.

Sjømat

Regjeringen ønsker en sterkere prioritering av generelle virkemidler framfor bransjespesifikke programmer. Som følge av dette ble Marint verdiskapingsprogram avviklet ved årsskiftet 2014/2015. Den marine næringen kan fortsatt benytte seg av Innovasjon Norges generelle ordninger, og deler av Marint verdiskapingsprogram dekkes av andre ordninger i Innovasjon Norge. Sjømatsektoren mottok en fjerdedel av Innovasjon Norges

brutto tilsagn om lån og tilskudd i 2014. Andelen er stabil fra fjoråret. Sjømatsektoren er den nest største mottakeren av Innovasjon Norges totale virkemidler, etter landbrukssektoren. Hoveddelen av midlene kommer fra Nærings- og fiskeridepartementets bevilgninger. 82 pst. av de innvilgede beløpene til sjømatsektoren gikk i 2014 til flåteledet, mens havbrukssektoren og sjømatindustrien mottok henholdsvis 10 og 8 pst.

I 2014 har aktivitetene i Marint verdiskapingsprogram vært på et høyt innovasjonsnivå. Programmet var i hovedsak rettet mot vekst i bedrifter som utvikler markedsrettede forretningsmodeller, produkter og leveransekonsepter. I 2014 ble arbeid mot nye markeder intensivert ved Innovasjon Norges utekontorer, og dette har resultert i en økning av internasjonalt rettede prosjekter.

Som følge av finansuro og usikkerhet i viktige sjømatmarkeder vedtok Stortinget i 2009 en midlertidig garantiordning mellom Innovasjon Norge og Norges Råfisklag, for førstehåndsomsetning av fisk. Fullmakten til å benytte garantiordningen ble også brukt i 2014, men ordningen er ikke videreført i 2015. I 2014 var det 70 bedrifter som benyttet seg av tilbudet. Tapene knyttet til ordningen var forholdsvis lave i 2014.

Flere innovative næringsmiljøer

Tabell 4.31 Effektindikatorer for foretak i klynger

	(i prosentpoeng)		
Differanse ift. sammenlignbar gruppe bedrifter (2001–2013)	Omsetningsvekst	Lønnsomhetsvekst	Produktivitetsvekst
Foretak i klynger som mottok støtte fra Innovasjon Norge (første tre år i klyngen) ¹	12,9 ²	-1,2 ³	-4,2

¹ Innovasjon Norges klyngeprogram finansieres over Nærings- og fiskeridepartementets og Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjetter.

² Signifikant på 1 pst.-nivå.

³ Signifikant på 10 pst.-nivå.

Innovasjon Norge skal stimulere bedrifter, kunnskapsmiljøer og offentlige aktører til samhandling for å forsterke evnen til innovasjon og omstilling. Selskapet skal forsterke samarbeidsrelasjonene i slike miljøer og igangsette aktiviteter som øker aktørenes nasjonale og internasjonale konkurransekraft. Disse tre innsatsområdene prioriteres:

- Mer innovative, dynamiske og internasjonalt orienterte næringsmiljøer
- Mer samarbeidsorienterte bedrifter

– Mer innovative og vekstkraftige regioner

Delmålet omfatter tjenesten *Bedriftsnettverk* og det nye klyngeprogrammet *Norwegian Innovation Clusters* som ble etablert i 2014. Dette året ble støtten til klyngeprogrammet styrket med om lag 30 mill. kroner over budsjettene til Nærings- og fiskeridepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Klyngeprogrammet

I 2014 ble det etablert et nytt klyngenivå for de sterkeste klyngene som har en global posisjon. Den maritime klyngen i Ålesund og NODE-klyngen (Norwegian Offshore & Drilling Engineering) i Kristiansand ble utnevnt til Global Centers of Expertise (GCE). I 2014 besto klyngeprogrammet for øvrig av 12 Norwegian Centers of Expertise (NCE) og 25 Arena-klyngeprosjekter.

2014 er første året Innovasjon Norge har effektindikatorer for klyngene. Tabell 4.31 viser at de tre første årene bedrifter deltar i en klynge, har de i gjennomsnitt en vesentlig høyere omsetningsvekst enn bedriftene i sammenligningsgruppen, men noe svakere utvikling i lønnsomhet. Indikatoren for vekst i produktivitet viser ingen signifikant forskjell fra sammenligningsgruppen.

Resultatindikatorer for klyngene viser at programmet bidrar til å etablere nye og forsterkede koblinger mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsmiljøer. Dette har i 2014 resultert i et betydelig antall konkrete innovasjons-, kompetanse-, og internasjonaliseringssprosjekter. Resultatindikatorerne er positive og i overensstemmelse med resultater fra tidligere evalueringer/analyser.

Ved utgangen av 2014 omfattet porteføljen under Bedriftsnettverkstjenesten totalt 40 aktive nettverk som involverer 370 norske bedriftsdeltakere. 16 nettverk var nye dette året. En spørreundersøkelse viste at bedriftene hadde økt både strategisk og kommersielt samarbeid med nye partnere fordi de hadde deltatt i bedriftsnettverksprosjekter i 2014. Resultatet er positivt og bekrefter konklusjonene i en evaluering fra 2013. Dette tyder på at bedriftsnettverkstjenesten treffer bedriftenes behov, og at tjenesten er godt i samsvar med mål og intensjoner.

Økonomiske resultater

Innovasjon Norge har ikke noe økonomisk formål utover effektiv drift, men det er knyttet avkastningsmål og krav om egenkapital til enkelte av låne- og fondsordningene. Eierne er ansvarlige for selskapets forpliktelser. Selskapets samlede driftskostnader var på 1 425,5 mill. kroner i 2014. Dette er en nominell reduksjon fra året før på 41,6 mill. kroner, eller 2,8 pst. Driftskostnadene består i hovedsak av selskapets administrasjonskostnader og kostnader knyttet til å produsere og gjennomføre de ulike ordninger og tjenester selskapet leverer til sine kunder. Utbetalinger av tilskudd o.l. inngår ikke i driftskostnadene. Selskapets inntekter kommer i all hovedsak fra offentlige bevilg-

ninger og renteinntekter fra låneordningene. Informasjonen for å følge opp om selskapet har en effektiv drift varierer i omfang og kvalitet for selskapets ulike tjenester. Forbedringsområder finnes særlig for selskapets aktiviteter utover finansieringstjenestene. Departementet følger opp Innovasjon Norge for å få bedre og mer helhetlig dokumentasjon av effektiv drift. Styret i Innovasjon Norge har satt i gang flere tiltak for å gjøre driften av Innovasjon Norge mer effektiv og for å bedre dokumentasjonen, bl.a. gjennom oppgraderinger av selskapets IT-infrastruktur.

Vurdering av måloppnåelse

Nærings- og fiskeridepartementet mener resultatene fra mål- og resultatstyringssystemet indikerer at Innovasjon Norge har hatt tilfredsstillende måloppnåelse i 2014.

Selv om det er usikkerhet knyttet til målingene av effekter og resultater, gir resultatene fra rapporteringen en indikasjon på at oppdraget fra departementet i stor grad har bidratt til vekst i omsetning, og veksten er høyere enn for likeartede bedrifter som ikke er kunder hos Innovasjon Norge.

For delmål 1 Flere gode gründere, viser resultatene at gründerne er den av Innovasjon Norges kundegrupper som har høyest omsetningsvekst i forhold til likeartede bedrifter som ikke mottok støtte. Gründerne som mottar finansielle virkemidler fra Innovasjon Norge, bidrar i hovedsak til innovasjoner på internasjonalt nivå.

For delmål 2 Flere vekstkraftige bedrifter, indikerer resultatene at Innovasjon Norges finansielle virkemidler bidrar til høyere omsetningsvekst enn hos likeartede bedrifter som ikke mottok støtte. Resultatene gir også indikasjon på noe høyere produktivitetsvekst hos bedriftene som mottok tilskudd, innovasjonslån og garantier enn likeartede bedrifter som ikke gjorde det.

For delmål 3 Flere innovative næringsmiljøer, viser resultatene at bedriftene som deltar i klynger støttet av Innovasjon Norge, har høyere omsetningsvekst de første tre årene enn likeartede bedrifter. Resultatindikatorerne viser at bedriftene i klyngene støttet av Innovasjon Norge i snitt etablerte 14 nye samarbeidsrelasjoner som følge av klyngedeltakelsen i 2014, og at disse bedriftene har høyere vekst i antall ansatte enn likeartede bedrifter.

For Innovasjon Norges finansielle virkemidler under ett kan det ikke slås fast at departementets oppdrag har bidratt til økt lønnsomhet.

Prioriteringer 2016

Norsk økonomi står overfor krevende omstillinger de neste tiårene. De globale klima- og miljøutfordringene krever et grønt skifte og omlegging til mer bærekraftig produksjon i næringslivet. Norsk næringsliv trenger fornyelse og flere nye, innovative bedrifter. Mange av virksomhetene som skal gå foran i omstillingene, er ennå ikke etablert. For å møte behovet for omstilling vil regjeringen styrke virkemidlene som bidrar til nyskaping og innovasjon.

I 2016 foreslår regjeringen en betydelig styrking av enkelte av Innovasjon Norges landsdekkende virkemidler. Regjeringen vurderer det generelt som hensiktsmessig med bredt innrettede programmer uten tematiske begrensninger, med betydelig konkurranse om midlene. Dette skal bidra til at støtten går til de kvalitativt beste prosjektene, med størst verdiskapingspotensial og samfunnsøkonomisk effekt. Få føringer vil sikre at midlene disponeres til de prosjektene som har størst potensial for verdiskaping, uavhengig av bransje og lokalisering.

Regjeringen ønsker å satse på virkemidlene med størst effekt. Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem setter overordnede mål og indikatorer for selskapets virksomhet, som sammen med støttende analyser og evalueringer gir indikasjoner på om selskapet bidrar til å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Innovasjon Norges ordning med innovasjonstilskudd har de siste årene oppnådd dårligere resultater enn lignende virkemidler finansiert av Nærings- og fiskeridepartementet. På bakgrunn av dette foreslås det at ordningen avvikles fra og med 2016.

Samlet foreslår regjeringen en økning av Innovasjon Norges virkemidler over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett for 2016 med 339,6 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2015.

For 2016 skal selskapet spesielt prioritere følgende områder:

Gründere og nyskaping

Norges eksisterende og lønnsomme virksomheter må kontinuerlig videreutvikles for å øke verdiskapingen og omstillingsevnen. Men ofte er det gjennom nyetablerte og raskt voksende bedrifter at nye ideer, varer og bedre tjenester kommer inn i markedet. Fornyelse er en forutsetning for fortsatt vekst i økonomien. I regjeringens gründerplan, *Gode ideer – fremtidens arbeids-*

plasser, foreslås en rekke tiltak for å få flere gründere til å lykkes i Norge. Virkemidler under Innovasjon Norge er en sentral del av denne planen.

Tiltakene i planen som gjelder Innovasjon Norge, er:

- 100 mill. kroner til tilskudd til pre-så Kornfond, herav 50 mill. kroner fra særskilt tiltakspakke for 2016, jf. nedenfor
- 150 mill. kroner til den landsdekkende etablertilskuddsordningen, herav 100 mill. kroner fra særskilt tiltakspakke for 2016, jf. nedenfor
- 30 mill. kroner til å styrke Innovasjon Norges kompetansetjenester og nettverks- og klyngeaktiviteter for gründere gjennom satsingen *Møteplasser for vekst*
- 5 mill. kroner til opprettelse av ordningen *Vekst*, et spisset mobiliseringstiltak for grupper som er underrepresentert blant norske gründere

Omstilling

I forslaget til statsbudsjettet for 2016 vil regjeringen prioritere tiltak som skal fremme økt sysselsetting på kort sikt og samtidig legger til rette for langsiktig omstilling. Regjeringen vil legge til rette for en nødvendig fornyelse av norsk næringsliv og for flere nye, innovative bedrifter. For å møte omstillingsbehovet, og for å kunne gripe mulighetene som endringene i økonomien gir, foreslås en særskilt styrking i 2016 av enkelte av Innovasjon Norges sentrale ordninger for nyskaping og vekst som en del av regjeringens særskilte tiltakspakke for økt sysselsetting.

Økningene som foreslås, er:

- 100 mill. kroner til den landsdekkende etablertilskuddsordningen, også del av gründerplanen, jf. over
- 50 mill. kroner til tilskudd til pre-så Kornfond, også del av gründerplanen, jf. over
- 100 mill. kroner til Miljøteknologiordningen

Miljøteknologi

Bevilgningen til miljøteknologiordningen foreslås økt med 134,5 mill. kroner, medregnet den særskilte tiltakspakken, jf. over. Å kommersialisere ny miljøteknologi er krevende, risikofyllt og kostbart, og bedriftene er avhengig av å kunne vise kunder at den nye teknologien fungerer. Til det kan testing ved hjelp av pilot- og demonstrasjonsprosjekter være nødvendig. Innovasjon Norge skal prioritere dette arbeidet i 2016, i tråd med målsettingene for ordningen.

Budsjettforslag 2016

Låne- og garantirammer

Rammen for den landsdekkende innovasjonslåneordningen foreslås økt fra 500 mill. kroner i 2015 til 600 mill. kroner, jf. forslag til vedtak X, 1. Rammen for Innovasjon Norges lavrisikolåneordning foreslås videreført på samme nivå som i 2015 med 2,5 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak X, 2, mens rammen for landsdekkende garantier foreslås videreført med 40 mill. kroner, jf. forslag til vedtak VIII, 1.

Dekning av administrasjonskostnader

Det er som tidligere år lagt opp til at kostnadene ved å forvalte de enkelte tilskuddsordningene belastes innenfor rammen av bevilgningene til de enkelte ordningene, mens kostnadene ved å forvalte låneordningene dekkes av ordningenes rentemargin. Det er et potensial for å forbedre og effektivisere kundebehandlingen i Innovasjon Norge gjennom økt bruk av moderne IT-løsninger. Innovasjon Norge arbeider nå med å implementere slike løsninger. Implementeringen kan isolert sett gi en midlertidig økning av administrasjonskostnadene for de berørte ordningene. Samtidig vil overgangen fra manuelle til digitale prosesser føre til at administrasjonskostnadene deretter reduseres.

Post 50 Innovasjon – prosjekter, fond

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmålene flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Midlene skal i hovedsak disponeres til ordningen med landsdekkende etablerertilskudd og til avsetning til tapsfond knyttet til ordningen med landsdekkende innovasjonslån og den landsdekkende garantiordningen. I tillegg til de etablerte virkemidlene finansieres Bioøkonomisatsingen av posten. Målet er at flere norske bedrifter skal ta markedsposisjoner innen avansert foredling av fornybare råvarer. Programmet gir bl.a. støtte til utvikling av nye produksjonsprosesser og internasjonalt samarbeid. Det foreslås avsatt 5 mill. kroner til dette innenfor rammen av bevilgningen.

I 2016 foreslås ordningen med landsdekkende innovasjonstilskudd, som tidligere har blitt finansiert over posten, avvirket. Ordningen har de siste årene oppnådd dårligere resultater i Innovasjon Norges mål- og resultatstyringssystem enn de

fleste andre ordningene i Innovasjon Norge som finansieres av Nærings- og fiskeridepartementet.

Det foreslås å styrke etablerertilskuddsordningen med til sammen 150 mill. kroner, herav 100 mill. kroner som del av regjeringens særskilte tiltakspakke for økt sysselsetting.

Videre foreslås posten styrket med 40 mill. kroner til grønn fornyelse av skip. Midlene skal benyttes til tapsavsetninger for innovasjonslån til prosjekter knyttet til miljøvennlige nybygg i nærskipsfarten, og til etablering av en ordning med tilskudd for kondemnering av skip. Innovasjonslåneordningens utlånsramme foreslås som nevnt over økt med 100 mill. kroner, til totalt 600 mill. kroner.

Det foreslås en samlet bevilgning på 523,5 mill. kroner på posten for 2016. Det er en økning på 178,4 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett i 2015.

Post 70 Basiskostnader

Formålet med bevilgningen er å sette Innovasjon Norge i stand til å oppfylle rollen som en samarbeidspartner og premissleverandør for næringslivet og offentlige myndigheter. Innovasjon Norge skal bidra med kunnskap og faglige innspill til nasjonale og regionale myndigheter på bakgrunn av sitt nettverk og kunnskap om næringslivet og bedriftenes utfordringer og rammebetingelser. Innovasjon Norge skal bruke sin kompetanse til å gi bedrifter i Norge og norske bedrifter i utlandet et godt og effektivt tilbud som bidrar til å oppfylle selskapets mål. Innovasjon Norges kostnader til administrasjon og gjennomføring skal dekkes av den enkelte oppdragsgiver med unntak av selskapets basiskostnader og kostnader spesifisert i budsjettforslaget for 2016. Basiskostnadene omfatter:

- direkte personalkostnader for administrerende direktør, lederne ved distriktskontorene og lederne ved utekontorene, med unntak av utekontorer som er dedikert særskilte ordninger
- honorar til hovedstyret, regionstyrene og valgkomiteene
- en grunnkapasitet til å ta imot henvendelser ved distriktskontorene
- strategiarbeid og virksomhetsstyring som ikke er knyttet til særskilte oppdrag
- styringsdialog med eierne
- innspill til nasjonal og regional politikktutforming
- deltakelse i utviklingsprosesser på nasjonalt og regionalt plan

- fysisk og digital infrastruktur knyttet til funksjoner som dekkes av basiskostnadene

Det foreslås en bevilgning på 170,7 mill. kroner til basiskostnader for 2016. Dette er en videreføring på om lag samme nivå som for 2015. Endringer i lov om Innovasjon Norge, jf. omtale av forslag til det innledningsvis under dette kapitlet, kan bidra til å endre bevilgningsbehovet for 2016. Regjeringen vil eventuelt foreslå bevilgningsendring som følge av dette i forbindelse med endring av budsjettet våren 2016.

Post 71 Innovative næringsmiljøer, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmål 3, flere innovative næringsmiljøer.

Posten skal finansiere Bedriftsnettverkstjenesten og klyngeprogrammet Norwegian Innovation Clusters som omfatter klyngenivåene Arena, Norwegian Centers of Expertise (NCE) og Global Centers of Expertise (GCE). Begge programmene finansieres sammen med midler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Det foreslås å styrke selskapets aktiviteter som fremmer gründere i klyngeprogrammet med 5 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på 96,5 mill. kroner til klynge- og nettverksprogrammer for 2016.

Post 72 Forsknings- og utviklingskontrakter, kan overføres

Formålet med forsknings- og utviklingskontrakter (FoU-kontrakter) er å bidra til å oppfylle Innovasjon Norges delmål om flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter.

Det foreslås å styrke bevilgningen til prosjekter i helse-, pleie- og omsorgssektoren, for å bidra til nødvendig omstilling og til at flere kvinner blir gründere.

Det foreslås en bevilgning på 296,1 mill. kroner for 2016. Det forutsettes at en nødvendig del av bevilgningen benyttes til å dekke tilsagnsfullmakten for 2015. Det foreslås at tilsagnsfullmakten på 100 mill. kroner under ordningen videreføres i 2016, jf. forslag til vedtak VI, 1.

Post 74 Reiseliv, profilering og kompetanse, kan overføres

Innovasjon Norge skal prioritere bruken av midlene på posten slik at selskapet i størst mulig grad bidrar til å nå delmål 1, 2 og 3, flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljøer.

Reiseliv

231,5 mill. kroner foreslås benyttet til reiselivsformål i 2016. Beløpet er en videreføring av rammen til samme formål i 2015. Midlene skal bidra til økt lønnsomhet i næringen og utvikling av produkttilbudet i næringen gjennom rådgivning, bedriftsnettverk og kursvirksomhet. I tillegg skal midlene benyttes til å styrke markedsmulighetene for norske reiselivsaktører gjennom langsiktig merkevarebygging, profilering, operative markedstiltak og tilrettelegging for salg.

Kompetansetjenester og annen profilering

286,4 mill. kroner foreslås benyttet til Innovasjon Norges kompetansetjenester og annen profilering i 2016. Dette er en økning på 36,2 mill. kroner fra 2015. Målet med midlene er å få fram flere gode gründere og flere vekstkraftige bedrifter. Posten finansierer en stor del av Innovasjon Norges internasjonale virksomhet. Bedrifter med stort eksportpotensial skal stimuleres til å utnytte muligheter som finnes utenfor Norge gjennom programmer som bidrar til å fremme eksport, internasjonalisering og internasjonalt teknologisamarbeid. Programmer for profilering og omdømmebygging skal bidra til å gjøre norsk næringsliv og teknologi bedre kjent i utlandet og bidra til at utenlandsk næringsliv investerer og etablerer ny virksomhet i Norge. Midlene skal også finansiere tjenester som ikke inngår i basiskostnadene og som tidligere ble finansiert over post 70, og arbeidet med Innovasjon Norges gründerportal.

25 mill. kroner av styrkingen foreslås til satsingen *Møteplasser for vekst* i regjeringens gründerplan, som innebærer en styrking av selskapets kompetansetjenester rettet mot gründere og nettverksaktiviteter for gründere. Videre foreslås 5 mill. kroner avsatt til å opprette programmet *Vekst*, som skal være et spisset mobiliseringstiltak for å fremme lovende gründere med flerkulturell bakgrunn, lovende kvinnelige gründere og andre grupper som er underrepresentert blant norske gründere.

Det foreslås en bevilgning på til sammen 517,9 mill. kroner for 2016.

Post 76 Miljøteknologi, kan overføres

Formålet med Innovasjon Norges miljøteknologi-ordning er å oppfylle delmål 2, flere vekstkraftige bedrifter.

Målgruppen er små, mellomstore og store bedrifter i hele landet som skal sette i gang pilot- og demonstrasjonsprosjekter. Prosjektene skal være bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme, og bidraget fra Innovasjon Norge skal være utløsende for prosjektet.

Det foreslås en bevilgning på 464,5 mill. kroner til miljøteknologi i 2016, som er en økning på 134,5 mill. kroner sammenlignet med saldert budsjett 2015. 100 mill. kroner av økningen foreslås som del av regjeringens særskilte tiltakspakke for økt sysselsetting for 2016.

Post 77 Tilskudd til pre-så Kornfond

Formålet med tiltaket er å delfinansiere og utløse privat investeringskapital til bedrifter i pre-så Kornfasen. Tilskuddet skal gå til finansiering av enkeltbedrifter. Ved finansiering av enkeltbedrifter stilles det krav om at bedriften er yngre enn fem år, og at den kvalifiserer som innovativ etter definisjonene i gruppeinntaket for statsstøtte. Bedriftene skal finansieres med 1–3 mill. kroner i finansielle instrumenter (hovedsakelig egenkapital eller betingede lån) på en måte som også ivaretar gründernes interesser. Private investorer – primært forretningsengler – skal delta med minst 50 pst. av kapitalen.

Det foreslås en bevilgning på 100 mill. kroner for 2016. Av disse foreslås 50 mill. kroner reservert bedrifter lokalisert i en TTO-funksjon (teknologioverføringskontor – Technology Transfer Office) eller en inkubator. Innovasjon Norge skal velge ut TTOer/inkubatorer som skal få forvalte finansieringen og fastsette rapporteringssystem. Kriterier for konkurranse og rapportering utarbeides i samarbeid med TTOer/inkubatorer. De resterende 50 mill. kroner foreslås som en del av regjeringens særskilte tiltakspakke for økt sysselsetting for 2016. Disse midlene foreslås forvaltet

direkte av Innovasjon Norge og skal finansiere de beste prosjektene, uavhengig av opprinnelse.

Post 78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede så Kornfond

Formålet med ordningen er å dekke deler av administrasjonskostnadene i de distriktsrettede så Kornfondene og på den måten redusere kostnadene for de private investorene. Støtten skal bidra til å opprettholde regionale forvaltermiljøer med kompetanse innen så Korninvesteringer. Den utbetales fra det tidspunktet fondene er operative og skal ikke utgjøre mer enn 50 pst. av fondets totale forvaltningskostnader på årsbasis. Midlene skal fordeles likt mellom de operative fondene. Støttetaker er fondene og ikke forvaltningsselskapene.

Det foreslås bevilget 4,4 mill. kroner til administrasjonsstøtte til distriktsrettede så Kornfond for 2016.

Post 90 Lån fra statskassen til utlånsvirksomhet, overslagsbevilgning

For å finansiere egen utlånsvirksomhet foretar Innovasjon Norge innlån i statskassen til valgfri løpetid og med en rentesats som tilsvarer rente på statspapirer med tilsvarende løpetid. Innlån fra statskassen budsjetteres under kap. 2421, mens avdrag/tilbakebetaling og låneprovisjon til staten på 0,4 pst. p.a. budsjetteres under kap. 5325. Innlån og avdrag bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang selskapet tar opp eller tilbakebetaler et lån. Bevilgningene vil variere mer som følge av hvor hyppig innlånene refinansieres enn som følge av endringer i utlånsvolumet. Løpetiden på innlånene kan variere fra to måneder til flere år. Rentene som Innovasjon Norge betaler på innlån, inntektsføres under kap. 5625. Selv om det er felles poster i statsbudsjettet for finansiering av Innovasjon Norges ulike låneordninger, er det en forutsetning at ordningene holdes regnskapsmessig og rapporteringsmessig adskilt.

Tabell 4.32 viser Innovasjon Norges utlånsportefølje fordelt på ulike typer ordninger ved utgangen av 2014 og per 30. juni 2015.

Tabell 4.32 Innovasjon Norges utlånsportefølje

Låneordning	(i mill. kroner)	
	31. desember 2014	30. juni 2015
<i>Innovasjonslåneordningen:</i>		
Landsdekkende innovasjonslån	1 318,9	1 337,9
Distriktsrettede risikolån	1 284,8	1 275,2
Miljøfondslån	21,7	20,5
Distriktsrettet låneordning	10,6	6,9
Likviditetslån til fiskerinæringen	2,7	0
Sum innovasjonslåneordningen	2 638,7	2 640,5
<i>Lavrisikolåneordningen:</i>		
Ordinære lavrisikolån inklusiv gamle grunnfinansieringslån	4 233,8	4 071,6
Grunnfinansieringslån til fiskeriformål	4 864,6	4 853,9
Lavrisikolån til landbruksformål	4 592,9	4 528,2
Lån til landbruksformål gitt før 2001	492,0	435,0
Sum lavrisikolåneordningen	14 183,3	13 888,7
Sum utlån	16 822,0	16 529,2

De sentrale låneordningene til Innovasjon Norge er lavrisikolån og innovasjonslån.

Innovasjonslån

Innovasjonslåneordningen skal bidra til å nå delmålene om flere gode gründere og om flere vekstkraftige bedrifter. Denne kategorien lån omfatter distriktsrettede risikolån og landsdekkende innovasjonslån, hvor sistnevnte inngår i Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde. De øvrige ordningene i tabellen er under utfasing, og det gis ikke nye lån til dem.

Den landsdekkende innovasjonslåneordningen omfatter ansvarlige lån, gjeldsbrevslån og pantelån. Risikoprofilen bestemmes av størrelsen på tapsfond og ordningens tilhørende bevilgning til tapsavsetninger. Det foreslås å øke innovasjonslåneordningens utlånsramme med 100 mill. kroner, til totalt 600 mill. kroner, jf. forslag til vedtak X, 1.

Tapsfondet skal dekke konstaterede tap gjennom spesifiserte og uspesifiserte tapsavsetninger. Innovasjon Norge har ansvar for å fylle opp tapsfondet for landsdekkende innovasjonslån med midler fra bevilgningen under post 50 slik at det til enhver tid gjenspeiler den reelle risikoen i porteføljen.

Dersom tapsfondet avviker negativt fra vurdert risiko med mer enn 10 prosentpoeng, skal tapsfondet fylles opp inntil avviket er innenfor denne grensen. Som følge av at det har påløpt mindre tap enn forventet for innovasjonslåneordningen og den landsdekkende garantiordningen de siste årene, er det bygd opp en overdekning i tapsfondet for ordningene. Per 30. juni 2015 hadde Innovasjon Norge fortsatt en overdekning i tapsfondet sett i forhold til kalkulert porteføljerisiko.

Lavrisikolån

Lavrisikolåneordningen skal primært bidra til å nå delmålet om flere vekstkraftige bedrifter, men også bidra til delmålet om flere gode gründere.

Det foreslås at rammen for nye lavrisikolån videreføres på samme nivå i 2016 som i 2015, dvs. med 2,5 mrd. kroner, jf. forslag til vedtak X, 2. Administrasjonskostnadene knyttet til ordningen dekkes av rentemarginen.

Bevilgningen skal dekke Innovasjon Norges brutto innlån for samtlige lånetyper under innovasjons- og lavrisikolåneordningene i 2016. Bevilgningen dekker også refinansiering av tidligere opptatte innlån for ordningene. Det foreslås en

total innlånsbevilgning på 42,9 mrd. kroner for 2016. Anslaget på brutto innlånsvolum er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå

bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2016.

Kap. 5325 Innovasjon Norge

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	49 919	5 000	5 000
52	Tilbakeføring av tapsfondsmidler	100 000		
53	Tilbakeføring av tapsfondsmidler garantiordning fiskesalgslag		70 000	
70	Låneprovisjoner	57 828	65 000	62 000
90	Avdrag på utestående fordringer	44 660 000	40 900 000	42 500 000
91	Tilbakeført kapital, såkornfond	312 796	10 000	10 000
	Sum kap. 5325	45 180 543	41 050 000	42 577 000

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015):

- post 50 ble økt med 70,2 mill. kroner
- post 70 ble redusert med 4,2 mill. kroner
- post 91 ble redusert med 4,1 mill. kroner

Post 50 Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning

Midlene som blir bevilget på kap. 2421, post 50, blir overført til en særskilt fondskonto i Norges Bank og samtidig belastet i statsregnskapet. Midler som ikke bindes opp ved tilsagn i løpet av året, skal tilbakeføres i påfølgende budsjettermin. Videre skal annullerte eller reduserte tilsagn om tilskudd tilbakeføres etter utgangen av det tredje året etter at tilsagnet er gitt.

Det foreslås bevilget 5 mill. kroner til tilbakeføring for 2016. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2016.

Post 70 Låneprovisjoner

Det vises til omtale av innlånssystemet for Innovasjon Norge under kap. 2421, post 90. Provisjonen beregnes og innbetales etter utgangen av året. Selskapet skal betale en låneprovisjon på 0,4 pst. p.a. for innlån fra statskassen. Det foreslås en

bevilgning på 62 mill. kroner for 2016. Anslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2016.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Posten omfatter avdrag på de innlånene Innovasjon Norge har tatt opp i statskassen. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 42,5 mrd. kroner for 2016. Anslaget er usikkert og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2016.

Post 91 Tilbakeført kapital, såkornfond

Det er i utgangspunktet forutsatt at lånene til såkornfondene skal tilbakebetales etter 15 år, men det kan betales tilbake avdrag på tidligere tidspunkt. Tilbakebetalingene kommer som følge av avhendinger av porteføljeselskaper. Når midlene blir tilbakebetalt til Innovasjon Norge, blir de plassert på en ikke rentebærende konto i Norges Bank. Det er lagt opp til at midlene tilbakeføres til statskassen året etter at de er tilbakebetalt til Innovasjon Norge.

Fondene som ble opprettet i perioden 1998–2000, er avviklet. For fondene som er etablert i perioden 2006–2009, hadde Innovasjon Norge ved utgangen av 2014 fått tilbakeført til sammen

81,8 mill. kroner, herav ca. 5,9 mill. kroner i 2014. I 2015 venter Innovasjon Norge å motta ytterligere forskuddsinnbetalinger. På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 10 mill. kroner. Anslaget er

usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2016.

Kap. 5625 Renter og utbytte fra Innovasjon Norge

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
80	Renter på lån fra statskassen	234 867	300 000	200 000
81	Rentemargin, innovasjonslåneordningen	16 066	5 000	6 000
83	Tilbakeføring av renter fra såkornkapitalfond	221 002		
85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	11 094		
86	Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa		500	500
Sum kap. 5625		483 029	305 500	206 500

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble det gjort følgende bevilgningsendringer, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015):

- post 80 ble redusert med 110 mill. kroner
- post 81 ble økt med 20,3 mill. kroner
- post 86 ble redusert med 500 000 kroner

Post 80 Renter på lån fra statskassen

Innovasjon Norge foretar innlån fra statskassen til valgfri løpetid og en rentesats som tilsvarende renten på statspapirer med samme løpetid for å finansiere sine utlån. Det vises til nærmere omtale av innlånssystemet under kap. 2421, post 90. Det foreslås en bevilgning på 200 mill. kroner for 2016. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2016.

Post 81 Rentemargin, innovasjonslåneordningen

Renten på innlån fra statskassen for å finansiere Innovasjon Norges utlån under innovasjonslåneordningen følger renten på statspapirer med tilsvarende løpetid. Ordningens administrasjonskostnader dekkes innenfor rentemarginen. Netto-beløpet, etter at administrasjonskostnadene er

dekket, skal tilbakeføres til statskassen. Netto rentemargin for regnskapsåret 2015 foreslås budsjettert med 6 mill. kroner i 2016. Bevilgningsanslaget er usikkert, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2016.

Post 85 Utbytte, lavrisikolåneordningen

Lavrisikolåneordningen skal drives på kommersielle vilkår. Innovasjon Norge bør ha tilsvarende minstekrav og bevaringsbuffer som private banker. På bakgrunn av dette har regjeringen lagt til grunn at ønsket egenkapitalandel for ordningen bør økes fra 8,0 til 10,5 pst. fra og med utbytte for regnskapsåret 2014, jf. omtale i Nærings- og fiskeridepartementets budsjettproposisjon for 2015. I den forbindelse har regjeringen nå fastsatt ny utbyttepolitikk for ordningen. Utbyttet har tidligere vært fastsatt til 75 pst. av årsresultatet, begrenset oppad til statens gjennomsnittlige innlånsrente for året, multiplisert med ordningens innskuddskapital på 619,8 mill. kroner. Som følge av omleggingen finner regjeringen det rimelig at alt overskudd skal tilbakeføres staten så lenge målet om egenkapitaldekningen på 10,5 pst er nådd. Ved utgangen av 2014 hadde lavrisikolåneordningen en egenkapitalandel på 9,8 pst, og det antas ikke at egenkapitaldekningen vil nå det nye målet på 10,5 pst i løpet av 2015. På dette grunnlag foreslås det ikke utbytte fra ordningen for 2016.

Post 86 Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Det forventes ikke utbytte til staten fra Investeringsfond for Nordvest-Russland i 2016. Fra Inves-

teringsfond for Øst-Europa forventes et utbytte på 500 000 kroner. Regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren 2016.

Kap. 2426 Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
70	Tilskudd	54 800	53 945	50 100
90	Lån , <i>overslagsbevilgning</i>	70 000	165 000	50 000
	Sum kap. 2426	124 800	218 945	100 100

Oppgaver og mål

Siva – Selskapet for industrivekst SF – tilrettelegger for nyskaping gjennom å bygge, eie og utvikle infrastruktur for innovasjon i hele landet. Siva har et særlig ansvar for å fremme vekstkraften i distriktene.

Virksomheten er organisert i hovedområdene eiendom og innovasjon. Sivas eiendomsinvesteringer skal senke barrierer for etablering der markeds mekanismer gjør dette spesielt krevende, også for større industrielle eiendomsprosjekter. Selskapet står for oppføring og utleie av bygg og fysisk infrastruktur for industribedrifter og innovasjonsmiljøer. Innovasjonsaktivitetene skal tilrettelegge for å etablere og utvikle bedrifter i nærings- og kunnskapsmiljøer og koble disse sammen i regionale, nasjonale og internasjonale nettverk. Siva har en pådriverrolle gjennom programarbeid, nettverksbygging og medeierskap i innovasjonsselskaper. Siva forvalter dessuten statens eierinteresser i Koksa Eiendom AS på Fornebu (tidligere IT Fornebu Properties AS).

Siva er morselskap i et konsern med datterselskaper, tilknyttede selskaper og minoritetsaksjeposter. Innovasjonsselskapene tilbyr utviklingsaktiviteter og nettverk, og omfatter bl.a. forsknings- og kunnskapsparker, inkubatorer og næringshager, jf. nedenfor. Eiendomsselskapene står for utbygging av fysisk eiendom for industribedrifter og innovasjonsmiljøer som forsknings- og kunnskapsparker.

Siva er et statsforetak eid av Nærings- og fiskeridepartementet og mottar bevilgninger over budsjettene til Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og

Boks 4.9 Nærmere om Sivas sentrale programmer

Inkubasjonsprogrammet: Inkubasjon er et verktøy for å utvikle nye bedrifter eller for å skape vekst i eksisterende bedrifter. I en inkubator får gründere tilgang på profesjonelle forretningsutviklere, rådgivere og investorer. Inkubatoren er også et faglig og sosialt fellesskap som gir ideer rom til å vokse. Inkubasjon er en aktivitet i alle landets forsknings- og kunnskapsparker. Noen inkubatorer er organisert som egne selskaper.

Næringshageprogrammet: En næringshage samlokaliserte utviklingsorienterte bedrifter for å fremme vekst, samarbeid og utvikling. I næringshagen får bedriftene tilgang til kompetanse, nettverk og et faglig og sosialt fellesskap. Næringshagene skaper verdi for bedriftene, lokalsamfunnet og det regionale næringslivet. Privat næringsliv skal alltid være pådrivere til prosessen rundt etablering og utvikling av en næringshage.

Landbruks- og matdepartementet. Selskapet er lokalisert i Trondheim og hadde 42 ansatte per 1. mai 2015.

Hovedmål for virksomheten

Siva skal utløse lønnsom næringsutvikling i bedrifter og regionale nærings- og kunnskapsmiljøer.

Delmål eiendom

Siva skal gjennom sine eiendomsinvesteringer senke barrierer for etablering der markedsmekanismer gjør dette spesielt krevende, også for større industrielle eiendomsprosjekter.

Delmål innovasjon

Sivas innovasjonsaktiviteter skal tilrettelegge for etablering og utvikling av bedrifter i nærings- og kunnskapsmiljøer, og koble disse sammen i regionale, nasjonale og internasjonale nettverk.

Resultater 2014

Siva har i 2014 benyttet totalt 137,4 mill. kroner av bevilgede midler. Av dette er 60,3 mill. kroner til inkubasjonsprogrammet og 39,4 mill. kroner til næringshageprogrammet. Midlene ble bevilget over budsjettene til Nærings- og fiskeridepartementet (54,8 mill. kroner), Kommunal- og moderniseringsdepartementet (92 mill. kroner) og Landbruks- og matdepartementet (5 mill. kroner).

Midlene over Nærings- og fiskeridepartementets budsjett gikk hovedsakelig til inkubasjonsprogrammet, aktiviteten i Nordvest-Russland, drift og utvikling av innovasjonssystemet og selskapets basiskostnader. Midlene over Kommunal- og regionaldepartementets budsjett ble hovedsakelig benyttet til næringshageprogrammet og inkubasjonsprogrammet. Midlene over Landbruks- og matdepartementets budsjett gikk til inkubasjonsprogrammet.

Nærings- og fiskeridepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Siva ferdigstilte i 2013 et nytt mål- og resultatstyringssystem (MRS) for Siva. Årsrapporten for 2014 er den første som bygger på at dette systemet er fullt innarbeidet. Styringsindikatorer, som er inndelt i effektindikatorer og resultatindikatorer, inngår i MRS-systemet for å indikere i hvilken grad selskapets overordnede mål nås. Med resultater menes her de virkninger som søkes oppnådd overfor den aktøren selskapet søker å påvirke direkte (f.eks. å tilføre kompetanse til en medinvestor), mens effekter sikter til de virkningene man er opptatt av på et mer overordnet nivå (f.eks. økt omsetning i bedriftene).

Eiendomsvirksomheten

Eiendomsvirksomheten i Siva skal øke investeringskapasiteten i bedrifter og nærings- og kunnskapsmiljøer, og mobilisere privat kapital og kom-

petanse til prosjektene. Virksomheten er organisert i et eget datterselskap, Siva Eiendom Holding AS (SEH). SEH har en portefølje på nærmere 50 eiendomsselskaper med eierskap i ett eller flere bygg. Sivas eiendomsportefølje består i hovedsak av tre typer eiendommer: industri- og produksjonsbygg, næringsparker/næringsbygg og bygg for forsknings- og kunnskapsparker.

Styringsindikatorene for eiendomsvirksomheten består av to effektindikatorer (omsetningsvekst hos leietakerne og avkastning på eiendomsinvesteringene) og to resultatindikatorer (utleiegrad og medinvestorbarometer).

Indikatoren omsetningsvekst omfatter kun leietakere som er lokalisert i enkeltbygg og realisert gjennom Sivas medvirkning. I denne type prosjekter har Siva som regel 100 pst. eierskap til bygget. For disse leietakerne var gjennomsnittlig omsetningsvekst i årene 2009–2013 75 pst. og gjennomsnittlig vekst siste året 11 pst. Leietakere i flerbruksbygg (næringsbygg og bygg for forsknings-/kunnskapsparker) omfattes ikke av indikatoren fordi sammenhengen mellom Sivas eierandel i byggene (som regel kun deleier) og omsetningsendring hos den enkelte leietaker, deriblant mange små og nyetablerte virksomheter, vurderes som mer usikker.

Avkastningsmålet for investeringene er basert på fem års rullerende snitt av tiårs statsobligasjonsrenter med et risikopåslag på 2 pst. Avkastningsmålet for 2014 var på i underkant av 4,8 pst. Snittet av SEHs egenkapitalrentabilitet før skatt (eksklusiv engasjementet i Koksa Eiendom) de siste fem år skal være større enn eller lik dette. Det rullerende snittet var i 2014 -2,4 pst. Det negative avviket har fortsatt sammenheng med ekstraordinære nedskrivninger av eiendomsverdier i 2012 og 2011, hovedsakelig grunnet problemene i solcelleindustrien. Avkastningen for 2014 var isolert sett betydelig høyere enn de to foregående år, 2,8 pst. i 2014 mot 0,5 pst i 2013.

Utleiegraden i Sivas eiendomsportefølje økte fra 83 pst. i 2013 til 87 pst. i 2014. Dette viser en fortsatt positiv utvikling i antall nye leietakere til tomme lokaler, til tross for at dette kan være utfordrende på grunn av at det ofte dreier seg om spesialtilpassede bygg i lite sentrale områder. Nyinvesteringer i 2014 har potensial til å kunne gi en økning i porteføljens utleiegrad framover.

Indikatoren medinvestorbarometer skal gi informasjon om hvilke erfaringer medinvestorer i eiendomsprosjektene har fra sitt samarbeid med Siva. I de fleste byggene investerer Siva sammen med private aktører. For 2014 ble spørreundersøkelser gjennomført i forbindelse med evaluering

gen av Sivas eiendomsvirksomhet¹⁷ brukt som grunnlag for denne indikatoren. Nesten 80 pst. av medinvestorene mente at Sivas risikoavlastning gjennom tilførsel av kapital var viktig for å få realisert prosjektet. Evalueringen fant ingen indikasjoner på at Siva har utkonkurrert private investorer. 70 pst. av medinvestorene var enige i at Siva var i besittelse av en type eiendomskompetanse som ellers ville manglet i prosjektet. Det ble også framhevet fra medinvestorene at samarbeid med Siva tilfører legitimitet og nettverk til prosjektene, og at Siva oppfattes som en langsiktig og troverdig partner.

Basert på resultatene vurderes måloppnåelsen for eiendomsvirksomheten som god. Dette underbygges også i konklusjonene fra evalueringen av eiendomsvirksomheten.

Evalueringen, som ble gjennomført i 2014, undersøkte relevans, effektivitet og samfunnsøkonomiske effekter for eiendomsvirksomheten gjennom perioden 2004–2013. Rapporten konkluderer med at eiendomsvirksomheten framstår som samfunnsøkonomisk lønnsom, og at Siva gjennom tilførsel av kapital, kompetanse, nettverk og legitimitet bidrar til å løse sin samfunnsoppgave, ivareta en god kapitalforvaltning og utløse lønnsom næringsutvikling i tråd med selskapets formål og målsettinger. Evalueringen anbefaler at virksomheten beholdes som offentlig virkemiddel, og gir en del anbefalinger om framtidig innretning av virksomheten. Departementet følger opp evalueringen og vurderer de enkelte anbefalingene i samarbeid med Siva.

Innovasjonsvirksomheten

Virksomheten omfatter eierskap i de enkelte innovasjonsselskapene, finansiering og utvikling av programaktivitet, regional samlokalisering og nettverks-/klyngeutvikling. Siva skal gjennom sitt arbeid bidra til økt kompetanse om inkubasjon og samlokalisering som virkemiddel for å etablere og utvikle bedrifter. Rapporteringen det vises til under, gjelder inkubasjonsprogrammet¹⁸. Styringsindikatorerne består av to effektindikatorer (vekst i omsetning og vekst i verdiskaping i målbedriftene¹⁹) og én resultatindikator (kundetilfredshet).

Inkubasjonsprogrammet gir støtte til å utvikle nye bedrifter eller til å skape vekst i eksisterende

bedrifter. I en inkubator får gründere tilgang på profesjonelle forretningsutviklere, rådgivere og investorer. Siva gir en basisfinansiering til inkubatorene i programmet og tilbyr arbeidsverktøy for inkubasjonsledelse, ledersamlinger og spredning av beste praksis.

Måling av endring i *omsetning* baserer seg på omsetningstall for 2012 og 2013. Tallene inkluderer kun målbedrifter med positiv omsetning i 2012²⁰. 65,5 pst. av bedriftene som inngikk i datagrunnlaget økte omsetningen fra 2012 til 2013. 43,3 pst. hadde en økning i omsetningen på 50 pst. eller mer.

Om lag 60 pst. av målbedriftene som var i inkubasjonsprogrammet i 2013, opplevde en økning i sin verdiskaping (definert som summen av driftsresultat og lønnskostnader) fra 2012 til 2013. Om lag tre av ti målbedrifter opplevde minst en fordobling av verdiskapingen i samme periode.

Indikatoren *kundetilfredshet* skal avdekke hvordan innovasjonsselskapene (inkubatorer og næringshager) vurderer Sivas innsats, og hvordan målbedriftene vurderer effekten av å være i en inkubator. NTNU gjennomførte i perioden 15. mars til 1. april 2015 en kundetilfredsundersøkelse på vegne av Siva. Det ble sendt ut spørreskjemaer til fem ulike målgrupper (daglig leder i målbedriftene i henholdsvis næringshager og inkubatorer, inkubatorledere, næringshageledere, daglig leder i kunnskaps- og forskningsparker). Det ble bl.a. spurt om tilfredshet med ressursene som tilbys i inkubatorer og næringshager, vurdering av om programmene bidrar til raskere forretningsutvikling og økt verdiskaping, oppfattelse av Sivas eierskap m.m. Gjennomgående rapporteres det om god tilfredshet med tilbudet i inkubatorene. Målbedriftene mener at inkubatoren har relevant beliggenhet og tilbyr gode kontorlokaler. Flertallet anser at troverdigheten til bedriftene har blitt styrket som følge av tilknytningen til inkubatoren, og inkubatorledelsen får relativt god score når det gjelder å gi råd. Lavest score gir målbedriftene på spørsmål om bedriftene i inkubatormiljøet gjennomfører konkrete prosjekter

¹⁹ Målbedrifter defineres som bedrifter med konkrete mål om utvikling og vekst som er nedfelt i en avtale med inkubatorene. Bedrifter som er tilknyttet inkubatoren på andre måter, er ikke inkludert i begrepet. Dette kan være såkalte «forretningsmessige innovasjoner» som er organisert som prosjekter i regi av eksisterende bedrifter, der kun prosjektet, ikke bedriften, er i inkubasjon. Videre finnes det bedrifter i «postinkubasjon» som kjøper tjenester til markedspris. Disse kategoriene er ikke inkludert i betegnelsen «målbedrifter».

²⁰ 52 målbedrifter hadde ikke omsetning i 2012. Av disse hadde 25 omsetning i 2013.

¹⁷ Menon Business Economics og Union Norsk Næringsmøling januar 2015.

¹⁸ Næringshageprogrammet finansieres kun av Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

sammen. Inkubatorlederne framhever at troverdigheten til inkubatoren har blitt klart styrket som følge av deltakelse i Sivas inkubasjonsprogram, og at Sivas nettverk gir verdi. Ledere i forsknings- og kunnskapspark er tilfredse med hvordan Siva legger til rette for nettverksarenaer og opplever at troverdigheten til egen forsknings- eller kunnskapspark har blitt styrket grunnet tilknytning til Siva. Ingen av inkubatorene ville vært drevet videre i samme omfang og bredde i tilbudet uten Sivas bidrag, og nær halvparten av inkubatorene ville vært avvirket uten Sivas bidrag. Det understrekes også at Sivas bidrag er utløsende for å få tilgang til andre kapitalkilder.

Basert på resultatene fra styringsindikatorerne vurderes måloppnåelsen for innovasjonsvirksomheten som god. Resultatene gir nyanser om måloppnåelse som er viktige for videre utvikling av programmene og Sivas arbeid mot innovasjonsmiljøene.

Økonomiske resultater

Konsernresultatet for Siva i 2014 viser et overskudd etter skatt og minoritetsinteresser på 110,7 mill. kroner. Til sammenligning viste resultatet i 2013 et overskudd på 3,8 mill. kroner. Den viktigste årsaken til forbedringen er bedre resultat fra investeringer i tilknyttede selskaper. Resultatet i 2014 av investeringen i Koksa Eiendom AS (tidligere IT Fornebu Properties AS) er 129 mill. kroner, mot 35 mill. kroner foregående år. Det er i 2014 mottatt utbytte fra Koksa Eiendom AS på 112 mill. kroner. Total likviditetsbeholdning ved utløpet av 2014 var 939 mill. kroner, en økning på 123 mill. kroner fra 2014. Hovedårsaken til økningen er utbytte fra Koksa Eiendom AS, jf. nærmere omtale nedenfor. Konsernets balanseverdi er 3 183 mill. kroner mot 3 147 mill. kroner i 2013. Egenkapitalandelen har i 2014 økt fra 38 til 41 pst.

Samarbeid med andre aktører

Siva har et tett samarbeid med andre virkemiddelaktører, spesielt Innovasjon Norge og Norges forskningsråd. Det er bl.a. opprettet felles arbeidsgrupper mellom disse tre aktørene innenfor internasjonal satsing og for funksjonen Invest in Norway. Invest in Norway håndterer henvendelser fra utenlandske aktører som vurderer etablering i Norge. Videre er klyngeprogrammet en samarbeidssatsing mellom Innovasjon Norge, Siva og Norges forskningsråd. Aktørene samarbeider om å innhente felles kunnskap om hvordan virkemidlene påvirker næringsmiljøene. Det ses også på

forbedring av samhandlingen mellom Innovasjon Norge, Siva og inkubatorene om å klargjøre aktuelle prosjekter til Innovasjon Norges ordning med etablerertilskudd.

Siva har også et tett samarbeid med fylkeskommunene, basert på partnerskapsavtaler. Fylkeskommunene og Siva samarbeider bl.a. om inkubasjons- og næringshageprogrammene og ulike andre lokale og regionale initiativ.

Internasjonal virksomhet og spesialoppdrag

Sivas aktiviteter utenlands skal knyttes direkte opp mot å styrke selskapets aktiviteter innenlands og skal skje i nært samarbeid med Innovasjon Norge.

Avvikling av engasjementene i Nordvest-Russland og Baltikum

Siva har vært tilstede i Nordvest-Russland (Murmansk) siden 1992, med eiendomsinvesteringer og innovasjonsaktiviteter. Siva startet i 2014 avvikling av sitt engasjement i Nordvest-Russland, grunnet lav pågang fra norske næringsinteresser.

Fram til 2007 eide Siva andeler i tre eiendomselskaper i Baltikum, gjennom det heleide datterselskapet Siva Baltic Holding AS. Etter en føring fra Stortinget om at disse engasjementene skulle avvikles på sikt, solgte Siva to av selskapene i 2007. Eierandelen på 51 pst. i det tredje selskapet, UAB Siva Scaninvest i Litauen, ble solgt ved utgangen av 2014 til en norsk medeier. Avvikling av denne eierandelen har tatt tid på grunn av finanskrisen og markedssvikt for fast eiendom i Litauen siden 2008.

Koksa Eiendom AS (tidligere IT Fornebu Properties AS)

Siva har gjennom 2014 fulgt opp sitt oppdrag med å håndtere «IT Fornebu» gjennom sitt 32,6 pst. eierskap i Koksa Eiendom AS. Koksa Eiendom har gjennom året fortsatt med å redefinere sin strategi, som er å være et eiendomsutviklingsselskap på Fornebu. Selskapet har siden 2012 solgt hele eller deler av ferdig utviklede bygg og følger opp forvaltningen av sine resterende eierandeler. Samtidig har selskapet gjennom året vært involvert i flere prosesser som gjelder eiendom som ennå ikke er utviklet.

Siva har i sin oppfølging av statens eierandel lagt vekt på å ivareta statens intensjon med eierskapet. Det ble i forbindelse med selskapets forsøk på børsnotering i 2011 gjennomført en ekstern juridisk vurdering om oppfyllelse av for-

pliktelsene i avtaleverket mellom staten og IT Fornebu. Konklusjonen var at alle vesentlige forpliktelser kunne anses som oppfylt. Nærings- og fiskeridepartementet vil ta stilling til ulike alternativer for videre håndtering av statens interesser i Koksa Eiendom, og det innhentes en ekstern vurdering i denne forbindelse.

I juli 2015 økte Siva statens eierandel til 37,11 pst. gjennom oppkjøp av en mindre aksjepost i Koksa Eiendom, for å ivareta statens forretningsmessige interesser best mulig. Resultat-effekten i 2014 av investeringen i Koksa Eiendom AS var 129 mill. kroner, mot 35 mill. kroner foregående år. Siva Eiendom Holding mottok i 2014 utbytte fra selskapet på 112 mill. kroner. Totalt har Siva Eiendom Holding mottatt 391 mill. kroner i utbytte, og dette ble besluttet overført til staten gjennom Stortingets behandling av Innst. 360 S og Prop. 119 S (2014–2015) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2015*. Midlene vil bli overført statskassen gjennom en nedsettelse av Sivas innskuddskapital innen utgangen av 2015.

Vurdering av måloppnåelse

Nærings- og fiskeridepartementet mener at Sivas måloppnåelse i 2014 i hovedsak var tilfredsstillende. Departementet vil imidlertid peke på at MRS-systemet består av et begrenset sett effekt- og resultatindikatorer, som igjen i enkelte tilfeller er basert på få enheter. De støttende analysene i årsrapporteringen tyder for øvrig ikke på at det er utfordringer knyttet til Siva sin måloppnåelse som departementet bør være spesielt oppmerksom på.

Prioriteringer 2016

I 2016 skal Siva videreføre arbeidet med å konsentrere innsatsen om de områder der det kan dokumenteres best resultat med tanke på å nå selskaps mål.

Innenfor innovasjonsområdet skal Siva videreutvikle og profesjonalisere programmene og innovasjonsmiljøene og sørge for god tilrettelegging og spredning av beste praksis mellom miljøene.

Innenfor eiendomsområdet skal Siva legge vekt på økt dynamikk og balanse i porteføljen. Sivas investeringer skal bidra til å utløse medfinansiering fra private aktører.

Budsjettforslag 2016

Post 70 Tilskudd

Det foreslås en bevilgning på 50,1 mill. kroner til Siva i 2016. Tilskuddet skal benyttes til Sivas innovasjonsvirksomhet. Selskapet skal selv fordele tilskuddet på de ulike aktivitetene på en måte som sikrer best mulig måloppnåelse. Tilskuddet skal også dekke selskapets basiskostnader, som inkluderer de faste kostnadene for selskapets styre og administrerende direktør og kostnader knyttet til rapportering. Videre kan lånekostnader som gjelder tidligere lånefinansierte investeringer på innovasjonsområdet dekkes av tilskuddet. Justert for tekniske endringer innebærer det en reduksjon i underkant av 4 mill. kroner. Reduksjonen innebærer at selskapets eget arbeid og tilrettelegging for nettverksaktiviteter mellom innovasjonsmiljøer blir noe redusert.

Post 90 Lån, overslagsbevilgning

Sivas låneramme er fastsatt til 700 mill. kroner. Lånerammen var per 15. september 2015 fullt utnyttet. Siva kan foreta innlån i statskassen og selv velge løpetid på lånene. Det enkelte innlån knyttes til et statspapir, og rentesats på lånene blir satt lik renten på statspapir med tilsvarende løpetid. Innlån fra og avdrag til statskassen bruttoføres, dvs. at beløpene utgifts- og inntektsføres hver gang Siva tar opp et nytt eller tilbakebetaler et gammelt lån. Innlån budsjetteres på kap. 2426, post 90, mens avdrag budsjetteres på kap. 5326, post 90, jf. nedenfor. Per i dag er det anslått at Siva vil refinansiere et lån på 50 mill. kroner som forfaller i 2016. Dette vil innebære at lånerammen fremdeles vil være fullt utnyttet. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2016.

Kap. 5326 Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
70	Låne- og garantiprovisjoner	6 846	7 000	7 000
90	Avdrag på utestående fordringer	70 000	165 000	50 000
	Sum kap. 5326	76 846	172 000	57 000

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble det bevilget 391 mill. kroner under ny post 95 Tilbakeføring av kapitalinnskudd, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Post 70 Låne- og garantiprovisjoner

Selskapet betaler en låneprovisjon på 0,4 pst. av årlig gjennomsnittssaldo på innlånsporteføljen til statskassen og en garantiprovisjon på 0,6 pst. av samme beregningsgrunnlag. Sistnevnte skal kompensere for mulig subsidieeffekt ved låneopptak i

statskassen, jf. EØS-avtalens regelverk for statsstøtte. Provisjonene innbetales etterskuddsvis. Låne- og garantiprovisjon for 2015, som innbetales i 2016, er budsjettert med 7 mill. kroner, dvs. full utnyttelse av lånerammen hele året.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

Det vises til omtalen under kap. 2426, post 90. Det budsjetteres med et avdrag på Sivas statskasselån i 2016 på 50 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2015.

Kap. 5613 Renter fra Siva SF

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
80	Renter	23 066	27 500	17 900
	Sum kap. 5613	23 066	27 500	17 900

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble det bevilget 12 mill. kroner under ny post 81 Renter ved salg av eiendom, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Post 80 Renter

Siva foretar sine låneopptak i statskassen med utgangspunkt i eksisterende statspapirer. Selska-

pet kan dermed ta opp nye lån fra staten til en rente som er lik løpende effektiv rente på tilsvarende statspapir. Det foreslås bevilget 17,9 mill. kroner i renter fra Sivas låneopptak i statskassen for 2016. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endring av budsjettet våren eller høsten 2016.

Programkategori 17.30 Markedsadgang og eksport

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
940	Internasjonaliseringstiltak		13 287	5 000	-62,4
2429	Eksportkreditt Norge AS	25 234 859	20 107 095	15 108 200	-24,9
	Sum kategori 17.30	25 234 859	20 120 382	15 113 200	-24,9

Vedrørende 2014:

Midlene til Internasjonaliseringstiltak ble i 2014 bevilget under kap. 934.

Utgifter under programkategori 17.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
01–29	Driftsutgifter		13 287	5 000	-62,4
70–89	Overføringer til andre	117 701	107 095	108 200	1,0
90–99	Lånetransaksjoner	25 117 158	20 000 000	15 000 000	-25,0
	Sum kategori 17.30	25 234 859	20 120 382	15 113 200	-24,9

Departementets arbeid med markedsadgang og eksport skal legge til rette for at bedrifter skal lykkes i internasjonale markeder. Dette gjøres gjennom å inngå handelsavtaler, legge til rette for konkurransedyktige eksportfinansieringsordninger og gjennom fremme av norsk næringsliv i utlandet.

Utvikling i norsk eksport

Norges eksport til utlandet avtok i kjølvannet av den internasjonale finanskrisen i 2008 og 2009.

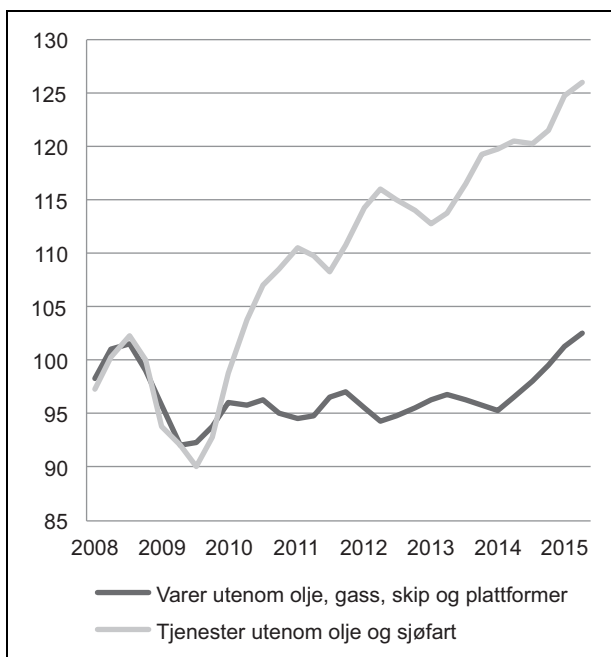
Utviklingen skyldes i hovedsak lav økonomisk vekst hos våre handelspartnere i denne perioden, i tillegg til et høyt norsk kostnadsnivå. Utviklingen var svak for de fleste store varegrupper, med unntak av fisk, fiskeprodukter og kjemiske råvarer. Siden slutten av 2013 har imidlertid situasjonen bedret seg i mange eksportnæringer, med tiltakende vekst i etterspørselen. I 2014 var eksporten av varer (unntatt olje og gass) igjen oppe på om lag samme nivå som i 2008, jf. figur 4.23.

Tabell 4.33 Utvikling i norsk eksport i 2014, i verdi, volum og pris

	Verdi 2014	Verdi	(i mrd. kroner)	
			Volum	Pris
			Endring i pst. fra 2013	
Total eksport	1 208	1,4	2,7	-1,3
Varer	891	-1,2	1,8	-2,9
– herav Råolje og naturgass	538	-5,7	1,5	-7,1
– herav andre varer	353	6,5	2,3	4,1
Tjenester	317	9,5	5,7	3,6
– herav utenriks sjøfart, bruttofrakter	89	16,4	8,0	7,8
– herav finans- og forretningstjenester	74	5,1	2,4	2,6

Kilde: SSB

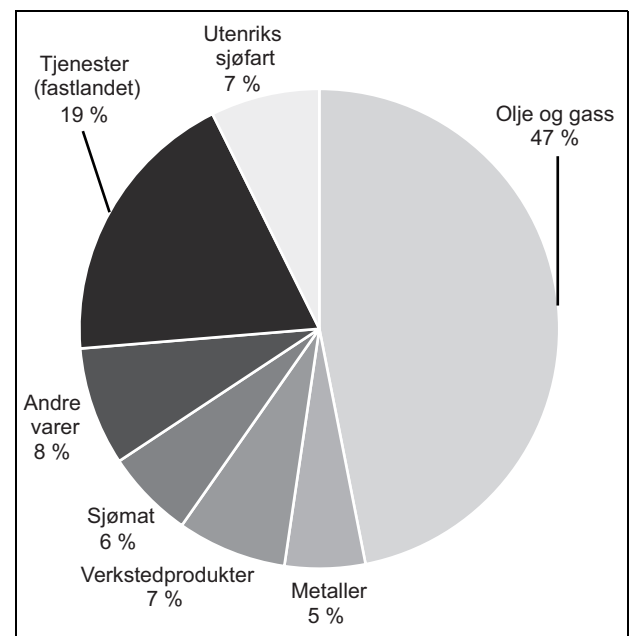
I 2014 økte norske eksportinntekter med om lag 1 pst. fra året før. Et høyere eksportvolum kompenserte for redusert pris på eksportproduktene, jf. tabell 4.33. Særlig falt prisene på olje og gass i andre halvår. For eksporten av andre varer og tjenester tiltok veksten i både volum og priser. Oppgangen kom i flere store varegrupper, som maskiner og sjømat (jf. boks 4.10). Eksporten av tjenester utviklet seg sterkere enn eksporten av tradisjonelle varer, som den har gjort de siste årene. Veksten i tjenesteeksporten ble trukket opp av utenriks sjøfart, jf. boks 4.11.

Figur 4.23 Utvikling i norsk eksport, sesongjusterte volumindekser, 2008 = 100

Kilde: SSB

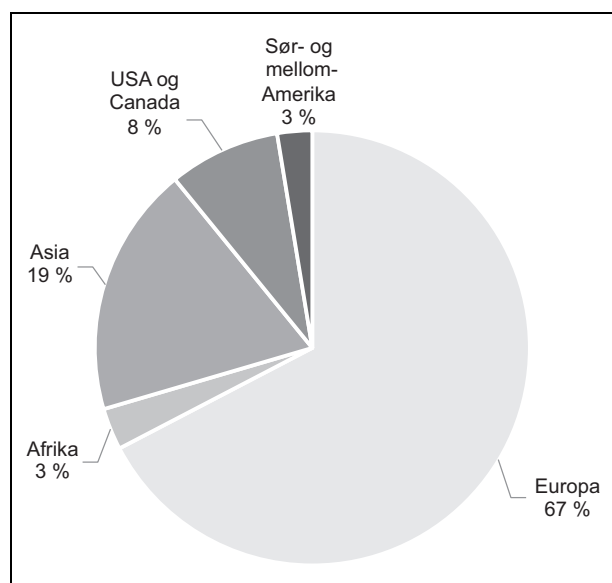
Totalt utgjorde norsk eksport i overkant av 1 200 mrd. kroner i 2014. Av dette var nesten halvparten olje- og gassprodukter. Eksporten av andre varer og av tjenester utgjorde i overkant av 25 pst. hver. De største varegruppene var verkstedprodukter/maskiner, metaller og sjømat, jf. figur 4.24. Fisk og fiskeoppdrett utgjør en stadig større andel av samlet eksport. Av tjenesteeksporten kom om lag 30 pst. av inntektene fra utenriks sjøfart.

Figur 4.24 Norsk eksport i 2014, fordelt etter eksportverdi

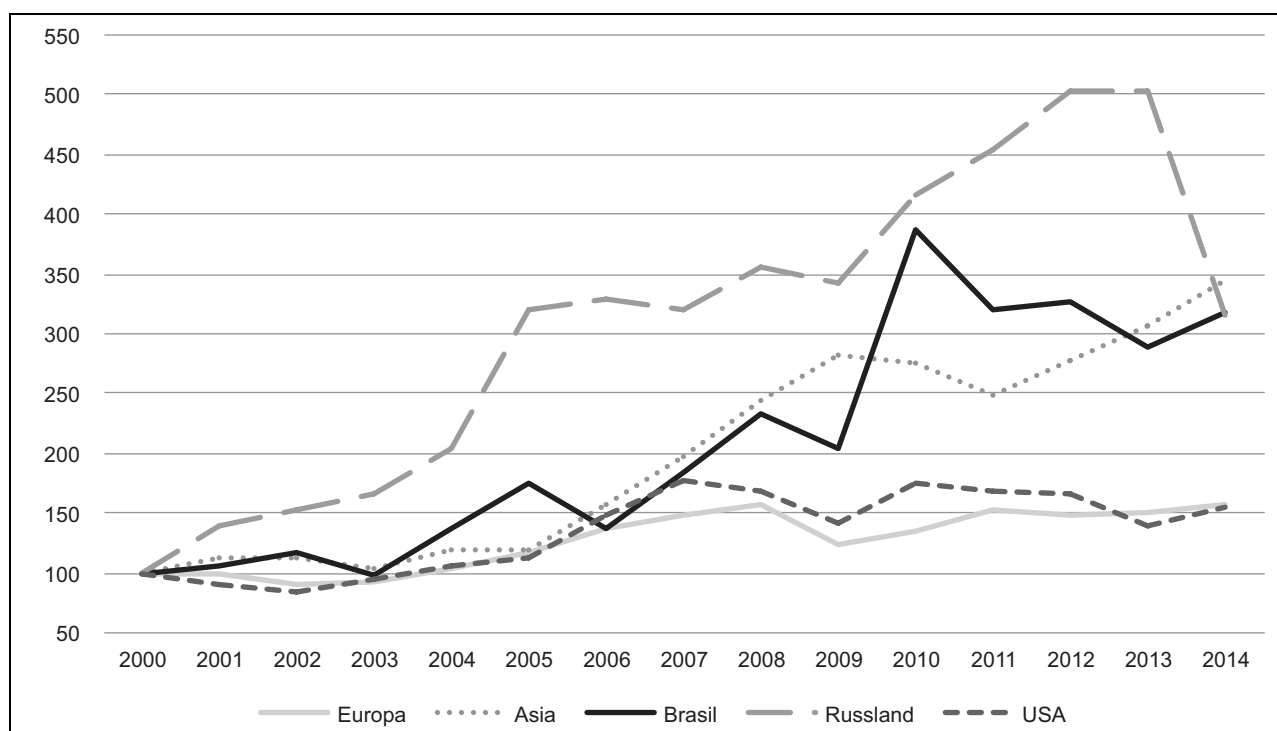
Kilde: SSB

Norges viktigste handelspartnere sett under ett er land i Europa. Europeiske land mottar om lag 2/3 av eksporten fra fastlandet, jf. figur 4.25. Sverige er vår viktigste handelspartner, og samlet kjøper de nordiske landene i underkant av 20 pst. av vår fastlandseksport. Land i Asia har blitt stadig viktigere handelspartnere for Norge de siste årene, særlig etter at Kina ble med i Verdens handelsorganisasjon (WTO), jf. figur 4.26. Også samhandelen med andre framvoksende økonomier har økt klart.

Figur 4.25 Markeder for norsk eksport av varer unntatt olje og gass i 2014

Kilde: SSB

Figur 4.26 Markeder for norske varer fra fastlandet – utvikling

Utvikling i vareeksporten (utenom olje, gass, skip, plattformer) til utvalgte handelspartnere. Verdiindeks, 2000 = 100.

Kilde: SSB

Handelsavtaler og WTO

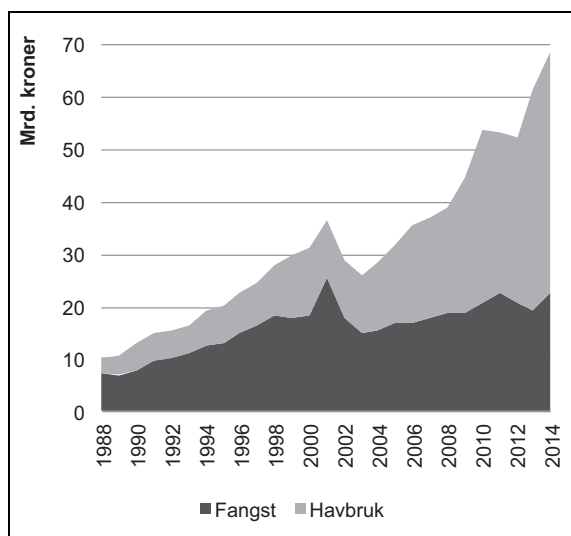
Oppgaver og mål

Norge inngår frihandelsavtaler for å sikre norske bedrifter best mulig markedsadgang i framvoksende økonomier og hos viktige handelspartnere.

Det er også sentralt å sikre at rammebetingelsene for norsk næringsliv i utenlandske markeder er minst like gode som for konkurrenter i EU og andre land. Bilaterale frihandelsavtaler med land utenfor EØS-området er et viktig næringspolitisk virkemiddel. Avtalene har fått økende betydning

Boks 4.10 Sjømat

I 2014 utgjorde sjømat 17,4 pst. av fastlands-eksporten. Det ble eksportert sjømat til over 140 land til en samlet verdi på over 68,8 mrd. kroner, hvorav havbruk sto for 46,2 mrd. kroner. Dette er en oppgang på hele 11,8 pst. fra 2013 og høyeste eksportverdi for norsk sjømat noensinne. EU er Norges klart viktigste sjømatmarked. Målt i verdi utgjorde eksporten til EU 61,8 pst. av den totale sjømateksporten i 2014. Polen og Frankrike var Norges største eksportmarkeder i 2014.

Figur 4.27 Norsk eksport av sjømat 1988–2014 (nominelle verdier)

for norsk næringsliv som følge av at handelen er blitt mer globalisert.

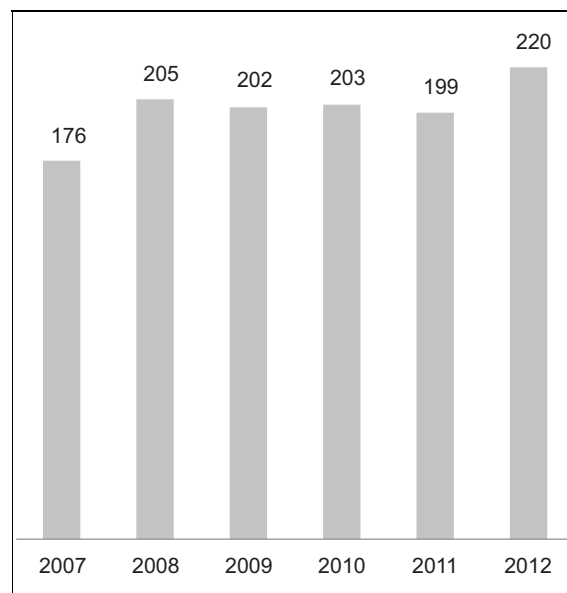
Regjeringen prioriterer frihandelsavtaler med land der en avtale kan gi det største bidraget til økt samlet handel og verdiskaping. I tillegg legges det, ved prioritering av land, vekt på utenriks- og utviklingspolitiske hensyn. Viktige eksportprodukter for Norge er bl.a. sjømat, maskiner, metaller og kunstgjødsel. Prioriterte tjenestesektorer er skipsfart og relaterte tjenester som sjøforsikring, ingeniørtjenester, telekommunikasjonstjenester og energirelaterte tjenester som eksempelvis leting etter petroleumsforekomster og brønnboring.

Gjennom WTO er det skapt et multilateralt regelverksbasert handelsregime som er viktig for små, åpne økonomier som den norske. Nærings- og fiskeridepartementet har et ansvar for å følge opp WTO-prosesser som berører norsk nærings-

Boks 4.11 Maritim næring

Maritim næring er ikke en egen kategori i nasjonalregnskapet, men analyser fra Menon Business Economics viser at samlet estimert verdi av eksport fra maritim næring i 2012 var på 220 mrd. kroner, en økning på 10,5 pst. fra året før. Det gjør maritim næring til den største eksportøren etter petroleumsnæringen. Rederiene står for om lag 60 pst. av eksporten, mens de resterende 40 pst. fordeler seg på utstyrsleverandører, skipsverft og maritime tjenester.

Blant de viktigste eksportmarkedene for norske maritime selskaper finner vi EU, USA, Brasil, Russland, Kina, Japan, Sør-Korea og Singapore.

Figur 4.28 Eksport fra maritim næring¹ 2007–2012 (mrd. kroner)

¹ Estimert eksport fra alle virksomheter som eier, opererer, designer, bygger, leverer utstyr eller spesialiserte tjenester til alle typer skip og andre flytende enheter.

liv og medvirke til at hensynet til norsk verdiskaping blir tilstrekkelig ivarettatt.

Status og resultater

Det økonomiske tyngdepunktet i verden forskyves fra vest og nord til øst og sør. Fortsatt høy vekst i Asia, Latin-Amerika og Afrika vil føre til økt etterspørsel etter norske varer og tjenester. Disse regionene blir stadig viktigere for norsk utenriks-handel. Det kan bli aktuelt å vurdere å innlede for-

handlinger med flere land i disse regionene i tiden framover.

Departementet har i 2014 og 2015 prioritert arbeidet med å forhandle frem EFTA-frihandelsavtaler med nye land. Det pågår forhandlinger med India, Indonesia, Vietnam, Malaysia, Filippinene og Georgia. Forhandlingene med India og Indonesia har blitt utsatt som følge av henholdsvis parlamentsvalg og presidentvalg i 2014, men det arbeides med å få disse forhandlingene gjenopptatt. Forhandlingene med Vietnam og Malaysia har framdrift. Forhandlingene med Filippinene startet i mars 2015 og med Georgia i august 2015, og det er god fremdrift i begge prosessene. Norge har tatt initiativ til at EFTA-statene etablerer tettere kontakt med ASEAN²¹, EAC²² og Australia. Videre har EFTA en dialog med Mercosur²³ for å se på muligheten for fremtidige frihandelsforhandlinger.

Forhandlingene om en frihandelsavtale mellom EFTA og landene i tollunionen mellom Russland, Hviterussland og Kasakhstan ble i mars 2014 stilt i bero. Etter militærkuppet i Thailand i mai 2014 er prosessen med å gjenoppta forhandlinger mellom EFTA og Thailand stilt i bero. Det har ikke vært forhandlinger mellom Norge og Kina siden september 2010.

Departementet har i 2014 og 2015 også deltatt i arbeidet med reforhandlinger av enkelte inngåtte EFTA-frihandelsavtaler. Det har siden juni 2014 pågått forhandlinger om endring av avtalen med Tyrkia, og det er avtalt at forhandlinger om endring av avtalen med SACU²⁴ vil starte høsten 2015. Det er gjennomført møter med Canada, Chile og Mexico med sikte på en reforhandling av EFTAs frihandelsavtaler med disse landene. For Norges del er det i disse prosessene viktig med en forbedring av avtalenes behandling av handel med tjenester.

En rekke frihandelsavtaler har trådt i kraft det siste året: frihandelsavtalen mellom EFTA og Samarbeidsrådet for gulfstatene²⁵ trådte i kraft 1. juli 2014, frihandelsavtalen mellom EFTA og Costa Rica og Panama trådte i kraft 19. august 2014, frihandelsavtalen mellom EFTA og Colombia trådte i kraft 1. september 2014, frihandelsav-

talen mellom EFTA og Bosnia-Hercegovina trådte i kraft 1. januar 2015. Norge signerte Guatemalas tiltredelse til EFTAs frihandelsavtale med Costa Rica og Panama i juni 2015.

I forhandlingene om en ny WTO-avtale (Doha-runden) legger departementet vekt på å bidra til at næringslivets behov er reflektert i norske posisjoner. Etter at WTO-medlemmene i november 2014 ble enige om å iverksette avtalen om handelsforenkling, vil arbeidet med å slutføre Doha-runden pågå fram til WTOs 10. ministermøte i Nairobi i desember 2015.

I 2014 og 2015 var det betydelig arbeid med forhandlinger om en flerstatlig tjenesteaftale, «Trade in Services Agreement – TiSA». I tillegg til at Norge fører an i forhandlingene på det maritime området, har Nærings- og fiskeridepartementet prioritert arbeidet for gode regler for all handel med tjenester.

Nærings- og fiskeridepartementet har fulgt forhandlingene mellom EU og USA om et transatlantisk handels- og investeringspartnerskap tett. Det er sammen med de andre EFTA-statene etablert en handelspolitisk dialog med USA. EU vil jevnlig orientere om EØS-relevant utvikling i TTIP-forhandlingene i EØS-komiteens møter. Departementet har tatt initiativ til eksterne utredninger for å skaffe et bedre beslutningsgrunnlag når man skal vurdere ulike handlingsalternativ for Norge.

Sjømat

Regelverket for trygghet og kvalitet av sjømat er i stor grad harmonisert over landegrensene gjennom WTO-komiteene for veterinære og plante-sanitære forhold (SPS-komiteén) og for tekniske handelshindre (TBT-komiteén). Nærings- og fiskeridepartementet legger stor vekt på at det etableres internasjonale standarder, både for å beskytte forbrukernes og dyrenes helse, og for samtidig å sikre redelig praksis i internasjonal handel med sjømat og akvatiske dyr. Dette arbeidet foregår i internasjonale standardsettende organisasjoner som Codex Alimentarius og Verdens dyrehelseorganisasjon (OIE).

I de senere årene har det vært en økning i kravene til dokumentasjon på at sjømat som blir eksportert, er trygg. For Norge som stor eksportør av sjømat, er det avgjørende å kunne dokumentere krav til fiskehelse, mattrygghet og kvalitet gjennom hele produksjonskjeden. Mattilsynet har en viktig rolle i arbeidet med å legge til rette for eksport av norsk sjømat.

²¹ Association of Southeast Asian Nations: Brunei, Kambodsjia, Laos, Malaysia, Myanmar, Filippinene, Singapore, Thailand og Vietnam.

²² East African Community: Burundi, Kenya, Rwanda, Tanzania og Uganda.

²³ Argentina, Brasil, Paraguay, Uruguay og Venezuela.

²⁴ Southern African Customs Union.

²⁵ Bahrain, De forente arabiske emirater, Kuwait, Oman, Qatar og Saudi-Arabia.

For å unngå framvekst av ulike fangstsertifikatregimer arbeider Norge for å få etablert en felles, global standard for fangstsertifikater for villfanget fisk gjennom Verdens landbruks- og matvareorganisasjon (FAO). En slik standard vil gi markedet trygghet for at sjømaten er bærekraftig forvaltet og sikre et forutsigbart og enhetlig regime for eksportørene. I regi av FAO blir ekspertkonsultasjoner og regionale konsultasjoner avholdt i løpet av 2015.

Norsk regelverk som skal sikre sjømattrygghet følger det europeiske regelverket gjennom EØS-avtalen. Dette sikrer også problemfri markedsadgang for norsk sjømat til storparten av Europa når det gjelder mattrygghet og -kvalitet.

Viktige norske sjømatprodukter nyter imidlertid ikke godt av EØS-avtalens regler om fri bevegelse for varer. Flere tidsavgrensede tollfrie kvoter for norsk sjømat i EU utløp 30. april 2014. Forhandlingene om markedsadgang for sjømat ble avsluttet i juli 2015. Det ble oppnådd en betydelig forbedring i markedsadgangen for norsk sjømat i EU i inneværende avtaleperiode, dvs. 2014–2021, der produktsammensetningen er tilpasset næringens behov. De nye kvotene vil først være på plass i 2016, etter avtalens formelle ikrafttredelse.

Russland har tidligere vært et av de viktigste markedene for norske sjømateksportører. Fra og med 7. august 2014 innførte Russland importforbud for all fisk under kapittel 3 i tolltariffen, med unntak av levende fisk (smolt). Dette ble i juni 2015 signalisert forlenget. I samarbeid med sjømatnæringen iverksatte departementet tiltak for å dempe skadevirkningene av forbudet. Importforbudet har medført reduserte eksportinntekter, særlig for norske eksportører av laks, ørret og sild. Omsetningssituasjonen for ørret har vært vanskelig, ettersom Russland de siste årene har importert nærmere halvparten av den norske ørretproduksjonen. For sildesektoren har de negative virkningene av importforbudet blitt forsterket av svekket etterspørsel fra Ukraina.

Kina har siden 2010 hatt en utvidet importkontroll av fersk laks fra Norge. I tillegg har Kina forandret kvote-/lisenssystem slik at importen av laks fra Norge reduseres. Dette har resultert i at den norske markedsandelen av fersk laks i Kina har sunket fra ca. 90 pst. til under 30 pst. i 2014. Det kan ikke utelukkes at situasjonen for norsk fisk i det kinesiske markedet kan bli enda vanskeligere i tiden som kommer. Forholdet til Kina er krevende og trenger tett oppfølging.

Sjømateksporten til Ukraina har vært utfordrende som følge av finansiell ustabilitet og sterkt

svekket lokal valuta. Dette har ført til stort fall i eksportverdien og eksportert kvantum sjømat. Nærings- og fiskeridepartementet har i samarbeid med Utenriksdepartementet tatt initiativ til et tettere samarbeid på mattrygghetsområdet mellom Ukraina og Norge. Dette kommer i tillegg til det etablerte samarbeidet mellom Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet og Det ukrainske fiskeribyrået.

Maritim næring

Frihandelsavtaler gjennom EFTA, forhandlinger i WTO, forhandlinger om en flernasjonalt tjenesteeftersavtale (TISA) og bilaterale maritime samarbeidsavtaler er viktige verktøy i arbeidet med å fremme maritime bedrifters eksport av varer og tjenester og næringens verdiskaping. Viktige vekstmarkeder for den maritime næringen er Brasil, Sørøst-Asia og Kina. Samarbeid om industri- og teknologiutvikling, miljøvennlig skipsfart, bruk av flytende naturgass (LNG), skipsfart i Arktis og skipsbygging var noen av temaene som ble prioritert i 2014. Det ble også lagt vekt på å oppnå gode forpliktelser på det maritime området i forbindelse med EFTA-forhandlinger med bl.a. Indonesia, Vietnam, Malaysia og Guatemala.

Prioriteringer 2016

Departementet vil arbeide for at Norge gjennom EFTA inngår nye handelsavtaler. Frihandelsavtaler med India og Malaysia vil være av særlig stor betydning for Norge, og disse forhandlingsprosessene har derfor høy prioritet. Det arbeides også med å få framdrift i forhandlingene om frihandelsavtaler med Vietnam, Filippinene og Georgia. Departementet arbeider for reforhandling av avtalene med Chile, Canada, Mexico og Tyrkia. Departementet vil følge opp arbeidet med TISA og videreføre arbeidet med å ivareta norske interesser i forbindelse med forhandlingene mellom EU og USA (TTIP). Dersom det blir reelle forhandlinger i WTO om kjernesporsmål som toll på industrivarer, landbruk og tjenester, vil det være en prioritert oppgave for Nærings- og fiskeridepartementet å delta i disse for å ivareta interessene til norsk næringsliv.

Mange selskaper vegrer seg mot å satse i nye vekstmarkeder på grunn av uforutsigbare rammevilkår. Norske myndigheter ønsker å bidra til å redusere denne risikoen gjennom å inngå investeringsavtaler. Hovedformålet med å inngå slike avtaler er å beskytte norske investeringer i utlandet, spesielt i land der det er en politisk og økono-

misk ustabil situasjon, og å sikre at norske bedrifter kan konkurrere på lik linje med bedrifter fra andre land. Det er også et viktig hensyn at avtalene skal fremme investeringer i utviklingsland og bidra til økonomisk utvikling i disse landene. En ny norsk modellavtale for investeringsavtaler har nylig vært på alminnelig høring, og departementet vil arbeide med oppfølgingen av denne.

På sjømatområdet skal det arbeides for å forbedre internasjonal markedsadgang for norske sjømatprodukter og for å redusere handelshindre for sjømat som ikke er legitime ut fra WTO-avtalene. Departementet vil videre bidra til utviklingen av et globalt fangstsertifikat innenfor rammen av FAO, jf. status over.

På det maritime området vil arbeidet med en skipsfartsavtale med Brasil ha høy prioritet.

EØS og indre marked

Oppgaver og mål

EU er Norges viktigste handelspartner. Gjennom EØS-avtalen er Norge integrert i EUs indre marked. Et velfungerende indre marked er viktig for norsk verdiskaping. EØS-avtalens bestemmelser om fri bevegelse for varer, tjenester, personer og kapital åpner for mer effektiv utnyttelse av ressursene og bidrar til vekst, sysselsetting og konkurransevne. Et felles regelverk skaper forutsigbarhet og likeverdige konkurransevilkår for alle som opererer i det indre marked.

Departementet administrerer flere ordninger der målet er å fjerne ulovlige restriksjoner i det indre marked og motvirke etablering av nye handelshindringer. Departementet koordinerer EØS-høring av forslag til tekniske regler i henhold til EØS-høringsloven. Videre drifter departementet et varekontaktpunkt hvor næringsdrivende fra andre EØS-stater kan henvende seg for informasjon om hvilke regler som gjelder for omsetning av varer i Norge. Departementet er nasjonalt kontaktpunkt for EØS-problemløsningsnettverket SOLVIT. SOLVIT er en gratis tjeneste som hjelper bedrifter og personer med å løse problemer som skyldes at nasjonale myndigheter i en annen EØS-stat ikke anvender EØS-retten korrekt.

Internasjonalt regelverk er avgjørende for en global næring som skipsfart. Det er et omfattende og godt samarbeid med Europakommisjonen, det europeiske sjøfartsdirektoratet EMSA og EUs medlemsland i skipsfartsspørsmål gjennom deltakelse i det indre marked. På sikkerhets- og miljøområdet vektlegger regjeringen at arbeidet med EØS-regelverket er i tråd med relevant regelverk i FNs sjøfartsorganisasjon IMO.

Også for sjømatnæringen er EØS-regelverket svært viktig. Matområdet utgjør den største andelen av rettsaktene i EØS-avtalen. Regelverket skal sikre høy beskyttelse når det gjelder næringsmidler, både for menneskers helse og for forbrukerinteresser. Samtidig skal det sikres at det indre marked virker på en tilfredsstillende måte. Matmyndighetene legger stor vekt på å påvirke regelverksutviklingen i EU på et tidlig tidspunkt. Mattilsynet har en viktig rolle i dette arbeidet sammen med Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

Det legges også stor vekt på å innlemme nytt regelverk i EØS-avtalen så snart som mulig etter at det er vedtatt i EU.

Status og resultater

Nærings- og fiskeridepartementet etablerte i 2013 et Råd for teknisk markedstilsyn med varer (Varetilsynsrådet), hvor elleve departementer er representert. Varetilsynsrådet har i 2014 koordinert arbeidet med å utarbeide norske markedstilsynsprogrammer for 2015. Varekontaktpunktet som er opprettet i henhold til EØS-vareloven, mottok 32 henvendelser i 2014.

Det norske SOLVIT-senteret behandlet 41 saker i 2014. Dette er en økning på 16 saker sammenlignet med 2013.

Prioriteringer 2016

Europakommisjonen vil legge fram en strategi for det indre marked for varer og tjenester i 2015. Norge har gitt innspill til prioriteringer for videreutviklingen av det indre marked i form av en EØS EFTA-kommentar, som ble sendt kommisjonen 15. juli 2015. I innspillet understrekes behovet for forenkling av EU-regelverk og bruk av digitale løsninger, bl.a. knyttet til gjennomføring av offentlige anskaffelser. Videre må det legges til rette for at bedrifter kan utnytte mulighetene teknologiske nyvinninger gir, samtidig som hensynet til forbrukerbeskyttelse ivaretas. Norske prioriteringer for videreutvikling av det indre marked for varer og tjenester vil bli fulgt opp i 2016.

Eksportfinansiering

Oppgaver og mål

Det offentlige systemet for eksportfinansiering spiller en sentral rolle i finansieringen av norsk eksport, spesielt i tider med uro i finansmarkedene og få alternative finansieringskilder. Det stat-

lige norske systemet for langsiktig eksportfinansiering består av to aktører, Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) og Eksportkreditt Norge AS. De er ofte involvert i finansieringen av de samme eksportkontraktene, men da med ulike roller – Eksportkreditt Norge er långiveren og GIEK garantisten. I praksis ser finansieringspakken slik ut: Eksportkreditt Norge gir et lån til kjøperen av den norske eksportartikkelen. For at selskapet ikke selv skal sitte med risikoen for at låntakerne ikke betaler tilbake lånet, må selskapet få en garanti fra GIEK og/eller en annen bank eller finansinstitusjon med god kredittverdighet. På samme måte som Eksportkreditt Norge kan bruke private aktører til å garantere for sine lån, kan GIEK garantere for lån som er ytt av private banker. Det offentlige eksportfinansieringssystemet skal være et supplement til kommersielle finansinstitusjoner.

Før Eksportkreditt Norge AS ble etablert i 2012, forvaltet Eksportfinans ASA (15 pst. stats-eid) den norske eksportkredittordningen (108-ordningen). Ettersom lånene under ordningen nedbetales over mange år, forvalter selskapet fortsatt en del lån på vegne av staten.

GIEK og Eksportkreditt Norge (og tidligere Eksportfinans) er bare rettet mot eksport som har et langsiktig finansieringsbehov. Mange produkter kan eksporteres uten at det er behov for låneopptak, f.eks. fisk, men det er svært vanlig å kjøpe denne typen eksportartikler på kreditt. Da vil eksportøren ofte ønske å forsikre seg mot at kjøperen ikke gjør opp for seg i rett tid. Slike kortsiktige kredittforsikringer kan kjøpes på kommersielle vilkår hos statsaksjeselskapet GIEK Kredittforsikring AS (GK) eller hos andre kommersielle forsikringsselskaper.

Formålet med internasjonal regulering og betydningen for Norge

Betingelsene for offentlige langsiktige eksportlån og -garantier (bl.a. minimumspriser og maksimale løpetider) reguleres i dag av en OECD-tilknyttet avtale, Arrangement on Officially Supported Export Credits («Arrangement»).

Formålet med den internasjonale reguleringen er å sikre at konkurranse mellom eksportører er basert på pris og kvalitet og ikke på den offentlige finansieringen som tilbys. I tillegg skal den bidra til å begrense subsidiekonkurranse mellom land. Det er nå startet dialog om å få til en ny internasjonal avtale, der også ikke-OECD land som bl.a. Brasil, Russland, India, Kina og Sør-Afrika deltar. Det legges opp til først å forhandle

to spesifikke sektoravtaler innenfor skip og medisinsk utstyr før det blir diskusjoner om en generell avtale.

Status og resultater

Etterspørselen etter offentlig eksportfinansiering har økt kraftig siden finanskrisen, jf. figur 4.29 nedenfor. I 2014 var det også høy aktivitet både hos GIEK og Eksportkreditt Norge. Gode refinansieringsmuligheter i det kommersielle obligasjonsmarkedet førte til førtidige innfrielser av lån og garantier hos Eksportkreditt Norge og GIEK. I andre halvår av 2014 ble olje, gass og deler av de maritime næringene preget av usikkerhet og lavere aktivitetsnivå for nye eksportkontrakter. Dette førte til færre søknader for Eksportkreditt Norge og økte tapsavsetninger for GIEK. Det er særlig eksporttransaksjoner knyttet til disse næringene som GIEK og Eksportkreditt Norge finansierer. Hvis usikkerheten fortsetter kan det i tiden som kommer ventes noe færre søknader fra olje, gass og maritim næring både hos GIEK og Eksportkreditt Norge enn i tidligere år, sammen med økt sannsynlighet for utbetaling under garantier i GIEK. Dette kan medføre flere saker hvor låntaker er eller forventes å komme i økonomiske vanskeligheter og/eller misligholdssaker. Det vil innebære mer arbeid med avdragsutsettelse og realisering av pant.

GIEK og Eksportkreditt Norge lanserte i 2014 en felles, forenklet finansieringsløsning for eksporttransaksjoner inntil 100 mill. kroner. Løsningen innebærer forenklede dokumentasjonskrav og samkjørte søknadsprosesser og skal bl.a. gjøre eksportfinansieringstilbudet mer tilgjengelig for små og mellomstore bedrifter. I 2014 har også GIEK og Eksportkreditt Norge samarbeidet om saker og problemstillinger knyttet til anti-korrupsjon. Bakgrunnen for dette er at virksomhetene i større grad beveger seg i nye markeder og land med høy risiko for korrupsjon.

Andre ytre omstendigheter som påvirket GIEK i 2014 var urolighetene i Ukraina og det russiske importforbudet. GIEK Kredittforsikring AS sin eksponering mot Russland og Ukraina blir delvis reforsikret i GIEK, noe som medførte utbetalinger i GIEK knyttet til GIEK Kredittforsikring AS i 2014.

Prioriteringer 2016

Rammene for GIEKs garantiordninger foreslås videreført for å bidra til forutsigbarhet for norsk

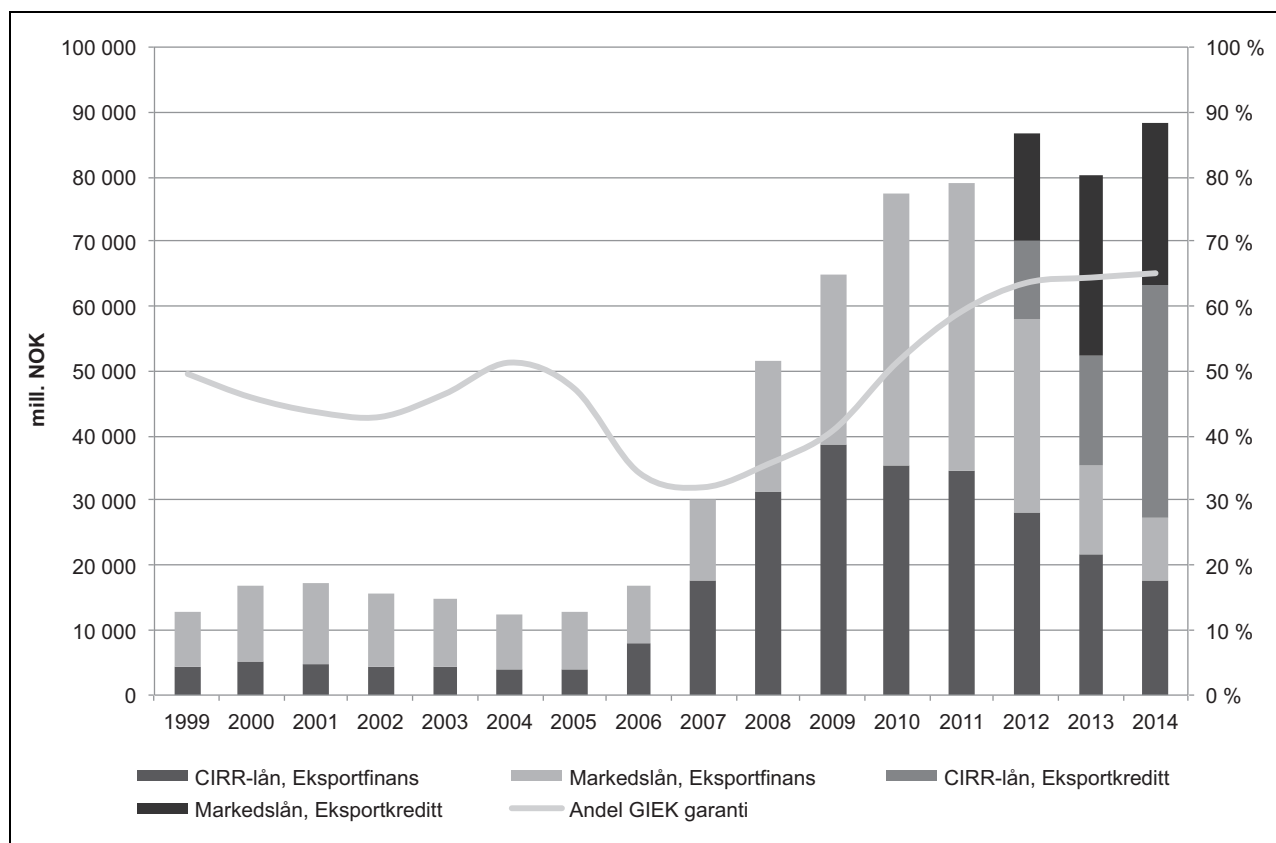
Boks 4.12 Eksportfinansiering og maritim næring

Maritim næring er en stor og viktig bruker av det offentlige systemet for langsiktig eksportfinansiering. I 2014 ytet GIEK garantier til 48 fartøy, av disse var 41 i offshorenæringen, fem i shipping og to var mannskapsbåter for vindmøller til havs. Eksportkreditt Norge AS finansierte totalt 43 skip bygget ved norskeide verft, utstyr til 11 rigger og skipsutstyr til over 20 skip i 2014.

eksportrettet næringsliv, og for å fremme verdiskaping og sysselsetting i Norge. For å sikre at GIEKs rammer er tilpasset eksportørens behov følges utviklingen i rammeutnyttelsen.

Videre vil GIEK og Eksportkreditt Norge, av hensyn til eksportnæringene og til effektiv intern ressursbruk, fortsette arbeidet med å forenkle prosesser overfor kunder og samarbeidspartnere i 2016, særlig i forhold til små og mellomstore bedrifter.

Den internasjonale reguleringen av eksportfinansiering har direkte betydning for det norske eksportfinansieringssystemet. Arbeidet knyttet til dagens OECD-tilknyttede avtale og arbeidet i den nyoppstartede eksportfinansieringsdialogen med ikke-OECD land vil også bli prioritert.

Figur 4.29 Utvikling i offentlig eksportfinansiering 1999–2014 (mill. kroner)

Utlånsaldo representerer lånesaldo Eksportkreditt Norge AS/Eksportfinans ASA. Lånesaldo Eksportfinans ASA inkluderer også annen finansiering enn CIRR-kvalifiserende (med CIRR-kvalifiserende menes lån som kvalifiserer for offentlig støttede fastrentelån iht. den OECD-tilknyttede avtalen, Arrangement).

Kilde: Eksportkreditt Norge AS.

Fremme av norsk næringsliv i utlandet

Nærings- og fiskeridepartementet arbeider med å fremme norsk næringsliv i utlandet gjennom bl.a. bilateral myndighetsdialog, bilaterale investeringsavtaler og næringslivsdelegasjoner. Et sen-

tralt virkemiddel i dette arbeidet er Innovasjon Norge, som gjennom sitt internasjonaliseringarbeid bistår norske selskaper i utlandet, jf. omtale under kap. 2421. På sjømatområdet er Norges sjømatråd en viktig aktør, jf. omtalen under. Som nevnt ovenfor er også GIEK, GIEK

Kredittforsikring og Eksportkreditt Norge viktige aktører i regjeringens arbeid med å fremme norsk eksport og investeringer i utlandet.

Departementet er ansvarlig for næringslivsdelegasjoner ved statsbesøk og offisielle besøk til utlandet. Målet med næringslivsdelegasjonene er at bedriftene som deltar, skal dra nytte av profileringen som representantene fra det offisielle Norge skaper.

I viktige vekstmarkeder, som de framvoksende økonomiene, kan næringslivet trenge dra hjelp fra myndighetene til å sikre gode konkurransevilkår. Departementet legger derfor stor vekt på myndighetsdialogen med prioriterte land for norsk næringsliv. Det skjer både gjennom en aktiv besøksvirksomhet til utlandet og ved å invitere viktige beslutningstakere til politiske samtaler i Norge. Slike besøk er med på å sette Norge og norske interesser på agendaen hos myndighetene i andre land og bidrar til å bygge opp gode politiske relasjoner som vil være til nytte for norsk næringsliv. Departementet har ansvar for den økonomiske dimensjonen innenfor regionale fora som bl.a. Nordisk Ministerråd.

Næringslivets samfunnsansvar er prioritert i dialogen med myndigheter og næringsliv ved politiske besøk i utlandet, i økonomiske kommisjoner og i forbindelse med handelsavtaleforhandlinger. Det stilles også krav om at bedrifter skal ivareta sitt samfunnsansvar ved tildeling av offentlig støtte til næringslivet gjennom bl.a. Innovasjon Norge, GIEK og Eksportkreditt Norge AS.

Departementet er ansvarlig for norsk deltagelse på verdensutstillinger organisert av det internasjonale utstillingsbyrå (BIE). Beslutning om framtidig deltagelse på verdensutstillinger tas etter en vurdering av kostnad og nytteverdi av deltagelsen, og et sentralt element i dette er om det er tilstrekkelig interesse fra norsk næringsliv for å delta.

Departementet leder arbeidet med «Team Norway». Det er et samarbeid mellom ulike offentlige og private aktører som jobber for å fremme norsk næringsliv i utlandet. Formålet med «Team Norway-samarbeidet» er å bidra til økt verdiskaping i norsk økonomi gjennom infor-

masjonsutveksling, samordning og koordinert innsats og initiativer.

Sjømat

På sjømatområdet har Norge bilateral dialog med en rekke land, som Kina, Brasil og Sør-Korea. Mattilsynet har en viktig rolle i det bilaterale arbeidet på sjømatområdet. Norges sjømatråd AS har som formål å øke verdiskapingen i fiskeri- og havbruksnæringen gjennom økt etterspørsel og kunnskap om norsk sjømat i inn- og utland. Sjømatrådet eies i sin helhet av Nærings- og fiskeridepartementet. Sjømatrådets tre hovedoppgaver er arbeidet med generisk (felles) markedsføring, markedsinformasjon, samt markedsadgang og beredskap. Selskapet er rådgiver for Nærings- og fiskeridepartementet i spørsmål som gjelder eksport, handelshindringer, markedsadgang m.m.

Norges sjømatråd er finansiert av fiskeri- og havbruksnæringen gjennom en årsavgift for sjømateksportører på 15 000 kroner (det er p.t. registrert 441 eksportører) og en markedsavgift fastsatt i medhold av fiskeeksportloven av mars 1990. Regnskapsmessige inntekter i 2014 ble på over 500 mill. kroner.

I 2014 evaluerte Menon Business Economics Sjømatrådets arbeid i perioden 2005–2013. I etterkant av evalueringen er det foretatt endringer i fiskeeksportforskriften når det gjelder styresammensetning og styrevalgprosess for Sjømatrådet. Det nye styret ble således valgt i tråd med retningslinjene nedfelt i siste eierskapsmelding i juni 2015. Videre er markedsavgiften for laks og ørret, samt de viktigste pelagiske artene satt ned fra 0,75 pst. til 0,6 pst. og varer i tolltariffens kapittel 16.40 har fått fritak for eksportavgift. For øvrige fiskeslag er markedsavgiften uendret. Endringene vil gjelde fra 1. januar 2016.

Prioriteringer 2016

Departementet vil i 2016 prioritere arbeidet med bilaterale investeringsavtaler, bilateralt økonomisk samarbeid og eierstyring av Norges sjømatråd.

Kap. 940 Internasjonaliseringstiltak

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	11 577	13 287	5 000
73	Støtte til kapitalvareeksport	374 741	0	0
	Sum kap. 0940	386 319	13 287	5 000

Vedrørende 2014:

Midlene på kap. 940 ble bevilget på kap. 934 i 2014.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Nærings- og fiskeridepartementet stiller årlig midler til disposisjon for næringslivsaktiviteter ved utenriksstasjonene, strategiske prosjekter for internasjonalisering og til eventuell norsk deltakelse på verdensutstillinger. Målet er å bidra til å samordne og styrke den samlede og langsiktige offentlige innsatsen for å øke norsk eksport og fremme norske næringsinteresser i utlandet. Næringslivet har særlig behov for drahjelp og støtte fra myndighetene i nye og viktige vekstmarkeder. Dette skal være et supplement til den ordinære virksomheten til virkemiddelapparatet, i markeder og innenfor sektorer der norsk næringslivs langsiktige muligheter er spesielt framtreddende. Det er særlig behov for tiltak som kan bidra til å forsterke den langsiktige profilerings- og døråpningseffekten i forbindelse med gjennomføringen av politiske besøk og statsbesøk.

Resultater 2014

I 2014 ble det brukt om lag 9,5 mill. kroner til nærings- og profileringsarbeid ved utenriksstasjonene. Midlene finansierte totalt 176 prosjekter. Ved tildelingen av midler ble det bl.a. lagt vekt på større prosjekter i vekstmarkeder og viktige markeder for norsk næringsliv. Videre ble det lagt vekt på prosjekter som er relevante i en innovasjons- og forskningssammenheng og prosjekter som er finansiert sammen med næringslivet og samordnet med andre deler av virkemiddelapparatet. Hoveddelen av midlene gikk til stasjonene i Asia og Europa.

Det ble brukt om lag 2 mill. kroner til arbeidet med strategiske internasjonaliseringsprosjekter i 2014. Midlene ble benyttet til tiltak i samarbeid med næringslivet og virkemiddelapparatet, bl.a. i forbindelse med kongehusets besøk til Vietnam og Myanmar.

Prioriteringer 2016

Nærings- og fiskeridepartementet vil også i 2016 prioritere næringslivsrettede aktiviteter ved utenriksstasjonene gjennom støtte til konkrete samarbeidsprosjekter mellom stasjonene, virkemiddelapparatet og næringslivet. Departementet vil videre gjennomføre strategiske internasjonaliseringsprosjekter i samarbeid med virkemiddelapparatet, næringslivet og forsknings- og utdanningsinstitusjoner, med særlig vekt på vekstkraftige markeder og sektorer. Spesielt vil departementet arbeide med å videreutvikle «Team Norway» som felles profilerings- og koordineringsplattform.

Budsjettforslag 2016

Det foreslås bevilget 5 mill. kroner til dekning av utgifter til eksportfremmende tiltak ved utenriksstasjonene og strategiske internasjonaliseringsprosjekter i 2016. Det antas at normal aktivitet kan opprettholdes i 2016 som følge av overførte midler fra 2015.

Post 73 Støtte til kapitalvareeksport

Avtalen mellom Eksportfinans ASA og daværende Nærings- og handelsdepartementet om 108-ordningen (se under «Om ordningen») ble sagt opp for nye tilsagn med virkning fra og med 21. desember 2011. En overgangsordning gjaldt fram til 1. juli 2012. Deretter har Eksportkreditt Norge AS forvaltet statens eksportkredittordning. Det vises til omtale under kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS. Eksportfinans ASA forvalter fort-

satt sin portefølje av CIRR-lån som er omfattet under 108-ordningen. Det vil derfor i flere år framover kunne være behov for bevilgninger under kap. 940, post 73.

Status

Nærings- og fiskeridepartementet og Eksportfinans ASA er uenige om både hvilke prinsipper som gjelder for beregning av oppgjør ved førtidsinnfrielse av lån under 108-ordningen og størrelsen på forvaltningshonoraret som selskapet får for å forvalte gjenværende 108-ordning, og det er dermed usikkerhet om bevilgningsbehovet i 2016. Det er også usikkerhet om når en avklaring vil foreligge. Grunnet usikkerheten om bevilgningsbehovet foreslås det foreløpig ikke bevilgning til Eksportfinans ASA for forvaltning av ordningen med statlig støttede eksportkreditter. Nærings- og fiskeridepartementet vil komme tilbake til Stortinget når saken er avklart.

Om ordningen

Ordningen med fastrentelån (CIRR-lån) til utenlandske importører av norske kapitalvarer og norske rederier i internasjonal konkurranse, den såkalte 108-ordningen, ble opprettet i 1978 med utgangspunkt i den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export

Credits». Avtalen regulerer betingelsene for offentlig langsiktig eksportlån og –garantier, herunder rente- og avdragsvilkår. Formålet med 108-ordningen har vært å fremme norsk eksport. Dette skulle gjøres ved å tilby norske eksportører av kapitalvarer og arbeids- og tjenesteytelser et konkurransedyktig eksportkreditttilbud på like gode vilkår som offentlig støttede eksportkreditter i våre konkurrentland. Bevilgningsbehovet over statsbudsjettet framkommer når rentesatsene på utlåne ikke fullt ut dekker innlåns- og forvaltningskostnadene. Bevilgningen vil derved avhenge av rentebetingelser på utlån under ordningen, det samlede volumet av utestående kreditter i ulike valutaer, rentesatsene på innlåne og valutabevegelser. Staten bærer følgelig en risiko knyttet til ordningens økonomiske resultat. Eksportfinans blir kompensert for å forvalte ordningen gjennom marginer på utestående lån. Underskuddet belastes statsbudsjettet to år etter at det er påløpt. I tillegg dekkes rentegodtgjørelse til Eksportfinans for den mellomværende perioden fram til utbetalingstidspunktet.

Resultater 2014

Tabellen under viser årlige utbetalinger av nye lån, saldo ved årsslutt og årlige underskudd i perioden 2009–2014. Det har ikke blitt betalt ut nye lån siden 2012.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Utbetaling av nye lån i løpet av året (mrd. kroner)	14,4	2,7	6,2	0,1	0	0
Saldo ved årsslutt (mrd. kroner)	38,8	35,3	34,6	28,5	21,6	17,8
Årlige underskudd på avregningskontoen (inkl. renter, mill. kroner)	423,0	449,0	358,9	375,0	–	–

Det er usikkert hva resultatet på avregningskontoen for 2013 og 2014 vil kunne bli. Usikkerheten skyldes at Nærings- og fiskeridepartementet og Eksportfinans ASA er uenige om hvilke prinsipper som skal gjelde ved beregning av oppgjør ved førtidsinnfrielse av lån under 108-ordningen. Depar-

tementet og Eksportfinans har i 2015 også blitt uenige om størrelsen på forvaltningshonoraret som selskapet får for å forestå gjenværende forvaltning av 108-ordningen. Det er usikkert når eventuelle avklaringer vil kunne foreligge.

Kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
70	Tilskudd	100 500	106 895	108 000
71	Viderefakturerte utgifter		200	200
89	Valutatap	17 201		
90	Utlån	25 117 158	20 000 000	15 000 000
	Sum kap. 2429	25 234 859	20 107 095	15 108 200

Oppgaver og mål

Eksportkreditt Norge AS er et 100 pst. statseid selskap som har som formål å forvalte en statlig ordning for finanstjenester til norsk eksport av kapitalvarer og tjenester. Selskapets eneste oppgave er å drifte statens eksportkredittordning, jf. boks 4.13 nedenfor. Ordningen skal bidra til at norske eksportører kan konkurrere på like vilkår med andre eksportører med tilgang til tilsvarende nasjonale eksportkredittordninger. Eksportkreditt Norge ivaretar hele prosessen med markedsføring, salg, behandling av søknader, utbetalinger og oppfølging av lån under eksportkredittordningen. Lånene står på statens balanse, og staten tar all risiko knyttet til utlånsvirksomheten. Det forventes i et normalår ikke tap på utlånsiden da alle lån er garantert og/eller sikret. Eksportkreditt Norge legger stor vekt på å sikre at det ikke oppstår tap i forbindelse med utlån gjennom korrekt dokumentasjon, kredittvurderinger, oppfølging av lån og etterlevelse av regelverk. Selskapets virksomhet er regulert bl.a. i eksportkredittloven og forskrift om eksportkredittordningen.

Styret i Eksportkreditt Norge har ansvar for selskapets virksomhet og resultater. I tillegg til eierskapsdialogen med Eksportkreditt Norge har departementet også en styringsdialog med selskapet knyttet til selskapets oppfølging av eksportkredittordningen og tilskudd til driften av denne.

Eksportkreditt Norge holder til i Oslo. Per 1. mars 2015 disponerte selskapet 46 årsverk.

Hovedmålet for Eksportkreditt Norge er å fremme norsk eksport gjennom konkurransedyktig, tilgjengelig og effektiv eksportfinansiering.

Med *konkurransedyktig eksportfinansiering* menes det at norske, offentlig støttede, kontrakts-utløsende eksportkreditter skal tilbys på like gode vilkår som i våre konkurrentland og i samsvar med internasjonale avtaler. Eksportkreditt Norge skal bidra til å videreutvikle det internasjonale regelverket i samarbeid med departementet og fungere som et fagorgan for departementet i relevante eksportpolitiske spørsmål.

Med *tilgjengelig eksportfinansiering* menes et kjent tilbud fra et selskap med godt nasjonalt og internasjonalt omdømme. Tilbudet skal omfatte små og mellomstore norske eksportbedrifter og selskaper som utvikler ny kunnskap og teknologi.

Effektiv eksportfinansiering innebærer en effektiv organisering og drift av selskapet, inkludert søknadsbehandling. Selskapet skal også legge vekt på effektiv risikostyring, bl.a. knyttet til prising, etablering og oppfølging av lån.

Resultater 2014

Selskapet var i 2014 gjennom sitt andre år med normal drift etter etableringen sommeren 2012.

Undersøkelser gjennomført av Oxford Research på oppdrag fra Eksportkreditt Norge, viser at selskapets produkter og tjenester ble oppfattet som både konkurransedyktige og godt tilpasset behovene i markedet i 2014. I en kundeundersøkelse svarte 76 pst. at deres prosjekter ikke ville blitt realisert, eller realisert i mindre skala, dersom Eksportkreditt Norge ikke hadde bidratt med finansiering. For hver krone i eksport, er det estimert at 36 øre ikke blitt realisert uten selskapets finansiering.

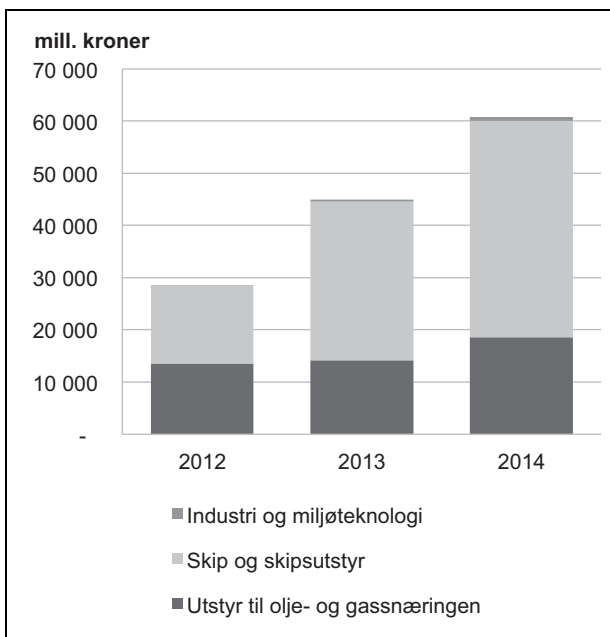
Boks 4.13 Statens eksportkredittordning

Eksportkreditt Norge AS forvalter statens eksportkredittordning. Det innebærer at selskapet på vegne av den norske stat, tilbyr lån til kjøpere av norske eksportørers kapitalvarer og tjenester. Ordningen er rettighetsbasert. Vilklårene for å få lån, og vilklårene for selve lånet, reguleres bl.a. i den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen, Arrangement, og i forskrift om eksportkredittordningen. Dersom eksportkontrakten kvalifiserer for lån etter regelverket, vil Eksportkreditt Norge gi et tilbud om lån. For at tilbudet skal kunne omgjøres til et lån, må eksportør og kjøper tilfredsstillende noen kriterier, bl.a. om å ta samfunnsansvar. Alle lån må være garantert av Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) og/eller en finansinstitusjon med god rating, eller sikret på annen måte i henhold til Eksportkreditt Norges kredittråningslinjer. Låntakere kan velge mellom to ulike rentetyper,

den offentlig støttede fastrenten CIRR¹ og en flytende markedsrente. Markedsrenten settes på kommersielle vilkår, men skal aldri settes lavere enn definerte minimumsrenter tilpasset fullt ut garanterte og langsiktige lån.

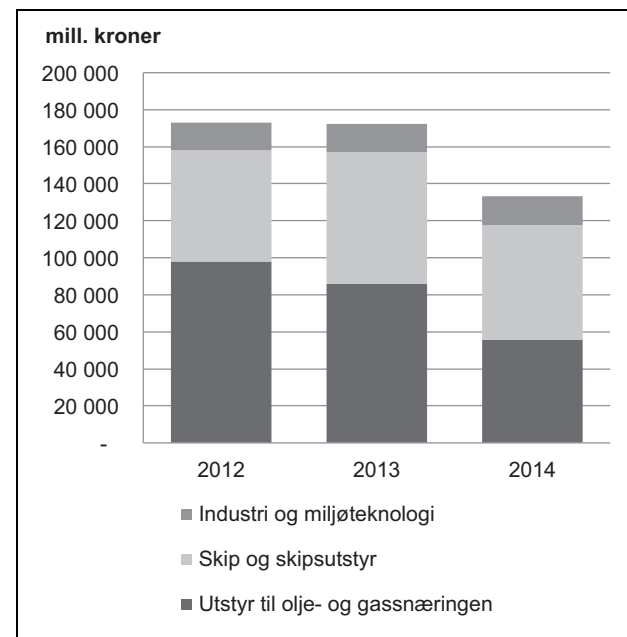
Selskapet forvalter eksportkredittordningen etter de krav som fastsettes gjennom statens styrende dokumenter. Eksportkredittordningens kontantstrømmer holdes adskilt fra Eksportkreditt Norges drift ved at kontantstrømmene fra ordningen går direkte gjennom statens konsernkontoordning i Norges Bank.

¹ CIRR (Commercial Interest Reference Rate) er minimumsrenten for offentlig støttede fastrentelån i henhold til «Arrangement on Officially Supported Export Credits», og rentesatsen endres månedlig. For fastsettelse av renten tas det utgangspunkt i statsobligasjonsrenten i den aktuelle valuta. CIRR settes ett prosentpoeng høyere enn den.

Figur 4.30 Utvikling i utlånssaldo under Eksportkreditt Norge AS 2012–2014

Kilde: Eksportkreditt Norge AS. Merk at kategorien «Skip og Skipsutstyr» inkluderer skip og skipsutstyr til olje- og gassnæringen.

Figur 4.31 Søknadsvolum under Eksportkreditt Norge AS 2012–2014

Kilde: Eksportkreditt Norge AS. Merk at kategorien «Skip og Skipsutstyr» inkluderer skip og skipsutstyr til olje- og gassnæringen.

I løpet av 2014 utbetalte Eksportkreditt Norge 25,1 mrd. kroner i nye eksportrelaterte lån. Totalt hadde selskapet 196 lån under forvaltning til en samlet verdi på 60,9 mrd. kroner ved utgangen av 2014, mot henholdsvis 142 lån og 45 mrd. kroner i

2013. Selskapets utlån er særlig knyttet til eksporttransaksjoner innenfor olje-, gass- og maritime næringer. Målt i norske kroner var 42 pst. av utlånsporteføljen markedslån og 58 pst. CIRR-lån. Håndteringen av kredittrisikoen i porteføljen synes effektiv og i tråd med rammene for risikostyring. Selskapets forventninger til tap under porteføljen var svært lave ved utgangen av 2014 (0,0065 pst.) og godt innenfor måltallet departementet har satt for maksimale årlig tapsforventninger (0,02 pst). Det var ingen faktiske tap relatert til utlån i 2014.

Eksportkreditt Norge mottok 308 søknader om finansiering av eksportkontrakter til 54 land i 2014 mot 409 søknader og 53 land i 2013. Reduksjonen i antall søknader fra 2013 til 2014 var særlig knyttet til lavere aktivitetsnivå for nye eksportkontrakter innenfor olje og gass.

Selskapet arbeidet aktivt med å gjøre eksportkredittordningen kjent og tilgjengelig, også for andre næringer enn olje, gass og maritim. I 2014 lanserte Eksportkreditt Norge, i samarbeid med GIEK, en forenklet låneløsning for alle eksporttransaksjoner under 100 mill. kroner. Løsningen innebærer forenklede dokumentasjonskrav og samkjørte søknadsprosesser og skal bl.a. gjøre eksportkredittordningen mer tilgjengelig for små og mellomstore bedrifter.

Videre bidro selskapet med verdifull faglig bistand til departementet for å opprettholde konkurransedyktigheten til eksportkredittordningen i 2014. Både i forbindelse med departementets arbeid for å vedlikeholde og videreutvikle den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen, Arrangement, og i forbindelse med forhandlingene om en ny internasjonal eksportfinansieringsavtale som også inkluderer ikke OECD-land.

Vurdering av måloppnåelse

Samlet sett og på bakgrunn av resultatene som er omtalt ovenfor, mener departementet at Eksportkreditt Norge AS nådde målet sitt i 2014.

Prioriteringer 2016

Eksportkreditt Norge skal i 2016 videreføre virksomheten innenfor sine fastlagte mål. Selskapet skal sammen med GIEK fortsette å arbeide med å forenkle prosessene ovenfor kunder og samarbeidspartnere. Det er også en prioritering å øke kjennskapen til Eksportkreditt Norges tilbud, særlig hos små og mellomstore bedrifter og bedrifter innenfor fornybar industri.

Budsjettforslag 2016

Post 70 Tilskudd

Tilskuddet er selskapets eneste inntektskilde. Det skal sikre at selskapet kan betjene sine kunder på en profesjonell og effektiv måte, for å oppfylle sitt hovedmål om å fremme norsk eksport.

Tilskuddet dekker alle utgifter til administrasjon av selskapet og forvaltningen av utlånsvirksomheten, inklusiv lønn og personalkostnader, husleie, programvarelisenser, IKT-utgifter og eksterne tjenestekjøp. Tilskuddet skal også dekke utgifter forbundet med enkeltlån når slike kostnader ikke viderefaktureres til låntaker. Videre skal tilskuddet dekke selskapets arbeid med rådgiving til departementet.

I tider med usikkerhet i markedene er det å forvente at Eksportkreditt Norge vil oppleve økt kapasitetsbehov knyttet til oppfølging av lån hvor låntaker er eller forventes å komme i økonomiske vanskeligheter eller hvor lånet er i mislighold.

Det foreslås en bevilgning på 108 mill. kroner for 2016.

Post 71 Viderefakturerte utgifter

Før Eksportkreditt Norge inngår eller endrer låneavtaler, vil det ofte være behov for å innhente eksterne vurderinger for å sikre at vesentlige forhold ved lånet og lånedokumentasjonen er tilstrekkelig godt ivaretatt. Eksportkreditt Norge viderefakturerer normalt utgiftene til låntaker. Utleggene er ikke garantert av tredjeparter, og det kan forekomme enkelte mindre tap. Bevilgningen på posten skal dekke akkumulerte tap for slike utlegg, året etter at tapene inntreffer. Bevilgningen for viderefakturerte utgifter for 2016 skal dekke akkumulerte tap i 2015.

Det foreslås en bevilgning på 200 000 kroner for 2016. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet våren eller høsten 2016.

Post 90 Utlån

Alle lånesøknader som oppfyller kravene i regelverket for eksportkredittordningen, jf. forskrift om eksportkredittordningen § 1, vil få tilbud om finansiering, jf. forslag til vedtak X, 3. I tillegg har selskapet i henhold til Prop. 102 L (2011–2012) *Lov om Eksportkreditt Norge AS* (eksportkredittloven) anledning til å videreføre hele eller deler av Eksportfinans ASAs lån som kommer til marginreforhandling, og har også en oppgave i å sikre

statens verdier i tilfeller hvor låntaker har betalingsproblemer og/eller misligholder lånet.

Det er knyttet usikkerhet til utbetalingsbehovet under ordningen. Posten gjelder nye låneutbetalinger, midlertidige utlegg for å sikre statens verdier i tilfeller hvor låntaker har betalingsproblemer og/eller misligholder og eventuelle låneovertakelser. Beste anslag er 15 mrd. kroner. Videre foreslås det en fullmakt til å overskride bevilgningen med inntil 30 mrd. kroner,

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 15 mrd. kroner og en fullmakt til å kunne overskride bevilgningen, men slik at samlede utbetalinger ikke overstiger 45 mrd. kroner jf. forslag til vedtak IV, 3.

Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse

med endringer av budsjettet våren eller høsten 2016.

Fullmakter til å utgiftsføre uten bevilgning

En stor del av lånene under eksportkredittordningen utbetales i fremmed valuta. Svingninger i valutakursene kan medføre valutatap eller valutagevinster ved den enkelte avdragsinnbetaling. I henhold til Prop. 102 L (2011–2012) *Lov om Eksportkreditt Norge AS* skal Eksportkreditt Norge ikke foreta sikringstransaksjoner på statens vegne. Valutatap og -gevinster under eksportkredittordningen budsjetteres ikke, men foreslås som tidligere ført direkte i statsregnskapet på kap. 2429, post 89 (valutatap) og kap. 5329, post 89 (valutagevinst), jf. forslag til vedtak V, 2.

Kap. 5329 Eksportkreditt Norge AS

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
70	Gebyrer m.m.	47 821	60 000	30 000
89	Valutagevinst	304 241		
90	Avdrag på utestående fordringer	15 022 441	11 900 000	10 200 000
	Sum kap. 5329	15 374 503	11 960 000	10 230 000

Post 70 Gebyrer m.m.

Gebyrene for lån under eksportkredittordningen fastsettes i tråd med markedspraksis for tilsvarende lån og varierer bl.a. med kompleksiteten i den enkelte låneavtale og rollen Eksportkreditt Norge har som långiver. I tilfeller hvor Eksportkreditt Norge har rollen som agent, dvs. den som forestår den praktiske oppfølgingen overfor låntaker i låneforholdet, kan f.eks. selskapet ta et agentgebyr. For de indirekte kostnadene ved å binde likviditet til et lån, kan det videre påløpe en såkalt beredskapsprovisjon, og for arbeidet med å skrive ut og sette sammen lånedokumentasjonen kan det påløpe arrangementsgebyrer. Nivå på samlede gebyrinntekter vil, i tillegg til forhold ved den enkelte låneavtale, avhenge av antall lån som utbetales og hvor mange lån som innfris før tiden. Gebyrnivået skal ikke avhenge av låntakers rentevalg. Beste anslag for gebyrinntekter for 2016 er 30 mill. kroner.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 30 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen

vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet våren eller høsten 2016.

Post 90 Avdrag på utestående fordringer

I 2016 forventes det avdrag for totalt 10,2 mrd. kroner på lån under eksportkredittordningen. Beløpet består av forventede avdrag på eksisterende utestående saldo, avdrag på lån som forventes utbetalt framover og anslag på førtidsinnfrielser.

Avdragene følger fastsatte avdragsprofiler som normalt innebærer halvårslige avdrag. For lån i fremmed valuta føres avdrag til historisk kurs, mens valutatap og -gevinster som realiseres på bakgrunn av kurssvingninger, føres på egne poster, jf. omtale under kap. 2429 og forslag til vedtak V, 2.

På denne bakgrunn foreslås en bevilgning på 10,2 mrd. kroner i 2016. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet våren eller høsten 2016.

Kap. 5629 Renter fra eksportkredittordningen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
80	Renter	1 158 541	1 640 000	1 600 000
	Sum kap. 5629	1 158 541	1 640 000	1 600 000

Post 80 Renter

Forventede renteinntekter fra statens samlede utlån under den statlige eksportkredittordningen er anslått til 1 600 mill. kroner. Renteinntektene er avhengig av utlånsvolum, valutakurs på innbetalingstidspunktet og renteutviklingen for det enkelte lån.

Det foreslås på dette grunnlag en bevilgning på 1 600 mill. kroner. Dette er et anslag, og regjeringen vil om nødvendig foreslå bevilgningsendring i forbindelse med endringer av budsjettet våren eller høsten 2016.

Kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK)

GIEK er en statlig forvaltningsbedrift som har som formål å fremme norsk eksport og investeringer i utlandet gjennom å utstede garantier på vegne av den norske stat. GIEKs kontor ligger i Oslo, og organisasjonen disponerte 81 årsverk per 1. mars 2015. Nærings- og fiskeridepartementet har utnevnt et styre for GIEK som leder virksomheten på statens vegne. GIEK tilbyr primært garantier for langsiktige eksportlån. Garantiene gis i hovedsak til virksomheter som gir lån til kjøpere av norske eksportvarer og -tjenester, og innebærer at det er GIEK som tar risikoen for at kjøper ikke betaler. I tillegg tilbyr GIEK byggelåns- og kraftgarantier og utfører enkelte andre forvaltningsoppgaver.

GIEK har følgende mål:

- GIEK skal bidra til eksportkontrakter ved å gi et konkurransedyktig eksportgarantitilbud og være et supplement til markedet
- GIEK skal medvirke til at byggelån oppnås på forretningsmessige vilkår
- GIEK skal medvirke til at langsiktige kraftavtaler inngås på forretningsmessige vilkår
- GIEK skal oppfylle kravet om at den enkelte ordning skal gå i balanse på lang sikt inkludert eventuelle tapsfond

Oversikt over GIEKs garantiordninger

Aktive garantiordninger

- *Alminnelig garantiordning består i hovedsak av eksportgarantier for risiko knyttet til manglende betaling fra kjøper, enten det skyldes politiske forhold (f.eks. krig) eller kommersielle forhold (f.eks. konkurser). Garantier for investeringer (f.eks. investeringslån) gis bare for risiko knyttet til politiske forhold. Formålet med Alminnelig ordning er å fremme norsk eksport og norske investeringer i utlandet. Garantiordningen bidrar til at norske eksportbedrifter får nye kontrakter og er viktig for verdiskaping og sysselsetting i Norge.*
- *Garantiordning for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen) brukes til å møte etterspørselen etter garantier som dekker lån til kjøpere med høyere risiko enn det som er akseptabelt under Alminnelig garantiordning. Formålet med U-landsordningen er å fremme investeringer i og eksport til land som av OECD er definert som lavere mellominntektsland, lavinntektsland og minst utviklede land. Ordningen skal bidra til at norske eksportører deltar i utviklingsfremmende prosjekter. Det er et grunnfond, som ikke er rentebærende, tilknyttet ordningen.*
- *Garantiordning for byggelån til skip, fartøy og innretninger til havs (Byggelånsgarantiordningen) benyttes til å garantere for byggelån i forbindelse med bygging eller ombygging av skip, fartøy og innretninger til havs. Formålet med garantiordningen er å bidra gjennom risikoavlastning for private banker, til å sikre at norske skipsverft, offshoreverksteder og annen relevant virksomhet oppnår byggelån, og på den måten medvirke til å sikre økt aktivitet. Ordningen skal bidra til å gjøre norske verft mer konkurransedyktige ved å gi lettere tilgang på finansiering og øke kapasiteten i det norske finansmarkedet.*
- *Garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft (Kraftgarantiordningen) benyttes til å*

garantere for finansiering i forbindelse med kjøp av kraft på langsiktige vilkår. Ordningen skal medvirke til at kraftintensiv industri i Norge kan inngå langsiktige kraftavtaler på forretningsmessige vilkår.

GIEK forvalter også en beredskapsordning for statlig varekrigsforsikring for Nærings- og fiskeridepartementet (jf. omtale under kap. 900, post 72) og en anbudsgarantiordning for Statens investeringsfond for næringsvirksomhet i utviklingsland (Norfund) (jf. omtale under kap. 161 Næringsutvikling, i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon).

GIEKs garantivirksomhet skal finne sted innenfor de rammer som settes av internasjonalt regelverk, herunder:

- den OECD-tilknyttede avtalen «Arrangement on Officially Supported Export Credits»
- EØS-avtalens regler om offentlig støtte
- WTO regelverket, særlig «the Agreement on Subsidies and Countervailing Measures».

Garantiordninger under avvikling

- *Gammel alminnelig ordning*, dvs. garantier gitt til og med 31. desember 1993.
- *Gamle særordninger*, som inneholder fire særordninger som ble slått sammen fra 1999.
- *Garantiordning for eksport til og investeringer i det tidligere Sovjetunionen og de baltiske land (SUS/Baltikum-ordningen)* for vedtak i perioden 1999–2002.

De gamle ordningene søkes avviklet med minst mulig utbetaling og størst mulig gjenvinning etter eventuell utbetaling under garantiene.

Boks 4.14 Endringer i GIEKs byggelånsgarantiordning

Regjeringen har som en del av den maritime strategien endret kravet om at kjøperen av skip måtte betale minimum 20 pst. av kontraktsverdien i løpet av byggeperioden. De nye reglene fra 1. mai 2015 åpner for at kjøperen kan betale mindre enn 20 pst. i løpet av byggeperioden. GIEK kan selv bestemme denne delen ut fra risikoen i den enkelte sak. Vilkåret blir nå mer i tråd med det de private bankene tilbyr. Endringen vil gi lettere tilgang til finansiering for norske verft, og bidra til at verftene blir mer konkurransedyktige.

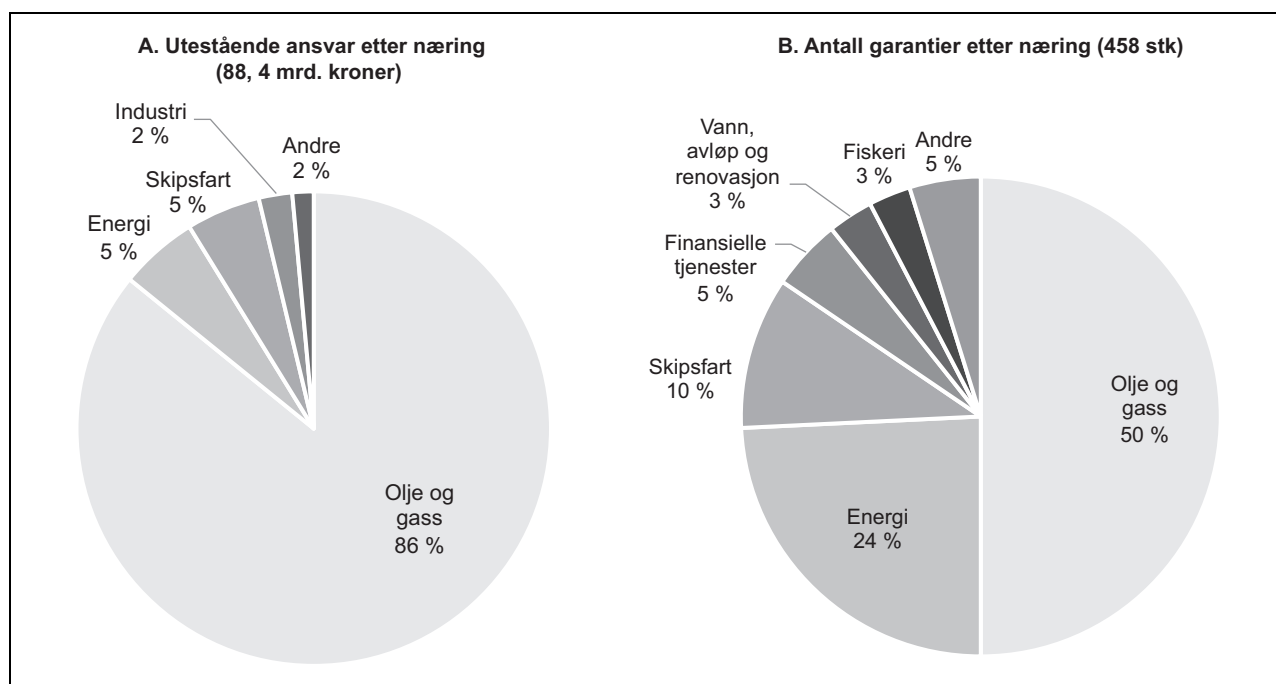
Resultater 2014

Resultater for alle ordningene

Utestående garantiansvar for alle ordninger var på 89,3 mrd. kroner ved utgangen av 2014, som er en økning fra 81,9 mrd. kroner i 2013. Dette til tross for at garantier for 18,3 mrd. kroner ble innfridd før tiden i 2014. En viktig årsak til økningen var utviklingen i dollarkursen.

I 2014 ble det utbetalt i alt 203 mill. kroner som erstatning under garantier. Utestående fordringer i misligholdsaker (unntatt GIEK Kredittforsikring AS) utgjorde i alt 526 mill. kroner.

Figur 4.32 viser at olje og gass utgjorde 86 pst. av garantiansvaret i GIEKs samlede portefølje. I antall garantier var bransjefordelingen noe mer spredt.

Figur 4.32 Næringsfordelingen i GIEKs portefølje per 31.12.2014

Fordelingen er utført etter OECDs kategorier. Kategorien skipsfart inkluderer bare fartøy som ikke deltar i olje- og gassproduksjon. Reforsikring av GIEK Kredittforsikring AS er holdt utenfor.

Kilde: GIEK.

Tabell 4.34 viser fordeling av garantiansvar på GIEKs aktive ordninger og hvordan de ulike garantirammene var utnyttet ved utgangen av 2014.

En stor del av garantiene er i utenlandsk valuta, spesielt dollar. Beløp for søknader og det

som er bundet under rammen angitt i norske kroner, vil dermed variere med endringer i valutakursene. Ved utgangen av 2014 utgjorde garantier for beløp i amerikanske dollar omtrent 70 pst. av GIEKs portefølje.

Tabell 4.34 Utnyttelse av garantirammene per 31. desember 2014

(i mill. kroner)

Ordning	Garanti-ramme	Gjeldende tilbud om garanti	Utestående garantiansvar	Bundet under rammen	Gjeldende søknader	Nytt garanti-ansvar i 2014	Antall nye garantier i 2014
Alminnelig garantiordning	145 000	38 656	88 316 ¹	127 543 ²	18 282	20 666	161
U-landsordningen	3 150	0	477 ³	477 ³	1 052	0	0
Byggelånsgarantiordningen	5 000	1 495	519	2 014	0	719	2
Kraftgarantiordningen	20 000	0	0	0	565	0	0

¹ Inkluderer Gammel alminnelig ordning og reforsikring av GIEK Kredittforsikring.

² Inkluderer gjeldende tilbud om garantier (tilsagn), utestående garantiansvar for både Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning, reforsikring av GIEK Kredittforsikring og ubenyttet del av rammeavtaler for bonds.

³ Inkluderer reforsikring av GIEK Kredittforsikrings eksponering mot Ukraina.

Tabell 4.35 Årsresultat for aktive garantiordninger per 31. desember 2014

(i 1 000 kr)

Ordning	Premie og andre inntekter	Resultat før avsetninger og nedskrivning	Tapsavsetning (netto endring avsetninger og nedskrivning)	Overføring til staten	Finanskostnader	Resultat 2014
Alminnelig garantiordning	1 543 386	1 398 864	609 429	0 ¹	35 000 ²	754 435
U-landsordningen	25 516	24 711	75 005	0		-50 294
Byggelånsgarantiordningen	24 368	18 301	-15 038	0		33 339
Kraftgarantiordningen	53	-366	0	0		-366

¹ Det er ikke betalt ut utbytte fra GIEK Kredittforsikring AS i 2014.

² Stortinget vedtok i 2014 at aksjeposten i GIEK Kredittforsikring AS skulle overføres til NFD fra 1. januar 2015. Aksjene ble tilbakeført til NFD uten vederlag og dermed nedskrevet med 35 mill. kroner til 0 kroner i GIEKs regnskap for 2014.

Bidra til eksportkontrakter ved å gi et konkurransedyktig eksportgarantitilbud og være et supplement til markedet

I løpet av 2014 bidro GIEK til eksportkontrakter til en verdi av 28,5 mrd. kroner. Alminnelig garantiordning og U-landsordningen bidrar til å nå dette målet.

Alminnelig garantiordning

Det ble mottatt 199 nye søknader og utstedt 161 nye garantier under Alminnelig garantiordning i 2014. Nytt garantiansvar i 2014 var på 20,6 mrd. kroner. Utestående garantiansvar ved utgangen av 2014 utgjorde 88,2 mrd. kroner²⁶. Alminnelig ordning hadde et overskudd på 754,4 mill. kroner i 2014 og opparbeidet kapital utgjorde dermed 4,6 mrd. kroner ved utgangen av 2014. Alminnelig garantiordning hadde ved utgangen av 2014 avsetninger for tap på garantiansvar på i overkant av 3,1 mrd. kroner. Likviditet i form av bankinnskudd tilknyttet ordningen utgjorde ca. 7,8 mrd. kroner ved utgangen av 2014.

U-landsordningen

Det ble ikke mottatt søknader, gitt nye tilbud om garanti eller utstedt nye garantier under ordningen i 2014. U-landsordningen ble for øvrig i 2014 benyttet til å opprettholde løpende leveranser av fisk til kjø-

pere i Ukraina (reforsikring av GIEK Kredittforsikring). Utestående garantiansvar var 477 mill. kroner ved utgangen av 2014 (inkl. reforsikring av GIEK Kredittforsikring). Ordningen hadde et underskudd på 50,3 mill. kroner i 2014 på grunn av tapsavsetninger, som medførte at ordningens opparbeidede kapital var negativ ved utgangen av 2014. Ordningen hadde likviditet i form av bankinnskudd på over 518 mill. kroner, og grunnfondet tilknyttet ordningen var 450 mill. kroner.

Medvirke til at byggelån oppnås på forretningsmessige vilkår

GIEK mottok fire søknader og utstedte to nye garantier under byggelånsgarantiordningen i 2014. Nytt garantiansvar i 2014 var på 719 mill. kroner. Utestående garantiansvar ved utgangen av 2014 utgjorde 519 mill. kroner. Ordningen hadde et overskudd på 33,3 mill. kroner og opparbeidet kapital utgjorde 9,8 mill. kroner ved utgangen av 2014.

Medvirke til at langsiktige kraftavtaler inngås på forretningsmessige vilkår

GIEK mottok to garantisøknader under kraftgarantiordningen i 2014, som er de første søknadene under ordningen. Det er ikke utestående garantiansvar eller gitt tilbud om garanti under ordningen. Ordningen hadde et underskudd på 366 000 kroner i 2014, som belastes ordningens opparbeidede kapital. Etablerings- og driftskostnadene for denne ordningen dekkes av et tilskudd på 10 mill. kroner, jf. Innst. 5 S og Prop. 1 S (2009–2010), som skal tilbakebetales med framtidige garantiinntekter. Ved utgangen av 2014 var det brukt 7,9 mill. kroner av tilskuddet.

²⁶ Dette er summen av gjeldende tilbud om garantier (tilsagn), utestående garantiansvar for både Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning, reforsikring av GIEK Kredittforsikring og ubenyttet del av rammeavtaler for bonds (en avtale mellom GIEK og en bank som gjør det enkelt for banken å søke avlastning for garantier knyttet til en konkret eksportør opp til et gitt beløp).

Være faglig rådgiver med god kompetanse²⁷

GIEK holder god kontakt med finansinstitusjoner, næringsliv, andre samarbeidspartnere og internasjonale organisasjoner. Gjennom det internasjonale arbeidet i OECD og en mulig ny bred eksportfinansieringsavtale gjennom arbeidsgruppen IWG (international working group on export credits), får GIEK god kjennskap til andre lands eksportfinansieringstilbud og praktisering av internasjonalt regelverk. GIEK deltar også sammen med Utenriksdepartementet i Parisklubben.

GIEKs garantiordninger skal gå i balanse på lang sikt. GIEKs ordninger skal drives slik at de går i balanse på lang sikt. U-landsordningen skal drives i balanse på lang sikt, gitt bevilgninger til grunnfondet.

I tillegg til konsentrasjon innenfor olje og gass, er GIEKs engasjementer konsentrert om få land og få enkeltsselskaper. GIEK har betydelig eksponering mot selskaper med aktivitet i Nordsjøen,

²⁷ Dette er ikke lenger ett av GIEKs mål, men var et mål i 2014.

Mexico-gulften, Brasil og Vest-Afrika. Konsentrasjonen i porteføljen knyttet til land, bransjer og enkeltsselskaper tilsier at store fall i kundenes inntjeningsgrunnlag vil kunne gi betydelig tap og underskudd for GIEK i perioder. Sannsynligheten for tap i porteføljen har økt det siste året da det har vært en usikkerhet i olje, gass og maritime næringer grunnet fallende oljepris og høyt kostnadsnivå. Etter GIEKs vurdering var eksponeringen i porteføljen knyttet til olje, gass og maritime næringer forsvarlig sikret med pant på tidspunktet for garantiutstedelse.

For å dempe porteføljens risiko arbeider GIEK med å sikre høy kvalitet i kredittvurderingsarbeidet og følge opp risikoen i porteføljen på en god måte. For å få til dette er det viktig at GIEK har tilstrekkelig kompetanse og kapasitet for risikovurdering i den enkelte sak og god risikooppfølging i porteføljene for de enkelte ordningene. GIEK må i tillegg iverksette tiltak for å sikre verdier ved mislighold og for å begrense endelige tap ved utbetaling under garantiene.

På grunn av markedssituasjonen er GIEK forberedt på å måtte overvåke flere engasjementer og håndtere flere mislighold i tiden framover. GIEK vurderer sannsynligheten for ikke å oppfylle balansekravet på lang sikt som liten.

Resultater for ordninger som er under avvikling

Tabell 4.36 Årsresultat for garantiordninger under avvikling per 31. desember 2014

(i 1 000 kr)					
Ordning	Inntekter	Resultat før avsetning	Tapsavsetning (netto endring i avsetninger)	Overføring til staten	Resultat 2014
SUS-Baltikum-ordningen før 1. januar 1999	0	0	0	-37 ¹	-37
SUS/Baltikum-ordningen etter 1. januar 1999	851	819	6	0	813
Gammel alminnelig ordning	31 082	30 999	25 348	-13 300	-7 650
Gamle særordninger	3 357	3 310	-869	0	4 179

¹ Opptjente renter ble overført til NFD i 2014 for den avviklede garantiordningen SUS-Baltikum 1994–1998.

Utestående garantiansvar for ny SUS/Baltikum-ordning (etter 1. januar 1999) var per 31. desember 2014 på ca. 0,8 mill. kroner. Den gamle garantiordningen SUS/Baltikum (før 1. januar 1999) ble avviklet i sin helhet i 2013 og opptjente renter ble overført til statskassen i 2014. Samlet utestående garantiansvar under Gammel alminnelig ordning var 152,9 mill. kroner ved utgangen av 2014.

Handlingsplanen om gjeldslette for utvikling, kalt gjeldsplanen, har sin opprinnelse fra Statsbudsjettet for 1998 og ble sist revidert i 2004. Et av hovedtiltakene i planen er å ettergi fordringer overfor gjeldstyngede lavinntektsland. For GIEK medfører dette at fordringer mot visse land kan ettergis, i hovedsak eksportkredittgarantier gitt på slutten av 1970- og begynnelsen av 1980-tallet

og som stort sett hører inn under Gammel portefølje. Gammel portefølje er en samlebetegnelse på Gammel alminnelig garantiordning og Gamle særordninger. Fordringene under Gammel portefølje var per 31. desember 2014 regnskapsført til ca. 156 mill. kroner. Oppfølgingen av porteføljen består i hovedsak av inndrivning av utestående krav i moratorieavtaler gjennom Parisklubben, som er et uformelt samarbeidsforum hvor 19 land møtes for å inndrive eller ettergi gjeld fra land med betalingsvansker. I forumet diskuteres bl.a. GIEKs fordringer på fremmede stater gjennom såkalte moratorieavtaler, som er en avtale som utsetter et lands betaling av gjeld til et annet land. GIEK hadde 453 mill. kroner i utestående fordringer i moratorieavtaler per 31. desember 2014. Gjeldsplanen er nærmere omtalt i Utenriksdepartementets budsjettproposisjon.

Andre oppgaver

Forvaltning av GIEK Kredittforsikring AS (GK)

Forsikret totalt kredittsalg for GK var på ca. 46,8 mrd. kroner ved utgangen av 2014, mot 46 mrd. kroner i 2013. Selskapets viktigste kunder er innenfor bransjene sjømat og industri. Eksport fra bedrifter med færre enn 100 ansatte, utgjorde 74 pst. av GKs poliser (i antall) i 2014.

2014 har vært et krevende år for GK med mange mislighold og erstatningskrav som følge av urolighetene i Ukraina, det russiske importforbudet og de norske sanksjonene mot Russland. GKs eksponering mot Russland og Ukraina blir delvis reforsikret i GIEK.

Brutto premieinntekter ble 121,1 mill. kroner i 2014 og årsresultatet etter avsetninger og skatt ble på 4,3 mill. kroner. Forvaltning av eierskapet til GK ble overført fra GIEK til Nærings- og fiskeridepartementet med virkning fra 1. januar 2015.

Vurdering av måloppnåelse for 2014

Nærings- og fiskeridepartementet mener det ikke er noen betydelige avvik mellom målene for GIEK og GIEKs rapporterte virksomhet for 2014.

Prioriteringer 2016

I 2016 skal GIEK videreføre virksomheten innenfor sine fastlagte mål.

GIEK skal særlig prioritere oppfølging og håndtering av risiko i porteføljen i 2016. Videre

skal GIEK sammen med Eksportkreditt Norge fortsette å arbeide med å forenkle prosessene ovenfor kunder og samarbeidspartnere. Det er også en prioritert oppgave å øke kjennskapen til GIEKs tilbud, herunder hos små og mellomstore bedrifter og bedrifter innenfor fornybar industri.

Budsjettforslag 2016

Garantivedtak

Alminnelig garantiordning

Per 31. juli 2015 var over 112 mrd. kroner bundet under rammen²⁸, og søknader for 29,2 mrd. kroner lå til behandling. Situasjonen i olje- og gassnæringen vil trolig medføre flere krevende engasjementer med påfølgende restrukturering. Dette kan innebære en lavere nedbetalingstakt i GIEKs portefølje. I tillegg forventes det noe pågang av nye søknader i 2016. GIEK bør ha tilstrekkelig ramme til å opprettholde tilbudet til næringslivet i 2016.

Det foreslås å videreføre en totalramme for nye og gjeldende tilbud om garantier (tilsagn) og utestående garantiansvar for både Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning på til sammen 145 mrd. kroner i 2016, jf. forslag til vedtak VIII, 2.

Garantiordningen for investeringer i og eksport til utviklingsland (U-landsordningen)

Ved utgangen av juli 2015 var det i overkant av 2 mrd. kroner bundet under rammen for U-landsordningen, og det lå søknader til behandling for over 1,6 mrd. kroner. I 2015 har det vært økt aktivitet og flere aktuelle søknader, særlig fra virksomheter innen fornybar energi og annen fastlandsindustri.

Garantirammen foreslås videreført fra 2015, som innebærer en ramme for nye og gjeldende tilbud om garantier (tilsagn) og utestående garanti-ansvar på 3,15 mrd. kroner i 2016, jf. forslag til vedtak VIII, 3.

²⁸ Dette er summen av gjeldende tilbud om garantier (tilsagn), utestående garantiansvar for både Alminnelig garantiordning og Gammel alminnelig ordning, reforsikring av GK og ubenyttet del av rammeavtaler for bonds (en avtale mellom GIEK og en bank som gjør det enkelt for banken å søke avlastning for garantier knyttet til en viss eksportør opp til et gitt beløp).

Garantiordning for byggelån til skip, fartøyer og innretninger til havs

Per 31. juli 2015 var nesten 1,7 mrd. kroner bundet under rammen, og søknader for over 840 mill. kroner lå til behandling.

Det foreslås å videreføre rammen for nye og gjeldende tilbud om garantier (tilsagn) og utestående garantiansvar på til sammen 5 mrd. kroner i 2016, jf. forslag til vedtak VIII, 4.

Garantiordning for kraftintensiv industris kjøp av kraft

Det ligger søknader til behandling for over 0,5 mrd. kroner under ordningen, men det er ikke utstedt noen garantier under ordningen per utgangen av juli 2015. Det foreslås at ordningen videreføres med en ramme for nye og gjeldende tilbud om garantier (tilsagn) og utestående garantiansvar på til sammen 20 mrd. kroner i 2016, jf. forslag til vedtak VIII, 5.

Trekkfullmakter

En trekkfullmakt gir GIEK fullmakt til å låne et gitt beløp fra statskassen som følge av at utbetalinger under en garantiordning overstiger ordningens bankinnskudd.

Dersom GIEK foretar trekk i statskassen, forsettes midlene tilbakebetalt i etterfølgende år når gjennomførte utbetalinger under en garanti-

ordning helt eller delvis gjenvinnes. Trekk i statskassen renteberegnes.

Byggelånsgarantiordningen har lite opparbeidet kapital og likviditeten er begrenset, noe som kan medføre behov for å benytte trekkfullmakt i 2016. Det forventes ikke behov for å benytte trekkfullmakt i 2016 for GIEKs andre ordninger. Det foreslås derfor å videreføre trekkfullmakten knyttet til Byggelånsgarantiordningen med en ramme på 600 mill. kroner i 2016, jf. forslag til vedtak III.

Andre fullmakter

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

I 2015 ga Stortinget fullmakt til at GIEK kunne erverve og avhende aksjer og opsjoner i misligholds- og gjenvinningssaker. Dette bidro til å tydeliggjøre GIEKs handlingsrom til å sikre statens verdier i situasjoner med mislighold (der kjøper ikke betaler gjelden). GIEK kan dermed, for en begrenset periode, overta aksjer eller etablere aksjeselskap alene eller sammen med andre for å overta pantsatte aktiva. I noen tilfeller kan det også være aktuelt å ha eller gi en opsjon til å selge eller overta aksjer på et senere tidspunkt.

Det foreslås å videreføre GIEKs fullmakt til midlertidig å kunne erverve og avhende aksjer og opsjoner med formål å få dekning for krav i misligholds- og gjenvinningssaker i 2016, jf. forslag til vedtak XIII.

Post 24 Driftsresultat

		(i 1 000 kr)		
Underpost	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
24.1	Driftsinntekter	-147 471	-160 000	-169 000
24.2	Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	147 471	160 000	169 000
Sum post 24				

Den krevende markedssituasjonen i olje- og gassnæringen fører til at GIEK sannsynligvis må følge flere saker tettere i 2016, herunder økt overvåking av engasjementer og håndtering av eventuelle mislighold. Med økt kompleksitet i sakene er det viktig at GIEK har tilstrekkelig midler til å kunne foreta gode risikovurderinger og følge opp porteføljen på en god måte. GIEK har også de siste årene, som følge av et økt aktivitetsnivå (bl.a. økte garantirammer), økt sin bemanning, og GIEK skal flytte inn i nye lokaler da leieavtalen utløper i 2016.

GIEKs administrasjonsutgifter dekkes av premieinntekter fra garantiordningene, og GIEK mottar ikke tilskudd til drift bortsett fra til forvaltning av beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring (jf. omtale under kap. 900, post 72). Stortinget fastsetter likevel en øvre ramme for GIEKs kostnadsbruk gjennom en overslagsbevilgning, som for 2016 foreslås til 169 mill. kroner, en økning på 9 mill. kroner fra 2015.

Kap. 5460 Garantiinstituttet for eksportkreditt

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
71	Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	13 300	5 100	8 100
72	Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland		4 400	7 500
	Sum kap. 5460	13 300	9 500	15 600

Post 71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning, og post 72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland

Siden behandlingen av St.prp. nr. 59 (1983–84) og statsbudsjettframlegget for 2000 har fjorårets overskuddslikviditet utover 25 mill. kroner årlig

blitt tilbakeført fra Gammel alminnelig ordning, og hele fjorårets overskuddslikviditet årlig blitt tilbakeført fra Gammel særordning for utviklingsland. Bevilgningsforslagene for 2016 er i henhold til dette, 8,1 mill. kroner på post 71 og 7,5 mill. kroner på post 72.

Programkategori 17.40 Statlig eierskap

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
950	Forvaltning av statlig eierskap	5 095 979	23 774	23 600	-0,7
953	Kings Bay AS	19 000	19 000	20 700	8,9
	Sum kategori 17.40	5 114 979	42 774	44 300	3,6

Utgifter under programkategori 17.40 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
01–29	Driftsutgifter	75 979	23 774	23 600	-0,7
70–89	Overføringer til andre	39 000	19 000	20 700	8,9
90–99	Lånetransaksjoner	5 000 000			
	Sum kategori 17.40	5 114 979	42 774	44 300	3,6

Oppgaver og mål

Forvaltningen av statens direkte eierskap i rundt 70 selskaper er fordelt på ulike departement. Eierskapet varierer i størrelse, fra store eierposter i flere av landets største børsnoterte selskaper til heleide selskaper med rene sektorpolitiske formål. Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierskap i 28 selskaper. Av disse er 19 kommersielle selskaper, mens ni har sektorpolitiske mål.

Rammene for regjeringens eierskapspolitikk de neste årene er presentert i eierskapsmeldingen, Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*, som Stortinget behandlet 5. februar 2015, jf. Innst. 140 S (2014–2015). Regjeringen vil fortsatt arbeide for ytterligere å forbedre og profesjonalisere statens eierskapsutøvelse.

Å legge til rette for et mangfoldig og verdiskapende eierskap og styrke det private eierskapet er viktige tiltak i regjeringens arbeid for å styrke

konkurranseskraften i Norge. Privat eierskap bør være hovedregelen i norsk næringsliv. Regjeringen ønsker derfor over tid å redusere statens direkte eierskap i selskaper hvor det ikke er særskilte grunner til at staten er eier på dagens nivå. Vår konkurransekraft og verdiskaping avhenger av at det etableres, videreutvikles og drives lønnsomme virksomheter, og at ulønnsomme virksomheter omstilles eller avvikles. God ledelse og godt eierskap er viktige bidrag til dette. Mangfoldige, velutviklede og kompetente eiermiljøer er en forutsetning for samfunnets konkurransekraft og verdiskaping.

Regjeringen vil at alle skal kunne spare og investere og gjennom eierskap ta direkte del i og høste avkastning av den verdiskapingen som finner sted i Norge. Målet er økt konkurransekraft, verdiskaping og flere trygge og gode arbeidsplasser.

Regjeringen mener det er flere gode grunner til at staten bør være eier i selskaper. Begrunnelsene varierer fra selskap til selskap og tar

utgangspunkt i at statlig eierskap kan bidra til at samfunnsøkonomiske og samfunnsmessige hensyn ivaretas. Eierskapet er eksempelvis begrunnet i behovet for korrigering av markedssvikt og nasjonal forankring av viktige selskaper, hovedkontorfunksjoner og nøkkelkompetanse. Norge vil bl.a. på bakgrunn av dette fortsatt ha et betydelig statlig eierskap i overskuelig framtid. Regjeringen mener det er avgjørende at det statlige eierskapet forvaltes på en profesjonell og forutsigbar måte innenfor rammen av norsk selskapslovgivning og annet lovverk, og at forvaltningen er basert på allment aksepterte eierstyringsprinsipper. Videre er det viktig at den statlige eierskapsutøvelsen holdes adskilt fra statens øvrige roller.

Staten skal være en god og krevende eier. Det skal fortsatt legges vekt på å styrke den strategiske og økonomiske oppfølgingen av selskapene. Dette vil skje gjennom analytisk oppfølging og videreutvikling av hvordan selskapenes strategiske utfordringer vurderes og gjennom klare forventninger til selskapenes resultater. Staten som eier stiller forventninger til selskapenes arbeid med samfunnsansvar, bl.a. utfordringer knyttet til klima og miljø, menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og antikorrupsjon, og til deres arbeid med mangfold og likestilling. Staten vil legge vekt på å være en ledende eier når det gjelder å fremme god eierstyring og selskapsledelse. For staten som eier er det avgjørende at selskapene har kompetente styrer, som kan lede selskapenes strategiske arbeid, føre et effektivt tilsyn med virksomheten og være en premissleverandør og diskusjonspartner for den daglige ledelsen. Sammensetningen av styrene skal være kjenne-tegnet av kompetanse, kapasitet og relevant mangfold ut fra det enkelte selskaps egenart.

Nærings- og fiskeridepartementet har en rolle som eierfaglig ressurs- og kompetansemiljø overfor de andre eierdepartementene, og skal bl.a. ha en koordinerende rolle ved problemstillinger av generell karakter, som f.eks. styrevalg, eierstyring og selskapsledelse.

Status og resultater

De 28 selskapene i Nærings- og fiskeridepartementets portefølje opererer i en rekke ulike bransjer, som spenner fra gruve- og industrivirksomhet til energiproduksjon, finansieringsvirksomhet, telekommunikasjon og transport. Samlet verdi av eierinteressene i disse selskapene var 360 mrd. kroner per 31. desember 2014, mot 331 mrd. kroner året før. Sterk økning i aksjekursen til Norsk Hydro ASA og Yara International ASA bidro mest

til den samlede verdiøkningen. Avkastningen på departementets aksjer i de sju børsnoterte selskapene i porteføljen var 17,2 pst. i 2014. Norsk Hydro ASA hadde høyeste avkastning med 60,5 pst. Nest høyest avkastning hadde Yara International ASA med 32,6 pst. etterfulgt av Entra ASA og Telenor ASA med henholdsvis 14,2 og 9,9 pst. DNB ASA oppnådde en avkastning på 4,7 pst., Kongsberg Gruppen ASA null og SAS AB minus 7,9 pst. Se tabell 4.37 for nærmere oversikt over selskapene og verdi av statens eiendeler.

I tråd med regjeringens eierskapspolitikk, redegjort for i Meld. St. 27 (2013–2014) Eierkapsmeldingen, ønsker regjeringen å legge til rette for muligheter for en gradvis reduksjon av statens direkte eierskap der det ikke foreligger særskilte grunner for å opprettholde dagens eierskap. Med hjemmel i fullmakt fra Stortinget solgte Nærings- og fiskeridepartementet 50,5 mill. aksjer i Entra ASA i oktober 2014 i forbindelse med børsnotering av selskapet. I tillegg gjennomførte selskapet en offentlig emisjon på 2,7 mrd. kroner. Som følge av nedsalget og at staten ikke deltok i emisjonen, ble statens eierandel i Entra ASA redusert fra 100 til 49,9 pst.

Regjeringen foreslår at Nærings- og fiskeridepartementet også i 2016 får fullmakt til, gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner, å kunne redusere eierskapet helt eller delvis i følgende selskaper: Ambita AS, Entra ASA, Mesta AS og SAS AB. Videre foreslås det at departementet i 2016 får fullmakt til, gjennom salg av aksjer eller andre transaksjoner, å kunne redusere eierskapet i Telenor ASA ned mot 34 pst., jf. forslag til vedtak XIV.

De siste årene er Nærings- og fiskeridepartementets arbeid med forvaltning av statlig eierskap styrket. Departementet har økt kapasiteten for analyse og oppfølging av selskapenes forretningsmessige strategi, oppfølging av selskapenes arbeid med samfunnsansvar og arbeidet med rekruttering av styremedlemmer. Også departementets rolle som et eierfaglig ressurs- og kompetansemiljø i departementsfellesskapet er styrket. Departementets oppfølging av kjønnsrepresentasjon i styrer er omtalt i kapittel 7 Likestilling i proposisjonens del III Andre saker.

Statens retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte

Nærings- og fiskeridepartementet fastsatte 13. februar 2015 nye retningslinjer for lønn og annen godtgjørelse til ledende ansatte i foretak og selskaper med statlig eierandel. Hovedprinsipper i

Tabell 4.37 Statens eierandeler forvaltet av Nærings- og fiskeridepartementet (avrundede beløp)

	Statens eierandel	Verdi av statens eierandel ¹	
	per 31.12. (pst.)	per 31.12. (mill. kroner)	
	2014	2014	2013
Cermaq ASA	0	0	5 911
DNB ASA	34,0	61 305	60 086
Entra ASA	49,9	7 013	7 878
Kongsberg Gruppen ASA	50,0	7 380	7 650
Norsk Hydro ASA	34,3	30 084	19 189
SAS AB	14,3	684	733
Telenor ASA	54,0	122 755	118 348
Yara International ASA	36,2	33 389	26 322
Sum børsnoterte selskaper		262 610	246 117
Aker Kværner Holding AS	30,0	2 385	3 969
Andøya Space Center AS	90,0	69	62
Ambita AS	100,0	76	78
Argentum Fondsinvesteringer AS	100,0	7 803	7 279
Bjørnøen AS	100,0	4	4
Eksportfinans ASA	15,0	1 164	1 811
Eksportkreditt Norge AS	100,0	44	39
Electronic Chart Centre AS	100,0	11	15
Flytoget AS	100,0	754	968
GIEK Kredittforsikring AS	100,0	54	
Innovasjon Norge	51,0	1 513	1 252
Investinor AS	100,0	1 949	2 052
Kings Bay AS	100,0	15	12
Mesta AS	100,0	918	897
Nammo AS	50,0	1 035	918
Nofima AS	56,8	37	17
Norges Sjømatråd AS	100,0	356	314
Siva SF	100,0	1 275	1 153
Space Norway AS	100,0	315	65
Statkraft SF	100,0	77 963	62 849
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	99,9	415	1 492
Sum unoterte selskaper		98 155	85 246
Sum alle selskaper		360 765	331 363

¹ Beregnet ut fra børsverdi ved årets slutt for børsnoterte selskaper. De unoterte selskapene er verdsatt til bokført egenkapital fratrukket eventuelle minoritetsinteresser, med unntak av Aker Kværner Holding AS, som er verdsatt til børskurs for Aker Solutions ASA, Kværner ASA og Akastor ASA justert for statens indirekte eierandel i disse selskapene.

retningslinjene fra 2011 er videreført, herunder at lederlønnene skal være konkurransedyktige, men ikke lønnsledende sammenlignet med tilsvarende selskaper og at styret skal bidra til moderasjon i godtgjørelsen til ledende ansatte.

Hovedendringer i retningslinjene er bl.a. at det legges til grunn at retningslinjene skal følges i selskaper hvor staten har en eierandel på over 90 pst. Retningslinjenes virkeområde er dessuten utvidet til også å gjelde heleide datterselskaper av selskaper hvor staten eier mer enn 90 pst. Videre vil staten som eier heretter ikke støtte pensjonsopptjening for alderspensjon som overstiger maksimalgrensen i de skattefaviserte pensjonsordningene i Norge (p.t. 12 G). For sluttvederlag er retningslinjene utvidet til å gjelde samtlige ledende ansatte, og ikke bare daglig leder.

Regjeringen orienterte Stortinget om de nye statlige retningslinjene i Prop. 119 S (2014–2015) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2015, og retningslinjene følger som vedlegg i den samme proposisjonen.

Ansvar for forvaltningen av eierskapet i GIEK Kredittforsikring AS ble overført fra Garantiinstituttet for eksportkreditt (GIEK) til Nærings- og fiskeridepartementet per 1. januar 2015. Etter dette forvalter Nærings- og fiskeridepartementet statens eierinteresser i 28 selskaper.

For nærmere rapportering om det statlige eierskapet vises det til Statens eierberetning, som ligger på www.publikasjoner.dep.no. Den gir omtale av selskapenes utvikling og viktige hendelser siste kalenderår. Beretningen er ment å øke kunnskapen både om departementenes arbeid med forvaltningen av eierskapet og om de enkelte selskapene.

Prioriteringer

Rammene for den statlige eierskapspolitikken de neste årene ble fastsatt ved Stortingets behandling 5. februar 2015 av den nye eierskapsmeldingen, jf. Innst. 140 S (2014–2015) og Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*. Viktige prioriteringer for Nærings- og fiskeridepartementets eierskapsoppfølging i 2016 vil være:

Tilrettelegge for reduksjon av statens direkte eierskap

Regjeringen ønsker å legge til rette for muligheter for en gradvis reduksjon av statens direkte eierskap der det ikke foreligger særskilte grunner for å opprettholde dagens eierskap, og vil i sine beslutninger vurdere både markedsmessige og selskapsspesifikke forhold. Regjeringen vil ikke gjennomføre endringer i statens eierskap eller støtte transaksjoner med mindre de forventes å være økonomisk gunstig for staten i hvert enkelt tilfelle. Dette innebærer bl.a. at en reduksjon av statens direkte eierskap vil skje over tid.

Arbeide for at selskapene har kompetente og velfungerende styrever

Ifølge selskapslovgivningen er det styret som har ansvaret for forvaltningen av selskapet. Det er derfor avgjørende, og en av statens viktigste oppgaver som eier, å bidra til at selskapene har kompetente styrever. Hvordan staten arbeider med styrevervalg og hvilke forventninger staten stiller til styrene, framgår nærmere av eierskapsmeldingen. Regjeringen har en ambisjon om å øke antall kvinnelige styreledere i selskaper med statlig eierandel. I selskaper der statens eierandel forvaltes av Nærings- og fiskeridepartementet, var andelen kvinnelige styreledere 43 pst. og andelen styremedlemmer 46 pst. per 30. juni 2015.

Styrke den strategiske og økonomiske oppfølgingen av selskapene

Regjeringen vil fortsatt legge til rette for å videreutvikle og ytterligere profesjonalisere den statlige eierskapsutøvelsen, for at fellesskapets verdier skal forvaltes på en best mulig måte. Som ledd i dette vil det bl.a. bli satset på å videreutvikle kompetanse og kapasitet på analyse og vurdering av selskapenes forretningsmessige strategier og økonomiske utvikling. Nærings- og fiskeridepartementets rolle som kompetanse- og ressurscenter for andre eierdepartement vil videreføres og videreutvikles.

Kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
21	Spesielle driftsutgifter	75 979	23 774	23 600
71	Tap på statens lån til Secora AS	20 000		
95	Egenkapitalinnskudd	5 000 000		
	Sum kap. 0950	5 095 979	23 774	23 600

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 11. juni 2015 ble det gitt følgende bevilgninger, jf. Prop. 118 S og Innst. 343 S (2014–2015):

- 295 mill. kroner på ny post 49 Kjøp av eiendom
- 205 mill. kroner på ny post 50 Tapsavsetning, lån til SNSK
- 205 mill. kroner på ny post 90 Lån til SNSK

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten omfatter utgifter til konsulentbistand ved eier- og strukturmessige vurderinger, meglerhonorar (transaksjonskostnader) og faglig bistand

ved aksjetransaksjoner i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning. I tillegg dekker posten årsgebyr til Verdipapirsentralen (VPS) og godtgjørelse til departementets kontofører hos VPS.

Departementets behov for eksterne rådgivnings- og meglertjenester varierer betydelig fra år til år, og utgiftene til slike tjenester er derfor vanskelig å anslå på forhånd.

Det foreslås en bevilgning på 23,6 mill. kroner på posten. Det foreslås at gjeldende overskridelsesfullmakt for posten videreføres for 2016, jf. forslag til vedtak IV, 2. Eventuelle endringer i bevilgningen må foreslås i de faste endringsproposisjonene i vår- eller høstsesjonen.

Kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
71	Gebyrinntekter fra lån til SAS-konsernet	24 551		
87	Innbetaling – garantiordning, Eksporfinans ASA	58 770		
90	Tilbakebetaling av lån, Secora AS	50 000		
96	Salg av aksjer	9 797 404	25 000	25 000
97	Salg av EWOS	1 791 312		
	Sum kap. 3950	11 722 037	25 000	25 000

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble det bevilget 35,15 mill. kroner under ny post 87 Innbetaling – garantiordning, Eksporfinans ASA, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Post 96 Salg av aksjer

Det foreslås en bevilgning på 25 mill. kroner fra mulige statlige aksjesalg i 2016. Endelige og fullstendige inntektsbeløp for de enkelte aksjesalgene må foreslås bevilget i løpet av budsjettåret når transaksjonene er avklart eller gjennomført,

enten i egne proposisjoner eller i de faste endringsproposisjonene i vår- og høstsesjonen.

Departementet er avhengig av å bruke meglerforetak og annen faglig bistand for å gjen-

nomføre transaksjoner, jf. omtalen under kap. 950, post 21.

Kap. 953 Kings Bay AS

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
70	Tilskudd	19 000	19 000	20 700
	Sum kap. 0953	19 000	19 000	20 700

Kings Bay AS eier grunnen og de fleste av bygnin- gene i Ny-Ålesund på Svalbard. Selskapet har ansvaret for drift, vedlikehold og utvikling av infrastrukturen på stedet og ivaretar miljø og kul- turminner. Formålet med Kings Bay AS er å sørge for at Ny-Ålesund kan videreutvikles som et norsk senter for internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskning på Svalbard. Ny-Ålesund skal være en grønn forskningsstasjon. Det er krav om at driften til Kings Bay AS skal gå i balanse.

Selskapet er avhengig av tilskudd over stats- budsjettet for å utføre samfunnsoppgavene som er pålagt. Tilskuddet skal dekke investeringer, even- tuelt driftsunderskudd i Kings Bay AS og nødven- dige utgifter til administrasjon av Bjørnøen AS.

Enkelte forskningsstasjoner har meldt behov for større eller mer oppdatert bygningsmasse som er tilpasset forskningsbehovene, som følge av at de ønsker å trappe opp sin aktivitet i Ny-Åle- sund. Kings Bay AS' økonomiske rammer i dag gir begrensede muligheter for utvidelse av fasiliteter, inkludert eventuelt nybygg.

Resultater 2014

Det marinbiologiske laboratoriet ble utvidet til maksimal kapasitet i 2013 og var en medvirkende årsak til at antall forskerdøgn i Ny-Ålesund ble ca. 14 500 i 2014, som er en sterk økning i forhold til 2013. Et annet initiativ som førte til økt aktivitet i vinterhalvåret, var det såkalte «Marine Night».

Selskapet har i 2014 i samarbeid med forsk- ningsmiljøer gjennomført et forprosjekt om tåle- grenser for miljøpåvirkning. Arbeidet er videre- ført i 2015. Hovedprosjektet innebærer målinger over flere år og vil være tredelt med tema luft, jord og fugl. Alle tre vurderes som tydelige indikatorer med hensyn til forurensning.

Selskapets inntekter har de siste årene vært under press. Dette skyldes hovedsakelig nedgang i forskningsaktiviteten i Ny-Ålesund som følge av en vanskelig økonomisk situasjon i flere av lan- dene som har forskningsaktivitet der. Innføringen av losplikt og tungoljeforbud på Svalbard har ført til reduserte inntekter fra cruiseindustrien. Sel- skapet har lyktes med å øke antall forskerdøgn i 2014, og samtidig gjennomført en rekke tiltak for å effektivisere driften og redusere kostnadene. Kostnadene til transport er imidlertid kraftig økende grunnet at selskapet må ta en større andel av de faste kostnadene knyttet til lufttransport nå som Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS har redusert sin virksomhet. Det er grunn til å for- vente økte transportutgifter, også tilknyttet tran- sport med båt til Ny-Ålesund, framover gitt den krevende situasjonen Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS er inne i.

Resultatregnskapet for 2014 viser et årsresul- tat på 3,3 mill. kroner. Overskuddet skyldes ekstraordinære inntekter fra et entrepriseprojekt som ble påbegynt sommeren 2013 og ferdigstilt sommeren 2014.

Prioriteringer 2016

Det bør tilrettelegges for flere forskere i Ny-Åle- sund i vinterhalvåret, slik at den eksisterende kapasiteten kan utnyttes bedre. Økt samarbeid og koordinering mellom ulike aktører i forsknings- miljøet i Ny-Ålesund er også et område som bør gis prioritet, i tillegg til arbeidet for en stadig mer grønn forskningsstasjon. Selskapet skal legge vekt på rasjonell og kostnadseffektiv drift og kost- nadsbasert prising av sine tjenester.

Budsjettforslag 2016**Post 70 Tilskudd**

Det foreslås bevilget totalt 20,7 mill. kroner til Kings Bay AS. Bevilgningen skal gå til investerin-

ger og drift i Kings Bay AS og nødvendige utgifter til administrasjon av Bjørnøen AS.

Kap. 3961 Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	2 112	2 100	2 100
71	Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA	9 000	9 000	9 000
	Sum kap. 3961	11 112	11 100	11 100

Post 70 Garantiprovisjon, Statkraft SF

Per. 31. august 2015 hadde Statkraft SF ett gjenværende lån med statsgaranti pålydende 400 mill. kroner. Basert på forfallsstrukturen for dette lånet anslås garantiprovisjonen til 2,1 mill. kroner i 2016.

Post 71 Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA

Basert på fullmakt fra Stortinget har Nærings- og fiskeridepartementet tiltrådt en porteføljegarantiavtale med Eksportfinans ASA. Statens andel av garantirammen er begrenset oppad til 750 mill. kroner. Årlig garantiprovisjon skal i henhold til avtalen utgjøre 1,2 pst. av garantirammen. På denne bakgrunn foreslås bevilget 9 mill. kroner i garantiprovisjon fra Eksportfinans ASA i 2016.

Kap. 5650 Renter på lån fra Nærings- og fiskeridepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
81	Renter på lån til Secora AS	5 000		
82	Renter på lån til Nofima AS	861	800	
	Sum kap. 5650	5 861	800	

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble post 82 redusert med kr 202 000, jf. Prop 119 S og Innst. 360 S (2014–2015). Nofima AS innbetalte hele restlånet og renter per 30. april 2015.

Kap. 5656 Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
85	Utbytte	12 245 357	15 120 200	11 519 400
	Sum kap. 5656	12 245 357	15 120 200	11 519 400

Vedrørende 2015:

Ved St.vedt. 19. juni 2015 ble post 85 økt med 2 358,3 mill. kroner, jf. Prop. 119 S og Innst. 360 S (2014–2015).

Tabell 4.38 Utbytte fra statens aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning i 2016

(i mill. kroner)

Forslag 2016

Post 85 Utbytte

Det budsjetteres med 11 519,4 mill. kroner i utbytte fra statens aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning i 2016. Det vises til den selskapsvise fordelingen av utbytte i tabell 4.38.

For børsnoterte selskaper har regjeringen ikke beregnet egne anslag på utbytte i 2016, men har teknisk videreført utbetalt utbytte per aksje i 2015.

Saker i tilknytning til enkeltelskaper**Aker Kværner Holding AS**

I 2014 besluttet generalforsamlingen i Aker Solutions ASA å dele opp (fisjonere) selskapet. Undervannsaktivitetene, som bl.a. omfattet Subsea, Engineering, vedlikehold og modifikasjon, ble skilt ut i et nyetablert selskap som overtok navnet Aker Solutions ASA. De øvrige forretningsområdene: Drilling Technologies, Oilfield Services and Marine Assets, og ikke-driftrelaterte eiendommer og støttefunksjoner ble liggende igjen i den utfisjonerende enheten Akastor ASA.

Fisjonen ble vedtatt på ekstraordinær generalforsamling i Aker Solutions ASA 12. august 2014. Begge selskapene er notert på Oslo Børs. Hovedbegrunnelsen for delingen var ifølge selskapet å rendyrke subseavirksomheten i Aker Solutions, og samle de operativt mer uensartede og kapitaltunge aktivitetsområdene i Akastor. Aker Solutions er etter delingen posisjonert i store deler av verdikjeden innenfor subsealøsninger. Med en vesentlig mer diversifisert portefølje av virksomheter er Akastors mandat å være et investerings-selskap innenfor oljeservice. Dette kan bl.a. innebære kjøp og/eller salg av selskaper eller virksomhetsområder.

Børsnoterte selskaper:

Norsk Hydro ASA	708,9
Yara International ASA	1 300,4
Telenor ASA	5 914,9
Kongsberg Gruppen ASA	555,0
DNB ASA	2 104,4
Entra ASA	229,2
SAS ASA	0

Unoterte selskaper:

Aker Kværner Holding AS	92,3
Statkraft SF	0
Eksportfinans ASA	0
Argentum Fondsinvesteringer AS	250,0
Mesta AS	200,0
Nammo AS	47,3
Flytoget AS	113,4
Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	0
GIEK Kredittforsikring AS	0,6
Electronic Chart Centre AS	0
Ambita AS	3,0
Sum	11 519,4

Fisjonen ble gjennomført slik at aksjonærene fikk et likt antall aksjer i de to selskapene. Etter delingen eier Aker Kværner Holding AS

110 333 615 aksjer i både Aker Solutions ASA og Akastor ASA. Dette tilsvarer en eierandel på ca. 40 pst. Aker Kværner Holding AS eier for øvrig også 110 333 615 aksjer i Kværner ASA. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet eier 30 pst. av aksjene i Aker Kværner Holding AS, mens Aker ASA eier de øvrige aksjene.

Eksportfinans ASA

Med hjemmel i fullmakt fra Stortinget tiltrådte daværende Nærings- og handelsdepartementet i juni 2008 en porteføljegarantiavtale mellom Eksportfinans ASA og selskapets aksjonærer. Garantiavtalen innebærer at selskapet på nærmere angitte vilkår sikres mot verdifall i en definert portefølje av verdipapirer innenfor en totalramme på 5 mrd. kroner. Avtalen bidrar dermed til å beskytte egenkapitalen i selskapet. Staten ved Nærings- og fiskeridepartementet sitt samlede ansvar er begrenset oppad til 750 mill. kroner.

Ifølge garantiavtalen er den enkelte garantist hvert år, fra og med 2011, forpliktet til å betale til Eksportfinans ASA et beløp som tilsvarer garantistens andel av eventuelt verdifall på likviditetsporteføljen per utgangen av februar. På den annen side skal Eksportfinans ASA betale til garantistene dersom det blir verdistigning på porteføljen.

I første halvår 2015 har markedsverdien til den definerte likviditetsporteføljen falt, hovedsakelig som følge av urealiserte tap på enkelte obligasjonslån. Per. 31. juli 2015 utgjorde verdifallet på porteføljen 96,6 mill. kroner. Statens andel av dette var 14,5 mill. kroner. Det er usikkert hva markedsverdien for likviditetsporteføljen vil være 28. februar 2016, som er neste dato for utveksling av garantibeløp mellom garantistene og Eksportfinans ASA. På denne bakgrunn foreslås det at gjeldende fullmakt til å kunne foreta utgifts-/inntektsføring uten bevilgning av ut-/innbetalinger knyttet til garantiansvar overfor Eksportfinans ASA innenfor gitt garantiramme på 750 mill. kroner, videreføres i 2016, jf. forslag til vedtak V, 1.

Investinor AS

I Meld. St. 27 (2013–2014) Et mangfoldig og verdiskapende eierskap redegjorde regjeringen for at

det ville være naturlig å foreta en evaluering av Investinor AS etter fem års operativ drift. Investinor AS sitt første driftsår var i 2009. Det var en gjennomgang av Investinors AS sin etterlevelse av føringene for virksomheten i statsbudsjettet for 2015. I sin behandling av eierskapsmeldingen jf. Innst. 140 S (2014–2015), ga Stortinget tilbakemelding om at evaluering:

«... er viktig for å kartlegge eventuelle behov for endringer slik at Investinor AS' virkemidler treffer næringslivets behov.»

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget i saken.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS

Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS (SNSK) driver kullgruvevirksomhet gjennom det heleide datterselskapet Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS (SNSG). Som følge av bl.a. krevende markedsforhold, kom SNSG i en krevende økonomisk situasjon hvor videre drift ikke var mulig uten tilførsel av likviditet. Regjeringen foreslo med bakgrunn i dette våren 2015 å styrke likviditeten i SNSG med 500 mill. kroner gjennom lån og kjøp av eiendom fra SNSK-konsernet. Samtidig foreslo regjeringen å innløse minoritetsaksjonærene i SNSK for å øke statens fleksibilitet i den videre håndteringen av eierskapet i SNSK. Stortinget sluttet seg til regjeringens forslag i juni 2015. Det ble lagt til grunn at løsningen ville gjøre det mulig med minimumsdrift mot utgangen av 2016, men med betydelig risiko for at kapitalen går tapt i denne perioden. Markedsforholdene har de påfølgende månedene ytterligere forverret seg for SNSG, og prisforventningene for kull er nedjustert. Styret i selskapet kom i september 2015 til at det i dag ikke er økonomisk grunnlag for videre oppføring i Lunckefjell-gruven eller å ta ut det allerede oppfarte B4-panelet i Lunckefjell. Med bakgrunn i dette har styret startet en dialog med eier om den videre utviklingen av selskapet, bl.a. knyttet til en mulig driftshvile i Svea og Lunckefjell. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til saken.

Programområde 33

Programkategori 33.40 Arbeidsliv

Utgifter under programkategori 33.40 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn	90 000	90 000	85 000	-5,6
	Sum kategori 33.40	90 000	90 000	85 000	-5,6

Utgifter under programkategori 33.40 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016	Pst. endr. 15/16
70–89	Overføringer til andre	90 000	90 000	85 000	-5,6
	Sum kategori 33.40	90 000	90 000	85 000	-5,6

Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

Ordningen administreres for Nærings- og fiskeridepartementet av Garantikassen for fiskere.

Rett til a-trygd for fiskere gjelder i en rekke tilfeller når fartøy blir satt ut av drift. Det kan være som følge av sykdom, havari og ishindringer, eller ved stopp i fisket grunnet reguleringer, sesongavslutning eller leveringsvansker. Ordningen omfatter alle fiskere som står oppført i fiskermanntallets blad B eller som fyller betingelsene for opptak, og som har vært sysselsatt ombord i fartøy innført i merkeregisteret for norske fiskefartøyer over seks meter. Ordningen omfatter også fiskere som er blitt oppsagt og som dermed står uten fartøytilknytning.

Etter et initiativ fra Norges Fiskarlag og Norsk Sjømannsforbund i 2009 ble det satt i gang en pro-

sess for å endre arbeidsledighetstrygden for fiskere til å være inntektsbasert, på samme måte som alminnelig a-trygd etter folketrygdloven. Ny ordning for arbeidsledighetstrygd for fiskere trådte i kraft 1. juli 2011.

Som følge av omleggingen økte utbetalingene fra ordningen i 2012 og 2013, men gikk noe ned i 2014. Det er vanskelig å forutse hvilket nivå utbetalingene vil stabilisere seg på over tid, da ordningen bare har virket noen få år. Utbetalingene i første halvår 2015 var på 34,4 mill. kroner, noe som viser en nedgang fra 2014. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen til 85 mill. kroner i 2016.

A-trygdordningen blir i sin helhet finansiert innenfor det beløp som fiskere betaler i produktavgift ved førstehåndsomsetning av fisk og fiskevarer.

Kap. 2540 Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2014	Saldert budsjett 2015	Forslag 2016
70	Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	90 000	90 000	85 000
	Sum kap. 2540	90 000	90 000	85 000

Post 70 Tilskudd, overslagsbevilgning

Det fremmes forslag om å bevilge 85 mill. kroner til a-trygd for fiskere og fangstmenn i statsbudsjettet for 2016.

Del III
Andre saker

5 Samfunnssikkerhet og beredskap

Nærings- og fiskeridepartementets ansvar for beredskap følger sektoransvaret. Innenfor fagansvaret skal departementet legge til rette slik at næringslivet kan levere de varer og tjenester samfunnet forventer også i kriser. I tillegg til fagansvaret har departementet et koordineringsansvar innenfor beredskap knyttet til matvareforsyning. Dette søkes ivaretatt gjennom et hensiktsmessig hjemmelsgrunnlag og godt samarbeid mellom myndigheter og næringsliv. Departementet har ansvar for å kunne møte alle typer kriser i egen sektor på en effektiv måte og bidra til å løse kriser som berører flere sektorer og viktige funksjoner i samfunnet. Arbeidet med samfunnssikkerhet, beredskap og intern sikkerhet videreføres og utvikles i 2016 med basis i relevante analyser og planleggingsforutsetninger.

Status og resultater

I arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i 2014 har det vært viktig å legge vekt på systemer og funksjoner som er samfunnskritiske eller er viktige innsatsfaktorer i denne sammenheng. Ut fra de kriterier som foreligger gjelder dette særlig innenfor styringssystemer, matforsyning, lagring av og tilgang til viktig informasjon og satellittnavigasjon. Til grunn for arbeidet med utforming av mål og tilpasning av tiltak ligger bl.a. Nasjonalt risikobilde 2014 fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og rapport om samfunnskritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner (basisrapport 2012).

Det er de senere år særlig lagt vekt på god informasjonssikkerhet og objektsikkerhet. Med bakgrunn i sikkerhetsloven og forskrift om objektsikring, er det arbeidet med skadevurdering og sikring av skjermingsverdige objekter, som er utpekt og meldt til Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Objekteier skal sørge for nødvendige sikringstiltak.

Departementets sektoransvar omfatter krav til og oppfølging av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap i underlagte virksomheter. Departementet har lagt vekt på at etatene må ha gode krise- og beredskapsplaner basert på egne risiko- og sårbarhetsanalyser, og at det gjennomføres øvelser og vurderinger av sikkerhetstilstanden. Departementet har gjennomført temamøte med alle etater og har i tillegg hatt særskilt kontakt med etater som har skjermingsverdige objekter.

Lov om næringsberedskap som trådte i kraft 1. januar 2012 vektlegger styrket samarbeid mellom myndighetene og næringslivet for å sikre tilgang til varer og tjenester under kriser. Loven gir myndighetene hjemmel til å iverksette særskilte tiltak i en situasjon med forsyningssvikt, for å sikre befolkningens behov, militære behov eller internasjonale forpliktelser knyttet til varer og tjenester. Det har i 2014 vært arbeidet med å slutføre tilpasning av forskrifter, avtaler og regelverk til denne loven. På noen områder hvor det er avdekket sårbarhet har departementet etablert særskilte samarbeidsordninger med næringsaktører eller forberedte tiltak for å avhjelpe en uforutsett og uønsket situasjon. Departementet har også etablert en kriseorganisasjon for sin interne håndtering av slike situasjoner.

Prioriteringer 2016

På sikkerhets- og beredskapsområdet vil Nærings- og fiskeridepartementet prioritere å:

- implementere verktøy for sikker kommunikasjon innen sektoren og bedre rutiner for respons på sikkerhetstruende hendelser
- utvikle det formelle samarbeidet med næringer av betydning for samfunnskritiske eller samfunnsviktige funksjoner
- fortsette arbeidet med god sikkerhet og krisehåndteringsevne i sektoren

6 Sektorovergripende klima- og miljøpolitikk

Oppgaver og mål

I dette kapitlet presenterer Nærings- og fiskeridepartementet arbeidet med å innpasse miljøpolitikken i eget ansvarsområde. Departementets overordnede mål er størst mulig samlet verdiskaping i norsk økonomi, innenfor bærekraftige rammer. Dette innebærer at bærekraftige rammer er et premiss for hele virksomheten til departementet.

Departementet arbeider for at norsk næringsliv kan utnytte mulighetene som ligger i at det blir lagt større vekt på klima- og miljømål i politikkutforming og markeder. En aktiv innovasjonspolitik for å fremme utvikling og kommersialisering av mer miljøvennlige teknologier og tjenester er en viktig del av dette arbeidet.

Selv om Norge på flere områder ligger langt framme i miljøpolitikken, har også vår næringsvirksomhet og energiproduksjon miljøkonsekvenser som naturinngrep, påvirkning på naturmangfoldet, forsurening av luft og jord og bidrag til global temperaturøkning. En god nærings- og miljøpolitikk vil søke å begrense miljøkonsekvensene

Boks 6.1 FNs nye bærekraftsmål

FNs tusenårsmaal utløper i 2015 og erstattes fra 2016 av nye bærekraftsmål. Målene skal bidra til å realisere en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig utvikling. Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for den nasjonale oppfølgingen på sine ansvarsområder, og vil støtte opp om målene i de internasjonale fora og organisasjonene departementet deltar i. Innenfor næringsministerens ansvarsområde er bærekraftig industri- og teknologiutvikling sentrale saker, sammen med å legge til rette for innovasjon, nye småbedrifter og bærekraftig turisme. Innenfor fiskeriministerens ansvarsområder er bærekraftig forvaltning av havet og de marine ressursene, matsikkerhet og ernæring viktige saker.

innenfor rammene av en bærekraftig utvikling hvor også hensynet til langsiktig verdiskaping ivaretas.

Riktigere prising av miljø- og klimakostnader gjør det dyrere for virksomheter å forurense, gir virksomhetene insentiv til å investere i miljøvennlig produksjon og bidrar til en bedre ressursbruk i samfunnet. Hvilke miljøpolitiske virkemidler som er mest hensiktsmessige, avhenger bl.a. av miljøskadens art, kostnadene og nytten av det enkelte tiltaket.

Ny teknologi er en nødvendig del av løsningen på miljø- og klimautfordringene. Næringslivet har en avgjørende rolle i å utvikle og ta i bruk ny miljøteknologi og mer miljøvennlige produkter. Utviklingen av miljøteknologi vil typisk springe ut av, og bygge videre på, kunnskap i eksisterende virksomheter og forskningsmiljøer. Den mest miljøvennlige teknologien er ikke nødvendigvis den mest samfunnsøkonomisk lønnsomme. For å oppnå et gitt nivå på miljøeffekt bør vi ta i bruk de rimeligste tiltakene. Teknologi som skal redusere miljøskadelige utslipp bør også utvikles med tanke på kommersialisering og spredning. Formålet med teknologiutvikling er ikke teknologien i seg selv, men de positive virkningene den får når teknologien tas i bruk.

Å løse utfordringen med å utvikle og ta i bruk mer miljøvennlig teknologi er hovedsakelig en oppgave for næringslivet. Myndighetenes oppgave er først og fremst å utforme riktige rammebetingelser som skaper insentiver og etterspørsel etter miljøteknologi.

Klimaendringer er et globalt fellesproblem. I fraværet av en ambisiøs global klimaavtale har flere land satsset på nasjonale og regionale tiltak for å redusere klimagassutslippene. Dette kan føre til at bedrifter legger ned eller flytter til land med svakere klimaregulering. Regjeringen vil ta hensyn til konsekvensene som særnorske miljøkrav kan ha for konkurranseevnen til norske bedrifter.

Klima- og miljødepartementet la fram Meld. St. 13 (2014–2015) *Ny utslippsforpliktelse for 2030 – en felles løsning med EU* den 6. februar 2015. Norge vil påta seg en betinget forpliktelse om

minst 40 pst. utslippsreduksjon i 2030 sammenlignet med 1990. Meldingen orienterer videre om at Norge vil gå i dialog med EU for å få til en felles avtale om å oppfylle klimaforpliktelsene.

Sjømatens betydning for verdiskaping i Norge og for global mat- og ernæringsikkerhet er en viktig innfallsvinkel i arbeidet med forvaltning av havmiljøet.

Sjømatnæringen er avhengig av et rent og rikt hav. For å sikre en bærekraftig høsting av de viltlevende marine ressursene er det nødvendig med en helhetlig og økosystembasert forvaltning. Miljøhensyn skal være et grunnleggende premiss for videre utvikling og vekst i havbruksnæringen.

Det er derfor viktig å utvikle en samordnet miljøpolitikk for det marine og maritime området og målbare politikken effektivt i internasjonale fora og prosesser som er viktige for utviklingen av norsk næringsliv.

En god og stabil miljøtilstand er en forutsetning for en god næringspolitikk, og en vellykket miljøforvaltning er et sentralt mål for departementet.

Tilstandsvurdering

Innovasjon Norge

Innovasjon Norge har de senere årene bidratt med betydelige midler til miljøprosjekter. De fleste miljørettede tiltakene som Innovasjon Norge har vært involvert i, er prosjekter der utvikling eller implementering av et miljøprodukt eller miljøtjeneste har stått sentralt. Innovasjon Norge bidrar med nettverksaktiviteter i flere prosjekter som har miljø som hovedinnretning, og selskapet har samarbeidet med flere bedriftsnettverk innenfor miljøteknologi.

Innovasjon Norge støtter innovative norske bedrifter innenfor sektorene fornybar energi og miljø slik at de kan bli mer konkurransedyktige. Innovasjon Norge har benyttet virkemidler innenfor nettverk, profilering, kompetanse, rådgiving og finansiering.

Norges forskningsråd

Miljøspørsmål og kunnskap om miljøproblemenes årsaker, virkninger og løsninger er sektorovergripende. Forskning på feltet er avhengig av faglig samarbeid på tvers av faggrenser og sektorer. Miljørelevant forskning er derfor utbredt i satsinger som har andre hovedformål. Norges forskningsråd følger opp miljørelevant forskning gjennom brukerstyrte prosjekter innenfor de fleste av

sine programmer. Miljørettet forskning innenfor marin og maritim sektor inkluderer forskning både på miljøkonsekvenser av påvirkninger i marine økosystemer og hvordan virksomheter innenfor disse sektorene kan drives med mindre miljøkonsekvenser. En rekke av de andre brukerstyrte programmene bidrar også med miljørelevant forskning innenfor klima, energi og industri. I Forskningsrådets utvelgelse av prosjekter gjøres det en vurdering av prosjektenes miljømessige konsekvenser.

Forskningsrådets ressursinnsats til miljø/miljøteknologi med finansiering fra Nærings- og fiskeridepartementet skjer i hovedsak gjennom ENERGIX, BIA, MAROFF, Nærings-ph.d. og SFI-ordningen.

Fiskeri

Havressursloven stiller krav til at viltlevende marine ressurser skal forvaltes med en økosystembasert tilnærming som tar hensyn til både leveområder og biologisk mangfold. Der det er mangel på kunnskap skal føre-var-prinsippet legges til grunn, i tråd med internasjonale avtaler og retningslinjer.

Høsting av fiskeriressursene skal være bærekraftig og basert på best tilgjengelig kunnskap. Myndighetene vil med jevne mellomrom vurdere bestandene det blir høstet av, for å vurdere hva slags forvaltningstiltak som er nødvendig for å sikre en bærekraftig forvaltning. Riktig kvotefastsetting og andre reguleringstiltak er viktig for å hindre at det blir tatt ut for mye fisk.

Innsatsen mot ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) er særlig viktig. Nærings- og fiskeridepartementet arbeider bredt både nasjonalt og internasjonalt for å få slutt på fiskerikriminalitet. Det er etablert et samarbeid mellom ulike statlige etater i kampen mot lovbrudd i fiskerinæringen. Fiskeridirektoratet, Kystverket, Kystvakten, Skattedirektoratet, Toll- og avgiftsdirektoratet, Økokrim og Politidirektoratet deltar i samarbeidet.

Nærings- og fiskeridepartementet vil sikre et mest mulig miljøvennlig fiske, både for å unngå skade på bunnhabitat og for å redusere fiskefartøyenes energiforbruk. Det er derfor viktig å utvikle og ta i bruk fiskemetoder som reduserer utkast av fisk og gjør mindre skade på bunnhabitat. Opprydding av tapte garn er også et prioritert tiltak. Havressursloven pålegger som hovedregel sokning etter tapt redskap og har fastsatt en rapporteringsplikt.

Resultater 2014

Det er igangsatt et målrettet arbeid for de bestandene som har et særlig behov for nye forvaltningstiltak og/eller større kunnskap. Dette er bestander med risiko for overutnytting, men der det ikke er etablert effektive forvaltningstiltak som regulerer uttaket og reduserer risikoen. Enkelte bestander med særlig behov for oppfølging er prioritert. I 2014 har de prioriterte artene vært hai- og skatearter og havmusarter generelt, pigghå spesielt, hummer, kveite, leppefisker, raudåte, vanlig uer og snabeluer.

Fiskeridirektoratet tok i 2014 opp om lag 1 000 tapte eller etterlatte garn fra havbunnen på strekningen Fedje–Varangerfjorden, med varierende mengde av fisk og skalldyr i garnene. I tillegg ble tre tråler og betydelige mengder av liner, tau, anker, blåser og trålvaier hentet opp. Prioritering av opprenskingsområder foretas på bakgrunn av tapsmeldinger fra fiskere og erfaring. Hovedmengden som tas opp leveres til gjenvinning.

Havbruk

Smittepress fra lakselus og genetisk påvirkning fra rømt oppdrettslaks er de to viktigste miljøutfordringene i norsk havbruksvirksomhet på kort sikt. Andre områder som har betydning for havbruksnæringens miljøbelastning er utslipp, produksjon/høsting av fôrråvarer og hvordan kystarealet til havbruksformål disponeres.

For å utnytte potensialet for sjømatproduksjon fra havbruk, er det avgjørende at driften tilpasses og at teknologiske løsninger utvikles fortløpende for å begrense de miljømessige konsekvensene av økt produksjonsvolum. Søknadene til de nye tillatelsene som ble tildelt i tildelingsrunden 2013 viser at det er betydelig vilje og evne til å utvikle drift og teknologi i havbruksnæringen for å håndtere lakselusproblemene. Bevilgningene til overvåking av rømt fisk i vassdrag ble økt i statsbudsjettet for 2014, og det samles inn og systematiseres data fra mer 140 vassdrag.

Havforskningsinstituttet har på oppdrag fra Fiskeridirektoratet, et koordinerende ansvar for overvåkingen, og samarbeider med flere institusjoner, bl.a. Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Universitetet i Bergen (UNI-Miljø). Nærings- og fiskeridepartementet samarbeider med Klima- og miljødepartementet om oppdatert regelverk for utslipp og overvåking av forurensning fra havbruksnæringen.

*Resultater 2014**Rømming*

Antall rømte laks i 2014 var 303 000 mot 198 000 i 2013. Enkelthendelser gjør store utslag i rømmingstallene. Ved utgangen av juni 2015 er det innrapportert 119 000 rømte laks.

Det rømte 14 000 oppdrettstorsk i 2014. Ved utgangen av juni 2015 er det ikke innrapportert rømt oppdrettet torsk.

Tabell 6.1 Antall rapporterte rømte fisk og rømmingshendelser

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015 ¹
Laks	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	921	298	111	225	291	368	38	198	303	119
	Antall rapporterte rømmingshendelser	32	23	20	34	38	17	9	19	38	14
Regnbueørret	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	15	315	7	133	6	4	133	0,2	2,7	69
	Antall rapporterte rømmingshendelser	6	3	2	1	4	4	2	2	5	1
Torsk	Antall rapporterte rømte fisk (tall i 1 000)	290	85	304	222	166	7	57	55	14	0
	Antall rapporterte rømmingshendelser	11	9	17	23	11	3	2	2	1	0

¹ Foreløpige tall per 30. juni 2015.

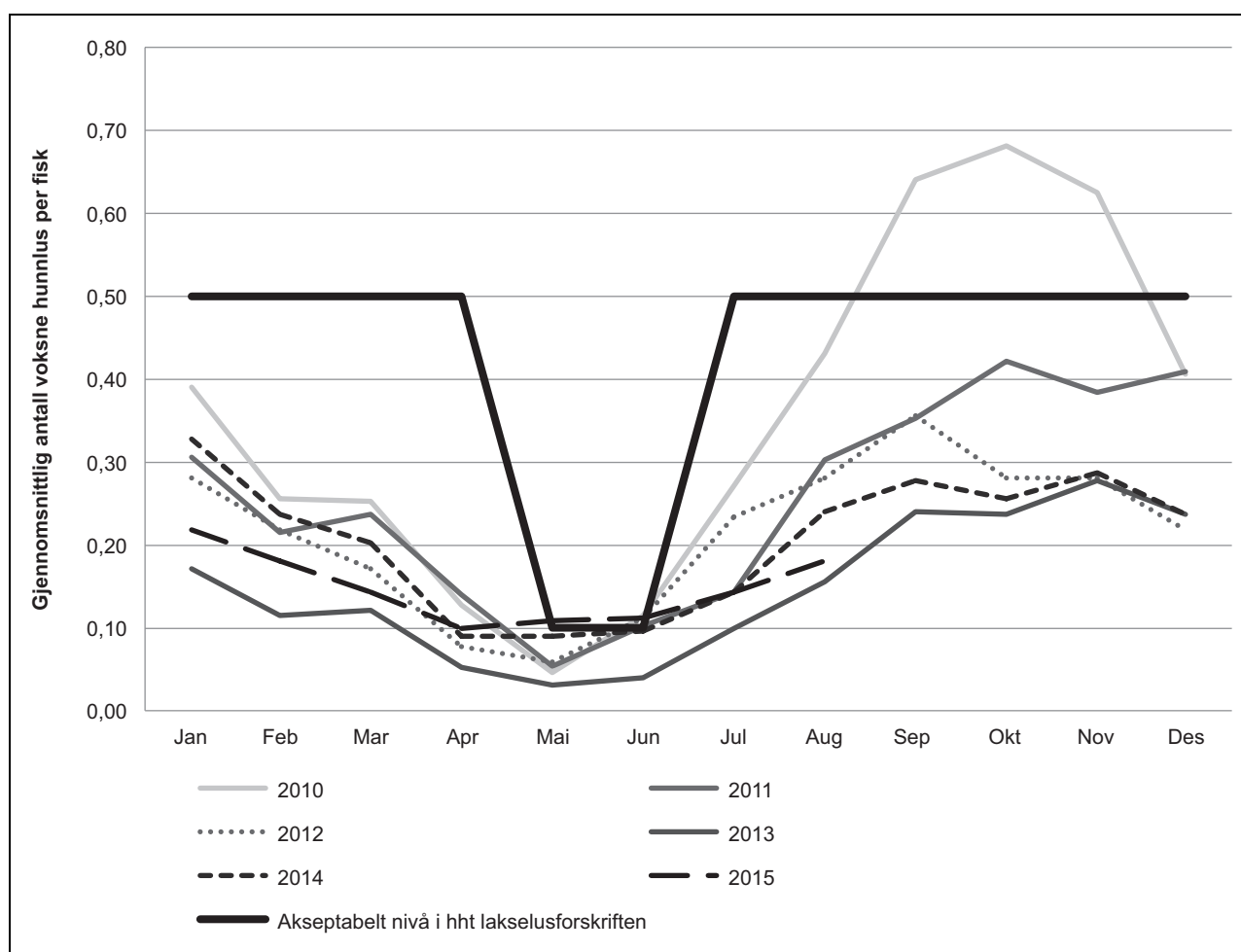
Kilde: Fiskeridirektoratet.

Gjennomsnittlig innslag av rømt oppdrettslaks fra 2006 til 2014 viser en synkende trend. Innslaget av rømt oppdrettsfisk i høstundersøkelsen i 2014 er det laveste i perioden 2006–2014 (uveid gjennomsnitt 11,2 pst. og median 6,2 pst.). Undersøkelser i 140 vassdrag i 2014 viser at det er lav til moderat innblanding av rømt oppdrettslaks i 85 elver og høyt innslag i 30 elver. Grensen mellom høy og lav til moderat innblanding er satt til 10 pst. De resterende 25 elvene kunne ikke vurderes i forhold til grensen på 10 pst. på grunn av statistisk usikkerhet i materialet.

Lakselus

Grensene for lus per fisk i oppdrett er lave, og lakselus utgjør i dag ikke et helseproblem for oppdrettsfisken. I enkelte områder kan imidlertid lakselus utgjøre en trussel for sjørørret og utvandrende laksesmolt. Lakselus angriper bare laksefisk i sjø, ikke i elver eller ferskvann.

Data for 2015 viser at nivået av lakselus på oppdrettsfisken så langt har ligget lavere enn i 2014, men noe høyere enn i 2013. Figur 6.1 viser utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk i oppdrett de siste seks årene. Den heltrukne linjen markerer tillatt nivå etter luseregelverket.

Figur 6.1 Utvikling i gjennomsnittlig antall voksne hunnlus per fisk 2010–2014

Kilde: Lusedata.no

Økende utskrivning og forbruk av medikamenter mot lakselus har ført til nedsatt følsomhet og resistens mot de fleste legemidler (multiresistens) som brukes mot lakselus langs store deler av kysten. Fullt ut følsomme lakseluspopulasjoner finnes nå trolig bare i noen få områder, på Sørlandet og i de nordligste oppdrettsområdene. I Finn-

mark er det til forskjell fra i 2013 også vist tilfeller med nedsatt følsomhet. Mattilsynet har forsterket innsatsen mot uforsvarlig bruk av legemidler mot lakselus og legger nå ytterligere til rette for videre utvikling og bruk av ikke-medikamentelle metoder.

I november 2014 iverksatte Mattilsynet følgende tiltak rettet mot lakselus

- Helt eller delvis tilbaketreking av lokalitetsgodkjenning der problemene er størst.
- Gjennomgang og oppfølging av virksomhetenes internkontrollsystem for lakselus og legemiddelbruk på konsernnivå.
- Økt tilsyn med legemiddelbruk.

Målet med tiltakene er for det første å redusere biomassen i, eller fjerne helt, lokaliteter som representerer en stor smittefare. Det er også et mål å etablere en praksis som igjen sikrer forsvarlig drift og forsvarlig legemiddelbruk gjennom et vel fungerende og levende internkontrollsystem. Mattilsynet har i forbindelse med tiltakene systematisk gått gjennom lakselustall fra alle oppdrettsanlegg i hele landet for de to siste årene.

Havbruksnæringen gjennomfører samordnet våravlusning, for å sikre lavest mulig lusebelastning på utvandrende villakssmolt. Laksleustallene i oppdrettsanleggene er derfor i utvandningsperioden svært lave. Samlede data fra 2014 viste at villaksen ble utsatt for lavt lusetrykk langs mesteparten av kysten under utvandningsperioden i 2014, med unntak av noen områder i Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Nord-Trøndelag, mens sjørørret ble utsatt for til dels betydelig lakseluspåvirkning mange steder langs kysten i 2014.

Foreløpige resultater fra overvåkingen på villfisk i 2015 viser at villaksen i flere områder på Vestlandet ble utsatt for moderat til høyt lusetrykk i utvandningsperioden.

Utslipp fra havbruksanleggene

Miljøovervåkingen av bunnen i nærområdene til havbruksanleggene viser at tilstanden er stabil med gode miljøforhold. Fra 2011 til 2014 har over 90 pst. av lokalitetene tilstandsklasse «god» eller «meget god». I 2014 er det en fortsatt nedgang i antall lokaliteter med uakseptabel tilstand, tilstandsklasse 4 «meget dårlig».

Tverrgående tema i fiskeri- og havbruksforvaltning

Kartlegging av marine naturtyper

Mareano-programmet har siden 2005 drevet systematisk kartlegging av havbunnen i norske havområder. Det er særlig områdene utenfor Nordland, Troms og Finnmark som har blitt kartlagt. I 2011 og 2012 ble områder utenfor Møre og Romsdal samt sentrale deler av Barentshavet inkludert.

Eggakanten nord til Lofoten og havområdene utenfor Finnmark ble prioritert i 2014–2015 sammen med videreføringen av sentrale deler av Barentshavet. Til og med 2015 er det kartlagt totalt om lag 190 000 km².

Gjennom *Nasjonalt program for kartlegging og overvåking av biologisk mangfold – hav og kyst* har utvalgte naturtyper blitt kartlagt i kystområdene i flere fylker.

Programmene gir kunnskap som danner grunnlaget for god forvaltning.

Beskyttede områder

I beskyttede områder er utgangspunktet at de marine ressursene fortsatt skal kunne utnyttes og akvakultur drives dersom det ikke er i strid med verneformålet. Mer enn 50 pst. av norske hav- og kystområder har en eller annen form for beskyttende områdebaserte reguleringstiltak. For eksempel er det generelle forbud mot bunnslepte redskaper i store deler av kystområdene og på større dyp enn 1 000 meter, i tillegg er enkelte områder med kaldtvannskoraller gitt særskilt vern mot bunnslepte redskaper, og det er forbud mot etablering av lakseoppdrettsanlegg i nasjonale laksefjorder.

Fremmede arter

Havforskningsinstituttet kartlegger forekomst av fremmede arter gjennom programmer for hav- og kystovervåking. Å utrydde fremmede arter er ofte ikke mulig eller aktuelt ut fra et kost-nytteperspektiv, men det er et mål å holde kontroll med utviklingen slik at de ikke ødelegger viktige habitat eller endrer økosystemfunksjoner i negativ retning. Akvakulturregelverket har et generelt forbud mot akvakultur med fremmede arter.

Dagens forvaltning av kongekrabbe er basert på St.meld. nr. 40 (2006–2007) *Forvaltning av kongekrabbe*. Øst for 26° Ø, der kongekrabben allerede er veletablert, forvaltes bestanden slik at det legges til rette for næringsaktivitet og sysselsetting. Samtidig er det et overordnet mål å avgrense ytterligere spredning av bestanden. Vest for 26° Ø er det fri fangst og utkastforbud. I Meld. St. 17 (2014–2015) *Evaluering av forvaltningen av kongekrabbe* ble forvaltningen av kongekrabbe evaluert, og det ble fastslått at det frie fisket og tilskuddsordningen med utrydningsfiske vest for 26° Ø har redusert tettheten av kongekrabbe utenfor det kvoteregulerte området, og dermed også spredningshastigheten videre vestover. Bestanden av kongekrabbe nådde sitt maksimum

i 2008 og har etter den tid stabilisert seg på et lavere nivå. Det er lite som indikerer spredning av bestanden nordover og til havs. Dagens forvaltning av kongekrabben er således innenfor målsettingen om å avgrense ytterligere spredning av bestanden. Stillehavsøsters har vært etablert i Danmark en tid, og siden 2006 er det gjort en rekke funn langs den svenske vestkysten, på Skagerrak-kysten og nordover til Hordaland. Arten kan utkonkurrere den europeiske flatøstersen, og kan være bærer av parasittsykdommer som har alvorlig virkning på flatøsters.

Sykdom hos viltlevende akvatisk arter

Nærings- og fiskeridepartementet har ansvaret for sykdom hos villfisk og andre viltlevende akvatisk arter. Sykdommer som kan true en art blir prioritert. De mest aktuelle sykdommene er infeksjonen *Gyrodactylus salaris* hos atlantisk laks, krepsepest hos edelkreps, og parasittsykdommene bonamiose og marteiliose hos europeisk flatøsters.

Krepsepest kan føre til total utryddelse av edelkrepsbestanden i et vassdrag. Signalkreps, som er en fremmed art i Norge, kan være smittet uten å bli syk. Ulovlig utsetting av signalkreps eller flytting av båter og utstyr som har vært brukt i smittede vassdrag, gir økt risiko for smittespredning. I 2014 ble det påvist krepsepest på signalkreps i Haldenvassdraget. Sykdommen vil sannsynligvis utrydde edelkrepsen i Rødenessjøen og utgjør en spredningsrisiko for resten av vassdraget.

Infeksjon med *Gyrodactylus salaris* kan føre til at hele bestander av villaks i elver går tapt. Parasitten angriper ikke laks i sjø. Det er fram til i dag påvist *Gyrodactylus salaris* i 50 vassdrag i Norge. Per 1. mai 2015 er 19 vassdrag friskmeldt etter behandling. Ytterligere 20 vassdrag er behandlet og foreløpig ikke friskmeldt, mens ni vassdrag er infiserte. Ny smitte er påvist i Ranaelva i 2014. Alle oppdrettsanlegg er smittefrie.

Trygg sjømat

Rent hav er en forutsetning for trygg sjømat. Kunnskap om fremmedstoff i havet er nødvendig for å dokumentere at sjømaten er trygg. Langtransportert forurensning er hovedutfordringen, men også lokal forurensning påvirker marint miljø og mattrygghet. Forurensning i norske havområder overvåkes årlig. Innsatsen blir koordinert og integrert gjennom arbeidet med forvalt-

ningsplan for norske havområder og en egen overvåkingsgruppe.

NIFES (Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning) har kartlagt nivå av fremmedstoff for flere viktige kommersielle villfiskarter gjennom basisundersøkelser. Kunnskapen gir vitenskapelig grunnlag for arbeid med risikovurderinger og tilpasning av regelverk på sjømatområdet. Å sikre kunnskap gjennom å videreføre basisundersøkelser og årlige oppfølgingsprøver er høyt prioritert.

Norge har en gunstig situasjon sammenlignet med andre land når det gjelder smittestoff og fremmedstoff i sjømat. Funnene i norsk sjømat ligger med få unntak lavere enn grenseverdiene som er fastsatt i internasjonalt regelverk for handel med mat. Unntakene gjelder innholdet av dioksin og dioksinlignende PCB i torskelever fra kystnære farvann og blåkveite i to mindre områder utenfor Nordland, dessuten kvikksølv i brosme-filet fra Hardangerfjorden og kadmium i taskekrabbe fra Saltenfjorden og nordover.

Innholdet av miljøgifter i fisk varierer mye mellom arter og mellom enkeltfisk. Forvaltningen har god dokumentasjon på innhold av miljøgifter i oppdrettsfisk og i de aller viktigste kommersielle artene som høstes. Det er begrensede kunnskaper om de resterende arter i havrommet og artene i kystsonen. Vi vet også for lite om miljøvirkninger av nye gifter i marint miljø og virkningen av kombinasjon av flere stoffer. Det er mangelfull kunnskap om hvordan totalbelastningen av stoffer som f.eks. plast, tungmetaller, radioisotoper, organiske miljøgifter og oljekomponenter påvirker økosystemer.

De fleste miljøgiftene i oppdrettsfisken kommer gjennom fôret. Innholdet av miljøgifter i fôret er regulert ved grenseverdier både på fôrråvarer og ferdig fôr. Nye fôringredienser kan endre fremmedstoffinnholdet og påvirke næringsopptaket fra fôr. Utfordringer knyttet til nye fôrråvarer er et prioritert forskningsområde.

Forvaltningen trenger også kunnskap om hvordan belastning av næringssalter og fremmedstoff fra et oppdrettsanlegg påvirker miljøet og artene rundt.

Vannforvaltning

Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Havforskningsinstituttet, Mattilsynet, Norges geologiske undersøkelse og Direktoratet for mineralforvaltning deltar i arbeidet med å følge opp vannforskriften. En del av arbeidet er å oppdatere regionale forvaltningsplaner og tiltakspro-

gram. Målet er å sikre miljøtilstanden i alle vannforekomster i Norge, langs kysten og ut til én nautisk mil utenfor grunnlinjen.

Klima og utslipp

Klimatilpasning

Marint miljø, fiskeri og havbruk blir påvirket av klimaendringene. Fiskeri- og havbruksforvaltningen må tilpasse seg nye betingelser. Både i programmer finansiert av Norges forskningsråd og ved Havforskningsinstituttet er det en omfattende forskningsinnsats for å få mer kunnskap om rollen havet har i klimasystemet og konsekvenser av klimaendringer for marine økosystem og ressurser. Forskningen viser at en rekke ulike klimafaktorer vil påvirke marine organismer.

Utslippsreduksjoner

Klimaendringene har forsterket behovet for reduserte utslipp av klimagasser og partikler, mer energieffektive fiskefartøy og fangstmetoder. Dagens redskapsregler kan imidlertid være til hinder for bruk av energieffektive fangstmetoder. Det pågår derfor et arbeid for å vurdere om redskapsreglene kan gjøres mer fleksible. For å høste erfaringer gis det i enkelte fiskerier dispensasjoner for at kvoter fiskes med annet redskap enn det som ellers er tillatt. Dette kan være god miljøpolitikk, og kan i visse tilfeller også gi muligheter for bedre lønnsomhet i flåten. I 2013 ble det publisert et omfattende materiale om hvordan havoppvarmingen siden 1980-tallet har påvirket utbredelse og produktivitet i fiskebestandene. En stor del av dette materialet er også referert i FNs klimapanelers delrapport II som ble offentliggjort 31. mars 2014. For eksempel har nordøstarktisk torsk i Barentshavet en rekordhøy gytebestand og med en rekordhøy nordlig fordeling, noe som delvis kan tilskrives klimaendringer og delvis en vellykket forvaltning i samarbeid med Russland.

Det er et omfattende arbeid å undersøke virkningene av havforsuring på nøkkelartene i næringskjeden. Eksempler på slike arter er raudåte, krill, hummer, makrell, sild, torsk, flere typer plantep plankton, kamskjell og dypvannskoraller. De første resultatene fra disse forsøkene kom i 2012 og 2013 og viser at noen organismer som hummer og kamskjell blir negativt påvirket, mens det ennå ikke er blitt observert negative følger for arter som krill og raudåte.

Bedre utnyttelse av marine ressurser

Hindre utkast, matsvinn, utnytte restråstoff

Utkast av fisk er sløsing med mat. Arbeidet for å forhindre utkast av fisk har lenge stått høyt på den nasjonale dagsorden. Norge var en av pådriverne for å få vedtatt internasjonale retningslinjer for å regulere bifangst og redusere utkast. FAOs fiskerikomité vedtok slike retningslinjer i 2011. Norge har i mange år påpekt at utkast av fisk i EU-farvann på våre felles ressurser ikke er forenlig med bærekraftig forvaltning. Norge har innført en ilandføringsplikt. Det er derfor positivt at EU nå har besluttet å gradvis innføre et lignende system med regler om landingspåbud.

Høy fiskekvalitet gjennom hele verdikjeden helt ut til forbruker er avgjørende for å forebygge matsvinn. Nærings- og fiskeridepartementet støtter næringens arbeid med kvalitet og matsvinn, bl.a. gjennom opplæring og informasjon.

Restråstoff fra sjømatnæringen er en ressurs. Det meste av restråstoffet fra havbruk og pelagiske fiskerier utnyttes per i dag, mens det for hvitfisk er mulighet for økt utnyttelse. Nærings- og fiskeridepartementet støtter forskning og utvikling som kan øke lønnsomheten i bruken av restråstoff, da dette vil øke utnyttelsesgraden. Dette omfatter også mer avansert utnyttelse av råstoffet, hvor bioteknologi er et sentralt verktøy. Denne type prosjekter støttes i hovedsak gjennom Forskningsrådet, Innovasjon Norge og MABIT.

Påvirkning fra petroleumsvirksomhet

Konsekvensene av forurensning fra oljeindustri er et prioritert forskningsfelt, både når det gjelder akutte utslipp og virkninger av utslipp fra boring av brønner og kontinuerlig store utslipp av produsert vann. Petroleumsindustrien opplyser at det i 2012 ble sluppet ut 130,9 mill. kubikkmeter produsert vann på norsk sokkel. Produsert vann inneholder flere oppløste kjemiske komponenter fra reservoarene, som kan ha en virkning på det marine miljøet.

Norges forskningsråds rapport fra 2012 om langtidsvirkninger av utslipp til sjø fra petroleumsvirksomhet konkluderer med at risiko for langsiktig miljøskade av utslippene er moderat, men de understreker at det er usikkert hvilken innvirkning utslippene har på enkeltindivid i nær-områdene. Rapporten sier videre at vi mangler kunnskap om virkninger på populasjoner og marine samfunn over større områder. Forskning på miljøpåvirkning og langsiktig overvåking av forurensningssituasjonen er derfor viktig. I tillegg

til slik overvåking bidrar Havforskningsinstituttet med miljøovervåking etter akutte utslipp, både nært kysten og på sokkelen. Mattrygghet vil bli inkludert i økende grad i tiden framover.

Støy fra seismiske undersøkelser i forbindelse med leting etter olje og gass under havbunnen skremmer fisken og gir opphav til interessekonflikter mellom sektorene. Erfaring tilsier at samarbeid og god dialog reduserer konfliktnivået.

Påvirkning fra mineralnæringen

Regjeringen har som mål å legge til rette for vekst i mineralnæringen. Sjødeponering av avgang fra gruvedrift og bruk av kjemikalier kan noen steder skape konflikter mellom hensynet til verdiskaping fra mineralutvinningen og andre hensyn, som for eksempel hensynet til truede arter eller andre næringer som sjømatnæringen. Det er derfor viktig med helhetlige avveininger av fordelene og ulempene ved mineralprosjekter. Regjeringen mener det er viktig å utnytte gode mineralforekomster og legge til rette for nye, langsiktige arbeidsplasser og verdiskaping innenfor mineralnæringen. Det stilles strenge krav til miljømessig forsvarlig mineralutvinning i Norge. En forutsetning for bruk av sjødeponi er at det stilles strenge krav til miljøovervåking. Konsekvenser for sjømattrygghet skal også vurderes. Regjeringen godkjente 17. april 2015 reguleringsplanen for Engebøfjellet i Naustdal og Askvoll kommuner. Engebøprosjektet er det største planlagte mineralprosjektet i Norge og kan totalt gi 300 langsiktige arbeidsplasser i Sunnfjordregionen.

Mineralnæringen – gruveoppyrdding

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er statens fagetat for forvaltning og utnyttelse av mineralressurser. Dette omfatter også oppfølging av eventuell forurensning etter tidligere gruvedrift. Ett av etatens hovedmål er å redusere miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak. DMF arbeider med tiltak for å begrense forurensningen etter tidligere gruvedrift på Løkken, i Folldal og i Sulitjelma.

Miljødirektoratet har fastsatt en handlingsplan for forurensningstiltak i gruveområder med antatt størst forurensningsrisiko. DMF har siden 1989 gjennomført tiltak i disse områdene, og tungmetallavrenningen av kobber og sink er blitt vesentlig redusert i perioden. DMF vurderer i samarbeid med Miljødirektoratet ytterligere til-

tak i disse og andre områder hvor det har vært mineralutvinning.

Løkken

Miljødirektoratet har gitt Nærings- og fiskeridepartementet pålegg om å iverksette forurensningsbegrensende tiltak ved Løkken Gruver. Arbeidet med å utrede alternative forurensningsbegrensende tiltak har pågått i mange år. DMF har vurdert og sammenlignet alternative rensetekniske løsninger som kan oppfylle miljøkravene i pålegget fra Miljødirektoratet. Miljødirektoratet ga i mai 2014 tilslutning til tiltaksplan for Løkken. DMF har ansvar for gjennomføring av tiltaksplanen. I 2014 er det utført supplerende kartlegging for å øke kunnskapen om de ulike delområdene før tiltakene detaljprosjekteres og gjennomføres. I 2015 er det gjennomført undersøkelser for å få kunnskap om grunnvannets rolle for spredning av forurensingen. Det er etablert kanal for rensing vann tatt fra Fagerlivatnet og det er gjort forarbeid i forbindelse med rehabilitering av pumpestasjon ved Wallenberg.

Folldal

Nærings- og fiskeridepartementet er pålagt å gjennomføre tiltak for å redusere forurensningen fra gruveområdet i Folldal. Målingene viser at metallavrenningen fortsatt ligger over kravet fra forurensningsmyndighetene. I 2014 har DMF arbeidet med en helhetlig tiltaksplan for Folldal. Arbeidet har bestått av forberedende og kartleggende undersøkelser i flere parallelle delprosjekter. DMF vil oversende forslag til tiltaksplan for Folldal til Nærings- og fiskeridepartementet i desember 2015.

Sulitjelma

I Sulitjelma er utslippene av kobber til innsjøen Langvatnet fortsatt høyere enn kravene fra Miljødirektoratet. Etter pålegg fra Miljødirektoratet har DMF i 2014 fortsatt arbeidet med overvåkingen av vannkvaliteten som også inkluderte biologiske undersøkelser. Hovedprioritet for arbeidet har vært å kartlegge kilder og disse kildenes betydning for metalltransporten ut i Langvatnet. I tillegg er også kontrollmålingsprogrammet for Sulitjelma revidert. Resultatene fra dette arbeidet legges til grunn i det videre tiltaksplanarbeidet. DMF skal etter planen oversende forslag til tiltaksplan i Sulitjelma til Nærings- og fiskeridepartementet i desember 2015.

Søve

Nærings- og fiskeridepartementet fikk i mars 2014 pålegg av Statens strålevern om å gjennomføre opprydding av radioaktive masser etter gruvevirksomheten ved Søve. Oppryddingen skal gjennomføres i tråd med foreliggende tiltaksplan. Nærings- og fiskeridepartementet tar sikte på å gjennomføre oppryddingen så snart det lar seg gjøre.

Miljøtiltak Raufoss

Miljøtiltakene som med statlig støtte er gjennomført i Raufoss Industripark siden 2004, har ført til en betydelig forbedring av miljøkvaliteten i parken. Overvåking viser at vannkvaliteten i Hunnselva er forbedret de siste årene, og at miljøpåvirkningen fra industriparken er betydelig redusert. Oppryddingsprosjektet på Raufoss har oppfylt alle tidligere gitte pålegg fra Miljødirektoratet og miljømålene som er satt. Prosjektet er nå gått over i en overvåkingsfase. I oktober 2012 kom Miljødirektoratet med nye pålegg overfor Raufoss Næringspark ANS hovedsakelig knyttet til miljøovervåking og rapportering. Fortsatt vil det være behov for overvåking av Hunnselva og oppfølging og videre drift av enkelte tiltak i industriparken der det pumpes opp og renses forurenset vann. Det kan også komme ytterligere miljøforpliktelser knyttet til historisk relatert forurensning.

Maritim næring

MAROFF-programmet og Skattefunn-ordningen bidrar til å realisere regjeringens maritime satsing for fremme av miljøvennlig verdiskaping. Miljø er ett av de hovedprioriterte områdene i MAROFF-programmet. I 2014 ble det satt av totalt 85 mill. kroner til miljøprosjekter gjennom disse ordningene.

Miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge skal bidra til å kommersialisere forskningsprosjekter innen miljøteknologi ved å gi investeringsstilskudd til pilot- og demonstrasjonsprosjekter i alle typer bedrifter. Prosjekter i maritim sektor har fått tilsagn om støtte på 78,3 mill. kroner de første fem årene som Miljøteknologiordningen har vært i drift. Om lag 70 pst. av tildelingen har gått til klimarelevante prosjekter.

Romfart

Satellittovervåking spiller en stor og økende rolle innenfor klima- og miljøpolitikk. Satellitter gjør

det mulig på en kostnadseffektiv måte å gjøre observasjoner over store områder, samtidig som det enkelt kan gjøres sammenliknbare målinger over tid. Dette har verdi for forståelsen av langsiktige og komplekse endringsprosesser, men også for mer operativ overvåking og myndighetsutøvelse. Det gjøres i dag satellittmålinger av de fleste forhold som påvirker verdens klima. Satellittovervåking har også stor betydning for overvåking av bl.a. langtransportert forurensning, oljesøl, ulovlig fiske, avskoging og forørkning. Norge deltar i den europeiske romorganisasjonen ESAs arbeid med å utvikle nye satellitter for klima- og miljøforskning.

Norge har også et mangeårig samarbeid med Canada om radarsatellitter. Bilder fra disse satellittene er i dag et uunnværlig verktøy for overvåking av oljesøl og ulovlig fiske i havområdene der Norge har forvaltningsansvar. Kongsberg Satellite Services er en ledende internasjonal leverandør av satellittbasert oljesølovervåking.

Handelspolitikk

Sammen med de øvrige EFTA-statene (Island, Liechtenstein og Sveits) har Norge utarbeidet bestemmelser om handel og bærekraftig utvikling som legges fram i alle frihandelsavtaleforhandlinger. Kapitlet om bærekraftig utvikling inneholder bestemmelser knyttet til miljø og arbeidstakerrettigheter. I forhandlinger med land hvor avskoging er en problemstilling foreslår EFTA bestemmelser om bærekraftig skogforvaltning. Ved forhandling av tidligere inngåtte EFTA frihandelsavtaler har Norge som mål å få inn et kapittel om bærekraftig utvikling.

Den OECD-tilknyttede eksportfinansieringsavtalen regulerer betingelsene for GIEK og Eksportkreditt Norge AS sine garantier og lån, f.eks. minstenivå for renter og maksimale løpetider. I avtalen legges det til rette for grønn energi ved at eksportkontrakter som faller innenfor virkeområdet til klimasektoravtalen, kan tilbys gunstigere finansieringsvilkår (hovedsakelig lengre nedbetalingstider) enn øvrige eksportkontrakter. OECD har også egne retningslinjer for vurdering og håndtering av risiko for negativ miljøpåvirkning i offentlige eksportlån og -garantier. Eksportkreditt Norge AS og GIEK følger disse retningslinjene, og aktsomhetsvurderinger knyttet til miljøpåvirkning utgjør en integrert del av virksomhetenes utlåns- og garantivirksomhet. Nærings- og fiskeridepartementet deltar i OECDs eksportfinansieringsgrupper og deltar blant annet

i arbeidet med utvikling av retningslinjene på miljøområdet.

GIEK og Eksportkreditt Norge AS bidro til finansieringen av flere eksportkontrakter innenfor fornybar energi i 2014. Per 31. desember 2014 hadde for eksempel GIEK 5,2 mrd. kroner i utestående garantier og tilbud til prosjekter innenfor fornybar energi. Det vises for øvrig til omtale av Regjeringens oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nr. 61 (2014–2015) i Prop. 119 S (2014–2015) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2015*, om iverksatte tiltak som kan bidra til økte investeringer i fornybar energi.

Prioriteringer 2016

Forskning og innovasjon

Nærings- og fiskeridepartementet vil bidra til å utvikle og ta i bruk miljøteknologi og mer miljøvennlige varer og tjenester. Målgruppen for miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge er bedrifter i hele landet som skal igangsette pilot- og demonstrasjonsprosjekter innenfor miljøteknologi. Det kan gis tilskudd til prosjekter som sikter mot kommersialisering av ny miljøteknologi, inkludert investeringsstøtte til pilot- og demonstrasjonsanlegg.

Fiskeri og havbruk

I kampen mot ulovlig, uregulert og uregistrert fiske prioriteres målrettet kontroll og samarbeid på tvers av faglige linjer og myndigheter både nasjonalt og internasjonalt.

Fiskeriaktivitetens påvirkning på bunnen og det ytre miljø for øvrig skal reduseres mest mulig, bl.a. gjennom utvikling av mer skånsomme metoder innen alle de viktigste fiskeriteknologiene.

Tap av potensielt råstoff skal reduseres gjennom å redusere utkast av fisk og økt utnyttelse av restråstoffet.

Havbruksnæringsens potensial for økt sjømatproduksjon skal utnyttes innenfor bærekraftige rammer. Det legges derfor vekt på tiltak som bidrar til å løse utfordringene med lakselus, både gjennom forvaltningstiltak og stimulering til utvikling og implementering av nye teknologiske løsninger og driftskonsepter.

Implementeringen av miljøindikatoren for lakselus slik den er beskrevet i stortingsmeldingen for vekst i lakse- og ørretnæringen vil være viktig i 2016. Det samme vil implementeringen av forskriften for pålagt utfisking av rømt oppdrettsfisk ut fra prinsippet om at forurenser betaler.

Sjømat

For å dokumentere at sjømaten er trygg overvåkes innholdet av fremmedstoffer i sjømat (inkludert oppdrettsfisk) fra norske kyst- og havområde, gjennom omfattende basisundersøkelser, årlige oppfølgingsprøver og stikkprøvebasert overvåking.

De fleste miljøgiftene i oppdrettsfisken kommer gjennom føret. Innholdet av miljøgifter i føret er regulert ved grenseverdier både på fôrråvarer og ferdig fôr. Nye føringredienser kan endre fremmedstoffinnholdet og påvirke næringsopptaket fra fôr. utfordringer knyttet til nye fôrråvarer er derfor et prioritert forskningsområde.

Maritime næringer

Et grønt skifte innen norsk maritim næring er viktig for norsk klima- og miljøpolitikk, og kan styrke verdiskapingen i norsk maritim næring og gi konkurransefortrinn.

Regjeringen la i mai 2015 fram sin maritime strategi som tydeliggjør regjeringens satsing på den maritime næringen. Miljø er et av åtte prioriterte satsingsområder. Regjeringen vil stimulere til grønn vekst for norsk maritim næring og økt bruk av miljøteknologiske løsninger, samt mer miljøvennlig drivstoff for skip. Regjeringen har i 11 tiltak konkretisert hvordan målet skal nås. Regjeringen vil bl.a. videreføre og videreutvikle virkemidler som understøtter FoU, pilotering og kommersialisering av løsninger for en mer miljøvennlig skipsfart. Regjeringen vil i tillegg legge opp til å forhandle med næringsorganisasjonene om en ny avtale som grunnlag for videre fritak for NO_x-avgift etter 2017 og legge til rette for at Sjøfartsdirektoratet styrker sin kompetanse på nye klimavennlige løsninger for skipsfarten.

Olje- og energidepartementet og Enova har inngått en tilleggsavtale om forvaltningen av midlene i Energifondet, hvor Enovas mandat er utvidet til å omfatte energi- og klimatiltak i transportsektoren. Maritime prosjekter er prioritert under Enovas satsing på transportsektoren.

Skipsfarten har i de senere år blitt underlagt et strengere internasjonalt regime med regler som begrenser utslipp til luft og vann. Internasjonalt har innstramning av miljøregelverket kombinert med endringer i markedsbetingelser gjort miljøinvesteringer mer attraktive. Det er også en økende erkjennelse av at energieffektive og miljøvennlige skip vil klare seg bedre i framtidens konkurranse. Arbeidet med å videreutvikle et klimagode og miljøvennlig internasjonalt regelverk i FNs sjø-

fartsorganisasjon IMO vil være et prioritert område.

Mineralnæringen

Direktoratet for mineralforvaltning (DMF) skal arbeide for at Norges mineralressurser forvaltes og utnyttes til det beste for samfunnet. Dette omfatter også å sørge for forsvarlig og bærekraftig forvaltning av mineralressurser og redusere

miljømessige konsekvenser av tidligere mineraluttak.

Nærings- og fiskeridepartementet prioriterer å få utarbeidet helhetlige tiltaksplaner for opprydding etter gruvevirksomhet i Folldal og i Sulitjelma. Forslag til tiltaksplan for forurensningssituasjonen i Folldal og Sulitjelma skal etter planen oversendes Nærings- og fiskeridepartementet i desember 2015. Videre skal arbeide med gjennomføring av konkrete tiltak på Løkken og opprydding på Søve prioriteres.

7 Likestilling

I dette kapitlet omtales status, virkemidler og tilstandsrapportering for likestilling på Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde.

Likestilling i norsk næringsliv

I dag er to av tre kvinner sysselsatte, og kvinner er i flertall innenfor høyere utdanning. Det er likevel store kjønnsforskjeller i utdannings- og yrkesvalg som innebærer at kvinner utgjør en uutnyttet ressurs blant ledere, styrerepresentanter, entreprenører og eiere i næringslivet. Dette er også bakgrunnen for at kvinner utgjør en definert målgruppe.

Virkemidler for likestilling på Nærings- og fiskeridepartementets område

De næringsrettede virkemiddelaktørene Innovasjon Norge, Siva SF og Norges forskningsråd er gitt et særskilt ansvar for å tilrettelegge og styrke kvinners deltakelse og posisjon i næringslivet. Aktørene skal bl.a. bidra til å få flere kvinner inn i lederstillinger, bli styremedlemmer, satse på egne bedrifter eller en næringsrettet forskerkarriere. Andre virkemidler innenfor Nærings- og fiskeridepartementets ansvarsområde har også betydning i likestillingssammenheng. Det gjelder bl.a. tilskudd til organisasjonen Ungt Entreprenørskap.

Innovasjon Norge

I 2014 bidro Innovasjon Norge med 2,1 mrd. kroner til kvinnerettede prosjekter og bedrifter gjennom sine virkemidler. Det utgjorde om lag 32 pst. av Innovasjon Norges samlede bevilgninger.

Selskapets integrerte satsing *Kvinner i næringslivet* omfatter tiltak for mobilisering av kvinner i næringslivet gjennom Innovasjon Norges generelle tjenestetilbud. Gjennom dialogen med kundene utfordres bedrifter og gründere på betydningen av bedre kjønnsmessig balanse, og i enkelte saker stiller Innovasjon Norge krav om økt kvinneandel i ledelse og i styrer. Det rettes

spesiell oppmerksomhet mot tjenester og sektorer med lav kvinneandel.

I regjeringens gründerplan *Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser* foreslås det å opprette et program, *Vekst*, under Innovasjon Norge som skal være et spisset mobiliseringstiltak for å fremme lovende gründere med flerkulturell bakgrunn, lovende kvinnelige gründere og andre grupper som er underrepresentert blant norske gründere.

Det er få kvinner i Norge som velger å bli gründere. Mange kvinner arbeider innenfor helse- og omsorgstjenester, og har betydelig kompetanse. Denne kompetansen kan være et godt utgangspunkt for entreprenørskap og næringsutvikling. En styrking av gründerrettede tiltak som treffer sektoren kan dermed bidra både til nødvendig fornyelse og omstilling, og til flere kvinnelige gründere. Regjeringen vil styrke bevilgninger til forsknings- og utviklingskontrakter i Innovasjon Norge til prosjekter i helse-, pleie- og omsorgstjenesten.

Siva SF

2013 var siste året med en øremerket bevilgning til programmet *Kvinnovasjon* (kvinner og entreprenørskap), som ble finansiert over budsjettet til daværende Kommunal- og regionaldepartementet. I perioden 2006–2013 har Siva benyttet totalt 65 mill. kroner til denne satsingen. For 2014 la Kommunal- og moderniseringsdepartementet til grunn at eventuelle tiltak rettet mot kvinner skulle inngå i ordinær programvirksomhet. Det ble derfor ikke satt av egne midler til Kvinnovasjon for 2014. Siva rapporterer om andel målbedrifter med kvinner i ledende stillinger i sine innovasjonsprogrammer. I inkubasjonsprogrammet har denne andelen økt fra 20 pst. av bedriftene som var i programmet ved utgangen av 2013 til 24 pst. av bedriftene som var i programmet ved utgangen av 2014. Det fremgår også at det var flest kvinnelige ledere som gründer og færrest som styreleder. I næringshageprogrammet var tilsvarende andel 26 pst. av målbedriftene ved utgangen av 2013 og nesten 30 pst. ved utgangen av 2014.

Norges forskningsråd

Forskningsrådet har vedtatt en policy for kjønnsbalanse og kjønnsperspektiver i forskning og innovasjon for perioden 2013–2017. Det er satt et mål om minst 40 pst. kvinneandel blant prosjektledere i nye prosjekter innen utgangen av 2017. Det ble gitt støtte til 17 nye Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) i 2014, hvorav seks sentre ledes av kvinner. Programmet for kjønnsbalanse i faglige toppstillinger og forskningsledelse (BALANSE) lyste ut nye 30 mill. kroner i 2014. Forskningsrådet deltar aktivt i nasjonale og internasjonale nettverk for å styrke kjønnsdimensjonen i forskning.

Ungt Entreprenørskap

Ungt entreprenørskap er en organisasjon som gjennom skoler og utdanningsinstitusjoner kan gi barn og unge et entreprenørskapstilbud. To av programmene til Ungt entreprenørskap, *KAN-programmet* og *Jenter og ledelse*, er spesielt rettet mot jenter og har et tredelt mål:

- motivere og engasjere jenter til i større grad å ta lederroller og styreverv i arbeidslivet
- få flere jenter til å bli gründere
- bidra til å styrke likestillingen i arbeids- og næringslivet

I regjeringens gründerplan *Gode ideer – fremtidens arbeidsplasser* foreslås en styrking av Ungt Entreprenørskap for å gi flere unge kvinner erfaring med entreprenørskap og nettverksbygging gjennom programmet.

Likestilling og mangfold i eierskapsforvaltningen

Nærings- og fiskeridepartementet forvalter statens eierinteresser i 28 selskaper, hvorav sju allmennaksjeselskaper, 13 heleide aksjeselskaper, to statsforetak, ett særlovselskap, fire deleide aksjeselskaper og ett aktiebolag (registrert i Sverige).

I henhold til statens prinsipper for god eierstyring skal styresammensetningen være kjennetegnet av kompetanse, kapasitet og mangfold ut fra det enkelte selskapets egenart. Dette vektlegges når departementet foreslår og velger personer i selskapenes styre.

Med utgangspunkt i de grunnleggende kompetansebehovene vil departementet bidra til at det enkelte styre representerer et relevant mangfold,

bl.a. når det gjelder geografisk tilhørighet, alder, kulturell og erfaringsmessig bakgrunn.

Departementet vil tilstrebe mest mulig lik representasjon mellom kjønnene ved styreutvelgelse. Regjeringen har ambisjon om å øke andelen kvinnelige styreledere.

Ulik kompetanse og erfaring kan bidra positivt til et selskaps utvikling. Dette kan styrke selskapets nyskapingsevne og gjøre selskapet bedre rustet til å møte utfordringer og dermed bidra til en mer lønnsom utvikling. Selskaper bør derfor være bevisst verdien av mangfold i organisasjonen. Det er en sentral lederoppgave at likestilling og mangfold er solid forankret i selskapenes personalpolitikk. Gjennom Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap* kommuniserer staten som eier forventninger om at selskapene ivaretar mangfold og likestilling.

Det forventes av styrene at personalpolitikken preges av inkludering og mangfold og at selskaper med statlig eierandel har etablert strategier og gjennomfører tiltak for å fremme mangfold og likestilling i virksomheten.

Det er fortsatt få kvinner i ledende posisjoner i norske selskaper, samtidig som andelen kvinner som tar høyere utdanning i Norge utgjør mer enn halvparten. Rekruttering av kvinner til lederstillinger er en oppgave for selskapenes styre og administrasjon. For selskapene vil det være viktig å legge strategier for hvordan den beste kompetansen kan benyttes, inklusiv hvordan det kan legges til rette for å få flere kvinnelige toppledere. Nærings- og fiskeridepartementet tar opp temaet mangfold og likestilling som del av eierdialogen. Bl.a. avholdt departementet i august 2015 et møte med styreledere i statlig eide selskaper hvor det ble redegjort for statens forventninger til selskapenes arbeid med mangfold og likestilling, og hvor det ble utvekslet erfaringer på hvordan styrene og selskapene arbeider på dette området.

Likestilling og mangfold i Nærings- og fiskeridepartementet

Likestillingsloven § 1 a, diskrimineringsloven § 3 a og diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 3 pålegger statlige virksomheter en aktivitetsplikt. Aktivitetsplikten innebærer at statlige virksomheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering. I tillegg skal virksomhetene redegjøre for iverksatte og planlagte tiltak. Aktivitets- og redegjørelsesplikten gjelder kjønn, nedsatt funksjonsevne, etnisitet, religion m.v.

Rapportering for Nærings- og fiskeridepartementet 2014

Nærings- og fiskeridepartementet ble etablert 1. januar 2014 og det er derfor ingen sammenlign-

bare tall fra tidligere år. Tabellen nedenfor viser kjønnsbalanse og status for likelønn for ulike stillingsgrupper.

Tabell 7.1 Nærings- og fiskeridepartementet – kjønnsbalanse og status

	Kjønnsbalanse i antall og pst.				Kvinnerns lønn i pst. av menns
	År	Menn pst.	Kvinner pst.	Antall totalt	
Totalt i Nærings- og fiskeridepartementet ¹	2014	44	56	344 ²	96,5
Departementsråd	2014	100	0	2	0
Ekspedisjonssjef (avdelingsleder)	2014	62,2	37,8	8	99
Kommunikasjonssjef	2014	50	50	2	–
Avdelingsdirektør ²	2014	49	51	45	98
Spesialrådgiver	2014	2	0	2	0
Underdirektør	2014	58	42	19	99,2
Fagdirektør	2014	44	56	18	95,7
Prosjektleder	2014	100	0	3	0
Seniorrådgiver	2014	48	52	151	97,8
Rådgiver	2014	31	69	55	101,2
Seniorkonsulent	2014	0	100	4	100
Førstekonsulent	2014	17	83	29	107

¹ Inkluderer fast ansatte, vikarer, engasjementer og andre på midl vilkår. Inkluderer ikke 31 ansatte som er i permisjon m/u lønn, uførepensjon eller ekstern hospitering.

² Tall fra departementets personalsystem per 31. desember 2014.

³ Avdelingsdirektører med personalansvar.

Departementet er opptatt av å ha en rimelig kjønnsbalanse. I dag er 56 pst. av departementets ansatte kvinner. Innenfor stillingsgruppene avdelingsdirektør og underdirektør er det omtrent samme antall kvinner og menn. Det er betydelig flere kvinnelige rådgivere og førstekonsulenter enn menn. Innenfor fagdirektører og seniorrådgivere er det et knapt flertall av kvinner. Det er bare menn som har stillingstittel som prosjektleder og spesialrådgiver. I stillingsgruppen ekspedisjonssjef er det overvekt av menn.

For hele departementet utgjorde kvinners lønn 96,5 pst. av menns lønn. Kvinner hadde i gjennomsnitt nokså lik lønn som menn i de fleste kategoriene, men ligger noe under i stillingskategorier som fagdirektør og seniorrådgiver, og noe over i stillingsgrupper som førstekonsulent og rådgiver. Innenfor kategoriene avdelingsdirektører og ekspedisjonssjefer var gjennomsnittslønnen blant kvinner henholdsvis 98 og 99 pst. av menns lønn.

Tabell 7.2 Nærings- og fiskeridepartementet – andel ansatte i deltid, midlertidig, foreldrepermisjon og sykefravær

	Antall tilsatte	Deltid		Midlertidig ansettelse		Foreldrepermisjon		Legemeldt sykefravær	
		M (pst.)	K (pst.)	M (pst.)	K (pst.)	M (pst.)	K (pst.)	M (pst.)	K (pst.)
2014	344	0,6	2,6	1,7	2	24	76	1,3	4,7

Tabellen viser at hoveddelen av de ansatte jobbet fast i heltidsstillinger. Det er flest kvinner som arbeidet deltid og noe overvekt av kvinner som jobbet midlertidig. Det er flest kvinner i foreldrepermisjon og med legemeldt sykefravær.

Lønns- og arbeidsvilkår

I 2014 var gjennomsnittslønnen for kvinnene 96,5 pst. av gjennomsnittslønnen for menn. Dette skyldes bl.a. at kvinner er overrepresentert i stillingsgrupper der det ikke kreves høyere utdanning. I tillegg kommer ansiennitet og markedsforhold, som kan bidra til lønnsforskjeller innen samme stillingskode.

I forbindelse med de lokale lønnsforhandlingene ble det utarbeidet oversikter over lønn på alle nivå, fordelt på kvinner og menn, som del av underlagsmaterialet for å klarlegge eventuelle forskjeller.

Det tast sikte på mest mulig jevn fordeling av kjønn ved tilsetting i lederposisjoner og det tilstrebes mest mulig jevn kjønnsfordeling på stillingskoder og lønn ut fra kvalifikasjoner, oppgaver og ansvar.

Rekruttering

Nærings- og fiskeridepartementet har annonsert ledige stillinger i departementenes fellesannonse hvor det framgår at den statlige arbeidsstyrken i størst mulig grad skal gjenspeile mangfoldet i samfunnet. Alle kvalifiserte kandidater blir oppfordret til å søke jobb i staten. Flere kvinner enn menn ble tilsatt i 2014.

Til topplederstillinger sørges det for at aktuelle kvalifiserte kvinner finnes blant søkerne. For øvrig følges statens prosedyrekrav for rekruttering til disse stillingene.

Departementet har som mål å ha minst 40 pst. kvinner i lederposisjoner. I 2014 var 48 pst. av alle ledere med personalansvar kvinner.

Nærings- og fiskeridepartementet har en likestillingstillitsvalgt i Innstillingsrådet som uttaler seg om tilsettinger i departementet.

Det er laget rutiner for å vurdere om kvalifiserte søkere til en stilling som oppgir å ha nedsatt funksjonsevne, blir innkalt til intervju. Departementet deltok for tredje gang i Fornyings- og administrasjonsdepartementets traineeprogram for personer med høyere utdanning og nedsatt funksjonsevne for 2013–2014. Denne ordningen gjennomføres annethvert år og departementet vil også delta for 2015–2016.

Nærings- og fiskeridepartementet er en IA- virksomhet. Departementet har iverksatt tiltak som ergonomisk utforming av arbeidsplassen, fleksible ordninger som hjemmekontor og trening i arbeidstiden, samt universell utforming av lokaler. Departementet har også planlagt å tilby en IA-plass i samarbeid med NAV.

Departementet har utarbeidet rutiner som sørger for at det blir innkalt minst én søker med minoritetsbakgrunn til intervju for hver stilling som utlyses, under forutsetning av at søkeren er kvalifisert for stillingen. I departementets elektroniske rekrutteringssystem er det lagt til rette for at søkere kan opplyse om de har minoritetsbakgrunn.

Vern mot trakassering

Nærings- og fiskeridepartementet har nulltoleranse mot trakassering og mobbing på arbeidsplassen. Medarbeiderundersøkelser, medarbeidersamtaler og oppfølgingssamtaler gjennomføres jevnlig. Nærings- og fiskeridepartementet har utarbeidet egne varslingsrutiner.

Utviklingsmuligheter

Den faglige og personlige kompetansen blant de ansatte skal være best mulig tilpasset departementets mål og oppgaver. Medarbeiderne i departementet, uavhengig av kjønn, har mange muligheter for faglig og personlig utvikling gjennom arbeidsoppgaver, deltakelse på konferanser, kurs, seminarer, stipendordning osv.

Departementet har etablert «medarbeidergjennomgang» i de ulike ledergruppene som skal

sikre at alle medarbeidere blir sett på tvers av organisasjonen, og skal gjøre lederne bedre til å veilede ved å få med seg et utviklingsråd inn i medarbeidersamtalene. Den årlige medarbeidersamtalen og oppfølgingssamtalen gir muligheter til å drøfte individuelle kompetansehevede tiltak.

Nærings- og fiskeridepartementets etater

Tabellen nedenfor gir en tilstandsrapport om kjønn for de største etatene under Nærings- og fiskeridepartementet. For en nærmere beskrivelse av hver enkel etat og ytterligere seks mindre etater vises til de underliggende etaters årsrapporter.

Tabell 7.3 Tilstandsrapportering for etater under Nærings- og fiskeridepartementet – kjønn¹

Etat	År	Kjønnsbalanse		Tot. antall	Kvinner	Deltid pst.		Midl. ans. pst.		Foreldre- perm. pst.		Legem. sykefravær pst.	
		M pst.	K pst.		lønn i pst. av menn	M	K	M	K	M	K	M	K
Sjøfarts- direktoratet	2014	26,5	37,5	333	83	0,3	1,8	0,9	0,6	0,3	1,2	1,4	1,4
	2013	63	37	329	83	1	3,6	2	3	0	1,5	2	2
Brønnøysund- reg.	2014	40	60	579	83,1	0,2	2,8	1	3,6	0	1,6	2,3	7
	2013	41	59	564	86	0,4	3	1,6	3,5	0	1,6	3	6
NGU	2014	63	37	225	90	4,9	4,9	4	3,6	0,2	0,6	1,2	1,8
	2013	63	37	219	89	4,6	4,1	3,6	4,1	0,4	0,4	1,6	1,1
Patentstyret	2014	38,3	61,7	266	87,2	1	21,3	1	1,8	0	3	2,7	4,2
	2013	39	61	267	86	4	26	0	1	0	4,3	2	7
Justervesenet	2014	70,1	29,9	97	100,8	1	1	1	1	0	2	1,3	6
	2013	69	31	97	100	2	1	3	1	1	1	3,3	4
Fiskeri- direktoratet	2014	54,6	45,4	467	92,9	9,2	4,1	1,9	1,9	1,7	2,2	3,6	6,2
	2013	54,2	45,8	472	91,8	7	20	3	7	1	1,6	5,4	7,2
Havforsk- ningsinst.	2014	62	38	620	89	1	5	8	12	4	11	²	
	2013	61	39	644	88	5	6	11	13	3	8	2	2,7
NIFES	2014	33	67	139	94,9	4	12	16	24	9	7	2,9	3,2
	2013	39	61	134	83	10	16	17	11	8	5	3,9	3,1

¹ Tallene er hentet fra etatenes personalsystemer per 31. desember 2014 og kan derfor avvike fra årsverksopplysningene i kapitelmottalene i proposisjonen, som er hentet fra Statens sentrale tjenestemannsregister per 1. mars 2015.

² Det mangler informasjon om legemeldet sykefravær ved Havforskningsinstituttet for 2014.

For sju av etatene har menn i gjennomsnitt noe høyere lønn enn kvinner, mens det ikke er slike lønnsforskjeller i Justervesenet. Årsakene til lønnsforskjellene er sammensatte, men en viktig faktor er at en betydelig andel kvinner er tilsatt i

stillinger med lavere lønnsnivå. I tillegg kommer ansiennitet og markedsforhold. Alle etatene har som mål å utjevne lønnsforskjellene mellom kvinner og menn.

Når det gjelder deltid, midlertidig ansettelse, foreldrepermisjon og legemeldt sykefravær er det ingen av de sju etatene som peker seg spesielt ut. Patentstyret har en noe høyere andel kvinner som

jobber deltid. Dette skyldes i stor grad midlertidig reduksjon i arbeidstid grunnet omsorgsoppgaver. Legemeldt sykefravær i Patentstyret har gått ned.

8 Oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortinget

Stortinget har vedtatt følgende som følges opp av Nærings- og fiskeridepartementet og som ikke er særskilt omtalt andre steder i proposisjonen.

Vedtak nr. 496 (2013–2014), 16. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen etablere en offentlig løsning med informasjon om eiere av aksjeselskaper som sikrer større åpenhet, med etablering i løpet av 2015.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 261 L (2013–2014), Prop. 94 LS (2013–2014) *Endringer i skatte-, avgifts- og tollavgivninga.*

I Meld. St. 4 (2014–2015) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortings sesjonen 2013–2014* ble det varslet at Nærings- og fiskeridepartementet har startet arbeidet med å etablere en offentlig løsning med informasjon om eiere av aksjeselskaper som sikrer større åpenhet, og at arbeidet skjer i samråd med Finansdepartementet. Som et ledd i arbeidet har Brønnøysundregistrene utredet en løsning som åpner for etablering av elektronisk aksjeeierbok i Altinn. I Prop. 119 S (2014–2015) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2015* framgår det at regjeringen mener at også andre alternativer bør utredes nærmere, og det ble varslet at regjeringen derfor vil utarbeide et høringsnotat med alternative løsninger. Det fremgår videre at en løsning som skal følge opp Stortingets anmodningsvedtak bør utarbeides slik at den på sikt også kan tilpasses det arbeidet som skjer i hvitvaskingslovutvalget. Dette gjør at arbeidet med å etablere en løsning som følger opp Stortingets anmodningsvedtak nr. 496 vil bli noe forsinket.

Regjeringen tar sikte på at høringsnotatet med alternative løsninger sendes til alminnelig høring i løpet av 2015. Etablering av en løsning som sikrer økt åpenhet om eiere av aksjeselskaper vil derfor først kunne skje i 2016. Stortinget vil bli orientert om videre oppfølging av anmodningsvedtaket på egnet måte.

Vedtak nr. 551 (2013–2014), 19. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen om å foreta en gjennomgang av enkeltpersonforetaks rammevilkår som skattemessige betingelser, sosiale rettigheter, forenklingstiltak, tilgang på kapital og det offentlige virkemiddelapparatets innretning og innsats, med sikte på å senere fremme konkrete forslag til forbedringer.»

Regjeringen vil vurdere de skattemessige betingelsene for ulike virksomhetsformer nærmere i skattemeldingen som kommer som oppfølging av Skatteutvalgets rapport, jf. NOU 2014: 13 *Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi.*

Enkeltpersonforetakere omfattes av mange av de sosiale rammevilkårene, unntatt ordningen med feriepenger og ferieloven, arbeidsmiljøloven, ordningen for arbeidsledighet og dagpenger, lønnsgarantiordningen og permitteringsordninger. Næringsdrivende i enkeltpersonforetak har også noe lavere dekkingsgrad av sykepengegrunnet enn lønnstakere. Dette må ses i sammenheng med at trygdeavgiftene (inkludert arbeidsgiveravgift) er høyere for lønnstakere.

Regjeringen har gjennomført 28 forenklingstiltak, hvorav ni store og 19 mindre tiltak. Blant disse er: opphevelse av kravet til originalbilag til reiseregninger, A-ordningen, redusert oppbevaringsplikt for regnskapsmaterieell, innføring av elektronisk skattekort og innføring av et elektronisk kontaktregister i Altinn. Kravene i regelverket er ofte de samme for små og store bedrifter selv om småbedriftene har færre administrative ressurser til å følge opp. Det er derfor de minste bedriftene som, relativt sett, bruker flest ressurser på administrasjon, og som tilsvarende har størst nytte av forenklingarbeidet for næringslivet. Det samme gjelder de effektene som en opprettelse av et regelråd vil gi. Et forenklingstiltak som antas å ha effekt for enkeltpersonforetak er innføring av EUs konsoliderte regnskapsdirektiv. Direktivet har egne forenklete regnskapsregler for såkalte mikroforetak.

Enkeltpersonforetak kan på lik linje med andre organisasjonsformer benytte seg av Innovasjon Norges ordninger og kompetanse- og rådgivningstjenester. Men blant ordningene er det i praksis etablerertilskuddsordningen som er mest aktuell. På et visst punkt retter denne seg, på lik linje med andre ordninger under Innovasjon Norge, i hovedsak mot bedrifter med vekstambisjoner og vekstpotensial. Enkeltpersonforetak uten ambisjoner om å endre selskapsform på sikt, er derfor ikke i primærmålgruppen. Informasjonen som er innhentet i forbindelse med vedtak nr. 551 vil bli brukt som vurderingsgrunnlag til vedtak nr. 552, se nedenfor.

Vedtak nr. 552 (2013–2014), 19. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen vurdere om det bør utvikles et regelverk som etablerer småbedriften som egen juridisk enhet, og i tilfelle hvordan det kan gjøres. I tillegg bes det om at rammebetingelser som er spesielt tilpasset små bedrifter, defineres. Stortinget ber om at det i vurderingen særlig tas hensyn til de små bedriftenes behov for enkle regler som ikke medfører unødvendige administrative byrder, og til likebehandling når det gjelder sosiale rettigheter, skatter og avgifter.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 244 S (2013–2014), jf. Dokument 8:52 S (2013–2014)

I Prop. 1 S (2014–2015) for Nærings- og fiskeridepartementet og Meld. St. 4 (2014–2015) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortings sesjonen 2013–2014* ble det varslet at Nærings- og fiskeridepartementet har startet arbeidet med en vurdering av om det bør utvikles et regelverk som etablerer småbedriften som en egen juridisk enhet. Som ledd i arbeidet gjennomgår departementet selskapslovgivningen som grunnlag for en vurdering av om disse ivaretar behovene til små foretak på en hensiktsmessig måte. Generelt gjelder selskapslovgivningen uavhengig av foretakets størrelse (ansatte, omsetning mv.) og lovene har gjennomgående få bestemmelser som er forskjellige for store og små foretak. Lovene åpner for at det i vedtektene/selskapsavtalen fastsettes unntak fra lovens normalordning på flere områder. Slik sett kan eierne/foretaket tilpasse bestemmelsene til egne behov. Det er noen få unntak/særregler som skiller mellom større og mindre bedrifter. Dette gjelder blant annet regler om bedriftsforsamling, antall styremedlemmer, daglig leder, mulighetene for forenklet saks-

behandling og fravalg av revisjon m.v. I løpet av 2016 skal Nærings- og fiskeridepartementet foreta en evaluering av forenklingene i aksjelovgivning som trådte i kraft 1. juli 2013. Også forslag til andre endringer i aksjelovgivningen vil bli vurdert i forbindelse med en slik evaluering. Stortinget vil bli orientert om videre oppfølging av anmodningsvedtaket på egnet måte.

Vedtak nr. 35 (2014–2015), 25. november 2014

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvilke forutsetninger som må være til stede for at forskningsfartøyene i arktiske farvann i fremtiden samsvarer med de uttalte målsettingene for norsk havforskning, fiskeriforvaltning, klimaovervåking og arktisk forskning.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 41 S (2014–2015), jf. Dokument 3:13 S (2013–2014) *Riksrevisjonens undersøkelse om utnyttelse av infrastruktur til forskning i norske områder i Arktis*.

I oktober 2012 ble det tatt en beslutning om å igangsette prosessen med anskaffelse av nytt isgående fartøy, jf. Prop S 1 (2012–2013) for Fiskeri- og kystdepartementet. Fartøyet er nå under bygging og vil etter planen bli ferdigstilt medio 2017. Det nye fartøyet vil utgjøre den viktigste forutsetningen for å kunne nå uttalte målsettinger innenfor norsk havforskning, klimaovervåking og arktisk forskning.

I tillegg ble det høsten 2014 satt i gang en utredning for å kartlegge Havforskningsinstituttets framtidige behov for datainnhentingsinfrastruktur. Behovene er knyttet til fiskerier, havbruk og miljø – både til havs og langs kysten. Utredningen ble avsluttet i september 2015 og viser ulike alternativer for innretning på framtidig infrastruktur for marin datainnhenting.

Som en del av regjeringens omstillingstiltak foreslås det å øke bevilgningen på kap. 926 Forskningsfartøy med 100 mill. kroner til nødvendig oppgradering og vedlikehold av de marine forskningsfartøyene.

Vedtak nr. 52 (2014–2015), 1. desember 2014

«Stortinget ber regjeringen utforme tiltak som kan bedre de ideelle tjenesteleverandørenes rammebetingelser i anbudskonkurranser.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 2 S Tillegg 1 (2014–2015), jf. Meld. St. 1 *Nasjonalbud-*

sjettet 2015, Prop. 1 S (2014–2015) for Nærings- og fiskeridepartementet og Prop. 1 S Tillegg 1–3 (2014–2015).

Regjeringen har satt i verk flere tiltak for å bedre de ideelle tjenesteleverandørenes rammebetingelser. Regjeringen har underskrevet en revidert og styrket samarbeidsavtale med ideelle leverandører av helse- og sosialtjenester. Den største endringen i avtalen er at KS er tiltrådt som part. Det er viktig å involvere KS i dialogen med de ideelle organisasjonene fordi en stor del av de ideelle tjenesteleverandørenes kontrakter er med kommunene. Videre har regjeringen, som et supplement til samarbeidsavtalen og i dialog med de ideelle organisasjonene, utarbeidet en tiltaksplan for å bedre rammevilkårene for ideelle leverandører av helse- og sosialtjenester. I planen skisserer regjeringen flere tiltak som kan bidra til å bedre vilkårene for ideelle tjenesteleverandører. Som del av tiltaksplanen har regjeringen også nedsatt et ekspertutvalg som skal utrede det faglige grunnlaget for en eventuell statlig dekning av de ideelle organisasjonenes historiske pensjonskostnader. Utvalget skal legge fram sin utredning innen 30. juni 2016.

Vedtak nr. 61 (2014–2015), 1. desember 2014

«Stortinget ber regjeringen å utrede om GIEK og Eksportkreditt Norges mandater kan utvikles for å fremme økte investeringer i fornybar energi, innenfor virksomhetens formål. Utredningen bør blant annet se på hvordan selskapene også kan dekke kommersiell risiko knyttet til investeringer i fornybar energi, i tillegg til andre risikoavlastende og investeringsfremmende tiltak.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 2 S Tillegg 1 (2014–2015, jf. Meld. St. 1 *Nasjonalbudsjettet 2015*, Prop. 1 S (2014–2015) for Nærings- og fiskeridepartementet og Prop. 1 S Tillegg 1–3 (2014–2015) *Endring av Prop. 1 S (2014–2015) om statsbudsjettet 2015 (Saldering)*).

Prop. 119 S (2014–2015) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet for 2015* gir en redegjørelse for hvordan anmodningsvedtaket blir fulgt opp.

Vedtak nr. 246 (2014–2015), 11. desember 2014

«Stortinget ber regjeringen utforme tiltak som kan bedre de ideelle tjenesteleverandørenes rammebetingelser i anbudskonkurranser.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 8 S (2014–2015), jf. Prop. 1 S (2014–2015) for Nærings- og fiskeridepartementet.

Se omtale av vedtak nr. 52 ovenfor.

Vedtak nr. 407 (2014–2015), 5. februar 2015

«Stortinget ber om at regjeringen, dersom staten som eier skulle forelegges og delta i en beslutning om en endring i Kongsberg Gruppen ASAs struktur (salg av deler av selskapet eller lignende), tar med i sine vurderinger hensynet til å ivareta forsvarsmessig kompetanse og virksomhet med tanke på nasjonal sikkerhet.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 140 S (2014–2015), jf. Meld. St. 27 (2013–2014) *Et mangfoldig og verdiskapende eierskap*.

Dersom en eventuell sak skulle være av en karakter som tilsier foreleggelse for Stortinget, vil nevnte vurderinger inkluderes i regjeringens framlegg.

Vedtak nr. 471 (2014–2015), 24. mars 2015

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag til tiltak for å sikre strengere regulering av import av produkter fra hai for å stanse import av ulovlige haiprodukter til Norge.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 204 S (2014–2015), jf. Dokument 8:39 S (2014–2015).

Norge intensiverer innsatsen i relevante internasjonale fora, så som CITES, FN og i regionale fiskeriorganisasjoner (RFMO'er) for å motarbeide haifinnsing og å fremme forsvarlig forvaltning og bærekraftig utnyttelse av hai. Her foregår det et viktig samarbeid mellom FAO og CITES for å analysere haifiskerier og handelsdata i internasjonal handel for å kunne identifisere de viktigste fiskeriene etter hai og skater.

Nærings- og fiskeridepartementet ser samtidig nærmere på hvorvidt Norge på en god måte kan gjøre noe med importbetingelsene for haiprodukter. Det er i denne sammenheng behov for å

kartlegge fakta og konsekvenser av ulike former for krav. I dette arbeidet har Nærings- og fiskeridepartementet bl.a. trukket inn Havforskningsinstituttet for informasjon om bestandssituasjonen for relevante haibestander, særlig i Stillehavet, Utenriksdepartementet for å se nærmere på importrestriksjoner i forhold til våre WTO forpliktelser, Klima- og miljødepartementet for å se på hvordan Norge kan intensivere innsatsen innenfor rammen av CITES, samt Finansdepartementet og Tollvesenet for å se nærmere på de administrative og økonomiske konsekvenser av å håndheve og verifisere et strengere regelverk.

Nærings- og fiskeridepartement vil evaluere uttalelsene fra de berørte departementer og institusjoner i løpet av høsten med sikte på en vurdering av mulige tiltak utover det som gjelder for import av hai i dag. Stortinget vil orienteres om status i dette arbeidet før utgangen av 2015.

Vedtak nr. 489 (2014–2015), 7. april 2015

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte komme tilbake til Stortinget med en vurdering av hvordan stimulere til økt bruk av lavutslippsteknologi i nærskipfartsflåten.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 213 S (2014–2015), jf. Dokument 8:40 S (2014–2015) og Dokument 8:41 S (2014–2015).

Regjeringen har i maritim strategi framhevet viktigheten av tydelige og forutsigbare miljøkrav, samt et helhetlig og godt virkemiddelapparat fra forskning til marked. Nærskipfartsflåten kan benytte seg av virkemiddelapparatet, herunder ordninger under Enova, Innovasjon Norge og Norges Forskningsråd. Miljøavgiftene er viktige for en klima- og miljøvennlig sjøtransport. Regjeringen vil sørge for et gebyr- og avgiftsregime som styrker en miljøvennlig nærskipfart.

Fra 2015 er losberedskapsavgiften miljødifferensiert. I budsjettet for 2016 foreslår regjeringen å redusere avgiftene under Kystverket med om lag 90 mill. kroner påløpt og 86 mill. kroner bokført. Dette vil legge til rette for at mer gods transporteres til sjøs, noe som kan gi lavere utslipp enn tilsvarende transport av gods på veg. Kuttet tas i losberedskapsavgiften og innrettes slik at nærskipfartens rammebetingelser styrkes, fordi nærskipfarten er det segmentet som har størst konkurranseflater mot veg.

Vedtak nr. 490 (2014–2015), 7. april 2015

«Stortinget ber regjeringen vurdere innføring av en midlertidig vrakpantordning for skip i forbindelse med statsbudsjettet for 2016.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 213 S (2014–2015), jf. Dokument 8:40 S (2014–2015) og Dokument 8:41 S (2014–2015). Regjeringen foreslår å styrke innovasjonslånordningen under Innovasjon Norge med 28 mill. kroner for å gi lån til prosjekter knyttet til miljøvennlige nybygg av skip i nærskipfarten. I tillegg foreslår regjeringen at det etableres en ordning med et tilskudd for kondemnering av skip på 12 mill. kroner gjennom Innovasjon Norge. Tilskuddsordningen vil måtte notifiseres til ESA.

Vedtak nr. 491 (2014–2015), 7. april 2015

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak for å bringe nærskipfartens rammebetingelser til europeisk nivå, herunder spørsmålet om avskrivningssatser for skip, og komme tilbake til Stortinget med dette på egnet måte.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 213 S (2014–2015), jf. Dokument 8:40 S (2014–2015) og Dokument 8:41 S (2014–2015).

Regjeringen vil vurdere systemet for skattemessige avskrivninger i stortingsmeldingen om oppfølgingen av Skatteutvalget. Utgangspunktet bør imidlertid være at avskrivningssatsene skal følge driftsmidlenes økonomiske verdifall.

Regjeringen styrker NOR-registerets konkurransekraft, bl.a. ved å oppheve grensen for maksimal utbetaling i tilskuddsordningen for NOR-skip i kystfart og samtidig åpne for en avgrenset oppmyking i fartsområde for NIS-skip som driver frakt mellom norske og europeiske havner.

Vedtak nr. 586 (2014–2015), 4. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen legge fram en stortingsmelding om industriens rammevilkår.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 266 S (2014–2015), jf. Dokument 8:28 S (2014–2015).

Regjeringen tar sikte på å følge opp Stortingets anmodning om å legge frem en temabasert stortingsmelding om industrien i løpet av denne stortingsperioden. Med bakgrunn i de temaer som angis i Innst. 266 (2014–2015) har Nærings-

og fiskeridepartementet startet arbeidet med å vurdere hvilke spørsmål som en stortingsmelding om industrien bør gå nærmere inn på.

Vedtak nr. 678 (2014–2015), 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen på egnet måte legge frem for Stortinget det endelige forslaget til produksjonsområder.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 361 S (2014–2015), jf. Meld. St. 16 (2014–2015).

Havforskningsinstituttet er, i samråd med Fiskeridirektoratet og Mattilsynet, bedt om å utarbeide et konkret forslag til produksjonsområder. Også kompetansemiljøer som ikke er underlagt Nærings- og fiskeridirektoratet planlegges involvert i arbeidet. Regjeringen vil på egnet måte komme tilbake til Stortinget.

Vedtak nr. 679 (2014–2015), 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen utrede en utslippsmodell der hver enkelt aktørs tillatte miljøbelastning er definert.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 361 S (2014–2015), jf. Meld. St. 16 (2014–2015).

Nærings- og fiskeridepartementet har bedt Havforskningsinstituttet, i samråd med Veterinærinstituttet, Fiskeridirektoratet og Mattilsynet, utrede en utslippsmodell der den enkelte lokalitet får en definert utslippskvote av lakseluslarver.

Regjeringen vil orientere Stortinget på en egnet måte om resultatet av utredningen.

Vedtak nr. 680 (2014–2015), 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen legge frem en handlingsplan mot resistens.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 361 S (2014–2015), jf. Meld. St. 16 (2014–2015).

Nærings- og fiskeridepartementet har gitt Mattilsynet, i samråd med Havforskningsinstituttet, Veterinærinstituttet, Fiskeridirektoratet og Statens legemiddelverk i oppgave å utarbeide et forslag til en handlingsplan mot legemiddelresistens hos lakselus.

Regjeringen tar sikte på å fremlegge handlingsplanen høsten 2016.

Vedtak nr. 681 (2014–2015), 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi mot rømming som tar utgangspunkt i en nullvisjon.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 361 S (2014–2015), jf. Meld. St. 16 (2014–2015).

Nærings- og fiskeridepartementet har bedt Fiskeridirektoratet utarbeide forslag til en strategi mot rømming. Regjeringen tar sikte på å framlegge strategien høsten 2016.

Vedtak nr. 682 (2014–2015), 15. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen, i forbindelse med statsbudsjettet for 2016, legge frem forslag om et havbruksfond som skal fordele kommunenes og fylkeskommunenes inntekter fra vederlagene fra nye konsesjoner og vekst på eksisterende, samt legge fram en vurdering av de mest tjenlige fordelingsnøklerne for å sikre en rimelig fordeling av inntektene til alle kommuner og fylkeskommuner med oppdrettsvirksomhet.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 361 S (2014–2015), jf. Meld. St. 16 (2014–2015).

Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak, og legger til grunn at nye prinsipper og fond skal gjelde for alle nye utlysninger av vekst etter 1. januar 2016 i tråd med Stortingets forutsetninger. En ryddig og god utredning og forankring av denne saken krever imidlertid mer tid enn fram til budsjettet for 2016 legges fram. Det skal utarbeides fordelingsnøkler for fordeling av midler mellom kommuner og mellom kommuner og fylkeskommuner, foreslås modell for frekvens og størrelse på utbetalingene samt vurderes hvordan fondet skal administreres. Regjeringen vil derfor komme tilbake med et konkret forslag til oppfølging av anmodningsvedtaket på egnet måte, senest i forbindelse med revidert budsjett 2016.

Vedtak nr. 791 (2014–2015), 19. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen utrede behovet for, og eventuelt hvordan, det offentlige kan stimulere til etablering og videreutvikling av næringsnære sentre/anlegg for testing, simulering og visualisering.»

Vedtaket ble truffet ved behandling av Innst. 360 S (2014–2015), jf. Prop. 119 S (2014–2015)

Regjeringen vil senest i statsbudsjettet for 2017 legge fram sin vurdering av behovet for og

eventuelt hvordan det offentlige kan stimulere etablering og videreutvikling av næringsnære sentre/anlegg for testing, simulering og visualisering.

9 Lederes ansettelsesvilkår i heleide statlige foretak under Nærings- og fiskeridepartementet

I henhold til rundskriv fra Finansdepartementet skal det gis en samlet framstilling av ansettelsesvilkårene til lederne i heleide statlige foretak i fagproposisjonene. For Nærings- og fiskeridepartementet omfatter oversikten følgende selskaper:

Ambita AS

Administrerende direktør Stig W. Seljeseth mottok kr 1 607 568 i fastlønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 352 366 og pensjon utgjorde kr 66 558. Det utbetales en pensjonskompensasjonsordning som utgjør 30 pst. av all lønn over 12 G og som utbetales månedlig. Administrerende direktør er berettiget til etterlønn ved oppsigelse fra selskapets side som tilsvarer seks måneders fastlønn.

Argentum Fondsinvesteringer AS

Administrerende direktør Joachim Høegh-Krohn mottok kr 3 698 000 i fastlønn og kr 2 002 000 i variabel lønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 216 000. Administrerende direktør har en innskuddsbasert pensjonsordning og avtale om innskudd til livrente som totalt er kostnadsført med kr 402 000 i 2014.

Eksportkreditt Norge AS

Administrerende direktør Jarle Roth mottok kr 2 672 000 i fastlønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 175 000. Pensjonskostnaden til administrerende direktør utgjorde kr 561 000 i 2014.

Electronic Chart Centre AS

Administrerende direktør Robert Sandvik mottok kr 1 094 789 i fastlønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 9 900, mens pensjonskostnaden utgjorde kr 17 491. Administrerende direktør har pensjonsordning gjennom Statens Pensjonskasse og har ingen etterlønn ved opphør av ansettelsesforholdet.

Entra Holding AS

Klaus-Anders Nysteen mottok kr 3 015 000 i fastlønn, kr 500 000 i bonus og kr 133 000 i annen godtgjørelse for 2014. Beregnet pensjonskostnad utgjorde kr 767 000. Administrerende direktør har en tilleggspensjon dekket over driften som utgjør 30 pst. av årslønn utover 12 G. Nysteen fratradte sin stilling i februar 2015.

Flytoget AS

Administrerende direktør Linda Bernander Silseth mottok kr 2 060 000 i fastlønn, kr 565 000 i variabel lønn og kr 150 000 i annen godtgjørelse i 2014. Pensjonskostnaden utgjorde kr 148 000.

Administrerende direktør har avtale om gjensidig oppsigelsestid i seks måneder. Dersom selskapet sier opp ansettelsesforholdet, gis i tillegg 12 måneders etterlønn. Etterlønn samordnes fullt ut med andre arbeidsinntekter.

Administrerende direktør inngår i selskapets kollektive pensjonsordning. Denne gir en pensjonsytelse på 66 pst. av sluttlønn (inntil 12 G), forutsatt full opptjening i selskapet ved fylte 67 år. Bonus er fastsatt til maksimalt tre måneders lønn.

GIEK Kredittforsikring AS

Administrerende direktør Erica Blakstad mottok kr 1 599 000 i fastlønn, kr 59 000 i variabel lønn og kr 6 000 i annen godtgjørelse i 2014. Pensjonskostnaden for året utgjorde kr 192 000.

Innovasjon Norge

Administrerende direktør Anita Krohn Traaseth tiltrådte 19. september 2014 og mottok kr 779 000 i fastlønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 50 000. Administrerende direktør er omfattet av selskapets avtale om pensjonsordning i Statens pensjonskasse.

Investinor AS

Administrerende direktør Geir Ove Kjesbu mottok kr 2 216 000 i fastlønn, kr 102 000 i variabel lønn og kr 88 000 i annen godtgjørelse i 2014. Pensjonskostnaden for året utgjorde totalt kr 683 000, fordelt med kr 116 000 i innskudd til kollektiv pensjonsordning, og kr 567 000 som kostnadsført avsetning til tilleggspensjon.

Tilleggspensjonen sikrer administrerende direktør pensjonsutbetaling fra fylte 65 år, med avkortning mot andre opptjente rettigheter. Summen av mottatt pensjonsutbetalinger skal utgjøre 60 pst. av sluttlønn forutsatt full opptjening. Sluttlønn er definert som årlig kontantlønn eksklusiv bonuser og annen variabel avlønning.

Dersom selskapet bringer ansettelsesforholdet til opphør, er administrerende direktør berettiget til å motta etterlønn i en periode på ett år etter en oppsigelsestid på seks måneder. Etterlønn avregnes mot annen inntekt i perioden.

Kings Bay AS og Bjørnøen AS

Ole Øiseth er administrerende direktør for begge selskapene. Han mottok kr 932 000 i fastlønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 70 000. Selskapet har avtale om innskuddspensjon for samtlige ansatte i henhold til minimumskrav i lov om obligatorisk tjenestepensjon.

Mesta AS

Administrerende direktør Harald Rafdal mottok kr 2 856 000 i fastlønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 507 303, og pensjonskostnaden utgjorde kr 1 078 356.

I tillegg til fastlønn har administrerende direktør en transportgodtgjørelse og resultatlønnsavtale. Administrerende direktør har videre avtale om seks måneders lønn i oppsigelsestiden og 12 måneders etterlønn. Administrerende direktør har en innskuddsbasert pensjonsordning som for inntil 12 G er lik som de øvrige ansatte i selskapet. Utover 12 G ytes et innskudd tilsvarende 30 pst. av fastlønnen. Administrerende direktør har avtafestet rett til å fratre ved fylte 65 år.

Norge sjømatråd AS

Administrerende direktør Terje E. Martinussen mottok kr 1 839 765 i fastlønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 14 042. Pensjonskostnader utgjorde kr 54 000. Ved utløpet av åremålsperioden (august 2016), har administrerende direk-

tør rett til å ta ut ett års studiepermisjon (i utlandet), hvor lønn og andre godtgjørelser han oppbeholder på det tidspunktet opprettholdes. Selskapet dekker reise-, studie- og oppholdskostnader etter nærmere avtale.

Siva SF

Administrerende direktør Erik Haugane mottok kr 1 846 000 i fastlønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 18 000. Pensjonskostnaden utgjorde kr 875 000.

Space Norway AS

Administrerende direktør Jostein Rønneberg har en årslønn på kr 1 300 000 og en fast bilgodtgjørelse på kr 60 000 i året. Space Norway er tilknyttet Storebrand med ordning for innskuddspensjon, personforsikring og gruppelev. Administrerende direktør har samme betingelser som øvrige ansatte, med en innbetalt pensjonspremie på kr 74 628 i 2014. Administrerende direktør har ingen avtale om etterlønn.

Statkraft SF

Konsernsjef Christian Rynning-Tønnesen mottok kr 4 676 509 i fastlønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 161 521. Pensjonskostnaden var kr 2 377 971.

Konsernsjefen har en pensjonsalder på 67 år med en pensjonsytelse på 66 pst. av årslønnen forutsatt full opptjeningstid på 30 år.

Konsernsjefen har avtale om stillingsendring etter fylte 62 år. Avtalen innebærer at det på ethvert tidspunkt etter fylte 62 år foreligger en gjensidig rett for vedkommende eller selskapet til å be om, eller bli bedt om, å fratre konsernsjefstillingen uten nærmere begrunnelse. Gjør en av partene denne retten gjeldende, skal vedkommende tilbys en annen stilling med en lønn på 75 pst. av konsernsjeflønnen – og en arbeidstid på inntil 50 pst. fram til avtalt pensjonsalder. Lederlønnspolitikken er i dag endret, og ordningen er lukket for nye ansatte.

Gjensidig oppsigelsestid for konsernsjef er avtalt til seks måneder. Ved mer enn to års ansettelsestid er arbeidsgivers oppsigelsestid seks måneder. Det er avtalt en særskilt etterlønn ved oppsigelse fra arbeidsgiver med kortere frist enn ovennevnte.

I avtalen fraskriver konsernsjefen seg rettighetene i arbeidsmiljølovens bestemmelser om oppsigelsesvern. Dersom arbeidsgiver benytter

denne oppsigelsesadgangen, har konsernsjefen rett til et sluttvederlag på inntil 12 månedslønner utover avtalt oppsigelsestid. Sluttvederlaget skal reduseres etter fastsatte regler dersom vedkommende har annen inntekt innenfor utbetalingsperioden. Avtalen er inngått i henhold til retningslinjer for ansettelsesvilkår for ledere i heleide statlige foretak og selskaper av 28. juni 2004. Lederlønnspolitikken er i dag endret og ordningen er lukket for nye ansatte.

Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S

Administrerende direktør Per Åsmund Andersson mottok kr 1 934 000 i fastlønn for 2014. Annen godtgjørelse utgjorde kr 115 000. Pensjonskostnaden til administrerende direktør utgjorde kr 242 000.

Administrerende direktør inngår i samme ordinære alderspensjonsordning (67 år) og førtidspensjonsordning (60 år) som øvrige ansatte. Det foreligger ikke sluttvederlagsordning eller bonusordning for administrerende direktør.

10 Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Norsk Romsenter

Innledning

Det er i tilknytning til budsjettproposisjonen for 2016 utarbeidet tre standardtabeller med følgende nøkkeltall for Norsk Romsenter:

Tabell 10.1 Utgifter og inntekter etter art: Formålet med tabellen er å vise virksomhetenes brutto utgifter og inntekter basert på kontantprinsippet og artsinndelt etter samme prinsipper som gjelder for de bruttobudsjetterte virksomhetene. Tall for årene 2012–14 og 2015 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 10.2 Inntekter etter inntektskilde: De fleste nettobudsjetterte virksomheter har flere inntektskilder, og formålet med tabellen er å gi en oversikt over de ulike inntektskildene. Tall for årene 2012–14 og 2015 er basert på henholdsvis virksomhetens regnskaper og interne budsjett.

Tabell 10.3 Virksomhetenes kontantbeholdning per 31. desember med spesifisering av de formål kontantbeholdningene skal benyttes til: Formålet med tabellen er å vise de totale overføringer til neste budsjettår og sammensetningen av overføringene.

Tabeller med kommentarer (alle beløp i 1 000 kroner)

Tabell 10.1 Utgifter og inntekter etter art

Inntektsart	2012	2013	2014	2015
<i>Driftsutgifter:</i>				
Lønnsutgifter	32 824	35 512	35 422	36 850
Varer og tjenester	67 419	82 885	125 860	77 440
Sum driftsutgifter	100 243	118 397	161 282	114 290
<i>Investeringsutgifter:</i>				
Investeringer, større utstyrskaffelser og vedlikehold	0	0	0	7 758
Sum utgifter til større utstyrskaffelser og vedlikehold	0	0	0	7 758
<i>Overføringer fra virksomheten:</i>				
Utbetalinger til andre statlige regnskaper	0	0	0	0
Utbetalinger til andre virksomheter	538 487	508 593	562 351	572 900
Sum overføringer fra virksomheten	538 487	508 593	562 351	572 900
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Kjøp av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle utgifter	2	0	0	20
Sum finansielle aktiviteter	2	0	0	20
Sum utgifter	638 732	626 990	723 633	694 968

Tabell 10.1 Utgifter og inntekter etter art

Inntektsart	2012	2013	2014	2015
<i>Driftsinntekter:</i>				
Inntekter fra salg av varer og tjenester	0	0	0	0
Inntekter fra avgifter, gebyrer og lisenser	0	0	0	0
Refusjoner	44	0	0	0
Andre driftsinntekter	131	55 991	84 351	59 884
Sum driftsinntekter	175	55 991	84 351	59 884
<i>Inntekter fra investeringer:</i>				
Salg av varige driftsmidler	0	0	0	0
Sum investeringsinntekter	0	0	0	0
<i>Overføringer til virksomheten:</i>				
Inntekter fra statlige bevilgninger	602 440	568 600	766 613	632 742
Andre innbetalinger	40 116	241	0	2 341
Sum overføringer til virksomheten	642 556	568 841	766 613	635 083
<i>Finansielle aktiviteter:</i>				
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	0	0	0	0
Andre finansielle innbetalinger (f.eks. innbetaling av rente)	0	0	0	0
Sum finansielle aktiviteter	0	0	0	0
Sum inntekter	642 731	624 832	850 964	694 967
Netto endring i kontantbeholdning	3 999	-2 158	127 331	-1

Tabell 10.2 Inntekter etter inntektskilde

Inntektstype	2012	2013	2014	2015
<i>Bevilgninger til finansiering av statsoppdraget:</i>				
Bevilgninger fra fagdepartementet	602 440	568 600	766 613	632 742
Bevilgninger fra andre departement	11 500	10 541	9 319	2 341
Bevilgninger fra andre statlige forvaltningsorganer	0	0	0	0
Tildelinger fra Norges forskningsråd	0	0	0	0
Sum bevilgninger til statsoppdraget	613 940	579 141	775 932	635 083
<i>Offentlige og private bidrag:</i>				
Bidrag fra kommuner og fylkeskommuner	0	0	0	0
Bidrag fra private	0	0	0	0

Tabell 10.2 Inntekter etter inntektskilde

Inntektstype	2012	2013	2014	2015
Tildelinger fra internasjonale organisasjoner	9 541	9 813	11 091	0
Sum bidrag	9 541	9 813	11 091	0
<i>Oppdragsinntekter m.v.:</i>				
Oppdrag fra statlige virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra kommunale og fylkeskommunale virksomheter	0	0	0	0
Oppdrag fra private	615	377	500	500
Andre inntekter og tidsavgrensninger	18 635	35 501	63 441	59 384
Sum oppdragsinntekter m.v.	19 250	35 878	63 941	59 884
Sum inntekter	642 731	624 832	850 964	694 967

Kommentarer til tabell 10.2

- Bidrag fra private er betaling fra Kongsberg Satellite Services AS (KSAT) i forbindelse med datarettigheter til Radarsat-programmet. Beløpet trekkes fra den statlige bevilgningen til programmet.
- Tilskudd fra internasjonale organisasjoner er overføring fra den europeiske romorganisasjonen ESA, som bidrag til EASP-programmet på Andøya Space Center AS. Beløpet knytter seg

til Frankrikes, Tysklands og Sveits' del av programmet.

- Andre inntekter og tidsavgrensninger er inntekter fra avtaler Norsk Romsenter har med NASA og ESA om å levere tjenester til NPP-programmet og Hinode-programmet, og kommunikasjonstjenester til NASA og NOAA via fibersambandet til Svalbard. Disse inntektene motsvares av nærmest identiske utgiftsposter. Eventuelle forskjeller skyldes valutaeffekt.

Tabell 10.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

Balansedag 31. desember	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	Endring fra 2013 til 2014
<i>Kontantbeholdning:</i>				
Beholdning på oppgjørskonto i Norges Bank	57 142	54 985	182 316	127 331
Beholdning på andre bankkonti	0	0	0	0
Andre kontantbeholdninger	0	0	0	0
Sum kontanter og kontantekvivalenter	57 142	54 985	182 316	127 331
<i>Avsetninger til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår:</i>				
Feriepenger m.v.	2 651	2 882	2 716	-166
Skattetrekk og offentlige avgifter	3 067	3 066	3 298	232
Gjeld til leverandører	1 412	9 716	17	-9 699
Gjeld til oppdragsgivere	0	0	0	0
Annen gjeld som forfaller i neste budsjettår	0	0	0	0

Tabell 10.3 Virksomhetens kontantbeholdninger per 31. desember

Balansedag 31. desember	31.12.2012	31.12.2013	31.12.2014	Endring fra 2013 til 2014
Sum til dekning av påløpte kostnader som forfaller i neste budsjettår	7 130	15 664	6 031	-9 633
<i>Avsetninger til dekning av planlagte tiltak der kostnadene helt eller delvis vil bli dekket i framtidige budsjettår:</i>				
Prosjekter finansiert av Norges forskningsråd	0	0	0	0
Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet	37 470	40 038	188 888	148 850
Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål	0	0	0	0
Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av bevilgninger fra andre departementer	-4 038	-10 312	-22 791	-12 479
Sum avsetninger til planlagte tiltak i framtidige budsjettår	33 432	29 726	166 097	136 371
<i>Andre avsetninger:</i>				
Avsetninger til andre formål/ikke spesifiserte formål	0	0	0	0
Fri virksomhetskapskapital	16 580	9 595	10 188	593
Sum andre avsetninger	16 580	9 595	10 188	593
<i>Langsiktig gjeld (netto):</i>				
Langsiktig forpliktelse knyttet til anleggsmidler	0	0	0	0
Annen langsiktig gjeld	0	0	0	0
Sum langsiktig gjeld	0	0	0	0
Sum netto gjeld og forpliktelser	57 142	54 985	182 316	127 331

Kommentarer til tabell 10.3

- Større påbegynte, flerårige investeringsprosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepartementet dreier seg om valutaeffekt som justeres i påfølgende budsjettår.
- Konkrete påbegynte, ikke fullførte prosjekter finansiert av grunnbevilgningen fra fagdepar-

tementet er prosjekter som finansieres over nasjonale følgeprogrammer som ennå ikke er utbetalt.

- Andre avsetninger til vedtatte, ikke igangsatte formål er midler til med finansiering av følgeprogrammer fra andre organisasjoner, hvor midlene ikke er satt i ansvar.

Nærings- og fiskeridepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2015–2016) om statsbudsjettet for år 2016 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et
framlagt forslag.

Forslag

Under Nærings- og fiskeridepartementet føres det i Prop. 1 S (2015–2016) statsbudsjettet for budsjettåret 2016 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 900–953, 2421, 2426, 2429, 2460 og 2540, 3900–3961, 5325, 5326, 5329, 5460, 5574, 5613, 5625, 5629 og 5656

I Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Forvaltning og rammebetingelser			
900	Nærings- og fiskeridepartementet		
	01 Driftsutgifter	335 730 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	56 550 000	
	30 Miljøtiltak Søve, <i>kan overføres</i>	19 700 000	
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	37 857 000	
	71 Miljøtiltak Raufoss	1 200 000	
	72 Tilskudd til beredskapsordninger	3 500 000	
	73 Tilskudd til Ungt Entreprenørskap	28 300 000	
	74 Tilskudd til Visit Svalbard AS	2 200 000	
	75 Tilskudd til særskilte prosjekter, <i>kan overføres</i>	15 000 000	
	76 Tilskudd til Standard Norge	31 500 000	
	77 Tilskudd til sjømattiltak, <i>kan overføres</i>	6 000 000	
	78 Tilskudd til Akvariet i Bergen	4 100 000	
	80 Tilskudd til Arctic Race of Norway	15 000 000	
	81 Tilskudd til nasjonalt program for leverandørutvikling	10 000 000	566 637 000
902	Justervesenet		
	01 Driftsutgifter	120 850 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	350 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	3 500 000	124 700 000
903	Norsk akkreditering		
	01 Driftsutgifter	41 150 000	41 150 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
904	Brønnøysundregistrene		
	01 Driftsutgifter	277 500 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	20 000 000	
	22 Forvaltning av Altinn-løsningen, <i>kan overføres</i>	235 700 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	205 000 000	738 200 000
905	Norges geologiske undersøkelse		
	01 Driftsutgifter	174 300 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	71 100 000	245 400 000
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard		
	01 Driftsutgifter	34 500 000	
	30 Sikrings- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	6 700 000	
	31 Miljøtiltak Løkken, <i>kan overføres</i>	51 350 000	92 550 000
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk		
	73 Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk, <i>overslagsbevilgning</i>	1 962 000 000	1 962 000 000
910	Sjøfartsdirektoratet		
	01 Driftsutgifter	378 700 000	378 700 000
911	Konkurransetilsynet		
	01 Driftsutgifter	95 350 000	
	23 Klagenemnda for offentlige anskaffelser	9 420 000	104 770 000
915	Regelrådet		
	01 Driftsutgifter	10 200 000	10 200 000
917	Fiskeridirektoratet		
	01 Driftsutgifter	360 000 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	10 250 000	
	22 Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	57 000 000	427 250 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
919	Diverse fiskeriformål		
	60 Tilskudd til kommuner	180 000 000	
	71 Tilskudd til velferdsstasjoner, <i>kan overføres</i>	2 100 000	
	72 Tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	3 000 000	
	74 Erstatninger, <i>kan overføres</i>	2 100 000	
	75 Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene, <i>kan overføres</i>	26 200 000	
	76 Tilskudd til fiskeriforskning, <i>kan overføres</i>	18 600 000	
	79 Tilskudd til informasjon om ressursforvaltning, <i>kan overføres</i>	800 000	232 800 000
	Sum Forvaltning og rammebetingelser		4 924 357 000
	Forskning og innovasjon		
920	Norges forskningsråd		
	50 Tilskudd til forskning	2 261 750 000	2 261 750 000
922	Romvirksomhet		
	50 Norsk Romsenter	66 400 000	
	70 Kontingent i European Space Agency (ESA)	198 700 000	
	71 Internasjonal romvirksomhet	339 100 000	
	72 Nasjonale følgemidler, <i>kan overføres</i>	24 900 000	
	73 EUs romprogrammer	271 300 000	
	74 Nasjonal infrastruktur og tekniske aktiviteter, <i>kan overføres</i>	39 200 000	939 600 000
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer		
	70 Tilskudd	48 800 000	48 800 000
925	Havforskningsinstituttet		
	01 Driftsutgifter	392 700 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	316 800 000	
	22 Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	117 100 000	826 600 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
926	Forskningsfartøy		
	01 Driftsutgifter	174 200 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	80 600 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	209 000 000	463 800 000
927	NIFES		
	01 Driftsutgifter	86 100 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	65 000 000	
	22 Fiskeriforskning og -overvåking, <i>kan overføres</i>	5 800 000	156 900 000
928	Annen marin forskning og utvikling		
	50 Tilskudd til Veterinærinstituttet	56 600 000	
	72 Tilskudd til Nofima	99 700 000	156 300 000
930	Norsk design- og arkitektursenter		
	70 Tilskudd	71 700 000	71 700 000
935	Patentstyret		
	01 Driftsutgifter	233 600 000	233 600 000
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter		
	01 Driftsutgifter	7 110 000	7 110 000
	Sum Forskning og innovasjon		5 166 160 000
	Markedsadgang og eksport		
940	Internasjonaliseringstiltak		
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 000 000	5 000 000
	Sum Markedsadgang og eksport		5 000 000
	Statlig eierskap		
950	Forvaltning av statlig eierskap		
	21 Spesielle driftsutgifter	23 600 000	23 600 000
953	Kings Bay AS		
	70 Tilskudd	20 700 000	20 700 000
	Sum Statlig eierskap		44 300 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Statsbankene			
2421	Innovasjon Norge		
	50 Innovasjon – prosjekter, fond	523 500 000	
	70 Basiskostnader	170 700 000	
	71 Innovative næringsmiljøer, <i>kan overføres</i>	96 500 000	
	72 Forsknings- og utviklingskontrakter, <i>kan overføres</i>	296 100 000	
	74 Reiseliv, profilering og kompetanse, <i>kan overføres</i>	517 900 000	
	76 Miljøteknologi, <i>kan overføres</i>	464 500 000	
	77 Tilskudd til pre-så Kornfrond	100 000 000	
	78 Administrasjonsstøtte for distriktsrettede såkornfond	4 400 000	
	90 Lån fra statskassen til utlåns- virksomhet, <i>overslagsbevilgning</i>	42 900 000 000	45 073 600 000
2426	Siva SF		
	70 Tilskudd	50 100 000	
	90 Lån, <i>overslagsbevilgning</i>	50 000 000	100 100 000
2429	Eksportkreditt Norge AS		
	70 Tilskudd	108 000 000	
	71 Viderefakturerte utgifter	200 000	
	90 Utlån	15 000 000 000	15 108 200 000
	Sum Statsbankene		60 281 900 000
Statens forretningsdrift			
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt		
	24 Driftsresultat:		
	1 Driftsinntekter	-169 000 000	
	2 Driftsutgifter, <i>overslagsbevilgning</i>	169 000 000	
	Sum Statens forretningsdrift		
Arbeidsliv			
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn		
	70 Tilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	85 000 000	85 000 000
	Sum Arbeidsliv		85 000 000
Sum departementets utgifter			70 506 717 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Ordinære inntekter			
3900	Nærings- og fiskeridepartementet		
	01 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til ordinære driftsutgifter	167 000	
	02 Ymse inntekter og refusjoner knyttet til spesielle driftsutgifter	100 000	267 000
3902	Justervesenet		
	01 Gebyrinntekter	37 540 000	
	03 Inntekter fra salg av tjenester	16 030 000	
	04 Oppdragsinntekter	350 000	53 920 000
3903	Norsk akkreditering		
	01 Gebyrinntekter og andre inntekter	35 500 000	35 500 000
3904	Brønnøysundregistrene		
	01 Gebyrinntekter	453 600 000	
	02 Refusjoner, oppdragsinntekter og andre inntekter	30 000 000	
	03 Refusjoner og inntekter knyttet til forvaltning av Altinn-løsningen	82 450 000	566 050 000
3905	Norges geologiske undersøkelse		
	01 Oppdragsinntekter	28 436 000	
	02 Tilskudd til samfinansieringsprosjekter	48 278 000	76 714 000
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard		
	01 Leie av bergrettigheter og eiendommer	105 000	
	02 Behandlingsgebyrer	716 000	821 000
3910	Sjøfartsdirektoratet		
	01 Gebyrer for skip og flyttbare innretninger i NOR	177 404 000	
	02 Maritime personellsertifikater	23 390 000	
	03 Diverse inntekter	400 000	
	04 Gebyrer for skip i NIS	43 556 000	
	86 Overtredelsesgebyr og tvangsmulkt	4 800 000	249 550 000
3911	Konkurransetilsynet		
	01 Klagegebyr	1 000 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	03	Refusjoner og andre inntekter, Konkurransetilsynet	200 000	
	04	Refusjoner og andre inntekter, Klage- nemnda for offentlige anskaffelser	200 000	
	86	Lovbruddsgebyr	100 000	1 500 000
3917		Fiskeridirektoratet		
	01	Refusjoner og diverse inntekter	105 000	
	05	Saksbehandlingsgebyr	18 100 000	
	13	Inntekter vederlag oppdretts- konesjoner	360 000 000	
	22	Inntekter ordningen fiskeforsøk og veiledning	4 300 000	
	86	Forvaltningssanksjoner	1 000 000	383 505 000
3925		Havforskningsinstituttet		
	03	Oppdragsinntekter	325 500 000	325 500 000
3926		Forskningsfartøy		
	01	Oppdragsinntekter	80 700 000	80 700 000
3927		NIFES		
	01	Oppdragsinntekter	68 914 000	68 914 000
3935		Patentstyret		
	01	Inntekter av informasjonstjenester	5 000 000	
	02	Inntekter knyttet til NPI	4 000 000	
	03	Gebyrer immaterielle rettigheter	65 800 000	74 800 000
3936		Klagenemnda for industrielle rettigheter		
	01	Gebyrer	700 000	700 000
3950		Forvaltning av statlig eierskap		
	96	Salg av aksjer	25 000 000	25 000 000
3961		Selskaper under Nærings- og fiskeri- departementets forvaltning		
	70	Garantiprovisjon, Statkraft SF	2 100 000	
	71	Garantiprovisjon, Eksportfinans ASA	9 000 000	11 100 000
5325		Innovasjon Norge		
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	5 000 000	
	70	Låneprovisjoner	62 000 000	
	90	Avdrag på utestående fordringer	42 500 000 000	
	91	Tilbakeført kapital, såkornfond	10 000 000	42 577 000 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
5326	Siva SF		
	70 Låne- og garantiprovisjoner	7 000 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer	50 000 000	57 000 000
5329	Eksportkreditt Norge AS		
	70 Gebyrer m.m.	30 000 000	
	90 Avdrag på utestående fordringer	10 200 000 000	10 230 000 000
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt		
	71 Tilbakeføring fra Gammel alminnelig ordning	8 100 000	
	72 Tilbakeføring fra Gammel særordning for utviklingsland	7 500 000	15 600 000
	Sum Ordinære inntekter		54 834 141 000
	Skatter og avgifter		
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet		
	71 Avgifter immaterielle rettigheter	151 000 000	
	72 Kontroll- og tilsynsavgift akvakultur	30 655 000	
	73 Årsavgift Merkeregisteret	9 550 000	
	74 Fiskeriforskningsavgift	198 500 000	
	75 Tilsynsavgift Justervesenet	46 600 000	436 305 000
	Sum Skatter og avgifter		436 305 000
	Renter og utbytte mv.		
5613	Renter fra Siva SF		
	80 Renter	17 900 000	17 900 000
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge		
	80 Renter på lån fra statskassen	200 000 000	
	81 Rentemargin, innovasjonslånordningen	6 000 000	
	86 Utbytte fra investeringsfond for Nordvest-Russland og Øst-Europa	500 000	206 500 000
5629	Renter fra eksportkredittordningen		
	80 Renter	1 600 000 000	1 600 000 000
5656	Aksjer i selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning		
	85 Utbytte	11 519 400 000	11 519 400 000
	Sum Renter og utbytte mv.		13 343 800 000
	Sum departementets inntekter		68 614 246 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 900 post 01	kap. 3900 post 01
kap. 900 post 21	kap. 3900 post 02
kap. 902 post 01	kap. 3902 postene 01 og 03 og kap. 5574 post 75
kap. 902 post 21	kap. 3902 post 04
kap. 903 post 01	kap. 3903 post 01
kap. 904 post 01	kap. 3904 post 02
kap. 904 post 22	kap. 3904 post 03
kap. 905 post 21	kap. 3905 postene 01 og 02
kap. 910 post 01	kap. 3910 post 03
kap. 911 post 23	kap. 3911 post 01
kap. 917 post 01	kap. 3917 post 01
kap. 917 post 21	kap. 3917 post 22
kap. 925 post 21	kap. 3925 post 03
kap. 926 post 21	kap. 3926 post 01
kap. 927 post 21	kap. 3927 post 01

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse, skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

2. overskride bevilgningen på kap. 919, post 60 med 50 pst. av merinntekt under kap. 3917, post 13.
3. overskride bevilgningen på kap. 917, post 22, kap. 919, post 76, kap. 925, post 22 og kap. 927, post 22 slik at summen av overskridelser tilsvarer merinntekter under kap. 5574, post 74.

III

Utbetaling under garantiordninger
(trekkfullmakter)

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan foreta utbetalinger til Garantiinstituttet for eksportkreditt uten bevilgning i den utstrekning behovet for utbetalinger under byggelånsgarantiordningen overstiger innestående likvide midler tilknyttet ordningen, men slik at saldoen for nytt og gammelt trekk på trekkfullmaktskontoen ikke overstiger 600 mill. kroner. Utbetalinger på trekkfullmakten posteres under kap. 2460 Garantiinstituttet for eksportkreditt, post 91 Utbetaling iflg. trekkfullmakt – byggelånsgarantiordning.

IV

Fullmakt til å overskride

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan:

1. overskride bevilgningen under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 71 Miljøtiltak Raufoss, for miljøtiltak innenfor gitt garantiramme på 124 mill. kroner.
2. overskride bevilgningen under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 21 Spesielle driftsutgifter, til dekning av meglerhonorarer og utgifter til faglig bistand ved salg av statlige aksjeposter, samt andre endringer som kan få betydning for eierstrukturen i selskapene.
3. overskride bevilgningen under kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS, post 90 Utlån, til utbetaling av lån under den statlige eksportkredittordningen, men slik at utlån i 2016 ikke overstiger 45 mrd. kroner.
4. overskride bevilgningen under kap. 905, post 21, kap. 925, post 21, kap. 926, post 21 og kap. 927, post 21 i forbindelse med gjennomføringen av bestemte oppdragsprosjekter, mot tilsvarende kontraktsfestede innbetalinger til disse prosjektene i 2017 under henholdsvis kap. 3905, postene 01 og 02, kap. 3925, post 03,

kap. 3926, post 01 og kap. 3927, post 01. Ved beregning av beløp som kan overføres til 2017 under de nevnte utgiftsbevilgninger, skal alle ubrukte merinntekter og mindreinntekter regnes med, samt eventuell inndekning av foregående års overskridelse på posten.

V

Fullmakt til å utgifts- og inntektsføre uten bevilgning

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan:

1. utgifts-/inntektsføre ut-/innbetalinger knyttet til garantiansvar overfor Eksportfinans ASA uten bevilgning, under kap. 950 Forvaltning av statlig eierskap, post 70 Utbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA, og kap. 3950 Forvaltning av statlig eierskap, post 87 Innbetaling – garantiordning, Eksportfinans ASA, innenfor gitt garantiramme på 750 mill. kroner.
2. utgiftsføre/inntektsføre uten bevilgning valutakurstap og valutakursgevinst i eksportkredittordningen under henholdsvis kap. 2429 Eksportkreditt Norge AS, post 89 Valutatap og kap. 5329 Eksportkreditt Norge AS, post 89 Valutagevinst.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan:

1. gi tilsagn om tilskudd utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye til-

sagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
920		Norges forskningsråd	
	50	Tilskudd til forskning	50 mill. kroner
2421		Innovasjon Norge	
	72	Forsknings- og utviklingskontrakter	100 mill. kroner

2. gi tilsagn om tilskudd på 72,64 mill. euro i tillegg til eksisterende bevilgning, for å delta i de frivillige programmene til Den europeiske

romorganisasjonen ESA. Samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar skal likevel ikke overstige 107,87 mill. euro.

VII

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan:

1. inngå forpliktelser for inntil 7,5 mill. kroner til utredninger og lignende ut over bevilgning under kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet, post 21 Spesielle driftsutgifter.
2. foreta bestillinger ut over gitt bevilgning under kap. 904 Brønnøysundregistrene, post 22 Forvaltning av Altinn-løsningen, men slik at ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger 50 mill. kroner.

VIII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan gi:

1. Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier for inntil 40 mill. kroner for lån til realinvesteringer og driftskapital, men slik at total ramme for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 105 mill. kroner.
2. Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 145 000 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utlandet innenfor Alminnelig garantiordning og inkludert Gammel alminnelig ordning.
3. Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye garantier og gammelt ansvar på 3 150 mill. kroner ved eksport til og investeringer i utviklingsland, men likevel slik at rammen ikke overstiger sju ganger det til enhver tid innestående beløp på ordningens grunnfond.
4. Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 5 000 mill. kroner ved byggelån innenfor skipsbyggingsindustrien.
5. Garantiinstituttet for eksportkreditt fullmakt til å gi tilsagn om nye garantier innenfor en ramme på 20 000 mill. kroner ved etablering av langsiktige kraftkontrakter i kraftintensiv industri.

IX

Dekning av forsikringstilfeller

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan:

1. gi tilsagn til Institutt for energiteknikk og Statsbygg om dekning av forsikringsansvar for inntil 80 000 000 euro overfor tredjeperson for instituttets og Statsbyggs ansvar etter lov av 12. mai 1972 nr. 28 om atomenergivirksomhet, kapittel III.
2. inngå avtaler om forsikringsansvar under beredskapsordningen for statlig varekrigsforsikring innenfor en totalramme for nye tilsagn og gammelt ansvar på 2 000 mill. kroner.

X

Utlånsfullmakter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan:

1. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye landsdekkende innovasjonslån innenfor en ramme på 600 mill. kroner.
2. gi Innovasjon Norge fullmakt til å gi tilsagn om nye lån under lavrisikolåneordningen innenfor en ramme på 2 500 mill. kroner.
3. gi Eksportkreditt Norge AS fullmakt til å gi tilsagn om lån i tråd med selskapets og eksportkredittordningens formål uten en øvre ramme.

XI

Fullmakt til å pådra staten forpliktelser knyttet til miljøtiltak

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan pådra staten forpliktelser utover budsjettåret for inntil 190 mill. kroner til gjennomføring av pålagte miljøtiltak på Løkken.

Andre fullmakter

XII

Fullmakt til å bortfeste

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan bortfeste hjemfalte gruveeiendommer til museale formål vederlagsfritt.

XIII

Fullmakt til å erverve og avhende aksjer og opsjoner

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan gi Garantiinstituttet for eksportkreditt anledning til å erverve og avhende aksjer og opsjoner med formål å få dekning for krav i misligholds- og gjenvinningssaker. Eierskapet skal være midlertidig.

XIV

Endring i statlige eierposter

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 gjennom salg av aksjer eller gjennom andre transaksjoner kan:

1. redusere eierskapet i Ambita AS helt eller delvis.

2. redusere eierskapet i Entra ASA helt eller delvis.
3. redusere eierskapet i Mesta AS helt eller delvis.
4. redusere eierskapet i SAS AB helt eller delvis.
5. redusere eierskapet i Telenor ASA ned mot 34 prosent.

XV

Salgsfullmakt og nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Nærings- og fiskeridepartementet i 2016 kan avhende eiendom på Raudsand i Nesset kommune i Møre og Romsdal. Utgifter knyttet til eventuell avhending kan trekkes fra salgsinntektene før det overskytende inntektsføres under kap. 3900, (Ny) post 30.

Vedlegg 1**Omtale av medlemskap i internasjonale organisasjoner,
jf. kap. 900, post 70**

Den internasjonale sjøfartsorganisasjon (IMO) i London er FNs maritime organisasjon. IMOs hovedformål er å forbedre sjøsikkerheten, begrense forurensning til sjøs og forhindre pirat- og terrorvirksomhet til sjøs og i havn. Norge vil gjennom medlemskapet påvirke utforming av internasjonale regelverk som organisasjonen fastsetter for skipsfarten. Det enkelte medlemslands bidrag fastsettes hovedsakelig på grunnlag av medlemslandenes flåte (andel av verdens brutto-tonnasje). I tillegg støttes særskilte IMO-bistandsprosjekter innen sjøsikkerhet, miljø og security med 1 mill. kroner.

Det europeiske maritime sikkerhetsbyrået (EMSA – European Maritime Safety Agency) har som formål å sikre at Europakommisjonen og medlemslandene har tilgjengelig nødvendig ekspertise og teknisk og vitenskapelig støtte for å gjennomføre et høyt maritimt sikkerhets-, miljø- og arbeidsmiljønivå og forhindre terrorvirksomhet gjennom et harmonisert regelverk i EU. Norge er medlem i EMSA med bakgrunn i EØS-avtalen. Medlemskapet sikrer deltakelse i EUs lov- og regelverksarbeid og bidrar til å sikre norske interesser.

EQUASIS er en globalt dekkende informasjonsdatabase med formål å fremme bruk av skip med høy kvalitet. Databasen startet i 2000, og Norge har deltatt i styret siden 2007. Databasen omfatter i dag data fra ca. 45 ulike offentlige myndigheter og bransjeorganisasjoner, inklusiv åtte av ti samarbeidsområder for havnestatskontroll. Nedlasting av data fra EQUASIS på PC og mobilapp har stadig økt, noe som viser at databasen får stadig økende betydning for næringen, bl.a. ved valg av skip og beregning av kostnader for tjenester.

Paris MoU (*Paris Memorandum of Understanding on Port State Control*) er et regime for harmonisering av risikobasert havnestatskontroll, hvor alle fremmedregistrerte skip som anløper Europa, skal kontrolleres i havn ved første anløp. Paris MoU er en tilslutning av EUs 28 medlemsstater, Canada, Russland, Island og Norge. For-

målet med havnestatskontrollen er å fjerne skip med uakseptabel standard fra fart på europeiske havner. Kontrollen av fremmede skip i norske havner utføres av Sjøfartsdirektoratet. Basert på data fra kontrollene utarbeider Paris MoU en «kvalitetsstatistikk». For 2014 ble Norge rangert som nummer fire blant medlemslandene i Paris MoU.

En rekke asiatiske land har inngått en samarbeidsavtale om bekjemping av piratvirksomhet mot skip i Asia, «Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia», *ReCaap*. Informasjonssenteret for ReCaap er lokalisert i Singapore og finansieres med frivillige bidrag fra medlemslandene. Gjennom sitt bidrag støtter Norge opp om og kan påvirke senterets arbeid for å forbedre sikkerheten. Det legges til grunn at et frivillig årlig norsk bidrag til informasjonssenteret for ReCaap skal dekkes av bevilgningen under posten.

Norsk senter for nærskipfart (*SPC-Norway*) ble opprettet i 2003 etter anmodning fra Europakommisjonen og er en del av et nettverk av tilsvarende sentre i de europeiske landene. Senteret har fram til og med 2013 vært finansiert med tilskudd fra daværende Nærings- og handelsdepartementet, daværende Fiskeri- og kystdepartementet, Samferdselsdepartementet og næringen. Hovedmålet for senteret er å arbeide for å stimulere til overføring av transport fra vei til sjø. For 2016 foreslås å opprettholde statlig tilskudd fra Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet. Maritimt Forum er engasjert som vertskap for SPC-Norway i tidsrommet 2013–2017. Det forutsettes minimum 50 pst. finansiering fra næringen.

Ispatroljetjenesten (NAIP – the North Atlantic Ice Patrol Service) har som formål å observere, overvåke og rapportere om isforhold i det nordlige Atlanterhavet, og utføres av den amerikanske kystvakten i samarbeid med den kanadiske istjenesten. Tjenesten skal bidra til sikkerhet for menneskeliv på sjøen, sikker navigasjon og beskyttelse av det marine miljø. Norge har vært tilsluttet avtalen gjennom SOLAS-konvensjonen siden 1956. Medlemslandenes andel av kostna-

dene fastsettes på grunnlag av bruttotonnasjen for passerende skip.

Medlemskapet i *Det internasjonale handelskammer*, *Det norske Handelskammerforbund* og *Det internasjonale utstillingsbyrå* sikrer norsk deltakelse i og påvirkning av henholdsvis det internasjonale arbeidet for frihandel og det internasjonale samarbeidet i forbindelse med verdensutstillinger. Tilskuddet til den norske medlemskontingenten i Det internasjonale utstillingsbyrå forutsettes økt noe i tråd med vedtak fra organisasjonens generalforsamling. I tillegg foreslås tilskuddet til *Det internasjonale handelskammer* og *Det norske Handelskammerforbund* opprettholdt. Gjennom sitt medlemskap i Eurochambers skaffer forbundet sine medlemmer, hovedsakelig små og mellomstore bedrifter, nyttig informasjon om utviklingen i handel etc. i EU og Europa generelt.

Norge er medlem av de FN-forankrede *studiegruppene for bly og sink* og *for nikkel*. Studiegruppene utarbeider rapporter om markedssituasjonen, miljøregelverk og faglig utvikling for uttak m.m. som har betydning for produsenter og industriselskaper innenfor de aktuelle bransjene. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard er ansvarlig for norsk deltakelse i studiegruppene.

Det internasjonale råd for havforskning (ICES) gir fiskerimyndighetene vitenskapelige råd om det marine miljøet og om forvaltningen av fiskebestandene i Nord-Atlanteren.

Den nordøstatlantiske fiskerikommisjon (NEAFC) spiller en aktiv rolle i å regulere bestandene utenfor nasjonal fiskerijurisdiksjon i Det nordøstlige Atlanterhavet. Arbeidet omfatter bl.a. oppfølging av prinsipper for kvotetildeling, bærekraftig forvaltning og ressurskontroll. NEAFC har de seinere år fått stadig større betydning for utvikling av nye rammeverk for effektiv bekjempelse av ulovlig, urapportert og uregulert fiske (UUU-fiske) og for nytenking omkring økosystembasert forvaltning, inkludert beskyttelse av sårbare marine økosystemer.

Den nordvestatlantiske fiskeriorganisasjon (NAFO) fastsetter kvoter i internasjonalt farvann i området mellom Grønland, Canada og USA. NAFO-konvensjonen omfatter i prinsippet alle bestander i området unntatt laks, tunfisk, sverd-

fisk og hval. NAFO er et viktig forum, ikke minst fordi sentrale aktører som USA, Canada, EU og Japan, foruten Norge, er medlemmer. NAFO har mye til felles med NEAFC, og organisasjonene samarbeider godt på ulike områder.

Den sørøstatlantiske fiskeriorganisasjon (SEAFO) har ansvar for forvaltning av fiskeriresursene i internasjonalt farvann i Det sørøstlige Atlanterhav og omfatter både vandrende og stasjonære bestander. SEAFO er den første regionale fiskeriorganisasjonen som ble etablert etter inngåelsen av FN-avtalen om fiske på det åpne hav. Norge har ingen igangværende fiskeriaktivitet i området, men har interesse av regelverksutviklingen og utviklingsdimensjonen.

Den internasjonale hvalfangstkommisjonen (IWC) skal etter Den internasjonale konvensjonen for regulering av hvalfangst (ICRW) legge til rette for forvaltning og vern av hvalbestandene og sørge for en vitenskapelig basert utvikling av hvalfangstnæringen.

Den nordatlantiske sjøpattedyrkommisjonen (NAMMCO) har som formål å fremme samarbeid om forskning, bevaring og forvaltning av sjøpattedyr. Det konkrete samarbeidet omfatter sel, små tannhvaler og hvalross og oppdatering av oversikten over bestandssituasjonen for diverse arter av sjøpattedyr i Nord-Atlanteren, medregnet de store bardehvalene. NAMMCO har også gjort en betydelig innsats i arbeidet med å forbedre avlivningsmetodene for hval og sel.

Den internasjonale kommisjon for bevaring av atlantisk tunfisk (ICCAT). Formålet med Norges deltakelse i ICCAT er å bidra til en forvaltning som sikrer gjenoppbygging av makrellstørjebestanden i Det østlige Atlanterhav. Videre er ICCAT på grunn av det store antall medlemsstater en viktig organisasjon for utvikling av regelverk og forvaltningsprinsipper. Norge bidrar i arbeidet for modernisering av konvensjonsteksten i ICCAT.

Organisasjonen *EUROFISH* skal gi bistand til oppbygging og utvikling av egen fiskerisektor i sentral- og østeuropeiske land. Oppgavene omfatter bl.a. innsamling av markedsinformasjon og statistikk, teknisk bistand, utredninger og publikasjoner.

Vedlegg 2

Innovasjon Norge – rapportering på ordninger uten årlige bevilgninger

Så Kornfond

Gjennom flere runder er det opprettet statlig del-finansierte såkornfond. Senest i statsbudsjettet for 2015 ble det bevilget midler til statlig deltakelse i to nye, landsdekkende såkornfond. Felles for såkornfondene er at de skal bidra til framveksten av flere innovative vekstbedrifter, ved å investere i bedrifter i tidlig fase. I tillegg til de såkornfundsordningene som omtales nedenfor, var det en eldre såkornfundsordning som i hovedsak ble gjort opp gjennom behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2014.

Distriktsrettede fond opprettet i 2006

Det langsiktige målet med den distriktsrettede såkornordningen er å tilføre kunnskapsbedrifter med stort vekstpotensial lokalisert i nærings-svake områder en blanding av tålmodig egenkapital og relevant kompetanse. Kommitert kapital under ordningen var 1 mrd. kroner, hvorav 643 mill. kroner var i form av lån fra staten. Ordningen skiller seg vesentlig fra de øvrige såkornfundsordningene ved at dette innebærer at fondene kan investere i de fleste små- og mellomstore bedrifter.

Det er opprettet fem distriktsrettede såkornfond. Fondene er lokalisert i Tromsø, Bodø, Førde og to i Namsos. Kapitalen i fondene er reservert for oppfølgingsinvesteringer i allerede investerte selskaper. For disse fondene var det ved utgangen av 2014 ikke gjort tapsavsetninger ut over tapsfond på hovedstol, men Innovasjon Norge har gjort tapsavsetninger for 24,5 mill. kroner på renter. Fondene har til og med 2014 forskuddsinnbetalt til sammen om lag 28,5 mill. kroner av hovedstol på statens lån.

Landsdekkende fond opprettet i 2006

Det langsiktige målet med den landsdekkende såkornkapitalordningen er gjennom økt tilgang på kompetent kapital og kompetanse å støtte etablering av innovative, konkurransedyktige vekstforetak. Kommitert kapital under ordningen var

1,3 mrd. kroner, hvorav om lag 50 pst. i ansvarlig lån fra staten. Fondene er lokalisert til Oslo, Stavanger, Bergen og Trondheim. Fondene er operative, men lukket for nye investeringer.

For disse fondene var det ved utgangen av 2014 gjort en tapsavsetning ut over tapsfond på hovedstol på 28 mill. kroner, i tillegg til tapsavsetninger for 61,8 mill. kroner på renter. Fondene har til og med 2014 forskuddsinnbetalt til sammen om lag 53,3 mill. kroner av hovedstol på statens lån.

Både de landsdekkende og de distriktsrettede fondene har i tillegg til den kapitalen som er skutt direkte inn i hvert enkelt fond, bidratt til å utløse privat kapital i form av egenkapital og lån. Det har også vært et nært samspill mellom ordningene og øvrige deler av virkemiddelapparatet.

Landsdekkende fond opprettet fra 2014

I revidert nasjonalbudsjett 2012 ble det bevilget midler til statlig deltakelse i to nye landsdekkende fond. Fondene skal investere i såkorn- og oppstartsfasene, med mulighet for at investerte midler også kan brukes til internasjonaliserings- og omstillingsprosesser i bedriftene. Det er kommitert i overkant av 1 mrd. kroner til fondene, hvorav 500 mill. kroner tilføres fra staten som egenkapital.

Fondene er lokalisert i Trondheim og Oslo og vil fokusere på olje, gass og IKT. De gjorde en investering hver i 2014.

I statsbudsjettet for 2015 ble det bevilget 300 mill. kroner til statens investeringskapital i to nye såkornfond som skal lokaliseres til Bergen og Nord-Norge. Valg av forvaltere vil ventelig kunne skje mot slutten av 2015. De første investeringene vil ventelig gjøres i 2016.

Fond for Nordvest-Russland og Øst-Europa

Investeringsfondene for Nordvest-Russland og Øst-Europa skal investere i aksjekapital og tilby ansvarlige lån til prosjekter hvor norske bedrifter samarbeider med bedrifter i fondenes dekningsområder. Formålet med investeringsfondene og

Tilskuddsfond for Nordvest-Russland er å bidra til å fremme næringsutvikling og å styrke norske bedrifters konkurransevne og verdiskaping gjennom deltakelse i kommersielle investeringsprosjekter med statlig investeringskapital. Investeringsfond for Nordvest-Russland og Tilskuddsfond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland dekker fylkene Murmansk og Arkhangelsk, det autonome området Nenets og republikken Karelen, mens Investeringsfond for Øst-Europa omfatter Russland, Hviterussland, Ukraina, øvrige eks-Sovjet-land og østeuropeiske stater som ikke er medlemmer av EU. Av resultatet for fondene i 2014, med underskudd på til sammen 6,77 mill. kroner, skyldes 5,6 mill. kroner avsetning til tap på aksjer og lån knyttet til tre engasjementer under Investeringsfond for Nordvest-Russland. Resultatet for fondene er også sterkt preget av lave renteinntekter på fondskapitalinnskuddene i Norges Bank.

Investeringsfond for Nordvest-Russland

Investeringsfondet ble opprettet i 1996 med en ramme på 150 mill. kroner. Innovasjon Norge mottok fire søknader i 2014, mot seks i 2013 og ni i 2012. Det ble tatt én investeringsbeslutning i 2014. Totalt har det vært foretatt 15 investeringer i fondets løpetid og samlet utbetalt beløp til disse er 62 mill. kroner. Ett av engasjementene er solgt med gevinst, ett avvirket uten tap og åtte er solgt med tap, slik at det gjenstår fem aktive investeringer. Årsresultatet for fondet var negativt med 5,76 mill. kroner. Aktiviteten i fondet er preget av den vanskelige økonomiske situasjonen i Russland og av politiske forhold fondet ikke har kontroll over.

Tilskuddsfond for nærings samarbeid med Nordvest-Russland

Tilskuddsfondet ble opprettet i 1996 med en engangsbevilgning på 30 mill. kroner for å styrke samarbeidet mellom norske og russiske bedrifter i Nordvest-Russland. Fondet skal nyttes til å støtte utredninger, planlegging og tilrettelegging av kommersielle prosjekter av betydning for videreutvikling av nærings samarbeidet med Nordvest-Russland. Det ble i 2014 ikke gitt noen tilsagn om støtte fra fondet. Siden opprettelsen er det blitt gitt 114 tilsagn. Bedrifter i Sør-Varanger har mottatt støtte til 18 forprosjekter for til sammen 5,38 mill. kroner. Per 31. desember 2014 utgjorde disponible midler i fondet 6,706 mill. kroner.

Investeringsfond for Øst-Europa

Investeringsfondet ble opprettet i 1997 med en ramme på 70 mill. kroner. Fondet ble i 2000 tilført ytterligere 50 mill. kroner slik at investeringsmidlene totalt utgjør 120 mill. kroner. Innovasjon Norge mottok 22 søknader i 2014, mot 31 i 2013 og 21 i 2012. Det ble foretatt to investeringsbeslutninger i 2014. Til sammen utgjorde disse 5,7 mill. kroner. Det er til sammen foretatt 23 investeringer i fondets levetid, og samlet utbetaling er 103 mill. kroner. Åtte av engasjementene er solgt og seks er konkurs, avvirket eller solgt med tap, slik at det gjenstår ni aktive investeringer. Årsresultatet for fondet i 2014 var negativt med 1 mill. kroner.

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Aurskog AS – 10/2015

